

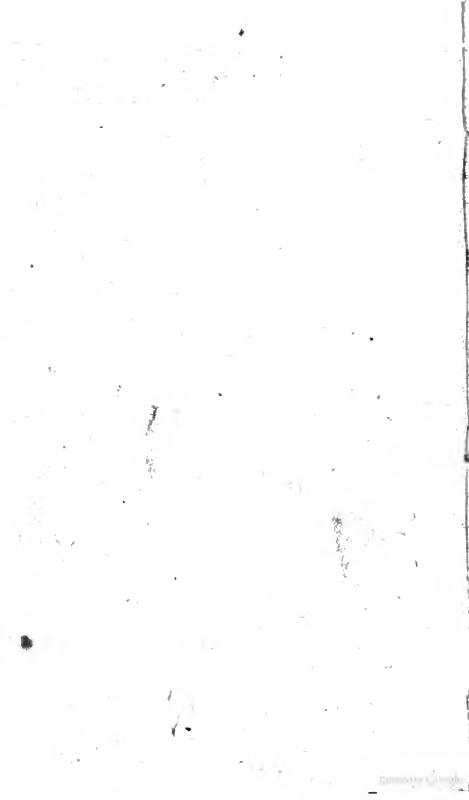
BIBLIOTECANAZ

LIBRERIA
MATURI
200

NAPOLI

159-9.25-22

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA

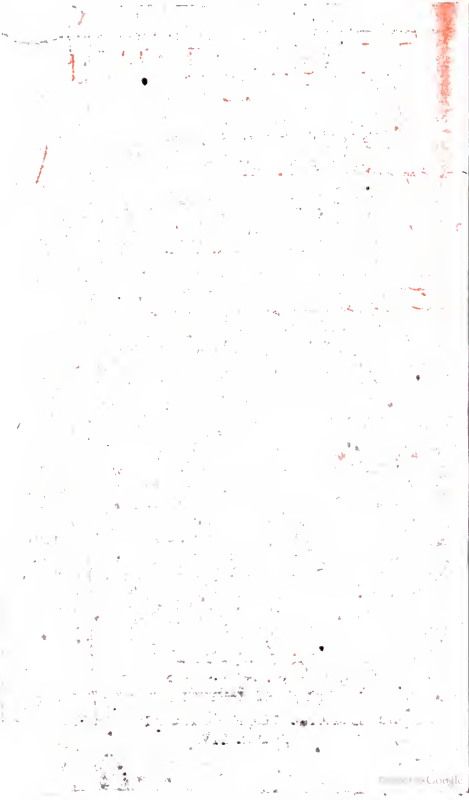
LIBRI SEX,
CUM NOTIS
THOMÆ CREECH,
Collegii Omnium Animarum
Socii.

Editio Tertiā emendatior.

LONDINI,

Apud EMANUELEM THURNISIUM,
M DCC LIV.

CHRISTOPHORO CODRINGTON,

Collegii Omnium Animarum
Socio,

THOMAS CREECH,

Ejusdem Collegii Socius,

S. P. D.

Quali otio jam utor, occupato, requiris, an inerti,
& remisso; Inquirenti qui respondeat Libellum
accipe, non multis quidem vigiliis, & acri studio-
rum intentione, aliqua tamen diligentia elabora-
tum: Neque enim ad Te Elegantissimi ingenii
Virum mitti aliquod debet, quod impolitum nimis foret
& rude; Lepore, Vi, & Acumine omni destitutum. Quan-
quam quid diligenter factum videatur Tibi, Qui in Critica,
& Philosophia, quantum per ætatem tuam Homini licet, in
Poëtica supra Annos vales, nisi utaris ea moderatione Ani-
mi, qua tuas Dotes æstimare, & illa benignitate, qua meas
Nugas esse aliquid putare soles?

Multi quidem (a) attribüunt *Lucretio* omnes virtutes quæ
optimum Poëtam, & consummatissimum Philosophum
ornare

(a) Lambinus, Gifanius, Faber, Alii.

ornare possunt; suæ opinioni plus satis indulgentes, ejusque famæ forsan nimis benigni: Sed istam benevolentiam, qua non indiget, Vir erecti justique animi aspernatur, contentus iis meritis, quæ Vetus Criticorum Gens, Integerrimi judices, agnoverunt, & suo confirmarunt judicio: Nam in illo (b) *Artem* Tullius, (c) *Sublime carmen* Ovidius, Quintilianus (d) *Elegantiam in sua materia*, Statius (e) *Ardum furorem* admiratur; Neque Quis tam acerbis Poëtæ Censor, adeoque sui negligens, ut hæc neget, Doctorum invdiam sua reprimit Conscientia, Indoctorum maledicentiam tantorum judicum Reverentia: Et sanè jure expectanda est *Elegantia* in Carmine ab ipso Patre venustatum (f) *Cicerone* perpolito, *Sublimitas*, *Ardusque furor* in (g) gravissimo suæ ætatis (non rudis verò & indoctæ) Poëta: Et quod ad *Artem* spectat, seu Argumentorum inventionem, seu Materiæ dispositionem, sive ad unum finem, impium certè, sed quem sibi elegerat; attentionem consideremus, nulla erit unquam perfectior Disciplinæ formula.

Uni *Quintiliano* inter Veteres (Poëtæ fortassis alii judicabunt, ego verò ipsius *Quintiliani* Hominis in rebus Philosophicis minimè exercitati vitio) videtur (b) *Difficilis*; At Plurimis è Recentioribus *Difficilior*: Nec injuria. Illa enim fuit indiligens Exscriptorum inscitia, ut nullus ferè Versus (de Paginis quid dicam ?) sincerus aut emendatè scriptus: Neque Manus neque Mens suo officio fungebatur, Monstrosæ ubique Voces, absurdæ Sententiæ; & Barbari isti Librorum conservatores nobis tradiderunt Codices ea fide, qua Mare turbidum Navigia: Nam eructat illud fractas lacerasque Tabulas, è quibus forsan aliæ Navæ compingi possunt, sed minoris formæ & venustatis, nisi à peritissimo Artifice conjungantur.

Ideo

(b) Epist. ad Fratrem, Lib. II. Ep. 11. *Lucretii Poemata non sunt ita multis luminibus Ingenii, multæ tamen artis*: Alii legunt, *Sunt lita multis*, &c. (c) Am. Lib. I. El. 15. (d) Inst. Orat. Lib. X. Cap. 1. (e) Geneth. Lucani, Lib. II. Sylvarum. (f) Eusebius Olym. 171. (g) Cornelius Nepos. vit. Attici: (b) Inst. Orat. Lib. X. Cap. 1. Ubi tamen Barthius, sed frustra, legit *Diffusilis*.

Ideo primi *Lucretii* Editores non tam Codicum Scripturam exhibebant, quàm conjecturas suas, vanas plerumque, aliquando improbas; Id quod decuit, id quod ætati conveniebat, fecerunt, conabantur loqui, sed in ista Literarum infantia quid præter dimidiata verba, & incertam pronunciationem expectemus? Nondum satis nota erat Poëtæ dictio, ignota prorsus *Epicuri* Philosophia. Iste enim Poëtarum mos est, ut qui delectum verborum affectent, Veteres exquirant voces, & cum Antiquis ament loqui; Neque quidem diffitendum antiquis vocibus, & Veterum loquendi formulis (horridæ licet videantur & incultæ) vim & generosam quandam pulchritudinem inesse. Novæ placent, namque delicatæ, sed languidæ & inertes, ista ætas quæ perpolit, emollit; neque aliam ob causam fluidas in *Ovidio* delicias, in *Virgilio* nervosam Majestatem admiramur, quàm quòd Alter cum viris tantum suæ ætatis loquebatur: Alter non suos quidem neglexit, sed iis immiscuit Majores. Non verò tenuis labor est, Voces, quibus *Ennius*, *Attius*, *Nævius*, &c. usi sunt, reconditas penitusque jacentes, invenire, explicare inventas; Evolvendi sunt veteres Grammatici, Poëtarum interpretes, multo denique usu, & parî attentione opus.

Quòd si plana fuisset & aperta Dictio, Materies tamen difficilis & impedita, nec cuilibet obvia est *Epicuri* ratio; Experti nòrunt Illius Philosophiam postulare subactum & patiens ingenium, quod nullas reformidet difficultates, & sit totius Naturæ capax: Neque vero tacendum, quòd Ille, qui nullam felicitatem sine Otio esse, & sola sua Ratione & Sapientia beatitudinem acquiri posse decreverat, laboriosam instituit disciplinam, & quæ sui studiosos nunquam patitur otiosos esse: Quippe à Sensibus, in quibus Hominum desidia ut plurimum subsistit, abducit; rapit per Inane insensile, & in omni explicatione, tot & tam minutis utitur instrumentis, ut illa colligere operosum sit, contemplari grave: Ut Colorum, Saporum, Odorumve variationem (hi sunt vulgares Naturæ lusus) intelligas, perspicienda est motuum figurarumque infinita varietas,

rietas, connexus, viæ, intervalla, Nihil in hac disciplina simplex, & quod uno quasi intuitu comprehendi possit; Alii interim Philosophi iis, quas sensibiles vocant, qualitatibus instructi omnia Naturæ opera compendio transigunt, unoque Spiritu, tanquam Vesicam inflarent, instituunt Philosophum. Hoc quod dico, Idem Ille demonstravit, qui multa à *Democrito* sumens tot voluminibus inchoavit potius quàm absolvit Physicam, fundamenta jecit istius scientiæ, quam perficere totam Posteritatis industriam exhauriret: Multa Ipse aperuit; multa reliquit aliis explicanda, &, quod maximè dolemus, Illius olim feliciter transacti labores sunt iterum à Nobis retrahendi: Nam è (i) trecentis voluminibus, si tres Epistolas exciperes, quid superest præter sententias quasdam ab *Academicis*, *Stoicis*, & *Pyrrhonicis*, injustis Hominibus illique Philosopho inimicissimis conservatas? Quas tamen non ut Illius decora, sed suæ Virtutis indicia exhibent, ideoque laceræ apparent & fractæ, tanquam Trophea suis ictibus confossa. E Græcis discipulis multi scripserunt multa, non eruditè nimis, & consideratè parum; E Latinis pauci, (k) *Anasani*, (l) *Catii*que scripta perierunt, contemptu suæ ætatis, sequentium neglectu; Totusque *Epicurus*, quantus quantus olim fuit, in uno *Lucretio* (qui tres istas Epistolas à *Diogene Laertio* (m) descriptas, olim integras, hodiè verò mirum in modum depravatas Latinè vertisse mihi visus est) continetur: Tempus, ut Flumen, res quas recipit, dissolvit, & rarò integræ deferuntur.

Parcamus igitur primis *Lucretii* Editoribus, neque Incuriæ imputemus vitia, quæ Inopiæ forsan veriùs attribuantur; Omittamus saltem, postquam *Lambini* sagacitas, & *Gassendi* incomparabilis viri eruditio effecit, ut possimus illorum industria facilius carere. Alter enim in Codicibus conferendis diligens, in conjectando acutus, & feliciter audax, imbutus *Epicuri* doctrina, *Turnebi*, *Aurati*, Aliorum

(i) *Diogenes Laertius*, Lib. X. (k) *Cicero Quæst. Acad.* Lib. I.
(l) *Cicero Epist. ad Cassium.* (m) Lib. X.

rum familiaritate usus , multis curis multoque studio adeò emendatum edidit *Lucretium* , ut nullus ferè Poëtarum integrior : Alter ita expressit *Epicurum* , ut non magis Imago faciem ; nisi quòd , ut in Pictura plerumque fit , Hic sit non parum elegantior ; & qui Horum studia aptè conjunxerit , *Ille* mihi videtur *Lucretii* optimus Interpres.

Id tandem conatus est (n) *Fayus* , siquis alius huic operi quàm maximè inidoneus ; atque ita perfecit , ut se *Lambini* & *Gassendi* scripta nunquam legisse abundè demonstraverit. *Variorum Codicum auxilium* , & *Carmen omnino à mendis vindicatum* (o) jactat , cùm sexcentis exemplis confirmare possum Istum uni Pareo , Homini furfuraceo , fidere : Barbara interpretatione incestavit Latinissimum Poëtam , easque notas adjecit , quæ Philosophum faciunt sæpe absurdum , seipsam semper ridiculum. Sed iste Bipes est ex illo hominum genere , qui post depravatam Religionem , & corruptos bonos Mores , in Literas humaniores involant , & maximè agunt , ut nec Pii , nec Boni , nec Literati possimus esse : Siquid asperius dixerim , id non meis moribus , sed illorum insolentiæ , qui bonos authores violant ascribas ; nōsti lenitatem , at stulta est clementia duris verbis parcere , cùm isti sint meriti duriora : Ego quidem opus à *Fayo* institutum , meliùs quàm Ipse potuit (indulge mihi istam arrogantiam , nihil enim humiliter dici potest) absolvi : *Lambini* , *Giffanii* , *Vossii* , *Salmasii* , *Gronovii* , *Fabri* , Aliorum Observationes , Conjecturas , Interpretationes , Emendationes collegi , digessi ; non tamen adeò probavi omnia , quæ magni illi viri dixerunt , ut nunquam meo animo obsecutus fuerim : Quòd verò *Gassendus* utramque ferè paginam facit , id quidem contendendo rectè institutum , & negent isti , qui mihi , aliisque *Lucretii* lectoribus invident tam doctum , tam elegantem Interpretem.

Fugi tamen , quantùm potui , Grammaticorum contentiones , de Literis , Vocumque apicibus , si modò integra

(n) Editor *Lucretii* in usum Delphini. (o) Præf.

tegra & expedita videbatur Sententia, non nimis sollicitus: Non probabilis curiositas, vexare voces, cum varies licet & torquæas, idem tamen fatebuntur. Verebar etiam, ne illa Morum dulcedo, quæ TIBI, aliisque optimis viris non fatua videbatur, acresceret; Quippe Grammaticorum gens est clamosa, immitis, acerba, irritabilis; neque eorum familiaritate cautus aliquis nimis uteretur. Perpetuum inter eos Odium, Contumeliæ, Convitia; Ut imperiti rudesque Tragici, cum humile aliquid & miserabile dicant, vocem intendunt, & minantur magna: Neque hoc quidem convenit in viles tantum & è trivio Grammaticos, sed *Scaligeros, Salmasios, Vossios, Huetios*, quos in omni Literarum genere maximos veneramur, sed experimur, inhiberales Grammaticos: Cum ad Puerilia descendant, tanquam Pueri rixantur. Memini autem me Philosophum interpretari, quod si perfecerim, novi TE Laudatorem non parcum, si exciderim proposito, indulgentissimum Amicum experiar; Benignè monebis & corriges: An idem alii facturi sunt, forsan non tanti est ut studiosius inquiram.

Obsignaveram has Literas, neque longiori fermone TE morari, & peccare in publica commoda decreveram, cum veteres notæque Calumniæ irruperint, postulantes ut resignarem, sibi que satisfacerem; Rejeci. Quid enim cramben tam fatuam reponam? Sed cum instarent acrius, novosque jactarent authores, admisi tandem, & jam in scenam prodeunt.

Prima humilis est, & (p) Grammatica, dicitque *Lucretium* Poëtam non esse; Nempe Nos hodiè melius intelligimus quinam sunt isto titulo digni, quàm (q) uterque Cicero, (r) Cornelius Nepos, (s) Ovidius, alique verborum callentissimi scriptores: Illi Vatem dicunt, & quidni Ego illis credulus, donec meliores authores, quos sequar, habeam? *Per ambages Deorumque ministeria non precipitatur*

(p) Hieronymus Magius, Miscel. Lib. I. Cap. 17. (q) Epist. ad Fratrem Lib. II. Ep. 11. (r) Vit. Attici. (s) Tristium, Lib. II.

pitatur liber spiritus: Nec fuit necesse; *Phyficum* enim non *Heroicum* contendo: Sit *Empedocli*, *Arato*, *Hesiodo*, *Virgilio* proximus, locum haud opto digniorem: Diis famulis non utitur, sed nec vilia, foeda, & pudenda officia illis mandat, quod isti Deorum Dearumque Domini non raro faciunt: Quid autem dicam *Epicuri* Deos ridiculos fore, si cum æterno sint Otio donati turbarent omnia, & tumultuarentur? Sed *Incomptus* est & *Laxus*, non habet numeros, aut perspicuam *Virgilii* brevitatem: Quasi non iniquum & indignum esset in Opere imperfecto, & quod ultimam Authoris manum desideravit, eas Veneres requirere, quæ in Poëmate maximè elaborato sunt spectabiles.

Huic Calumniæ ita profligatæ succedit alia elatior aspectu, & voce truculentior; clamitans Vesanum esse, Immodestum, Impium, Voluptatis magistrum, omni denique spurcitie, quæ decet Porcum ex *Epicuri* grege inquinatum: Ego verò nunquam animum meum inducere potui ut credam, *Pomponii Attici*, castissimi Viri familiarum, Utriusque *Ciceronis* delicias, & exinium suæ ætatis ornamentum tot vitiis (de Impietate aptior erit dicendi locus) foedatum: Testes igitur quæro, sed nullibi inveniam, Scripta evolvero, at in illis omnia longè dissimilia; Multa adversus Metum fortiter, Intemperantiam severè, Libidinem castè disputantur, quæ hortari ad Virtutes, ab Avaritia, Ambitione, Luxuria possint detertere, plurima: Et qui ad illius præcepta Vitam Moresque componit, Illum Privati habebunt integerrimum Amicum, Civem Respublica.

SED cum *Epicuri* sectatores non tam sua quàm Magistri infamia laborant, haud integra erit Poëtæ nostri dignitas, nisi illius etiam Honos vindicetur: Nam malè moratus Scholæ Philosophicæ Princeps, ut Fons lutulentus canallem suum, obducit quasi limo, & conspurcat Discipulos. Quid autem *Epicurion* laudarem apud Te, Qui Moribus Vitæque instituto es ab illo, quem Vulgus sibi fingit, quàm maximè alienus? In Deum, Patriamque Pius, Amicis Fidus, Modestus, Temperans, Literarum studiosissimus, in

Notos Benignus, Ignotis omnibus Benevolus, & omnibus vicissim Charus, despicias oderisque necesse est Impium, Infidum, Immodestum, Intemperantem, rudem Disciplinarum Contentorem, Universis Invidentem, & Universis pariter Invisum. Attamen Hoc Tibi jucundum fore existimo, Qui justus æquusque rerum Arbiter suum Unicuique tribui, neque quenquam Innocentem calumniis opprimi & obtundi velis.

Quod negaverit Deum effecisse Omnia, & Humana curare, Impium agnosco, & non ego is sum qui excusarem; Licet huic errori humanam imbecillitatem prætexere potuerim, cum omnes Physici ante *Anaxagoram*, *Aristoteles*, nec *Stoicos* excipiam, quibus Fatum erat pro Providentia, sint eodem Crimine impliciti: Æternam materiam, Dei Sororem ut vocant, objicerem *Platonici*, & Mali Principium pariter æternum; Demonstrarem quod Ipse *Epicurus* non minùs honorificè de Deo senserit, quàm Isti qui videri volunt (*Socineos* intelligas) piissimi: Denique quod (†) Deum coluit nulla spe, nullo pretio inductus, sed propter ejus Majestatem eximiam supremamque naturam: Sed istis omiſſis contemplare obsecro *Epicurum* tanquam in *Trivio* positum, *Stoici* cum suo Fato obsidebant hanc viam, à qua refugit Voluntas libera & Fatis avulsa; illam implebant Boni adversas res deplorantes, Malique jactantes secundas, neque illac erat facilè transeundum, in Tertiam igitur fervido nimis & inconsiderato impetu profiluit; Miserere tantæ infelicitatis, nisi malis oblivisci.

PATRIA Deo proxima, Ejusque saluti suum otium posthabuit *Epicurus*, siquid (u) intervenerit, accessurus ad Republicanam: Non impotenter appetebat imperium, neque fugit administrationem cum invitaverit Occasio, leni mitique Secessus placuit, & cum Se abstinerit à Rebus civilibus, præparavit Principem: (x) Amicitias non oratione solum, sed multò magis vita, & factis & moribus comprobavit; (y) Familiares fame laborantes sustinuit, partitus cum

(†) Seneca de Ben. Lib. IV. Cap. 19. (u) Vid. ratas Sententias apud Laërtium. (x) Cicero Lib. I. de Fin. (y) Plutarchus in vita Demetrii.

cum ipsis ad numerum fabas: (2) Et ista commendatio Puerorum, memoria & charitas Amicitiae, summorum officiorum in extremo spiritu (a) conservatio indicat innatam esse Homini probitatem gratuitam, non invitam Voluptatibus, nec præmiorum mercedibus evocatam. Ita cum Amicis mori sustinuit, Moriens eos superstites summa benevolentia amplexus est, & si maximum fidei indicium requiras, (b) non dubitabit pro Amico mori.

Qui Libidinem *Epicuro* objicit, demonstret illius furta & (c) delicias; Qui Gulam, fercula; adeat Hortos, lautissimæ mensæ accumbat, & tandem plenus & satur instituat accusationem. Sobrius vixit & frugi Senex, (d) lætus exigui horti plantaribus, (e) maza fructibusque famem malignè extinxit, (f) Aqua & pane simplici contentus, quibus caseum addidit, quando genio indulgere, & sumptuosius convivari libuit. Quæ his contraria à *Plutarcho* & *Cicerone* referuntur, plurima sunt à *Stoicis* impudentissime (g) efficta, & invidiosè recitata ab istis authoribus, qui oppugnabant opiniones in quas (b) populariùs dicere potuerunt: Neque *Epicurum* mihi videntur satis intellexisse, namque Ille, ut erat facetus, varia *Voluptatis* significatione illudit *Stoicos*, fastosos & irritabiles Viros, ut habeant isti unde rixentur, & fiant magis ridiculi: Familiaribus autem vera rigidaque Virtus erat explicata (i) verbis, vita moribusque declarata; & nulla unquam Schola vidit majores viros, & magis omni laudis genere insignes.

De contemptu Disciplinarum quid responderem, cum utiles vix neglexerit, & Ego non sum adeò delicatus, ut nullam admitterem Philosophiam nisi operosè & phaleris

(2) Cicero, Lib. II. de Fin. (a) Vid. Testamentum Epicuri apud Laertium (b) Vid. ratas sententias apud Laertium. (c) Diogenes Laërtius, Lib. X. & Nazianzeni Jamb. 18. (d) Juvenalis Sat. 13. & 14. (e) Porphyrius lib. I. de Abst. Seneca Epist. 21. Plutarchus adv. Colotem (f) Laërtius, Lib. X. (g) Laërtius, Lib. X. (b) Vid. Ciceronem, Lib. III. Tuscul. Orat. in Pisonem. Lib. III. de Orat. & Plutarchum adv. Colotem, & A Gellium, Lib. II. Cap. 8, & 9. (i) Inde Epicuræi apud Clem. Alex. Strom. 5. p. 575. dicunt ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀπέρητα τίμαι, quem locum Gassendus, Tom. 5. p. 95. non rectè explicat.

leris ornatam? At seriò isti accusant, qui Invidum dicunt, ingratum, (k) *Democriti*, & *Nausiphanis*, (l) è quibus profecit, Cavillatorem: Grave hoc crimen, sed & commune, & si vera foret (m) accusatio, iniquissimè id Vitium hodiè objiceretur *Epicuro*, qui amplas dedit poenas omnium ætatum invidia & ingratitude oppressus. Quis enim impotentiùs affligitur? Et ipsa Stoicorum Vulgi-que rusticitas temperans videatur & humana, si conferatur cum illorum convitiis, qui qualem qualem in Physicis profectum uni *Epicuro* acceptum referre debent. En magnum & memorabile Exemplum! (n) *Sequitur Epicurus cum suo grege, Vir parùm eruditus, sed ingenio non vulgari, ita tamen sensibus addicto, ut exinde supremam veritatis normam & indicem semper desitinandam esse putaverit. Gaudeat ille suis sensibus omniscientibus, suo Sole sesquipedali, sua Terra non pendula, sed radicata deorsum in infinitum, recurrente Sole qualibet nocte per Terrarum latera ad Carceres Orientales; Hæc si Philosophum decent, qualia sunt illa quæ decent vulgus & Idiotas? Suam illis scientiam, suas voluptates, utrasque sensibiles non invideo: Digni qui cum Corporibus vivant, pereantque Animi.*

De hujus Viri Philosophia nihil habeo commemoratione dignum, Democriti & Leucippi dogmata corripit potiùs quàm emendavit, Antiquo-barbara & vetustissima ignoravit, novis inveniendis impar: Philosophatur laxè, & per rationes fluctuantes, quæ non constringunt animum, nequè ad assensum impellunt, nisi sua sponte in partes indolemque Epicuri propendeat. Quoad Mandi ortum, quod proximè accedit ad argumentum nostrum, ea in re se pessimè expedit Epicurus, nam præterquam quòd Atomorum illi motus quos introduxit, tam Descensus quàm Declinationis, fictitii, cum his figmentis rem suam necdum conficere potuit. Cum enim in formanda Tellure præterisset membranam illam Leucippi (cujus meminimus) orbemque primigenium, levem & æquabilem, & ad hodiernam Terræ formam protinus aptare voluerit suam
Cosmo-

(k) Cicero Lib. I. de Fin. Lib. I. de Nat. Deorum. (l) Sextus Empiricus, Lib. I. adver. Mathematicos. (m) Negat Laërtius, Lib. X. Illustrius in Epicuro, & è Plutarchi, Lib. II. adv. Colotem. & Lucretio refutari potest. (n) Archæologia Philos. p. 185.

Cosmogoniam, planè excidit proposito, atque frustra fuit; cùm neque Maris, neque Montium, neque cavitatum Terræ, aut cæterarum, quas in ipsius forma conspiciamus, inæqualitatum causas reddere poterat aut verisimiles, aut tolerabiles. Agnoscis contumelias, vehementes & acerbæ, à Viro probo, intelligente, cætera candido, profusas; ab illo denique qui non tantùm quicquid in Physicis præclare dixit, sed (o) Scommata ista quibus tam frigide, & illiberaliter illudit sacræ Mosis historiæ, ab Epicuro accepisse videatur: Nempe cùm decreverit vastare hortum, salubres simul noxiasque herbas evulsit, & transtulit in sua. Hæc, scio ægrè feres, accipe igitur tabulas, & utriusque Philosophi dogmata conferamus.

DE *Chao* non tam similia dicunt quàm eadem: Uterque agnoscit indigestam particularum congeriem multiformium, Magnitudinis, Ponderisque inæqualis, gravitate sua deorsum tendentium; *Sed nullam causam Descensus posuit Epicurus: Quasi Ipse aliquam protulerit; Motum Declinationis sine causa, quod est in Physicis turpissimum induxit; Nec minùs turpe figere in Chao, indigesta particularum congerie temere discurrentium, Centrum aliquòd, quò sponte sua bruta & iners Materia feratur. Membranam Leucippi præteriit, Grande hoc quidem facinus & inexcusabile: Nempe simplices Atomos in Pingues & Macras non divisit, non docuit Aqueas Pinguesque particulas Terrestribus & Macris utcunque leviores celerius subidere; Denique non demonstravit Corpus Solidum & grave pingui liquori insidens Aquæ multò leviori innatare posse: Hæc sunt quæ in Philosophiam commisit Epicurus, cùm Leucippi membranam præteriit. Sed neque Maris, neque Montium, neque cavitatum Terræ, aut cæterarum, quas in ipsius forma conspiciamus, inæqualitatum causas reddere potuit, aut verisimiles aut tolerabiles. Nihil unquam magis iniquè dictum, cùm ista omnia Epicuri Hypothesis unice explicet:*

(o) Compara Disputationem Velleii Epicuræi apud Ciceronem, Lib. I. de Nat. Deorum, cum Cap. 8. Lib. II. Archæologiæ Philosophicæ.

cet: Conveniunt Atomī læves, rotundæ, lubricæ, angulares, asperæ, hamatæ, graves aliæ, aliæ leviores: Graves subsidunt, Leviores & lubricæ extruduntur: Ex iis Mare; quoniam verò aliæ aliis erant magis implicitæ, ideo omnes non æqualiter subsidebant, atque inde Cavitates, Cavernæ, & immanis iste Alveus in quem Maris Aquæ sponte defluebant. *Antiquo-barbara & vetustissima ignoravit*: At de iis *Epicurus* olim copiosè differuit: De recentis Mundi Temperie, Cœlique clementia, de Primorum Hominum longævitate, de ortu Animalium ex oleaginea materia, & (quod maximum est *Theoriæ* ornamentum) de situ recto Telluris ad Solem; Hæc breviter, quæ tamen satis demonstrant non solum *Epicurum* Magistros suos indignè cavillari; aliquando fusiùs deducam, cùm *Tecum* de Rerum natura differere licuerit.

Id verò fatale videtur Poëtæ nostro, ut, qui scripserit in incerto Reipublicæ statu, ejus scripta in turbido explicentur, Ille *Menanium*

Quem Tu, Dea, tempore in omni

Omnibus ornatum voluisti excellere rebus:

Ego omni Virtutum genere parem delidero: *Te* enim Musis dicatum rapuerunt Castra, sacrilegè dicerem, nisi Eos postularet communis Salus, qui liberalibus disciplinis instructi Artem opponant Dolis, Fraudesque Virtute & Constantia eludant. Macte igitur Virtute tua, sed Illi ne nimium confidas, ut nihil recusabis ob formidinem, ita nihil appetas ob jactationem, simulque anxius agas, & intentus; Non enim Solus pugnas,—Sed Armis *Te* pollicitum alia, si non meliora, trado, ea tamen conditione, ut victorias Principis victrici Stylo persequaris. Vale.

PRID. KAL. Sept.

AN. 1694.

AD

A D

LECTOREM.

DE *Tito Lucretio Caro* quæ scire debes, Lector, hæc sunt: Romæ natus est, An. V. C. IocLIX. nobili gente *Lucretia*, ea Romani imperii ætate, quæ ingeniorum feracissima vidit (a) *Ciceronem*, *Senemque Crassian*, *Catonem*, *Sulpitium*, moxque *Brutum*, *Calidum*, *Calvum*, *Celium*, & proximum *Ciceroni Cæsarem*, eorumque velut alumnos *Corvinum*, ac *Pollionem Asinian*, æmulumque *Thucydidis Salsitium*, auctoresque carminum *Varronem*, & *Lucretium*, neque ullo in suscepti operis sui carmine minorem *Catullum*. Hoc tempore Græcorum Disciplinas tractare cœperunt Romani, * *Epicteti* rationem *Lucretius* sequitur, illiusque Philosophi doctrinam (b) Sex libris, elegantibus quidem & ornatissimis exposuit. Vix absoluto opere moritur, eo ipse die quo natus est *Virgilius*, & Aliquis *Pythagoreus* credat *Lucretii* Animam in *Maronis* corpus transiisse, ibique longo usu & multo studio exercitatum, Poëtam perfectissimum evasisse: An sibi ipsi manus attulerit, incertum, interiit Anno Ætatis suæ xLIII, & miserrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis citò expertus est immortalitatem.

(c) OMNIUM Poëtarum Latinorum qui hodiè extant, & qui ad nostram ætatem pervenerunt, elegantissimus & purissimus, idemque gravissimus, atque ornatissimus *Lucretius* est; eum cum Librarii scriptores, nondum inventa

(a) *Velleius Paterculus*, Lib. II. (b) Vid. Sextum *Lucretii* librum, Lib. II. & *Trist. Ovidii* (c) Vid. *Lambini* Epist. ad Lectorem

venta arte Typographica, mendis innumerabilibus, maculisque foedissimis contaminassent, atque obruissent; ad illa à Librariis illata vulnera accesserunt multò graviora, ab Hominibus doctis quidem illis, sed plus nimio suo ingenio indulgentibus (ut fumus nostri fere plus æquo amantes) imposita atque inflicta; quibus hic, alioqui politissimus atque elegantissimus Scriptor, ita laceratus, confossus, depravatus, corruptus est, ut vix quisquam eum legere, vix attingere, vix adspicere auderet. Ista de primis, *Veronenſi*, *Parisenſi*, &c. *Lucretii* editionibus *Lambinus*: (d) Ipse verò multis Codicibus usus, *Lucretium* omni ex parte maculosum, deformem, atque ulcerosum magna ex parte à maculis & ulceribus vindicavit, & commentariis brevibus non tamen inutilibus illustravit.

Hunc sequitur Gifanius non æquis passibus; Grammaticum potius dixeris, quàm Philosophum; & in illo non diligentiam sed iudicium desideres; (e) multos evolvit libros, promisit multa, sed nihil effecit Promissor iste tanto hiatu dignum: Et si edidisset (f) Annotationes, proculdubiò haberemus quæ magis displicerent: Illum excipit *Pareus*, qui noluit Chartæ perituræ parcere. *Nardius* (g) sexagenarius Interpres de ponte dejiciendus. In *Taniaquillo Fabro* excellens eruditio, iudicium, acumen admirabile. A (h) *Gronovio* multa expectare potuimus, ab (i) *Isaaci Vossii* observationibus omnia. De *Fayi* editione satis dixi, & de hac nostra, Lector, ipse iudicabis.

(d) Lambini Epist. ad Lectorem. (e) Vid. Ep. Gifanii ad Lectorem. (f) Gifanii Epist. ad Lect. (g) Vid. Epist. Nardii ad Baldium libro Sexto Lucretii præfixam. (h) Vid. Salmasii Epist. (i) Vid. Vossium ad Catullum, pag. 249.

TITI
LUCRETII
CARI

DE

RERUM NATURA

LIBRI SEX.

LIBRI PRIMI ARGUMENTUM.

IN ipso operis Principio Venerem invocat. II. Deinde à v. 45. ad v. 159. libros suos de Rerum Natura dedicat Memmio: Epicurum, cuius rationes sequitur, laudat; ab illius doctrina Inpietatis invidiam amolitur, & huius & sequentium librorum argumenta breviter proponit. III. Tum rem ipsam aggreditur, docetque à v. 160. ad v. 265. ex Nihilo nihil fieri, & in Nihilum nihil reverti posse. IV. à v. 265. ad v. 329. Minuta esse quaedam Corpora, quae, licet sub sensum non cadunt, mente tamen possint concipi, & è quibus Res omnes componuntur. V. His corpusculis à v. 330. ad v. 430. subjungit Vacuum seu Inane spatium: & VI. à v. 430. ad v. 483. Probat Nihil esse præter Corpus & Inane, Reliqua autem quae videntur esse ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum &c. esse tantum Coniuncta vel Eventa, Proprietates seu Accidentia Corporis & Inanis. VII. Docet à v. 483. ad v. 528. Prima corpuscula esse perfectè solida, ideoque à v. 528. ad v. 635. Insecabilia esse, Minima (neque enim Corpus in infinitum dividi potest) & aeterna. VIII. Deinde, à v. 635. ad v. 712. Refutat Heraclitum, qui Ignem, Aliosque qui Aërem, Aquam, aut Terram Rerum omnium principium esse statuerunt. IX. Tum à v. 712. ad v. 829. contra Empedoclem demonstrat, Res non componi è quatuor Elementis; X. Demum à v. 829. ad v. 919. Anaxagoram refellit. XI. Postremo à v. 919. ad v. 1050. Docet Universam esse ex omni parte Infinitum, Corpuscula esse numero infinita, & Inane nullis terminis comprehendi posse. XII. Et à v. 1050. ad v. 1110. Deridet illos qui existimant esse aliquod Centrum in Universo, quo Gravia omnia deorsum tendant, dum Levìa sponte sua sursum ferantur.

T. LU.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER PRIMUS.

ÆNEADUM genetrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus, cœli subter labentia signa
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferentis
Conci-

Carmen de *Rerum Natura* scripturus *Lucretius* : Venerem invocat, lepidam sane venustamque Deam, *Æneæ*, à quo originem ducebant Romani, matrem ; amicam insuper *Marti* (sic fabulæ) & aliquando nimis immodestè facilem : at cujus illecebris tota rerum Natura regitur, & cujus virtute, quicquid Animale est, generatur ; & quæ sola venustatem & leporem largiri possit. Hanc igitur tanquam aptissimam sibi de *Rerum Natura* scripturo patronam eligit, ab ea petit leporem suis versibus, pacemque Romanis (turbata enim *Repub.* nec ipse, nec *Memmius*, cui hoc Carmen scribit, studiis Philosophicis vacare potuit) quam illa à suo *Marte* facilè impetraret. Et hac invocatione *Physici* Poëtæ, & *Epicuræi* etiam Philosophi (quicquid alii sentiant) partes probè & decorè agit ; Irridet enim dum invocat, & ut raro magis bellam, sic nunquam magis probrosam *Veneris* & *Martis* imaginem inveniemus. Nimis autem argute pii videntur isti, qui Poëtam *Providentiæ* iniquissimum vi quadam, seu potius Insu Numinis coactum esse volunt opem & auxilium à famosissima Dea im-

plorare. Nec minus otiosi, qui *Venerem* Hortos curasse observant, ideoque aptissimam fuisse *Epicuræis*, Hortorum iucolis, Patronam ; aut mysteria nescio quæ sub *Venere*, *Marte*, *Cælo*, &c. latere sentiunt : Istæ nugæ sublimi & fastoso *Lucretii* ingenio improbe conveniunt ; mysteria Veterum non minus quam Religionem contempserunt *Epicuræi* : *Cic. de Nat. Deor. Lib. I. Sec. 59.* Sed istam sapientiam *Nardio*, ejusque similibus relinquamus. Abeant etiam Grammatici cum sua *Venere Genetrice*, nisi existimare velint *Lucretium* tam Divinum esse, ut *Venerem* olim à *Julio Cæsare* isto titulo consecrandam fore conjectaret. Poëta erat *Lucretius*, ideoque non neglexit leges suæ Artis, *Epicuræus*, ideoque patriæ superstitioni subdolè obsequitur ; qui plura quærit, inveniât, & inventis gaudeat.

2. *Alma.*] *Sancta, pulchra, Fecundo. Aliis lata, fecunda, grata*: Ego benigna mallem ; vox enim ista exprimit alias omnes virtutes *Veneris*, quas non minus quam fecunditatem intuetur *Lucretius*.

2. *Subter labentia.*] Unam esse vocem contendit.

Concelebras; per Te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque exortum lumina solis:

Te, Dea, te fugiunt venti, te nubila cœli,
Adventumque tuum; tibi suaveis dædala tellus
Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuso lumine cœlum.

Nam simul ac species patefacta est verna diei:

Et reserata viget genitalis aura Favoni;
Aëriæ primum volucres te, Diva, tuumque
Significant initum percussæ corda tua vi:

Inde feræ pecudes persultant pabula læta,
Et rapidos tranant amneis; ita capta lepore,
Illecebrisque tuis omnis natura animantum

Te sequitur cupide, quo quamque inducere pergis:
Denique per maria, ac monteis, fluviosque rapaceis,
Frundiferasque domos avium, camposque virenteis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,

Efficis,

contendit Barthius: acutè: quasi stel-
las, æque ac Mare & Terras variis Ani-
malibus Venus concelebrasset. Vid. l.
IV. v. 413.

4. *Concelebras.*] *Commoves*, Nonio,
Colis & frequentus Lambino. Sic Ovid. 4.
Metam. v. 45. clarius verò, *replet &*
exornas varia Animantium fatura. *Cele-*
bris autem apud Antiquiores idem quod
frequens, via bona, *celebrisque*, Cat. de re
rustica l. I. Locus quæritur *celebris* an
desertus? Scriptor ad Hercennium l. II.
Vid. l. II. v. 345. & l. V. v. 1380.

5. *Lumina.*] *Lumine* MSS. frustra.

7. *Adventumque.*] *Adventuque* Na. &
B. *ad ventumque* Turnebus, Curiosè
nimis: hic enim, *Te adventumque tuum*,
ut *Te tuumque initum*, v. 12. & 13.

7. *Dædala.*] *Dædalam* à varietate re-
rum dictam esse apud Lucretium Ter-
ram facile est intelligere, cum Græcè
δαιδαλον, significet variare. *Festus*.

8. *Summittit.*] *Efferit, producit, pro-*
creat, summittere enim est de sub mitte-
re, sic apud Vir.

— *Corpora saltu subjiciunt in equos* —
i. e. tollunt in equos. Ita tenella arbor,

— *Sub ingenti matris se subjicit umbra.*
i. e. sese attollit. Item apud Lucr. l. VI.
v. 700.

Saxaque subjicere —

i. e. in altum extrudere: Vid. etiam
l. I. v. 194. l. II. v. 673. l. VI. v. 818.
Sic l. I. v. 1032. *Summissu* Gens Ani-
mantum. Quo in loco pro ingenio more-
que suo turpiter errat Interpres Fayus.

9. *Placatum.*] Alii *pacatum* minus
benè.

10. *Patefacta.*] *Calefacta* B.

11. *Geritalis.*] Alii *genitalis*, G.
Gif. MSS. Sed non tanti est; hoc semel
monuisse operæ pretium fuerit, hujus
formæ nomina utriusque significationis
esse, activæ dico, & passivæ, ita *placa-*
bilis qui placat, & placatur; *penetrabi-*
lis qui penetrat & penetratur.

13. *Initum.*] *Nutum* B. alii *initium*:
eligat Lector quod magis placet, penes
eundem etiam sit, utrum *percussæ*, an
percussæ legi debeat.

16. Hunc versum, quem non agno-
scit B. neque plurimi alii MSS. & im-
pressi Codices, è veteri Codice inferuit
Marullus; & quidni pro genuino reci-
peremus? est enim *Lucretio* dignissi-
mus, & si deleatur iste, turbata subitò
essent omnia, & obscura.

17. *Quo quamque.*] *Quocunque*, B.
& alii.

20. *Incutiens.*] Observandum in re
blanda

Efficis, ut cupide generatim sæcla propagent,

Quæ quoniam rerum Naturam sola gubernas,

Nec sine Te quicquam dias in luminis oras

Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quicquam;

Te sociam studeo scribundis versibus esse,

25

Quos ego de RERUM NATURA pangere conor

Memmiadæ nostro: quem tu, Dea, tempore in omni

Omnibus ornatum voluisti excellere rebus.

Quo magis æternum da dictis, Diva, leporem:

Effice ut interea fera moenera militiæ

30

Per maria ac terras omneis sopita quiescant.

Nam Tu sola potes tranquilla pace juvare

Mortaleis, quoniam belli fera moenera Mavors

Armipotens regit, in gremium qui sæpe tuum se

Rejicit, æterno devinctus vulnere amoris;

35

Atque ita suspiciens tereti cervice repōsta

Pascit amore avidos inhians in te, Dea, visus:

Eque tuo pendet resupini spiritus ore.

Hunc tu, Diva, tuo recubantem corpore sancto

Circum-

blanda suavi & jucunda usurpant te in-
cutere: ita & Horatius in Epist.

— Fornix tibi est magna popina

Inculcunt urbis desiderium —

Vid. etiam lib. I. v. 923.

21. *Sæcla.*] Vox Lucretiana, Græci
Poëtæ φύλα vocant. Horat. genus, Pi-
sciū genus. Od. 2. Lib. I. id autem si-
gnificat, quod vulgus vocat Species Ani-
malium.

23. *Dias.*] Aërias, diurnas. Dium
enim dicitur, inquit Festus, quod sub
Cælo est, ex quo, sub dō fieri dicimus
quod sub Cælo fit, & non sub tecto:
Dius etiam idem ac divinus. Sic lib. II.
v. 178. *Vitæ dux dā voluptas.*

27. *Memmiadæ.*] Memmius Gemel-
lus, quocum Athenas olim profectus
erat Lucretius, & quo familiariter ute-
batur, de illo autem plurima videas Le-
ctor in dissertatione Giffanii de gente
Memmia.

28. *Ornatum.*] Ora latrum in vet. Gro-
novii Cod. conjecit Salmalius altatum
pro exaltato & excessu, ut vivatū idem
dixit Lucretius lib. III. v. 410. 557. 680.
at vox altata, licet Apollinari Sidonio

aliisque sequioris ætatis nota fuit, vix
tamen forsan erat Lucretiani ævi.

30. *Effice.*] Et facit F. *Moenera Mi-
litiæ*] belli seu militiæ munera, sic ma-
nere pro murire, mutus pro mutuus, ca-
ra pro cura, &c.

35. *Rejicit.*] Rescit, B. & Gif. quasi
recreat, minus eleganter.

35. *Devinctus.*] Metaphora paulo du-
rior: tamen dicebant *præpeditus dolore*,
& Καταδραϊς δάρας, Callimachus. Et
Furius Bibaculus, *Illo gravi subito de-
vinctus vulnere habenas misit* — alii de-
victus.

36. *Suspiciens.*] Alii *suspirans*. Sed
placet suspiciens. Vox enim ista bellæ
huic imagini optimè convenit: nullam
verò tabulam, uti sentit Faber, respexit
Lucretius, quid enim tabula opus, ubi
vividum est, quod res optime pingeret,
ingenium? Amo etiam verecundiam,
& utinam in Fabro inveniri possit, non
paulo modestior est Poëta, quam Inter-
pres; nulla enim vera res hic agitur,
nulla μεγάλη ανωρία. Illa interpreta-
tio quam apposui non minis fida est,
quàm modesta: MSS, *suscipiens*.

Circumfusa super, suaveis ex ore loquelas
 Funde, petens placidam Romanis Incluta, pacem.
 Nam neque Nos agere hoc patriæ tempore iniquo
 Possumus æquo animo: neque Memmi clara propago
 Talibus in rebus communi de'esse saluti,
 Quod superest, vacuas aureis mihi Memmiada, & te
 Semotum à curis adhibe veram ad rationem,
 Nec mea dona tibi studio disposta fideli,
 Intellecta prius quam sint, contempta relinquo.
 Nam tibi de summa Cœli ratione, Deumque,
 Differere incipiam, & rerum primordia pandam;
 Unde omneis Natura creet res, auctet, alatque:
 Quove eadem rursus Natura perempta resolvat:
 Quæ nos Materiem, & Genitalia Corpora rebus
 Reddenda in ratione vocare, & Semina rerum
 Appellare fuemus, & hæc eadem usurpare
 Corpora Prima, quod ex illis sunt omnia primis.

Omnis enim per se Divum natura necessest
 Immortali ævo summa cum pace fruatur,
 Semota ab nostris rebus, sejunctaque longe;
 Nam privata dolore omni, privata periculis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Humana ante oculos fœdè cum vita jaceret

40

45

50

55

60

In

41. *Incluta.*] *Nobilis, clara, Festus.*
 Raro apud Latinos Scriptores dii vocantur *Incluti*, aliquando tamen, sic Ennius lib. III. Annalium apud Nonium, *Olim de Cælo lævum dedit inclutus signum.*

45. *Memmiada.*] *Memmius, Gif.*
 Frustra. His verò 12. v. *Memmio* suo, quem attentum sibi & aliis curis vacuum optat, futuræ disputationis argumentum aperit, docetque se disputaturum de Cœli & Deorum natura, & de primis rerum principiis è quibus res omnes fiunt, & in quæ iterum resolvuntur; quod enim ad *Deos* attinet, illi beato otio fruuntur ab omni cura & negotio semoti. Posteriores autem hos lex versus versui 44. subjungit B. non verò agnoscunt quidam vet. Cod. & sanè abesse possunt, infra autem loco magis apto legentur. Tamen & hic non

abs re locum habeant per *occupationem*, ut vocant Magistri, quasi dicat Lucretius, ex primis corporibus omnia fiunt. nam *Dii* quidem, contra quam sensit Philosophorum vulgus, *Naturam rerum* nec fecere, nec curant.

49. *Ratione.*] *Alii Regione Deumque.*
 Supplet Nardius, domicilio. Utrumque imperite, non enim de Cœli ac Deorum regione, sed naturâ Poëta disputat.

52. *Eadem perempta.*] *Eas ipsas res peremptas: mutavit autem orationem, ut alibi, cum enim genus humanum scripsisset, mox addit eos.* Hoc etiam Lucretio familiare. Alii, *eadem perempta nempe Natura*, supple *seipsam*, resolvat: imperitè.

63. *Humana, &c.*] Qui Ingenium cum *Cicerone* in Lucretio desiderant, hanc imaginem contemplantur, & si pulchriorem monstrare possint id mihi facient

In terris oppressa gravi sub Religione,
 Quæ caput à cœli regionibus ostendebat,
 Horribili super aspectu mortalibus instans;
 Primum GRAIUS homo mortaleis tollere contra
 Est oculos ausus, primusque obsistere contra:
 Quem nec fama Deum, nec fulmina, nec minitanti
 Murmure compressit Cœlum, sed eo magis acrem
 Virtutem irritat animi, confringere ut arcta
 Naturæ primus portarum claustra cupiret.
 Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
 Processit longe flammantia mœnia Mundi;
 Atque Omne immensum peragravit mente animoque:
 Unde refert nobis victor quid possit oriri;
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique

Qua-

facient quod est gratissimum. Ut miserè enim sordideque jacent humiles isti Religione oppressi Homines, & quam horrendo ore Dominus ille metus deluperminatur? Credes visum præsentem Demonem flagella intentare. His positis, Epicuri (Atheniensis & Nœoclis filii) laudes aggreditur, qui primus his omnibus terroribus se intrepidum opposuit, & acri vi mentis extra hujus Mundi limites in Omne infinitum delatus, totius Naturæ potestatem penitus perspexit, docuitque omnes res fieri sine cura & opera Deorum, ideoque omnem religionem funditus sustulit, ut docet Cicero lib. I. de Nat. Deor. Quid est enim cur ab hominibus colendos dicas, cum Dii non modò Homines non colant, sed omnino nihil curent, nihil agant? Otio autem suo abutuntur, ut Gassendus, Faber, alique, qui Epicuri librum περὶ ὁσιότητος, ejus Sectæ pietatem erga Deos, & Religionem pro Superstitione tantum, metuque Deorum inani à Lucretio hoc loco positam esse crepant; quasi Poëta non omnem de Providentia opinionem sustulerit, aut ille esset superstitiosus qui Deum aliquid agere, aut humana curare existimaret.

67. Tollere.] Tendere Nonius, & hanc lectionem sequitur Lambinus, tendere oculos autem dixit pro contendere, est autem longe plus oculos contendere

quam tollere, illud enim significat contenta acie aliquid intueri, sic infra eodem libro, Nulla potest oculorum acies contenta tueri, l. IV. v. 801. nisi se contendit acutè: at tollere omnes & impressi & MSS. Cod. probant.

71. Irritat.] Pro irritavit, sic educat apud Terentium, fumât apud Virgilium, manât apud Ennium: disturbat apud Lucretium l. VI. v. 586. Similiter enarramus & festinamus apud Plautum. Istiusmodi vero voces quæ syncopen patiuntur, ultimam habent circumflexam, ut notat Priscianus, ideoque longam.

72. Cupiret.] Pro cuperet. Notant Nonius & Priscianus, quarta enim & tertia olim à se invicem non ita sejunctæ erant & secretæ, quin utrique essent multa communia: sic parere pro parere apud Ennium.

75. Omne.] τὸ πᾶν. Omnia maluit dicere Cicero, lib. de Univ. verum ipse etiam hanc vocem aliquando usurpavit, lib. II. de Divinat. Epicurus τὸν ἄλλαν φύσει & apud Plutarchum τὸν ὅλον φύσιν dixit. Idemque valent apud Lucretium, Natura rerum. Summa rerum. Summa omnis. Summa tota. Summa totius summa, &c. Hoc Omne apud Epicuræos est infinitum & sempiternum, Incremmenti simul & Decrementi incapax, dum Mundus, finitus sit, aliquando natus, & interitui obnoxius.

Quanam sit ratione, atque alte terminus hærens.
Quare Relligio pedibus subjecta vicissim
Obteritur, nos exæquat victoria Cælo.

80

Illud in rebus vereor, ne forte rearis
Impia te rationis inire elementa, viamque
Endogredi sceleris: Quod contra, sæpius olim
Relligio peperit scelerosa atque impia facta,
Aulide quo pacto Triviai virginis aram
Iphianassai turparunt sanguine foede
Ductores Danaum, delecti, prima virorum.
Cui simul infula virgineos circumdata comptus
Ex utraque pari malarum parte profusa'lt,
Et moestum simul ante aras adstare parentem
Sensit, & hunc propter ferrum celare ministros;
Aspectuque suo lacrymas effundere civeis:
Muta metu terram genibus summissa petebat:
Nec miseræ prodesse in tali tempore quibat,
Quod Patrio princeps donarat nomine Regem.

85

90

95
Nam

78. *Atque.*] *Utque* Gif. & C. *Hæreat* (Hærens D. P. C. N. *quanam*) quantum, B.

80. *Obteritur.*] Al. *exteritur*. *Victoria* Epicuri viz.] qui ut verbis Manilii lib. I. v. 67. utar,

— *Cepit profundam*

Naturam rerum Causis, viditque quod usque est.

Nubila cur tanto quaterentur pulsa fragore, &c.

— *Solvitque Animis miracula rerum, Eripuitque Jovi Fulmen, viresque Tonanti.*

81. *Illud.*] His 22. v. Huic tam impix doctrinæ, quæ Providentiam negat, aversum fore Memmiam suspicatur, ideoque illius Animum confirmat monendo, Religionem istam quæ Providentiam confitetur, sæpe olim maxima scelera suasse; quod probat exemplo *Iphigeniæ* Aulide (Bæotiz ad Euripum portu) à patre suo Agamemnone ad aras Dianæ Trivia ex jussu Oraculi mactata, Exitus ut classi felix faustusque daretur.

83. *Endogredi.*] *Ingressi*. Quis autem nescit endo, *inde, in, intus*, esse præpositionem antiquis notam?

87. *Quod contra.*] Cicero in Oratio-

ne pro Quintio. *Reliquum est ut eum nemo judicio defenderit, quod contra, copiosissime eum defensum ostendi. Quod contra sæpius, &c.* Gif. absurdè. *Olim*] *illa* B.

87. *Prima virorum.*] Dion. *πρῶτα τῆς βαλῆς ὡν. τὰ πρῶτα Ἀθηναίων ἰση*, Lucianus, & alii. Ovid. *Amor.* I. I. *Eleg.* 9.

Summa Ducum Atrides. —

87. *Infula.*] Velamentum è lana intra Hostiarum cornua. Varro. Fascia in modum Diadematis, à qua ex utraque parte vittæ dependent: *Servius* ad 10. *Æneid.*

91. *Celare.*] *Celebrare* Gif. alii *celare*, i. e. expedire: quæ lectio probanda est, haud timeret enim Iphigenia quod ministros ferrum *celare* sensitset.

93. *Muta metu.*] *Avancius* legendum putat *Volta metu*, &c. ut sit hæc hujus loci sententia, Iphigenia Volta (i. e. vultus, voce enim ista utitur Lucretius l. IV.) summissa i. e. vultu submisso propter metum. Sed quid indigemus ingenio, cum altera lectio proba sit, & à Codicibus confirmata?

95. *Princeps.*] *Prima*. Sic lib. V. v. 9.

Nam sublata virum manibus tremebundaque ad aras
Deducta est, non ut, solenni more sacrorum
Perfecto, posset claro comitari Hymenæo:
Sed casta incestu nubendi tempore in ipso
Hostia concideret mactatu mœsta parentis,
Exitus ut classi felix, faustusque daretur.
Tantum Relligio potuit suadere malorum.

100

Tutemet à nobis jam quovis tempore Vatum
Terriloquis victus dictis desciscere quæres?

Quippe etenim quam multa tibi jam fingere possum

105

Somnia, quæ vitæ rationes vertere possint,
Fortunasque tuas omneis turbare timore.

Et merito: nam si certam finem esse viderent
Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent

Relligionibus, atque minis obistere Vatum:

110

Nunc ratio nulla est restandi, nulla facultas,
Æternas quoniam poenas in morte timendum.

Ignoratur enim quæ sit natura animæ,

Nata

v. 9. Erat enim *πρωτόταυ* inter Agamemnonis liberos. Sic ipsa apud Euripidem.

Πρώτη δ' ἐκάλεσα πάντῃ καὶ σὺ παῖδ' ἱμὶ. Iphigenia in Aulide v. 1220.

96. *Sublata*, &c.] E ritu nuptiarum forsan, etsi non affirmem, quem tradit his verbis Festus Pompeius, *Rapi simulatur Virgo à gremio Matris*, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, viz. ea res feliciter Romulo cessit.

100. *Mactatu*.] Sic Euripides Iphigen. in Aulide v. 1176.

Ἀπάσῃς δ' ὁ τίμωρ ὁ φύλακας πάντῃ Ἀνὼς κλεινὸν, καὶ ἄλλῃ, καὶ ἄλλῃ χερσὶ.

103. *Tutemet*.] Iterum dubitat Lucretius ne Memmius cedens Poëtarum fabulis de Cerbero, Acherunte, & panis post mortem quibus jam diu assueverat, opiniones suas averteretur. Harum ideo vim elevat, suggerendo istas fabulas mera forsan esse otiosorum Poëtarum fragmenta, ipse enim potuit fabulas fingere quæ essent æque ac illæ terribiles.

104. *Desciscere*.] *Desciscere*, G. & alii.

105. *Quippe etenim*.] Nempe scilicet, *scemmaticæ*: jam fingere] me fingere ex

vet. lib. Gifanius, hinc alii conjiciunt legendum *ex me fingere*, alii confingere. *Possum*] alii, inter quos Faber, *possunt*, i. e. Vates.

108. *Nam*.] *Jam*. His 20. v. seipsum quasi corrigit, & aliquam esse in iis fabulis vim fatetur; dum enim de *Anima* diversi Philosophi diversa pronuntiant; alii nasci & interire cum Corpore, alii verò prius subsistentem in Corpora nascentia infundi, & à Corpore per mortem separatam Inferos subire, vel in pecudum Corpora migrare (quæ fuit *Ennii* *Pythagorici* sententia, quam fusè exponit, obiter etiam convellit & deridet, tanquam sibi ipsi contrariam) profecto temere agerent, qui *Providentiam* contemnerent, dum istos contemptores æternæ mancant post mortem pœnæ. Hæc est hujus loci sententia quem præruptum alii, & obscurum queruntur.

112. *Timendum*.] Istud *timendum* pœnas è veteri & bono Latio est, nec aliter temere loquitur Lucretius, v. 139. multa agendum: V. 382. privandum est Corpora motu, &c. Ipse etiam Virgilius — *Pacem à Rege petendum*.

Nata sit, an, contra, nascentibus insinuetur,
Et simul intereat nobiscum morte dirempta,
An tenebras Orci visat, vastasque lacunas,
An pecudes alias divinitus insinuet se,

115

ENNIUS ut noster cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per genteis Italas hominum quæ clara clueret,
Etsi præterea tamen esse Acherusia templa
Ennius æternis exponit versibus, edens:

120

Quo neque permanent animæ, neque corpora nostra;
Sed quædam simulacra modis pallentia miris;
Unde sibi exortam semper-florentis Homeri
Commemorat speciem, lacrimas & fundere falsas
Cœpisse, & rerum naturam expandere dictis.

125

Quapropter bene, cum, Superis de rebus habenda
Nobis est ratio, Solis Lunæque meatus
Qua fiant ratione; & qua vi quæque genantur
In terris: tum, cum primis, ratione sagaci

130

Unde

115. *Dirempta.*] Separata viz. à corpore & dissipata, nisi potius legatur *perempta*.

117. *Pecudes alias insinuet.*] Ut adigere arbitrium, adigere iurandum, propugnare mugis, & Lucretius lib. II. v. 124. *Hæc animum te advertere par est.*

118. *Primus.*] Primus enim Latinarum Ennius Epicum & Heroicum Poëma ad exemplum Homeri scripsit.

120.] *Per genteis Italas Hominum.*] Gentes Italarum Hominum: quidam libri *omnium*; itaque esset *Clara corona omnium*, i. e. inter omnes: sic *Δαίδης βασιλεὺς* apud Callimachum, *pulchra deorum* apud Ennium.

120. *Clueret.*] Clueo, eluo, sum, videor, celebror, hac voce passim utitur Lucretius, dicebant etiam veteres *Clueo*, ut Ennius,

Nam Latii populi res atque poemata nostra

Cluebunt —

121. *Etsi præterea.*] Et prætereat V. quæ verba si admittas alium prorsus efficit sensum: non opus est isto acuminē.

123. *Permanent.*] *Permaneant*, MS.

125. *Homeri.*] Hoc Enni somnium

Cicero in Lucullo memorat, — *Visus Homerus adesse Poëta*. Et in somnio Scipionis. *Fit enim ferè ut cogitationes sermonesque nostri pariant aliquid in somno tale quale de Homero scribit Ennius, de quo videlicet sæpissime vigilans solebat cogitare, & loqui.*

126. *Et fundere.*] Alii *effundere*. *Salsas.*] Alii *falsas*. Imperite. Quis enim nescit, *lac album, Humida vina, &c.* Poëtis esse familiaria?

127. *Expandere.*] Al. *expromere*, al. *exponere*, non tanti est.

128. *Quapropter.*] Ut omnes igitur Memmii timores dilcutiat, his v. 9. docet se disputaturum non tantum de Cæli Deumque ratione, & de generatione rerum, quæ omnia olim promiserat; sed explicaturum etiam *quenam* sit *Animæ* natura, & *quenam* sint illæ res, quæ aliquando vigilantes aliquando dormientes ita afficiunt, ut præsentem videre nos & audire olim mortuos putemus, & inde conjectemus animas existere à corpore separatas. *Quam ob rem:* Gassendus.

130. *Genantur.*] *Gignuntur*, qua voce passim utitur Lucretius, alii *gerantur*, malè.

Unde Anima atque Animi constet natura, videndum;
 Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificet, morbo affectis, somnoque sepultis,
 Cernere uti videamur eos, audireque coram,
 Morte obita quorum tellus amplectitur ossa.

135

Nec me animi fallit, GRAVIORUM obscura reperta
 Difficile illustrare LATINIS versibus esse,
 (Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,)
 Propter egestatem linguæ, & rerum novitatem;
 Sed tua me Virtus tamen, & sperata voluptas
 Suavis Amicitia, quemvis perferre laborem
 Suadet, & inducit nocteis vigilare serenas,
 Quærentem dictis quibus, & quo carmine demum
 Clara tuæ possim præpandere lumina menti,
 Res quibus occultas penitus convifere possis.

140

145

Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse est

Non

136. *Morte obita.*] Cicero pro Sextio. Nec verò illorum quisquam quos à majoribus nostris morte obita positos in illo loco, atque in rostris collocatos. Virgilius,

Morte obita quales fama est volitare figuras.

Obita, sumpta, suscepta, & completa, ut obire manus dicitur. Servius.

137. *Nec me.*] Proposito futuri operis argumento, his 20. v. difficultatem expendit Poëta, monetque ea, de quibus Græci, Epicurus, viz. ejusque Sectatores disputaverant, Latino Carmine scribere opus esse arduum & difficile, cum propter egestatem Linguæ Latinæ, tum propter novitatem rerum; quemvis vero laborem ferre se paratum esse profitetur, *Memmi* sui gratia, Amicissimi ornatissimique Viri, quem instituendum susceperat.

137. *Animi.*] Snpple ratio, at B. Gif. alii que legunt *Animus*.

141. *Sperata voluptas.*] *Speclata voluptas,* B. alii *speclata voluptas.* Ex Decreto *Epicuri*, & ad illius exemplum, ita enim ille ad *Pythoclem* suum, *ἡσυχίας δὲ ἡδονῆς τὴν οὐκ ἐν τῇ διανοίᾳ ἀποδιζήσαντα, καὶ ἀπὸ τῆς ἡδονῆς συνιστάμενον*, &c.

142. *Perferre.*] *Efferre*, B. Gif. alii. *Sufferre*. F.

143. *Serenas.*] Claras, pacatas. Quid-

ni severas? Vox enim ista laborem Poëtæ fortius, & felicius exprimit. V. l. IV. v. 462. *Æstivas* Muretus. Quibus alii somno indulgebant.

147. *Hunc igitur.*] Jam tandem opus aggreditur. v. 13. Et ut omnem de *Providentia* opinionem subverteret probare conatur res primo factas fuisse sine Deorum auxilio, ideoque non ab iis regi aut administrari: ut autem felicius procedat, primum hoc statuit principium; *Nihil de nihilo fit.* Quod fusiùs olim demonstraturus est; observaverat enim opinionem de *Providentia* exinde natam esse, quod homines multa in Terris Cœloque fieri viderint, quorum causas cum invenire non potuerint, ea à Diis à *Nihilo* fieri crediderunt. Si igitur Nihil de Nihilo fieri demonstratum fuerit, actum esset de *Providentia*: at verò facile agnosceret Lector, *Lucretium* tanto conamine id solum probasse quod nemo negat; *Nihil* viz. intra Naturæ ambitum de *Nihilo* produci. Nec est quod ulla contra *Dei* potentiam timeamus argumenta, cum acutissimum *Lucretii* ingenium tam infirmis utitur, si enim

————— *Pergama dextra*
Defendi possint, certe hac defensa fuissent.

Non radii Solis, neque lucida tela Diei
 Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque:
 Principium hinc cuius nobis exordia sumet,
 NULLAM REM E NIHILO GIGNI DIVINITUS UNQUAM. 150

Quippe ita formido Mortaleis continet omneis,
 Quod multa in Terris fieri, Cœloque tuentur,
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, ac fieri divino Numine rentur. 155

Quas ob res, ubi viderimus, nil posse creari
 De nihilo, tum, quod sequimur, jam rectius inde
 Perspiciemus, & unde queat res quæque creari,
 Et quo quæque modo fiant opera sine Divûm.

Nam si de Nihilo fierent, ex omnibu'rebus
 Omne genus nasci posset; nil Semine egeret: 160

E mare primum homines, è terra posset oriri
 Squammigerum genus, & volucres; erumpere cœlo
 Armenta, atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
 Incerto partu culta, ac deserta teneret: 165

Nec fructus iidem arboribus constare solerent,
 Sed mutarentur: ferre omnes omnia possent.
 Quippe, ubi non essent genitalia Corpora quoique,
 Qui posset mater rebus consistere certa?

At nunc Seminibus quia certis quidque creatur,
 Inde enascitur, atque æras in luminis exit, 170

Materies ubi inest cuiusque & Corpora prima:
 Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
 Quod certis in rebus inest secreta facultas.

Præ-

148. *Tela diei.*] Radii Solis, qui telorum instar iacti & diffusi per universum orbem inferunt lucem, notat autem per *Tela diei* exteriorum rerum cognitionem, sicut per *Naturæ speciem* significat internam rerum cognitionem per causas. *Foyus.* Pueriliter, ut & omnia.

152. *Ita.*] ut, B.

158. *Et*] ut, Gif.

160. *Nam si, &c.*] Primum hoc argumentum quo probare conatur Nihil de nihilo fieri breviter Epicurus in Epist. ad Herodotum, ἂν δὲ γένεσις ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγένετο ἂν, συνεμάται δ' ἂν προέδιδόμην. Fusius Poeta. Si Res de Nihilo producerentur, tum quodlibet ex quolibet orire-

tur, femine non opus esset; sed è Terra Homines, è Cœlo Pisces Pecudesque exilirent, &c. Cum autem quodlibet non oritur è quolibet, certisque feminibus opus sit, recte concludit *Nihil de Nihilo* produci.

168. *Corpora quoique.*] *Semina quoque,* Gass.

170. *Quidque creatur.*] *Quæque creantur.* B. C. Na. &c.

171. *Enascitur.*] *Nascitur,* MS. quæ vox forsitan illis grata erit, qui in Veterum Verbis hiatus quærent, & amant.

174. *Certis.*] Libentius hoc loco legerim *Cunctis* quam *Certis*, quò versus superiores inducunt, & ille præter cæteros,

Atque

Præterea, cur Vere rosam, frumenta Calore,
Viteis Autumno fundi sudante videmus:

175

Si non, certa suo quia tempore Semina rerum
Cum confluerunt, patefit, quodcunque creatur,
Dum tempestates adfunt, & vivida tellus

Tuto res teneras effert in luminis oras?

180

Quod si de Nihilo fierent, subito exorerentur

Incerto spatio, atque alienis partibus anni:

Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali

Concilio possent arceri tempore iniquo.

Nec porro Augendis rebus Spatio foret usus

185

Seminis ad coitum, è Nihilo si crescere possent.

Nam fierent juvenes subito ex infantibus parvis:

E terraque exorta repente arbuta salirent.

Quo-

*Atque hac re nequeunt ex omni-
bus omnia gigni.*

Id quamobrem Lector? *Quod cunctis*,
&c. Innuit enim facultatem distinctam
& specificam in una quavis re esse; un-
de è caulibus juglaus, ex Homine Leo,
&c. non enascatur, *Faber.*

175. *Præterea, cur, &c.*] Modo ex
ipsa rerum origine, jam vero probat ex
statis temporum effectibus, *Nihil è Ni-
bilo fieri*, v. 10. Cur enim *Vere* tantum
Rosæ, *Æstate* fruges, *Autumno* Uvæ, &
non *Hyeme*, aliisque etiam Anni parti-
bus producerentur, si ad illorum origi-
nem *materia* nihil conferat, cum non
major sit in una tempestate quam in
alia dispositio, ut ex *Nihilo* quicquam
procreetur?

176. *Viteis.*] *Uvas* Cod. Florenti-
nus. *Sudante.*] *Suadente* G. Lambinus,
& alii ex MSS. i. e. impellente vel
solicitante, hæc etiam vox *Fabro* pla-
cet. *Salmasius* legit *Sua dante*. *Vcr si-
dat* cum det Rosas, Calor frumenta,
Autumnus Uvas. Sed quidni *Sudante*
retinerem? *Humido* viz. & udo, vel
sudores eliciente, non enim dura est nec
incommoda translatio.

180. *Oras.*] *Auras* mavult *Faber*, sic
infra *Aëris in teneras Auras*; sic Græci
αυράς αέρας, ubi vero *Luminis* *auras*
inveniet? ideoque non sollicitanda le-
ctio.

184. *Concilio genitali.*] *Conciliū ge-*

nitale congressus Corporum primorum
ad gignendum valeus. *Conciliū* à co-
gendo, unde apud Fullonem vestimen-
tum dum cogitur conciliari dicitur: *Var-
ro* lib. V. *Conciliū nominis* apud Ter-
tullian. de pallio, est compositio nomi-
nis è duabus vocibus, & vetus Scholia-
stes in primam Sat. Juvenalis v. 116.
inquit, *Ciconia* quæ contra templum
Concordiæ ex *concilio* (ita enim leg. non
consilio) rostri sonitum facit.

185. *Nec porro, &c.*] Tertium pro-
ponit argumentum v. 8. ex Naturali
rerum incremento ductum, si enim è
Nihilo res fierent, quidni etiam è *Ni-
bilo* augerentur? Ideoque tempore non
opus esset ut summum ætatis florem,
justamque magnitudinem pervenirent,
uno saltem momento punctoque tem-
poris tenellus *Infans* robustus *Juvenis*
evaderet, &c. ideo enim tardè & pau-
latim *Res* crescunt, quia ex *certa* Mate-
ria *certisque* Principiis augentur, quæ
momento temporis nec congregari, nec
disponi nec conjungi possunt. Porro
autem cum ex *certo* semine res augean-
tur, è *certo* etiam semine nascantur ne-
cesse est.

185. *Spatio usus.*] i. e. *Spatio opus*,
sic l. I. v. 220.

Nulla vi foret usus enim —
Virgilius, 8. *Æneid.*

— *nunc viribus usus.*

186. *E nihilo si.*] *Si è nilo*, M. V.

Quorum nil fieri manifestum'ſt, omnia quando
Paullatim crescunt (ut par eſt) Semine certo:
Crescendoque genus ſervant; ut noſcere poſſis
Quæque ſua de Materia grandefcere, alique.

190

Huc accedit uti ſine certis imbris anni
Lætificos nequeat foetus ſummittere tellus:
Nec porro ſecreta cibo natura animantum
Propagare genus poſſit, vitamque tueri:
Ut potius multis communia Corpora rebus
Multa putes eſſe, ut verbis Elementa videmus,
Quam ſine Principiis ullam rem exiſtere poſſe.

195

Denique cur Homines tantos natura parare
Non potuit, pedibus qui pontum per vada poſſent
Tranſire, & magnos manibus divellere monteis,
Multaque vivendo vitalia vincere ſæcla:
Si non Materies quia rebus reddita certa'ſt
Gignundis, e qua conſtat quid poſſit oriri?
NIL igitur fieri de NILO poſſe fatendum'ſt:
Semine quando opus eſt rebus, quo quæque creatæ
Aëris in teneras poſſint proferrier auras.

200

Poſtremo quoniam Incultis præſtare videmus

Culta

191. *Crescendoque.*] *Crescentesque* V. viz. Res: nec inſoleus Lectio, etſi *Omnia* præcedat.

193. *Huc accedit.*] Quantum proponit v. 7. argumentum ex alimenti neceſſitate deductum, idque etiam non minus firmum & validum, quàm cætera; Cùm enim niſi cadant Imbres nihil è Terra ſurgat, eùm Animalia alimento privata nec propagare Genus ſuum poſſunt, nec vivere, quis tam ineptus eſt qui credat Animalia vel fruges è *Nihilo* produci, cum videat Materiam & producendis & alendis rebus omnibus eſſe neceſſariam? imo potius concludendum eſt, ſemina eſſe quædam è quibus res, ut voces è literis, componantur.

200. *Denique cur, &c.*] Rurſus v. 9. arguit è Rerum naturalium definita magnitudine & duratione. Si enim è Nihilo Homines v. g. producerentur, unde conſtanter tam puſilli & imbelles? unde brevis vita, cæteraque Hu-

mani generis & incommoda, & vitia? jam vero è certis ſeminibus certaue materia naſci Homines admittas, & hæc omnia neceſſaria plane erunt, & explicata facilia.

201. *Pontum per vada.*] Salmaſius legit *Pontu*, i. e. *πόντος*, ut idem Lucretius Pelage, i. e. *πелάγη*, dixit lib. V. v. 36. & l. VI. v. 619. at rectius *Faber*, noli huic locum ita interpretari quaſi dixiſſet *per Ponti vada*. Quod enim Salmaſius hunc verſum depravatam judicavit, non ideo faciliùs crediderim.

203. *Vincere.*] *Vivere*. Fayus, vox nihili.

209. *Poſtremo, &c.*] Obſervaverat Poëta Fruges, Arbores, Floresque, &c. humana induſtria meliores & lætiores fieri, indeque v. his 7. arguit hæc omnia è latentibus quibusdam ſeminibus oriri. Quid enim prodeſſet labor ſi è Nihilo producerentur? vanus proſecto eſſet, irrituſque, & nihil ille ageret, qui *Ni-*
hil

Culta loca, & manibus meliores reddere fœtus: 210
 Eſſe videlicet in terris Primordia rerum,
 Quæ nos, fœcundas vertentes vomere glebas,
 Terraique ſolum ſubigentes, cimus ad ortus.
 Quod ſi nulla forent, noſtro ſine quæque labore
 Sponte ſua multo fieri meliora videres. 215

Huc accedit, uti quicque in ſua Corpora rurfum
 Diſſolvat Natura, neque ad Nihilum interimat res.

Nam, ſi quid mortale è cunctis partibus eſſet,
 Ex oculis res quæque repente erepta periret;
 Nulla vi foret uſus enim, quæ partibus ejus 220
 Diſcidium parere, & nexus exſolvere poſſet.
 At nunc, æterno quia conſtant Semine quæque,
 Donec vis obiit, quæ res diverberet ictu,

Aut

hil coleret: Imo nihil impedit quin
 fruges è Nihilo productas ſponte ſua
 quotannis meliores & lætiores naſci vi-
 deremus.

210. *Reddere.*] *Reddier*: Giſ. & Pa.
 ex conjectura. *Reddi*: Lambinus. Do-
 cetque *Legendum ita eſſe*, *libris omnibus*
reclamantibus, *Reddere* autem quod eſt
 in omnibus libris ferri non poſſe. Dum
 vero innocentem immeritæque voci ira-
 ſcatur, veterem, quam omnes libri aſſi-
 gnant, ſedem poſſident *Reddere*. Aliqui
 libri *dicier*: Pareus.

211. *Eſſe videlicet.*] Sic ſæpe En-
 nius, Plaut. & Tert. & Saluſt. *Scili-*
cet futurum, videlicet in Terra reperiri,
 &c. neque enim quod aliquando puta-
 vit Lambinus repeti debet *ἀπὸ τοῦ νῦν* ſa-
 tendum eſt. Vid. l. II. v. 468.

213. *Terraique ſolum.*] *Terram*:
 Feſtus Pompeius ſolum Terram. En-
 nius lib. III.

Tarquinio dedit Imperium, ſimul &
ſola Regni.

Et alibi,

Sed ſola Terrarum poſtquam permeneſa
parumper.

216. *Huc accedit, &c.*] Haſtenus
 demonſtravit Lucretius *Nihil è Nihilo*
ſeri: His autem v. 2. alterum proponit,
 quod ex priori ſequitur, eſſatum; *Ni-*
hil in Nihilum reduci. Quicque] *Quæ-*
que, Giſ. Pa. alii.

218.] *Nam ſi, &c.*] Eſſatum modo

propoſitum primò probat v. 8. ex com-
 muni reſolutione rerum; Si enim
 Res in *Nihilum* interirent, aut *mortales*
eſſent è cunctis partibus; nulla eſſet vis
 neceſſaria, ut unaquæque diſſolvatur:
 ſed ut ſine ulla vi aut conamine aliarum
 rerum ſubitò nata apparet, ſic ſine ulla
 vi, aut conamine aliarum rerum una-
 quæque res, non diſſolutione partium,
 interiret; ſed noſtris oculis ſubducta
 repente evaneſceret; ideo enim vi opus
 eſt ut res unaquæque diſſolvatur, quia
 conſtat ex ſeminibus quæ diſſolutioni
 ſuperſunt. Hujus argumenti ne mini-
 mam partem intellexit *Fayus*.

220. *Enim.*] *Ei*, Giſ. viz. *Naturæ*.
 Hanc lectionem tuetur Pareus: *Lambi-*
nus, Faber, aliique rejiciunt: & tantos
 Authores tutò ſequi potuit *Fayus*, ſi ta-
 cere voluiſſet: Hæc autem iſte: Aliis
uſus ei ſup. Naturæ: mihi minus arri-
 det, alias enim non *rei cuiusque* ſed *Nu-*
turæ partibus diſcidium pareretur. In-
 genium Hominis! quaſi *ejus* non æque
 reſpiceret *rem quamque* ſi *ei*, ac ſi enim
 admittatur.

221. *Et.*] *At*, Giſ. quid autem ſibi
 velit aliis relinquo.

222. *At nunc.*] *Quod nunc*, Giſ. Pa.
 C. alii, Omnesque MSS., i. e. *nunc au-*
tem Conſtant.] *Conſtat* Giſ.

223. *Obiit.*] *Obeat*, P. Na. D. ſed
obiit veteres MSS. Cod.

Aut intus penetret per inania, dissolvatque,
Nullius exitum patitur Natura videri.

225

Præterea, quæcunque vetustate amovet ætas,
Si penitus perimit consumens Materiem omnem,
Unde animale genus generatim in lumina vitæ
Redducit Venus? aut reductum dædala tellus
Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
Unde mare ingenui fontes, externaque longè
Flumina suppeditant? unde æther sidera pascit?
Omnia enim debet, mortali Corpore quæ sunt,
Infinita ætas consumse, anteacta diesque.

230

Quod si in eo spatio, atque anteacta ætate fuere,
E quibus hæc Rerum consistit Summa resecta:
Immortali sunt naturâ prædita certè.

235

Haud igitur possunt ad Nilum quæque reverti.
Denique res omneis eadem vis causæque volgò

Confi-

226. *Præterea, &c.*] Secundum Argumentum quo probatur *Nihil in Nihilum reverti* breviter proponit Epicurus in Epist. ad Herodotum: *σι φθίρειτο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα αὖ ἀπολάττει τὰ πράγματα, καὶ ὄντων τῶν εἰς ἀδύνατον.* Fufius vero Poëta, & fortius. Olim probaverat *Nihil è Nihilò fieri*, & inde jam demonstrat *Nihil in Nihilum* reduci. Animalia enim quotidie pereunt, & nascuntur, fontes Aquas, è quibus Mare fluminaque constant, perpetuò subministrant, &c. Unde verò hæc omnia, nisi quædam essent *immortalia* semina, quæ dissolutioni Corporum superessent è quibus renovarentur? Quis enim tam insanus quin concederet materiam aliquando interitui obnoxiam, in tam infinita Annorum serie quæ ab initio rerum fluxit, debere penitus consumi, ita ut nihil omnino superesset, è quo res quotidie pereuntes reparari possint?

228. *Generatim.*] *Generatum*, Gif. & quidam MSS. ut fatetur Lambinus.

229. *Redducit.*] *Educit*, D. Na. vitiosè.

231. *Ingenui.*] Quos Natura non Ars, &c. ita *ingenuus Color*, pro nativo, qui nulla arte nullo Pigmento evocatur. Faber. Juv. Sat. 3. v. 20.

— *Ingenuum violarent marmora topium. Ingenui.*] *Perennes*, Gassend. al. *Ingenui*.

232. *Suppeditant.*] Lambinus & Pareus *suppetunt*, vel *parata sunt*: rectius autem *supplent*, vel *subministrant*.

233. *Debet.*] *Debeat*, Gif. Par.

234. *Consumse.*] *Consumpsisse*. Sic *sumpsit* pro *sumpsisse* apud Nonium in *Tryphallo*. vid. A. Gellium lib. II. cap. XIX. eodem modo *Cesse* & *Cresse*, pro *cessisse* & *crevisse*, *divisse* pro *divisisse* apud Horatium. *Promisse* pro *promississe* apud Catullum: Atque ita porro.

237. *Prædita.*] *Reddita*, MSS.

239. *Denique, &c.*] Deinceps probat v. 12. Res in *Nihilum* non reverti, quod non una vis ad dissolvendum omnia sufficiat; frustra enim aliquis obtendat unam eandemque vim omnia Corpora dissolvere non posse, quia dispari nexu corporum principia conjunguntur. Quid enim ista nexuum disparitas efficeret, cum principia ipsa, si modo in *Nihilum* revertantur, vel levissimum tactum ferre non valeant? Admittas vero principia quædam æterna esse, & ex dissimilitudine contextus eorum inter se ratio reddenda est, quare non una eademque vis ad omnia dissolvendum sufficiat.

239. Vol-

Conficeret, nisi Materies æterna teneret
 Inter se nexas minus aut magis endopedite.
 Tactus enim lethi satis esset causa profecto:
 Quippe, ubi nulla forent æterno Corpore, eorum
 Contextum vis deberet dissolvere quæque.
 At nunc, inter se quia nexus principiorum
 Dissimiles constant, æternaque materies est,
 Incolumi remanent res corpore, dum satis aeris
 Vis obeat pro textura cujusque reperta.
 Haud igitur redit ad Nihilum res ulla, sed omnes
 Discidio redeunt in corpora materiali.

240

245

250

Postremo pereunt imbres, ubi eos pater Æther
 In gremium matris Terræ præcipitavit.
 At nitidæ surgunt fruges, ramique virescunt
 Arboribus; crescunt ipsæ, foetuque gravantur:
 Hinc alitur porro nostrum genus, atque ferarum:
 Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
 Frundiferasque novis avibus canere undique sylvas.
 Hinc fessæ pecudes pingues per pabula læta
 Corpora deponunt, & candens lacteus humor
 Uberibus manat distentis; hinc nova proles

255

260

Artu-

239. *Vulgò.*] *Vulgo, passim.* Sic *Cæsar* de bello Civ. l. I p. 7. *Vulgo ex testis significabant.*

241. *Nexas endopedite.*] *Nexu endopedito* Nardius. *Nexas endopedita:* Gassendus, Gif. Par. cum vet. Cod. Alii *Nexas endopeditos:* quod placet Lector eligat.

242. *Satis esset causa.*] Tale Latinitatis exemplum vix alibi reperies, ideoque quidam existimant legendum,

Tactus enim lethi omnibus esset causa profecto.

243. *Eorum.*] Cum in libris vulgaris multisque MSS. legitur *quorum*, è duobus MSS. quibus adderem B. *eorum* reposuit Lambinus. *Quorum* Na. C. Gifan. Par. alii tuentur. Penes Lectorem sit. Codices Florentini *dissolvere* quinquam, viz. *contextum*.

247. *Res.*] *In:* Gassendus.

251. *Postremo, &c.*] Quoniam autem Res pleraque sint, quæ dum dissolvuntur, ita ex oculis manibusque

evanescent, ut prorsus perire videri possint; monet his 15. v. imbres ipsos, qui in terram decedentes maxime evanescent, non perire, sed materiam suppeditare, unde Fruges arboresque augentur, & Fructibus onerantur; istis autem Frugibus Fructibusque Homines, Fera, Aves vescuntur; ideoque minime credendum est ullam imbrium particulam penitus interire, dum tot tantæque res ex iis reparantur: Concludit denique *Nihil in Nihilum reverti*, cum Natura aliud ex alio reficit, nec aliquid unquam novum producit, quin utitur materia alterius rei olim dissolutæ.

254. *Ipsæ.*] Sine cultu Humano sed non sine vi primigenia: *Virgil.* f. pe in *Georg.* *Lucretius* non minus sæp. *Faber.* curiosè nimis, nec forsitan v. rē.

256. *Pueris.*] *Puerum*, B.

258. *Fessæ.*] *Fera* quidam MS. *alii fata:* non placet.

Artubus infirmis teneras lasciva per herbas
Ludit, lacte mero menteis percussa novellas.
Haud igitur penitus pereunt quæcunque videntur:
Quando alid ex alio reficit Natura, nec ullam
Rem gigni patitur, nisi morte adjutam aliena.

265

Nunc age, res quoniam docui non posse creari
De Nihilo, neque item genitas ad Nil revocari:
Ne qua forte tamen cœptes diffidere dictis,
Quod nequeunt oculis rerum Primordia cerni;
Accipe præterea, quæ Corpora Tute necessest
Confiteare esse in rebus, nec posse videri.

270

Principio, VENTI vis verberat incita pontum,
Ingenteisque ruit naveis, & nubila differt;
Interdum rapido percurrens turbine campos
Arboribus magnis sternit, monteisque supremos
Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri

275

Cum

261. *Artubus.*] *Artibus*, vet. Cod. & *Scaurus*. Gif.

262. *Mentes percussa.*] Sic ver. 12. *Percussa Corda tua vi.*

264. *Alid.*] *Aliud.* *Alis* pro *Alius* veteres usurpant. Gifanius dubitat an *Alid* pro *Aliud* dicitur; hanc vero contumeliam non patitur Lambinus, indignatur, furit, Catullum & Aufonium in partes vocat, at frustra: jurat denique se *Alid* in duobus MSS. legisse. Et hac lectione fruatur.

265. *Adjutam.*] *Adjuta*. B. Na. Gif. Par. Nec minores sunt de hac, quam de illa altera lectione lites, quas tutius aliquis negligat, quam componat.

266. *Nunc age.*] Jam vero ne frustra disputaret, dum *Memmius* suis omnibus quæ proposuerat argumentis diffidat, quoniam Principia illa æterna, seminaque æterna per se divisa atque separata in sensum non cadant, sed præ sui exilitate omnem visum, etiam acutissimum longissime fugiant; varia congerit exempla rerum corporearum, quas nemo neget existere, licet videri non possint. Primo *Venti* v. 33. cujus vim quicunque perspexerit, ut tollit Mare, ut impellit naves, &c. illum Corporeum esse, licet particulæ ejus

oculis cerni non possunt, fatebitur; idque libentius, si cognoscat Ventum eodem plane modo ferri, & æquali impetu impellere, ac rapida & imbribus aucta Flumina, quæ Corporea esse sensus ipsi apertissime demonstrant.

266. *Age res.*] Alii legunt, Nunc age sis, quoniam docui nil posse creari: *Age sis*, i. e. *age si vis.* Quoniam,] Quando, Gif.

267. *Item genitas.*] Alii *Res genitas*. Alii *Genita ad Nihilum*: perinde.

270. *Præterea.*] Propterea, Faber.

272. *Incita.*] *Incitata*. Ista voce sæpe *Lucretius* utitur, & *Virgilius*. Alii *insita*, male.

272. *Pontum.*] MSS. quidam *cor-tus*, inde *portus*. Plurimi MSS. ut & B. eamque vocem *Pareus*, Gif. alique acriter defendunt: At vero quis dubitet *Pontum* scribere qui versum 279. legit? *Salmasius* legit *Porcas*. *Porca* enim τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων dicitur ab auctore veterum Glossarum, translatione facta ab *Agris*: Inter duos enim sulcos elata Terra, dicitur *Porca*. *Vulro de Re Rust.* lib. I. & τὰς Μαιῶν.

275. *Sternit.*] *Sevit*: Marullus.

Cum fremitu, sævitque minaci murmure pontus.
 Sunt igitur VENTI nimirum corpora cæca,
 Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
 Verrunt, ac subito vexantia turbine raptant. 280
 Nec ratione fluunt alia, stragemque propagant,
 Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
 Flumine abundanti, quod largis imbris auget
 Montibus ex altis magnus decursus aquai,
 Fragmina conjiciens sylvarum, arbutaque tota; 285
 Nec validi possunt pontes venientis aquai
 Vim subitam tolerare: ita magno turbidus imbrī
 Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
 Dat sonitu magno stragem; volvitque sub undis
 Grandia saxa, ruit quæ quidquid fluctibus obstat. 290
 Sic igitur debent VENTI quoque flamina ferri:
 Quæ, veluti validum flumen, cum procubuerē
 Quamlibet in partem, trudent res ante, ruuntque
 Impetibus crebris; interdum vertice torto
 Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant. 295
 Quare etiam atque etiam sunt VENTI Corpora cæca:

Quan-

277. Pontus.] Coörtus, vel Cörtus: ut optinè Faber, qui istam vocem è versu 272. ejectam suo restituit loco. Pontus enim vox nihili est, & solo Fuyo digna, qui ad versum 276. hæc monct. Ita.] Particula Comparationis: Comparat quippe venti validi fremitum murmurī maris furentis. Acumen Hominis!

278. Cæca.] Quæ oculis cerni non possunt: sic eodem lib. v. 779.

Naturam claudeslinam, cacamque alibere.

———— Nimbosus Orion

In vada cæca tulit ———

Virgilius i. Æneid.

280. Verrunt.] Vertunt, G. Verrunt autem amat Virgilius Lucretianæ Elegantiæ perpetuus Imitator.

—— Maria, ac Terras, Cælumque profundum

Quippe ferant rapidi secum, verrantque per Auras.

i. Æneid. v. 63.

282. Ac cum,] Ita quidam Libri faciente Lambino. Plurimi vero legunt, Quam quom.

287. Turbidus.] Alii Turgidus: improbe.

288. Incurrens.] Incurrit, Na. imperitè, & frustra se aliquorum Codicum autoritate tuebitur.

290. Ruit quæ quicquid.] Quidquam, Gif. sed Ruunt quæ, saxa viz. semper legendum putavit Faber. Nec improbanda esset ista conjectura si Codices confirmarent, & non foret paulo frigidior: non sollicitanda est igitur illa altera lectio, quam vetus Latium probaret: Ruitque forsitan admitti potest, & probè responderet Ruuntque v. 293. ab istiusmodi etiam hiatibus non abhorrent veteres Poëtæ.

295. Rapidoque rotantia.] Alii Rapidique rotantia: Rapidique rotanti, Gif. è vet. Codic. perinde est. Mallem veto Rotantiu, ut v. 280.

—— Subito vexantia turbine raptant.

Quandoquidem factis ac moribus, æmula magnis
Annibus inveniuntur, aperto Corpore qui sunt.

Tum porro varios rerum sentimus ODORES,
Nec tamen ad nareis venienteis cernimus unquam:

300

Nec calidq; ÆSTUS tuimur, nec FRIGORA quimus
Usurpare oculis, nec VOCES cernere fuemus;
Quæ tamen omnia Corporea constare necesse' est
Natura: quoniam sensus impellere possunt.

TANGERE ENIM ET TANGI, NISI CORPUS, NULLA PO-
TEST RES.

305

Denique fluctifrago suspensæ in littore Vestes
Uvescunt, eadem dispanfæ in Sole ferescunt;
At neque quo pacto perfederit humor aquai
Visu' est, nec rursus quo pacto fugerit æstu;
In parvas igitur parteis dispergitur Humor,

310

Quas

297. *Moribus.*] Ita plurimi vet.
Codd. quidam autem MSS. & impres-
si, *Motibus.* Virgil.

*Ventos & variam Cæli prædicere mo-
rem*

Cura sit ———

299. *Tum porro, &c.*] *Quin'*, Gif.
Iterum docet v. 7. posse esse in rerum
Natura Principia quædam Corporea,
quamvis sub oculos non cadunt; Cum
Calorem, odores, sonos, frigusque
esse omnes fatentur, quæ tamen nemo
unquam oculis usurpavit. Ista vero
omnia Corporea esse quis dubitet dum
impellunt sensus, ideoque *tangunt*?
Quodcunque autem vel *tangit*, vel *tan-
gitur*, id est Corpus. Corpus Græcè de-
finitur, τὸ ἀψύχον, ἢ πᾶσι σῶμα
ἔστι, quam definitionem significare vo-
lens Lucretius, ita scripsit

*Tangere enim & Tangi, nisi Corpus,
nulla potest res.*

A. Gellius l. V. c. 15.

306. *Denique, &c.*] Alio v. 6. uti-
tur exemplo; *Aqua* est *Corpus*, at il-
lam in particulas nimis minutas aspici
aliquando dividi experimur; Pannus e-
nim, aut lintea juxta littus expansa
humescunt, à Solis calore autem ite-
rum siccantur, at istas *Aqua* particulas
Pannis insidentes, vel ab his receden-
tes nemo unquam vidit.

306. *Fluctifrago.*] *Fluctivago*, No-
nius in voce *Seresco*.

307. *Dispanfæ.*] Aliqui libri *Can-
denti.* Alii *disfessæ*, ex A. Gellio lib.
XV. c. 15. Qui observat passum à *pau-
do*, & cum præpositione *expassum*, non
expansum à veteribus dici; Plantum-
que in *Milite glorioso*, Act. 2. Sc. 4.
v. 6. & 7. scribere.

*Credo ego istoc exemplo tibi esse eundem
accusatum extra portam,*

*Disfessis manibus patibulum cum ha-
bebis.*

Eadem *Servius* ad v. 484. l. I. *Æneid.*
At *Disfessa* agnoscit Nonius in voce
Seresco. Lambinus autem hos duos ver-
sus ita legendos censet,

*Denique fluctifrago disfessa in littore
vestes*

*Uvescunt, eadem candenti in Sole se-
rescunt.*

307. *Uvescunt.*] Humescunt: unde
Uvidus: Serescunt.] Siccantur; quod
ferenitas sicca sit: Sic Virgilius doctè
in *Georg.* l. I.

——— *Unde Serenas*

Ventus agat nubes.

Id est, Siccas. Idem alio in loco:

——— *Atque Arida differt*

Nubila ——— Nonius.

Serescent: *Exoubarras*, in veteri *Ful-
gani Onomastico.*

Quas oculi nulla possunt ratione videre.

Quin etiam multis Solis redeuntibus annis
Annulus in digito subtertenuatur habendo:
Stillicidii casus lapidem cavat: uncus aratri
Ferreus occultè decrescit Vomer in arvis:
Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conspiciamus: tum portas propter athena
Signa manus dextras ostendunt attenuari
Sæpe salutantum tactu, præterque meantum:
Hæc igitur minui, cum sint detrita, videmus;
Sed quæ Corpora decedant in tempore quoque,
Invida præclusit speciem Natura videndi.

315

320

Postremo, quæcunque Dies, Naturaque rebus
Paullatim tribuit, moderatim crescere cogens,
Nulla potest oculorum acies contenta tueri;
Nec porro quæcunque ævo, macieque senescunt:

325

Nec

312. *Quinetiam multis Solis, &c.*] *Multum.* Marullus. *Multis olim*, Faber. Varia v. 11. congerit exempla; Annulus viz. in digito, Vomer in Agris attenuatur; Gutta lapidem cavat: Pavimenta atteruntur; Æreasque etiam statuas crebro tactu detritas conspiciamus. Ab his omnibus ita detritis Corporeæ quædam particulæ recedunt, qui vero istas viderit, Oculos habebit longe acutiores, quàm

Aquila, aut serpens Epidaurius —
313. *Habendo.*] Dum gestatur. Passivæ significationis; Virgil.

— *Alitur vitium vivitque tegendo.*
Id est, dum tegitur. Lucret. l. IV. v. 1064.

— *Inveterascit alendo.*
Id est, dum alitur.

316. *Strata viarum.*] Ut *Prima viarum*, lib. I. v. 87. *Clausula domorum*, v. 355. *Clausula viarum*, lib. IV. v. 613. &c. Et apud Virgilium lib. I. Æneid.

Miratur portas, strepitumque, & strata viarum.

318. *Signa manus dextras, &c.*] Intelligit Deorum tutelarium signa, quorum manum dextram qui exirent ex urbe, & qui ingrederentur osculari solebant, idque boni ominis causa: ne-

que tamen ullus quod sciam veteris Scriptoris locus ad id demonstrandum affertur, sed ita res describitur, ut minimè dubia videri debeat. Cur autem dextram potius oscularentur quàm lævam, habes *Varronem* qui doceat in excerptis ex *Servio* in 1. Æneid. *Extras* verò in margine apponit *Gisanius*, forsan pro *extertas* aut prominentes: Sic apud Lucretium lib. IV. v. 278. *Extraria* lux pro *externa*, vel *extrinseca*: verum sequentem non agnoscit *B.*

320. *Sint.*] Ex omnibus libris scripsit *Lambinus*. *Sunt* ex conjectura *Gisanius*, ut & *Præcludit* pro *Præclustis*, v. 322.

323. *Postremo, quæcunque, &c.*] Denique monet v. 7. Rebus paulatim crescentibus apponi quasdam particulas Corporeas, ab iis iterum decrescen- tibus detrahi; eas vero particulas Oculum, ne quidem acutissimum intueri: & demum concludit posse esse quædam Principia Corporum quæ Aciem oculorum fugiant. Hæc omnia breviter *Epictetus* ad *Herodotum*: *πᾶς τε μέγιστος καὶ εἰς αὐτὸν ἀτόμος.* (Democritus maximas posse esse Atomos existimabat,) &, *ἡδυνότε γὰρ ἄτομος ὡφθῆναι κινεῖσθαι.*

Nec mare quæ impendent vesco fale Saxa peresa,
Quid quoque amittant in tempore, cernere possis.
Corporibus cæcis igitur Natura gerit res.

Nec tamen undique Corporea stipata tenentur
Omnia natura, namque est in rebus INANE.
Quod tibi cognosse in multis erit utile rebus:
Nec sinet errantem dubitare, & quærere semper
De Summa rerum, & nostris diffidere dictis;
Quapropter locus est intactus, INANE, vacansque.
Quod si non esset, nulla ratione moveri

330

335

Res

327. *Nec Mare quæ impendent.*] Pro
impudent *Mari.* Et hanc lectionem ag-
noscit *Festus* in voce *Vesco.* Sic *Te-*
rentius in *Phormione*,

Tanta Te impudent Mala.

Lucilius,

Nunc ad Te redeo ut res quæ Me im-
pendat agatur.

Licet aliud dicat *Festus* in voce *Me.* Si-
militer *Instare illum* *Vetres* dicebant,
ut *Plautus* in *Pænulo*,

Tantum cum instat exitii.

327. *Vesco fale.*] *Ve*, Particula,
sicut quædam alia, tum intentionem
significat, tum minutionem: Sic *Ve-*
scum, quod ex *Ve* particula, & *vesca*
copulatum est, utriusque diversæ si-
gnificationis vim capit: Aliter enim
Vescum sale dicit *Lucretius* ex edendi
intentione, aliter *Lucilius Vescum* ap-
pellat cum edendi fastidio. *A. Gellius*
lib. XVI. cap. 5. *Lucilii* verba laudat
Nonius Marcellus. *Vescum.* Minu-
tum, obscurum. *Lucilius* lib. XXVI.
Quam fastidiosum ac vescum cum fasti-
dio vivere. Ubi addit ex *Virgil. Georgic.*
3. *Nec vescas salicem frondes.* Item
ex *Afranio* in *Sororibus.* *At puer est*
Vescis imbecillus viribus. *Festus*, *Ve-*
scus, fastidiosus, *Ve enim pro pusillo*
utebantur. *Plin.* l. VII. c. 20. *Corpore*
Vesco. sed eximii viribus *Tritanum.*
Ovid. *Fast.* l. III. v. 445.

— *Vegrandia fasra colonæ*

Quæ malè creverunt, vescaque parva
vocant,

Vis ea si verbi est, cur non ego *Ve-*
jovis ædem,

Ædem non Maghi inspicier esse Jovis?

328. *Quoque possis, &c.*] *Quaque*
posses. *Gifanius.*

330. *Nec tamen undique, &c.*] Su-
pra probaverat Corporea quædam esse
Principia jam aliam rem aggreditur, &
v. 6. docet in *Omni* aliud planè esse
præter Corpus, viz. *Inane*: Istud au-
tem *Inane* definit *Locus intactum*, &
vacantem: *Spatium* viz. quod neque
tangit, neque tangitur, quod neque
agere, neque pati potest. Sic lib. III.

Plagarum quia sunt expertia, sicut Ina-
ne est,

Quod manet intactum, neque ab iclu
fungitur bilum.

332. *Cognosse.*] *Commune.* B. & v.

334. *In pro De.* B.

336. *Quod si non esset, &c.*] Pri-
mum quo probatur *Inane* argumentum
v. 14. continetur: quo etiam *Epicurus*
Epist. ad *Herodotum* utitur. *Εἰ μὴ ἢ*
ὁ κενὸν, καὶ χάραν, καὶ ἀναψὴ φύσει ὁρα-
μαζομένη, καὶ ἂν εἴχῃ τὰ σώματα ὅπερ
ἡν, ἢ δὲ δι' ἡμῶν, καθάπερ φαίνε-
ται κινέμενα. Ut vero vim hujus argu-
menti melius percipias, Lector, cogi-
ta universum mundum, si nihil *Inane*
interspersum habeat, confertissimam
esse molem, adeo ut Corpusculum, ne
minimum quidem, valeat de novo fu-
scipere: Quippe si nihil non plenum
est, nullus locus restat complendus;
quare aut Corpus non admittetur, aut
in illo loco collocabitur, in quo aliud
jam situm est; sicque idem locus duo
Corpora sese undique penetrantia ca-
piet, quod sane per vires Naturæ fieri
posse non dixeris: Deprehendes autem
hac ratione aliquidne Corpus ex iis quæ
intra

Res possent; namque officium, quod Corporis extat,
Officere, atque obstat, id in omni tempore adesset
Omnibus: Haud igitur quidquam procedere posset,
Principium quoniam cedendi nulla daret res.

340

At nunc per maria, ac terras, sublimaque cœli,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos; quæ, si non esset INANE,
Non tam sollicito motu privata carerent;
Quàm genita omnino nulla ratione fuissent:
Undique Materies quoniam stipata quiescet.

345

Præterea quamvis Solidæ res esse putentur,
Hinc tamen esse licet Raro cum corpore cernas:
In saxis, ac speluncis permanat Aquarum
Liquidus humor, & uberibus flent omnia guttis:
Diffusat in corpus sese Cibus omne animantum:
Crescunt Arbusta, & foetus in tempore fundunt,
Quod Cibus in totas usque ab radicibus imis
Per truncos, ac per ramos diffunditur omneis:
Inter septa meant Voces, & clausa domorum
Transvolitant: rigidum permanat Frigus ad ossa.

355

Quod,

intra hanc molem disposita sunt moveri
è suo loco possit, ut invadat locum al-
terius: Sanè cum plenum locum offen-
dat, necesse crit ex illo pellat quod
Corpus illum occupat; Illud prorsus
quoniam contendat, si Omnia quidem
plena sunt? An ipsum rursus expellet
aliud? Sed par redibit difficultas, con-
tinuabiturque in ævum. Ideoque nisi
Inane sit rebus intermixtum, ita essent
Omnia stipata, ut non modo nulla res
Mundi moveri loco jam valeat; sed
neque explicari possit quomodo gigni
quidquam potuerit, cum ad generatio-
nes rerum motus localis requiratur:
Idem fere argumentum ex *Democrito* &
Leucippo, quos *Epicurus* sequitur, col-
lectum proponit *Aristot.* 4. *Phys.* 6.
Gassendus.

337. *Corporis.*] *Corporum*, Pa. alii-
que, contra Codicum fidem: In se-
quenti versu *Abeisset* pro *Adeisset*. Idem.

341. *Sublimaque Cæli.*] Ut *Acuta*
belli ab *Horatio*, *occulta* & *remota* tem-
pli à *Cæsare*: *Sublimus* autem, ut *Im-*

becillus, *Inermus*, *Hilarus*, &c.

344. *Privata carerent.*] *Turnebus*
aliquando legit, *Pronata carerent*: Ali-
quando *Privata jacerent*. Frustra; ut
& *Gassendus*, qui v. 346, pro *Quiescet*
legit *fuisse*.

347. *Præterea, quamvis*, &c.] Ite-
rum v. 12. probat *Inane* esse, quoniam
Res, quæ maximè solidæ videntur,
Corpora quædam permeant, & perma-
nant: Sic Aqua laxum: Alimenta om-
nia Animalium membra; Succus
Truncos ramosque arborum. Soni Pa-
rietes & Mœnia, & Frigus Carnem &
Nervos usque ad ipsa Ossâ pene-
trat. Quæ tamen non omnino fierent, nisi
essent Vacua quædam spatiola inter so-
lidarum istarum rerum particulas, quæ
Corpora quæque pertransirent.

350. *Flent.*] *Fluunt*, B.

353. *Quod Cibus in totas*, &c.] *Ar-*
borea, viz. licet supra posuerit *Arbu-*
sta: Alii tamen legunt *Tota usque vel*
ab, &c. Alii *Totos* viz. foetus.

Quod, nisi INANIA sint, quæ possent Corpora quæque Transire, haud ulla fieri ratione videres.

Denique cur alias aliis præstare videmus

Pondere res rebus, nihilo majore figura?

360

Nam, si tantundem sit in Lanæ glomere, quantum

Corporis in Plumbo sit, tantundem pendere par est;

Corporis officium est quoniam premere omnia deorsum:

Contra autem natura manet sine pondere INANIS.

Ergo quod Magnum sit æque, Leviusque videtur,

365

Nimirum plus esse sibi declarat INANIS:

At contra Gravius plus in se CORPORIS esse

Dedicat, & multò VACUI minus intus habere.

Est igitur nimirum id, quod ratione sagaci

Quærimus, admistum rebus, quod Inane vocamus.

370

Illud in his rebus, ne te deducere vero

Possit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor;

Cede-

358. Fieri.] Alii, Quæ irent. Vi-
deres.] Alii, Valeret.

359. Denique cur Alias, &c.] Tertium quod probatur Inane argumentum v. 12. deducitur è diverso rerum, quæ ejusdem magnitudinis & figuræ sunt, pondere: Neque enim explicari potest, cur è duobus Corporibus ejusdem figuræ & magnitudinis alterum plus ponderis haberet, alterum minus; nisi quodd in illo plus insit Corporis, cui Pondus naturale est: In hoc vero plus Inanis, quod nullum omnino habet pondus.

361. Glomere.] Pondere Alii, solliciti de Quantitate, inepte: æque enim licuit Lucretio producere, ac aliis corripere.

362. Corporis.] Corporum, ut & v. 363, & 367. B. Et pro ista voce pugnat Gifanius ridicula planè ratione: licet enim de principiis Corporum aut Atomis loquatur Lucretius, nihil tamen obstat quo minus Corporis legatur: ut infra v. 423.

Corpus enim per se communis deliquat esse

Sensus: ———— Lambinus.

368. Dedicat.] Declarat, aut ostendit; Alii Indicat. Alii Deliquat, ut

v. 423. & lib. III. v. 809. Alii Delicat. Sic Plant. in Milite,

Ita vero ut tu ipse me dixisse delicas. Nonius Delica. Explana, indica, &c. Sed Dedicat amat Faber: De enim affirmat, ut Demior, Demagis, valde magis apud Lucilium in Nonio: Festus tamen, Demagis pro minus Antiqui dicebant: forsitan leg. Nimis.

369. Id.] Nardius & Alii non agnoscunt, at retinendum arbitror.

371. Illud in his rebus, &c.] Quoniam verò aliqui, inter quos Arist. I. IV. Phys. vim hujus argumenti eludere conantur Dicendo, Inanis non opus esse ut Corpora moveantur; cum in Pieno Corpora possunt sibi invicem officiosè cedere, quoniam Corpus quodcumque movetur relinquit spatium ab alio Corpore, quod è suo loco detrudit, occupandum: Ut Aqua cedit Piscibus procedere conantibus, locumque quem illi reliquerunt subit; Urget Lucretius Pisces in Aqua sibi viam aperire, locumque post se relinquere non posse, nisi Aqua cedat locum; cedere autem locum Aquam non posse, nisi pateat vacuum spatium à Piscibus relicum: Igitur aut admittendum est Inane Corporibus admistum, aut nihil omnino moveri possit.

Cedere Squamigeris latices nitentibus aiunt,
 Et liquidas aperire vias; quia post loca Pisces
 Linquant, quo possint cedentes confluere undæ:
 Sic alias quoque res inter se posse moveri,
 Et mutare locum; quamvis sint omnia plena:
 Scilicet id falsa totum ratione receptum 'st.
 Nam quò Squamigeri poterunt procedere tandem,
 Ni spatium dederint latices? concedere porro
 Quò poterunt undæ, cum pisces ire nequibunt?
 Aut igitur motu privandum 'st corpora quæque;
 Aut esse admistum dicendum 'st rebus INANE;
 Unde initium primum capiat res quæque movendi.

375

380

385

Postremo duo de concursu Corpora lata,
 Si cita dissiliant, nempe aer omne necesse 'st,
 Inter corpora quod fuvat, possidat INANE.

Is porro, quamvis circum celerantibus auris
 Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
 Complere spatium: Nam primum quemque necesse 'st
 Occupet ille locum, deinde omnia possideantur.

390

Quod si forte aliquis, cum Corpora dissiluire,

Tum

381. Quò.] Qui, Gifau. versus 279. immemor.

385. Postremo duo de concursu, &c.] Quinto his v. 7. pugnat argumento, eoque satis valido. Si enim duo Corpora plana & lata concurrant, subitoque à se invicem dissiliant, Inane fieret; Omnis enim materia ab istis Corporibus ita concurrentibus elideretur. Ideoque spatium quod inter illa dissilientia patet Omnis Corporis esset Vacuum: Quid enim impleret? Aer, an materia subtilis? At quantumvis celerem, quantumvis subtilem fingas materiam, Inane tamen semper relinques, cum Aer ille aut materia subtilis uno eodemque momento totum quod patet spatium occupare & implere non possit. De concursu.] Post concursum; Sic Plautus, Non bonus est somnus de prandio. Alii, inter quos Gifauus, legunt Concursu, ut & Culto, lib. IV. v. 1274. Plurima enim erant apud Veteres nomina ambiguae formæ. Sed hunc castigat Lambinus, an jure alii videant.

De concursu.] De conjunctione, de commissura, Alii.

387. Fuvat.] Quasi fuerit. Alii Fiat: Possidat.] Ita Veteres pro Possideat.

388. Celerantibus.] Aliqui Densantibus: Nullo planè sensu.

390. Complere.] Compleri, Gif. perinde est.

392. Quod si forte aliquis, &c.] Responsionem præoccupat, impugnatque Lucretius v. 8. Hic versus aliquos excidisse, mutilumque esse hunc locum semper judicavi: Præclara enim Responsio, Vacuum non est, quoniam Aer condensatur: Quis autem intelligat? Ideoque hunc locum ita censeo supplendum: Cum duo ista Corpora concurrant, inter eorum superficies Aer interceptus, condensatur, saltem in superficialium cavitatibus (nulla enim Corpora perfecte plana) latet: Cum verò dissiliant ista Corpora, Aer iste interceptus rarefit; spatiumque inter duo ista Corpora dissilientia patens oc-

B 5

cupat

Tum putat id fieri, quia se condenscat aër,
Errat; nam VACUUM tum fit, quod non fuit ante;
Et repletur item, VACUUM quod constitit ante:
Nec tali ratione potest denserier aër,
Nec, si jam posset, sine INANI posset, opinor,
Se ipse in se trahere, & parteis conducere in unum:
Qua propter, quamvis causando multa moreris,
Esse in rebus INANE tamen fateare necesse 'st.

395

400

405

410

Multaque præterea tibi possum commemorando
Argumenta, fidem dictis, conradere nostris;
Verum animo satis hæc vestigia parva sagaci
Sunt, per quæ possis cognoscere cætera Tute:
Namque Canes ut montivagæ persæpe ferai
Naribus inveniunt intactas frunde quietes,
Cum semel institerunt vestigia certa viai:
Sic alid ex alio per te Tute ipse videre.
Talibus in rebus poteris, cæcasque latebras
Insinuare omneis, & Verum protrahere inde:
Quod si pigrâris, paullumve abscefferis ab re,
Hoc tibi de plano possum promittere, MEMMI:

Usque

cupat & implet. Urget autem *Lucretius*, Cùm ista duo Corpora separentur *Inane* fieri necesse (quis enim neget cum in aliquibus saltem partibus se invicem tangebant) & Id *Inane* iterum ab Aëre repleri; ideoque prius argumentum firmum satis esse & certum; Urget insuper, Aërem non omnino condensari, vel si condensetur; ex ista condensatione tamen sequi *Inane* esse: quoniam absurdum est unam eandemque materiæ molem aliquando majus, aliquando minus spatium occupare, nisi *Inane* esset.

393. *Condenscat.*] Sic Virgil. *Æneid.* 10.

Extremi addensent Acies — Et *Æneid.* 7.

Agmina densentur Campis.

Ad quem locum *Densco*, *Denses*, dici agnoscit Servius.

401. *Multaque præterea, &c.*] Multa proposuit, non vero omnia argumenta; reliqua autem ex iis, quæ me-

moraverat, ab ipso *Memmi* colligenda relinquit: idem enim Philosophis ac Canibus Venaticis accidit, cum certa veritatis vestigia semel legerint, abditos illius recessus facile invenient.

402. *Conradere.*] *Conciliare, Comparrare*, lib. VI. v. 303.

Atque alia ex ipso conradens Aëre portat.

Et v. 443.

— Conradens ex Aëre semina Nubis: Ideoque non audiendi sunt isti qui *Conradere* reponunt.

406. *Intectas frunde.*] Livius *Intecta stramento tella*: Non opus est igitur istorum ingenio qui amant, *Intextas*.

407. *Certa.*] *Prima*, B.

411. *Quod si pigrâris.*] Aliam ab Omnibus Interpretum v. 9. commentis sententiam sequutus sum, quam veram tamen esse fatebitur is Lector, qui sequentes versus diligenter perpendit, novitque *Lucretium* de Epicuro & de seipso nihil moderatum sentire.

Usque adeo largos haustus de fontibu' magnis
Lingua meo suavis diti de pectore fundet,
Ut verëar, ne tarda prius per membra Senectus
Serpas, & in Nobis Vitai claustra resolvat,
Quam tibi de quavis una re versibus omnis
Argumentorum sit copia missa per aureis.

Sed nunc jam repetam coeptum pertexere dictis:

Omnis, ut est, igitur, per se, Natura, duabus
Consistit rebus; nam CORPORA sunt, & INANE,
Hæc in quo sita sunt, & quâ diversa moventur:

Corpus enim per se communis deliquat esse
Sensus; quo nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus quo referentes
Confirmare animi quicquam ratione queamus.

Tum porro Locus, ac Spatium, quod INANE vocamus,
Si nullum foret, haud usquam sita Corpora possent
Esse, neque omnino quâquam diversa meare;

Id quod jam supera tibi paullo ostendimus ante:

Præterea nihil est, quod possis dicere ab omni

COR-

413. *Usque adeo largos, &c.*] Lam-
binus è MSS. legit.

*Usque adeo largos, haustos de fontibus,
Amnes.*

De fontibus.] ex Epicuri libris, cujus
non tantum Opiniones, sed etiam Ver-
ba ubique premit, & sectatur.

420. *Omnis, ut est, igitur, &c.*]

Jam *Corpus & Inane* demonstraverat.

His vero v. 11. olim posita argumenta
breviter recenset, & unum addit à sen-
su deductum: Afferitque nihil per se
existere præter *Corpus & Inane*: Sic *E-*

pīcurus in Epist. ad Herodotum, τὸ
πάν ἐστι πᾶν σῶμα, ὥςδε κενόν. In

Epist. ad Pythoelem, τὸ πᾶν σῶμα, καὶ
ἀναφῆς φύσις. Et Cicero in 2. de Nat.

Deor. Omnia, quæ secundum Natu-
ram *Corpus & Inane* docet *Epicurus*.

Omnis, ut est per se, Natura.] i. e. Om-
nis *Natura*, vel *Omne* per se existens,

& ut *Epicurus* in Epist. ad Herod. καὶ
πάντας φύσεις.

421. *Consistit.*] Alii *Constitit* in, im-
peritè. Nam.] *Quæ* G.

423. *Corpus enim, &c.*] Ipsa *Epicu-*

ri verba: τὰ μὲν σώματα ὡς ἔστιν, καὶ
αὐτὰ ἢ αἰσθητὰ ἐπὶ πάντων μαρτυρεῖ,
καθ' ἣν ἀναγκαῖον τὸ ἀπὸ τῶν λογισ-
μῶν τεκμαίρεσθαι· εἰ μὴ ἢ ὁ κενόν, καὶ
χώραν, καὶ ἀναφῆ φύσιν οἰομαίμεθα, ἐκ
αὐτῶν εἴχει τὰ σώματα ὅπως ἔστιν, καὶ οὐδ' ἂν
ἐκινῆτο, καθάπερ φαίνεται κινούμενα.
Epist. ad Herodot.

426. *Animi.*] *Animos*, Nardius &
alii: Quo sensu ipsi viderint.

430. *Supera.*] *Supra*.

431. *Præterea Nihil est, &c.*] His

v. 10. docet *Nihil* esse per se existens
præter *Inane, & Corpus*. Quicquid enim

est, quantitate aliqua, magna aut par-
va donatur. Id vero si *Tactile* sit, mo-
tumque impedit, *Corpus* censetur:

Epicurus apud *Empiricum*, καὶ ἀ-
στροισμὸν χιματῶν, καὶ μεγέθος, καὶ ἀν-
τισυμίας, καὶ βάρος, τὸ σῶμα νοείται.

Si vero *Intactile*, motumque non im-
pediat, vocabitur *Inane*: *Nihil* igitur

est præter *Corpus & Inane*.

431. *Possis dicere.*] Alii *Dici possit*
ab: Alii *possit dicier*: eligit *Lector*.

CORPORE sejunctum, secretumque esse ab INANI:
 Quod quasi tertia sit rerum natura reperta.
 Nam quodcunque erit, esse aliquid debebit id ipsum
 Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum sit;
 Cui si Tactus erit quamvis levis, exiguusque,
 Corporum augebit numerum, summamque sequetur;
 Sin Intactile erit, nulla de parte quod ullam
 Rem prohibere queat per se transire meanthem;
 Scilicet hoc id erit Vacuum, quod Inane vocamus.

435

440

Præterea per se quodcunque erit, aut faciet quid,
 Aut aliis fungi debebit agentibus ipsum;
 Aut erit ut possint in eo res esse, gerique:
 At facere & fungi sine CORPORE nulla potest res:
 Nec præbere locum porro, nisi Inane, Vacansque;
 Ergo præter INANE, & CORPORA, tertia per se
 Nulla potest rerum in numero natura relinqui;

445

Nec,

433. *Quod quasi tertia sit rerum Natura reperta.*] Pro *Rerum*, Alii legunt *Numero*. Nec lis inter harum vocum Patronos facile componatur, Cùm qui *Rerum*, æque ac qui *Numero* amat v. 447. Autoritate seipsum tueri possit; Totum vero hunc versum rejicit *Faber*, & existimat illum ex conclusione seu Orationis clausula petitum, & huc translatum fuisse: Deinde dicet Latinitatem esse vitiosam: *Nihil est* quod possis *dicere sejunctum*, &c. quod sit quasi *tertia Natura reperta*. Ita ille: Quid autem si legamus *Quod dici possit*? Quid si *quod possit dici*? Quid etiam si legamus *Qua quasi Tertia*? Dum Cod. MS. B. Aliique agnoscunt *Quo*? Profecto ista omnia incorruptum vetustique Latium sapiunt; nec *Illius* Autoritas tanta est, ut omnium Codicum fidei præferatur.

434. *Esse aliquid.*] *Esse aliud* Alii: In cujus infanz Lectionis interpretatione nollem *Lambinum* tot verba perdisse.

437. *Corporum.*] Imperiti Librarii, offensū quod litera *M.* non eliditur, varia commentū sunt: Alii scribunt *Corporum augebit*. Alii *Corporis augebit*. Alii *Corporum adaugebit*: frustra hæc

omnia. Litera enim *M* apud *Ennium* & *Lucretium* sæpissimè non eliditur, uti nec apud *Horatium* Sat. 2. Lib. II.

— Num vesceris ista

Quam laudas pluma? cæsto numi adest honor idem?

441. *Præterea, &c.*] Iterum v. 9. docet nihil esse per se existens præter *Corpus* & *Inane*. Quodcunque enim est, vel in aliud agere, vel ab alio Pati potest: Id autem erit *Corpus*. Quodcunque enim, Agit vel Patitur, Tangitur aut Tangit: Vel est id in quo Res sita sunt, in quo etiam fiunt, & moventur: Id autem *Inane* est: Nullum igitur est Tertium rerum Genus quod sensu (qui *Corpus* esse docet) vel Ratione (quæ *Inane* esse demonstrat) deprehendere valeamus. Epicurus, τὸ δῆμιον, ἢ ψάχος, σῶμα ἐστὶ τὸ δι' αὐτοῦ ἢτε ποιεῖται, ἢτε παθῆναι δύναται, ἀλλὰ κίνησιν μόνον δι' αὐτοῦ τοῖς σώμασι παρίημι.

443. *Gerique.*] Fieri & moveri, dum enim *Gerere* idem apud *Lucretium* ac *Facere* aut *Administrare*, ut in v. 329.

Corporibus cæcis Natura Gerit res. immeritò *Lambinus* Gif. succenset quod *Geri* interpretetur *Moveri*: Sine motu enim nihil *Natura* vel agit vel administrat.

Nec, quæ sub sensus cadat ullo tempore nostros,
Nec, ratione animi quam quisquam possit apisci.

Nam quæcunque cluent, aut his CONJUNCTA duabus 450
Rebus ea invenies; aut horum EVENTA videbis.
Conjunctum 'st id, quod nunquam sine pernicali
Discidio potis est sejungi, seque gregari:
Pondus uti faxis, Calor ignibu', Liquor aquai,
Tactus Corporibus cunctis, Intactus Inani. 455
Servitium contra, Libertas, Divitiæque,
Paupertas, Bellum, Concordia, cætera, quorum
Adventu manet incolumis natura, abituque,
Hæc soliti sumus, ut par est, EVENTA vocare.

Tempus item per se non est, sed Rebus ab ipsis 460
Consequitur sensus, transactum quid sit in ævo,
Tum quæ Res instet; quid porro deinde sequatur:
Nec per se quemquam TEMPUS sentire fatendu 'st
Semotum ab rerum motu, placidaque quiete.

Denique Tyndaridem raptam, belloque subactas 465
Tro-

450. *Nam quæcunque cluent, &c.*] Cùm verò plurima dicimus *Esse* præter Corpus & Inane, ut *Bellum est*, *Pax est*, *Calor est*, &c. Ne ex communi hoc usu loquendi errores nascerentur, monet verè. 10. hæc Omnia *Conjuncta* tantum esse, vel *Eventa* Corporis & Inanis: *Conjunctum* (συνεπόμενα sive proprium Accidens) est quod non potest abesse sine interitu subjecti: Quale est Calor in Igne, Humiditas in Aqua, &c. *Eventum* verò (συμβεβηκός sive Accidens commune) quod potest abesse vel adesse sine subjecti interitu; Quale est Bellum, Paupertas, Concordia, &c.

460. *Tempus item, &c.*] Qui Paupertatem, Bella, Pacem, &c. inter *Eventa* poni haud graviter ferebant. magnificentiùs de *Tempore* sentiebant. Pythagoras, Heraclitus. Alii (vid. Empiricum adv. Phys. lib. XXI.) Corpus esse, Docti vero Incorporeum Aliquid esse docuerunt: His omnibus Epicuri sententiam v. 5. opponit Lucretius, quam Accipe Lector *Gassendi* verbis luculentius explicatam: *Tempus est Eventum* cogitatione duntaxat seu

mente attributum rebus, prout concipiuntur in eo, in quo sunt, statu perseverare, aut delinere, & longiorem aut breviorẽ existentiam tueri; ac ipsam habere, habuisse, aut habituræ esse.

462. *Porro.*] *Pars* edidit *Fayus*, eodem judicio quo v. 476. *Clara* interpretatus est *notissima*.

465. *Denique Tyndaridem cum dicunt esse, &c.*] Haud scio an facile explicare possim quod sentiam, sed Ego, ut potero, dicam. Sermonis Latini inopia cogit ut utamur verbo *sum, es, est*, in rebus temporis præteriti, ubi quid factum dicere volumus. Itaque si quis dixerit, *Victum est Ilium*, extemplo arguator aliquis responderit, *Victum est*, ergo *Est*. Hunc locum sic necessariò intelligendum arbitror. Hæc *Faber*, quo nemo melius: v. igitur 7. captiosum Sophisma solvit, ex communi usu loquendi, quo dicimus res præteritas gestas *esse*, ductum: & huc spectare existimo omnia illa, quæ de accommodandis temporis familiaribus sermonis formis, Epicurus scribit in *Epist. ad Herodotum*: *ἐν τῷ Πάλαιοντι*,
αὐτῷ

Trojugenas genteis cum dicunt esse, videndu 'st,
 Ne forte hæc per se, cogant nos, esse fateri:
 Quando ea sæcla hominum, quorum hæc eventa fuere
 Irrevocabilis abstulerit jam præterita ætas.
 Namque aliud Rebus, aliud regionibus ipsis
 EVENTUM dici poterit, quodcunque erit actum.

Denique Materies si rerum nulla fuisset,
 Nec Locus, ac Spatium, res in quo quæque geruntur;
 Nunquam Tyndaridis formæ conflatus amore
 Ignis Alexandri Phrygio sub pectore gliscens
 Clara accendisset sævi certamina belli:
 Nec clam durateus Trojanis Pergama partu
 Inflammasset equus nocturno Grajugenarum;
 Perspicere ut possis Res Gestas funditus omneis,
 Non ita, uti CORPUS, per se constare, nec esse:
 Nec ratione cluere eadem, qua constat INANE:
 Sed magis ut meritò possis EVENTA vocare
 Corporis, atque Loci, res in quo quæque gerantur.

Corpora sunt porro partim Primordia rerum,

Partim

ὡς βελτίους, μεταληψίαν, ἀλλ' αὐταῖς
 ὑπαρχούσαις κατ' αὐτὴν χρείαν. Qui
 vero dixerit has esse nugas dialecticas,
 verissimum dixerit; Nec nugaretur
 Lucretius, nisi Stoici (inter quos &
 Epicurus immortalæ odium) futilis-
 simi Hominum hisce argutiis ineptire
 cœgissent.

466. Cum.] Ut: Na. & vet. quidam
 Codd. Qui: Lambinus:

467. Ne forte.] Ne contra: quidam
 Cod. Esse fateri.] Alii Forte fateri. Alii
 Cuncta fateri.

Ne contra hæc per se cogant Nos esse
 fateri:

omnibus anteponit Lambinus.

468. Ea.] Et, Gif. & Alii.

469. Post hanc versum hiatum in
 Interpretatione reliqui, nec temere:
 quis enim non videt omnes istos exci-
 disse versus, qui solutionem Sophisma-
 tis continebant? Lacerum verò Poe-
 tam esse testor versus quosdam à vete-
 ribus laudatos, Nonius in voce Torpor.

— Tantus conduxerat omnia Torpor.
 Lucret. quas tamen voces in Lucretio
 hodiè ne quæras.

470. Rebus.) Terris, Na. & quidam
 Alii.

472. Denique materies, &c.) So-
 phisma iterum aggreditur, & v. 12.
 demonstrat res olim Gestas non per se
 constare, sed Inanis & Corporis Even-
 ta esse: Quoniam si nullum Corpus &
 Inane olim extitisset, istæ res nunquam
 fuissent gestæ.

473. Geruntur.) Genuntur, Lambi-
 nus contra omnes Codices, & absurdè;
 ut patet ex v. 479.

477. Durateus.) Δεράτης Hom.
 Odyss. 10. ex trahibus compactus. δε-
 ραίτης Euripid. Troad.

Ἰδὲν πρὸς ἀνδρῶν ὑπερὸν κληθήσεται
 δεράτης ἱππῶν κρυψὸν ἀμύνον δόρυ.

477. Trojan.) Trojanis. Omnes Cod.
 præter B.

483. Corporis.) Corporum, Gif. Et
 Alii, Gerantur, Genantur Alii, Alii
 Regantur: utrumque vitiosè.

484. Corpora sunt porro, &c.) De-
 monstratis jam duobus Naturæ Princi-
 piis, Corpore, viz. & Inani; & ex-
 plicata etiam Inanis Natura, de Cor-
 pore fusiùs disputat: Corpora autem
 dividit

Partim Concilio quæ constant principiorum.
 Sed quæ sunt rerum Primordia, nulla potest vis
 Stringere; nam Solido vincunt ea corpore demum:
 Et si difficile esse videtur credere quicquam
 In rebus Solido reperiri corpore posse;
 Transít enim Fulmen cœli per septa domorum,
 Clamor ut, ac Voces: Ferrum candescit in igne:
 Diffiliuntque fero ferventia Saxa vapore:
 Conlabefactatus rigor Auri solvitur æstu:
 Tum glacies Æris flamma devicta liquefcit:
 Permanat calor Argentum, penetraleque frigus,
 Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,
 Sensimus infuso lympharum rore supernè:
 Usque adeo in rebus Solidi nihil esse videtur.
 Sed quia vera tamen ratio, natura que rerum
 Cogit, ades, paucis dum versibus expediamus,
 Esse ea, quæ Solido atque æterno corpore consent,
 Semina quæ rerum, Primordiaque esse docemus:
 Unde omnis Rerum nunc constet Summa creata.
 Principio quoniam duplex natura duarum

485

490

495

500

Diffi-

dividit in *Simplicia & Composita*. Sic Epicurus ad Herodotum, τὰν σωμάτων τὰ μὴ ἐστὶ συζυγίστως, τὰ δ' ἐξ ἄν αὶ συζυγίστως πρῶτα γίνονται. Docet insuper v. 20. Corpora ista simplicia, seu Compositorum principia, solidissima esse, perfecte plena, nullum *Inane* continere, ideoque nulla vi dividi aut diffingi posse: Fatetur interim opus esse validissimis argumentis, quibus persuaderi possit Corpora aliqua esse perfecte solida & plena, cum Anrum, Æs, Saxa, reliquaque omnia quæ solidissima putamus, porosa esse, & aliis Corporibus pervia sentimus.

487. *Vincunt ea corpore demum.*) Quidam Codices,

Evincunt ea Corpore damnum.

488. *Credere.*) *Forſitan*, Na. Et quidam Codd. *Forſ ita* exhibent; monetque Lambinus, si ista lectio admittatur *Ita* debere attribui *Solida*.

489. *In rebus.*) *In rerum natura*: *Fayus*, *In rebus ipsis concretis*: & idem dixisset *Lucretius*, si fuisset *Fayus*.

491. *Clamor ut, ac voces.*) Quidam

Codd. *Clamor item ac voces*, Nar. vero, *Clamor ut & voces*.

492. *Ferventia.*) Alii *Ferventi*. Nihil muto, at si per otium ridere liceat, *Nardius* ridendi materiam præberet: Ille enim suspiciatur Poëtam respicere Annibalem: Alpes aceto rumpentem.

494. *Glacies æris.*) *Glacies acris*: Na. At ut rectè *Lambinus*, inter Anrum, Argentum, reliquaque Metalla *Glaciei* quis locus? *Glacies æris*, durum & compactum Æs.

496. *Utrumque.*) Quidam Codd. *Utrunque*, improbè. Hic multa de calida frigidaque Aqua in vinum olim infundi solida garriunt Interpretes, quæ solis imperitis placebant.

499. *Naturaque rerum.*) Snp. ut jam est *Composita*, *Fayus*: Imperitè: In sequenti versu quidam Codd. *Cognita de paucis*; nullo sensu.

504. *Principio quoniam, &c.*) Jam probaverat duo esse Rerum principia dissimilis prorsus Naturæ, *Corpus* viz. & *Inane*; ista vero dissimilia per se vel à se invicem separata mutud, & distin-
 eta

Diffimilis rerum longe constare reperta 'st, 505
 Corporis atque Loci, res in quo quæque geruntur;
 Esse utramque sibi per se, puramque necesse 'st:
 Nam quæcunque vacat Spatium, quod Inane vocamus;
 CORPUS eâ non est: quâ porro cunque tenet se 510
 Corpus, eâ vacuum nequaquam constat Inane.
 Sunt igitur Solida, ac sine Inani Corpora prima.
 Præterea quoniam genitis in rebus Inane 'st,
 Materiem circum Solidam constare necesse 'st:
 Nec res ulla potest vera ratione probari
 Corpore Inane suo celare atque intus habere;
 Si non, quod cohibet, Solidum constare relinquis. 515
 Id porro nihil esse potest, nisi Materiai
 Concilium, quod Inane queat rerum cohibere.
 Materies igitur Solido quæ corpore constat,
 Esse æterna potest, cum cætera dissolvantur. 520
 Tum porro si nil esset, quod Inane vacaret,
 Omne foret Solidum; nisi contra corpora cæca
 Essent, quæ loca complerent, quæcunque tenerent:
 Omne, quod est, Spatium vacuum constaret Inane.
 Alternis igitur nimirum Corpus Inani 525
 Distinctu 'st, quoniam nec Plenum naviter extat;
 Nec

ita existere quis neget? Quacunque enim *Inane* est, ibi qui dicit *Corpus* esse absurde dixerit, & vice versa. Unde infert v. 8. Prima Corpora perfectè solida & plena esse, ibi enim existunt ubi nullum est Inane.

507. *Sibi per se.*) Arbitror istud *sibi* jungendum esse cum *se*, uti dicebant *meus mihi, tuus tibi, suus sibi*, &c. pro eo qui maximè proprius, & *idmirabilis* esset: Exempla è Plauto, & Terentio peti possunt. *Faber.*

512. *Præterea quoniam*, &c.) v. 7. supponit in rebus concretis, quas *Genitas* vocat, varia spatiola inania intermixta; & tum adjicit Corpora prima, seu simplicia, esse perfectè solida: Congeries enim istorum simplicium Corporum Inania illa continet, & quid Inane potest continere præter solidum, nisi quis fingat *Inane* posse Inania complecti? Et demum v. 2. monet ista *Solida* nulla vi distringi posse, ideoque

indissolubilia esse, & æterna.

518. *Inane rerum.*) Id Inane quod in rebus genitis est, ut v. 512. *Gifanius* illud Inane in quo res geruntur vel moventur; absurde: Quidam Codd. pro *Rerum* habent *Testum*.

521. *Tum porro*, &c.) Alio v. 8. argumento soliditatem Principiorum confirmat; Ut enim, nisi Inane foret, Omne (quod olim absurdum esse demonstraverat) esset Plenum: Sic nisi Plenum aliquod foret, ideoque perfectè solidum, Totum quacunque patet universum esset spatium Inane, quod non minùs incongruum & absurdum. Huc spectant *Epicuri* verba apud *Plutarchum* de *Placitis Philof.* lib. I. cap. 3. *ὅτι ἢ ἰσὶ ἄτοιμα, καὶ ἢ καὶ ἰσὶ σοφιστῶν αἰσθητὰ, καὶ ἀπὸ τῶν κινῶν διαπορεύονται.* Ut emendat *Gassendus*.

522. *Cæca.*) Certa, rectius: ut & v. 527.

Nec porro Vacuum: sunt ergo corpora cæca,
Quæ Spatium Pleno possint distinguere Inane.

Hæc neque dissolvi plagis extrinsecus icta
Possunt: nec porro penitus penetrata retexi;
Nec ratione queunt alia tentata labare:
Id quod jam supera tibi paullo ostendimus antè.

Nam neque conlidi sine Inani posse videtur
Quicquam, nec frangi, nec findi in bina secando:

Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur.

Et quàm quæque magis cohibet res intus Inane,
Tam magis his rebus penitus tentata labascit.

Ergo, si Solida, ac sine Inani Corpora prima
Sunt, ita uti docui, sint hæc Æterna necesse' est.

Præterea, nisi Materies Æterna fuisset,
Antehac ad Nihilum penitus res quæque redissent;
De Nihiloque renata forent quæcunque videmus.

At

528. *Pleno.*) rectè, ut liquet è v. 526. quoniam verò in MS. Cod. nescio quo pæna legitur, aliquis legendum conijcit, *Quæ spatium pæna possint distinguere Inanis*: i. e. efficiendo ne sit Inane.

529. *Hæc neque dissolvi, &c.*) Postquam soliditatem Corporum primorum demonstraverat, eorum æternitatem alstruit v. 12. Solida enim sunt perfecte plena, nullum Inane continent, ideoque dissolutioni minimè obnoxia; Omne enim Corpus quod divisibile exsolubileque est, tale est, propter Inane interceptum, partes dislocians, & ingressum præbens virtuti externæ, ad eas sejungendas: Id vero quod inextolubile, indivisibileque est, tale est, quia omnino plenum solidumque, quidd nullum Inane habeat, ex quo partium separationem timere possit. *Epicurus* ad Herodot. definit Atomum *Πλὴν τινὰ φύσιν, καὶ ἐκ ἔχουσα ὅλη, ἥ ὅπως διαλυθήσεται.*

537. *Quam.*) *Quo*, Omnes Codd. *Lambinus* tamen multis aliis exemplis monitus, *Quam* edidit.

538. *His Rebus.*) *Idibus hæc* legit Faber, & addit, se quidem scire esse qui per ista verba (*his rebus*) Ignem,

humorem, &c. intelligant (*Lambinus* notat) sed hoc loco agitur de plagis in universum. Ingeniosè fateor, at quis non videt *his rebus* aptissimè respondere istis verbis v. 536.

— *Quibus Omnia conficiuntur?*

541. *Præterea nisi, &c.*) Alio v. 11. pugnat argumento è communi illo *Epicuræorum* effato *De Nihilo Nihil*, & in *Nihilo Nihil*, deducto. Si enim prima rerum semina interirent seu dissolverentur, in Nihilum reciderent: Nulla enim sunt priora *Primis* principia in quæ resolvi possint. Ideoque res quotidie natæ è nihilo orirentur. Æterna igitur esse semina, vel res è *Nihilo* oriri, quo nihil absurdius dici posse *Philosophi* crediderunt, concedatur necesse est. *Epicurus* ad *Herodotum*, ταῦτα δὲ τὰ σάμαλά ἐστιν ἄτομα, καὶ ἀμυτάβλητα, οὐτις μὴ μίξει πάντα τις τὸ μὴ ὄν φθαρῆσθαι. Versu autem 549. & duobus sequentibus hanc Principiorum immortalitatem solidæ istorum simplicitati deberi breviter ostendit.

543. *Nihiloque renata.*) *Quæ sita*, B. Na. vitiosè. Quidam *Nihilo* quoque nata. Alii *Nihiloque* creata. *Gassendus* reducenda.

At quoniam supera docui NIL posse creari
 De Nihilo, neque quod genitu' est ad Nil revocari: 545
 Esse immortalī Primordia corpore debent,
 Dissolvi quo quæque supremo tempore possint;
 Materies ut suppetit rebus reparandis.
 Sunt igitur Solida Primordia simplicitate,
 Nec ratione queunt alia servata per ævum 550
 Ex infinito jam tempore res reparare.

Denique, si nullam finem Natura parâset
 Frangendis rebus, jam Corpora materiai
 Usque redacta forent, ævo frangente priore,
 Ut nihil ex illis à certo tempore posset 555
 Conceptum, summum ætatis pervadere florem:
 Nam quidvis citius dissolvi posse videmus,
 Quam rursus refici. Quapropter longa dici
 Infinitæ ætas anteaacti temporis omnis
 Quod fregisset adhuc, disturbans, dissolvensque, 560
 Id nunquam reliquo reparari tempore posset;
 At nunc nimirum frangendi reddita finis
 Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
 Et finita simul generatim tempora rebus
 Stare, quibus possint ævi contingere florem. p 1 565
 Huc accedit, uti Solidissima materiai

Corpora

552. *Denique si nullam, &c.*) Iterum v. 14. monet rerum omnium incrementum statutum esse certum & definitum tempus; Ideoque femina è quibus istæ res augentur certæ esse molis, indissolubilia etiam, nec frangi posse: Aliter enim per infinitum illud, quod abiit tempus, fracta & dissipata in tam exiles minutias redacta fuissent; ut nullis unquam, ideoque non paucis Annis reficerentur, & in molem coalescerent. Et hæc omnia agnoscat qui Res citius dissolvi, quam refici posse cogitat.

556. *Florem.*) *Finem*, G. Lamb. Alique, istamque etiam vocem *Faym*, qui aliorum errores semper approbat, tuetur: At *Finem* vel prorsus enervat argumentum, vel saltem infirmius reddit, & obscurius. *Flos ætatis ævum*, justus perfectusque vigor.

558. *Longa Dici Infinita ætas.*) *Faber* legit *Longa dies*, & *Infinita ætas*,

& hanc emendationem hujus libri V. 234.

Infinita ætas consumse, anteaacta Diesque.
 egregiè confirmat.

561. *Id nunquam reliquo.*) Libri vet. *Nunquam reliquo.*

566. *Huc accedit uti.* &c.) Atomorum soliditatem v. 12. confirmat. Quia enim manifestum est esse in rerum natura Corpora dura ac mollia, declarat, si Principia quidem assumantur Solida, posse ex illis fieri non modo res duras, ut perspicuum est, verum etiam molles; quoniam quod concrevit ex ipsis mollescere poterit ex intermissione *Iuaniæ*. Sin autem Mollia supponantur, tum poterunt quidem res effici molles; at nulla ratio suberit cur possint dici dura effici; soliditate, viz. quæ est fundamentum duritiæ, nulla extante. *Gassendæ.*

Corpora cum constant, possint tamen omnia reddi
Mollia, quæ fiant, Aër, Aqua, Terra, Vapores,
Quo pacto fiant, & qua vi cunque genantur,
Admittum quoniam simul est in rebus Inane.

570

At contra, si Mollia sint Primordia rerum,
Unde queant validi silices, ferrumque creari,
Non poterit ratio reddi. Nam funditus omnis
Principio fundamenti Natura carebit.

Sunt igitur Solida pollentia simplicitate,
Quorum condensa magis omnia conciliatu
Arctari possunt, validasque ostendere vireis.

575

Denique jam quoniam generatim reddita finis
Crescendi rebus constat, vitamque tuendi,
Et quid quæque queant per fœdera Naturæ,
Quid porro nequeant, sancitum quandoquidem exstat;

580

Nec commutatur quicquam, quin omnia constant
Usque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
Ostendant maculas generaleis corpori inesse :

Immutabile materiæ quoque corpus habere
Debent nimirum. Nam si Primordia rerum

585

Commutari aliqua possent ratione revicta,
Incertum quoque jam constet, quid possit oriri,
Quid nequeat; finita potestas denique quoique

Qua-

569. *Qua vi cunque genantur.*) *Quæque gerantur*, Nat. Gerantur, Gif. & Pa. amant. Genantur tuetur Lambinus. Totum vero hunc versum tanquam importunum, & malæ fidei possessorem ex hoc loco amovendum esse censeo: At si quis retineat cum *Lambini* explanatione abeat contentus. Hæc enim ille: Quocunque modo fiant, & quacunque vi gignantur illa, nempe Aër, Aqua, Terra, Vapores; proinde quasi dicat, non est enim hujus loci docere, quomodo ex Primordiis *Solidissimis* fiant, Aër, Aqua, & cætera *Mollia*.

573. *Omnis.*) *Omni G. P. rectè.*

578. *Denique jam quoniam*, &c.) His v. 15. Aliam subjicit rationem *Lucretius* ductam ex multiplici Naturæ constantia, ut in provehendis semper Animantibus ad certas usque virium, incrementi, ac vitæ metas, in imprimendis semper iisdem singulorum ge-

nerum discriminibus & notis; quæ præstitura sane non esset, nisi Principiis uteretur certis, & constantibus, atque adeo dissolutioni, mutationique non obnoxiiis. Unde enim Seminibus, quotidie mutatis ista tam pertinax constantia, profectò non eodem Homini-bus, aliisque Animalibus constaret forma: Quædam immensis viribus & longævitate fruerentur, dum Alia ejusdem generis pusilla nimis essent, & brevissimæ ætatis: frequenter albos Corvos, & aliquando nigros Cygnos videremus.

579. *Tuendi.*) *Quidam libri Tenendi.*

582. *Quin.*) *Alii quando: non probò.*

584. *Generales.*) *Quidam Legi volunt Genitales. Corpori inesse.) Corpore esse, Gifaninus. Sed Iste hiatus nimis deperit.*

Quanam sit ratione, atque altè terminus hæreat;
Nec toties possent generatim sæcla referre
Naturam, motus, victum, moresque parentum.

590

Tum porro; quoniam extremum cuiusque cacumen
Corporis est aliquod, nostri quod cernere sensus
Jam nequeunt, id nimirum sine partibus exstat,
Et Minima constat natura; nec fuit unquam
Per se secretum, neque posthac esse valebit;
Alterius quoniam est ipsum pars, primaque, & ima:
Inde aliæ, atque aliæ similes ex ordine partes
Agmine condense naturam Corporis explent.

595

600

Quæ quoniam per se nequeunt constare necesse 'st
Hærare, ut nequeant ulla ratione revelli.

Sunt igitur Solida Primordia simplicitate;

Quæ minimis stipata cohærent partibus arcè.

Non ex ullorum conventu conciliata,

605

Sed magis æterna pollentia Simplicitate:

Unde neque avelli quicquam, neque diminui jam

Concedit Natura reservans semina rebus.

Præterea, nisi erit Minimum, Parvissima quæque

Corpora

590. *Hæreat.*) Alii, *hærens.*

592. *Victim.*) Sic Codices, ac *Vul-*
tum non incommode substituitur.

593. *Tum porro*, &c.) Alio v. 16.
utitur argumento, subtili equidem, &
quod pauci perceperint: *Semina* se-
cundum Epicurum sunt aliqua quanti-
tate prædita, quod verò quantum est
Extremum habet: Id autem *Extremum*
Minimum est quod potest conspici; ne-
que unquam existit ab aliis partibus se-
junctum & separatum, atque ex istis
Minimis tota cuiusque *Seminis* moles
constituitur: Cum vero partes consti-
tuentes à se invicem separatæ existere
nequeant, à se invicem divelli non
possunt: Quodcumque enim Corpus ab
alio disjungi potest sine illius ope &
auxilio suum *Esse* tueri valet. Ideoque
quodlibet *Semen* simplex necesse est, &
indissolubile: quoniam constat parti-
bus conceptu minimis, & quas nulla
vis potest disjungere, quoniam nulla
est vis quæ in Nihilum valeat redigere,
In Nihil enim Nihil.

593. Alii legunt

— *Quoniam est extremum quodque*
cacumen

Corporis illius quod nostri, &c.

598. Alii legunt

Alterius quoniam est ipsum: prima
quoque & ima.

600. *Agmine.*) *Augmine*, Alii.

602. *Ut nequeant ulla.*) Recte con-
jecit Lambinus, nec eos audio qui scri-
bunt, *Unde queant nulla.*

607. *Jam.*) *Quid*, Gif. Alii.

609. *Præterea nisi erit Minimum*, &c.)
Modò statuerat *Semina* ex partibus
conceptu minimis componi, Talia ve-
rò minima esse v. 13. notissimo illo,
quo omnes vere Philosophi utuntur,
Argumento confirmat; In his versibus
explicandis non tam Interpretis quàm
Patroni partes agit *Gassendus*, & Lu-
cretii sententiam corrigit & emendat,
potius quàm explicat. Siqua enim sit
in hoc argumento vis, siquid ipsa ver-
ba valeant, *Minima* hæc, è quibus sua
Principia componit, Lucretius planè
Mathematica esse voluit.

Quæ

Corpora constabunt ex partibus Infinitis; 610
 Quippe ubi dimidiæ partis pars semper habebit
 Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla:
 Ergò rerum inter summam, minimamque quiescit?
 Non erit ut distent: nam quamvis funditus omnis
 Summa sit Infinita, tamen Parvissima quæ sunt, 615
 Ex Infinitis constabunt partibus æquè.
 Quoi quoniam ratio reclamationem vera, negatque
 Credere posse animum, victus fateare necesse est,
 Esse ea quæ nullis jam prædita partibus existent,
 Et Minima constant natura. Quæ quoniam sunt, 620
 Illa quoque esse tibi Solida, atque Æterna fatendum.
 Denique ni Minimas in parteis cuncta resolvi
 Cogere consuisset rerum Natura creatrix,
 Jam nihil ex illis eadem reparare valeret:
 Propterea quia, quæ multis sunt partibus aucta, 625
 Non

Quæ nullis jam prædita partibus extent.
 Ver. 619. Semina enim Epicuri magnitudine, & figura, ideoque partibus prædita esse quis dubitat, nisi qui in Illius Philosophia Hospes sit, neque Epicurum *περί γενέσεως Ἀτόμων* scripsisse noverit? Hoc igitur voluit *Lucretius*. Semina prima sunt indissolubilia & æterna, non quia partibus carent, sed quia perfecta soliditate pollentia nulla vi diffingi, aut divelli possint: Si verò quis roget, Quales sunt istæ partes à quibus Semina prima tanquam composita concipiuntur? Resp. Eas nullas habere partes, & esse Mathematicas: Nisi enim talia minima darentur, nulla esset inter Rem maximam & minimam inæqualitas, quoniam utraque res infinitas partes pariter contineret; ideoque utraque esset Infinita: *Epicurus* Epist. ad Herodotum, & *διὸ νομίζουσιν ἐν τῷ ἀσώρητον σώματι ἀπείρους ὀγκοὺς εἶναι, ὅτι γὰρ σαφέστερον, ἢ τοῦδ' ἀπαξ τις εἴπῃ ὅτι ἀσώρητον ὄγκος ἐν τῇ ὑπάρχει, ἐν τῷ ὅλῳ πᾶσι ἀσώρητον τὸ τοιοῦτον τὸ εἶναι τὸ μέγεθος.*

613. *Escit.*) Seu *Escet*, ut *Festus*, *Obescet* pro *Oberit*: Seu *Efit* ut veteres pro *Erit*; & hanc lectionem probat sequens versus: Alii *Esset*.

618. *Credere posse Animum, victus.*) Rectè, dum Alii legant.

Credere posse Animi, victus, &c.
 622. *Denique ni minimas, &c.*) Explicata de Minimo Mathematico sententia, ad Minimum suum Physicum redit Poëta, quod propter soliditatem, non verò propter exilitatem indissolubile fingit, & æternum: quod v. 7. iterum confirmat: Nisi enim ad extremam resolutionem Natura perveniret, nisi omnes, etiam minutissimas moleculas explicaret; inepta foret rerum materies innumeris illis quibus debet subijci mutationibus, atque formis; moleculæ enim ex variis partibus connexæ, & Inane inter se, ex sententia Epicuri, continentes, non æquabili pondere, non uniformi motu donarentur; Aliorum ictibus malignè obsequerentur, ideoque minimè connecti possint.

622. *Denique ni.*) Ita sententia ipsa postulante edidit *Lambinus*. *Denique* s. *Nardius*, *Gifanius*, *Par.* quos omnes meritò negligimus, reclamationem enim v. 625.

625. *Quæ multis.*) Rectè *Lambinus* contra omnes libros, Codd. *Quæ nullis*: Quos qui sequitur, *Lucretium*, & sensum communem deferret.

Non possunt ea, quæ debet Genitalis habere
Materies, varios Connexus, Pondera, Plagas,
Concurfus, Motus, per quæ res quæque geruntur.

Porro, si nulla 'st frangendis reddita finis
Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam
Nunc etiam superare necesse 'st Corpora rebus,
Quæ nondum clueant ullo tentata periclo:
At quoniam fragili natura prædita constant,
Discrepat æternum tempus potuisse manere
Innumerabilibus plagis vexata per ævum.

630

635

Quapropter, qui Materiem rerum esse putarunt
Ignem, atque ex igni Summam consistere solo,
Magnopere à vera lapsi ratione videntur.

HERACLITUS init quorum dux prælia primus,
Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis,

640

Quàm

628. *Geruntur.*) *Genuntur.* Lambinus, Gassendus, eamque lectionem contra Gifanii & Parei strepitum v. 626. probè defendit, & tuetur.

629. *Porro si nulla est.*) Ultimum quo utitur argumentum v. 7. jam probatis nititur: Olim demonstraverat, vel Semina quædam ab æterno indissoluta & infracta esse, aut nullas res omnino nasci, vel è Nihilo oriri potuisse: Res nasci ipsi sensus demonstrant, & Nihil è Nihilo oriri fatentur omnes; si verò nullum esset *Solidum* quod frangi & dissolvi nequeat, ubi inveniremus Corpora illa ab æterno indissoluta, & infracta? Cùm enim fragiles moleculæ infinitis occurribus ictibusque obnoxie sint, fieri non potest, ut tam diuturno tempore non sint exsolutæ.

629. *Porro si nulla est, &c.*) Hi 7. versus non inveniuntur in B. v. 630. pro *Tempore* Fayus legit *Corpore*; & pro *Quædam* Alii *Quæque*; utrumque imperitè.

636. *Quapropter, qui, &c.*) Positis, & stabilitis Epicuri Principiis, Aliorum sententias convellit; & omnia argumenta in duo distribuens Capita, impugnat primum eos, qui *Elementum unicum*, ac deinde eos qui *plura* assument: Inter priores deligit *Herac-*

tum, v. 70. qui Ignem constituerit; reputat nempe quicquid contra illum argumentatus fuerit, contra cæteros valiturum; quandoquidem nihil oppositi adversus Ignem valeat, quod non pari jure & de Aëre, & de quolibet alio concludatur. Et certè ad rem attendenti illa Opiniorum varietas merus esse ludus videtur; quatenus cùm earum Authores diversa supponant, circulatione tamen utuntur, qua in idem cadant recidantque omnes. Sortiatur enim quis Elementum quodcunque tandem lubuerit, Is nihil aut minus consequatur, aut amplius, quam quisvis alius à quo aliud occupatum fuerit; Siquidem uno habito, illud condensans ac rarefaciens statim habebit cætera: adeo ut nihil plane interfit, sive hoc five illud primum usurpetur. *Gassendus.*

639. *Heraclitus.*) Blythonis, vel Heraciontis filius Ephesi natus circa LXIX. Olympiad. floruit: ἑδοξεν αὐτῷ πάντα ἐκ πυρὸς συνίστασθαι, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἀναλύεσθαι. Laertius.

640. *Ob obscuram linguam, &c.*] *De industria, & consultò occultè dixit Heraclitus.* Cicero de Finibus lib. II. & in III. de Nat. Deor. *Intelligi noluit:* Inde Σκαῖρος *Tenebricosus* dictus: Author Homericarum Allegoriarum: 729

Quamde graves inter Graios, qui vera requirunt. Omnia enim Stolidi magis admirantur, amantque Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt: Veraque constituunt, quæ bellè tangere possunt Aureis, & lepidò quæ sunt fucata sonore.

645

Nam cur tam variæ res possent esse, requiro, Ex vero si sunt Igni, puroque creatæ? Nil prodesset enim calidum denserier Ignem, Nec rareferi, si partes Ignis eandem Naturam, quam totus habet super Ignis, haberent. Acrior Ardor enim conductis partibus esset:

650

Lan-

γυν. Σκοτεινὸς Ἡράκλειτος ἀνὰ φῆ, καὶ διὰ συμφορὰν εἰκαζέσθαι ἀνθρώπων ἰστολογεῖ τὰ φυσικὰ, &c. Menagius ad Laertium Vit. Heracliti. Naturam viz. imitabatur: Φύσις γὰρ καὶ Ἡράκλειτον προσέθεσθαι φιλοῖ. Themistius. O. rat. XII.

640. *Inanes.*) Obscurus enim hic Scriptor, & qui intelligi noluit, multos habuit interpretes, Sectatores etiam plurimos Ἡρακλείτου dictos. Laertius Vit. Heracliti.

641. *Quamde.*) *Quam.* *Quamde* pro *Quam* usos esse Antiquos, cum multi veteres sunt Testimonio, tum est Livius.

Quamde tuas omnes legiones ut populares.

Tum Lucretius.

Clarus ob obscuram linguam magis inter Inaneis,

Quamde graves inter Graios. Festus. Nardius verò legit: *Quamde Graiis inter,* &c. imperite.

643. *Inversis quæ sub verbis.*) *Inversa* verba inflexa & tropo immutata; *Inversi* mores apud Horatium, Mores à recta Virtutis norma deflecentes. *Immersis*, Gassendus.

645. *Fucata.*) Audax translatio, sed tam egregiæ Audaciæ quis non indulgeat?

646. *Nam cur tam variæ, &c.*) Primum v. 10. contra Heraclitum proponit argumentum: Concipi non potest quomodo tanta varietas rerum, imò quomodo unica res varietate quadam

partium prædita, ex uno quodam simplici ac uniformi principio constet; Esto *Ignis*, at nisi quidpiam aliud admisceas, nihil unquam habebis præter *Ignem*: quoniam quomodocunque tandem partes illius transmutatæ, commistæque inter se fuerint, perinde semper futurum sit propter eandem omnium Naturam. Et ne evadat Condensationis Rarefactionisque beneficio, (ἀραιώσει καὶ πυκνώσει ἐκ τῆ πυρὸς φύσεως, Laertius Vit. Heracliti) monet: intelligi quidem posse ex condensatione partium calidarum *Ignis* evadere quidpiam Calidius, ex rarefactione quidpiam minus calidum; at evadere frigidum, imò & frigidissimum, qualia in Rerum natura multa experimur, qui intelligi possit?

647. *Ex vero.*) *Ex uno*; Lambinus.

650. *Totus habet super Ignis.*) Ita Codices, *Super*, i. e. *Superior*. Lambinus: Et hæc interpretatio forsan admitti potest ex v. 782. At *Totus*, ne quid tale putet *Faber*, efficit: Hæc ille. Existimo hoc loco *Super* esse adverbialis formæ, ita ut *Totus super Ignis*, sit reliquus ignis, seu Alii Ignes. Exemplum cuperes, En tibi, nec longè ab eo. Virgil. *Æneid.* 3.

O mihi sola mei super Astryanaëtis Imago:

Imago quæ reliqua es. Servius verò ad Virg. *Super* valdè, vehementer: Alii legunt *Suis*, & ista vox non incommode respicit *Partes* in v. 649.

Languidior porro disiectis, disque supatis.
 Amplius hoc fieri nihil est, quod posse rearis
 Talibus in causis, nedum variantia rerum
 Tanta queat densis rarisque ex Ignibus esse.
 Atque Hi si faciant, admistum rebus Inane;
 Denferi poterunt Ignem, rarique relinqui:
 Sed, quia multa sibi cernunt contraria, mustant,
 Et fugitant in rebus Inane relinquere purum, &
 Ardua dum metuunt, amittunt vera viai:
 Nec rursus cernunt, exempto rebus Inani,
 Omnia denferi, fierique ex omnibus unum
 Corpus, nil ab se quod possit mittere raptim,
 Estifer Ignis uti lumen jactat, atque vaporem:
 Ut videas non esse stipatis partibus esse.

655

660

665

Quod si forte ulla credunt ratione potesse
 Igneis in coctu stingui, mutareque corpus;
 Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent,

Occidet

652. *Disque supatis.*) Et dissipatis: Aliquando Lambinus legit *Disque paratis*, Cæsar de Bello Gallico, *Disparandos*, & ad suos diducendos curaret.

656. *Atque hi si faciant.*) Instat, v. 10. Physicos Heracliti fautores ad condensationem & rarefactionem Ignis confugere non posse, prout *Inane* non admittunt, sine quo nihil rarum fiat aut densum, ut supra demonstraverat v. 396. Aliqui legunt *Id quoque si faciant*.

658. *Mustant.*) Rectè Lambinus, & ibi verbum aliquod debere esse ad vinculum orationis, Et probat. Et fugitant. Negligamus autem illos qui amant *Multi*: *Contraria esse*: *Contraria inesse*. Vel *Amusa*, *ἀμυσε*. *Mustant*.) Nævius: *Odi Summussos, proinde aperte dice quid sit*. Terentius *Mustare* pro *Tacere* posuit; *Sile*, *cela*, *occulta*, *tege*, *tace*, *Musta*. Festus in voce *Summussi*.

663. *Raptim.*) Alii *Raptis*: *Ab se raptis*, id est, *Ab se constipatis*. Alii *Natum*. Alii, *Raptum*. Sed *Raptim* sequenti versui maxime convenit.

666. *Quod si forte ulla*, &c.) Porro quia posset quoddam patere effugium,

Si quis diceret Ignem extinguere, & converti in aliud Corpus, capropter urget v. 10. fieri id non posse, nisi admittatur abire Ignem in Nihilum: Quia res simplex & inconcreta, quale debet esse illud Elementum, si prima quidem, & unica rerum materies fuerit, mutari non potest, quin omnino pereat. Nam res quidem composita sic mutari potest, ut desinens esse quod erat, relinquat partem superstitem, quæ, veteri statu amisso, novum subeat; verum quod incompositum est, naturam suam perdere, quin planè intereat, non potest.

666. *Potesse.*) *Posse*. Lucilius in lib. V.

Nam si quod satis est Homini id satis esse potestet,

Hoc sat erat; nunc cum hoc non est, qui credimus porro

Divitias ullas Animum nisi explere potesse?

667. *Stingui.*) Alii *Stringi*: imperitè. *Mutareque*.) Alii *Massareque*, i. e. *Solidare* & *Constringere*: at *Mutare* probabit qui v. 671. legit.

668. *Reparcent.*) Alii *Reportent*. Alii *Receptent*. *Reparcent* Codd. *Reparce* autem

Occidet ad Nihilum nimirum funditus Ardor
 Omnis, & ex Nihilo fient quæcunque creantur. 670
 Nam quodcunque fuit mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit antè;
 Proinde aliquid superare neceffe 'st incolume olli,
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes,
 De Nihiloque renata virefcatur copia rerum. 675

Nunc igitur, quoniam certiffima corpora quædam
 Sunt, quæ confervant naturam femper eandem,
 Quorum habitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
 Naturam res, & convertunt corpora fefe;
 Scire licet non effe hæc Ignea corpora rerum. 680
 Nil referret enim quædam decedere, abire,
 Atque alia attribui, mutarique ordine quædam,
 Si tamen Ardoris naturam cuncta tenerent.
 Ignis enim foret omnimodis, quodcunque crearent.
 Verum, ut opinor, ita 'st: Sunt quædam Corpora, quorum 685
 Concurfus, Motus, Ordo, Pofitura, Figuræ,
 Efficiunt Ignes, mutatoque ordine mutant
 Naturam; neque funt Igni fimulata, neque ullæ
 Præterea rei, quæ corpora mittere poffit
 Senfibus, & nostros adjectu tangere tactus. 690

Dicere porro Ignem res omneis effe, neque ullam

Rem

autem eandem habet vim propter illud
 fuum *Re*, quam multa alia verba, ut
Relino, *Refigo*: nam *Relino* non est ite-
 rum lino, fed id quod erat litum deter-
 go: At Latine *Parco* id dicere fignificat
Nolo vivere; Itaque *Reparco* facere fi-
 gnicat *Libenter facio*, aut quid tale.

673. Proinde aliquid superare, &c.)
 v. 18. concludit, fi extincto Igne ge-
 nerari quidpiam debeat, neceffarium
 effe ut fuperfit aliquid quod deperdita
 Ignis forma rei iſtius generatæ formam
 induat: Perſpicuum eſt autem hoc effe
 communem materiam, quam Lucretius
 ſupponit effe incorrupta Corpufcula,
 quæ adjectione, detractioe, tranſpo-
 ſitione fui varia, nunc formam Ignis,
 nunc alicujus alius rei exhibere valeat.
 Quod autem illa Ignea ex natura ſua
 non ſint, merito arguit ex eo, quod
 additio, detractio, tranſpoſitio nihil
 operaretur; cum ex ipſa Ignis Natura

remanente Incolumi nihil fieri præter
 Ignem poſſet: Deinde ſententiam Epi-
 curi exponit: Quædam viz. Corpufcu-
 la nulla forma, quam ſenſus percipe-
 re valeant, prædita, rerum effe prin-
 cipia, & ex iis diverſimodè coëuntibus
 tam Ignes quàm reliqua omnia oriri.

681. Abire, atque alia.) Alii legunt
Adire, atque Alio.

683. Si tamen.) Ita Lambinus ex
 quibuſdam Codd. Alii Codd. *Si tan-
 tum*: Unde Alii *Si tandem* libenter le-
 gunt.

684. Omnimodis.) Quidam amant
Omnimodus. Aliique *Unimodus* non re-
 jiciendum cenſent.

691. Dicere porro Ignem, &c.) Hic
 v. 11. Criterium ſenſus advocat, ut
 non conſtare omnia ex ignea natura
 confirmet, fatetur *Heraclitus* Ignem ſi-
 bi ope ſenſuum notum effe; monet *Lu-
 cretius*, ſenſus non minùs percipere
 plura

Rem veram in numero rerum constare, nisi Ignem,
Quod facit HIC IDEM, perdelirum esse videtur.

Nam contra Sensus ab Sensibus ipse repugnat:

Et labefactat eos, unde omnia credita pendunt:

Unde hic cognitus est ipsi, quem nominat Ignem.

Credit enim Sensus Ignem cognoscere vere,

Cætera non credit, nihilo quæ clara minùs sunt:

Quod mihi cum vanum, tum delirum esse videtur.

Quo referemus enim? Quid nobis certius ipsis

Sensibus esse potest, quo vera ac falsa notemus?

Præterea, quare quisquam magis Omnia tollat,

Et velit Ardoris naturam linquere solam,

Quam neget esse Ignis, Summam tamen esse relinquat?

Æqua videtur enim dementia dicere utrumque.

Quapropter qui Materiem rerum esse putarunt

Ignem, atque ex Igni Summam consistere posse:

Et qui principium gignundis Aëra rebus

Constituere: aut Humorem quicumque putarunt

Fingere res ipsum per se: Terramve creare

Omnia, & in rerum naturas vertier omneis:

Magnoperè à vero longèque errasse videntur.

Adde

plura alia diversæ omninò ab Igne Naturæ, quàm ipsum Ignem; Eandem autem semper, ant nullam unquam fidem sensui adhibendum esse; Et deinde Epicuri sententiam de Criterio breviter exponit.

692. *Rem veram.*) *Naturam.* Quippe istud consequi non potest, *Nulla res vera in numero Rerum constat.* Faber: *Delicias Stomachi!* *Res veras* nos jejuni non contemnimus. Res aliquas præter Ignem *apparere* nunquam negavit Heraclitus: At *Esse* nunquam concessit: Hanc opinionem convellit *Lucretius*, ideoque probare debuit *Res esse veras*, & quas sensus verè cognoscant, v. 697.

694. *Nam contra sensus ab sensibus.*) Sic hunc locum explicandum puto; Pugnare, seu stare ab aliquo, est pugnare pro aliquo, partes alicujus tueri, &c. Heraclitus autem qui sensus esse certos dicebat, planissimè contra sensus agebat, cum diceret omnia esse Ignem: Nam id si verum foret, sen-

sus nostri Ignem sentirent, quem tamen in Pomo, Marmore, Ligno, &c. non sentiunt. Faber.

701. *Quo.*) *Qui*, *Gifanius*.

702. *Præterea, quare quisquam, &c.*) v. 4. supponit, Si Aquam, si alia tam multa inspexerimus, tetigerimusve, aliam planè nobis naturam apparituram, quam Ignem; unde docet non esse majorem rationem, cur asseramus omnia esse Ignem, quàm negato Igne quidvis aliud. *Gassendus*.

706. *Quapropter qui Materiem, &c.*) Denique v. 7. tam de Igne, quàm de quovis alio singulari Elemento, de quo eadem dici proportionè valeant, concludit: Omnes viz. delirant qui vel Ignem, ut *Heraclitus*, vel Aëra, ut *Anaximenes Milesius*, vel Aquam, ut *Thales Milesius*, vel Terram, ut *Pbercydes*, rerum omnium Principium statuerunt.

712. *Longèque errasse.*) *Longè deerasse* quidam Codd. & an hoc sit verius adhuc dubitat *Gifanius*.

Adde etiam, qui conduplicant primordia rerum,
 Aëra jungentes Igni, Terramque Liquori:
 Et qui Quatuor ex rebus posse omnia rentur
 Ex Igni, Terra, atque Anima procrefcere, & Imbri;
 Quorum Acragantinus cumprimis EMPEDOCLES est:
 Infula quem Triquetris terrarum gessit in oris:
 Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
 Ionium glaucis aspergit virus ab undis:

715

720

Angu-

713. *Adde etiam, qui conduplicant, &c.*) Inter Posteriores Empedoclem deligit, v. 116. adversus quem quatuor Elementa asserentem quicquid objicit, etiam adversus cæteros, duo, vel tria asserentes intelligi objectum potest. Nimirum si ne quatuor quidem sunt reputanda sufficere, longè minùs pauciora sufficere: Non sufficere autem quatuor, imo & longè plura Corporum genera, ad tantam rerum varietatem, quanta in mundo cernitur, ex infra dicendis clariùs percipietur. Interea verò concipere potes, uti ex una litera non nisi unam faciem habes, ut *A*; ex duabus, nisi duas, *Am*, *Ma*; ex tribus nisi sex, ut *Amo*, *Aom*, *Mao*, *Moa*, *Oam*, *Oma*; ex quatuor, nisi viginti quatuor, ut *Amor*, *Amro*, *Mora*, &c. ita ex uno Corpore simplici, quantumvis versetur, non posse unquam fieri nisi unum, ex duobus commistis nisi duo, hoc est, unum compositum, quod prout erit rarius aut densius, aut habebit amplius ex uno, quàm ex altero, ad unius magis, quàm ad alterius naturam accedat: Ex tribus pari ratione, nisi sex: Ex quatuor, nisi viginti quatuor. Et commuta situs, commuta gradus, versa, ac reversa quantum voles omnia; semper tamen erunt eadem genera; ac omnium denique ad varietatem rerum innumerabilem necessaria esse Elementa seu Principia varietate Innumerabilia. *Gassend.*

714. *Aëra jungentes Igni,*) Oenopides Chius; *Terramque liquori,* Xenophanes. Armenides autem Ignem Terræ junxit; Hippo Rheginus, atque Archelaus Ignem junxerunt Aquæ, &

Onomacritus Ignem, Aquam, & Terram simul posuit rerum Primordia. *Fayus.*

717. *Empedocles.*) Metonis filius, ut aliis placet Archinomi, ut aliis Exeneti, sed Omnes fateatur Acragantinum esse: floruit Olymp. 84. eleganti Carmine de Rerum Natura scripsit, docuitque omnia è quatuor Elementis *Igni*, *Aqua*, *Aëre* & *Terra* componi, & in ea iterum resolvi. *Ἐμπεδοκλῆς Μήλωνος Ἀκραγαντίνος Τρίταρα μὲν λίγυι σοιχία, Πῦρ, Αἶρα, ὕδωρ, τῆν δὲ δύο δὲ ἀρχικὰς δυνάμεις, φιλίαν τε καὶ νείκεν, ὧν ἡ μὲν ἴστω ἐρωτικὴ, τὸ δὲ διακριτικόν.* Plutarchus de Placit. Philof. lib. I. c. 3.

718. *Infula quem Triquetris,*) Sicilia. Triquetra à tribus Promontoriis, quod omnes sciunt, dicta: Horatius Sat. 6. l. II.

— *Militibus Promissa Triquetra Prædia Casur, an est Itala tellure daturus?*

Tellure Triquetra, Sicilia.

718. *Infula, &c.* His v. 18. Siciliam, Empedoclis patriam describit, illumque egregia laude ornat.

720. *Ionium.*) Magnam enim Siciliae partem Mare Ionium alluit: Quidam legunt,

Ionio, & Lybicus aspergit littus ab undis.

Alii *Littus ab undis.* Optimi Codd. *Virus.* Virus autem non Humores, ut Lambinus & Faber sentiunt, sed *Salem* denotat; Sic lib. V. 475. *tetrum Virus,*

Linguit enim supera tetri primordia Viri

Aspera —————

Angustoque fretu rapidum mare dividit undis
 Italiæ terrarū oras à finibus ejus:

Hic est vasta Charybdis, & hic Ætnæa minantur
 Murmura flammæ rursus se conligere iras,
 Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis:

725

Ad cœlumque ferat flammæ fulgura rursus:
 Quæ cum magna modis multis miranda videtur
 Gentibus humanis regio, visendaque fertur,
 Rebus opima bonis, multa munita virum vi:
 Nil tamen hoc habuisse Viro præclarius in se,
 Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur.
 Carmina quin etiam divini pectoris ejus
 Vociferantur, & exponunt præclara reperta;
 Ut vix humana videatur stirpe creatus.

730

Hic tamen, & supera, quos diximus, inferiores
 Partibus egregiè multis, multoque minores,
 Quanquam multa benè, ac divinitus invenientes
 Ex adyto tanquam cordis responsa dedere
 Sanctius, & multò certa ratione magis, quam
 Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur;

735

740
Princi-

721. *Fretu.*) Ita hunc versum legunt veteres Magistri, inter quos Priscianus, quin & eadem flexione usus est Cicero Orat. 5. in Verrem, *Sicilia perangusto fretu divisa.* Vid. etiam *Arnobium contra Gentes* l. I. p. 36.

722. *Italiæ Terrarū.*) Ita Lambinus, *Italia* enim *Terra*, *Campania Terra*, *Gallia Terra.* apud Veteres occurrunt; *Terrarum* Codd. Quidam è MSS. legit *Æoliæ*, ea enim, quam Jocastes Æoli filius ad fretum Siculum habitabat, pars olim dicta est *Æolia*:

725. *Eruptos.*) Sic Virgilius.

—— *Erupti* nubibus *Ignes.*

—— *Proruptus* Corpore *Sudor.*

726. *Rursus.*) Alii *Sursus.*

729. *Rebus opima bonis, &c.*) Multis Codd. hic versus consideratur: *Fayus*: Ille viz. Summæ industriæ & perspicacitatis Vir multos evolvit libros, quos neque Lambinus, neque Gifanius, neque alii viderunt.

731. *Carumque.*) Pluris faciendum *τιμιώτερον*: *Clarumque* Alii legunt, & probat Faber, quasi Lucretius dixisset,

Nihil habuit præclarius, & magis clarum.

732. *Carmina quin etiam,*) Ομηρικὸς Εμπεδοκλῆς, καὶ δεινὸς περὶ φράσιν γίγνεται, μεταφορικὸς τε ὢν, καὶ τοῖς ἀλλοῖς τοῖς περὶ ποιητικῆν ἐπιστούμασι χρώμενος. Aristot. ἐν τῷ περὶ ποιητικῆς. Laertius.

735. *Hic tamen & supera, &c.*) v. 8. Egregium fuisse Philosophum *Empedoclem* fatetur, *Heraclito*, & Aliis quos supra refutaverat, maximis licet viris, & quibus tutius quam ulli Deorum oraculo credamus, majorem: Hunc tamen principia rerum non rectè statuiffe plurimis argumentis demonstrare aggreditur.

736. *Partibus egregiè multis.*) Valde impensè, &c. Rhetor ad Herennium lib. III. *Nec egregiè magnam esse utilitatem audacter pronuntiaverunt*: Paulò post; *At si quid videmus & audimus egregiè turpe aut honestum.* Itaque *Egregie turpe* idem ferme fuerit quod paulò post unicam turpitudinem vocavit. Faber.

Principiis tamen in rerum fecere ruinas,
Et graviter Magni magno cecidere ibi casu:

Primum, quod motus, exempto rebus Inani,
Constituunt, & res molleis, rareque relinquunt,
Aëra, Solem, Ignem, Terras, Animalia, Fruges: 745
Nec tamen admiscunt in eorum corpus Inane.

Deinde quod omnino finem non esse secandis
Corporibus faciunt, neque pausam stare fragori;
Nec prorsum in rebus Minimum consistere quicquam:
Cum videamus id extremum cuiusque cacumen 750
Esse quod ad sensus nostros Minimum esse videtur:
Conjicere ut possis ex hoc, quod cernere non quis,
Extremum quod habent, Minimum consistere rebus.

Huc accedit item, quod jam primordia rerum
Mollia constituunt, quæ nos nativa videmus 755
Esse, & mortali cum corpore funditus; atqui
Debeat ad Nihilum jam rerum Summa reverti,
De Nihiloque renata virefcere copia rerum:
Quorum utrumque quid à vero jam distet, habebas.

Deinde

743. *Primum, quod motus, &c.*) Aggreditur refutationem primò v. 4. Quod tam Empedocles, quam ceteri plinrium Elementorum assertores Inane perinde, ac superiores rejiciant, & Motum tamen, Raritatem, & Mollitudinem, quæ sine Inani esse nequeunt, admittunt. Quod,) Gifanius, Quo.

746. *Admiscunt in eorum Corpus,)* Admixture rebus: & Admixtum in rebus: Sæpe Lucretius: Quidni igitur legamus Corpore?

747. *Deinde quod omnino finem, &c.*) Secundò v. 7. quod velint omne Corpus esse infinitè dividuum, secùs quàm Lucretius antè ostenderit, & nunc eodem, quo usus est argumento v. 593. probat. Alia Plutarchus de Placit. Philosoph. I. I. c. 13. Εμπεδοκλῆς πρὸ τῶν τεισάων στοιχείων θραύσματα ἰσχυρὰ ὁνοῖ στοιχεῖα, πρὶν στοιχεῖον, ὁμοιομερῆ, ὡς ἐν τῇ προοίμῳ: Ἡράκλειος ὁ Φηγματὶὰ τὰ ἰσχυρὰ, καὶ ἀμερῆ εἰσάγει. Cap. 17. Εμπεδοκλῆς δὲ ἐκ μικροτέρων ὅγκων τὰ στοιχεῖα συγκρίει, ἀπὲρ εἶναι ἰσχυρὰ, καὶ ὁνοῖ στοιχεῖα.

Et lib IV. Empedoclem cum Epicuro jungit: Εμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Επικυρῶ, καὶ πάντες οἱ μετὰ εὐνοῦθροισμοι τῶν λεπιμερῶν στοιχείων κοσμοποιεῖν, &c. 748. *Pausam,)* Finem; A. Gellius l. 9. cap. 13. *Pausa pugne facta est;* Ennius.

Huc ubi dicta dedit Pausam facit ore loquendi.

752. *Quod,)* Quæ, Gifanius. Et in sequenti versu inter Minimum & Consistere Lambinus legit In. Qui probavit Quæ ita explicant: Conjicere ut possis ex hoc extremo, quod extremum habent ea quæ cernere non potes, esse aliquid Minimum in rebus.

754. *Huc accedit item,)* Tertio v. 6. quod mollia, ac proinde mutabilia, & in Nihilum abitura Elementa faciunt: Prima enim Corpora, si mutarentur, in Nihilum recidunt; At à Nibilo Nihil, & in Nihilum Nihil supra demonstratum est. Quod jam, Quoniam, Gif.

758. *Virefcere,)* Vigescere: Gif. Na. Alii. Quibus non repugno.

Deinde inimica modis multis sunt, atque venena 760
 Ipsa sibi inter se; Quare aut congressa peribunt,
 Aut ita diffugient, ut tempestate coorta,
 Fulmina diffugere, atque Imbreis Ventosque videmus.

Denique Quatuor ex rebus si cuncta creantur, 765
 Atque in eas rursus res omnia dissolvuntur,
 Qui magis illa queunt rerum Primordia dici,
 Quam contra res illorum, retroque putari?
 Alternis gignuntur enim, mutantque colorem,
 Et totam inter se naturam tempore ab omni:
 Sin ita fortè putas, Ignis, Terræque coire 770
 Corpus, & Aérias auras, Roremque liquorum,
 Nil in concilio naturam ut mutet eorum:
 Nulla tibi ex illis poterit res esse creata,
 Non Animans, non Exanimò quid corpore, ut Arbos:
 Quippe suam quidque in cœtu variantis acervi 775
 Naturam ostendet, mistusque videbitur Aër
 Cum Terra simul, atque Ardor cum Rore manere:
 At Primordia gignundis in rebus oportet
 Naturam Clandestinam, cœcamque adhibere,

Emi.

760. *Deinde inimica modis,*) Quartò
 v. 4. quodd Elementa contraria, ac pro-
 inde se mutuò peremptura, aut nun-
 quam certe inter se coalitura inducant.
 Horum enim Elementorum fautores,
 veluti Patres familiàs singulis suas qua-
 litates attribuant; Calorem & Siccita-
 tem alteri, alteri vero Humiditatem
 & Frigus, Humiditatem & Calorem
 Tertio; Quarto denique Siccitatem &
 Frigus: Ita hæc Elementa in mutuam
 perniciem armant, ab iis tamen nihil
 præter Pacem, Concordiam, & Fœ-
 dera expectant.

760. *Atque Venena,*) Varro l. l. de
 Re Rustica,

*Quadam pecudes cultura inimicæ
 sunt ac veneno.*

762. *Coorta,*) *Coacta*, MSS. re-
 ctiùs: *Coacta* verò non τὴν *Tempestate*,
 sed τὴν *Fulmina* conjungas.

764. *Denique quatuor ex rebus,* &c.)
 Quintò v. 18. quodd aut dicere debent
 Elementa amissis naturis mutari in res,
 quæ deinde rursus in ipsa mutantur,

quo casu, non ipsa potiùs rerum, quàm
 Res ipsorum principia sunt: Aut natu-
 ris servatis acervos solùm quosdam ex
 iis fieri, quo casu nulla unius speciei,
 uniusque nominis res oriretur; sed
 tantùm Ignis, Aëris, Aquæ, & Ter-
 ræ, rudis quædam & indigesta moles;
 ut ex Auri, Argenti, Stanni, Aëris-
 que ramentis nihil unquam præter Au-
 ri, Argenti, Stanni, Aërisque acer-
 vum efficies. Concludit denique Re-
 rum principia sensibili aliqua qualitate
 prædita ad rerum generationem prorsus
 inepta fore.

766. *Illæ,*) Elementa viz. licet *Res*
 præcedat.

774. *Quid,*) *Cum*, Codd.

777. *Atque Ardor,*) Ita Lambinus
 non dubiis conjecturis ductus, senten-
 tia enim ipsa postulat. *Ardor* pro *Ignis*
 v. 669.

779. *Clandestinam cœcamque,*) Non
obscuram & latentem, ut Alii, sed *Sen-
 sibus non apparentem*.

Emineat nequid, quod contra pugnet & obftet, 780
Quò minùs eſſe queat propriè, quodcunq; creatur.

Quin etiam repetunt à cœlo, atque ignibus ejus
Et primùm faciunt Ignem ſe vertere in Auras
Aëris: hinc Imbrem gigni, Terramque creati
Ex Imbri, retroque à Terra cuncta reverti, 785
Humorem primum, poſt Aëra, deinde Calorem:
Nec ceſſare hæc inter ſe mutare, meare

De Cœlo ad Terram, de Terra ad Sidera Mundi:
Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
Immutabile enim quiddam ſuperare neceſſe'ſt; 790
Ne res ad Nihilum redigantur funditus omnes.

Nam quodcunq; ſuis mutatum finibus exit,
Continuò hoc mors eſt illius, quod fuit antè,
Quapropter, quoniam quæ paulò diximus antè,
In commutatum veniunt, conſtare neceſſe'ſt 795
Ex

781. Quo minus, &c.) Ita ut illud
Concretum non ſit Aqua, Ignis, &c.
Sed proprietatem ſuam ſpecificam ha-
beat. Faber: Gifanius *Proprium*.

782. Quinetiam repetunt à Cælo, &c.)
Sextò v. 21. quod admittentes mutuam
Elementorum tranſmutationem, ad-
mittere debent communem, atque aded
priorem materiem. quæ varias eorum
formas ſucceſſivè induat: Empedocles
enim ejusque Sectatores docuerunt Ele-
menta mutuas prædas agere, modò
Ignem partem aliquam Aëris abripere,
modò Aërem qualdam Ignis particulas
detrahare, & idem facere alia Elemen-
ta. Πυκνόμενον τὸ πῦρ ἐξυγραινέσθαι,
καὶ Αἶρα γίνεσθαι· συνιστάμενον Αἶρα γί-
νεσθαι ὕδωρ, πηγνύμενον τὸ ὕδωρ εἰς
γῆν τριψέσθαι, καὶ ταύτην ὁδὸν ἐπὶ τὸ
κάτω εἶναι. Πάλιν δὲ αὐτὴν τὴν γῆν
κλιθεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, ἐκ δὲ
τῆς γῆς τὰ λοιπὰ ὁμοίως· αὕτη δὲ εἶναι
τὴν ἀνω ὁδὸν dicebant: Laertius de
Heraclito, & eadem de Empedocle af-
firmari poſſunt. Urget autem *Lucre-
tius*, mutantur Principia, & in Nihi-
lum recident, Ideoque cùm Elementa
mutari omnes fatentur. Iſta non ſunt
rerum Primordia: è *Nihilo* enim *Ni-
hil*. Quædam igitur eſt materia Immu-
tabilis è qua diverſimode mota & diſpo-
ſita, modò Aër, modò Aqua, modò

Ignis, modò Terra conficitur.

783. Ignem ſe vertere.) Hefychius
tamen Ἀγινῆα ſειχίᾱ παρὰ Ἐμπεδο-
κλεῖ. Quod ſi non fallitur Grammati-
cus, fruſtra diſputat *Lucretius*: Falli
autem non patitur *Plutarchus*, qui to-
ties affirmat Empedoclem agnoſcere
ſειχίᾱ τῶν ſειχίων, Principia Ele-
mentorum, & de his primis Principiis
intelligendus eſt Hefychius. Inter *Em-
pedoclem* igitur & *Epicurum* probè con-
venit, niſi quòd *Empedoclis* ſententia
ſit operoſior, ſimplicior *Epicuri*: *Em-
pedocles* enim ex primis ſuis principiis
Elementa componit, & ex iis Elemen-
tis conſtituit res omnes; *Epicurus* au-
tem è primis Principiis res cunctas im-
mediate conficit.

787. Mutare, Meare,) Quidam li-
bri, Mutando meare.

788. Ad Sidera Mundi,) Ad Sidera
Cæli, quidam Codices: Mutatur viz.
hic verſus ab iis qui *Mundum* pro *Cælo*
ſæpiſſime poni ignorarunt.

795. In commutatum veniunt,) i. e.
mutantur: Hujusmodi verbalia in *us*
amabant Veteres: *Conciliatus* *Lucre-
tius*, *Faſtus* *Cato*: *Occaſus* pro *Occa-
ſione* *Ennius*: & *Virgilius*,

— O nunquam fruſtrata Vocatus
Haſta meos. Faber.

Ex aliis ea, quæ nequeant convertier unquam :
 Ne tibi res redeant ad Nihilum funditus omnes.
 Quin potiùs tali natura prædita quædam
 Corpora constituas, Ignem si forte creârint,
 Possê eadem demptis paucis, paucisque tributis,
 Ordine mutato, & motu, facere Aëris auras :
 Sic alias aliis rebus mutarier omneis.

800

At manifesta palam res indicat, inquis, in auras
 Aëris è Terra res omnes crescere, alique ;
 Et nisi tempestas indulget tempore fausto,
 Imbribus, & tabe nimborum arbuſta vacillant.
 Solque sua pro parte fovet, tribuitque calorem :
 Crescere non possunt Fruges, Arbuſta, Animantes.
 Scilicet : & nisi nos Cibus aridus, & tener Humor
 Adjuvet, amisso jam corpore, vita quoque omnis
 Omnibus è nervis atque ossibus exſolvatur :
 Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
 Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res.
 Nimirum quia multa modis communia multis
 Multarum rerum in rebus Primordia mista
 Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
 Atque eadem magni refert Primordia sæpe
 Cum quibus, & quali positura contineantur :
 Et quos inter se dent motus, accipiantque.

805

810

815

Nam-

802. *Sic alias aliis rebus mutarier omnes :*) Faber legit, nec absurde.

Sic alias aliis rebus res vertier omnes.

803. *At manifesta palam, &c.*) Tandem v. 20. Objectionem proponit & solvit : Plantæ, cæteraque Animalia Nutritionem & Incrementum suum quatuor Elementis debent : Omnia enim è Terra crescunt, quod nemo negat ; sed tamen nisi benignus Aëris tepor, Calor Solis, & opportuni imbres accedant, Nihil quidquam Terra ex sese progignet : Ergo fatendum est Aquam, Ignem, &c. esse Principia. Respondet v. 809. Ea non magis Principia esse quàm Vinum, Triticum, & alia quibus vitam sustentamus. Quæ enim nutriunt non sunt illic Principia, sed Illa potius, ex quibus ipsa sic contextuntur ut rebus alimento sint.

806. *Tabæ,*) Ita Priscian. *Tabes* autem *Fluor*, aut *Liquefactio* : inde *Tabere* & *Tabescere*, diffuere vel minui : In *Andromache* Ennii,

Quid sit ? Seditio tabetue, an numeros augiscat suos ? Faber.

Si hæc non placeant, *Fayum* lege, & egregium Interpretem admirabere : quidam legunt *Focillat*, quæ vox *Lucretii* sententiæ non absurdè convenit.

808. *Non,*) *Uti* *Fayus*, qui vim & argumenta Poëtæ optimè intellexit. *Ne pro Non* è *Codd. Gifanius*.

810. *Amisso jam Corpore,*) Quemadmodum dicebant *Facere Corpus*, uti apud *Phædrum* optimum & purissimum Scriptorem ; ita & illum *Corpus* amittere dicebant cui succus Corporis defluit, *φθίσται, τήνται* : *Vires & Corpus amissi*, *Cicero. Pro Corpore B. exhibet Tempore.*

Namque eadem Cælum, Mare, Terras, Flumina, Solem 820.
Constituunt; eadem Fruges, Arbuta, Animanteis:
Verum aliis, alioque modo commissa moventur.

Quin etiam passim nostris in Versibus ipsis 825
Multa Elementa vides multis communia verbis:
Cum tamen inter se Versus, ac verba necesse 'st
Confiteare & re, & sonitu distare sonanti:
Tantum Elementa queunt permutato ordine solo:
At rerum quæ sunt Primordia, plura adhibere
Possunt, unde queant variæ res quæque creari.

Nunc & ANAXAGORÆ scrutemur Homæomeriam, 830
Quam Græci memorant, nec nostra dicere lingua

Con-

823. *Quinetiam passim, &c.*) Ea, qua sæpe utitur, similitudine v. 7. sententiam suam egregiè illustrat. Eadem literæ vario tantum ordine dispositæ innumera compouunt verba, & forma & sono plurimum diversa: Quid igitur dubitemus eadem semina, quæ longe plura quàm literæ sunt, quæ diversas etiam habent figuras, Ignem, Terram, Aquam; omnem denique rerum varietatem posse constituere?

826. *Sonitu Sonanti.*) Ita *Acris Acrimonia*, *Pulchra Pulebritudo*, *Cava Cavernæ*, &c.

828. *Plura adhibere possunt.*) Aliquando legi, *Possumus*: Sed jam nihil muto, admonitus v. 778.

At Primordia gignuntis in rebus oportet

Naturam clandestinam, cæcamque adhibere.

830. *Nunc & Anaxagoræ, &c.*) Refutata Heracliti, Empedoclis, & aliorum Philosophorum de Rerum Principiis sententia, *Anaxagoræ* v. 92. impugnat: *Anaxagoras* autem Clazomenius Hegesibuli vel Eubuli filius, viginti Annos ante Xerxis trajectionem natus, Teste *Laërtio*: Ille docuit Materiam infinitam esse, è qua omnia gignerentur, camque particulas similes inter se, minutas, primò confusas, postea in ordinem adductas à Mente Divina: Cicero Acad. Quæst. I. IV. Librum suum de Rerum Natura sic orsus est, *ὁμῶς πάντα χεῖρηματι ἢ οὐκ ἔστι δὲ*

αὐτὰ διῆς, καὶ διακόσμησι. Plutarchus I. I. c. 3. Ex partibus verdè inter se similibus res omnes componi asseruit, ex Officulis Ossa, Sanguinem ex Sanguinis Guttulis, &c. *ὁμοιομερείας*, καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψημάτων λέγεται τὸ χρυσοῦ συνεσθῆναι, ὥτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωμάτων τὸ πᾶν συγκροεῖται: Laërtius: Fufius Plutarchus, C. 3. de Placit. Philosoph. I. I. *Ἀναξαγόρας* ὁ Κλαζομένιος ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς εἶναι ὁμοιομερείαις ἀπέφικετο, ἰδοὺς γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι πῶς ἐκ τῆ μη ὄντος δύναται τι γίνεσθαι, ἢ φθιεσθαι εἰς τὸ μὴ εἶναι τροφὴν γὰρ προσφερομένη ἀπλῶς, καὶ μονοειδῆ, οἷον τοῖς Δημέτριον ἀπλῶς, τὸ ὕδωρ πίοντες, καὶ ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς τρέφεται θρίξ, φτεῖν, ἀρτήρια, κύνες, ὄρεα, καὶ τὰ λοιπὰ μόρια. Τῶντων ἐν γινόμενῳ, ὁμολογητίον ἐστιν, ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ προσφερομένη πάντα ἐστὶ τα ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων πάντα αὐξάνεται καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ τροφῇ ἐστὶ μόρια αἵματός γενητικά, καὶ κύνων, καὶ ἄλλων τῶν ἄν ἢ λόγῳ θεωρητὰ μόρια: καὶ γὰρ οὗτοι πάντα ἐπὶ τῇ αἰσθάνει ἀνάγειν, ὅτι ἀπὸ καὶ τὸ ὕδωρ ταῦτα κατασκευάζει ἀλλ' ἐν τέτοις ἐστὶ λόγῳ θεωρητὰ μόρια. ἀπὸ τῆ οὖν ὁμοιότητος μέρη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ τοῖς γενομένοις, ὁμοιομερείαις αὐτὰς ἐκάλεσε, καὶ ἀπὸς τῶν ὄντων ἀπεφικετο καὶ τὰς μὲν ὁμοιομερείας, ὅλῃαν, τὸ δὲ παῖον αἰτίον, τὸν Νῦν τὸν τὰ πάντα διατάττειν.

Concedit nobis patrii sermonis egestas:

Sed tamen ipsam rem facile 'st exponere verbis,

Principium rerum quam dicit Homœomeriam:

Ossa videlicet è paucillis atque minutis

Ossibu': sic & de paucillis atque minutis

Visceribus Viscus gigni: Sanguenque creati,

Sanguinis inter se multis coeuntibu' guttis:

Ex Aurique putat micis consistere posse

Aurum: & de Terris Terram concrefcere parvis:

Ignibus ex Ignem: Humorem ex Humoribus esse:

Cætera consimili fingit ratione, putatque.

Nec tamen esse ulla parte IDEM in rebus Inane

Concedit, neque corporibus finem esse secandis:

Quare in utraque mihi pariter ratione videtur

Errare, atque ILLI, supera quos diximus ante.

Adde quod imbecilla nimis Primordia fingit,

Si Primordia sunt, simili quæ prædita constant

Natura, atque ipsæ res sunt; æquæque laborant,

Et pereunt, neque ab exitio res ulla refrænât:

Nam quid in oppressu valido durabit eorum,

Ut mortem effugiat lethi sub dentibus ipsis?

Ignis?

835. *Paucillis atque minutis.*) Paucissimis, & parvissimis, Optimus Interpretes *Fayus*: Os viz. maximum ex paucissimis, & parvissimis Ossibus conficitur! lib. III. v. 330.

Scire licet penquam paucillis esse creatam

Seminibus, quoniam fugiens nil ponderis aufert.

837. *Sanguen.*) Ita plerumque Vetteres.

841. *Ignibus ex Ignem, &c.*) Quidam scribunt

Sic ignem inter se parvis coeuntibu' nasci

Ignibus, exiguis Humorem Humoribus esse.

Hic de *Lambino*, *Gifanio* & *Pareo* quorum nec Scripta, nec Nomina profecto unquam vidit, multa commentus est, & nugatur *Fayus*.

843. *Nec tamen esse ulla, &c.*) Quodd Epicuro non placuit Anaxagoræ Opinio, ideo Lucretius ipsam studiosè in-

sectatur, & Initium facit v. 4. à duobus Argumentis adversus superiores, *Heraclitum*, *Empedoclem*, & alios alatis: Uno, quodd Inane in Natura datur: Altero, quodd nullum Continuum infinite dividuum sit.

847. *Adde quod imbecilla, &c.*) Tertio v. 12. arguit, quodd cum Anaxagoras vellet constare similia ex similibus, & Principia esse ejusdem planè cum Compositis naturæ, sequeretur, ut Composita, sic etiam Principia interire posse: Et nulla certè ratio est, cur, si major quædam Carnis portio corruptioni obnoxia sit, non sit quoque obnoxia minor, cum etiam, tametsi confusas in aliqua minima, non appareat, quamobrem illa, dum Caro sit, pati aliquid destruique non possit: At si Principia corrumpantur, in *Nihilum* recident, quod absurdum & impossibile esse olim demonstratum est.

852. *Sub dentibus.*) Alii *sub Cæti* bus: Quidam libri *Subeuntibus*: Muretus

Ignis? an Humor? an Aura? quid horum? Sanguen? an Ossa?

Nil; ut opinor, ubi ex æquo res funditus omnis
 Tam mortalis erit, quàm quæ manifesta videmus 855
 Ex oculis nostris aliqua vi victa perire.

At neque recidere ad Nihilum res posse, neque autem
 Crescere de Nihilo, testor res ante probatas.

Præterea quoniam Cibus auget corpus alitque:
 Scire licet, nobis Venas, & Sanguen, & Ossa, 860
 Et Nervos alienigenis ex partibus esse:

Sive Cibos omneis commisto corpore dicent
 Esse, & habere in se Nervorum corpora parva,
 Ossaque, & omnino Venas, parteisque Cruoris;
 Fiet, uti Cibus omnis & aridus, & Liquor ipse, 865
 Ex alienigenis rebus constare putetur,
 Ossibus, & Nervis, Venisque, & Sanguine misto.

Præterea quæcunque è Terra corpora crescunt;
 Si sunt in Terris, Terras constare necesse est
 Ex alienigenis, quæ Terris exoriuntur. 870

Transfer item, totidem verbis utare licebit:
 In Lignis si flamma latet, fumusque, cinisque:

Ex

tus legit *Sub Motibus*: At *Dentibus*
 aptius convenit *Oppressu valido* in versu
 præcedenti.

853. *Sanguen? an Ossa?*) Sanguis,
 anne Os? Gifanius, *Sanguis an? ane*
Os? Nardius. Codd. *Sanguinis ad*
nos; *Sanguinis onos*: *Sanguis omneis*.
 Aliqui legunt *Sanguis*, an *Ossum?* Os-
 sum enim Veteres agnoscunt. His ad-
 derem *Sanguis an? Os an?*

856. *Victa.*) B. *Cuncta*.

859. *Præterea quoniam Cibus, &c.*)
 Quartò v. 9. præclare disputat, Ex variis
 alimentis quæ dissimilibus prorsus
 constant partibus Corpora nostra nutriuntur,
 unde partes nostri Corporis dissimilibus
 constare sequitur, singulæ enim partes,
 Ossa, Nervi, Venæ, &c. diversis & dissimilibus
 Alimentis nutriuntur. Si autem dicant ista Alimenta
 continere particulas Nervorum, Ossium,
 &c. fateantur necesse est non esse in istis
 Corporibus eam, quam finxit *Anaxagoras*,
Homœomeriam. Di-

versas & dissimiles partes *Alienigenas*
 nuncupat *Lucretius*, quas retenta voce
 Græca vulgo *Heterogeneas*, uti similes
Homogeneas vocamus.

861. Hunc versum multi Codd. non
 agnoscunt, quod Librariorum negligentia
 imputandum est, illum enim sibi
 vindicat *Lucretius*.

867. *Venisque.*) Alii legunt *Sanieque*:
 at quis non videt ex v. 860. *Venisque*
 retinendum?

868. *Præterea quæcunque è Terra, &c.*)
 His v. 6. contra *Anaxagoram* sextum
 proponitur argumentum: Si Omnia quæ
 è Terra oriuntur in Terra latuerint,
 necesse est ut Terra constet è rebus
 dissimilibus, quoniam Corpora dissimilia
 è Terris oriuntur: Urgetque insuper,
 Si Flamma, Fumus, & Cinis, quæ sunt
 res inter se dissimiles in Lignis sint,
 tum Ligna è Rebus dissimilibus
 componi; ideoque nullam esse
Homœomeriam.

Ex alienigenis consistant Ligna necesse 'st.

Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam:
Id quod ANAXAGORAS sibi sumit, ut omnibus omneis 875
Res putet immistas rebus latitare: sed illud
Apparere unum, cuius sint plura mista,
Et magis in promptu, primaque in fronte locata:
Quod tamen à vera longe ratione repulsum 'st.
Conveniebat enim Fruges quoque sæpe minutas, 880
Robore cum saxi franguntur, mittere signum
Sanguinis, aut aliùm nostro quæ corpore aluntur:
Cum lapidi lapidem terimus, manare cruorem.

Confi-

873. Post hunc versum Inferit Lambinus.

Ex alienigenis quæ lignis exoriuntur -
Et castigat Gifanum qui delendum esse
censuit: At dum deleatur iste versus,
irascatur Lambinus.

874. Linquitur hic tenuis, &c.) Proponit Anaxagoræ sententiam, eamque v. 22. protinus invadit: Hæc vero Anaxagoræ sententia in hunc modum ab Aristotele expressa est. Res & apparere, & denominari invicem differentes aiunt, ab eo, quod in infinitorum mistura maxime abundat: Non enim esse totum pure aut album, aut nigrum, aut dulce, aut Carnem, aut Os; cuius autem amplius unumquodque habet, eam talis rei naturam videri. Sensus est, Carnis nomine v. g. non esse intelligendam naturam simplicem, ac uniusmodi, sed congeriem plurium, imò innumerabilium diversarum particularum, quæ hanc Corporis speciem, quam dicimus Carnein, tum faciunt, cum major quædam est copia illarum particularum, quæ ad talem speciem exhibendam idoneæ sunt, quam cæterarum quarumcunque quæ sub illis delitescunt ipsis concedant formam & nomen: facta autem exsolutione, translationeque earundem partium in aliam congeriem, tum particula carneæ cum cæteris delitescentes & nomen & formam similiter concedant aliis, quarum Copia major fuerit, & species visibilior: Adversus v. 880. objicit Lucretius, quod si hæc vera esset sententia, tum in de-

tritione Frugum, Herbarum, & similibus, oporteret aliquando apparere speciem Sanguinis, Lactis, aliarumve id genus rerum, &c. Gassendus.

877. Pluria.) Sic Veteres, ut Compluria apud Terentium. Valeant B. & Na. cum suo Plurima.

880. Minutas.) Minaci, B. Na. Minacis.

882. Aut aliùm nostro quæ Corpore aluntur.) Ita optime restituit Lambinus: & solus Nardius, ejusque similes amant

Aliquid nostra quo Corpora aluntur;
Nec alii magis sapiunt qui legunt

Aut aliquid, nostro in quo Corpore aluntur.

883. Cum Lapidem Lapidi terimus.) Hunc versum ejiciendum esse monet Faber, quoniam nihil in eo est, quod in priori versu

Robore cum saxi franguntur mittere signum

Sanguinis — non legitur.

Turnebus tuetur, & docet intelligendum esse de quodam molendi genere in quo Lapis Lapidem terit, ut est apud Plautum,

Num me illuc ducis ubi Lapis Lapidem terit?

Aliquando putavit Lambinus ferri non posse lectionem vulgatam Manare cruorem (quamobrem enim conveniebat ex Lapidibus collis & contritis cruorem manare) legendumque esse Manare Calorem, i. e. Ignem seu Flammam, ut sit hic Lucretii sensus, Conveniebat,

Confimili ratione Herbas quoque sæpe decebat,
 Et laticis dulcibus guttas, similique sapore
 885 Mittere, lanigeræ quali sunt ubera lactis:
 Scilicet & Glebis terrarum sæpe friatis
 Herbarum genera, & fruges, frondeisque videri
 Dispertita, atque in Terris latitare minutè:
 Postremò, in Lignis cinerem fumumque videri,
 890 Cum prætracta forent, igneisque latere minutos.
 Quorum nil fieri quoniam manifesta docet res,
 Scire licet non esse in rebus res ita mistas:
 Verum semina multimodis immista latere
 Multarum rerum in rebus communia debent. 895
 At sæpe in magnis sit montibus, inquis, ut altis
 Arboribus vicina cacumina summa terantur
 Inter se, validis facere id cogentibus Austris,
 Donec fulserunt flammæ fulgore coërto:
 Scilicet: & non est lignis tamen insitus Ignis,
 900 Verum Semina sunt Ardoris multa, terendo
 Quæ cum confluxere, creant incendia sylvis.
 Quòd si tanta foret sylvis abscondita flamma,
 Non possent ullum tempus celarier Ignes:
 Conficerent volgò sylvas, Arbusta cremarent. 905
 Jamne

si Anaxagoræ sententia vera esset, ex Lapidibus inter se contritis Calorem, id est, Ignem manare. Hæc ille. Quasi ex Lapidibus contritis scintillæ non exiliant: Ejiciatur igitur hic versus tam importunus, & inutilis, ne forsitan aliqui, quod jam *Fayus* fecit, ex eo concluderent *Lucretium* docuisse, Corpora nostra *Saxis* & *Lapidibus* nutrir. Interpres tali ferculo dignissimus.

885. *Et Laticis:*) *Latices*, ex Codd. *Lambinus*, conveniebat enim *Latices*, i. e. Aquas quas potant guttas dulces, & Lactei saporis mittere. Hæc ille; Alii *Latices dulces guttas* legunt: nec repugno.

886. *Quali sunt ubera.*) Alii *Quales sunt ubere*.

894. *Verum Semina multimodis,* &c.) Duos hosce versus aliunde huc translatos arbitror, (nam alibi plus semel leguntur) atque idè tollendos. Alio-

qui non dicendum fuerat *Debent* sed *Debere*: Faber: Sæpè leguntur! utinam indicasset: Et ista de *Debere* & *Debent* sententia atrox prosectò & truculenta est, & quæ plurimos *Lucretii* versus jugularet.

896. *At sæpe in magnis, &c.*) Proponit, solvitque v. 10. quod *Anaxagoras* urgebat ad probandum Omnia in Omnibus esse, atque adco Omnia generari ex Omnibus. Exemplum viz. Ignis, qui latere debeat in arboribus collisione vehementi ignescentibus. Respondet *Lucretius*, Non Ignem quidem esse in arbore ipsa, sed tamen semina Ignis seu moleculas Atomorum, quæ certa ac nova ratione dispositæ speciem Ignis exhibeant: nam alioquin si Ignis Actu & revera in sylvis foret, is haud dubiè suas vires passim ostentaret.

899. *Fulserunt Flammæ fulgore coërto.*) Alii

Flammæ fulserunt Igne coërto:

Jamne vides igitur, paullo quod diximus ante,
 Permagni referre eadem Primordia sæpe
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque;
 Atque eadem paullo inter se mutata creare
 Igneis è Lignis, quo pacto Verba quoque ipsa
 Inter se paullo mutatis sunt elementis,
 Cum LIGNA, atque IGNES distincta voce notemus.

910

Denique jam quæcunque in rebus cernis apertis.
 Si fieri non posse putas, quin Materiai
 Corpora consimili natura prædita fingas,
 Hac ratione tibi pereunt Primordia rerum:
 Fiet uti risu tremulo concussa cachinnent,
 Et lacrymis falsis humectent ora, genasque.

915

Nunc age, quod superest, cognosce, & clarius audi. 920
 Nec me animi fallit quam sint obscura, sed acri
 Percussit thyrso Laudis spes magna Meum cor,
 Et simul incussit suavem mi in pectus amorem

Musa-

Alii è veteribus Codd. longe melius,
Fulserunt Flammæ flore coorto.

906. *Jamne vides igitur, &c.*) Semina multa Ignis in Lignis latere supra affirmaverat, illa autem Ligna ista non consumere, quia aliis diversæ figuræ feminibus impedita speciem formamque Ignis induere non potuerunt; & inde v. 8. supra positam *Epicuri* sententiam egregie confirmat: Communia, viz. esse multarum rerum in multis rebus semina: eadem principia Cælum, Terras, Mare, omnia denique constituere; ideo autem res diversas esse quia alia semina aliis diversæ figuræ diverso ordine junguntur, & diversimodè moventur, ut in vocibus LIGNA & IGNIS communes sunt literæ, at voces ipsæ sunt diversæ.

908. *Contineantur.*) Alii *Conjungan- tur*, B. unde *Contignantur*.

914. *Denique jam quæcunque, &c.*) Ultimum argumentum contra Anaxagoram subjicit ex absurdo v. 6. Sequeretur enim *ἁποροποιῆς* ridentes, stentresque, & alias id genus constitui, ut omnia ex similibus fieri probaretur.

917. *Rerum.*) Aliquid deesse aut inverti suspicatur *Gassendus*, aut certe particulam *Et* interferendam esse post *rerum*. Alia *Lambinus*: & Hi disputant: sive interponas *Et*, sive rejicias, eadem est argumenti vis, & qui nullos in *Lucretio* hiatus patitur, Ille est nimis elegans, & morosus.

920. *Nunc age quod superest, &c.*) Fatigatum longa de rerum principiis disputatione *Memmius* ad majora & sublimiora ducit, de suo Carmine v. 30. magnifice loquutus: Horridam esse *Epicuri* Philosophiam, nec ad vulgi gustum fatetur; Promittit verò se versibus suis suavis & decoris ita illam perfusurum & ornaturum esse, ut speciosissima tandem & dulcissima videatur: saltem id effecturum quod *Medici* faciunt, qui ingrati potionem pueris dantes *Poculi* oras melle contingunt; cujus sapore decepti pueri amara etiam *Pharmaca* absorbent. Improbis quidem hic labor, sed futuræ gloriæ spes incitat, & ut *Memmius* suo totam Naturam rerum explicet, aggreditur opus difficile, arduum, & à nullo hæcenus Latino Carmine tentatum.

Musarum : quo nunc instinctus, mente vigenti
 Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
 Trita solo : juvat integros accedere fonteis,
 Atque haurire : juvatque novos decerpere flores :
 Insignemque meo capiti petere inde coronam,
 Unde prius nulli velarint tempora Musæ :
 Primum quod magnis doceo de rebus, & arctis
 RELIGIONUM animos nodis exsolvere pergo :
 Deinde quod obscura de re tam lucida pango
 Carmina, Musæo contingens cuncta lepore,
 Id quoque enim non ab nulla ratione videtur :
 Sed veluti Pueris absinthia tetra medentes
 Cum dare conantur, prius oras pocula circum
 Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
 Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
 Labrorum tenuis, interea perpotet amarum
 Absinthii laticem, deceptaque non capiatur,
 Sed potius tali facto recreata valescat :
 Sic ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
 Tristior esse, quibus non est tractata, retroque
 Volgus abhorret ab hac, volui tibi suaviloquenti
 Carmine Pierio Rationem exponere nostram,
 Et quasi Musæo dulci contingere melle,
 Si tibi fortè animum tali ratione tenere
 Versibus in nostris possem, dum perspicis omnem
 Naturam rerum, qua constet compta figura.
 Sed quoniam docui, Solidissima Materiai
 Corpora

926. Solo.) Planta pedis. Cicero 5. Tusc. dixit Solorum calsum : & Varro de Re Rustica : Solum Hominis exitium est Herba, & Semita fundamentum.

926. Integros.) è quibus nemo biberat : Sic Horatius ad Musam, O quæ fontibus integris gaudes, &c.

930. Doceo de rebus.) Cicero Orat. pro Domo, Docere Pontificum Collegium de Rebus divinis.

931. Pergo.) Aliqui Codd. Pergo : id est, porro ago, illaque voce usus est Ennius.

941. Tali factu.) Tali tactu, Eam- binus, ex voce Contingunt, in v. 937. Non placet.

943. Retroque.) rectius quam Ideo-

que, quod Codd. nonnulli exhibent.

949. Naturam rerum, quæ constet compta figura.) Hellenismus Plauto, Terentio, Lucilioque familiaris, sic Nescio illum qui sit : Plautus in Pænulo : Patrem atque Matrem viverent vellem tibi.

Alii pro Compta legunt Cuncta, Alii legunt Qua constent cuncta.

950. Sed quoniam docui, &c.) Corpora esse, eaque perfecte solida & indissolubilia, Inane etiam multis argumentis affirmaverat ; Ex iis vero Universum constare, nec tertium esse rerum genus docuerat Lucretius. Jam v. 7. nobilem quæstionem proponit, An Universum hoc infinitum sit, an terminis

Corpora perpetuò volitare invicta per ævum,
Nunc age Summæ equænam sit finis eorum,
Necne sit, evolvamur: item, quod Inane repertum 'st,
Seu locus, ac spatium, res in quo quæque genantur,
Pervideamus utrum finitum funditus OMNE 955
Constet, an Immenſum pateat vel ad uſque profundum?

OMNE, quod eſt, igitur, nulla regione viarum
Finitum 'ſt: namque Extremum debebat habere.
Extremum porro nullius poſſe videtur
Eſſe, niſi ultra ſit quod finiat, ut videatur, 960
Quò non longius hæc ſenſus natura ſequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil eſſe fatendum 'ſt,
Non habet Extremum: caret ergo fine, modoque:
Nec reſert quibus aſſiſtas regionibus ejus,
Uſque adeo quem quiſque locum poſſidit, in omneis 965
Tantundem parteis infinitum Omne relinquit.

Præterea, ſi jam finitum conſtituatur

Omne

minis aliquibus incluſum? Variis que argu-
mentis evincere conatur Omne ex
nulla parte terminatum eſſe, ſed tam
multitudine Corporum, quàm Inanis
magnitudine prorsus Inſinitum.

952. Summæ equænam ſit finis eo-
rum, Necne ſit, evolvamur.) B. Na.
Summa audi. Summæ quænam Fayus;
Nec ſi te volvamur. B. Hæc ſic volva-
mus. Nardius.

956. Pateat vel ad uſque.) Pateſcat
ad uſque; Nardius. Sed rectius legen-
dum; Pateat vaſtoſus.

957. Primum argumentum, quo
Univerſi inſinitionem v. 10. probat,
explicat Cicero de Divinat. I, II. Sect.

154. Quod finitum eſt habet Extre-
mum: Quis hoc non dederit? Quod
autem habet Extremum id cernitur ex
alio extrinſecus: Hoc quoque eſt con-
cedendum. At quod Omne eſt id non
cernitur ex alio extrinſecus: Ne hoc
quidem negari poſſeſt: Igitur Omne
quod eſt non habet extremum. Epicu-
rus ad Herodotum: Αλλὰ μὴν καὶ τὸ
πρὸς ἀπείρῳ ἐστὶ. τὸ γὰρ πεπερασμένον
ἄκρον ἔχει, τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἑαυτὸν τι
διαιρείται, ὥς τὸ ἐκ ἔχον ἄκρον πέ-
ρας ἔχει, πῆρας δὲ καὶ ἔχον ἀπεί-

ρος ἀπ' ἑᾶς, καὶ ἡ πεπερασμένη.

958. Namque extremum.) Nam quod,
Alii legunt quos negligo: Debebat.)
Dehebit, Faber.

959. Extremum porro, &c.) Duos
hos verſus obſcuros eſſe Omnes que-
runtur, nonnulli Corruptos: Faber
delet, neque ego retinerem, ſi fine il-
lis integrum eſſet, quod nobis exhibet
Lucretius; Epicuri argumentum, Id
facit ut retineam, &, niſi fallor, non
erunt amplius obſcuri. Quidam legunt
Quoad non, id eſt, ultra quod.

960. Ultra ſit.) Repone Extra ſit,
ex v. 962.

964. Aſſiſtas.) Fayus Abſiſtas.

967. Præterea ſi jam, &c.) Pro In-
ſinitate Univerſi iterum v. 16. Telo
ſuo egregiè pugnat Lucretius. Eſto O-
mne finitum, in extrema illius Uni-
verſi ora colloceſtur aliquis, & telum
vibret; Aut longius evolabit iſtud te-
lum, aut ab aliquo ſiſtetur: ſi evollet,
ultra extremam oram patet ſpatium;
ſi ſiſtatur, Aliquid extra Extremum
eſt: Ubiſcunque Extremæ Univerſi oræ
ſtatuuntur, hoc modo inſtabit Lucre-
tius, & telo ſuo minabitur.

Omne quod est spatium, si quis procurrat ad oras
 Ultimus extremas, jaciaturque volatile telum,
 Id validis utrum contortum viribus ire 970
 Quò fuerit missum mavis, longèque volare,
 An prohibere aliquid censes, obstareque posse?
 Alterutrum fatearis enim, sumasque necesse 'st,
 Quorum utrumque tibi effugium præcludit, & Omne
 Cogit ut exempta concedas sine patere. 975
 Nam sive est aliquid, quod prohibeat, officiatque
 Quò minu' quo missum 'st veniat, finique locet se,
 Sive foras fertur, non est ea finì profecto.
 Hoc pacto sequar, atque oras ubicunque locaris
 Extremas, quæram quid Telo denique fiat. 980
 Fiet uti nusquam possit consistere finis:
 Effugiumque fugæ prolatet copia semper.
 Præterea spatium Summæ totius omne
 Undique si inclusum certis consisteret oris,
 Finitumque foret, iam copia Materiai 985
 Undique ponderibus solidis confluet ad Imum;
 Nec res ulla geni sub cœli tegmine posset:
 Nec foret omnino Cœlum, neque lumina Solis:
 Quippe ubi Materies omnis cumulatâ jaceret

Ex

968. *Omne quod est spatium.*) Univerſum. Qui *Inane* interpretantur, ineptiunt; ut patet ex v. 972.

968. *Procurrat.*) Ita Codd. optimi. Alii *Percurrat*.

970. *Id validis.*) Rectè: Gaſſendus & Alii *Invalidis* pro Valde validis.

971. *Quo.*) Quod, Na. Hunc verſum non agnoſcit B.

978. *Non est ea finis profecto.*) Ita optimè Lambinus. Alii *A fine profectum*, quod *Foyus*, ut ſolet, approbat; quaſi Telum quod prohiberetur v. 976. dici poſſit non *A fine profectum*.

980. *Telo.*) B. *Celo*, manifeſto errore.

983. *Præterea spatium, &c.*) Urget opus Poëta, & v. 14. ſubjicit incommodum, quod eveniret ſi *Finitum*, & aliquibus terminis incluſum eſſet *Univerſum*. In iſto enim finito *Imus* aliquis eſſet locus, ad quem Materies ab

æterno ſubſidens innata ſibi gravitate contentiſſet, effectumque jam pridem fuiſſet, ut depreſſa in eum locum univerſa materia nihil generari deinceps poſſet: ex ſeminibus enim quieſcentibus nihil oritur; Cùm autem non ſit *Imus* locus, jugiter moventur Principia, undique naſcuntur res, & ex Inſinito *Univerſo* nova Semina Singulis *Mundis* perpetuò inferuntur.

984. *Si incluſum certis conſiſteret.*) *Concluſum certis ſi inſiſteret*. Gaſſendus.

986. *Confluxet.*) *Confluxiſſet*. Sic *Extinxem* pro *Extinxiſſem* apud Virgilium. *Conſumſe* pro *Conſumpſiſſe* apud Lucretium, &c.

987. *Geni.*) *Geri* omnes Codd. vet. ut & *Geruntur* v. 924. eamque lectionem *Giſ*. Par. Na. Omnes præter *Lambinum* tuentur: at contra omnes libros admittenda eſt ea vox quæ *Lucretium* ſapit, & ad argumentum apprimè facit.

Ex infinito jam tempore subsidendo.

990

At nunc nimirum requies data Principiorum
Corporibus nulla 'st: quia nil est funditus Imum,
Quò quasi confluere, & sedes ubi ponere possint;
Semper & assiduo motu res quæque genuntur
Partibus in cunctis, æternaque suppeditantur
Ex Infinito cita corpora Materiai.

995

Postremò ante oculos rem res finire videtur,
Aër dissepit Colleis, atque Aëra Montes;
Terra Mare; & contra Mare Terras terminat omneis.
OMNE quidem verò nihil est quod finiat extra:
Est igitur natura loci, spatiumque profundi,
Quod neque clara suo percurrere flumina cursu
Perpetuo possint ævi labentia tractu:
Neo prorsum facere, ut restet minus ire, meando:
Usque adeo passim patet ingens copia rebus,
Finibus exemptis in cunctas undique parteis.

1000

1005

Ipsa modum porro sibi rerum Summa parare
Ne possit, Natura tenet: quia Corpus Inani,
Et quod Inane autem 'st, finiri Corpore cogit:

Ut

995. *Æternaque.*) *Infernaque*, B. & alii Codices, nullo sensu.

997. *Postremo ante &c.*) Alio his v. 10. utitur argumento: Quicquid enim terminatur ab aliquo quod extra se est, finitur, sic Aër terminat Montes, & Montes Aërcm, Mare Terras, & Terræ Mare. At quis dixerit aliquid esse extra *Universum* quod illius terminus esse possit, cum id ipsum quod extra est sit *Universi* pars, *Universum* enim continet omne quod est? Concludit igitur *Universum* esse immensum, eamque immensitatem præclara periphrasi describit.

1002. *Flumina.*) Aliqui libri, ut & Na. *Fulmina*; hæc vox & Lambino & Gifanio displicuit; eam Faber amplectitur, an meritò, judicent alii.

1003. *Possint.*) *Possunt*, MS. & Gif.

1004. *Ire, meando.*) *In remeando* Aliqui, ut monet Gif.

1007. *Ipsa modum, &c.*) Iterum v.

13. *Universum* esse infinitum probat Lucretius quia *Corpus* & inane sese mutuo terminant, ex ista autem mutua terminatione necesse est ut immensitas oriatur, quoniam Neutrum, neque *Corpus* neque *Inane* potest esse *ultimum*, Cujus vero nulla pars potest esse *Ultima*, id profecto *infinitum*. Si autem alterutrum (*Corpus* viz.) non finiret Alterum, (*Inane*) *Inane* autem esset infinitum quod olim probaverat, *Corpora* vero finita, ut *Stoici* placuit, dissolverentur omnia; rupta enim subito compage finita *Semina* per *Immensum* *Inane* dissiparentur, imò nunquam coaluissent, cum finita *Semina* in *Inani* *Infinito* semel dispersa perpetuo vagarentur. Hæc omnia *Epicurus* ipse ad *Herodot.* ἔτε γὰρ ἢ το Κεῖν ἀπειρον τὰ δὲ σῶματα περὶ αὐτὴν. ὅθεν αἱ ἰμεν τὰ σώματα, ἀλλ' ἰδίῳ κατὰ τὸ ἀπειρον Κεῖν διασπαρμένα, ἐκ ἑκάστη τὰ περιέδωκα, καὶ σιθῶτα κατὰ τὰς ἀρτιότητας.

Ut sic alternis Infinita omnia reddat.

1010

Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,

Simplice natura & pateat tantum Immoderatum:

Nec Mare, nec Tellus, nec Cœli lucida templa,

Nec Mortale genus, nec Divum corpora sancta

Exiguum possent horai sistere tempus.

1015

Nam dispulsa suo de cœtu Materiai

Copia

1010. *Ut sic alternis.*) *Utque sit alternis*, B. frustra.

1011. *Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,*

Simplice natura & pateat tantum immoderatum.

De his duobus versibus varia Critici; in priori si pro *Nisi* legit P. nec agnoscit Copulam & in posteriori versu. In posteriori pro *Tantum*; Tamen B. P. Gif. Par. Omnesque MSS. ut fatetur Lambinus, nec agnoscunt Copulam &, Posteriori versum adulterium esse existimant Gifanius & Pareus, ideoque rejiciunt; *Auratus* legit

Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,

Simplice Natura pateat Totum immoderatum.

Per *Totum* intelligit τὸ πᾶν; quod aliàs appellatur *Omne*. *Immoderatum* autem *simplice Natura*, est Infinitum una Natura viz. *Inani*. Et hanc lectionem amplectitur Gassendus. Lambinus hæret, aliquando autem legit

Aut si, etiam alterutrum si terminet alterum eorum,

Simplice Natura pateat tamen Immoderatum.

Hac Sententia: Aut si, etiamsi alterutrum terminet alterum eorum, pateat tamen immoderatum, simplice Natura, i. e. Inane tantum sit infinitum unica Natura, hoc est, Corpora prima non sint infinita, sed Inane duntaxat sit infinitum: sed hanc sententiam absurdam esse *Ipse* vidit & confessus est; & tandem legit:

Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum, &

Simplice Natura pateat tantum immoderatum.

Existimat Faber vulgatam lectionem

retinendam esse, & aliquot versus hic excidisse, ita ut cum de incommodis, ab *Inani immoderato* sine admisione Corporis Infiniti, & alternis misti, proferentibus, dixerit; altera pars omissa sit, aut non satis perspicue à *Lucretio* explicata: eandem enim ἀπορίας remeare necesse esse: deinde duas illas voces *alterum & alterutrum* probasse quod dicit, *Displicent Omnia*: Integer est Poëta, nullique exciderunt versus; rejectis *Anrati*, *Gassendi*, aliorumque conjecturis, admittatur *Cod. MSS.* lectio, & sana protinus erunt omnia & integra. Legantur itaque

Aut etiam, alterutrum nisi terminet alterum eorum,

Simplice Natura pateat tamen immoderatum.

Inane viz. ut sequentes versus, & vox ipsa *Pateat* demonstrat. Hæc igitur horum versuum sententia, *Nisi alterutrum Corpus, viz. alterum eorum, viz. Inane, terminet, Inane vero solum concedatur Infinitum*, ut olim probavi, & Stoici, contra quos disputo, fatentur; Nec Mare nec Tellus, &c. *Epicurus* ipse, fateor, alteram hujus argumenti partem proponit in *Ep. ad Herodot.* οὐτε τὸ Κενὸν ἢ ἀπειρίαν, τὰ δὲ σώματα ἀώτητα, οὐκ ἂν εἴχῃ τὰ ἄπειρα σώματα ὅως ἂν εἴη. Sed eam neglexit *Lucretius*, quoniam *Inane* esse infinitum aliis argumentis jam probaverat.

1012. *Immoderatum.*) Immensum. Sic Cic. 2. de *Nat. Deor.* ex Euripide, *Vides sublime fissum immoderatum aethera.*

1016. *Dispulsa.*) *Dispata*: C. De *Cœtu.*) *Detectum*: B. Unde aliquis conficiat *dejectu*, sed de *cœtu* vel *coitu* placet.

Copia ferretur magnum per Inane soluta.
Sive adeo potius nunquam concreta creâisset
Ullam rem, quoniam cogi disjecta nequisset.

Nam certè neque consilio primordia rerum
Ordine se quæque, atque sagaci mente locârunt;
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
Sed quia multimodis, multis, mutata, per Omne
Ex infinito vexantur percita plagis,
Omne genus motus, & cœtus experiundo,
Tandem deveniunt in taleis disposituras,
Qualibus hæc rebus consistit Summa creata:
Et multos etiam magnos servata per annos,
Ut semel in motus coniecta' sit convenienteis,
Efficit, ut largis avidum Mare fluminis undis
Integrent Annes, & Solis Terra vapore
Fota novet foetus, summissaque gens animantium
Floreat, & vivant labentes Ætheris ignes.
Quod nullo facerent pacto, nisi Materiai
Ex Infinito suboriri copia posset,

1020

1021
1025

1030

1035
Unde

1020. *Nam certe, &c.*) Stoïcos irridens jocose propositum argumentum prosequitur v. 14. Finita enim Semina in infinito spatio dispersa nunquam convenissent, nisi, quod Stoïcis placuit, Mundus esset grande Animal, & plane Deus; ejusque semina summa Arte & Consilio à Spiritu per omnia membra infuso disposita fuissent, Prudentia hæc, & Meditantia Stoïcorum Principia deridet, & ex placitis Epicuri docet, Res omnes fortuito infinitorum Corporum in infinito Inani volitantium concursu tandem procreatas fuisse, & quotidie reparari ex istis Seminibus, quæ infinita Corporum primorum Copia jugiter suppeditat.

1021. *Ordine se quæque, &c.*) Quidam libri *Ordine se suo quæque*, Marul. *Ordine quoque suo*: Gifanius, *Ordine se suo*: Aliquando etiam Lambinus legit *se Ordine suo quæque*: *Ordine sequi suo*, B. Alii *Se Ordine quæque suo*: proximum versum non agnoscit B.

1023. *Sed.*) *Quæ*, G. *Multimodis.*) *Multa modis*, P. C. Gif.

1027. *Rebus.*) *Rerum*: Faber: Nec

contemnenda ista emendatio. Sensus autem est, *Deveniant in tales disposituras, qualibus Rerum summa creata est.* Illud enim *Qualibus* ad *disposituras* refertur.

1028. *Magnos.*) Forſan intelligit magnum illum Platonis Annum, seu potius Chaldaeorum. Faber. Isto verò acumine non opus est, cum, ut observet Gassendus lib. 5. v. 643. quorumlibet Astrorum circuitus *Magnos* vocat. *Servata.*) *Formata*, C.

1031. *Integrent.*) Exhaustum reficiant, renovent, &c. Homo verò ridiculus existimavit *re integrare* hoc loco significare *Integrum manere*. Huic mandes siquid rectè curatum velis: *Pareum* dico, ne nescias. Faber.

1032. *Sammissa.*) Imminuta debilitata, Fayus. Acumen!

1035. *Ex Infinito.*) Infinito semper subjungit *Inani*, Fayus, & Alii: cum tamen nihil evidentius, quàm quodd *Infinitum* non *Inanis* magnitudinem, sed *Corporum* multitudinem, seu potius Universum denotet.

Unde amissa solent reparari in tempore quoque.

Nam veluti privata cibo Natura animantium
Diffluit amittens corpus, sic omnia debent
Dissolvi, simul ac defecit suppeditare
Materies recta regione averſa viai.

1040

Nec Plagæ poſſent extrinſecus undique Summam
Conſervare omnem, quæcunque eſt conciliata.

Cudere enim crebrò poſſunt, partemque morari,
Dum veniant aliæ, ac ſuppleri Summa queatur.

Interdum reſilire tamen coguntur, & unâ
Principiis rerum ſpatium, tempusque fugai

1045

Largiri, ut poſſint à cœtu libera ferri.

Quare etiam atque etiam ſuboriri multa neceſſe eſt.

Et tamen ut Plagæ quoque poſſint ſuppeterere ipſæ,
Infinita opus eſt vis undique Materiali.

1050

Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,

In

1036. *Tempore quoque.*) *Tempore quoque*, Giſ. Alii: *Corpore Quæque*, Na. *Corpora quæque*, Alii.

1037. *Nam veluti, &c.*) Propoſitum modò argumentum his v. 4. Illuſtrat, docetque res cunctas reſolutum iri, niſi materies ex infinita copia Atomorum jugiter ſuppeditaretur, quæ damnum quod Corpora patiuntur, reſarciret, ut Animalia brevi perirent: niſi Alimento indies repararentur.

1040. *Recta regione.*) *Aliqua ratione*. B. Na. *Aliqua regione*, Giſ. Pa. è vet. Libris.

1041. *Poſſent.*) *Poſſunt*, è vet. Lib. Giſ. Pa. *Extrinſecus.*) *Intrinſecus*. Giſ. & Imperitè, ut patet ex v. 1054.

1041. *Nec Plagæ, &c.*) Nequis vero forſan objiciat Atomos occurrantes officioſè ſe (etiam fatente Lucretio) mutuò percutere. & ex eo conſiſtènti fieri, ut morantes & tardatæ coaleſcant, & compingantur in Corpora; Ideoque, cum, finitæ lieet, ſeſe mutuò percutiant, fanè tantum abeſſe ut rebus jam conerctis aliquid detrahatur, ut etiam novis ſemper advenientibus Atomis magis ac magis augetentur: Monet Atomos finitas, ſe invicem perpetuò omnique puncto temporis ferire non poſſe, imò interdum debere reſilire,

ideoque tempus ſpatiumque concedere principiis Compoſitorum, (τοῖς συν-
χῶς κινουμένοις Epicurus ad Herodo-
tum,) quæ ſemper motum affectant,
quo rupta compage à ſe invicem avola-
rent. Imò nullos omnino futuros eſſe
ictus, ut olim v. 1019. obſervaverat,
niſi Atomī eſſent Infinitæ.

1043. *Partimque.*) *Partimque*, Giſ. quam vocem & Faber approbat, jungitque in παραδελος cum τῷ. Interdum verſu abhinc ſecundo: At *Partem* meliùs reſpondet τῇ *Alie*, & τῇ *Siam-
mu*.

1044. *Queatur.*) Ut *Poteratur*, *Pe-
teſtur*, *Nequitur*, &c.

1050. *Infinita opus eſt vis.*) Sic Lib. III.

— *Materies opus eſt* —

*Ergo Corpoream ad Naturam pauca
videmus*

Eſſe opus omnino — Lib. II.

Et eodem Libro,

*Scire licet nil principiis opus eſſe Co-
lores.*

1051. *Illud in his rebus.*) Denique ne *Memmius* diverſam ſententiam amplexus, Centrum eſſe aliquod Univerſi crederet, in quod omnia tenderent innata ſua gravitate, ideoque non opus infinita Atomorum multitudine, quæ con-

In medium Summæ (quod dicunt) omnia niti,
 Atque ideo Mundi naturam stare sine ullis
 Ictibus externis, neque quòquam posse resolvi
 Summa atque Ima, quod in Medium sint omnia nixa, 1055
 (Ipsam si quicquam posse in se sistere credis:
 Et quæ pondera sunt sub Terris omnia fursum
 Nitier, in Terraque retrò requiescere pòsta:
 Ut per aquas quæ nunc rerum simulacra videmus :)
 Et simili ratione Animalia subtu' vagari 1060
 Contendunt, neque posse è Terris in loca Cœli
 Recidere inferiora magis, quam corpora nostra
 Sponte sua possint in Cœli templa volare:
 Illi cum videant Solem, nos Sidera noctis

Cerne-

concurfantes, ictibus externis hanc
 Mundi compagem fartam teſtam con-
 fervarent; totam illam de Centro opi-
 nionem convellit pariter & deridet:
 Supponit autem, ut illi ipſi Stoici, qui
 amant Centrum, ſupponunt, olim fuiſ-
 ſe confuſam particularum Copiam, in
 immenſo ſpatio undique diſperſam;
 has vero omnes particulas in unum
 punctum, Medium, viz. Univerſi ni-
 ti, inde Terram fieri rotundam, in
 medio univerſi ſuſpenſam, omneſque,
 etiam adverſas huius globi partes Ani-
 malibus habitatas eſſe, quæ non deci-
 dunt in partes Cœli ſibi ſubjectas, quia
 gravitate ſua in medium tendunt: In-
 de etiam circumvolvi æthera, & So-
 lem Cœli fornicem perpetuò motu per-
 currentem diem oppoſitis terræ parti-
 bus alternatim facere: Nec unquam
 timendum imas ſummaſque compagis
 partes à ſe invicem diſjunctas fore,
 cum in unum idemque Medium nitantur.
 Hæc omnia v. 16. quæ tamen v.
 1036. & tribus ſequentibus obiter de-
 ridet: Abſurdum enim Grave aliquod
 ſeipſum ſiſtere & ſuſtinere poſſe, aut
 in adverſam Terræ partem (cum vul-
 go enim ſapuerunt Epicuræi) furiſum
 tendere.

1056. *Ipsam ſc.* &c.) Hos quatuor
 verſus parentheſi includendos non tam
 explicare (quicquid alii ſentiant) quàm
 convellere iſtam de Centro opinionem
 contendendo.

1058. *In Terraque.*) *In Terraque,*

Gif. Par. Alii: idem ſenſus.

1059. *Videmus.*) *Vocamus, G.*

1060. *Subtu'.*) In MSS. plerisque
Supra, Cuncta, Supte, iſtamque vo-
 cem multæ editiones approbant, ſed
 optimè repoſuit Lambinus *Subtus*: niſi
 forſan audiendus ſit *Salmaſius*, qui *E-
 piſt.* 59. hæc habet. Pro illis *Subtu'
 vagari*, quæ ex ingenio ſuo repoſuit
 Lambinus, notat in veteribus Libris
 eſſe partim *Supra*, partim *Supte*, par-
 tim *Supta*: ex quibus veſtigiis olim
 faciebam *Suppa*, id eſt *Supino*, anti-
 qua voce. Nam illi qui pedes nobis
 adverſos habent, *antix* dantis nobis ſunt
Supini, & nos illis. *Suppum* porro no-
 tat Feſtus Antiquos dixiſſe quod nos
Supinum dicimus. Liber Voſſii noſtri
 planè præfert *Suppa*.

1062. *Recidere.*) Alii *Decidere*:
 quam vocem etiam Lambinus admittit:
 Immeritò. Non enim obſervavit Lu-
 cretium uti vocibus opinioni iſtæ quam
 exagitat, ſuiſquæ præjudiciis accom-
 modatis; ut enim *Centripetæ* Gravia à
 Circumferentia ad Centrum olim deci-
 diſſe exiſtimarunt; ſic *Lucretius* eadem
 Gravia à Centro in inferiores Circum-
 ferentiæ partes recuſura eſſe pronun-
 tiavit.

1064. *Illi.*) Idem quod *Illic*. Sic
 Ter: *Illi* etiam pronomen admitti po-
 teſt quamvis *Animalia* præcedat; mu-
 tare enim genus æquè licet placetque
Lucretio, ac Aliis Veterum.

Cernere, & alternis nobiscum tempora Cœli
Dividere, & nocteis parileis agitare, diesque. 1065

Sed vanus Stolidis hæc omnia finxerit error,
Amplexi quod habent perverse prima viai.
Nam Medium nihil esse potest, ubi Inane, locusque
Infinita: neque omnino, si jam Medium sit, 1070
Possit ibi quicquam hac potius consistere causa,
Quàm quavis alia longè regione manere.

Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane vocamus,
Per Medium, per non Medium concedat oportet
Æquis ponderibus, motus quacunq; feruntur. 1075

Nec quisquam locus est, quo Corpora cum venere,
Ponderis amissa vi possint stare in Inani:

Nec quod Inane autem 'st, illis subsistere debet,
Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.

Haud igitur possunt tali ratione teneri 1080

Res in concilio, Medii cuppedine victæ:

Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt

In

1066. *Parileis.*) *Paribus*, B. *Dies-*
que.) *Diebus* Gif. Pa. Alii fere omnes:
sed istis omnibus sapientior Lambinus,
qui legit *Diesque*.

1067. *Sed vanus*, &c.) Explicatam
de Centro opinionem his v. 15. aggre-
ditur. Primòque docet nullum posse
esse Medium cum *Inane* sit *Infinitum*:
Sic Plutarchus, Universum *infinitum*
est, *Infinito* autem, cum neque *Prin-*
cipium neque *Finem* habeat, *Medium*
habere non convenit: Nam & ipsum
Medium est quidpiam *Extremum*, &
ipsa *Infinitio* Extremorum *Privatio* est;
& *Chrysippum* manifestè Contradictioni
arguit, quòd *Medium* in *infinito* locum
statuit: *De Stoic. Repug.* Deinde con-
cesso Medio, nulla suadet Ratio fore,
ut Res graves in illa Media Inanis par-
te potius quàm in ulla alia consisterent,
& quiescerent: Quoniam est Natura
Totius Inanis eedere ponderibus, neque
potest ulla illius Inanis pars sustinere
res graves, quia *Inane* solidum mini-
mè est; ac firmum. τὴ κατὰ φύσιν τῶν
ὀνείστων ἔχει οἷα τε ἡσα ποτῖσθαι. *Fin-*
xerit.) Na. & Vulg. *Parturit*.

1068. *Amplexi quod habent.*) *Notif-*

simus Hellenismus, πρᾶξας ἔχει pro
ἔπραξας, & alia id genus sæpè apud At-
ticos. *Amplexi quod habent*, Vulg. non
probo. *Perverse.*) *Perverse.* P.

1070. *Infinita.*) *Infinitus*, Gif.

1072. *Regione.*) *Rutione*, Na. Acu-
tè, ut solet.

1075. *Æquis.*) *Æque*, G. Gif. Pa.
Lamb. Rectius. τὸ κτὼν τὴν ἴσην ὁμοίαν
παρίχου τῇ κατὰ φύσιν καὶ τῇ βαρύνει
ἀντὶ τῶν αἰώνων, Epicurus ad He-
rodotum. *Motus.*) Alii legunt *Mo-*
tis. Alii *Motu*: Gif. *Mota*: eligat
Lector. *Ponderibus.*) sup. *Præ*, id est
propter Pondus & Gravitatem. *Fuyus*.
Quid hæc sibi veliut, alii conjectent,
certe *Fuyus* sapiunt.

1081. *Cuppedine.*) Sic veteres pro
Cupidine vel amore. *Victæ.*) Quid si
legatur *Vinctæ*?

1082. *Præterea quoque jam.*) Per-
turbatos fuisse sequentes versus queri-
tur Lambinus, in aliquem saltem ordi-
nem redegit; sed in meliorem *Gisa-*
nus, quem sequar: secundum igitur
v. 24. argumentum contra fautores
Centri, ipsorum viz. sententiam reci-
tat, Qui enim absurda memorat eadem

refe-

In Medium niti, sed Terrarum, atque Liqueorum,
 Humorem ponti, magnisque è montibus Undas,
 Et quasi Terreno quæ corpore contineantur: 1085
 At contra tenues exponunt Aëris auras,
 Et calidos simul à Medio differrier Igneis,
 Atque ideo totum circumtremere Æthera signis,
 Et Solis flammam per coeli cærule pasci,
 Quod calor à Medio fugiens ibi colligat igneis. 1090
 Quippe etiam vesci à Terra mortalia sæcla:
 Nec prorsum arboribus summos frundescere ramos
 Possè, nisi à terris paullatim cuique cibatum
 Terra det, at suprâ circum tegere omnia Cælum
 Ne volucrum ritu flammaram, mœnia Mundi 1095
 Diffugiant subito magnum per Inane soluta,
 Et ne cætera consimili ratione sequantur:
 Neve ruant Cœli tonitralia templa supernè,
 Terraque se pedibus raptim subducatur, & omnes
 Inter permittas terræ, cœlique ruinas 1100
 Cor-

refutat. Docent autem, Terræ tantum & Aquæ particulas ad Centrum, Ignis verò & Aëris à Centro niti, ex Ignibus etiam à Medio surgentibus Astra Stellasque fieri, & nutriri, (ut vigent Animalia, & Arbores virescunt, Tellure succos & debita alimenta præbente.) Circum verò omnia solidos aliquos circumvolvi Cælos, qui leves has & à Medio surgentes particulas sustant, & contineant; nisi enim sisterentur istæ particule, per Immeusum Inane subito diffingerent, Cælum rueret, Terra se pedibus nostris subduceret, & dissolveretur totius Machinæ compages. Quandocunque enim aliqua hujus Mundi pars secessum facit, Totius interitus sequetur.

1082. *Quoque jam.*) Omnes præter Lambinum *Quoniam*, nullo plane sensu: forsan *Quoniam*: & vox ista sit otiosa, quales apud Poetas sapissimè occurrunt.

1083. *Terrarum atque Liqueorum.*) *Liqueoris*, MSS. unde Gif. post *Lambinum* conjicit legendum *Terrarum atque Liqueoris*.

1085. Hunc versum non agnoscit B.

1088. *Circumtremere.*) Propter scintillantem, palpitantem, & nictantem siderum micantium ignem. *Faber.*

1090. *Ibi Ignes.*) Aliqui libri, *Sibi Omnis*.

1091. Hunc versum in B. frustra queramus.

1093. *Cuique cibatum.*) Quisque cibetur, Lambinus, & sequentem versum rejicit; *Quodque cibetur*, Gif. ex Vet. Cod. monetque *versum proximum* Terra det, &c. *insertum fuisse ob non intellectum ὠρίσματος longissimum: Nam istud Ne volucrum, &c. conjungi debet cum Illud in his rebus, &c. Et alioqui quis unquam dixit Terra dat cibatum à Terris? aberat etiam à quodam vet. Cod. nostro.* Sed alii Codices admittunt, & recipiendus est, ut aliquis saltem sit hujus loci sensus, cui per se satis obscuro istud ὠρίσματος majores tenebras offundit.

1097. *Sequantur.*) Ferantur, P. & alii.

1098. *Tonitralia.*) Rectè Lambinus, dum B. Na. Aliique retinent *Penitralia*.

1100. *Terræ.*) Alii *Rerum*; Gif. *Inter mixtus Terrarum.*

Corpora solventes, abeant per Inane profundum,
 Temporis ut puncto nihil exstet reliquiarum,
 Desertum præter Spatium, & Primordia cæca.
 Nam quacunque prius de parti corpora cæsse
 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi:
 Hac se turba foras dabit omnis Materiai.

1105

Hæc si pernosces, parva perfunctus opella,
 (Namque alid ex alio clarescet,) non tibi cæca
 Nox iter eripiet, quin ultima Naturai
 Pervideas, ita Res accendent lumina Rebus.

1110

1102. *Exstet.*) *Restet*, B.

1104. *Nam quacunque prius de parti Corpora cæsse.*) Ita Læmbinus, qui de Lucretio optimè meritis est, B. *Quacunque Corpore cæsse.*

1107. *Hæc si pernosces, &c.*) Per totum hunc Librum gravibus querelis de obscuritate & difficultate Operis Memmii sum tantum non terruit, jam v. 4. erigit Illius Animum, pollicitus futuram disputationem claram

fore & perspicuam.

1107. *Perfunctus.*) Melius quàm *Perductus.*

1110. *Accendent.*) Malè Gifanius in utraque editione *Accendent.* Ad ea enim tendit quæ in libris sequentibus, præsertim autem secundo scripturus est; ex quo ubi emerferis, tum omnia jam tibi prona & secunda erunt, post illa jam ut lubet lidas licet. Faber.

Interpretationem primi Libri, & in illum notas absolvi, labore meo fruatur Lector, & erroribus ignoscat; sed quid Ego candidos Judices exposcerem, cum acrem, & iniquam forsan in ipsum Lucretium censuram in animo instituam? Inquiram enim quid recte, quid perperam commentus est Poëta, & ut non omnia rejiciam, sic non omnia probabo. Qui laudem ingenii Lucretio denegavit, Artem concessit: Et quis invidet illi istum honorem quem summa malignitas agnovit? Opus igitur optimè dispositum asserimus, ubique nitet ordo, & ita se invicem adjuvant argumenta, ut nisi in Epicuri opinionibus quædam fuisset deformitas, quæ nulla venustate cohonestari, quædam infirmitas, quæ nullis ingenii viribus sustentari possit; Pulcherrimam simul & firmissimam Philosophiam Poëta exhibuisset.

Felicitatis non minimam partem existimat Epicurus sine metu vivere, & hanc Felicitatem sola Naturæ cognitione acquiri posse;

— Terrores Animi Tenebrasque necesse est

*Non radii Solis, non lucida tela diei
 Discutiant, sed Naturæ Species, Ratioque.* Lucret.

Μὴ ἀλλό τι τέλ^{ος} ἐκ τῆς περὶ μετιώ-
 ρου γνώσεως, εἰς κατὰ συνᾶφιν λεγο-
 μένον, εἰς αὐτοτελὲς, νομίζειν οὐκ ἔ-
 ναι, ἢ περ ἀταραξίαν, καὶ πρὶν βίβαν,
 καθαρίαν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Epicurus
 ad Pythoëlem. Omnium natura cognita levamur superstitione, liberamur mortis metu, non conturbamur ignorantia rerum, è qua ipsa existunt horribiles sæpe formidines. Cicero l. I. de Fin.

Omnem istam formidinem, quæ Homines molestia afficit, Epicurus existi-
 mat

mat oriri ex opinione de Providentia, & de Pœnis, quæ alteram necessariò consequitur, post mortem futuris. Quis enim potest, cum existimet à Deo se creari, non & dies & noctes divinum Numen horrere? Vide *Ciceronem* in Lucullo. Ita Iste Infanientis Sapientix consultus Erro: Contra quem si quis disputet rem profectò ageret ridiculam. Communi enim sensu caret istius sententix fautor, & est Medico committendus: Cura benevoli Principis aut Parentis metu & tristitia liberat, nec benignos horremus: Unde igitur iste Horror cum nos à beneficentissimo & potentissimo Numine curari existimemus?

Absurdam hanc Opinionem in primo Libro proponit Lucretius, & post præparatum artificioso exordio Lectorem, argumentum, quòd infelicitè elegerat, exornat. Ver. 160. Nihil è Nihilo fieri, & Nihil in Nihilum reverti decem argumentis probare nititur; ingeniosè fateor invenit, copiosè explicat, at rem ipsam minimè attingit. Concedamus enim quodlibet è quolibet oriri non posse, certis temporibus res nasci, opus esse tempore quo crescant, & materia qua augeantur: Denique certos esse ætatis virinumque Terminos, & Agros industria & cultura Hominum fertiliores reddi. Supponamus insuper Nihil interire nisi vi aliqua dissolvatur, Animalia quotidie nasci non posse nisi ex certis seminibus reficerentur; Supponamus unam eandemque vim res cunctas dissolvere non valere, nec Naturam aliquid producere, nisi morte aliena adjuvetur. Quid efficiet *Lucretius*? Semina ipsa non fuisse è Nihilo producta? Aut Nihil Numinis nutu & Providentia fieri? Neutrum concludet, ideoque decem argumenta perierunt, licet non tam Ingenii sui, quàm Causæ vitio. v. 266. Semina sua exilia & minuta contra illos, qui solis Oculis credunt, egregiè tuetur; & v. 330. *Inane* esse argumentis quatuor, quibus nemo unquam meliora protulit, evincit: quorum primo

& quarto (secundum enim ac tertium non sunt ejusdem firmitatis) nunquam vidi quod reponi possit.

Ver. 420. Nihil esse præter Corpus & Inane duobus argumentis confirmat, reliquaque omnia, quæ Alii inter res numerant, detrudit in classẽ Accidentium, quæ sola opinione à Corpore & Inani distinguuntur, & subsistunt: Hic verò callidè supponit quod probare debuit, solum Corpus Agere & Pati, Tangere & Tangi posse: Hanc enim definitionem Humanæ Animæ omnesque Imateriales substantiæ averfantur.

Ver. 484. Seminibus suis perfectam soliditatem attribuit multis argumentis, nec repugno: At verò ideo illa dissolvi non posse nulla suadet ratio; Soliditas enim Seminum oritur ex partium, quæ concipi possunt, contactu. At in omnibus concretis Corporibus datur partium contactus æqualis saltem isti, qui est inter partes Seminum, contactui: Ideoque Corpora concreta essent æque indissolubilia ac ipsa Semina. Reliqua argumenta quibus suis Seminibus æternitatem adstruit, vitiosa suppositione innituntur, assumit quod probare debuit: Et cum demum ad *Minimum* quod vocant Mathematicum fugit, v. 609. magnis difficultatibus, fateor, adversarios premit, sed Ipse non minoribus tenetur.

Ver. 630. De Heraclito, Empedocle, Anaxagora, & Aliis, triumphos agit, & demum v. 950. Universo, quod ex Corpore & Inani constat, Infinitionem longa disputatione attribuit, ubi multa contra Stoicos Universo Infinito Medium statuentes copiosè, multa secundum Epicuri placita ornatè; sed illa falsis suppositionibus subnixæ corrunt. Deinde Antipodas extorres agit, quos in veteres sedes olim restituit sanior Philosophia & Experientia. Utcunque tamen suis argumentis adblanditur Hominum imaginationi, quæ in Infinitum deferri amat, nec unquam spatio fixit terminos, nec figere audebit.

LIBRI SECUNDI ARGUMENTUM.

I. **A**D Studium Philosophiæ, quæ sola lenire curas,
& animum metu liberare potest Memmii suum
à v. 1. ad v. 61. Lucretius hortatur: Inde
II. de Seminum seu Atomorum affectionibus di-
sputat, quarum prima est Motus; Moveri Se-
mina ex rerum generatione demonstratur: Motus verò hic est
deorsum, Omnia enim Semina sunt Gravia, Cùm autem con-
currant Semina solida necesse est quoquo versum à se invicem
dissiliant: Ita quædam Semina aliis implicantur, quæ arctius
conjunguntur, res duras & densas constituunt, quæ laxius,
res molles & raras: Quædam autem Semina nunquam coale-
scent; sed, uti ramenta pulveris in radiis Solis videmus, per-
petuo motu per Inane feruntur, & alia Corpora subinde per-
cutiunt & agitant ad v. 140. III. Celeritatem motus Semi-
num deorsum tendentium explicat ad v. 166. IV. Inde pro
more suo quædam scommata contra illos qui Providentiam agno-
scunt intexit ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, asse-
ritque Omnia Corpora deorsum tendere ad v. 215. VI. Dein-
de Semina deorsum tendentia à recta linea paululum declinare,
nisi enim declinarent Semina, nihil inquam, saltem nullum Li-
berum Agens oriretur: ad v. 293. VII. Demum docet Eo-
dem motu Semina jam ferri quo ab æterno ferebantur, nec
quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non vi-
det, cum ipsa Semina percipi non possunt ad v. 332. Secun-
da Seminum affectio est Figura: Docet autem VIII. Semina
non esse ejusdem Figure, quædam verò rotunda, quædam qua-
drata, quædam levia, & alia aspera, hamata, &c. fusèque
ostendit

ostendit quæ *Figuræ amara, quæ dulcia, quæ dura, quæ molli* Corpora componunt, ad v. 476. IX. Hanc *Figurarum* varietatem non esse *Infinitam*, *Semina* tamen *eiusdem Figuræ* infinita, viz. *rotunda, infinita, quadrata, &c.* ad v. 580. X. Demum ostendit res non componi è *Seminibus* *eiusdem Figuræ*, & variis argumentis probat *Concreta omnia Semina* *variarum Figurarum* continere ad v. 728. XI. Deinde docet *Semina* nullas habere *qualitates*, quas *sensibiles* vocamus, *Colorem* viz. *Saporem, Frigus, Calorem, &c.* Item *sensu* non donari, quamvis *Res Coloratæ, Sapidæ, Calidæ, Frigidæ, &c.* *sensibiles* ex iis componantur, ad v. 1021. XIII. Demum *Infinita Semina* per *Infinitem Inane* volitantia *Infinitos Mundos* constituere, eosque *Mundos* augeri aliquando à *Seminibus* ex *Infinito delapsis*, aliquando etiam avolantibus in *Infinitem Seminibus* diminui & dissolvi, ut *Plantæ, & Animalia* nascuntur, *adolefcunt, senescunt, & demum intereunt.*

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius spectare laborem;
Non quia vexari quemquam 'st jucunda voluptas,
Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave 'st.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, Tua sine parte pericli;
Sed nil dulcius est, bene quàm munita tenere
Edita doctrina Sapientum templa serena;
Despicere unde queas Alios, passimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ,

Certare

1. *Suave, mari magno, &c.*) Propter hos versus, quibus *Memmius* suum ad Philosophiæ studium, sepositis aliis, hortatur, quidam *Lucretium* diritatis accusant; Morosi nimis & improbi: Id asserit Poëta quod Omnes sentiunt: Qui dolore, morbo, &c. laborantem videt, protinus *O me felicem!*

1. *Magno.*) Tumido, Agitato; Sic *Virg.*

Magnaquæ surgunt

Æquora.

6. *Tua.*) Alii, inter quos *Gassen-*

ius approbant *Tui.*

7. *Dulcius.*) *Suavius*, *Gassendus*, & forsan melius.

8. *Sapientum.*) Quæ *Lucretius* *Memmius* suo, olim *Epicurus* *Menæceo* proposuit. *Μᾶτις τίς ἢ τις ἂν μελέτω φιλοσοφείν, μήτις γίγαν ὑπάρχων κοπιᾷ τῷ φιλοσοφῶν ὅτι γὰρ αὐτοῦ εὐδαίμων, ὅτι πάρος ποτὶς πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνει ἢ δι' λίγων, ἢ μέσων τῷ φιλοσοφείν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρεληλυθῆναι τὴν ὥραν, ὁμοίως ἐστὶ τῷ λίσσασθαι, πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρῆναι τὴν ὥραν, ἢ μακροτέρως εἶναι.*

Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes, rerumque potiri:

O miseras hominum mentes! ó pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
Degitur hoc ævi, quodcunque ¶! nonne videre
Nil aliud sibi Naturam latrare, nisi ut, cum
Corpore sejunctus dolor absit, mente fruatur
Jucundo sensu, cura semota, metuque!

Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Effe opus omninò, quæ demant quemque dolorem,
Delicias quoque uti multas substernere possint,

Gra-

12. *Præstante.*) *Constante*: Gassen-
dus.

13. *Rerumque potiri.*) Reipublicæ
summam esse: quo nihil infelicius
Homini Epicuræo, & ei qui ex norma
nature vivit: Quorsum enim bellæ
tumultuanti vaces? Tibi vive, Tibi
vale, τὰ πολιτικά ἔδει πρὸς τὸ τό-
Si rectè facies, malè Tibi à Corpore
erit, nam sexcenta negotia per caput
inque latus salient; si malè, tum me-
tues, uno verbo vile mancipium fue-
ris; Si quid autem in usus privatos de-
rivabis, id omne forte cum fœnore
reddendum. Itaque fuge magna, ait
ille, & λάθῃ βιώσας. Hæc Faber Pri-
vatus. Quibus adjungas illa Epicuri,
Ἐνδοξοὶ καὶ περιβλήτοιο τίνας ἰδυλῆθη-
σαν γινώσκειν, τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἀσφα-
λειαν, ἢ τὴν νομιζομένην περιποιήσασθαι,
ὥστε εἰ μὴν ἀσφαλὴς ὁ τῶν τοιούτων βίος,
ἀπώλεσεν τὸ τῆς φύσεως ἀγαθόν· εἰ δὲ
μὴ ἀσφαλὴς, ἢ ἔχουσιν ἢ ἔτι καὶ ἐξ
ἀρχῆς παρὰ τὸ τῆς φύσεως οὐκ εἶναι ἀ-
ρεχθίσαν.

16. *Degitur.*) *Degimus*, Na. & o-
lim Nonius.

16. *Videre.*) *Vidētis*, B. *Videre*,
MSS. Opt. Cui Est frustra à quibus-
dam adjungitur.

17. *Latrare.*) *Poscere*. Ennius La-
trare pro Poscere posuit: Festus.

17. *Nisi ut cum.*) *Nisi utque*, & se-
quenti versu *Mensque* legit Fayus con-
tra omnes Codd. Alii approbant *Ut-*
qui, Alii *Ut cui*, & pro *Semota* legunt

Semotu: Forſan rectiùs. σώματος
ὕγιαια, καὶ ψυχῆς ἀταραξία τῇ μα-
καρίως ζῆν ἐστὶ τίλ. τὰτε γὰρ χά-
ρις ἀπάνηα πρᾶττομεν, ὥστε μήτε ἀλγῶ-
μεν, μήτε ταρβῶμεν. Et rursus, ἡδο-
νὴν λέγομεν ἀρχὴν καὶ τίλ. τῇ μακα-
ρίως ζῆν: Epicurus ad Menæceum.

19. *Jucundo sensu.*) Epicuræi non
cam solam sequebantur voluptatem,
quæ suavitate aliqua naturam ipsam
moveret, sed maxima illa iis videbatur
voluptas, quæ percipitur omni dolore
detracto: *Tull. i. de Fin.* Et cum ali-
quando dixit Epicurus πᾶν ἀγαθόν καὶ
κακὸν ἐν αἰσθήσει. *Epist. ad Menæceum*:
Vox ista αἰσθήσεως latiùs sumenda, &
opponitur morti quæ est εἴρησις τῆς αἰ-
σθήσεως. Epicurus enim de *Voluptate*
à Cyrenaicis dissentit, οἱ μὲν γὰρ τὴν
κατασθηματικὴν ἢ ἐγκρίνειν, μοῖνην δὲ
τὴν ἐν κινήσει, ὃ δὲ ἀμφότεραν, ψυχῆς
καὶ σώματος, Laert. vit. Epicuri. Et
Epicurus ipse in libro περὶ αἰρίσεως. Ἡ
μὲν γὰρ ἀταραξία καὶ ἀπονία κατασθη-
ματικαὶ εἰσιν ἡδοναί, ἡ δὲ χαρὰ καὶ
εὐφροσύνη κατὰ κίνησιν ἡδοναί βλι-
ποταί.

21. *Quæ demant quemque.*) *Quæ de-*
mant cunque, Alii: magis placet.

22. *Nullas.*) Lambinus, Gifanius,
Pareus, Alii, & hanc lectionem ipse
Faber amplectitur: *Multas*, Alii, quod
retinendum judico, & v. 31.

Non magnis opibus Jucundè Corpora
curant,
Admonitus contendo.

Gratius interdum neque Natura ipsa requirit.
 Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis
 Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
 Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur,
 Nec domus argento fulget, auroque renidet;
 Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
 Attamen inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
 Non magnis opibus jucundè Corpora curant:
 Præsertim cum tempestas arridet, & anni
 Tempora conspergunt viridanteis floribus herbas,
 Nec calidæ citiùs decedunt corpore febres,
 Textilibus si in picturis, ostroque rubenti
 Jactaris, quam si plebeia in veste cubandu 'st:

25

30

35

Quapropter quoniam nil nostro in corpore Gazzæ
 Proficiunt, neque Nobilitas, neque Gloria regni:
 Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum:
 Si non forte tuas Legiones per loca campi
 Fervere cum videas belli simulacra cienteis:
 Fervere cum videas Classem, latèque vagari,
 His tibi tum rebus timefactæ Religionis
 Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores:

40

Tum

28. *Aurataque Templa.*) *Aurataque*
teſſa, olim legit Macrobius.

29. *Attamen.*) *Tum tamen*: Cum
tamen: *Quin tamen*, Alii. Quæ vox à
 Macrobio probatur.

31. *Non magnis opibus, &c.*) *καὶ*
μὴλα καὶ ὕδωρ τὰν ἀνεργάτων ἀποδιδύ-
σιν ὕδωρ. Epicurus ad Menæceum:
 Et inter *κρίνας δάκτυς* Illius legas. *Ὁ*
τῆς φύσεως πλεῖστον καὶ ὠφέλιμον, καὶ ἐο-
χωτάτα ἐστίν.

39. *Quod superest Animo, &c.*) Huic
 tres optimos Varronis Epicuræi versus
 subjiciamus

Non sit Theſauris, non Auro Pectus
ſolutum,

Non demant Animis curas, nec Reli-
giones

Persarum montes, non divitis atria
Cræſi.

40. *Si non.*) Ironicè.

41. *Fervere cum videas, &c.*) Alii

præferunt

Fervere cum videas classem, latèque
vagari,

Ornatamque Arvis belli simulachra
ciere.

43. *Timefactæ.*) Hac voce utitur
 Tullius lib. II. de Off. nec rejicimus,
 etſi *Pavidæ* ſequatur: Alii legunt *Tu-*
meſactæ. Quid ni *Timeſactæ Religion-*
es, i. e. *ſuperbæ*; ut *Dominus metus*
 apud Lucretium. *Δεσποτὶς Εὐμαρμύ-*
νη apud Epicurum? *Laertius vit. Epi-*
curi. *Faber* non poteſt ab Animo ſuo
 impetrare ut approbet *Religionis time-*
factæ pavidæ, Cum *Pavidus* & *Time-*
factus idem ſonent, quamobrem lubens
 legit

His tibi tum rebus pavefactæ Reli-
giones

Effugiunt Animo, pavidis mortisque
timores

Tum vacuum pectus linquunt, &c.

Tum Vacuum pectus linquunt, curaque solutum.

Quod si ridicula hæc, ludibriaque esse videmus,
Re veraque Metus hominum, Curæque sequaces,
Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela:
Audacterque inter Reges, rerumque Potentis
Versantur, neque fulgorem reverentur ab auro,
Nec clarum vestis splendorem purpureai:
Quid dubitas, quin omne sit hoc rationis egestas,
Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret?

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
In Tenebris metuunt: sic nos in Luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ Pueri in Tenebris pavitant, finguntque futura,
Hunc igitur terrorem animi, tenebraeque necesse 'st
Non Radii solis, neque lucida tela diei
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque.

Nunc age, quo motu GENITALIA Materiai

COR-

45. *Pectus.*) Tempus, Codd. Caput, si Lambinum, aut Gifanum audiamus, Vitam si Fabrum.

46. *Quod si ridicula, &c.*) Cum Reges, Nobiles, ditissimi & potentissimi Hominum metu, cura, sollicitudine turbentur, nec beatiorum, quam Alii, vitam agant; Honorum, Divitiarum, &c. Cupiditatem ex ignorantia veræ felicitatis nasci v. 15. pronuntiat: nec mirum tam crassam esse Ignorantiam, cum omnes veluti in tenebris ambulemus, vitamque agamus Epicuræ Philosophiæ luce nondum illustratam. In tenebris verò nos omnes vivere ex vano Hominum metu, & ridiculis timoribus demonstrat, ut Pueri enim in tenebris metuunt omnia, & ridicula sibi ipsi effingunt Pericula, sic omnes opinione de Providentia, & futuris post mortem pœnis (ægri, ut sentit Epicurus, somnio) terrentur. Ut has tenebras fuget, & Memmii suum omni metu & sollicitudine liberet Lucretius, opus profequitur, & rerum Naturam copiose & ornatè explicat.

52. *Quin omne sit hoc.*) Alii: *Quin omnis sit hæc*: non probo, & multò minus *Potestas* pro *Egestas*: quod quidam Codd. agnoscunt.

54. *Nam veluti Pueri, &c.*) Seneca Ep. 110. Talis est Animosorum nostrorum confusio, qualis Lucretio visa est, *Nam veluti Pueri, &c.* Quid ergo? nonne omni Puero stultiores sumus qui in Luce timeamus? Sed falsum est, *Lucreti*, non timeamus in Luce, omnia nobis tenebras fecimus, nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat; tota vita incursumus, nec ob hoc resistimus, aut circumspicius pedem ponimus; vides autem quam sit furiosa res in tenebris impetus, at mehercule id agimus ut longius revocandi sumus, & cum ignoremus quò feramur, velociter tamen illò, quò intendimus, ire perseveramus: Sed lucefcere, si velimus, potest. Uno autem modo potest, si quis hanc humanorum divinorumque notitiam acceperit, si illa se non perfuderit, sed infecerit, si eadem, quamvis sciat, retrattaverit, & ad se sæpe retulerit; si quaesierit quæ sint bona, quæ sint mala, quibus hoc sit nomen falsò adscriptum: Si quaesierit de Turpibus, de Honestis, de Providentia.

61. *Nunc age, &c.*) Argumentum secundi libri V. 5. continetur: Primum promittit se explicaturum feminum motus

CORPORA res varias gignant, genitasque resolvant,
Et qua vi facere id cogantur, quæve sit ollis
Reddita Mobilitas magnum per Inane meandi,
Expediam: Tu te dictis præbere memento.

65

Nam certè non inter se stipata cohæret
Materies, quoniam minui rem quamque videmus,
Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo;
Ex oculisque vetustatem subducere nostris:
Cum tamen incolumis videatur Summa manere,
Propterea quia, quæ decedunt Corpora cuique,
Unde abeunt, minuunt: quo venere, augmino donant:
Illa senescere, at hæc contra florescere cogunt.
Nec remorantur ibi: sio rerum Summa novatur
Semper, & inter se mortales mutua vivunt.
Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
Inque brevi spatio mutantur sæcla animantum;
Et, quasi Cursores, vitæ lampada tradunt.

70

75

Si cessare putas rerum Primordia posse,

Cessan-

motus, quibus res generantur & dissolvuntur: Secundò causam istorum motuum, & tertio motuum seminum celeritatem. Hæc cum perfecerit, parata erunt omnia, quibus generationes & resolutiones rerum explicari possint.

63. *Quæve.*) *Quæveque*, è vet. lib. *Gifanini*,

64. *Reddita.*) attributa, indita; eaque voce sæpe utitur Lueretius.

66. *Nam certe*, &c.) De diversis seminum motibus, & eorum causa disputaturus, viam sibi præmunit, motumque aliquem esse contra ignavos quosdam & inertes Philosophos ex incremento & decremento rerum v. 13. demonstrat: Ideo enim augentur res, quòd quædam materiæ particulæ advolent, & adhæreant; ideo minuuntur, quòd molculæ quædam nexu solutæ avolent: Istas verò particulas accedere vel recedere sine motu qui dixerit, absurda dixit.

68. *Fluere.*) Occultè dilabi, & sensim minui: Hac voce elegantissimi Auctores utuntur, at non *Manilius* in lib. IV.

— *Tunc & opes, & regna fluunt.*

quod sensit Pareus. Consule locum, & apud *Manilium* *Fluere* aliud significare agnosces.

71. *Cuique.*) Alii *cunque*: non tanti.

72. *Augmine.*) *Agmine* alii: quos non sequor.

78. *Et quasi Cursores.* &c.) Ex *Pausania*, *Harpoerotione*, *Aristophanis Scholiaste*, *Varrone*, *Scriptore ad Herennium*, &c. multa corradunt Interpretes: Breviter: Athenis in quibusdam festis eurrebant homines; accensam lampada tenentes; qui cursum perfecerit alteri cursuro lampada tradebat; inde *λαμπαδιόεσθαι*, tradi successivè, ut apud *Philonem* τὸ τῆς ἀρετῆς φέρειν λαμπαδιώμενον ἐπ' ἀλλήλοις διαδοχαῖς ἰσχυροῦς γενέσθαι Κόσμου. Et appositè *Plato* lib. VI. de *Leg. γινώσκεις καὶ ἐκτρέφοντες παῖδας, καὶ ἀπαρ λαμπαδά τοι βίον παραδίδόντες ἄλλοις ἐξ ἑαυτῶν.* Hunc versum loco suo movet *Faber*, & v. 75. subiungit.

— *Inter se mortales mutua vivunt*

Et quasi Cursores, &c.

79. *Si cessare putas, &c.*) Quienunque credunt novos rerum motus, Incrementum viz. & decrementum à

E 5

quiescen-

Cessandoque novos rerum progignere Motus:

80

Avius à vera longe ratione vagaris.

Nam, quoniam per Inane vagantur, cuncta necesse 'st

Aut Gravitate sua ferri Primordia rerum,

Aut ictu forte alterius: nam cita superne

85

Obvia cum flixere, fit, ut diversa repente

Dissiliant: neque enim mirum, Durissima quæ sint,

Ponderibus solidis, neque quicquam à tergis obstat.

Et

quiescentibus Atomis produci posse, eos insanos, nec refutatione dignos existimat: insuper v. 9. docet semina, quæ per Inane vagari probaverat, motum vel suo Ponderi debere, vel aliorum Ictui. Quodcumque enim est solidum (& soliditas est principalis seminum affectio) id grave est: Gravia autem deorsum tendunt, ita seminum motus deorsum stabilitur. Cùm verò solida hæc semina deorsum tendentia in Corpora vel quiescentia, vel tardiùs procedentia impingunt, resiliant necesse est; Corpus enim solidum in alterum corpus solidum impactum non omnem suum motum alteri impertit, ideoque istis gradibus motus, quos retinet, alio feretur: Sic motus sursum confirmatur. Alter horum motuum est naturalis, violentus alter, uterque generationi & resolutioni rerum necessarius. Epicurus docuit κινῆσθαι τὰ ἄτομα κάτω, τότε μὲν κατὰ εὐθύνην, τὰ δὲ αἰὼν κινῆσθαι κατὰ πλῆγην ἢ πάλιν: Laërtius:

84. Aut ictu forte.) Aut ictu auferri: Lambinus. Et in quibusdam Codd.

— Nam concita sepe.

Obvia confligere ita uti diversa repente quam lectionem tñquam probabilem amplectitur: at istam interpretis facilitatem damnat Poeta, & lectionem rejicit; nam gravia semina deorsum tendunt, ideoque consideranda sunt tanquam *supernè* obvia.

85. Flixere.) Sic lib. VI.

— Pulsareque flictu

Ferreæ texta suo — & Virg.

Dant sonitum flictu galeæ —

Confluxere, B. & Fluxere, Nardius.

85. Superne.) Vide Fayum, & ad-

mirabere acumen Hominis, qui sententiam Epicuri tot sæculis ignotam tandem invenit; Ea viz. *sursum* regio dicatur Atomis, ex quacunque advenierint, sive desuper, sive infra, sive ab Ortus, sive ab Occasu, sive à dextra, sive à sinistra, &c. Ea verò deorsum Regio dicatur iisdem Atomis, in quacunque ferantur, sive sursum, sive deorsum, sive ab Ortus, sive ab Occasu, sive à dextra, sive à sinistra, &c. Et hanc sententiam Cicero in 1. lib. de Finibus ritè assecutus est: Ita res omnes in tuto sunt, Epicurum explicat Fayus, & Ciceronis solertiam gravi suo testimonio confirmat. Quasi Epicurus non existimasset omnia semina ferri deorsum pondere ad Lineam, aut paululum declinare semina dixisset, si gravitate sua ab Ortus, ab Occasu, à dextra, à sinistra ferri potuissent; Aut hæc scripisset Cicero l. I. de Fin. *Requiro quonam pacto semina sese assurgentur vicissim, atque comprehendunt, aut quomodo ad insertum complexumque medium accedent, ut subinde res alias, veluti ipse prædicat, concursu suo progenerent?* Alia enim semina ab Ortus, alia ab Occasu, alia à sinistra, alia à dextra, ad insertum complexumque mutuum accederent: *Esse supra, & esse infra* attribui posse universo agnoscit Epicurus, licet non ut sit quicquam supremum, quicquam infimum: καὶ μὴ κατὰ τὴν ἀκρίβην ὃ δὲ κατηγορεῖται τὸ αἰὼν, ἢ κατὰ, ὡς αἰετὶ τι μὲν ἀνωτάτω, τὸ δὲ κατωτάτω, &c. Epicurus ad Herodotum.

87. Ponderibus.) Corporibus: Gassendus. A Tergis) Tergibus; Alii. Et nescio quis legit, Tergoribus stet.

Et quo jactari magis omnia Materiai
 Corpora pervideas, reminiscere Totius imum
 Nil esse in Summa: neque habere ubi Corpora prima 90
 Consistant: quoniam Spatium sine fine, modoqu 'It:
 Immensumque patere in cunctas undique parteis,
 Pluribus ostendi, & certa ratione probatu 'It.

Quod quoniam constat, nimirum nulla quies est
 Reddita Corporibus primis per Inane profundum: 95

Sed magis assiduo, varioque exercita motu,
 Partim intervallis magnis conficta resultant:
 Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab Ictu.
 Et quæcunque magis condense conciliatu,
 Exiguis intervallis connexa resultant, 100

Indupedita suis perplexis ipsa figuris;
 Hæc validas Saxi radices, & fera Ferri
 Corpora constituunt, & cætera de genere horum
 Paucula: Quæ porro magnum per Inane vagantur,
 Et cita diffiliunt longe, longèque recurfant 105
 In magnis intervallis: hæc Aëra rarum

Suffi-

88. *Et quod jactari, &c.*) Ut melius hanc jactationem & agitationem seminum percipiat *Memmius*, ad primum suum librum reducit, & v. 6. monet se olim docuisse nullum esse in Infinito Spatio Centrum aut Medium, aut Imum locum, quo Semina tendant, & ubi, cum semel attigerint, quiescant: Ideoque cum pondere suo deorsum ferantur, & in Alia impacta aliquando resiliant, quis neget illa plerumque perpetuo motu jactari?

94. *Quod quoniam constat, &c.*) Igitur cum Semina assiduo motu exerceantur, cum percutiant ac resiliant, docet v. 14. Semina ista resilientia ad inæquales distantias reflecti; varietatem ictuum varietas reflexionum sequitur: Ex iis autem quæ ad brevem distantiam reflectuntur, & arctiori spatio jactantur, Ferrum, Lapides, & reliqua dura & solida Corpora componuntur: Ex iis quæ ad longam distantiam resiliunt, & laxius vagantur, Aër, Ignis, & mollia ejusmodi & rara Corpora constituuntur.

97. *Conficta.*) *Contusa*, *Lambinus*:

Consulta: *Gifanius*: quam vocem vix intelligit, nisi *Consilire* à *Salio*, & inde *Consulta*: MSS. *Consulta*: quod probat *Fuber*, notum est quid *Consulcio*, *πυκνώω*, *πυκνάζω*, &c. ita pro certo legendum: Sed festinantem *Fabrum* Operæ urgebant, ideoque non videt istam lectionem v. 105. repugnare. *Conficta* itaque amplector.

98. *Nexantur ab ictu.*) Quidam Cod. *Vexantur*; retineo *Nexantur* v. 100. admonitus: Hæc *Epiciurus* apud *Laetium*. *Αἱ μὲν εἰς μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων διαστῆλαι, αἱ δὲ αὐτὸν τοῦ παλμοῦ ἔχουσιν, ὅταν τύχῃσιν εἰς τὴν περιβολὴν κεκλεισμέναι, ἢ συγχερμέναι ὑπὸ τῶν πληκτικῶν*: *Pars etiam*) *Alii Partim etiam*.

99. *Condense.*) *Contento* *Priscianus*, & quidam Codd.

100. *Connexa.*) *Alii Convecta*; *Conjuncta*; *Alii*: Existimat *Gifanius* *Veteres* dixisse *Connexa*.

104. *Paucula.*) Nam multo pauciora numero sunt Solida, quam Rara.

105. *Et cita.*) *Vulg. Lib. Cætera*: inepte, *Quidam Citaque*.

Sufficiunt nobis, & splendida lumina Solis.

Multaque præterea magnum per Inane vagantur,
Conciliis rerum quæ sunt rejecta, nec usquam
Confociare etiam motus potuere recepta:

110

Cujus, uti memoro, rei simulacrum, & imago
Ante oculos semper nobis versatur, & instat.

Contemplator enim, cum Solis lumina cunque

Insertim fundunt radios per opaca domorum:

Multa minuta modis multis per Inane videbis

115

Corpora misceri radiorum lumine in ipso:

Et velut æternæ certamine prælia, pugnasque

Edere turmatim certantia: nec dare pausam,

Conciliis, & discidiis exercita crebris:

Conjicere ut possis ex hoc, Primordia rerum,

120

Quale sit, in magno jactari semper Inani,

Duntaxat rerum magnarum parva potest res

Exemplare dare, & vestigia notitiae.

Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est

Corpora quæ in Solis radiis turbare videntur:

125

Quod

108. *Multaque præterea, &c.*) Præter illa Semina. quæ brevibus spatiis resultantia in dura & solida Corpora conneſcuntur, & illa quæ magnis vagantia, & longe recurrentia mollia & rara Corpora constituunt; Alia sunt ab omni nexu & concretionibus libera & irrequieta, quæ aliis incurſant, & perpetuò vexant; Porro ut ostenderet quasi similitudine quadam perennem illam agitationem, qua Atomī extra concretiones per Inane quasi exercentur v. 16. imitatus Democritum, Leucippumque est, dum Aristotele referente compararunt Atomos, cum vocatis illis ramentis corpusculisve per aërem, *α φαισταί in ταῖς αἰετῶν τῶν θυρίδων ἀκτίσιν*, quæ sunt in solis radiis per januas fenestrasve trajectis conspicua.

114. *Insertim.*) Quidam Codd. *Inserti radii*: quæ lectio videtur posse aliquo modo è *Servio* confirmari, qui ad 6. Ecl. Vir. scribit è Lucretio hæc Corpuscula *infusis* per fenestram radiis solis videri.

114. *Per opaca Domorum.*) Ita lege, nec illos audi, qui *Per aperta Domorum*

amant:

120. *Conjicere.*) *Corripere*, B. nihil mutandum, nec illos moror, qui pro *Quale* in sequenti versu legunt *Quidve*.

124. *Hoc etiam magis, &c.*) Similitudinem, Qua motus Seminum illustraverat, v. 17. in argumentum vertit; Istamenta in solis radiis jactata variis diversisque motibus agitari videmus, modò ad lineam tendentia reflecti, modò ad dextram, modò ad sinistram, in omnes denique partes moveri: Dum verò Omnia Corpora eandem lineam semper servant, nisi ab externa vi, vel interna sua gravitate aliò flectantur, fatendum est quosdam subesse Seminum motus, licet oculis cerni non possint, qui hæc Ramenta & Corpuscula agitent & exercent: Causa enim primaria omnis motus, & agitationis, quæcunque in rebus observatur, est in ipsis Seminibus.

125. *Turbare.*) *Tumultuari*, Errare, Terent. Phorm. *dum ne reducam*, turbent, *quàm velint*: Turbent (inquit Donatus) Errent, Tumultuentur. Lucret. infra.

Aut

Quod tales turbæ motus quoque Materiai
 Significant clandestinos, cæcosque subesse.
 Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
 Commutare viam, retròque repulsa reverti
 Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis. 130
 Scilicet hic à Principiis est omnibus error.

Prima moventur enim per se Primordia rerum
 Inde ea, quæ parvo sunt Corpora conciliatu,
 Et quasi proxima sunt ad vireis Principiorum,
 Ictibus illorum cæcis impulsa cientur: 135
 Ipsaque, quæ porro paullo majora, lacesunt.
 Sic à Principiis ascendit motus, & exit
 Paullatim nostros ad sensus, ut moveantur
 Illa quoque, in Solis quæ lumine cernere quimus;
 Nec quibus id faciant Plagis apparet aperte. 140

Nunc, quæ Mobilitas sit reddita Materiai
 Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, MEMMI.
 Primum Aurora novo cum spargit lumine terras,
 Et variæ volucres nemora avia pervolitantés,
 Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent: 145
 Quam subito soleat Sol ortus tempore tali

Con-

*Aut ex offensu cum turbant Corpore in
 ipso*

Semina ———

130. Denique.) Alii præferunt *Un-*
diqut.

131. Scilicet hic à.) Quidam Scilicet
 hic & : quos negligē: Alii legunt
 Hinc.

136. Ipsaque.) Frustrā in aliquibus
 Codd. legitur *Itaque.*

141. Nunc quæ Mobilitas, &c.) Ad
 declarandam Celeritatem Atomorum
 Solaris lucis trajectionem per tanta
 hæc spatia adeo celcrem tanquam Ar-
 gumentum à minori v. 26. inducit.
 Lucem è moleculis quibusdam ex Sole,
 ipso fonte Lucis, profluentibus constare
 sentiebant Epicurei, has insuper
 moleculas constare è principiis diversis
 motibus agitatīs, unde communis mo-
 lecularum motus tardior fit & remif-
 sior, denique per Aërem non invenire
 viam, sed facere; & Aërium parti-
 cularum occurſu retardari: Semina

verò simplicia esse Corpora, non pri-
 vatis partium suarum motibus impedi-
 ta, & per liberum Inane deferri: Et
 hinc concludunt Radios Solis cum sunt
 tenuissimæ quædam Atomorum contex-
 tura, quæ in unum motum non omnes
 consentiunt, neque per spatium planè
 liberum tendant, concedere debere ce-
 leritate ipsis Atomis, cum & solutæ,
 & spatio penitus libero feruntur, &
 μὲν ἢ διὰ τῆς κενῆς ὁδοῦ κατὰ μεθεμίας
 ἀπάντησιν τῶν ἀντικαθάντων γινώμενη,
 πᾶσι μὴ καὶ περιλάπτει ἐν ἀπεριόριστῳ
 χρόνῳ συντελεῖ, &c. Epicurus ad He-
 rodotum.

143. Primum Aurora novo cum spar-
 git.) Macrobius olim, Cum primum
 Aurora respergit.

145. Liquidis vocibus,) Horatius

—— Cui liquidam Pater

Vocem cum Cithara dedit: & Virg.

Tum liquidas Corvi presso ter gutturo
 voces

Aut quater ingeminant.

Convestire sua perfundens omnia luce,
 Omnibus in promptu, manifestumque esse videmus.
 At Vapor, is, quem Sol mittit, lumenque serenum,
 Non per Inane meat vacuum; quò tardius ire
 Cogitur, aërias quasi cum diverberet undas:
 Nec singillatim corpuscula quæque Vaporis,
 Sed complexa meant inter se, conque globata.
 Quapropter simul inter se retrahuntur, & extra
 Officiuntur, uti cogantur tardiùs ire.
 At, quæ sunt solida Primordia simplicitate,
 Cum per Inane meant Vacuum, nec res remoratur
 Ulla foris, atque ipsa suis è partibus unum,
 Unum in quem cœpere locum connixa feruntur:
 Debent nimirum præcellere Mobilitate,
 Et multò citiùs ferri, quàm lumina Solis:
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo Solis pervolgant fulgura cœlum:
 Nam neque consilio debent tardata morari,
 Nec perferutari Primordia singula quæque,
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.

150

155

160

165

At

147. *Convestire.*) Virgilius.*Largior hic Campos æther & lumine vestit.*

151. *Aërias quasi cum diverberat undas.*) Gassendus, & Codd. *quasi dum*: Alii *Quòd Sol*: Quam tanquam pessimam lectionem Faber rejicit, & ex voce illa *undis* mira extorquet; Calor ille Solis quantumvis celer sit, tamen cogitur meare per Aërem turbidum; & *quasi undosum*, propter ventos & accessum decessumque exhalationum, quæ in illum perpetuè recipiuntur.

154. *Simul inter se retrahuntur.*) Reclamantibus omnibus libris, Lambinus legit *Tardantur*: Faber libros sequitur, & addit, nunquam melius *Lucretius* locutus est; Qui in angusto aditu, cum magna hominum multitudo est, *congesti*, illi facile vident nullum dubitandi locum fuisse. Hæc ille, sed rem ipsam non attigit: Semina quæ Corpora rara, qualia sunt radii Solis, constituunt, eita diffilire, & longè recurrere austerit *Lucretius*, Horum ve-

ro diffilientium longèque recurfantium communem motum tardiorē fore quis non percipit, ideoque *Semina* inter se *retrahi*?

157. *Res remoratur.*) *Crescere mora*, B. vitiosè, ut & *Se remoretur*.

158. *Atque Ipsa.*) *Quin Ipsa*, Faber legit, & in sequenti versu *Ferantur* pro *Feruntur*: De hac emendatione, inquit, judicent Docti: Et certè Docti judicabunt illa emendatione opus non esse.

159. *Connixa.*) Rectè: Et frustra *Connexa* legitur.

162. *Multiplexque.*) Legat qui velit *Multiplicisque*.

164. *Nam neque consilio, &c.*) Hunc versum quidam Codd. non agnoscunt, & in sequenti versu pro *Perferutari* exhibent *Perseclari*. Qui retinet, Fabri explicatione fruatur: Neque enim dixerit quispiam, Principia dum inter se deliberent quæ prima, quæ secunda ferantur, cessasse, morari: qui rejicit, eo modo quo potest, explicet.

At quidam contra hæc, IGNARI, Materiai Naturam non posse Deum sine numine rentur Tantopere humanis rationibus, ac moderatis Tempora mutare annorum, frugesque creare: 170
Nec jam cætera, mortaleis quæ suadet adire, Ipsaque deducit dux vitæ DIA VOLUPTAS, Ut res per Veneris blanditum sæcla propagent, Ne genus occidat Humanum: Quorum omnia causa Constituisse Deos fingunt, sed in omnibu' rebus 175
Magnopere à vera lapsi ratione videntur. Nam quamvis rerum ignorem Primordia quæ sint, Hoc tamen ex ipsis Cæli rationibus ausim Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis, Nequaquam nobis Divinitus esse creatam 180
Naturam mundi, quæ tanta' est prædita culpa: Quæ tibi posterius, MEMMI, faciemus aperta; Nunc id quod superest de Motibus expediemus.

Nunc

167. *At quidam contra, &c.*) Providentiæ impotentissimus impugnator *Lucretius* scommata quædam v. 16. effundit contra eos qui Materiam incertam dicunt, & non vi sua aut necessitate naturæ, sed mente Divina motam esse & dispositam: Rudem deinde materiam sine ulla arte aut consilio hunc Mundum posse constituere, eaque perficere opera, quæ vulgus Hominum Rationi & Providentiæ attribuit, Voluptatem esse ducem vitæ Hominum, illius nutu omnes regi & gubernari, nec Hominum causa Mundum hunc, aut quidvis aliud à Deo fieri audacter & impie affirmat: Denique promittit se olim ostensurum Compaginem Mundi tam ineptam, inconcinnam, & vitiosam esse, ut Divina sapientia sit prorsus indigna; Quid fecerit hic Promissor tanto hiatu dignum l. v. videbimus, interim quanto Sapientior Ille qui *Cælos Dei gloriam enarrare* dixit! Au cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram, ut horas, ut alia permulta, non dubitamus quin illa opera sint Rationis, cum autem impetum Cæli admirabili cum celeritate moveri, vertique videamus, con-

stantissimè conscientem vicissitudines anniversarias cum summa salute & conservatione rerum omnium, dubitamus quin ea non solum Ratione fiant, sed etiam excellenti quadam divinaque Ratione? *Tullius* de Nat. Deor. lib. II.

169. *Tantopere Humanis, &c.*) Tam compositis, quæque humanæ prudentiæ tam similes sunt. *Faber* ex *Lambino*: Cum *Salmasio* tamen è MSS. rectius forsitan legatur pro *Ac moderatis, Admoderate humanis rationibus*: i. e. ut Humanæ rationes postulant: Et hæc Interpretatio optime respondet v. 174.

— *Quorum omnia causa*

Constituisse Deos fingunt —

181. *Quæ tanta est.*) *Quamque hæc sint*, B.

183. *Nunc id quod superest, &c.*) Hunc versum rejicit *Lambinus*, an merito Alii judicent, certè nec supervacaneus est, nec *Lucretio* indignus: Olim affirmaverat *Semina omnia deorsum tendere*, & omnem motum fursum esse violentum, idem urget, v. 83. & docet nullum Corpus, ne Ignem quidem ipsum, naturaliter fursum ferri, sed vi aliorum Corporum extrudi, eodem modo quo succus in Arboribus, Sanguis

Nunc locus est (ut opinor) in his illud quoque rebus
 Confirmare Tibi, nullam rem posse sua vi 185
 Corpoream sursum ferri, sursumque meare.
 Ne tibi dent in eo Flammæ corpora fraudem:
 Sursum enim vorsum gignuntur, & augmina sumunt:
 Et sursum nitidæ Fruges, Arbustaque crescunt,
 Pondera quantum in se'lt, cum deorsum cuncta ferantur. 190
 Nec cum subsiliunt Ignes ad tecta domorum,
 Et celeri flamma degustant tigna, trabeisque,
 Sponte sua facere id, sine vi subigente, putandu'lt:
 Quod genus, è nostro cum missus corpore Sanguis
 Emicat exultans altè, spargitque cruorem. 195
 Nonne vides etiam, quanta vi Tigna Trabeisque
 Respuat humor Aquæ? nam quam magi' merlimus altum
 Directa, & magna vi multi pressimus ægrè;
 Tam cupidè sursum revomit magis, atque remittit,
 Plus ut parte foras emergant, exsiliantque. 200
 Nec tamen hæc, quantu'lt in se, dubitamus, opinor,
 Quin vacuum per Inane deorsum cuncta ferantur.
 Sic igitur debent Flammæ quoque posse per auras
 Aëris expressæ sursum succedere; quanquam
 Pondera, quantum in se'lt, deorsum deducere pugnent: 205
 Nocturnasque faces Cœli sublimè volanteis

Nonne

Sanguis è venis exiliens & Trabs A-
 quis immersa; Quis enim dubitat &
 succum istum, & Sanguinem, & Tra-
 bem istam in *Inani* deorsum tendere,
 licet Alter per Truncum ascendat, Al-
 ter è venis emicet, & altera ex undis
 emergat? Observat denique Radios
 Solis ad Terram deorsum tendere,
 Stellæ etiam, Meteora ignita, & Ful-
 mina in Terras cadere, & concludit
 Flammam non vi sua, sed Corporum
 extrudentium impulsu sursum ferri:

ἡ τὰ πρῶτα μὲν ἀπλᾶ, ἡ τὰ ἐξ ἐκεί-
 νων συγκεκμησθαι βάρει· ἔχει· Plutar-
 chus 1. Plac. Phil. Cap. 12. Et Sim-
 plicius docet Epicuri fuisse sententiam
 ὅτι τὰ βα-
 ρύτερα ὑψιζάνειν, τὰ ἥττω βαρὺ ἐπὶ
 ἐκείνων ἐκδημιόεσθαι ἐπὶ τὸ αἶον.

187. Ne.) Nec, Alii, vitiosè: &
 imperitè *Timeo* pro *in eo* Regit Nardius.

188. *Augmina.*) Alii *Agmina.*

188. *Sursum enim vorsum,* &c.) Est
 tacita ἀντιφωνησις. Sursum enim in-
 quies fertur Ignis, ad quam versu se-
 quenti respondet, sed Fruges & Arbo-
 res in altum feruntur propter vim subi-
 gentem, quæ è Terris prorumpens,
 in altum crescere cogit, cum tamen
 omnia pondera naturaliter (quantum
 in se est) ferantur deorsum. Faber.

193. *Sine vi subigente.*) Ita Lambi-
 nus uno MS. adjutus. Alii Omnes
Subiecta.

197. *Quam magi' merlimus.*) *Quam*
magis urginus, B. & alii Codd. *urgere*
 enim apud Vcteres ut *Fervere*, Alii
Urginus.

199. *Revomit.*) Melius quam *Removel.*

206. *Sublime.*) Virgilius

*Jamque Humiles, jamque elati subli-
 me feruntur.*

Nonne vides longos flammiarum ducere tractus,
 In quascunque dedit parteis Natura meatum?
 Non cadere in terram Stellas, & Sidera cernis?
 Sol etiam summo de vertice dissipat omneis
 Ardorem in parteis, & lumine conferit arva:
 In terras igitur quoque Solis vergitur ardor.
 Transversosque volare per imbres Fulmina cernis:
 Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus Ignes
 Concurfant, cadit in terras vis Flammea volgo.
 Illud in his quoque Te rebus cognoscere avemus:

210

215

Cor-

209. *Non cadere in Terram Stellas*, &c.) Fallitur, inquit *Epicurus*, & cum illo unâ *Lucretius*; neque enim *Stellæ* cadunt: Ita est: Sed muta nomen, pro *Stellis* pinguem, sulphuream, & oleaginofam exhalationem ponito, quod dicit verum erit tamen: *Faber*: *Lambinus* & *Pareus* à *Virgilio* explicant *Lucretium*,

— *Sua dentque cadentia Sidera somnum*;
 locum inspicere, eosque viros nihil agere deprehendes.

212. *Vergitur.*) *Servius* ad 12. *Æneid.*

Quo vergat Pondere lethum, *Bene vergat*, nam morientes *Inferos* petunt. Et hæc melius *Lucretium* explicant quam illa quæ *Alii Interpretes* ex *Servio* ad 6. *Æneid.* proferunt:

— *Frontique invergit vina Sacerdos.*
Vergere est converfa in finiftram, partem manu ita fundere, ut *Patina* convertatur, quod in *Infernis* facris fit: *Alii* legunt *Spargitur*.

214. *Abrupti.*) *Virgilius*.
 — *Erupti nubibus ignes*
 — *Proruptus Corpore Sudor*
 & *Æneid.* 3. v. 199. melius ex *Codd. vet.* legatur

— *Abrupti nubibus Ignes*!
 quàm *Abruptis*.

216. *Illud in his rebus quoque.*) De *Seminum* motu naturali deorsum, & violento sursum fusè *Poeta* disputavit: unde autem motus ille violentus nisi ex igne? At *Gravia* æquali velocitate ad lineam per Inane descendunt nun-

quam concurrerent, *Alia* nunquam assequerentur alia, proinde nulla foret omnino *Generatio*, nihilque existeret.

Desertum præter spatium & Primordia cæca:

Hoc vitio laborabat *Democriti* sententia, qui unicum tantum motum κατὰ πλῆγην (ita enim legendum, non κατὰ πλάγιον, ut ex *Cicerone* manifestum est, qui libro de *Fato*, *Quandam vim motus*, inquit, *habebunt, Impulsionis, quam Plagam ille appellat, à Te, Epicure, Gravitatis & Ponderis*.) agnovit: *Plutarch.* de *Plac. Phil.* 1 l. C. 23. *Epicurus* igitur duas species motus naturalis constituit, *Aliam* ad *Perpendicularum*, *aliam* ad *Declinationem*, Επικύρσιον δύο εἶδη τῆς κινήσεως, τὸ κατὰ εὐθερίαν, καὶ τὸ κατὰ πλάγιον. *Plutarchus* de *Plac. Phil.* 1 l. C. 23. *Motus* hic *Declinationis* idcirco necessarius est visus, quoniam alioquin nullus inter *Atomos* ictus futurus fuisset, nullaque proinde extitisset unquam ullius regenerationis. *Cicero* in 1. lib. de *Fin.* *Ceuset* *Epicurus* eadem illa *Individua* & *solida Corpora* ferri suo deorsum pondere ad lineam, hunc naturalem esse omnium *Corporum* motum: Deinde ibidem *Homo* acutus, cum illud occurreret, si omnia deorsum è regione ferrentur, & ut dixi, ad lineam, nunquam fore ut *Atomus* altera alteram possit attingere, itaque attulit rem commentitiâ: *Declinare* dixit *Atomum* perpaullum quo nihil possit fieri minus, ita effici complexiones, & copulationes, & adhesiones

F

Atomo-

Corpora cum deorsum rectum per Inane feruntur,
Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
Incertisque locis spatio decedere paullum:
Tantum quod Momen mutatum dicere possis.

220

Quod nisi Declinare solerent, omnia deorsum,
Imbris uti guttæ, caderent per Inane profundum:
Nec foret Offensus natus, nec Plaga creata
Principiis: ita nil unquam Natura creasset.

225

Quod si forte aliquis credit Graviora potesse
Corpora, quò citius tectum per Inane feruntur,

Inci-

Atomorum inter se, ex quo efficeretur
Mundus omnesque partes Mundi quæ
in eo sunt: Hanc sententiam v. 35. explicat *Lucretius*.

217. *Rectum per Inane.*) Id est motu perpendiculari, ita autem dicitur *Rectum per Inane*, ut *Recta regione via*: utque enim necesse est legere *Vastum per Inane* quod cuiuspiam videatur. Faber: Alii illam, quam apposui, Interpretationem sequuntur.

219. *Decedere.*) *Scedere*, Lambinus. Antiqui omnes Codd. *Se pellere*. Sic Cicero in l. I. de Nat. Deorum: *Omnis autem ista rerum effigies quomodo ex individuis Corporibus oritur, quæ etiam si essent, quæ nulla sunt, Pellere se ipsa tamen, & agitari inter se concursu fortasse possent, formare, figurare, &c. non possent.*

219. *Incertisque locis.*) *Incerto tempore*, non uno definito, sed modò hoc, modò illo tempore; *Incertis locis*, Aliis atque Aliis: Ita moventur Semina tanquam Animalia, quæ v. 256.

— *Declinans motus, nec tempore certo*

Nec Regione loci certa, sed ubi ipsa tulit Mens:

ita *Lucretius* malignus Providentiæ hostis stupida sua & bruta semina tantum non Animo, & voluntate donat.

220. *Tantum quod Momen, &c.*) Ita vet. Lib. Turnebus legit *Momen mutatus*, i. e. mutationis (ut ipse *Lucret.* in *Commutatam veniunt*;) ut sit hæc sententia, vix dicere possis levem mutationem esse factam: Alii, *Tantum quoad Momen*: Alii, *Quod Mini-*

mum mutatum: Cicero lib. de Fato, *Cur declinet Atomus uno minimo, non declinet duobus aut tribus?* & *Lucret.* infra v. 243.

— *Paullum clinare necesse est*

Corpora, nec plus quàm minimum — *Gassendus: Minimum momentum.*

221. *Quod nisi declinare, &c.*) Brevis v. 4. hunc motum declinationis admittendum docet. Alioquin disjuncta semper & discreta ferrentur semina, tanquam Imbris guttæ, nullæ forent adhesiones, & complexiones Atomorum, & proinde nulla Composita.

225. *Quod si forte aliquis, &c.*) Motum hunc ad Declinationem, κατὰ πηγίχλυσιν ita deperit *Lucretius*, ut illum nullo modo sibi extorqueri patiatur; idcirco v. 18. acriter insurgit in eos, qui existimant graviora semina per Inane descendentia posse assequi Leviora, & illa percutere; ita ut non opus sit ista, quàm fingit *Seminum declinatione*: Asserit omnia Semina æquivelocia esse, & pari pernitate per Inane ferri, ideoque illa quæ ponē lubent nūquam posse assequi præcedentia; Medium quidem facere aliquid ad motus accelerationem & retardationem, & Corpora ejusdem materiæ pondere inæqualia, cū per Aquam aut Aerem superne deorsum cadant, non æquivelocia esse, quod falsum est, concedit: Vult autem motum ed velociorem semper fieri, quò spatium liberius sen inanins est, ut ubi spatium denique liberissimum inanissimumque est, motus sit velocissimus, & qui plures in eo sunt, motus ii sint æquē veloces.

Incidere è supero Levioribus, atque ita Plagas
Gignere, quæ possint genitaleis reddere motus:
Avius à vera longè ratione recedit.

Nam per Aquas quæcunque cadunt, atque Aëra deorsum: 230

Hæc pro ponderibus casus celerare necesse 'st,
Propterea, quia corpus Aquæ, naturaque tenuis
Aëris haud possunt æquè rem quamque morari:
Sed citius cedunt Gravioribus exsuperata.

At contra nulli de nulla parte, neque ullo

235

Tempore Inane potest Vacuum sublisterè reij,
Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
Omnia quapropter debent per Inane quietum
Æquè ponderibus non æquis concita ferri.

Haud igitur poterunt Levioribus incidere unquam

240

Ex supero Graviora, neque Ictus gignere per se,
Qui varient motus, per quos Natura genat res.

Quare etiam atque etiam paullum clinare necesse 'st

Corpora

227. *Plagas.*) Ita Lamb. è v. 241.
ubi *Gignere ictus*, licet omnes Libri
Plagis exhibeant.

230. *Deorsum.*) Alii *Rarum*: Quæ
vox respondet v. 232.

— *Naturæque tenuis*
Aëris —

233. *Haud æque possunt.*) *Haud æ-*
que, id est, non æqualiter; non simi-
liter, nam Aqua magis sublisteret Corpo-
ribus, quam Aër: Hæc Lambinus, sed
longe alia est, eaque ipsa, quam appo-
sui, Lucretii sententia.

238. *Inane quietum.*) Quod nulli rei
restitit, nam quod liberius est spatium,
eò velocior secundum Epicuræos mo-
tus: *ὅτι μὲν καὶ ἰσισταχαῖς ἀναγκαῖοι*
ταῖς ἀτομῇς εἶναι, ὅταν διὰ τῆ κενῆς
εἰσφύονται, μηδὲν ἀντικρίονται, ὅτι
γὰρ αἱ βαρεῖς θάττον εἰσφύονται τῶν
κρῆν, ὅταν γὰρ δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ πύ-
ταις ὅτι καὶ μικραὶ τῶν μεγάλων, ὡς
πάντα πόροι σύμμιτροι ἔχουσι, ὅταν
μηδὲν μὴ ἐκείναις ἀντικρίῃ, ὅτι καὶ
εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν κρῆσιν φορά,
ὅτι καὶ κάτω διὰ τῶν ἰδίων βαρῶν τῇ τα-
χύτητι διαφύει. Epicurus ad Herodo-
tum.

239. *Æque Ponderibus.*) *Atque Pon-*

deribus, è suis forsan, quos alibi jactat,
MSS. Codd. edidit *Fayus*, tales Codd.
tam eleganti viro non invidéo.

241. *Per se.*) id est solo motu ad Li-
neam, siue ulla Declinatione.

242. *Genat.*) Gifanins & Parcus
huic voci, quam deperit Lambinus,
nimium quantum infensu legunt *Gerat*,
quasi *Genat* non melius respondeat v.
228.

Quæ possint genitaleis reddere motus.

243. *Quare etiam atque etiam.*) Re-
futata, quam modò exposuerat, opi-
nionem, concludit v. 8. Semina decli-
nare perpaullum, & quo nihil potest
minus esse, ita etiam ut non oblique
moveri dicantur: Sensus enim ipsi do-
cent Gravia deorsum tendentia non
obliquo motu ferri: At iidem sensus
non negant Gravia minimùm declina-
re, declinatio enim minor est quàm ut
percipi possit; Ideoque cùm non re-
fragantur sensus, & postulat rerum
generatio, quæ sine isto motu nun-
quam prorsus foret, admittenda est
Seminum Declinatio.

243. *Clinare.*) Alii *Inclinare*; sed
quis *Clinare* rejiceret, qui *Clinamen*
v. 292: admittit?

Corpora, nec plùs quàm minimùm, ne fingere motus
Obliquos videamur, & id res vera refutet. 245

Namque hoc in promptu, manifestumque esse videmus:
Pondera, quantum in se'st, non posse Obliqua meare,
Ex supero cum præcitant, quod cernere possis.

Sed nihil omnino recta regione viai
Declinare, quis est, qui possit cernere, sese? 250

Denique si semper motus connectitur omnis,
Et vetere exoritur semper novus ordine certo,
Nec Declinando faciunt Primordia motus
Principium quoddam, quod Fati foedera rumpat, .

Ex

245. *Obliquos, &c.*) Modestè, at motus vel maximè obliquos æquius postulasset, si sensum iudicium timeat, abeant isti molesti sensus, & hoc uno se falli patiantur; Non Iniquior est Postulatio: Nam & ipsa Declinatio (*Cicero primo libro de Finibus*) ad libidinem fingitur, ait enim Epicurus Atomos declinare sine causa, quo nihil turpius est Physico, & illum motum naturalem omnium ponderum è regione inferiorem locum petentium sine Causa eripuit Atomis: Nec tamen id, cuius Causa hæc finxerat, assequutus est. Nam siue omnes Atomì declinabunt, nullæ unquam coherescunt, siue aliæ declinabunt, aliæ suo nutu rectè ferentur, primum erit hoc quasi provincias Atomis dare, quæ rectè, quæ obliquè ferantur; deinde eadem illa Atomorum, in quo etiam Democritus hæret, turbulenta Concurfus hunc Mundi ornatum efficere non poterit.

250. *Declinare sese.*) Virgilius Æneid. 4.

— *Dulci declinant lumina somno.*

& Cicero de Fato, *Quæ ergo nova causa est in natura quæ declinet Atomum?*

251. *Denique si motus, &c.*) Pro declinatione seminum iterum pugnat *Lucretius*, v. 43. Quosdam motus esse voluntarios omnes sentiunt, Libertatem in seipso quilibet percipit, & similem esse in aliis Animalibus non ineptè conjicit; illa enim videt motus suos non certo tempore, certoque or-

dine peragere, sed pro libitu variare, & nutu suo vivere. Imo cum Carceres subitò patefiant, tantùm non videmus ipsam voluntatem equi prorumpentem & longè præcurrentem antequam moventur Artus: Primo planu erigitur, internus Animi motus præceps fertur, dum Spiritus, qui per nervos in singula membra dirigendi sunt, tardiùs conveniant, Animique motui morosius obsequantur. Deinde cum externa vi impellimur, aliquid intus latet quod vi isti obsistat & repugnet; Et aliud planè nos agere sentimus, cum nostro nutu, quàm cum aliorum impulsu moveamur. Unde verò hæc Libertas? Excute Semina ipsa, nihil tale in iis latet, ex motu directo & ad lineam Fati & Necessitatis Catena necitur, ex Ictu (si potest esse Ictus sine Declinatione) eadem sequitur Necessitas. Relinquitur igitur Sola Declinatio cui se debeat Libertas. Motum hunc Declinationis *Plutarchus de An. solert.* docet ab Epicuro induci, *ὅπως τις τὴν ζωὴν ἢ τύχην παρσιεύσῃ, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῶν μὴ ἀπαλῆται.* Hanc Epicurus rationem induxit ob eam rem, quòd veritas est ne, si semper Atomus gravitate ferretur naturali & necessaria, nihil liberum nobis esset, cum ita moveretur Animus, ut Atomorum motu cogeretur: Et alibi: Epicurus ab Atomis petit præsidium, easque de via deducit, & uno tempore suscipit res duas inenodabiles: Unam, ut sine causa fiat aliquid, ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat, quod nec Ipsi, nec

Ex infinito ne causam causa sequatur : 255
 Libera per terras unde hæc animantibus extat,
 Unde est hæc (inquam) fatis avolsa Voluntas,
 Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas?
 Declinamus item motus, nec tempore certo,
 Nec regioné loci certa, sed ubi ipsa tulit Mens. 260
 Nam dubio procul his rebus sua cuique Voluntas
 Principium dat: & hinc motus per membra rigantur.
 Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
 Carceribus, non posse tamen prorumpere Equorum
 Vim cupidam tam defubito, quàm Mens avet ipsa? 265
 Omnis enim totum per Corpus materiai
 Copia conquiri debet, concita per artus
 Omneis, ut studium Mentis connexa sequatur:
 Ut videas initum motus à Corde creari,
 Ex Animique voluntate id procedere primum: 270
 Inde dari porro per totum Corpus, & artus:
 Nec similest, ut cum impulsu procedimus ictu,
 Viribus alterius magnis, magnoque coactu,
 Nam tum materiam totius Corporis omnem

Per-

nec cuiquam Physico placet: Alteram, ut cum duo Individua per inanitatem ferantur, alterum è regione moveatur, alterum declinet: Cicero de Fato.

255. *Ex Infinito ne Causam, &c.*) Fatum enim nihil aliud est quàm *αἰτία ἢ συνωλοῦ αἰτία τῆς κινήσεως*: Et qui introducunt Causarum seriem ordinatam ac sempiternam, ii mentem Hominis *Libertate* spoliata Fati necessitate devinciunt. Cicero de Fato.

259. *Declinamus.*) Inclinamus, variamus, dirigimus, & absurdè *Fayus* Vitamus.

262. *Rigantur.*) Gassendus *Vagantur*: Alii Reguntur: De Anima Mundi *Manilius*,

— Cum Spiritus unus

Per cunctas habitet partes, atque irri-
get Orbem

*Omnia pervolitans, Corpusque Anima-
le figuret.*

265. *Vis cupida Equorum.*) Ut apud *Virgilium*

— Odora Canum vis.

265. *Defubito.*) Ennius, Nævius,

Cæcilius, Omnes veteres utuntur: Ennius,

Cum defubito me orat *Mulier lachry-
mansque ad genna accidit.*

266. *Omnis enim totum, &c.*) v. 6. Motus voluntarios Animalium obiter, nec inepte explicat: Vult ipse Animus, deinde colligit, Spiritus, qui sibi obsequantur, per nervos in membra dirigit, languidos fovet, novos & vigentes subministrat, ita movetur Animal, & continuatur illius motus.

268. *Connexa.*) Cum Aliis *Connexa* libentiùs legerem.

272. *Nec simile est, &c.*) Explicatum modò voluntarium motum v. 12. illustrat, comparatione facta inter eum & motum violentum; nam motu violento acti vim externam sentimus, cum nutu nostro procedamus, nihil tale: Deinde vi externæ repugnat Voluntas nostra, aliquando etiam vincit: Ude patet esse aliquod Principium internum motus, liberum plane, nec ulla necessitate vinctum.

F 3

Perſpicuu'ſt nobis invitis ire, rapique,
 Donicum eam refrænavit per membra Voluntas.
 Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
 Pellit, & invitos cogit procedere ſæpe,
 Præcipiteiſque rapit, tamen eſſe in pectore noſtro
 Quidam, quod contrà pugnare, obſtareque poſſit,
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiali
 Cogitur interdum flexi per membra, per artus,
 Et projecta refrænatur, retroque reſidit.

Quare in Seminibus quoque idem fateare neceſſe'ſt,
 Eſſe aliam præter Plagas, & Pondera cauſam
 Motibus, unde hæc eſt nobis innata poteſtas:
 De Nihilo quoniam fieri Nil poſſe videmus.
 Pondus enim prohibet, ne Plagis omnia fiant,
 Externa quaſi vi, ſed ne Mens ipſa neceſſum

Inteſti-

277. *Extern.*) Melius quàm *Extima* Lambini.

283. *Projectu.*) Quaſi procul rejecta, *Fayus*: Ama Interpretem.

284. *Quare in Seminibus, &c.*) E Libertate Voluntatis motum *Declinationis* v. 10. demum adſtruit: Ex *Ictu* nunquam naſcetur iſta Libertas, *Ictus* quippe eſt vis externa, quæ Libertati maxime adverſatur, Pondus, licet ſit Principium motus internum, dum tamen deorſum eodem ſemper tenore tendat, non minùs adverſatur Libertati, quàm ipſe *Ictus*: Sola igitur reſtat *Declinatio*, quæ nec certo tempore, nec certo loco facta neceſſitatem iſtam, quam & *Ictus* & Pondus inducunt, evitat, & rumpit Fati fœdera.

286. *Nolis.*) E vett. Codd. *Lambinus*, dum Alii legunt *Olis*: Cicero lib. I. de Nat. Deorum: *Epicurus*, cùm videret ſi Atouri in inferiorem locum ferrentur ſuoſte pondere, nihil fore in noſtra poteſtate, quòd illarum motus eſſet certus & neceſſarius, invenit *Declinationem*, ut hanc Neceſſitatem effugeret.

287. *De nihilo quoniam, &c.*) Id eſt, res non fiunt ex Nihilo, quia Pondus & *Ictus* Atomorum id impediunt, at Pondus & *Ictus* Atomorum non faciunt, ut nobis innata ſit Libertas a-

gendi: Hæc *Fayus*: Quibus nihil abſurdus vel ipſe *Fayus*:

289. *Ne Mens ipſa neceſſum Inteſtinum, &c.*) Codices omnes *Ne Res ipſa*; Iſtis omnibus Codicibus præferenda eſt Lambini conjectura, ſententia ipſa poſtulat *Mens*: Hunc locum, de quo nihil Interpretes, difficilem exiſtimo, & ita explicandum: De nihilo nihil ſit, Ergò Libertas voluntatis ex aliquo oritur; quodnam verò iſtud ſit jam inquirendum eſt; Motus *Seminum* eſt duplex, Alter naturalis deorſum, qui à *Pondere* procedit, Alter violentus fuſum, qui ab *Ictu*: Jam ab *Ictu* Omnia non fieri manifeſtum eſt, quoniam aliquis motus à *Pondere* procedit; Iſte autem motus qui à *Pondere* procedit, dum ſit naturalis, & eodem ſemper tenore labatur, *Libertati* non magis favet, quàm ipſe *Ictus*; Ne igitur Animus, qui ex Seminibus conſtat, neceſſitate aliqua interna, i. e. motu qui à *Pondere* procedit determinetur, ſola poteſt *Seminum Declinatio* efficere, quæ in incerto loco, incerto etiam tempore facta illius *Libertatis* Cauſa eſſe poteſt.

289. *Neceſſum.*) Neceſſe eſt nomen, nam *Neceſſus*, *Neceſſis*, *Neceſſitas*, & *Neceſſum* lectum eſt: Donatus ad Sc. 5. At. 5. Eunuchi Terent.

Intestinum habeat cunctis in rebus agendis;
Et devicta quasi cogatur ferre, patique:
Id facit exiguum CLINAMEN Principiorum
Nec regione loci certa, nec tempore certo.

290

Nec stipata magis fuit unquam Materiai
Copia, nec porro maioribus intervallis.
Nam neque adaugefcit quicquam, neque deperit inde.

295

Quapropter quo nunc in motu Principiorum
Corpora sunt, in eodem anteaeta ætate fuere,
Et posthac semper simili ratione ferentur;
Et quæ consuerunt gigni, gignentur eadem
Conditione: & erunt, & crescent, inque valebunt,
Quantum cuique datum est per fœdera Naturæ,
Nec rerum Summam commutare ulla potest vis.

300

Nam neque quo possit genus ullum Materiai
Effugere ex Omni, quicquam est, neque rursus, in Omne
Unde coorta queat nova vis irrumperere, & Omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.

305

Illud in his rebus non est mirabile, quare
Omnia cum rerum Primordia sint in motu,
SUMMA tamen summa videatur stare quiete,
Præterquam si quid proprio dat corpore motus.
Omnis enim longè nostris ab sensibus infra
PRIMORUM natura jacet: quapropter ubi illa

310

Cer-

294. *Nec stipata magis, &c.*) Semina mutari non posse olim docuit *Lucretius*, jam v. 14. asserit Universam materiam nec minoribus unquam, nec unquam maioribus intervallis distinctam, quippe nullum semen perit, ita ut hiatus relinquatur; nullum novum semen introducit, unde spissius fieret Universum: Deinde motus seminum esse immutabiles, eosdem olim fuisse, qui nunc sunt, & eosdem in æternum futuros: Ideoque quales res olim productæ erant, tales iterum produci posse: Quippe ubi eadem semina, idem semper Ponderus, & ubi nulla vis externa introduci possit, ibi idem motus, qui ex illo Pondere profluit, sit necesse est.

299. *Et Posthac.*) *Posthac* Gifanius;

& in sequenti versu, *Qua consueverunt.*

308. *Illud in his rebus, &c.*) Contra *Lucretium* forsitan aliquis objiciat, ipsos sensus hanc de perpetuo Seminum motu opinionem evertere, nam si Universæ materia ageretur, unde Rerum summa τὸ πᾶν, tam alta quiete torpescere videatur? Respondet Poeta v. 25. inepte id objici, necesse enim est ut motus seminum sit imperceptibilis, cum ipsa Semina aciem Oculorum fugiant: Deinde subjungit, rerum etiam sensibilibus motus oculos nostros è longinquo spectantes non raro latere, quod exemplis Ovium per agros reptantium, & militum per Campos discurrentium illustrat.

312. *Infra.*) *Ipsa*, Alii exhibent; sed *Lambinus* nihil mutare ausus est.

Cernere jam nequeas, motus quoque surpere debent:

Præsertim cum, quæ possimus cernere, celent

315

Sæpe tamen motus spatio diducta locorum.

Nam sæpe in colli tondentes pabula læta

Lanigeræ reptant Pecudes, quo quamque vocantes

Invitant herbæ gemmantes rore recenti :

320

Et satiati Agni ludunt, blandèque coniscant :

Omnia quæ nobis longè confusa videntur,

Et veluti in viridi candor consistere colli.

Præterea magnæ Legiones cum loca cursu

Camporum complent, belli simulacra cientes :

325

Et circumvolitant Equites, mediosque repente

Tramittunt valido quatientes impeto campos :

Fulgur ibi ad Cælum se tollit, totaque circum

Ære renidescit Tellus, subterque virum vi

Excitur pedibus sonitus, clamoreque Montes

330

Icti rejectant voces ad Sidera mundi :

Et tamen est quidam locus altis montibus, unde

Stare videtur, & in campis consistere Fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,

Qualia

314. *Surpere.*) *Surripere, Subducere*, Horatius Od. 13. Lib. IV.

Quo motus, quid habes illius, illius,

Quæ spirabat Amores,

Quæ me Surpserat mihi?

320. *Coniscant.*) *Lambinus Corniscant, vel Coruscant à κορύττω Cornibus*

peto: Theocritus Idyll. 3.

Τὸν Λιδυκὸν Ἰωνάνα φυλάσσει μὴ

τὸ κορύττειν

Schol. μὴ τὸ κορύττειν μὴ σε κρατῆσαι, τὸ γὰρ κρατῆσαι κορύττειν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσι, ὡς σπασσέντων ἀλλήλους τῶν κερῶν, καὶ τὰς κορυφὰς πλῦνάντων, καὶ ῥηγομένων. At *Coniscant* utitur Cicero in Pisonem, *Caput opponis eum eo Coniscant.* Quintilianus Inst. lib. VIII. Cap. III. quidni igitur *Coniscant* retineamus, eum sit apposita vox, & significet *Arietare*, vel *cornibus petere*? Hic verò mira commentus est *Fayus*; docet enim Quintilianum lib. VI. Ciceronem voce *Coniscant* utentem, & hunc ipsum *Lucretii* versum laudare: Ita Isti semper errant, qui alienis, non suis oculis utuntur.

326. *Impete.*) Sic lib. V.

Aut hominem tanto membrorum esse impete natum.

& alibi.

329. *Clamoreque Montes Icti rejectant.*) Alii *Cold.* *Clamor quoque montes Icti, & ejectat.*

333. *Nunc age, &c.*) De soliditate *Seminum*, & de affectionibus, *Pondere*, viz. & *Motu*, quæ ex illa profuunt, copiosè disputavit: Jam de alia *Seminum* affectione, *Figura*, viz. quæ *Magnitudinem* consequitur, (*Figura* enim terminus & modus magnitudinis) dicturus, monet v. 5. *Atomos* esse diversimode figuratas. Non profectò quod ipsarum figurarum discerni visu magis valeant, quàm de magnitudine est dictum, sed quod ea figuratio rationibus variis comprobari possit: *Epicurus* apud *Plutarchum* docet *Atomos*, idem ἔχειν σχήματα λόγῳ θεωρητά. *Epicurus* Epist. ad *Herodotum*, τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μετὰ, ἐξ αὐτῶν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται, καὶ εἰς αὐτὰ διαλύονται, ἀπερίληπτά ἐστι τὰς διαφορὰς

Qualia sint, & quam longè distantia formis,
 Percipe, multigenis quàm sint variata FIGURIS: 335
 Non quòd multa parum simili sint prædita forma,
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Nec mirum: nam cum sit eorum Copia tanta,
 Ut neque finis (uti docui) neque Summa sit ulla:
 Debent nimirum non omnibus omnia prorsum 340
 Esse pari filo, similique affecta Figura.

Præterea genus Humanum, mutæque natantes
 Squammigerum Pecudes, & læta Arbusta, Feræque,
 Et variæ Volucres, lætantia quæ loca aquarum
 Concelebrant circum ripas, fonteisque, lacusque: 345
 Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
 Horum unum quodvis generatim sumere perge,
 Invenies tamen inter se distare Figuris.
 Nec ratione alia Proles cognoscere Matrem,

Nec

φοκαῖς τῶν χημάτων· ἡ γὰρ δύναται
 γινώσκειν τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ
 τῶν αὐτῶν (forſan Ατόμων) χημάτων
 περιλημμάτων.

336. *Non quod multa parum, &c.*)
 Intelligit multa esse simili figura, non
 autem infinita: Faber. Contrà Lu-
 cretius v. 522.

Primordia rerum

*Inter se simili quæ sunt perfecta figura
 Infinita cluere.*
 vid. v. 691. è quo quid hæc sibi velint
 discas.

338. *Nec mirum cum, &c.*) Primò
 v. 4. Docet Semina diversimodè esse
 figurata, quod verisimile non sit Cor-
 puscula illa, cum sint infinita, esse fi-
 guræ uniusmodi. Res quaslibet con-
 templemur, quòd major earum nume-
 rus, eòdè major plerumque figurarum
 varietas. & idem, quod de rebus aliis,
 est de Seminibus sentiendum.

341. *Esse pari filo.*) A. Gellius, Lib.
 XIV. Cap. 4. Chrysippus facit imagi-
 nem Justitiæ, fierique solitum esse di-
 cit à Pictoribus, Rhetoribusque anti-
 quioribus ad hunc ferme modum: for-
 ma atque filo virginali, &c. Et Plau-
 tus dixit satis scitum filium mulieris,
 pro forma & figura mulieris: & ipse
 Lucretius alibi.

342. *Præterea Genus Humanum, &c.*)
 Secundò v. 7. Variæ Principiorum fi-
 guræ arguuntur ex eo, quòd omnia na-
 turalia ex iis contexta, Homines, Fe-
 ræ, Aves, Pisces, &c. diversimode
 figurentur.

344. *Latantia.*) Quid sibi velit hæc
 vox *Latantia* nescit Lambinus, nisi
 forſan ab effectu loca aquarum dicantur
Latantia, quia volucres lætifcent:
 Conjicit autem Legendum *Fluitantia*,
 vel *Lælantia*, i. e. invitantia. Faber
 legit *Liquentia*, suamque conjecturam
 tuctur autoritate Virgilii, qui dixit
Campos liquentes. Vossius ad Catullum
 p. 234. *Latantia* defendit; & confir-
 mat ex v. 884. Lib. V.

— *Puer haud quaquam, quin sæpe
 etiam tunc*

*Ubera Mammarum in somnis lætantia
 quatit.*

348. *Distare figuris.*) Alii *Differre
 figuris.*

349. *Nec ratione alia, &c.*) Quartò
 v. 22. ostendit hanc diversimodam fi-
 gurationem, non tantum in rerum ge-
 neribus, sed in Individuis ejusdem ge-
 neris manifestam esse & conspicuam:
 Ex sola enim diversa figuratione agni-
 tio Matris à Prole, Prolis à Matre in
 Brutis: Hoc argumentum illustrat

Nec Mater posset Prolem: quod posse videmus,
 Nec minùs atque homines inter se nota cluere.
 Nam sæpè ante Deùm vitulus delubra decora
 Turicremas propter mactatus concidit aras,
 Sanguinis expirans calidum de pectore flumen;
 At Mater virideis saltus orbata peragrans,
 Linqvit humi pedibus vestigia pressa bisulcis,
 Omnia convivens oculis loca, si queat usquam
 Conspicere amissum Fœtum: completque querelis
 Frundiferum nemus adhistens; & crebra revisit
 Ad stabulum, desiderio perfixâ Juvenci:
 Nec teneræ falices, atque herbæ rore vigentes,
 Fluminaque ulla queunt summis labentia ripis,
 Oblectare animum, subitamque avertere curam:
 Nec Vitulorum aliæ species per pabula læta
 Derivare queunt aliò, curaque levare:
 Usque adeo quiddam proprium, notumque requirit.
 Præterea teneri tremulis cum vocibus Hœdi
 Cornigeras nòrunt Matres, Agnique petulci

350

355

360

365

Balan.

præclara descriptione vaccæ mactatum vitulum requirentis: & demum quiddam de agnitione Matrum ab Hœdis & Agnis subjungit.

351. *Nota cluere.*) Animalia viz. inter se, vel sibi invicem nota sunt.

353. *Turicremas.*) Virgilius,
Vidit turicremis cùm dona imponeret Aris.

356. *Linqvit.*) Nescio quis *Non quit.* *Quit à Quo,* quiesco: *Non quit,* id est, non facit quiescere vestigia, ut apud Plautum *Quiesce istam rem: Quiesce istum tumultum:* Si esset vox *Quo*, quam nondum inveni, lectionem veram esse judicarem.

359. *Adhistens.*) Nescio quis *Adhistens*, ex voce *στίζα*, Hesychius *στίζα; ἐπιφώνημα αἰεῖν*. Scholiastes ad quartum Idyllium Theocriti, *στίζα; ἐπιφθονμα βουκολικόν, ὅπερ λέγουσι οἱ βουκόλοι, ὁμοίως ἔχ. τὸ ψίτλα*. Idem ad quintum Idyllium: *στίζα, ψίτλα; ποιμνικὰ, αἰπολικὰ, βουκολικὰ ἐπιφθονματα*. Ita hæc conjectura Vaccam Lucretii in Pastorem, Caprarium,

vel Armentarium convertit: *Adsectans*, Alii; *Adhistens*, i. e. Proximum; Lambinus: *Adhistens*, Luctu & dolore orbitatis perfixa ibi stans, stupefacta, *ἐπιστάσα ἰσότην*. Faber.

359. *Crebra.*) Virgilius

— *Pede terram*

Crebra ferit.

359. *Revisit ad stabulum.*) Sic Terentius, ad eum visam, & Plautus, nunc ad eum in viso.

365. *Derivare queunt aliò.*) Alii *Animum*: ut v. 363.

Oblectare Animum: & Virg.

— *Non mollia possunt*

Prata movere Animum —

Alii

Derivare queunt, Animum tuerique levare:

Pro *Aliò* Reliqui pugnant, & laudant Ciceronem alicubi dicentem, *Aliò* responcionem suam derivavit.

368. *Agnique petulci.*) *Petulci* appelluntur, qui protervo impetu & crebro petunt lædendi alterius gratia: *Festus*: Ex hoc loco Festi edit. corrige.

Balantum pecudes: ita, quod natura reposcit,
Ad sua quisque fere decurrunt ubera lactis.

370

Postremo quodvis Frumentum, non tamen omne
Quodque suo in genere inter se simile esse videbis,
Quin intercurrat quædam distantia formis,
Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
Littoris incurvi bibulam pavit Æquor arenam.
Quare etiam atque etiam simili ratione necesse est,
Natura quoniam constant, neque facta manu sunt,
Unius ad certam formam Primordia rerum,
Dissimili inter se quædam volitare Figura.

375

380

Perfacile est jam animi ratione exsolvere nobis,
Quare Fulmineus multò penetratior ignis,
Quam noster fluat è Tedis terrestribus ortus.
Dicere enim possis cœlestem FULMINIS ignem
Subtilem magis è parvis constare figuris:
Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
Noster hic è Lignis ortus, Tedaque creatus.

385

Præterea Lumen per cornu transit: at Imber
Respuitur: Quare? Nisi Luminis illa minora

Corpora

369. *Balantum Pecudes.*) Ita Vet. Codd. dum Alii scribunt *Balantes pecudes.*

371. *Postremo quodvis, &c.*) Eandem specialem, seu (ut loquuntur) individualement differentiam agnoscere docet, v. 6. si quis attendat, non modò in herba sed etiam in granis frumenti, in Conchis, & similibus: & demùm v. 4. concludit semina ipsa, cum à nullo Artifice ad unam formam facta sint, debere non minùs quàm res cæteras variis & diversis figuris ornari.

371. *Quodvis frumentum.*) è versu 347. repete *Sumere perge.*

376. *Pavit.*) Ita Lambinus è MS. *Pavire* autem Veteres pro *ferire*. *Cicero Lib. II. de Divinatione.* Sed quia cum pascuntur necesse est aliquid ex ore cadere, & Terram *pavire*, Terripavium primò, post Terripudium dictum est. Alii scribunt *Lavit* autore *Nonio*, qui in voce *Lavit* hunc verbum laudat.

381. *Perfacile est jam animi ratio-*

ne, &c.) Hanc pro varietate figurarum contentionem non inanem & inutilem esse, sed variis naturæ Phænomenis explicandis necessariam demonstrat; & ex iis ipsis Naturæ Phænomenis varietatem figurarum egregie & copiose probat. Primò v. 9. docet, cur Ignis Fulminis faciliùs & fortius res penetrat quam Ignis è Teda vel è Lignis ortus; nempe Ignis fulminis è parvis & subtilibus seminibus constat, dum crassiora sunt & hebetiora semina istius ignis, qui è Teda aut Lignis oritur. Ita Alia semina Aliis minora.

382. *Penetratior.*) Quidam Codd. *Penetratilis*: ut & v. 384. *Cælestis* pro *Cælestem*.

385. *Subtilem magis è parvis.*) Et *Parvis*, mavult *Faber*, & sapit.

388. *Præterea Lumen per Cornu, &c.*) *Per Cornu*, Alii è Veteribus: v. 3. docet eandem Diversitatem figurarum, Causam esse cur Lux per Cornu transit dum Aqua in superficie sistitur.

389. *Minora.*) Bono animo sit *Fagus*, non

Corpora sunt, quàm de quibus est liquor Almus Aquarum : 390

Et Quamvis subito per colum Vina videmus
Perfluere, at contra tardum cunctatur Olivum;
Aut quia nimirum majoribus est Elementis,
Aut magis hamatis inter se, perque plicatis.
Atque ideo fit uti non tam deducta repente
Inter se possint Primordia singula quæque
Singula per cujusque foramina permanare.

395

Huc accedit, uti Mellis Lactisque liquores
Jucundo sensu linguæ tractentur in ore;
At contra tetra Absinthii natura, ferique
Centauri foedo pertorquent ora sapore:
Ut facile agnoscas è lævibus, atque rotundis
Esse ea, quæ sensus jucundè tangere possunt:
At contra quæ amara, atque aspera cunque videntur,

400

Hæc

non secum pugnat Lucretius: Alia semina aliis minora esse libenter agnoscit, nec tamen sibi ipsi repugnat, licet semina *Minima* esse olim dixerit. Per minima enim nihil aliud volunt Epicuræi quàm simplicia, solida Corpora, idèque individua.

391. *Quamvis subito.*) *Quantumvis subito*, mallet cum *Lambino*, quàm *Liet subito* cum *bono Fayo*. Alia semina non tantùm aliis majora, sed Alia hamata & ramosa esse, dum Alia rotunda sint v. 7. demonstrat. Vinum enim ideo citò per Colum transit, dum Oleum tardiùs finit, quoniam Olei semina hamata sunt, & inde perplexior Principiorum nexus, ita ut non facilè adeo exolvantur, & coli foramina penetrent.

395. *Deducta.*) *Tenuia*, subtilia; metaphora à lana, ut opinor; exempla passim. Alii *Diducta*, quod in MSS. legitur, quod esset *Divisa*, *Distrahta*, *Separata*, &c. sed pessimè, ut opinor, nam in Concretis Atomis non mutant naturam. Ridiculus itaque *Gisanius* qui scribit, *Atomis hamatæ sunt initio, nec statim omnes diductæ*: Faber. Ipse Ridendus: Hamata semina perplexe connecti quis nescit? *Semina in concretis naturam mutare*, nec Ipse credidit *Gisanius*, Hamatas verò Atomos subi-

tò diduci non posse existimavit, & recte: *Diducta* igitur libenter legerem, cum semina hamata, & inter se perplicata, nisi diducantur, per Coli foramina permanare non possunt.

398. *Huc accedit uti mellis*, &c.) v. 10. idem urget argumento è diverso rerum sapore ducto; Lac enim & Mel dulcia sunt, quia constant è Corpusculis ea ratione configuratis, ut in organum gustatus effusa, porulosque ejus subeuntia apposite ipsis eisdem particulis accommodentur, sicque ipsum deliniant, demulcant, leniter placidèque afficiant: Absynthium verò & Centaurium Amara & Acerba, quod Corpuscula ex quibus constant ea ratione configurentur, ut in porulos Organi subeuntia haud debitam habeant cum ipsis commensurationem, unde & particulas ejusdem compungant, concidant, convellant, organumque adeo dilanient, discerpant, asperiter moveant. Et hinc licet conjectare, Dulcia è lævibus & rotundis Corpusculis componi, Amara ex asperis & hamatis.

401. *Ferique Centauri.*) Ut Absynthium tetrum, & lib. IV. *Tristia* Centauræ. Valeant Grammatici cum bellis istis de Immanitate *Chironis* conjecturis, & miser *Fayus* cum suo *Agræstio*.

Hæc magis hamatis inter se nexa teneri ;
Proptereaque folere vias rescindere nostris
Sensibus, introituque suo perrumpere corpus.

Omnia postremo Bona sensibus, & Mala tactu,
Dissimile inter se pugnant perfecta Figura:
Ne tu forte putes Serræ stridentis acerbum
Horrorem constare elementis lævibus æquè
Ac Musæa mele, per chordas Organici quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant:

Neu simili penetrare putes Primordia forma
In nareis hominum, cum tetra Cadavera torrent,
Et cum Scena croco Cilici perfusa recens est,
Araque Panchæos exhalat propter odores:

Neve bonos rerum simili constare Colores
Semine constituas, oculos qui pascere possunt,
Et qui compungunt aciem, lacrymareque cogunt:

Aut fœda specie tetri, turpesque videntur.
Omnis enim sensus quæ mulcet causa, juvatque,
Haud sine Principiali aliquo lævore creata' est:
At contra, quæcunque molesta atque aspera constat,
Non aliquo sine Materiæ squalore reperta' est.

Sunt etiam quæ jam nec Levia jure putantur
Esse, neque omnino flexis mucronibus Unca:

Sed

406. *Rescindere.*) Rumpere, Aperire. Alii legunt *Restringere*, quod forsitan idem valet.

408. *Omnia postremo bona, &c.*) Hactenus de dulci & amaro sapore, jam v. 18. docet res aliis etiam sensibus jucundas, aut injucundas fieri propter eandem causam, quoniam viz. Semina è quibus constant sint lævia & rotunda, vel aspera & hamata. Sic in gratis Sonis, Odoribus, & Coloribus, rotunda & lævia femina, in ingratis autem hamata & aspera agnoscens.

412. *Musæa mele.*) Cantica elaborata, et ex arte composita. *Mele* ut *Pelage*: v. 504. *Cycnea Mele*: lib. I. v. 933. *Musæo lepore*, v. 946. *Musæo melle*, lib. V. v. 336. *Melicos sonores*.

416. *Croco Cilici.*) Croci enim qui è Cilicia advehabatur floribus scæna spargebatur: Faber, Horatius Epist. ad Augustum.

Resse necne Crocum floresque perambulet Attæ

Fabula si dubitem, etc.

417. *Araque propter exhalat.*) Ita mallem quàm propter odores, exhalat.

419. *Oculos pascere.*) Sic lib. I. v. 36. *Pascit Amore avidos inhians in Te, Deu, visus.*

Terentius,

Restabit nihil aliud nisi pascere oculos.

425. *Squalore.*) *Squalor*, proprie asperitas est, itaque vestis auro et signis aspera *Squalens Auro* dicitur Virgil. Faber. Haud operæ pretium monere in quibusdam Codd. huic versui subjungit

At quæ lenis Et est jucundo prædita sensu

Hæc aliquo sine seminio graviore creata est.

426. *Sunt etiam quæ jam, etc.*) Quoniam sunt quædam Objecta, quæ sensus

Sed magis Angululis paullum prostantibus, & quæ
Titillare magis sensus, quam Lædere possunt:

Fæcula jam quo de genere est, Inulæque sapor.

430

Denique jam calidos Igneis, gelidamque Pruinam,

Dissimili dentata modo compungere sensus

Corporis, indicio nobis est Tactus uterque.

TACTUS enim, Tactus (pro Divum numina sancta!)

Corporis est sensus, vel cum res Extera sese

435

Insinuat, vel cum lædit, quæ in corpore nata est,

Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res:

Aut ex Offensu cum turbant Corpore in ipso

Semina,

sus organa nec prorsus lacerant, ut
Amara, nec ita delectant ut Dulcia,
sed titillant potius & grato Dolore ex-
citant, ideo putandum est nec prorsus
lævia & rotunda eorum semina esse, nec
hamata & aspera; sed Angulis quibus-
dam extantibus figurata, ita ut ali-
quantenus pungere valeant lacerare non
possint, v. 5.

430. *Inulæque.*) Ita Lambinus &
Codd. cum Vulgati habent *vinique*:
Horatius dixit *Amaras Inulas*,

*Erucae virides Inulis ego primus
Amaris*

Monstravi incoquere, &c.

431. *Denique jam calidos Ignes, &c.*)
Ad Tactum tandem venit, & Illius ob-
jecta diversimodè figurata esse docet
v. 13. quia Calor & Frigus Organa di-
versimodè efficiunt. Deinde Tactum
(quem Epicuræi unice admirabantur &
amabant) & diversas illius species non
sine effusione quadam Animi, & exul-
tatione explicat.

432. *Dentata.*) Figurata, ne putes
Lucretium velle Ignis Atomos angulo-
sæ esse, non orbicularis figuræ, & sen-
sus uterque (ita legit) dicitur, metony-
micòs pro *Utriusque*: Gassendus. Sed
plus *Dentata* significat: Semina enim
Ignis compungunt sensum, ideoque ne-
cesse est angulos quosdam habeant ex-
tantes. Frigus ad figuram Trigoni-
cam seu Pyramidalem, quæ nimirum
constat ex quatuor faciebus triangula-
ribus, Epicurns refert. Etenim in
Epist. ad Pythoclem, Glaciei causam
declarans, *Seri eam dicit κατ' ἐκδο-*

ψιν μὲν τῷ περιφεῖν χαλεκισμῷ ἐκ τῆς
ὕδατος, συνῆσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ἡ ἐν-
γασίαν τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων, κα-
τὰ τὴν ἐξωδὸν τῶν τοιούτων πρόσκρουσιν
&c. Dum exploduntur ex Aqua Orbicu-
laria (electricia caloris) Corpuscula,
coarctantur verò quæ in eadem Aqua repe-
riuntur Scalena, & Acutangula, aut dum
ea Corpuscula pasciscuntur extrinsecus, &c.
Eadem Plut. in libro de primo Frigido.

434. *Pro Divum Numina sancta.*)
Poeticè non Philosophicè, certe non
κατ' Ἐπίκουρον loquitur (proh Dii im-
mortales) quos frustra invocet, si illos
securum agere ævum credideris. Fa-
ber. Inconsideratè, ut & omnia de
Tactu: Epicurus Ipse, ὁρεκὸς δὲ καὶ
ὁρεκισμὸς μωρίους τοῖς ἰαυτοῖς βιβλίοις
ἐγγράφει, ομοῦς τε συνεχῶς καὶ Μα-
ρία, καὶ Νηδία, ἐξ ὁρῶν τῆς ἰστορ-
χάουρας, καὶ πρὸς ἑς διαλέγουσα, πρὸς
τὴν θιῶν vid. Eusebium Præp. Evang.
Lib. XIV. Cap. 27. Lucretius imita-
tur Epicurum, inde hæc exclamatio,
& illa infra.

*Nam pro Sancta Deum tranquillæ
Peciora puce, &c.*

435. *Corporis.*) Vir summi judicii
Fovus existimat corpus hoc in loco idem
significare aciu lib. I. v. 305.

*Tangere enim est tangi, nisi Corpus,
nulla potest rei.*

439. *Confunduntque.*) De voce ista
nihil interpretes, semina inter se con-
cita Confundunt sensum, quia tumul-
tuantur; nisi quis mavult *Compungunt*,
ut in v. 420.

Semina, confunduntque inter se concita sensum :

Ut si forte manu quamvis jam Corporis ipse

Tute tibi partem ferias, æquè experiare.

Quapropter longè formas distare necesse'st,

Principiis, varios quæ possunt edere sensus.

Denique, quæ nobis Durata ac Spissa videntur,

Hæc magis hamatis inter sese esse necesse'st,

Et quasi ramosis altè compacta teneri.

In quo jam genere in primis Adamantina saxa,

Prima acie constant, ictus contemnere sueta,

Et validi Silices, ac duri robora Ferri,

Æraque, quæ claustris restantia vociferantur.

Illa autem debent ex Lævibus atque Rotundis

Esse magis, fluido quæ corpore Liquida constant.

Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque,

Et procursus item in proclive volubilis extat.

Omnia postremò quæ puncto tempore cernis

Diffu-

443. *Edere.*) Alii legunt *Reddere*, nihil muto, at *Ledere*, quod amat Gifaninus, nullo modo ferri potest.

444. *Denique quæ nobis, &c.*) Hætenus diversitatem figurarum probavit ex diversibus motibus quos in Organis sensuum objecta excitant: jam alia argumenta congerit, v. 34. è Firmitate & Fluiditate Rerum ducta. Quædam enim semina habent hamulos, uncinulosve, quibus possint sese invicem irretire, continere, & spatiosis inanibus, quantum fieri potest, seclusis, impedire mutuam sese evolvendi dissociandique libertatem: Ista firma duræque Corpora constituunt, Æs, Ferrum, Saxa, & similia. Aliæ particule leves sunt & ad orbicularem figuram accedentes, & ex iis Fluida Corpora componas; nam particule læviores & orbiculari figura præditæ dissociabiles sunt, emobiles, impulsu facile cedunt, & in proclivi provolvi possunt.

446. *Ramosis.*) *Per ramos.*) Alii.

450. *Æraque quæ Claustris restantia.*)

De Cardinis stridore intelligendum, Lambinus qui aliter sentiebat, alibi errat, aut certe ibi iudiligerenter fuit. *Restantia* quasi sustinentia: Faber.

452. *Fluido quæ, &c.*) Quidam Codd. *Liquido quæ Corpore Fluida constant.*

453. *Glomeramina.*) Faber vix ignoret Gifanio scribenti Lucretium vocare Atomos orbiculares *Glomeramina*, neque adeo potuit: Sed Fabri Clementiam non implorat Gifaninus, & Poeta potuit vocare Atomos *Glomeramina*, vocavit enim. Nili quis censeat Lucretium de figuris seminum disputantem aliud quàm semina significare velle.

455. *Omnia postremo, &c.*) Quædam sunt Corpora quæ inter Fluida numeramus, v. 9. Fumus, Nebula, Flamma, &c. quæ vel levissimo impetu dissolvi possunt & dissipari, ideoque ex hamatis & inter se perplexis feminibus non constant. Eadem tamen Corpora sensus pungunt, Ut Nebula & Fumus Oculos, Res etiam duras penetrant, ut Flamma, lapides & saxa: Idcoque è lævibus & prorsus rotundis Principiis non componuntur. Hæc autem v. 8. ex Acutis feminibus partim componi asserit: Ista est hujus loci, qui toties exercuit Interpretes, sententia.

Sed magis Angululis paullum prostantibus, & quæ
Titillare magis sensus, quam Lædere possunt:

Fæcula jam quo de genere' sit, Inulæque sapor.

430

Denique jam calidos Igneis, gelidamque Pruinam,

Diffimili dentata modo compungere sensus

Corporis, indicio nobis est Tactus uterque.

TACTUS enim, Tactus (pro Divum numina sancta!)

Corporis est sensus, vel cum res Extera sese

435

Insinuat, vel cum lædit, quæ in corpore nata' sit,

Aut juvat egrediens genitales per Veneris res:

Aut ex Offensu cum turbant Corpore in ipso

Semina,

sus organa nec prorsus lacerant, ut
Amara, nec ita delectant ut Dulcia,
sed titillant potius & grato Dolore ex-
citant, ideo putandum est nec prorsus
lævia & rotunda eorum semina esse, nec
hamata & aspera; sed Angulis quibus-
dam extantibus figurata, ita ut ali-
quatenus pun gere valeant lacerare non
possint, v. 5.

430. *Inuleque.*) Ita Lambinus &
Codd. cum Vulgati habent *vinique*:
Horatius dixit *Amaras Inulas*,

Erucas virides Inulis ego primus
Amaris

Monstravi incoquere, &c.

431. *Denique jam calidos Ignes, &c.*)
Ad Tactum tandem venit, & Illius ob-
jecta diversimodè figurata esse docet
v. 13. quia Calor & Frigus Organa di-
versimodè afficiunt. Deinde Tactum
(quem Epicuræi unice admirabantur &
amabant) & diversas illius species non
sine effusione quadam Animi, & exul-
tatione explicat.

432. *Dentata.*) Figurata, ne putes
Lucretium velle Ignis Atomos angulo-
sæ esse, non orbicularis figuræ, & *sen-
sus uterque* (ita legit) dicitur, metony-
micòs pro *Utriusque*: Gassendus. Sed
plus *Dentata* significat: Semina enim
Ignis compungunt sensum, ideoque ne-
cesse est angulos quosdam habere ex-
tantes. Frigus ad figuram Trigoni-
cam seu Pyramidalem, quæ nimirum
constat ex quatuor faciebus triangula-
ribus, Epicurus refert. Etenim in
Epist. ad Pythoclem, Glaciei causam
declarans, fieri eam dicit *κατ' ἑκτα-*

ψιν μὲν τῷ περιφεῖς χημαλισμῷ ἐκ τῷ
ὕδατι, συνάσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ὁ ἐν-
γώνιος τῶν ἐν τῷ ὕδατι παρὰ χόρτων, κα-
τὰ δὲ τῇ ἐξέσει τῶν τοιούτων πρόσκεισιν,
&c. *Dum exploduntur ex Aqua Orbicu-*
laria (electricia caloris) Corpuscula,
coarctantur verò quæ in eadem Aqua reperi-
untur Scalenæ, & Acutangulæ, aut dum
ea Corpuscula adsciscuntur extrinsecus, &c.
Eadem Plus. in libro de primo Frigido.

434. *Pro Divum Numina sancta.*)
Poeticè non Philosophicè, certe non
κατ' Ἐπίκουρον loquitur (proh Dii im-
mortales) quos frustra invocet, si illos
securum agere ævum credideris. Fab-
ber. Inconsideratè, ut & omnia de
Tactu: Epicurus Ipse, *ὁρεῖς δὲ καὶ*
ὁρεῖσιν μὲν τοῖς τοῖς ἐν τῷ βέλτιον
ἐγγράφει, ὁρεῖς τε συνεχῶς καὶ Μά-
δια, καὶ Νῦν Δία, ἐξ ὁρῶν τὸς ἐν τῷ
χάορι, καὶ πρὸς ὅς διαλέγεται, πρὸς
τῶν θεῶν vid. Eusebium Præp. Evang.
Lib. XIV. Cap. 27. Lucretius imita-
tur Epicurum, inde hæc exclamatio,
& illa infra.

Nam prob Sancta Deum tranquilla
Peciora puce, &c.

435. *Corporis.*) Vir summi judicii
Fayus existimat corpus hoc in loco idem
significare ac in lib. I. v. 305.

Tangere enim est tangi, nisi Corpus,
nulla potest res.

439. *Confunduntque.*) De voce ista
nihil interpretes, semina inter se con-
cita Confundunt sensum, quia tumul-
tuantur; nisi quis mavult *Compungunt*,
ut in v. 420.

Semina, confunduntque inter se concita sensum :

Ut si forte manu quamvis jam Corporis ipse

Tute tibi partem serias, æquè experiare.

Quapropter longè formas distare necesse'st,

Principiis, varios quæ possint edere sensus.

Denique, quæ nobis Durata ac Spiissa videntur,

Hæc magis hamatis inter sese esse necesse'st,

Et quasi ramosis altè compacta teneri.

In quo jam genere in primis Adamantina saxa,

Prima acie constant, ictus contemnere sueta,

Et validi Silices, ac duri robora Ferri,

Æraque, quæ claustris restantia vociferantur.

Illæ autem debent ex Lævibus atque Rotundis

Essè magis, fluido quæ corpore Liquida constant.

Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque,

Et procursus item in proclive volubilis extat.

Omnia postremò quæ puncto tempore cernis

Diffu-

443. *Edere.*) Alii legunt *Reddere*, nihil muto, at *Ledere*, quod amat Gifanius, nullo modo ferri potest.

444. *Denique quæ nobis, &c.*) Hætenus diversitatem figurarum probavit ex diversis motibus quos in Organismis sensuum objecta excitant: jam alia argumenta congerit, v. 34. è Firmitate & Fluiditate Rerum ducta. Quædam enim semina habent hamulos, uncinulosve, quibus possint sese invicem irretire, continere, & spatiolis inanibus, quantum fieri potest, seclusis, impedire mutuam sese evolvendi dissociandique libertatem: Ista firma duræque Corpora constituunt, Æs, Ferrum, Saxa, & similia. Aliæ particule leves sunt & ad orbicularem figuram accedentes, & ex iis Fluida Corpora componas; nam particule læviores & orbiculari figura præditæ dissociabiles sunt, emobiles, impulsæ faciliè cedunt, & in proclivi provolvi possunt.

446. *Ramosis.*) *Per ramos.*) Alii.

450. *Æraque quæ claustris restantia.*)

De Cardinis fridore intelligendum, Lambinus qui aliter sentiebat, alibi errat, aut certe ibi indiligenter fuit. *Restantia* quasi sustinentia: Faber.

452. *Fluido quæ, &c.*) Quidam Codd. *Liquido quæ Corpore Fluida constant.*

453. *Glomeramina.*) Faber vix ignoravit Gifanio scribenti Lucretium vocare Atomos orbiculares *Glomeramina*, neque adeo potuit: Sed Fabri Clementiam non implorat Gifanius, & Poeta potuit vocare Atomos *Glomeramina*, vocavit enim. Nili quis censcat Lucretium de figuris seminum disputantem aliud quàm semina significare velle.

455. *Omnia postremo, &c.*) Quædam sunt Corpora quæ inter Fluida numeremus, v. 9. Fumus, Nebula, Flamma, &c. quæ vel levissimo impetu dissolvi possunt & dissipari, ideoque ex hamatis & inter se perplexis seminibus non constant. Eadem tamen Corpora sensus pungunt, Ut Nebula & Fumus Oculos, Res etiam duras penetrant, ut Flamina, lapides & saxa: Ideoque è lævibus & prorsus rotundis Principiis non componentur. Hæc autem v. 8. ex Acutis seminibus partim componi asserit: Ista est hujus loci, qui toties exercuit Interpretes, sententia.

Diffugere, ut Fumum, Nebulas, Flammæque necesse' est,
 Si minùs omnibu' sunt è Lævibus atque Rotundis,
 At non esse tamen Perplexis indupedita,
 Pungere uti possint corpus, penetrareque saxa :
 Nec tamen hærerere inter se, quod quisque videmus 460
 Sentibus esse datum : Facile ut cognoscere possis
 Non è Perplexis, sed Acutis esse Elementis.

Sed quod Amara vides eadem, quæ fluvida constant,
 Sudor uti Maris est, minimè id mirabile habendum.
 Nam quod fluvidum est, è Lævibus atque Rotundis 465
 Est, at Levibus, atque Rotundis mista doloris
 Corpora; nec tamen hæc retineri Hamata necesse' est :
 Scilicet esse globosa, tamen cum Squalida consent,
 Provolvi simul ut possint, & læderè sensus.

Et quò mista putes magis aspera lævibus esse 470
 Principiis unde 'st Neptuni corpus acerbum :
 Est ratio secernundi, seorsumque videndi.
 Humor dulcit, ubi per terras crebrius idem
 Percolatur, ut in foveam fluat, ac mansuescat.
 Linqvit enim suprà tetri Primordia viri 475
 Aspera, quò magis in terris hærescere possunt.

Quod

457. *Si minus omnibus sunt.*) Ita legit Muretus, elegantius quàm vulgati Codd. qui *Si minus Omnia* exhibent.

460. *Nec tamen Hærerere inter se.*) Hos tres versus agnoscunt Codd., rejicit Lambinus; Asseritque supervacaneos esse: quasi non debuit Lucretius affirmare Fluida ista pungentia et penetrantia Acuta femina non minùs quàm lævia et rotunda continere: Atomi enim vel læves vel rotundi non pungunt Corpus, neque penetrant: libenter igitur retinerem si esset quod pro *Sentibus* reponi possit.

463. *Sed quòd Amara vides eadem, &c.*) Alia sunt fluida, quæ simul & Amara aut Acerba, v. g. Aqua Marina; Hæc omnia componi assertit v. 14. partim è lævibus & rotundis, unde istorum Fluiditas, partim è squalidis & asperis, unde Acerbitas & Amaritudo; denique demonstrat istiusmodi corpora ex particulis diversimode figuratis compingi, quoniam separari possunt, Percoletur enim per Arenam Aqua Ma-

rina, asperas particulas deponit, & cum lævibus suis tantùm & rotundis feminibus dulcis fluit.

464. *Sudor uti Maris est.*) Faber legit *Sudor amarus ut est*, & assertit Lucretium his 7. v. de sudore tantum disputare: Hæc conjectura illi mirificè placet, & fruatur; non invideo. *Sudor Maris* seu *Udor Maris* lege, non quia, ut Interpretes, Empedocles olim vocavit Mare *Sudorem terræ*, (*ιδωρα τῆς γῆς* Aristoteles 2. Meteorolog.) Sed quia *Sudor* seu ut Alii *Udor*, idem est ac *Humor*: Vid. Varonem de lingua Lat. Lib IV. voce *Udus*. De *Sudore* autem & non de *Aqua marina* hic loci agere Poetam isti soli dicunt qui indiligenter legunt.

466. *Doloris Corpora.*) Squalida seu Aspera, unde dolor, & insuavis motus.

468. *Scilicet esse Globosa.*) Scilicet, scire licet, ut sæpe Lucretius, quodcunque enim est Fluidum ex orbicularibus & globosis principiis constat.

Quod quoniam docui, pergā connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum

Finita variare FIGURARUM ratione.

Quod si non ita sit, rursū jam Semina quædam 480
Esse infinito debebunt corporis auctu.

Namque in eadem una cuiuscujus brevitāte

Corporis, inter se multum variare Figuræ

Non possunt: Fac enim minimis ē partibus esse

Corpora prima tribus, vel paullo pluribus auge; 485

Nempe ubi eas parteis unius Corporis omneis,

Summa atque ima locans, transmutans dextera lævis,

Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo

Formai speciem totius Corporis ejus:

Quod superest, si forte voles variare figuras, 490

Addendum parteis alias erit: inde sequetur

Adsimili ratione alias, ut postulet ordo,

Si

477. Quod quoniam docui, &c.) Hoc est quod probandum suscipit; Variant Figuræ Atomorum, & est illarum varia magnitudo, ut jam ostensum est, et si sit indefinita, seu incomprehensibilis. Id primò probat v. 22. ex ipsa seminum, quam olim demonstraverat, Parvitate: ut enim Figurarum varietas foret Infinita, necesse est ut immensa sit seminum quorundam moles, cum sola immensa magnitudo sit infinitæ varietatis figurarum capax. Si corporis figuram mutare velis, transpone partes, quot sunt diversæ positiones tot erunt diversæ figuræ; Idem in semino aggredere, omnibus modis partes, quæ in illo concipi possunt, versa & transpone, & finitam tantum figurarum varietatem in tantillo Corpore agnosces. Epicurus docuit, *εἶναι τὰ χημεῖα τῶν ἀτόμων ἀπερίληπτα, καὶ ἀπειρα* Plutarchus de Placit. Phil. Lib. I. Cap. 3. *Ἀτόμοι ταῖς διαφοραῖς καὶ ἀπλῶς ἀπειροὶ εἰσιν, ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτοι, εἰ μὴ μέλλει τις καὶ τοῖς μεγέθειν ἀπλῶς εἰς ἀπειρον αὐτὰς ἐκβάλλειν, ἃ τε ἐν τῷ αἰσιν μὲν μεγέθει ἀπειροὶ ἐννοεῖν διαφορὰς ἀδύνατον.* Epicurus ad Herod. Ita recte legit Gassendus: Meibomius autem suis

emendationibus omnia turbavit.

478. *Apta.*) *Εξαφθεῖσα*, *Εχόμενη*, Annexa, Connexa, Pendens. *Fidem* autem Probationem, ut & Græcis *πίστις* in eadem notatione. Faber. *Adepta*, Barthius. ut in v. 636. Claudiani de Bello Getico,

O meritum nomen felicibus apta triumphis.

479. *Finita variare ratione.*) Quidam Codd. *Variata*. Alii *Finitas rationes*.

482. *Cujuscujus.*) *Cujuscujus* ē Codd. *Gifunius*, & numeros esse Ennianus contendit.

485. *Tribus vel Pluribus auge.*) Non Tres aut plures partes addas, ut alii Interpretes; sed supponas, ē tribus aut pluribus, i. e. definito partium numero constare. Quælibet figuratio positionem partium peculiarem exigit, porro autem partes magnitudinis finitæ tot modis transponi, & componi possunt, ut nullus tandem positionis modus superstes fiat: alioquin enim novæ & novæ in infinitum partes essent, ex quibus magnitudo tandem infinita conciperetur, cuiusmodi sane in *Atomo* non est, quæ infra visum longè consistit. Gassendus.

Si tu forte voles etiam variare figuras.

Ergo formæ novitatem corporis augmen

Subsequitur : quare non est ut credere possis,

Esse infinitis distantia semina formis,

Ne quædam cogas immani maximitate

Esse, suprâ quod jam docui, non posse probari.

Jam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque fulgens

Purpura Theſſalico concharum tinctâ colore, &

Aurea Pavonum ridenti imbuta lepore,

Sæcla nova rerum superata colore jacerent :

Et contemptus odor Myrrhæ, Mellisque sapor,es,

Et Cycnea mele, Phœbœaque dædala chordis

Carmi-

497. *Maximitate.*) Sic *Proximitas* apud Ovidium, *Optumitas* & *Opulentitas* apud Plautum.

499. *Jam Tibi Barbaricæ vestes, &c.*) v. 15. Aliam accipe rationem : Si aliæ & aliæ figuræ in Infinitum concederentur, nullæ essent extremæ qualitates rerum naturalium certæ & determinatæ; quando figuratione nova ita variarentur, ut & quacunque optima melior, & quacunque pessima deterior exoriri possit. Vestes pretiosissimi coloris, odores, soni, & saporis optimi ab Aliis superarentur, nec amplius in Honore essent; dum quæ jam ingratisima videntur, & quæ maximè averſamur, præ aliis deterioribus quotidie exortis eligeremus.

499. *Barbaricæ vestes.*) Phrygiæ, Perlicæ, Babylonicæ, *Melibœaque.*) A Peneo ad Sepiada, Gyrtona, *Melibœa*, Castanæa; pares ad famam, nisi quod Philoctetes Alumnus Melibœam illuminat. *Pomponius Mela* lib. II. Cap. 3. Ad quem locum *Vossius*; Non ob Philoctetem tantum urbs hæc illustrior erat aliis istis duabus, sed & ob Purpuræ tincturam, *Lucretius* lib. II.

— *Melibœaque fulgens*

Purpura Theſſalico concharum tinctâ colore.

Sed & Virgilii locum, cum inquit

— *Quam plurima circum*

Purpura Meandro duplici Melibœa cucurrit.

de hac ipsa urbe interpretantur : Alii tamen quod sciam Theſſalicæ, vel Melibœænis purpuræ non meminerunt; Præterea, Festus Pompeius dicit insulam fuisse, *Melibœa purpura a nomine insule, in qua tingitur, vocatur.* Atqui hæc *Melibœa* in recessu Sinus, quem Offæ & Pelii promontoria efficiunt, erat sita, nihilque minus erat quàm Insula. Locum itaque *Lucretii* & *Virgilii* de Phœnicia purpura accipiendum esse existimo : In ditione enim Apamiæ, quæ Pella dicta erat à Macedonibus, caputque fuit aliquandiu omnium Syriæ civitatum. Insulam Melibœam eleganter describit *Oppianus*, sitam in Oronte flumine, qui antequam mari mergitur, late circa illam stagnat. *Theſſalicos* verò illas conchas, dixit *Lucretius*, quia à Theſſalis vel condita est, vel nominata est ista Phœnicia Melibœa. Theſſali enim & Macedones innumeris Syriæ locis paria indidere cognomina. Hinc illa in Syria vocabula, Berrhoea, Edeſſa, Larissa, Heraclea, Ægæ, Chalcis, Europos, Dium, Maronea, Pieria, Cyrestica, aliaque infinita.

503. *Myrrhæ.*) *Vet. Codd. Smyrnæ*; idem sonat, *μύρρα γὰρ ἡ σμύρνα παρ' Αἰολῶσιν, ἐπειδὴ τὰ ποτὰ τῶν μύραν διὰ Σμύρνης ἰσχυρίζετο.* *Athenæus* p. 688. vid. etiam *Theophrastum* de Odoribus.

Carmina consimili ratione oppressa silerent.

Namque aliis aliud præstantius exoreretur.

505

Cedere item retrò possent in deteriores

Omnia sic parteis, ut diximus in meliores:

Namque aliis aliud retrò quoque tetrius esset

Naribus, Auribus, atque Oculis, Orisque sapor.

510

Quæ quoniam non sunt in rebus reddita, certa &

Finis utrinque tenet Summam: Fateare necesse' est

Materiam quoque finitis differre Figuris.

Denique, ab Ignibus, ad gelidas hiemisque Pruinas

Finitu' est, retroque pari ratione remensu' est.

515

Finit enim Calor, ac Frigus, mediique Tepores

Inter utrumque jacent, explentes ordine Summam.

Ergo finita distant ratione creata,

Ancipiti quoniam mucrone utrinque notantur,

Hinc Flammiis, illinc rigidis infessa Pruinis.

520

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ

Ex hoc apta fidem ducit: Primordia rerum,

Inter se Simili quæ sunt perfecta figura,

Infinita cluere: etenim distantia cum sit

Formarum finita, necesse' est, quæ Similes sint,

525

Esse Infinitas: aut summam Materiai

Fini-

514. Denique ab Ignibus, &c.) Confirmat v. 7. quia vulgò res determinantur contrariis qualitatibus, quæ ita extremæ sunt, ut plures quidem gradus medios, at nullum prorsus extra se habeant.

514. Ab Ignibus.) Hunc locum de Zonis accipiendum (de iis enim *Lambinus* interpretatur) non puto, sed de vi Intensissima Ignis, de frigore, de tepore, &c. *Faber.*

519. Ancipiti mucrone.) Duplici termino, nempe hinc Calore, illinc Frigore medii tepores includuntur: *Notantur*) Metaphora a terminis depactis. *Faber.*

520. Infessa.) Obsessa, circumfusa, Alii *Infesta*: Turnebus *Infessa Pruinis*, i. e. *Fessu in Pruinis*, seu desinentia in Pruinis, seu Pruinis finita; ita ingenio & acumine suo abutitur Vir ille magnus. ut imperiti Librarii errores explicet, & defendat.

521. Quod quoniam docui.) Probavit diffimiles figuras finitas esse; jam v. 7. subjungit aliam Epicuri sententiam, *Semina, viz. quæ sunt similiis figura numero Infinita esse*; In finita Orbicularia, Infinita Ovata, Infinita Pyramidalia, atque ita de cæteris; Addit deinde rationem ex Infinitate seminum superius probata; Quippe, cùm species figurarum finitæ sint, perspicuum est, si, quæ sub ipsis continentur Atomis, finito forent numero, nullam fore in Universo Atomorum Infinitatem. Καθ' ἑκάστην δὲ σχημάτων εἰς ἀπλῶς ἀσπειροὶ εἰσιν Ἀτόμοι, ὃ γὰρ τὸ πᾶν εἰς τῶν πλήθει τῶν Ἀτόμων ἀσπειρον, εἰ μὴ ἀπλῶς ἀσπειροὶ ἂν εἰσιν αἱ καθ' ἑκάστην τὴν σχημάτων ὁμοίαι. Epicurus ad Herodotum.

524. Etenim.) Pro Enim continent Gifanins & Pareus, quibus nihil magis displicet quàm versus Integer.

Finitam constare: id quod non esse probavi.

Quod quoniam docui, nunc suaviloquis, age, paucis
Versibus ostendam, corpuscula Materiai

Ex infinito summam rerum usque tenere, 530
Undique protelo Plagarum continuato.

Nam quod rara vides magis esse animalia quædam,
Fœcundamque minus Naturam cernis in illis;

At regione, looque alio, terrisque remotis 535
Multa licet genere esse in eo, numerumque repleti.

Sicuti Quadrupedum cuni primis esse videmus

In genere anguimanos Elephantos, India quorum

Millibus è multis vallo munitur eburno,

Ut penitus nequeat penetrari; tanta ferarum

Vis est, quarum nos perpauca exempla videmus. 540

Sed tamen id quoque uti concedam, quamlibet, esto

Unica res quædam nativo corpore Sola,

Cui

528. *Quod quoniam docui.*) Quatuor sequentes versus tanquam inidoneos argumento explicando prætermisit *Gassendus*; Et abesse possunt, si consideremus *Lucretium* de signis seminum disputare, si verò particulare, quod sequitur, argumentum spectemus, necessarii videntur: Atomorum sub unaquaque figura infinitatem modò præbuerat: Objectionem verò imminentem prævidet, quæ ut melius unà cum responsione intelligatur, quatuor his versibus Lectorem mouet, quid expectare debuit.

531. *Protelo.*) *Protelum* propriè est *Tenor ille ducti Aratri per sulcos*. Itaque *Protelum* erit continuata actio & ἀναυ-
530. Faber. *Protelare*, Fugare, *Terrent*. *Phor. Act. 1. Sc. 3.*

Ne Te iratus suis sævificis dictis pro-
telet.

Vid. denique *Vossium* ad *Catullum*. p. 123.

532. *Nam quod rara vides, &c.*) Objicit sibi, posse videri finitas esse Atomos sub aliquibus figuris, cum rariora quædam, & minus frequentia Animalia esse videamus; & Respondet v. 37. primùm, Illa, quæ hic sunt rara, abundare alibi; Elephantes v. g. quos Roma vix unquam vidit, in India esse

plurimos. Deinde quamvis unica unius generis res esse in Orbe concederetur, nisi tamen infinitæ ejusdem formæ essent Atomæ, futurum non fuisset, ut ea res nasceretur, & procrearet: Idque allata comparatione egregiè illustrat.

533. *Fœcundamque minus.*) Alii *magis*, quos sequi nolo; *Fœcundam minus naturam in illis*, Infœcundiora Animalia, *Gassendus*: Quod displicet.

535. *Numerumque repleti.*) Qui respondeat aliorum frequentiz: Faber.

537. *Anguimanos.*) *Manus*, Elephantæ Proboscis, tortilis, flexilis, serpentis in modum.

538. *Vallo munitur Eburno.*) In Extremis Africæ postium vicem in domiciliis præbere, sedesque in iis, & pecorum stabulis palos Elephantorum dentibus fieri Polybius tradit, autore *Goluffa* Regulo: *Plin. lib. VIII. C. 10.* idem *Lucretium* voluisse *Lambinus* docet, & ex illo *Fayus*: *Frigide*: Respicit tabulam aliquam in qua India vallo eburno cincta esset: *Faber*, qui *Lucretium* ubique *Tabulas* spectantem inducit: Maximam Indiæ vim in Elephantis sitam esse quis nescit? Illorum ope se, suamque patriam Indi defendebant. Hæc cogita, & mentem *Lucretii* attinges.

Cui similis toto terrarum non sit in orbe:

Infinita tamen nisi erit vis *Materiai*,

Unde ea progigni possit concepta; creari

Non poterit: neque quod superest, procrefcere, alique.

545

Quippe etenim fumant oculi, finita per Omne

Corpora jactari unius genitalia reij;

Unde, ubi, qua vi, & quo pacto congressa coibunt

Materiae tanto in pelago, turbaque aliena?

550

Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:

Sed quasi naufragiis magnis multisque coortis,

Dissectare solet magnum mare transtra, gubernas,

Antennas, proram, malos, tonfasque natanteis,

Per terrarum omneis oras fluitantia aplustra;

555

Ut videantur, & indicium mortalibus edant,

Infidi maris insidias, vireisque, dolumque

Ut vitare velint, neve ullo tempore credant,

Subdola cum ridet placidi pellacia ponti:

Sic tibi si finita semel Primordia quædam

560

Constitues, ævum debebunt sparsa per omne

Dissectare æstus diversi *Materiai*:

Nunquam in concilium ut possint compulsa coire:

Nec remorari in concilio, nec crescere adaucta.

Quorum utrumque palam fieri manifesta docet res,

565

Et res progigni, & genitas procrefcere posse:

Esse igitur genere in quovis Primordia rerum

Infinita palam est; unde omnia suppeditantur.

Nec superare queunt motus utique Exitiales

Perpe-

550. *Materiae Pelago.*) Non potuit
Elegantius, cum perpetuo agitantur
semina, & sint omni æquore magis ir-
requieta.

550. *Turbaque aliena.*) Inhabili ad
causum, Fayus, ut solet: Lucretius
autem intelligit *Atomos* quæ ad consti-
tutionem aliorum generum necessariae
sunt.

551. *Conciliandi.*) Quidam Codd.
Conciliari.)

552. *Multisq.*) Ita Leg. & Ven-
tisq. rejice.

554. *Tonfas.*) Remi: Virgilius
— Lento huculantur marmore Tonfas.

555. *Fluitantia Aplustra.*) Aplustra
Navium ornamenta in prora. Cicero in

Arato,

*Navibus absumptis Fluitantia quærere
aplustra.*

559. *Pellacia.*) Unde hæc vox Ipse
Lucretius docet, lib. V. v. 1002.

*Nec poterat quenquam placidi Pellacia
ponti*

*Subdola Pellicere in fraudem ridenti-
bus undis.*

Virgilius 2. *Æneid.*

— Invidia postquam Pellacis Ulyssis.

561. *Omne.*) Omnem Gifanius; &
fruat: *Ævus* enim Veteres.

562. *Æstus Materiai.*) Modò dixit
Materiae Pelagus, & jam *Æstus Mate-
riae.*

569. *Nec superare queunt, &c.*) Alind

- Perpetuò, neque in æternum sepelire salutem;
 Nec porro rerum Genitales Auctificique
 Motus perpetuò possunt servare creata.
 Sic æquo geritur certamine Principiorum
 Ex infinito contractum tempore bellum:
 Nunc hic, nunc illic superant vitalia rerum,
 Et superantur item; miscetur Funere Vagor,
 Quem pueri tollunt visentes luminis oras:
 Nec nox ulla diem, neque noctem aurora secuta' est,
 Quæ non audierit mistos Vagitibus ægris
 Ploratus, mortis comites, & funeris atri. 570
 Illud in his obsignatum quoque rebus habere
 Convenit, & memori mandatum mente tenere:
 Nil esse, in promptu quorum natura tenetur,
 Quod genere ex uno consistat Principiorum:
 Nec quicquam, quod non permisto Semine constet; 575
 Et quàm quicque magis multas vis possidet in se,
 Atque potestates, ita pluria Principiorum
 In sese genera, ac varias docet esse figuras.
 Principiò, Tellus habet in se Corpora prima, 580
 Unde

v. 12. continetur argumentum, quod superius consequitur: Si finita uniusmodi figuræ semina supponamus, tum res ex iis finitis seminibus constitutæ, cum semel solutæ fuerint, nunquam instaurarentur: Si finita fuerint semina frustra generationem & augmentationem rerum expectaremus. At quid certius quàm Res alias nasci & augeri, alias diminui & interire? Unde semina similis figuræ numero infinita esse concludendum.

576. *Vagor.*) Festus: *Vagorem* posuit Ennius pro *Vagitu*, lib. XVI. & hunc versum *Lucretii* ibidem laudat; ut & Nonius.

581. *Idem in his, &c.*) Hactenus de infinitate Atomorum sub unoquoque genere figurarum, jam v. 8. docet *Memmian* Res compositas ex seminibus unius & ejusdem figuræ componi non posse; & varias rerum facultates oriri ex varietate seminum, quam varietas etiam contexturæ sequatur necesse est: Quod fusè satis probat.

581. *Obsignatum.*) Dicimus *reconde* hos *invis sensibus*, Virgilius,

Sensibus hoc invis, res est non parva, reconde.

sed quæ talia sunt ut condantur ferè plerumque obsignantur, iis *επιβολή* *σικκισ* apponitur, &c. Itaque metaphoricòs; Hæc in Animo habet, serva.

586. *Multas vis.*) Sic *Lucretius* lib. III. *Multæ vis*, & *Salustius*; *Malo jam assuetum ad omnes vis controversarum.*

589. *Principio Tellus, &c.*) Primum argumentum v. 9. ducit à Terra, quàm è diversis seminum generibus constare nemo negabit, qui fontes ebullientes, flammæ erumpentes ex illius visceribus viderit, aut qui illam arbores producere, & Hominibus Ferisque Alimenta subministrare confideraverit. Ista enim omnia ex seminibus ejusdem magnitudinis, ponderis, & figuræ oriri nequeunt. Deinde v. 61. multa subjungit de Terra, prout *Mater Deorum* & *Cybele* dicta à *Veteribus Poetis*

Unde Mare immensum volventes flumina fontes
 Affiduè renovent: habet, Ignes unde oriantur.
 Nam multis succensa locis ardent sola terræ;
 Eximiis verò furit ignibus impetus Ætnæ.
 Tum porrò nitidas Fruges, Arbustaque læta
 Gentibus humanis habet unde extollere possit.
 Unde etiam fluidas Frondeis, & Pabula læta
 Montivago generi possit præbere ferarum,

590

595

Quare magna Deum mater, materque ferarum,
 Et nostri genetrix Hæc dicta 'st Corporis una.
 Hanc veteres Graiùm docti cecinere Poætæ
 Sublimem in curru bijugos agitare leones:
 Aeris in spatio magnam pendere docentes
 Tellurem; neque posse in Terra sistere Terram.
 Adjungere Feras, quia quamvis effera proles
 Officiis debet molliri victa parentum.
 Muralique caput summum cinxere Corona:
 Eximiis munita locis quòd sustinet Urbeis:
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrificè fertur divinæ Matris imago.
 Hanc variæ gentes antiquo more sacrorum
 Idæam vocitant matrem, Phrygiæque catervas

600

605

610

Dant

Poëtis fuit, ornamenta illius Deæ describit, mytheria totius fabulæ explicat, deridet superstitionem, & tandem *Providentiam* ipsam convellit.

590. *Volventes flumina.*) *Frigora*, Codex Vossii, quod Salmastio unice placet.

592. *Sola Terræ.*) *Loca*, Gassendus.

593. *Eximiis.*) Maguis, Plautus in *Trinummio* dixit *Eximios sumptus*.

596. *Fluidas.*) Molles, teneras, seu vento facile mobiles, Codex Vossii *Fluidos*: Quæ vox v. 874. aliquo modo confirmatur, sed *Fluidas* malo.

598. *Quare magna Deum, &c.*) Incipit Fabula, Favete; Terra, quæ parit Omnia, Mater Deorum, Hominum & ferarum dicta est, sacra instituntur, quæ partim ad Physicam, partim ad Ethicam trahit *Lucretius*; Illa quæ Jovem spectant proponit deridenda: Sed ipsa prodit Dea.

601. *Sublimem in curru, &c.*) *Sedi-*

bus, Codd. Gifanius: *Seditus*, *Seduli*, vel *Sedulem*, Palmerius: Sed istorum Omnium libris vel conjecturis præferendus est antiquissimus Lambini Codex.

607. *Eximiis.*) Alii *Extremis*: Nil interest. Alii *Eximis*; Gifanius *Eximis*, quod nec magis necesse est.

609. *Horrificè.*) Sic v. 623.

— *Impia Pectora vulgi*

Contertere metu, quæ possunt numine Divæ.

Non potest satis laudari istud *Horrificè*: Quis enim (de vulgo loquor) non imis medullis cohorrescat, cum pulsatis æramētis nugæ prodeunt hujusmodi?

611. *Idæam vocitant matrem, &c.*) Veram Etymologiam esse arbitror (quod dico aliis indictum est) non quam Lucretius, & omnes alii attulere; sed hanc: *Idæ* sunt montes, & *Loca* saluosa, (Hesychius, Eustathius, Herodotus, unde & *Idæ* pro ligno, seu materia

Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem Fruges coepisse creari.
 Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
 Matris, & ingrati Genitoribus inventi sint,
 Significare volunt indignos esse putandos,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
 Tympana tenta tonant palmis, & Cymbala circum
 Concava, raucifonoque minantur Cornua cantu,
 Et Phrygius stimulat numero cava Tibia menteis,
 Telaque præportant violenti signa furoris,
 Ingratos animos, atque impia pectora volgi
 Contrerere metu quæ possint numine Divæ.

615

620

Ergo cum primum magnas invecita per urbeis
 Munificat tacita Mortaleis muta salute:
 Ære atque Argento sternunt iter omne viarum
 Largifica stipe ditantes, ninguntque rosarum

625

Flori-

materia tectonica apud eundem.) At
 primi homines glande vesciebantur, &
 in quercu penuarium iis erat; Hinc
 itaque mater Deum *Idæa*: Sed post in-
 ductum Tritici usum *Φρυγία* dicta fuit,
 nam Triticum *φρύγιον* seu *torrere* sole-
 bant: Notandum imprimis quod ait
Lucretius, eas appellationes ex antiquo
 ritu sacrorum profectas: Adde amplius
 ex Virgilio & Aliis, ritum illum seu
τελετή, ex Creta in oras Hellepontii de-
 portatum: Sed Cretes id omne à Syris
 habebant: *Faber*. His aliquid reponeretur
 si otium fuisset, at quid damni si
 veras omnium Deorum Gentium Ety-
 mologias nesciremus?

615. *Matris*.) Si fabulas enarrare
 vellem de *Galliis*, de *Tympanis*, de *Cym-
 baliis*, proferrem multa; sed hæc nihil
 ad *Lucretium*; tantum monebo *Favum*,
 Poetam de *Magna illa Deum matre* in
 hoc versu nihil cogitasse; Matres,
 quibus nos homines pusilli orti sumus,
 divinitate donat; & impios adversus
 illas liberis prorsus indignos esse affe-
 rit.

620. *Phrygio*.) *Phrygius* numerus,
 Enthusiasticus; & ad furorem excitand-
 um maximè idoneus.

621. *Telaque præportant*.) Telis istis

non tantum terrebant vulgus, sed sibi
 lacertos quandoque conscribillabant;
 inde v. 631.

— In numerumque exultant sanguine
 pleti.

625. *Munificat*, &c.) Versus plane
 admirabilis, & scomma acutissimum.
Mater enim illa *Magna Lapis* rudis,
 nec dum arte elaboratus, non admo-
 dum loquax & garrula, beneficia mul-
 ta hand dubiò contulit, at quæ dedit
 tacebat Ipsa. Interim miselli Homines
 spargebant flores, & stipem erogabant,
 immemores *Antisthenis*, qui Nummum
 pro Dea poscenti dixit, ὅ τείρω τῆς
 μητέρα τῶν θεῶν, ἣν εἰ θεὸς τρέφουσιν.
 626. *Iter omne viarum*.) Melius
 quàm, *Iter omnia circum*.

627. *Ninguntque*.) *Νικῶντες πόδων*
 (utinam Latine dicere possim) ita apud
Pindarum Danae dicitur ad sese reci-
 pete *Jovem auro ningentem*:

Κρυφῶ μαστοῦνκτιον

Νικῶντα δὲ χαμένα

Τὸν φέρτατος θεῶν *Faber*.

Quidam Codd. *Pinguntque*.

Floribus, umbrantes Matrem, comitumque catervas.
Hic armata manus (Curetas nomine Graij

Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas

630

Ludunt, in numerumque exsultant sanguine læti; &

Terrificas caput quatientes numine cristas,

Dictæos referunt Curetas: Qui Jovis illum

Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur,

Cum pueri circum puerum pernice chorea

635

Armati in numerum pulsarent æribus æra,

Ne Saturnus cum malis mandaret adeptus,

Æternumque daret Matri sub pectore volnus;

Propterea Magnam armati Matrem comitantur:

Aut quia significant Divam prædicere, ut armis,

640

Ac virtute velint Patriam defendere terram:

Præsidioque parent, decorique Parentibus esse.

Quæ bene, & eximiè quamvis disposta ferantur,

Longè sunt tamen à vera ratione repulsa.

Omnis enim per se Divum natura necessest

645

Immortali ævo summa cum pace fruatur,

Semota à nostris rebus, sejunctaque longè.

Nam

630. *Fortè Catenas ludant.*) Olim reposuit Lambinus, *Terque quaterque*:

Deinde approbata Turnebi sententia forte Catenas edidit, & Ducunt pro Ludunt scribendum putavit: Addit Faber, Locum hunc sibi corruptum videri ait Gifanius, (qui amat Catervà, i. e. Catervatim.) Ego autem nihil mutandum contendere possum, non propter locum illum notissimum ex Adelphis.

Tu inter eas restim ductans salubris, sed propter alium longè aptiorem ex 27. Livii petitem. Is ita se habet, *In Foro pompa constitit, Et per manus recte data Virgines, sonum vocis pulsa pedum modulantes, incesseunt.* Alii scribunt *Canentes*. Quidam *Coruscans*: Curetas enim elypeos & enses coruscasse notum est, & mox ipse Lucretius confirmat.

631. *Sanguine læti.*) Alii *Fleti*, i. e. *Aspersi*. Alii *Pleti*, i. e. *Repleti*, vide v. 62 l.

632. *Numine.*) *Horrore Dææ, Fayna*, viz. *Magna mater cristis Curetum*

insidet: *Numine*, Natu, sic Servius ad 4. *Æneid.*

647. *Mandaret.*) τὰς μάχαις ἐνδοξοί, intra maxillas conderet, *Faber*. *Manderet*, Gifanius, quem, qui velit, audiat.

640. *Prædicere.*) *Malim Prædicere*, est enim significantius, & plenius: *Faber*.

643. *Quæ bene Et eximiè.*) Ingenium Poetarum agnoscit, Rem ipsam rejicit; Quid enim beata otio æterno Numina Terras, Colonos, Arva, & Segetes curarent? Vocibus Neptuno, Cerere, Baccho, pro Mari, Segete, Vino, uti licet, at Deos ne fingas.

645. *Omnis enim per se, &c.*) *Molissima Epicuræ Dei Imago*, ut languidus otio, ut supinus jacet; τὸ μακρόν καὶ ἀφθάρτον, ὅτι αὐτὸ πρᾶγμα τὰ ἔχει, καὶ ἄλλω παύσει, ὥστε ὅτι χάρις συνέχεται ἐν αὐτῇ γὰρ πᾶν τὸ τέρψον. Epicurus ad Menæceum. Quis talem Principem, imo Hominem non despuat?

Nam privata dolore omni, privata periclis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

650

Terra quidem vero caret omni tempore Sensu:
 Sed quia multarum potitur Primordia rerum,
 Multa modis multis effert in lumina solis.
 Hic si quis Mare Neptunum, Cereremque vocare
 Constituet Fruges, & Bacchi nonine abuti
 Mavolt, quam Laticis proprium proferre vocamen:
 Concedamus ut hic terrarum dicat Orbem
 Esse Deum Matrem, dum re non sit tamen apse.

655

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
 Lanigeræ pecudes & equorum duellica proles,
 Buceræque greges sub eodem tegmine cœli,
 Ex unoque sitim sedantes flumine aquai,
 Dissimili vivunt specie, retinentque parentum
 Naturam, & mores generatim quæque imitantur:
 Tanta est in quovis genere Herbæ Materiali
 Dissimilis ratio: tanta est in Flumine quoque.

660

Jam verò quamvis animantem ex omnibus unam
 Ossa, Cruor, Venæ, Calor, Humor, Viscera, Nervi
 Constituunt, quæ sunt porro distantia longè
 Dissimili perfecta figura Principiorum.

670

Tum porro quæcunque Igni flammata cremantur;

Si

654. *Hic quis.*) *Hinc & Huc quis:*
 Alii.

659. *Sæpe itaque, &c.*) *Finita Materis* pompa, ad institutum redit, & secundò v. 8. probat varia seminum genera in rebus singulis inveniri, v. g. in iisdem Herbis, in eadem Aqua, quæ eum Alimento sunt tam variis Animantium generibus, Equis, Bobus, &c. necesse sit varia contineant Principiorum genera, quæ singulis accommodantur.

660. *Duellica.*) *Bellica*; ut *Duellum*, Bellum.

661. *Buceræque.*) *Buceraque* seu *Bucra aque*, Alii: *Βύκρας* enim & *Βυκράς* legitur, at *Βυκράς* frustra quærens.

663. *Retinentque Parentum.*) *Quidam* Codd. *Retinente Parente*, i. e. Tel-

lure retinente suam Naturam: quo nihil ineptius.

667. *Jam vero, &c.*) *Priori* argumento aliud v. 4. connectit: Quinetiam quæ accommodantur uni Animanti, necesse est generum adhuc diversissimorum sint, eum varia variis ipsius partibus, Venis, Visceribus, Nervis, Ossibus, &c. coaptentur.

671. *Tum porro quæcunque, &c.*) *Quarto* v. 7. arguit ex Ligno, & aliis rebus igne resolutis; Cum enim in ignem, in lucem, in fumum, & cineres resolvantur, existimandum esse videtur non fieri resolutionem in alia quàm quæ re ipsa continebantur; neque ex Ligno perire aliud, quàm connexionem & situm partium, sive specialem existendi modum, Formam, Qualitatem, Speciem, Accidens, Eventum, cujus

Si nil præterea, tamen ex se ea corpora tradunt.
Unde Ignem jacere, & Lumen summittere possint:
Scintillasque agere, ac latè differre Favillam.

Cætera consimili mentis ratione peragrans,

675

Invenies intus multarum Semina rerum

Corpore celare, & varias cohibere Figuras.

Denique multa vides, quibus est Odor, & Sapor una

Reddita sunt cum Odore; imprimis pleraque dona

Religione animum turpi cum tangere parto.

680

Hæc igitur variis debent constare Figuris:

Nidor enim penetrat, qua Succus non it in artus:

Succus item seorsum, & rerum Sapor insinuat

Sensibus, ut noscas primis differre figuris.

Diffimiles igitur Formæ glomeramen in unum

685

Conveniunt: Et res permixto Semine constant.

Quin etiam passim nostris in versibus ipsis

Mul-

cujus causa erat, & dicebatur Lignum. Idè in Ligno aliisque rebus varia illa genera feminum, è quibus Lux, Fumus, Cineres constant, latere concedendum est.

672. *Ex se ea Corpora.*) Hæc in se Corpora, ut in pro Intus sive *ἰνδὺς*, accipiat; Gifanius. *Ex se ea Corpora*, Lambinus restituit; Alii legunt *Ex se*, vel *Ex suo Corpore*.

673. *Jacere.*) *Lacere*, i. e. Elicere, Gifanius, qui ingenio nimis indulget.

678. *Denique multa vides, &c.*) Quintum v. 9. subjicit argumentum; Plures qualitates sentimus in eodem Corpore contineri; Odorem v. g. & Saporem; Odorem autem & Saporem è feminibus disparis figuræ constare palam est, Diversos enim sensus afficiunt, & dum Alter per Nares insinuat, Alter linguam & Palatum afficit.

679. *Reddita sunt cum odore.*) Alii, *cum adoles* Hunc versum rejicit Lambinus, sequentem etiam delet Faber. Nam quæ Latinitas? *Tangeris Animum religione turpi parto*? Dein, cur hoc exemplum potius quàm aliud quodvis? an quia necesse sit immolare Capellam, Ovem, &c. ut noscamus multa esse,

quibus & Odor & Sapor una sint? Hæc Faber: Acutè, ut solet, Uterque enim, aut Neuter rejiciendus: Neutrum rejicio, Latinitas enim haud abfimilis isti, quam v. 63. legimus; & quamvis non necesse sit immolare Capellam, Ovem, &c. ut noscamus multa esse quibus Odor & Sapor una sint; tamen haud indecorum Poëtæ Epicuræo duos versiculos subiinde infarcire, quibus Deos obiter sugillet, & rideat Pietatem. Alii legunt *Contingere parato*; Tibi nempe parato contingere sive inquinare Animum turpi religione: & *Contingere* faciunt Trisyllab. ut infra *degere duellum*: Impe-ritè ut patet ex. v. 660.

— Lege autem,

— *Quibus & Odor & Sapor una*

Reddita sunt, cum adoles —

683. *Et reviam.*) *Seorsum*, Codd. rectius; ut & *Privis* pro *Primis* in sequenti versu haud absurde legitur.

685. *Glomeramen in unum.*) Gasseus: *Glomerantur in unum.*

687. *Quin etiam passim, &c.*) Sententiam suam illa, qua sæpe utitur, similitudine v. 12. illustrat, objectionem subiinde proponit, & solvit. Si enim, dicit aliquis, communia sint multis rebus

Multa Elementa vides multis communia verbis;
 Cùm tamen inter se Versus, ac Verba necesse' sit
 Confiteare alia ex aliis constare Elementis:
 Non quòd multa parum communis Littera currat,
 Aut nulla inter se duo sint ex omnibus isdem:
 Sed quia non vulgò paria omnibus omnia constant.
 Sic aliis in rebus item communia multa,
 Multarum rerum cum sint Primordia, longè
 Dissimili tamen inter se consistere summa
 Possunt: ut meritò ex aliis constare ferantur
 Humanum genus, ac Fruges, Arbustaque læta.

690

695

700

Nec tamen omnimodis connecti posse putandu' sit
 Omnia: nam vulgò fieri Portenta videres,
 Semiferas Hominum species existere; & altos

Interdum

rebus semina, unde res ipsæ sunt diversæ? Similia Semina res similes efficerent. Hunc verò Argutatorem Lucretius jubet intueri versus suos, in illis multas literas communes multis vocibus inveniet, at voces ipsas inter se diversas esse, ex iis etiã diversa Carmina componi negari non potest. Pari ratione, licet in multis rebus communia sint Semina, res tamen ipsæ, quæ ex istis seminibus similibus componuntur, prorsus diversæ esse possunt.

691. *Non quòd multa parum*, &c.) Debet ad id referri quod de similitum figurarum infinitate dixerat, v. 525. contra autem de numero finito dissimilium v. 481. Cui & aliquid germanum post paucos versus occurret, viz. v. 721.

696. *Dissimili summa*.) i. e. Res dicantur ex dissimili seminum congerie, si totam compagem simul intneare, componi.

699. *Nec tamen Omnimodis*, &c.) Quamvis multa semina sint multis rebus communia, Unaquæque tamen res eam exigit dispositionem, ut Atomî ipsam constituentes eas, quæ sunt sibi congruæ, adificiant, ac velut consociant, alias prætereant, & respuant: Ex quo rursùm fit, ut cùm res dissolvitur, congruæ quæque se mutuo

trahant, & ab incongruis expediant. Sed audire plenius ex Lucretio juvat, qui rem ipsam v. 10. proponit, & causam reddit, quòd alioquin monstræ quotidie nascerentur; Centauros, Chimæras, & omnia Poëtarum figmenta videremus. Nulla autem istiusmodi apparent portenta, quia ex certis quibusdam, non ex omnigenis Seminibus nascuntur res; certis insuper aluntur.

701. *Et altos interdum Ramos egigni*, &c.

Egigni Corpore vivo, ut apud Horat.

Tanto emetiris acervo.

Ramos de corpore vivo) Ramos è vivo Corpore Hominis egigni prorsus mirabile sit, sed nec fortasse mirabile non fit quod de Prunulo in Regione Thoracis, Pastoris, Terraconensis sive, ad sternum frutescente narrat Gassendus, l. V. de vita Peireskii. Pastor Terraconensis in prunulum incidit, spiumque ad eam partem implantata, sic per biennium radices egit, ut post resectos furculos varios, aliqui tandem prodierint, in quibus flores & fructus visi: Non destitit instare Peireskii, donec Cardinalis Barberinus curavit fidem fieri per illius loci Archiepiscopum, & Eques Puteanus non literas modò attestantes, sed furculos etiam accepit, & cum illo communicavit: Hæsit verò deinceps minùs, cùm accepit simile quid.

Interdum Ramos eigni corpore vivo:
 Multaque connecti Terrestria membra Marinis.
 Tum flammam tetro spiranteis ore Chimæras
 Pascere Naturam per terras omniparenteis.
 Quorum nil fieri manifestu'lt: omnia quando
 Seminibus certis certa genetrice creata
 Conservare genus crescentia posse videmus.

705

Scilicet id certa fieri ratione necesse'lt;
 Nam sua cuique Cibus ex omnibus intus in artus
 Corpora discedunt; Connexaque convenienteis
 Efficiunt motus: At contra aliena videmus
 Rejicere in terras Naturam: Multaque cæcis
 Corporibus fugiunt è corpore percita plagis,
 Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra
 Vitaleis motus consentire, atque animari.

710

715

Sed

quidpiam contigisse in Thufcia, circa
 Gallinæ cuiusdam collum, & Fron-
 tiniani in Occitania, circa digitum
 Piscatoris, in quem cùm implantata
 fuisset Spinnla Scorpionis marini, res
 cò evalit, ut Chirurgus inde eduxerit
 tres pisciculos generis Scorpionum;
 Quanquam hæc omnia qui viderit, fi-
 dem habere tutiorem potest.

705. *Pascere Naturam.*) Alere se,
 vel, ut aliis placet, vastare, depasce-
 re, devorare totam Naturam: *Fayus*:
 Sic omnia.

709. *Scilicet id certa, &c.*) Oïto qui
 sequuntur versus non tam constituunt
 diversum argumentum, quàm præced-
 entis rationis posteriorem partem ex-
 plicant: Res enim è certis seminibus
 ortæ idèd dum crescunt, genus suum
 conservant, nec in aliud degenerant:
 Quia Natura ex alimento istas tantùm
 seligit particulas quæ sibi aptæ & con-
 venientes sunt, incongruas verò secer-
 nit, & rejieit: Hinc Rami vivo Cor-
 pore nunquam egnuntur, quoniam
 Corpus humanum particulas materiæ
 arboribus alendis aptæ ejicit, nec in
 alimentum unquam convertit: & idem
 de reliquis monstris dicendum.

710. *Sua.*) Convenientia, Specifica:
 e. g. ex paucè id educit Homo per co-
 ditionem quod Speciei humanæ conve-

nit, Canis contra quod Canino generi.
Faber.

713. *Multaque cæcis, &c.*) Multa
 quæ non vides è cuiusque Animantis
 Corpore vi quadam imperceptibili eji-
 ciuntur, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνήφθαι
 τοῖς ἐκ ὁμοιογενείας. Quod Statica Ex-
 perimenta egregie confirmant.

715. *Neque intra.*) Quidam Codd.
Inter: Alii *Inte*: Forlan indu legen-
 dum.

716. *Animari.*) Hæc est conjectura
 Lambini contra omnes libros, qui *Imi-*
tari exhibent, suamque conjecturam
 v. 146. lib. V. tuetur,

Quandoquidem nequeunt vitaliter esse
animata.

Faber dicit quærendum esse aliquid
 quod ab illa scriptura *Imitari* propius
 abesset: Nullum autem videt verbum
 quod Sententia magis conveniat, &
 ad libros manu descriptos accedat ma-
 gis, quàm *adagitari*; Si verò (quod
 infinita apud Lucretium exempla sua-
 dent) vocem istam diviseris interferen-
 do *que*, non male huic loco consultum
 fuerit. Legit igitur *atque igitari*, i. e.
 & *adagitari*; seu *agitari intra vi-*
tales motus. Nulla certe vox magis
 propria occurrere possit, & quàm sen-
 tentia pronius admittat. Sed cùm istud
Igitari non intelligerent Exscriptores,
 suum

Sed ne fortè putes animalia sola teneri
Legibus his: Eadem ratio res terminat omneis.
Nam veluti tota natura dissimiles sunt
Inter se genitæ res quæque, ita quamque necesse' est
Dissimili constare figura Principiorum;
Non quòd multa parum simili sint prædita forma:
Sed quia non vulgò paria omnibus omnia constant.

720

Semina cùm porro distent, differre necesse' est.
Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,
Concurfus, Motus: quæ non Animalia solum
Corpora sejungunt, sed Terras, ac Mare totum
Secernunt, Cælumque à Terris omne retentant.

725

Nunc age dicta meo dulci quæsitâ labore
Percipe: ne fortè hæc Albis ex Alba rearis
Principiis esse, ante oculos quæ Candida cernis:
Aut ea, quæ Nigrant, Nigro de Semine nata:
Neve alium quemvis quæ sunt induta colorem,
Propterea gerere hunc credas, quod Materiai

730

Corpo-

suum Istud *Imitari* procuderunt, quod
& Sensus respuit, & Latinitas probare
non potest. *Faber.* *Micare* id est
Moveri, Turnebus.

717. *Sed ne forte putes.*) Quod de
Animalibus dixerat, id porro existi-
mandum de cæteris rebus, quæ pari
modo ex certis, proprioque modo dis-
positis Atomorum generibus constant:
Communia licet in omnibus semina re-
periantur; Alia tamen certa semina
singulis propria accedunt, illa effi-
ciunt ut diversa sint intervalla, diversi
motus, situs, posituræ, &c. Et in-
de oritur rerum varietas, & diffe-
rentia.

718. *Eadem ratio res terminat omneis.*)
Lambinus, cùm Codl. *Determinat*
Omnia, quod probò.

728. *Cælumque à Terris omne retentant.*) *Retentant*, ne Cælum cum Ter-
ris misceatur, *Lambinus*: Optime
concludit: Semina quidem distant, sed
nisi Intervalla, Viæ, Motus, &c:
itidem different, Omnia prorsus, Cæl-
um, Mare, Sidera, &c. confunde-
rentur: *Faber.* Ita vox ista *Retentant*

est vis maximæ, nisi illa impediret,
Cælum Mari, Mare Terris miscere-
tur, at nihil tale voluit *Lucretius*,
apud illum *Retentant* idem plane quod
distinguunt, aut *faciunt differre*.

729. *Nunc age, dicta meo, &c.*)
Καὶ μὴν καὶ τὰς Ἀτόμους νομισίον, μη-
δμίαν ποιότητᾶ τῶν φαινομένων προσ-
φίεσθαι πλὴν σχήματι, καὶ βάσει,
καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης σχήματι συμφύη-
σαι. Ποιότητις γὰρ ἄλλαι, οἷον χρο-
ματι, καὶ θερμότης, παρὰ τὴν δύσιν
τῶν Ἀτόμων μέλασθαι, διὸ καὶ ταῖς
Ἀτόμοις ἢ ἐνυπάρχουσιν. *Epicurus* ad
Herodotum. Eandem sententiam Lu-
cretius exponit, & v. 9. Semina af-
firmat eorum expertia, neque opus
esse alborum seminum, ut Album fo-
ret Compositum, neque nigrorum, ut
Nigrum.

733. *Quæ sunt induta.*) Emendatio
Lambini, in Codl. *Imbuta*: Quod Latini
Sermonis ratio improbat: Deinde
ex *Epicuri* sententia Corpora non pos-
sunt dici imbuta Colore. *Faber*: Cui
crederem si probasset. *Quem*, Gal-
fendus.

Corpora consimili sint ejus tincta colore.

735

Nullus enim Color est omnino Materiai

Corporibus, neque par rebus, neque denique dispar.

In quæ corpora si nullus tibi fortè videtur

Posse animi injectus fieri, procul avius erras:

Nam cum Cæcigeni, Solisque umina nunquam

740

Aspexere, tamen cognoscant corpora Tactu,

Ex ineunte ævo nullo contincta colore:

Scire licet menti quoque nostræ Corpora posse

Verti in notitiam nullo circumlita fuso.

Denique nos ipsi cæcis quæcunque tenebris

745

Tangimus haud ullo sentimus tincta Colore.

Quod quoniam vinco fieri; nunc esse docebo.

Omnis enim Color omnino mutatur in omneis:

Quod facere haud ullo debent Primordia pacto,

Immutabile enim quiddam superare necesse est;

750

Ne res

735. Tincta Colore.) Tacta, Lambinus.

738. In quæ Corpora si, &c.) Sensit Lucretius se multis ægre persuasurum fuisse nullos esse in Seminibus, & proinde neque in ipsis Compositis, Colores. Præjudiciis enim penitus obediētes, pauci credunt se aliquid Corporum posse concipere, quod non sit Coloratum; ideoque semina, quæ mente percipi non possunt, ntpote Coloris expertia, sibi obtrudi non feriunt: Hinc præjudiciis v. 9. breviter occurrit. Cæci res percipiunt, quarum tamen Colores nunquam viderint; nec omnis rerum perceptio unā cū Sole occidit; in densissimis tenebris non minus illa, quæ tangimus, percipimus, quàm illa quæ medio die & luce clarissima versamus.

739. Animi injectus.) Venuit admodum: Res percipiendæ ab Animo videntur remotæ, in eas sese inject mens, & arreptas percipit: Alii pro Fitri, Ferri.

742. Nullo Colore.) Relative ad Cæcigenos: Neque enim unquam Corporis ullam cognitionem sibi peperere ope Coloris. Faber. Contincta, Lambinus Contincta: Ut & Tactū, v. 746.

747. Quod quoniam vinco fieri.) Quoniam probavi Semina Coloris expertia percipi posse, Nunc esse docebo, Rerum Principia nullis coloribus esse tincta: Ita ut deesse videtur versus

Corpora Materie nullo contincta Colore. Vinco fieri) ut apud Horatium,

Vincit enim Stultos ratio inspicere Pectus.

Integer verò sit locus, conjecturam meam non pertinaciter defendam: Lucretius v. 9. primò probat Rerum Semina non esse colorata, quia omnis Color mutari potest: At Semina Rerum sunt immutabilia, aliter Omnia in Nichilum reciderent. Ποιότης πᾶσα Ἀτόμοις ὑπαρχουσα καὶ ἰδίᾳ μὴ μεταβάλλει, ὥς καὶ αἱ Ἀτόμοι μηδὲν μεταβάλλουσιν ἐπειδὴ περ οἱ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίτων τερεὸν καὶ ἀδιάλυτον, ὁ δὲ τὰς μεταβάλλας ἕκεις τὸ μὴ οὐ ποιῆται. Αἱ δὲ σοιότητες ἕκ ἐνυπαρχουσαι, καὶ μὴ ἰδίαι, εἰον χρώμα τε καὶ θερμότης, ἐν τῷ μεταβάλλοις ἕκ ὥσπερ ἰκύναι καὶ ἀλεῖ ποῖσαι, ἀλλ' ἐξ ὅλης τῆ σώματος ἀπόδοιαι. Epicurus Epist ad Herodotum. Inde Lucretius, Si Color esset intrinsecus Seminibus, Semina forent mutabilia, Omnis enim Color mutabilis.

Ne res ad Nihilum redigantur funditùs omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit antè.
 Proinde Colore cave contingas Semina rerum:
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditùs omnes.

755

Præterea, si nulla Coloris Principiis est
 Reddita natura, at variis sunt prædita Formis;
 E quibus omnigenos gignunt variantque Colores.

(Præterea magni quod refert Semina quæque
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:)

760

Perfacile exemplo rationem reddere possis,
 Cur ea, quæ Nigro fuerint paullo ante Colore,
 Marmoreo fieri possint Candore repente:

Ut Mare, cum magni commorunt Æquora venti,
 Vertitur in canos candenti marmore fluctus.

765

Dicere enim possis Nigrum, quod sæpe videmus,
 Materies ubi permixta est illius, & ordo

Principiis mutatus, & addita, demptaque quædam,
 Continuo id fieri ut Candens videatur, & Album:

770

Quod si Cæruleis constarent Æquora ponti
 Seminibus, nullo possint Albescere pacto.

Nam quocunque modo perturbes, Cærulea quæ sint
 Nunquam in Marmoreum possunt migrare Colorem.

Sin alio, atque alio sunt Semina tincta colore,

775

Quæ

756. *Præterea si nulla Coloris, &c.*) Secundò v. 19. Docet Semina nullis Coloribus imbuta esse, quia frustrà aliquis semina Colore tingat: Varias figuras Atomis attribue, & ex diverso Earum Ordine, Dispositione, & positura varii Colores orientur. Exempli gratia, Mare est Cærulei Coloris, at agitatum fluctibus albescit: Semina, viz. quæ in uno ordine disposita Cæruleum colorem exhibeant, jam in alio Constituta, album colorem induunt: At verò si Color Cæruleus esset Seminibus nativus, nulla agitatione ista Principia speciem albam ostentarent.

759. *Præterea.*) *Propterea:* Gifanius: Rectè.

766. *Candenti marmore.*) Corpus

politum marmor dicitur, etiamsi solidum non sit. Ita Græci, Ita Latini, de Mari, de Papillis, &c. *Faber.*

775. *Sin alio atque alio, &c.*) Dixerit fortasse quispiam aquam Maris ex variis & diversicoloribus Atomis conerevisse, unde ille & ille Color, modò Cæruleus, modò Albus enascatur, uti Quadratum ex duobus aut quatuor Triangulis inclusis componitur, quæ ipsa Triangula alias inter se figuras habeant: Sed non ita, inquit, v. 8. Nam in Quadrato dissimiles formas cernere potes, extra quas est Quadratum: (id est quas in se habet, & continet Quadratum) in Aqua autem Marina nihil tale videas. *Faber.*

Quæ Maris efficiunt unum purumque Nitorem :
 Ut sæpe ex aliis Formis , variisque Figuris
 Efficitur quiddam Quadratum , unæque figuræ :
 Conveniebat , uti in Quadrato cernimus esse
 Dissimileis formas ; ita cernere in Equore ponti
 Aut alio in quovis uno puroque Nitore,
 Dissimileis longè inter se , variosque colores.

780

Præterea , nihil efficiunt , obstantque Figuræ
 Dissimiles , quo Quadratum minùs omne sit extra :
 At varii rerum impediunt , prohibentque Colores ,
 Quo minùs esse uno possit res tota Nitore.

785

Tum porro , quæ ducit & illicit , ut tribuamus
 Principiis rerum nonnunquam , causa , Colores ,
 Occidit , ex Albis quoniam non Alba creantur :
 Nec quæ Nigra cluent , de Nigris : sed Variis de.
 Quippe etenim multo procliviùs exorientur
 Candida de nullo , quam de Nigrante colore ;
 Aut alio quovis qui contra pugnet , & obstat.

790

Præterea , quoniam nequeunt sine Luce Colores

Esse,

778. *Unæque figuræ.*) Sic *Ista, Alteræ, Solæ, Ullæ, Nullæ*, Plautus, Terentius, Cicero, Lucretius.

783. *Præterea nihil efficiunt, &c.*) V. 4. Hoc effugium nullum esse demonstrat, Corpora enim diversæ figuræ in alteram diversam figuram consentire possunt, ut Triangula in Quadratum, at non eadem est Colorum ratio, nec diversi Colores unquam unum simplicem componunt.

784. *Minus omne sit extra.*) Ita Lambinus è Codd. dum *Marullus*, & *Nardius* : *Minus esset in illis.*

787. *Tum porro quæ ducit, &c.*) Iterum v. 7. pugnat ; Qui dicunt unum simplicem colorem ex Seminibus alio atque alio Colore tinctis effici posse, priorem deferunt Opinione, unicamque suæ sententiæ rationem evertunt : Hi enim postulabant Colorata Semina, ut Alba Corpora ex Albis Seminibus, & Nigra ex Nigris orirentur. Si tamen è Principiis diversimode coloratis Niger, aut Albus Color. oriretur, tota illa, cui priùs fidebant, Ratio perit : Deinde subjungit Album Colorem

(& idem de aliis dicendum) citiùs nasci posse ex Seminibus nullo, quàm è Principiis vel nigro, vel alio quovis Colore tinctis. Ita hos versus expono, quos alii Interpretes nondum intellexerint.

787. *Ducit & illicit.*) Id est, *Suadet* : Ita feliciter restituit Lambinus locum maxime corruptum.

791. *Quippe etenim.*) Insuper observandum : Hanc interpretationem tota disputatio confirmat.

794. *Præterea quoniam nequeunt, &c.*) Iterum v. 15. concludit Lucretius Semina esse Colorum expertia, quia Color nil aliud sit quàm Lux in Corpore refracta, vel à superficie opaci Corporis reflexa : De Luce refracta nihil Poëta, at si Prisma seu Trigonum vitreum vulgare oculis apponas, senties radios Lucis geminam refractionem passos varios Colores exhibere : Observat autem Plumas circa Columbæ collum, aut in Pavonis Cauda prout recto aut obliquo radio Lucis illustratæ sunt, modo flavum, modo viridem, modo flammæum, &c. Colorem diffundere. Et

H

Inde

Esse, neque in Lucem existunt Primordia rerum:
Scire licet quàm sint nullo velata Colore.

795

Qualis enim cæcis poterit Color esse tenebris,
Lumine qui mutatur in ipso, propterea quòd
Recta aut obliqua percussus Luce refulget?
Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur:
Quæ sita cervices circum, collumque coronat:
Namque aliàs fit uti rubro sit clara Pyropo:

800

Interdum quodam sensu fit, uti videatur
Inter Cæruleum virideis miscere Smaragdos.
Caudaque Pavonis, larga cum Luce repleta 'st,
Consimili mutat ratione obversa Colores.
Qui, quoniam quodam gignuntur Luminis ictu,
Scilicet id sine eo fieri non posse putandu 'st.

805

Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
Pupula, cum sentire Colorem dicitur Album,
Atque aliud porro, Nigrum cum, & cætera, sentit,
Nec refert ea, quæ tangis, quo fortè Colore
Prædita sint, verùm quali magis apta Figura:

810

Scire

Inde arguit in densis tenebris in quas
Lux nulla penetrat, & ex quibus nulla
reflectitur, nullos prorsus Colores esse;
ac proinde Colores qui redeunte
Luce in rebus cernuntur, procreari ab
ipsamet Luce, pro dispositionibus quas
res habent ad eam recipiendam, reflectendam, refringendam, & referendam ad Oculos. Ideoque quoniam
Semina nunquam in Lucem veniunt, aut radios reflectunt, quasi in densissimis tenebris obruta, sunt prorsus excolora. Epicurus in libro adversus Theophrastum secundo dicit, *μη ἵνα τὰ χρώματα συμφυῇ τοῖς σωμασιν, ἀλλὰ γινῆσθαι κατὰ ποιῶσιν αὐτὰς, καὶ θίγεσθαι πρὸς τὴν ὄψιν*. Et rursum, *οὐκ οἶδα ὅπως διὰ τὰ ἐν σκότητι ὄντα φέροι χρώματα ἔχον*. Plutarchus adv. Colorem.

799. *Recta aut obliqua, &c.*) Nam ex variantia Anguli recti aut obliqui variatur Color.

801. *Quæ sita.*) Quæ circumposita, περιεκυμένη: Coronat: Cingit collum & cervicem Columbæ, Cervix, τὸ πᾶχυ, & τὰ ἐπιεῖν, Collum, τὸ πρὸ-

μηνος, & τὰ ὑπερεῖν significabit. Faber.

802. *Rubro sit clara Pyropo.*) Ita cum Lambino contra omnes Codd. *Rubrum Pyropum* dixit Lucretius, ut v. 804. *Virides Smaragdos*.

804. *Scilicet id sine, &c.*) Gifanius & Alii. *Scire licet sine eo fieri non posse putandum*.

809. *Et quoniam Plagæ, &c.*) Aliud argumentum v. 7. continetur: In omni Coloris perceptione Pupilla oculi percipitur, Alium verò ictum sentit cum albus Color representetur, & alium cum Niger, aut quivis alius. At quid Semina postulent Colores quibus diversimode percutere & ferire possint? Principia ista sint, tantum diversimode figurata, diversimode etiam disposita, à quibus Oculus diversimode percuteretur. Visus enim secundum Epicurum, διὰ τῆ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ὄψιν ἐμπλήρωσις.

814. *Opus esse colores.*) Ita Nonius: Plautus.

Scire licet, nil Principiis opus esse Colores:
Sed variis Formis varianteis edere tactus.

815

Præterea, quoniam non certis certa figuris
Est natura Coloris, & omnia Principiorum
Formamenta queunt in quovis esse Nitore:
Cur ea, quæ constant ex illis, non pariter sunt
Omnigenis perfusa Coloribus in genere omni?
Conveniebat enim Corvos quoque sæpe volanteis
Ex albis album pennis jactare colorem,
Et nigros fieri nigro de semine Cynos,
Aut alio quovis uno, varioque colore.

820

Quinetiam quantò in parteis res quæque minutas
Distrahitur magis, hoc magis est ut cernere possis
Evanescere paulatim, stinguique Colorem:
Ut fit ubi in parvas parteis discerpitur Aurum,
Purpura, Pœniceusque color clarissimu' multo,
Filatim cum distractus disperditur omnis:

825

830

Noscere

Omnes maritimi Milites jam opus sunt tibi.

Similiter Cicero, & Cæsar: Lucretius ipse, l. I. v. 1050.

— *Infinita opus est vis Materiai.*
Et lib. III. v. 981.

— *Materies opus est.*

816. *Præterea quoniam, &c.*) Aliud v. 9. subjungit Argumentum, partim ex confessione eorum contra quos disputat, partim ex constantia Colorum, qui in diversis rerum generibus apparent, ductum. Qui colorata stinguunt semina certos Colores certis figuris non attribunt, non affirmant Quadrata omnia Semina Nigra esse, nec Rotunda Alba, Triangularia Cærulea, &c. Unde igitur ista in quibusdam rerum generibus constantia? Cur omnes Corvi Nigri, Cygni interim Albi? Profecto utrumque genus variis coloribus perfusum videremus, cum Semina, & quibus componuntur, variis coloribus contingi possint.

816. *Non certis.*) è MSS. Lambinus. *Nisi certis*, Nardius, imperitè.

822. *Ex Albis album pennis.*) Melius forsan *Pennis* quàm *Pariter* Gassendi.

825. *Quin etiam quanto, &c.*) Iterum 8. v. disputat. Quodlibet Corpus coloratum divide, quod minutiore sunt particulae, ed dilutior fit Color, & tandem, imo dum particulae manent sensibiles, evanescit: Imprudenter igitur expectamus Colores in seminibus rerum, quos in exilioribus Corporum partibus frustra querimus.

827. *Stinguique Colorem.*) Sic. lib. I. v. 667.

— *Ignes in cætu stinguui.* — lib. IV. v. 1091.

— *Ardorem in membris qui stinguere possit.*

Item Cicero in Arato:

Quem neque Tempestas perimet, neque longa vetustas

Interimet, stinguens præclara insignia Cæli.

Gassendus, tamen *strictim*. Faber arbitratur *stinguique colorem* esse imitationem *Platonis*, qui Colorem flammam è Corporibus manantem esse dixit; frigidè. Certè *Lucretius* vel nunquam inspecto *Platone* dixisse potuit *Purpureum & Punicum Colorem*, qui pene igniti videntur, extingui.

Noscere ut hinc possis, prius omnem efflare Colorem
Particulas, quàm discedant ad Semina rerum.

Postremo, quoniam non omnia Corpora vocem
Mittere concedis, neque Odorem: propterea fit,
Ut non omnibus attribuas Sonitus, & Odores:
Sic, Oculis quoniam non omnia cernere quimus,
Scire licet, quædam tam constare orba Colore,
Quàm sine Odore nullo quædam, Sonituque remota:
Nec minù hæc animum cognoscere posse sagacem,
Quàm quæ sunt aliis rebus privata, notisque.

835

840

Sed ne forte putes solo spoliata Colore
Corpora prima manere: Etiam secreta Teporis
Sunt, ac Frigoris omnino, calidique Vaporis:
Et Sonitu sterila, & Succo jejuna feruntur:
Nec jaciunt ullum proprio de corpore Odorem.
Sicut Amaracini blandum, Staetæque liquorem,
Et Nardi florum, nectar qui naribus halant,

845

Cum

833. *Postremo quoniam.*) Demum
v. 8. premit adversarios. Omnes con-
cedunt ea Corpora quæ Nares sentire
nequeant inodora esse; Illa insuper
quæ Aures non audiunt sonum non ha-
bere. Quidni igitur fatendum illa et-
iam Corpora quæ Oculi percipere non
valent esse Colorum expertia? De qua-
litatibus enim soli sensus judicant, nec
credendum est ullam qualitatem alicui
Corpori competere, quàm illi sensus
non attribuunt.

841. *Sed ne forte putes, &c.*) Satis
de coloribus. Cæteris etiam omnibus
qualitatibus, Odore, Frigore, Calo-
re, Sono, Humiditate, Sapore, Mol-
litiæ, Lentitudine, Raritate, &c. v.
23. sua semina carere demonstrat.
Tribus nititur argumentis, primo Si
odorem Seminibus concedas, turbabis
omnia, Gratissimi Odores Seminum
grave-olentium interventu fordesce-
rent, ut in componendis unguentis
nisi artifex inolens-Oleum misceat, sua-
vissimi odores ab Oleo corrumpere-
ntur. Idem etiam de Sapore, Sono,
Calore, & Frigore dicendum. Se-
cundo, Semina dividi non possunt,
ideoque nec Odorem, neque Saporem,

neque Calorem, neque Frigus, quæ
constant è particulis è Corpore emissis,
emittere valent. Tertio, Si Molliti-
em, Lentitudinem, Raritatem, Fra-
gilitatem, &c. Seminibus apponas,
mutabilia insuper efficies, & interitui
obnoxia, ideoque Res in nihilum re-
ciderent.

844. *Et Sonitu sterila.*) Vulg. *Steri-
lia*: Sed recte *Sterila*, ut *Deforma* apud
Tertullianum: & lib. I. v. 341. *Sub-
lima*.

846. *Amaracini.*) Qui plura de un-
guentis velit, Plinium, Dioscoridem,
Theophrastum, Athenæum legat.
Qualia qualia sunt unguenta, eadem
est argumenti Lucretiani vis & virtus.

847. *Nardi florum.*) Lambinus *flo-
rem*: Unguentum; viz. ex Nardi
flore confectum. Solenne optimis au-
thoribus id quod eximium cujusque rei
Florem appellare: Sic *Flos vini* apud
Plantum, *Flos flammæ* apud Lucre-
tium: *Flos populi* apud Ennium:

*Flos ilibatus populi, suadæque me-
dulla.*

Festus in voce *Nectar* legit.

*Et Nardi florem Nectar qui floribus
balet.*

Cum facere instituas: cum primis quærere par est,
 Quoad licet, ac potis **es reperire**, inolentis Olivi
 Naturam, nullam quæ mittat Naribus auram:
 Quàm minime ut possit mistos in corpore Odores,
 Concoctosque, suo contactos perdere viro.

850

Propterea demum debent Primordia rerum
 Non adhibere suum gignundis rebus Odorem,
 Nec Sonitum, quoniam nihil ab se mittere possunt:
 Nec simili ratione Saporem denique quemquam,
 Nec Frigus, neque item calidum, tepidumque Vaporem, &
 Cætera, quæ cum ita sunt tandem, ut mortalia consent,
 Molli Lenta, Fragosa Putri, Cava corpore raro,
 Omnia sunt à Principiis sejuncta necesse 'st,
 Immortalia si volumus subungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
 Ne tibi res redeant ad Nilum funditus omnes.

855

860

Nunc ea, quæ Sentire videmus cunque necesse 'st
 Ex Insensilibus tamen omnia confiteare
 Principiis constare: neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt:
 Sed magis ipsa manu ducunt, & credere cogunt,
 Ex Insensilibus, quod dico, Animalia gigni.

865

Quippe videlicet, vivos existere Vermeis
 Stercore de tetro, putrorem cum sibi nacta 'st
 Intempestivis ex imbribus humida tellus:

870

Præterea cunctas itidem res vertere sese.

Vertunt

849. Potis es reperire.) Carrio è
 MSS. Potis est reperiri.

850. Quæ mittat.) Quod mittat, Alii.
 859. Molli Lenta, Fragosa Putri,
 &c.) Ita legit Turnebus. Sensus est,
 ubi Calor, Frigus, Tepor reperiun-
 tur, necesse est Corpora esse Lenta,
 id est, cedentia, flexibilia propter
 mollietatem, fragilia propter putredi-
 nem & coctionem, cava propter rari-
 tatem, quæ in Principiis si statuas,
 tum omnia ruant necesse est. Hæc Fa-
 ber, probatur Lectio, sed Interpretatio
 displicet; nam Mollietates, Raritas, &
 similes qualitates æque ac Sapor, Odor,
 Sonus, Frigus & Calor, videntur his
 verbis à Seminibus separari.

re, Frigore, Odore, sapore, Colo-
 re, cæterisque qualitatibus destituta
 esse demonstravit Lucretius, ex iis
 tamen Res calidas frigidæ, sapidas &
 olentes constituit: Jam majus opus
 movet, & docet Res sensiles è Prin-
 cipiis nullo prorsus sensu præditis
 componi posse: Primo, Fidem Expe-
 rientię implorat v. 9. E stercore pu-
 trido Vermes nascuntur, at in ster-
 core isto frustra vitam, aut sensum
 aliquem requiras.

866. Neque id manifesta refutant.)
 solennis Epicuri ratio, οὐ μάλιστα
 τοῖς φαινομένοις & ἔδῳ τῶν φαινομένων
 τοῦτο αἰσιμαγωγῆται Faber.

873. Præterea cunctas, &c.) Neque
 Exemplum tantum proponit in Vermi-
 culis

Vertunt se Fluvii, Frondes, & Pabula læta
 In Pecudes: vertunt Pecudes in Corpora nostra
 Naturam, & nostro de Corpore sæpe Ferarum
 Augescunt vires, & corpora Pennipotentum.
 Ergo omneis natura cibos in corpora viva
 Vertit, & hinc Sensus animantium procreat omneis:
 Non alia longè ratione, atque arida ligna
 Explicat in flammæ, & in igneis omnia versat.

875

880

Jamne vides igitur, magni Primordia rerum
 Referre in quali sint ordine quæque locata,
 Et commissa quibus dent motus, accipiantque?

Tum porrò quid id est, animum quod percutit ipsum? 885
 Quod movet? & varios sensus expromere cogit,
 Ex Insensilibus ne credas Sensile gigni?

Nimirum, Lapides, & Ligna, & Terra quòd una
 Mistæ, tamen nequeunt vitalem reddere Sensem.

Illud in his igitur fœdus meminisse decebit,

890

Non

culis & Animalibus dum gignuntur, sed in Animalibus etiam genitis, v. 12. cum Cibus assumptus ex inanimi Animatus evadit: Alimentis insensilibus, Gramine, Frondibus, &c. Pecudes, & Aves, res totæ sensiles, nutriuntur, istis vescitur Humanum genus, ideoque è particulis insensilibus Graminis & Frondium tandem constituitur. Hæc omnia apposita similitudine illustrat: Lignum aridum in Ignem & Flammam resolvitur, at non magis distat Insensibile Alimentum à carne viva & sentiente, quàm Lignum à Flamma lucente & clara: Et quemadmodum oportet ex Ligno extricari particulas, quæ sese cientes, explicant, novaque ratione disponentes, nova illa lucendi, calefaciendique vi polleant, ita ex cibo scerni oporteat spirituosas particulas, quæ certa ratione diductæ, novoque modo dispositæ energiam hanc sentiendi obtineant. Sensus enim Sensilive rei procreatio ex Insensilibus principiis debetur certæ & speciali eorum Magnitudini, Figuræ, Positioni, Ordini, & Motui.

885. Tum porro quid est, &c.) Ne argumentis ab Experientia ductis re-

pugnare videatur ipsa Experientia, cavet v. 16. Negare non potuit Ligna Lapides Terramque commissa aliquando, Insensibilia manere, aliter viventes Domos, & Turres sensiles efficeret. Fatetur igitur Res Insensiles nisi certa figura, & magnitudine donentur, debito motu agitentur, certoque ordine disponantur, nunquam efficere res Sensiles; at debita omnia & requisita adhibeantur, Animal nascitur è re maxime Insensibili. Putrescat enim Lignum, aut Glebæ Imbribus resolvantur, & Animalium huc & illuc reptantium agmina subito admirabere.

887. Ex Insensilibus.) Priscianus legit Ex Insensibili: Credat pro Creas: Lambinus, Et ni pro ne: Gifaninus.

889. Vitalem reddere Sensem.) Gassendus: Virtutem reddere Sensus.

890. Fœdus.) Ita Lambinus è quatuor MSS. Et Fœdus interpretatur illam conventionem & pactionem, per quam à me dissentire desinas, mihi que assentire: Sed non tanta est librorum autoritas, Illud fœdus nunquam in Lucretio invenies, sed passim Illud in his rebus, quod Alii rectius amplectuntur.

Non ex omnibus omnino, quæcunque creant res,
 Sensilia extemplo, & Sensus me dicere gigni:
 Sed magni referre, ea primum quantula consent,
 Sensile quæ faciunt; & qua sint prædita Forma,
 Motibus, Ordinibus, Posituris denique quæ sint:
 Quarum nil rerum in Lignis, Glebilque videmus.
 Et tamen hæc cum sunt quasi putrefacta per imbreis,
 Vermiculos pariunt, quia Corpora materiali
 Antiquis ex Ordinibus permota nova re,
 Conciliantur ita, ut debent Animalia gigni.

895

900

Deinde ex Sensilibus cum Sensile posse creari
 Constituunt, porro ex aliis sentire suætis;
 Mollia tum faciunt: nam Sensus jungitur omnis
 Visceribus, Nervis, Venis, quæcunque videmus
 Mollia mortali consistere corpore creta.

905

Sed tamen esto jam posse hæc Æterna manere:

Nempe

892. *Sensilia extemplo.*) Alii: *Sensilia & extemplo.* Florentini autem Codices exhibent.

Sensile propigni extemplo, & producere sensus, planè vitiose.

895. *Posituris denique quæ sint.*) id est, *Qualia sint posituris;* sed Alii melius legunt.

..... *Posituris denique quæ sint.*

900. *Debent Animalia.*) Debeant, mavult Lambinus, ut hæc sit sententia; ita conciliantur, id est, tali ordine conjiciuntur & coeunt, ut ex iis ita conjectis & congressis Animalia gigni debeant.

901. *Deinde ex Sensilibus, &c.*) Aliud *Lucretii* argumentum v. 5. continetur, quia si Principia, ex quibus est sensus, sensilia sint, erunt igitur ipsa Mollia, cum nulla res dura, solidave, sit capax Sensus: quare & erunt corruptibilia, quippe cum, nisi solida sint, distrahi possint, atque ideirco suam Naturam amittere: atqui debent Rerum principia, ut declaratum superius est, incorrupta perseverare. Ita optime *Philosophus Gassendus*: Grammaticum verò *Lambinum* audiamus: Deinde cum statuunt Sensile ex sensilibus creari posse, quæ quidem Sensilia ex

aliis sentire consueverunt, nempe ex Venis, Visceribus, Nervis, & similibus; tum faciunt illa Sensilia Mollia, & ita Mortalia: Hæc Grammaticus, dum verba potius quam sensum spectat, quippe vitiosos Codices sequutus delipit: Quid enim sibi velint istæ voces. *Ex Sensilibus, porro ex aliis sentire suætis,* cum Illi, *Plato & Anaxagoras*, contra quos disputat *Lucretius* ipsa Rerum Principia statuerunt Sensilia? Nullis igitur libris adjutus, sed re ipsa admonitus audacter lego.

Denique Principiis qui *sensile posse creari, &c.*

903. *Tum faciunt.*) è Codicibus nescio quibus cum exhibet *Gifanius*, & conjicit legendum, *Consueverunt.*

906. *Sed tamen esto jam, &c.*) Aliud v. 12. proponit argumentum: Supponamus Sensilia hæc rerum Principia, quæ *Plato & Anaxagoras* statuerunt, ac proinde mollia, æterna esse posse, nec interitui obnoxia, haberi tamen Sensilia non possunt, neque ut Partes, quia partes separatæ non sentiunt, neque ut Tota, quia hoc modo essent quædam Animalia, ac ideo mortalia, seu corruptibilia, quod adversatur suppositioni.

Nempe tamen debent aut Sensum partis habere,
 Aut similia totis Animalibus esse putari.
 At nequeant per se Partes sentire, nec esse.
 Namque aliū Sensus membrorum respuit omnium: 910
 Nec Manus à nobis potis est secreta, neque ulla
 Corporis omnino sensum pars sola tenere.
 Linqitur, ut totis Animalibus adsimulentur;
 Vitali ut possint consentire undique Sensu.
 Qui poterunt igitur rerum primordia dici, 915
 Et lethi vitare vias, Animalia cum sint,
 Atque Animalibu' sint mortalibus una, eademque?
 Quod tamen ut possint: ab cœtu concilioque,
 Nil facient, præter volgum, turbamque Animantum;
 Scilicet ut nequeant Homines, Armenta, Feræque, 920
 Inter sese ullam rem gignere conveniendo
 Per Veneris res, extra Homines, Armenta, Ferasque.
 Quod si forte suum dimitunt corpore sensum,

Atque

910. *Namque aliū Sensus, &c.*) Interpretes disputant quo modo legendus sit hic versus, & quo ordine collocari debeat: *Lambinus, Gassendus, Faber,*

Namque aliū Sensus membrorum respuit omnes.

& v. 912. subjungunt: Quasi dixisset *Lucretius*: Pars à Toto suo separata aliorum omnium membrorum sensus respuit, ergo pars sola, i. e. à Toto sejuncta Totius Corporis sensum tenere non potest: Displicet hæc interpretatio; sufficit enim, (Respondeant illi qui statuunt Semina sensilia) si pars sejuncta sensum sibi peculiarem, licet non totius Corporis sensum retineat. Legendum autem existimo,

Namque aliū Sensus membrorum res petit omnis:

& v. 909. subjungendum: viz. quælibet pars postulat unionem cum aliis membris, ut sensus capax sit, nam sine vitali partium consensu, ut sæpe *Lucretius*, nullus est omnino sensus.

917. *Animalibus una eademque.*) Una eademque cum Animalibus. *Idem facit Occidenti: Horatius: Faber.*

918. *Quod tamen ut possint.*) Ulte-

rius progreditur v. 5. Quia licet admittantur & quasi Animalia, & immortalia simul, tum nullum Animalium, qualia jam visuntur gigni poterit, sui scilicet generis, coalitumve in unam speciem; sed Acervus solummodo & congeries variorum Animalculorum. Hæc *Gassendus*: Alia *Faber*, sed pejora: Ponamus Sensibilia esse Principia, neque tamen corruptibilia, quando ita vis, quid tandem ex illis fieri poterit? Nihil certè præter Animalia, non Arbor, non Metallum, &c.

922. *Per Veneris res.*) Pro hoc versu Alii libri exhibent,

Sic itidem quæ sentimus sentire necesse est.

è Libro quodam cum MSS. comparato substituit *Lambinus*,

Per Veneris res, &c.

rejecit *Gifanius*: Nec valdè necessarius videtur, quippe auferas illum, valet tamen *Lucretii* argumentum.

923. *Quod si forte suum.*) Deinde v. 7. ridet illos qui asserunt Semina sensu quidem prædita esse, at non eo qui postea in Animalibus apparet, & aliud subjicit argumentum illi, quod v. 870. continetur, affine: Ex Ovis nascun-

Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante,) 925

Quatinus in Pullos animaleis vertier Ova
Cetnimus Alituum, Vermeisque effervere, terram
Intempestivos cum putror cepit ob imbreis:

Scire licet gigni posse ex non Sensibu' Sensus.

Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri 930
Posse ex non Sensu Sensus, sed mobilitate

Ante

nascuntur Aves, Vermes è putri Terra exiliunt, at Sensilia Ova, aut Glebas viventes quis dixerit?

925. *Quod fugimus ante.*) *Fugimus*, negavimus, non concessimus, *Lambinus*: & idem reliqui Interpretes: addit *Faber*: Vox est ex usu forenti, ubi *Defendere* pro affirmare, assumere; Respicit autem locum illum,

Quorum nil rerum in lignis glebisque videmus:

v. 896. Sed qui locum inspicit, fat scio, huic observationi nequaquam consentiet. Legendum igitur arbitror *Fugimus*, id est, Ponimus seu Probamus: Et vox ista non incommode respiciet v. 870. ubi pars hujus argumenti proponitur.

927. *Vermesque effervere, terram Intempestivos cum, &c.*) Alii legunt

Vermesque effervere terram, Intempestivos quam, &c.

930. *Quod si forte aliquis, &c.*) Duos sequentes versus ita legit Gifanius:

Posse ea non sensu, sensus mutabilitate, Aut aliquo tanquam partu, quod proditur extra.

Nardijs,

Posse ex non sensu: Sed sensus mobilitate

Ante aliqua tangi partum, quàm proditur extra.

Hunc locum difficilem & obscurum esse *Gassendus*, *Lambinus*, Omnes fatentur: *Gassendus* iudice sensus videtur esse: Non bene dici rem sensilem ex principio insensibili gigni, si intelligamus illud immutari, & variis immutationibus in sensum tandem perfici: Similique esse, ut dum fœtus initio mini-

mus paulatim grandescit, ac paritur magnus. Siquidem, inquit, non unum principium, non singula seorsim sumpta, mutationis capacia sunt; sed natura solum, concreta ex principiis pluribus, unde & ista variè dispersa possunt sensu destitui, & idonea tamen ratione coeuntia contexi in rem sensilem: Nec valet fœtus similitudo, quando is quoque ab initio ex multis constat partibus, pro quarum ratione est magnus, cum singulare principium mutationi nulli subjacet. Hæc *Gassendus*: Tres diversas lectiones & interpretationes in *Lambino* quaras, omnes enim displicent: Legendum autem,

Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri

Posse ex non sensu sensus mutabilitate Ante aliqua, totum partum quam proditur extra.

Et pro obscura & difficili, plana subitò erit & facilis sententia. Aliquis enim forsan dicat, Principia rerum quidem esse Insensilia, at vi & virtute rei generantis illa Principia mutari in sensilia, & sensu gaudere antequam in Animal coalescant: Huic v. 13. *Lucretius* respondet, Principia seorsim sumpta mutationis esse prorsus incapacia, nec sensum alicujus Animalis produci posse, antequam ipsum Animal perficiatur; quia sensus postulat enim vitalium motuum consensum, quem in rerum principiis, quæ per Aërem, Aquam, Terram, Ignemque (istos *Philosophos* tangit qui omnia è quatuor Elementis componi docuerunt) dispersa volitant frustra requiras.

Ante aliqua tanquam partum, quàm proditur extra:
Huic satis illud erit planum facere, atque probare,
Non fieri partum, nisi concilio ante coacto:

Nec commutari quicquam sine conciliatu
Primorum, ut nequeunt ullius corporis esse
Sensus ante ipsam genitam naturam Animantis.

Nimirum quia Materies disjecta tenetur
Aère, Fluminibus, Terris, Flammaque creatis:
Nec congressa modo vitaleis convenienti
Contulit inter se motus, quibus omnituentes
Accensi Sensus animantem quamque tuentur.

Præterea quamvis Animantem grandior ictus,
Quàm patitur natura, repente adfligit, & omneis
Corporis, atque animi pergit confundere Sensus.

Dissolvuntur enim posituræ Principiorum,
Et penitus motus vitales impediuntur,
Donec Materies omnes concussa per artus,
Vitaleis Animæ nodos è corpore solvit,
Dispersamque foras per caulas ejicit omneis.

Nam quid præterea facere ictum posse reamur
Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere quæque?

Fit quoque, uti soleant minus oblato acriter ictu

Relli-

935. *Communitari.*) *Concmentari*, vel
coamentari, Muretus: Sed *Communitari*
placet, ut & *Principium* pro *Primorum*
in sequenti versu, quanquam *Prima*
aliquot locis apud Lucretium pro *Prin-*
cipiis sumantur.

939. *Flammaque creatis.*) Gifanius,
Terraque creatis: Quasi Terra creata
diversum aliquod ab ipsa Terra Ele-
mentum constituerent.

941. *Quibus omnituentes.*) Alii *Qui-*
bu' convenienter.

942. *Accensi sensus.*) Infra Lucre-
tius,

— *pæne amissos* accendere Sensus,
& lib. III.

— Accensus nobis per viscera sen-
sus.

943. *Præterea quamvis Animantem*,
&c.) Opus prosequitur, & rursus v.
10. fidem Experientiæ implorat: Quip-
pe vehemens ictus, qui nil aliud agit,
quàm ut solvat texturam & compages

corpuseulorum è quibus constat Ani-
mal, omnem Sensem penitus destruit,
torpet Animal, dissipatur Anima, &
particulis illius per poros & meatus è
Corpore ejectis, consequitur interitus.

949. *E Corpore.*) Alii legunt à *Cor-*
pore: Alii in *Corpore*.

950. *Caulas.*) Vox Lucretiana, po-
ros seu meatus Corporis significans:
Sic lib. III. v. 256. lib. VI. v. 491. &
alibi.

953. *Fit quoque uti soleant*, &c.)
Declarat etiam consequenter v. 9. si
ictus fuerit paulld remissior, posse post
aliquantulam Corpuseulorum exturba-
tionem status restitutionem fieri, qua-
si dispositione ad motus vitales domi-
nante adhuc, neque omnind resoluta:
Sic sopiti excitantur sensus, ab ipso
mortis limine redit, & convalescit A-
nimal. Hæc omnia, fateor, voluit
Lucretius: sed an hi versus hæc omnia
satis exprimant, meritò dubium: To-
ta

Reliquiæ motus vitalis vincere sæpe,
 Vincere, & ingentis plagæ sedare tumultus, 955
 Inque suos quicquid rursus revocare meatus,
 Et quasi jam lethi dominantem in corpore motum
 Discutere, ac pœne amissos accendere Sensus.
 Nam, quare potius lethi jam limine ab ipso
 Ad vitam possint conlecta mente reverti, 960
 Quàm quo decursum prope jam fiet, ire, & abire?
 Præterea, quoniam dolor est ubi Materiai
 Corpora vi quadam per viscera viva, per artus
 Sollicitata suis trepidant in sedibus intus:
 Inque locum quando remigrant, fit blanda Voluptas: 965
 Scire licet, nullo Primordia posse dolore
 Tentari: nullamque Voluptatem capere ex se:
 Quandoquidem non sunt ex ullis Principiorum
 Corporibus, quorum Motus novitate laborent:
 Aut. aliquem fructum capiant Dulcedinis almæ. 970
 Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.
 Denique, uti possint sentire Animalia quæque,

Prin-

ta autem integrior foret sententia, si
 reducatur versus 1009. (*Neve putes
 æterna, lego interna*) una cum duobus
 sequentibus (quos in isto, in quo nunc
 leguntur, loco nihil agere demonstra-
 bo) & versui 958. subjungatur: Hic
 enim positus *Lucretii* mentem explica-
 bit, & vim objectionis franget, con-
 tra quam non satis provisum videtur:
 Quippe aliquis dicat, si ab ictu minùs
 vehementi Animæ particulæ disjunge-
 rentur, nunquam iterum recolligi pos-
 siunt, sed dispersæ avolarent, & Animal
 interiret: Ideoque ictus iste, qui sen-
 sum interrumpit, aliquid aliud omni-
 nò agit, quàm ut particulas Animæ
 discutiât, & disjungat. Resp. *Lucreti-
 tius*, Licet ea Semina, quæ in rerum
 superficie sita sunt, quolibet ictu dis-
 juncta avolent; illa tamen, quæ in
 intimis Corporis venis continentur,
 non tam facile dissipari.

960. *Conlecta mente.*) *Conjecta*, Gi-
 fanius & Alii, imperitè.

962. *Præterea quoniam Dolor, &c.*)
 Deinde v. 10. probat Semina Volupta-
 tis & Doloris, atque ideo omnis sen-

sus expertia; quippe Dolor oritur ex
 Principiorum exturbatione ab eo, quo
 sunt, statu, ita & Voluptas à restitu-
 tione in eundem statum; At Rerum
 principia sunt simplicia, nec eorum
 partes ab eo, in quo sunt, statu ex-
 turbari possunt, nec in eundem iterum
 restitui.

964. *Sollicitata.*) *Concussa: Trep-
 dant autem moventur*; Virgilius cre-
 brò, idque ubi nullus formidini locus,
 itaque sæpenumero & *Festinare* signifi-
 cat.

968. *Ex ullis.*) Gifanius *ex illis*. Et
 docet *Motus* in sequenti versu non voci
Kinôis, ut *Lambinus* voluit, sed voci
Kinôisus respondere.

972. *Denique, uti possint, &c.*) Tan-
 dem ad absurda adigit *Adversarios*, v.
 18. quippe si debeant res, sensiles cum
 sint, gigni ex sensilibus, hoc est simi-
 les ex similibus, necesse est ergo Ho-
 minem v. c. constare ex Principiis quæ
 ipsa rideant, plorent, ratiocinentur,
 de mixtura rerum, deque seipsum disse-
 rant, requirantque è quibus principiis
 constent: Nam ridet, plorat, & ra-
 tiosi

Principiis si etiam sit Sensus tribuendus eorum:
 Quid? Genus humanum proprium de quibus factum est?
 Scilicet & risu tremulo concussa cachinnant, 975
 Et lacrymis spargunt rorantibus ora, genasque,
 Multaque de rerum mistura dicere callent,
 Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt.

Quandoquidem totis mortalibus adsimulata
 Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis, 980
 Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.
 Quippe sequar, quodcumque Loqui, Ridereque dices,
 Et Sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut sit.
 Quod si delira hæc, furiosaque cernimus esse:
 Et ridere potest ex non ridentibus factus, 985
 Et sapere, & doctis rationem reddere dictis,
 Non ex Seminibus sapientibus, atque disertis:
 Qui minus esse queant ea, quæ Sentire videmus
 Seminibus permixta carentibus undique Sensu?

Denique cælesti fumus omnes semine oriundi: 990
 Omnibus ille idem Pater est, unde alma liquenteis
 Humoribus guttas Mater cum Terra recepit,
 Foeta parit nitidas fruges, arbustaque læta,
 Et genus humanum, & parit omnia sæcla ferarum,
 Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt, 995

Et

tiocinatur Homo: Si verò Res ridens, plorans, & sapiens è Principiis neque ridentibus neque plorantibus, neque sapientibus componi possit, cur non res sensilis è Principiis prorsus insensilibus? Aliud insuper premit absurdum, nam si Res ridentes, plorantes, &c. è Seminibus ridentibus, plorantibus, &c. constitutas, ista etiam Semina ex aliis similibus componi debent, inde processus in Infinitum, nec ullus foret terminus ubi consistere valeas.

973. Si etiam.) Alii Si jam. Pro Factum, v. 974. & Factus, v. 985. Gifanius legit *Auctum* & *Auctus*: Pro *Mistura*, v. 977. Gassendus *Natura*.

974. Proprium.) Proprie: *Nonius*.

979. Totis mortalibus.) Totis Animalibus: Gassendus.

990. Denique cælesti fumus.) Longam de ortu Rei sensilis disputationem v.

32. egregiè concludit; colligit enim argumenta antehac deducta, fortius urget collecta, & deinde totam sententiam de ortu Sensus explicat: Cum Terra imbres ex Æthere descendentes receperit, fertilis fit, parit segetes, gramina, & fructus, quibus Homines & Bestiæ, Res Sensiles, nutriuntur. At Pater ille Æther Insensilis, Imbres etiam descendentes, Tellusque Mater non magis Sensilis: Dissoluta denique Animalia partim in Æthera avolant, partim in Terram, Res prorsus Insensiles, relabuntur: Sic Particulæ uno modo nullo Sensu præditæ, alio modo, alioque ordine dispositæ, Sensiles evadunt. Res etiam Sensiles mutato ordine & dispositione Seminum torpescunt, & omnem sentiendi vim amittunt.

990. Semine.) Alii Stirpe.

Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
 Quapropter merito Maternum nomen adepti sūt.
 Cedit item retrò de Terra quod fuit ante,
 In terras: & quod missum est ex Ætheris oris,
 Id rursus Cœli rellatum templa receptant:
 Nec sic interimit mors res, ut Materiai
 Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis:
 Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
 Res ut convertant formas, mutantque colores,
 Et capiant Sensus, & puncto tempore reddant:
 Ut noscas referre, eadem Primordia rerum
 Cum quibus, & quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:
 (Neve putes æterna penes residere potesse.

1000

1005

Corpora

1009. Neve putes, &c.) Lambinus in omnibus libris invenit scriptum, Neve putes æterna penes, &c.) Atque hanc scripturam Quidam interpretantur, Neve putes Corpora prima posse residere penes profundum immensum: Nulla, aut certe absurda sententia. Turnebus penes æterna residere sic explicat, in æternis Textis remanere. Lambinus, Neve putes Corpora prima residere posse penes æternitatem omni motu privata. Idem aliquando putavit legendum minus pro: penes: & tandem conjectando sensus verum hunc cum duobus sequentibus rejicit: Æterna penes, in ipsis Penetralibus, Palmerius: Nescio quis dicit hic nihil sollicitandum, Penes id est penes nos, & minus subintelligitur. In his verbis explicandis multus est Faber, aliorum sententias rejicit, suamque his verbis exhibet. Locis omnino difficilis. Turnebus penes æterna sumit pro æternis Textis, quod mihi nimis Stoicum, nimis peritiosum & metaphysicum videtur, quàm ut ita sentire Lucretianum existimem. Lambinus olim existimavit pro penes legendum minus, quod mihi in mentem etiam venerat, priusquam ejus commentarios legissem. Ita certe ratio postulat, sed quia duobusculum ei videtur, Corpora prima resident æterna, ideo aliò confugit, ut dicat hos tres versus, qui tamen mihi

magnoperè Lucretiani videntur, tolli posse; vel ita explicandum, & residere, ut privationem ab omni motu significet, & penes æterna positum fuerit pro penes æternitatem. Sed eam quoque sententiam ipsemet Lambinus sibi non satis probari ibidem ostendit, & meritò quidem. Gifanius ita scribit, Ita omnes vet. lib. Marullus parum, & ita Vulg. & Lamb. malè: residere penes æterna (quod profundum alibi vocat) & in rerum adpectu & facie extare, opposuisse videtur Poeta. Ex quibus liquidd cuius constare potest vim sententiæ nulla omnino ratione assecutum eum esse. Sed ubi illud tandem apud Lucretium, Profundum pro æternis sumatur? Querat modo. Nam nos & Profundum in hoc ipso libro pro Infinito sumi scimus. Dein, quis dubitet omnia Corpora, non modò simplicia, sed & concreta esse in Infinito? Ubi enim esse queant nisi in Infinito hanc sane video. De Latinitate nihil dicam, quippe qui legi sciam apud Tertullianum penes pro in. Infantes, inquit, penes Africam Saturno immolabantur, in Apologetico. Sed missa hæc facio, neque enim id agitur utrum res sint in Profundo, seu penes æterna, quod nihil est; sed hoc Lucretius ait, Corpora quæ in concretis perire videntur, non perire tamen, neque ideo minus æterna

Corpora prima, quòd in summis fluitare videmus 1010
 Rebus, & interdum nasci, subitoque perire:)
 Quin etiam refert nostris in Versibus ipsis,
 Cum quibus, & quali sint ordine quæque locata.
 Namque eadem Cælum, Mare, Terras, Flumina, Solem
 Significant: eadem Fruges, Arbusta, Animanteis: 1015
 Si non omnia sint, at multo maxima pars est
 Consimilis: Verùm Positura discrepitant hæc.
 Sic ipsis in rebus item jam Materiai,
 Intervalla, Viæ, Connexus, Pondera, Plagæ,
 Concurfus, Motus, Ordo, Positura, Figuræ 1020
 Cum permutantur, mutari Res quoque debent.
 Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.

Nam

æterna esse, quod videre debuerat Gifanius. Itaque ut id ingenuè dicam quod sentio, pro penes necessariò legendum arbitror minus, aut parum, ut in vulgat. Denique et si nullum exemplum proferri possit, in quo Residere positum fuerit pro Esse, non continuò sequitur errare illum qui ita existimet. Certè Lucretius plurimis locis usurpavit Manere pro Esse simpliciter: At ni frequentia exemplorum probasset, ea de re dubitarem. Sed ut res tota, qua de agitur, perspicuè magis appareat, pauca quædam addi necesse est. Vult probare Lucretius mortem ipsam nil prorsum in Corporibus primordialibus ad nihilum redigere, sed ab ea situm modò, figuram, & alia id genus mutari: Nec sic interimit mater res, ut Materie Corpora conficiat, inquit, id est destruat, consumat: Sed tantum cætum dissipat. Inde (id est ex iis corporibus) aliud aliis coniungit, & efficit omnes res ut convertant formas suas, & capiant sensus (animentur,) & pueris tempore reddant, (id est, moriantur, nam hæc ad Animalia præsertim pertinent,) ut noscas plurimi referre, &c. Et ne putes prima Corpora ideo minus æterna esse, quod illa in concretis fluctuare videntur, modò nasci, modò interire: Qui enim nasci illa, & interire putant, falluntur; nam ex oculis nostris subducuntur per interitum συκρημάτων, sed non pereunt, quippe ad cætera pri-

mordia reducuntur, seu ad sua sæcla, ut mox loquitur, recedunt, donec motu sibi ingenito in cætus novos redeant, &c. Quod dixi autem de positura & collatione, potest id à simili, ex literarum Elementis probari, &c. An itaque nunc, Lector, tres illos versus tollendos esse putabis? Hæc Faber verbis immeritis nimis favcus. Lego autem, Neve putes interna minus, &c.

& v. 958. subjungo: Placet ista conjectura, & scio alios Interpretes nihil melius protulisse.

1017. *Discrepitant hæc.*) Literarum Elementa. Alii. Res inepte: Hanc emendationem Lambini iudicio debemus.

1019. *Viæ.*) Appositè Virgilius, Ipse Epicurus, in lib. I. Georg.

Verùm ubi tempestas, & Cæli mobilis Humor

Mutavere vias. ———

1022. *Nunc animum nobis, &c.)* Seminibus jam ritè præparatis, & motu instructis mandat opus, quo nihil certè majus, nihil prudentius, aut augustius: Alios Terrarum orbes, alia Astra, alios Soles, innumeros denique mundos in spatio infinito ædificat: Novum hoc quidem & incredibile, at non ideo rejiciendum: Modò Memmius attendat argumenta, & rem ipsam aliquamdiu contempletur, minus insolens & admirabilis quotidie apparebit; multa enim sunt prorsus stupenda, quibus

Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
 Accidere, & nova se species ostendere rerum.
 Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea primum 1025
 Difficilis magis ad credendum constet: itemque
 Nil adeo magnum, nec tam mirabile quicquam
 Principio, quod non minuant mirarier omnes
 Paullatim; ut Cœli clarum purumque colorem,
 Quemque in se cohibent palantia sidera passim, 1030
 Lunæque, & solis præclara luce nitorem:
 Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint,
 Ex improvise ceu sint objecta repente:
 Quid magis his rebus poterat mirabile dici,
 Aut minus ante quod auderent fore credere gentes? 1035
 Nil ut opinor, ita hæc species miranda fuisset;
 Quom tibi jam nemo fessus satiate videndi
 Susplicere in cœli dignatur lucida templa:
 Desine quapropter novitate exterritus ipsa
 Exspuere ex animo rationem: sed magis acri 1040
 Iudicio perpende, &, si tibi vera videtur,
 Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.

Quærit enim ratione Animus, cum summa loci sit

Infini-

quibus assueti Homines non amplius
 suspiciunt, v. 25. ἀλλὰ πῶς καὶ Κορυναῖοι
 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δ' ὅμοιοι τῶν οὐρανῶν αἱ
 ὑπερβολαὶ Epicurus ad Herodotum.

1028. Quod non minuant mirarier omnes.) Alii Codd. exhibent, Quod non minus fiat mirabile cunctis, & pro mirabile quicquam in priori versu Lambinus legit mirabile quicquam. Minuant mirarier: Terentius, Andr. Act. 2. Sc. 3. Nec tu ea causa minueris hæc qua facis.

1035. Ante quod.) Ante quid, Lambinus. Et sequentem versum ita legit, Nulli ut opinor ita hæc species miranda fuisset

Quam tibi: — Sed aliam lectionem sequor, utpote longè potior.

Nil ut opinor, ita hæc species miranda fuisset:

Sequentem autem versum ita emendat Faber,

Quom (id est, cum) tibi jam nemo fessus, &c.

quasi diceret, Et tamen (ita assueti sunt oculi huic spectaculo) nemo hodie dignatur suspicere in Cælum. Illud autem Tibi (Servii voce utitur) vocat; Ut mihi apud Virgilium, Geor. 1. Jam tum mihi Taurus Aratro.

1037. Satiare videndi.) Hunc ipsum versum laudat Nonius in voce Satiare, docetque Accium, Varronem, Lucilium, Salustium, & Terentium eadem voce usus fuisse. In sequenti versu pro in Cæli, Alii legunt hinc Cæli.

1040. Exspuere.) Sic omnes fere Codices. Lambinus tamen amat Respuere.

1043. Quærit enim ratione Animus.) De quatuor hisce versibus litigant Interpretes, dum Alii fastidiunt, quos Alii amplectuntur: Ego quidem nec absurdos esse video, nec inutiles; explicant enim futuræ disputationis argumentum, idque non inepte, si modò ita ut edidi legantur. *Fayus* legit: Quærit enim Ratione animi, id est, an Ani-

Infinita foris hæc extra moenia mundi;
Quid sit ibi porro, quò prospicere usque velit mens, 1045
Atque animi jactus liber quo pervolet ipse.

Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infra, superaue, per Omne
Nulla' est finis, (uti docui) res ipsaque per se
Vociferatur, & elucet natura Profundi. 1050

Nullò jam pacto verisimile esse putandum' est,
Undique cum vorsus spatium vacet infinitum,
Seminaque innumero numero, summaque profunda
Multimodis volitent æterno percita motu:

Hunc unum Terrarum orbem, Cælumque creatum: 1055
Nil agere illa foris tot corpora Materiai,

Cum præsertim hic sit natura factus, & ipsa
Sponte sua forte offendendo semina rerum
Multimodis, temerè, incassum, frustraue, coacta
Tandem cooluerint ea, quæ coniecta repente 1060

Magnarum rerum fierent exordia semper,
Terrai, Maris, & Cœli, generisque Animantum.

Quare

mus inquirat, aut dubitat? & quarto
versui notam interrogationis subiun-
git. Non opus est isto acnmine.

1047. *Principio nobis in cunctis, &c.*)
Infinitum esse Spatium, & in illo spa-
tio infinita Semina volitare, si Epicu-
rum audias, certum est: at in hunc,
quem nos incolimus, mundum omnia
istâ Infinita Semina non coalescunt;
quid nî igitur credamus Semina in alia
spatii infiniti parte compages huic no-
stro mundo vel prorsus similes vel dis-
similes componere, præsertim cum ead-
em *Natura* ubique regnat, & in om-
nibus Spatii infiniti partibus eodem ju-
re utitur. Hoc argumentum v. 19.
continetur: αἱ τε γὰρ Ἀτομαί ἀπει-
ροὶ ὄντι φέρονται ἢ πῆρ' αὐτῶν, ἢ
ἀλλοῖς ἀλλοῖς εἰς ἀπεργασίαν Κόσμου
ἀπειρὸν συνέρχονται· ἢ γὰρ κατὰ
λῆναι αἱ τοιαῦται Ἀτομαί (ἢ ἂν
ἂν γινώσκῃ ὁ Κόσμος οὐτ', ἢ ἢ ἂν
ἂν ποιῶσιν ἀλλοῖς) οὐτ' εἰς ἑα, (ita
legit Meibomius) ἢτ' εἰς πειρασμέ-
νους, ἢτ' ὅσοι ταῦται, ἢτ' ὅσοι διαφο-
ροὶ ταῦτα, ὥς ἂν τὸ ἰμωδὸν ἐπὶ
πρὸς τῆς ἀπειρίας τῶν Κόσμου. Epicu-

rus ad Herodot.

1050. *Profundi.*) Infiniti: Vide v.
1094.

1052. *Undique cum vorsus.*) Ita
omnes libri; Lambinus tamen legit
Cum quoquo vorsus. Istamque Lectio-
nem, ut & omnia inepta *Fayus* appro-
bat.

1054. *Æterno motu.*) Est enim in-
genitus Atomo motus. *Faber*.

1060. *Cooluerint.*) Cum reperissem
in libris scriptis partim *colarint*, par-
tim *coierint*, partim *coierunt*, *Coolue-
rint* reposui; quæ Scriptura perspicuè
vera est. *Coalescere* autem valet con-
crescere, & coagmentari: *Olescere* enim
(ut docet *Festus*) valet *Crescere*: Quo
verbo utitur idem *Lucretius* infra eodem
libro.

*Donec olescendi summum tetigere ca-
cumen,*

ubi tamen quidam legunt *alecendi*, ma-
lè. *Lambinus*.

1061. *Exordia semper.*) Pessimè:
Neque enim *Semper* cum *Repente* con-
venire potest. Errorem autem, ut vi-
derent Interpretes, certè Scripturæ
varie-

Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse 'st

Esse alios alibi congressus materiai,

Qualis hic est, avido complexu quem tenet æther. 1065

Præterea, cum Materies est multa parata:

Cum Locus est præsto: nec res, nec causâ moratur

Ulla: geni debent nimirum, & confieri res.

Nunc & Seminibus si tanta 'st copia, quantam

Enumerare ætas animantium non queat omnis: 1070

Visque eadem, & natura manet, quæ Semina rerum

Conjicere in loca quæque queat, simili ratione,

Atque huc sunt conjecta: Necesse 'st confiteare

Esse alios aliis Terrarum in partibus orbeis,

Et varias Hominum genteis, & Sæcla Ferarum. 1075

Huc accedit, ut in Summa res nulla sit una,

Unica

varietas satis efficere debuerat. Hic enim versus in lib. V. repetitus fuit, sed novo etiam modo deformatus: Sic enim ibi legitur,

Tandem convenient ea, quæ conjuncta, repente

Magnarum rerum fiant exordia sæpe.

Sed & hic & illic scribendum est non *semper*, non *sæpe*, sed *nempe*;

Magnarum rerum fierent exordia, nempe

Terrarum, Maris, & Cali, &c.

Vitium autem ex compendiaria scribendi ratione natum est, nam pro *nempe*, unde procuderunt illud *sæpe*, quemadmodum *ex sæpe* *tò semper* procreavere: *Faber*. At vero ista tinuientia,

—— *Conjecta repente*

—— *Exordia nempe*

quæ auris pati potest?

1065. *Avido*,) Vasto, Ingenti: Sic lib. V.

Inde Avictim partem montes, sylvaque ferarum

Possedere: Lambinus.

1066. *Præterea cum materies est, &c.*)

Iterum v. 10. hoc modo arguit. Positis omnibus ad rem aliquam producendam requisitis, quidni res ista producatur? At est sufficiens materiæ copia, idoneus insuper locus, nec deficit ista vis naturæ, quæ hunc mundum ex Seminibus fortuitè occurrentibus compo-

suit; quidni igitur præparatam & sibi obedicentem materiam, in aliis etiam Spatii Infiniti partibus conjungat, & Cælum, Terras, Marc, Homines, atque Animalia producat? Metrodorus dicit, ἀτοκον εἶναι τὴν μεγάλην πιδωμένην σάρκα γενέσθαι, καὶ ἐν τῷ ἀπειρῷ ὅτι ἡ ἀπειρία κατὰ τὸ πλεονέχον ἐκ τῆς ἀπειρίας τὰ αἰτία εἶναι, εἰ γὰρ ὁ μὴ κόσμος περιερασμένον, τὰ αἰτία πάντα ἀπειρία ἐξ ἧς οὐδὲ ὁ κόσμος γίγνεται, ἀπὸ γὰρ ἀπειρίας εἶναι ὅπερ γὰρ τὰ πάντα γίγνεται αἰτία, ἐκ τῆς καὶ ἀποτελέσμενα. Plutarchus de Placit. Phil. lib. I. Cap. 5. ita hoc & superius argumentum complectitur Metrodorus familiaris Epicuri.

1068. *Geni*,) *Geri*, Gifanius, qui de hac voce cum Lambino perpetuè litigat; suam sententiam è libris tuetur *Gifanius*: Se defendit *Lambinus*, v. 1077.

Unica quæ gignatur, &c.

1068. *Confieri*,) Alibi *Lucretius*, & *Virgilius*, lib. 4. *Æneid*.

—— *Nunc qua ratione quod instat Confieri possit, paucis adverte, dabo.*

1076. *Huc accedit, ut in Summa, &c.*)

Tertium denique v. 13. proponit argumentum; Res omnes creatas circumspice in unoquoque genere plurima, quæ vocant, Individua invenies;

In

Unica quæ gignatur, & unica, solaque crescat:
 Quin cujusque fiet sæcli, permultaque eodem
 Sint genere: in primis animalibus indice mente.
 Invenies sic montivagum genus esse Ferarum, 1080
 Sic Hominum genitam prolem, sic denique mutas
 Squamigerum pecudes, & corpora cuncta Volantum.
 Qua propter Cælum simili ratione fatendum 't,
 Terramque, & Solem, Lunam, Mare, cætera, quæ sunt,
 Non esse unica, sed numero magis innumerali, 1085
 Quandoquidem vitæ depactus terminus altè
 Tam manet his, & tam nativo hæc corpore constant,
 Quàm genus omne, quod his generatim rebus abundat.
 Quæ benè cognita si teneas: Natura videtur
 Libera continuo Dominis privata superbis, 1090
 Ipsa sua per se sponte omnia Diis agere expers.

Nam

In genere humano Homines, in ferino Feras, &c. Unicum igitur Solem, unicamque Terram dices? Ineptè id quidem, cum Sol, Terra, Cælum, &c. sunt tam interitura, (ideo autem Genera Animalium plurima complectuntur, quia singula intereunt, ut isti Philosophi affirmant, contra quos disputat Lucretius) quàm cætera concreta.

1078. *Quin cujusque, &c.*) Hic versus cum sequenti Lucretianus non est, quod & Lambinus vidit. Faber: Libros sequitur Gifanius, retinet, licet non approbet. Corrupti forsitan, at mutilus sine illis locus, ideo omiſſis aliorum conjecturis, hos modo corrigendos cenſeo:

*Unica quæ gignatur, & unica sola-
 que crescat*

*Cujuscunque fiet sæcli; Permultaque
 eodem*

*Sunt genere: Imprimis Animalibus
 injice mentem,*

Invenies sic montivagum, &c.

Injice mentem à Lipsio accepi; & ex his vocibus commoda & digna Lucretio sententia effingi potest.

1081. *Genitum prolem.*) Nescio quis geminam, i. e. utramque sexum.

1085. *Unica.*) Unam, MS. Nonii, qui laudat hunc versum in voce *Innu-*

meralis: At MS. isti ne credas.

1089. *Quæ benè cognita si teneas, &c.*) V. 15. E positis pro more Lucretius in Providentiam impetum facit; Pace & otio Deos olim donavit, quia nihil beatum quod negotiosum; Jam verò sælix beatumque Numen aliquibus curis distringi posse supponamus; quæ autem vis Infinitos mundos regere, quæ Solibus, Terris, &c. innumeris præfidere valeat? Infiniti enim mundi major sunt provincia, quàm ut à Deo vel maximè negotioso commode administrari possit. Hæc Impius de pusillo isto Deo quem Homini similem effinxit. Scommate denique, quo Athei communiter utuntur, concludit omnia, & certe feliciter Scommate quàm Argumento contra Providentiam pugnatur. Καὶ μὲν ἐν τοῖς μάλιστα φεραν, καὶ τρωπῆν, καὶ ἐκλείναι, καὶ ἀνελθεῖν, καὶ δύσσει, καὶ τὰ σέτεια τέτοις, μήτε λειψυγνέει τις νομίζει χρῆναι διδοῖναι, μήτε διαλάττειν ἢ διαλάττειν, καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν μακαρίηνα ἔχουσα μετὰ ἀφθαρσίας ἢ γὰρ συμφωνεῖ πραγματείας, καὶ φροτίδας, καὶ ὄργαι καὶ χάρειτες μακαρίότητι, ἀλλὰ αὐδηνία, καὶ φόβω, καὶ προσδίδου πλησίον. Epicurus ad Pythoclem.

Nam (proh sancta Deum tranquilla pectora pace,
 Quæ placidum degunt ævum, vitæque serenam!)
 Quis regere Immensi Summam, quis habere Profundi
 Indu manu validas potis est moderanter habenas? 1095
 Quis pariter Cælos omneis convertere? & omneis
 Ignibus ætheriis terras suffire feraceis?
 Omnibus inque locis esse omni tempore præsto?
 Nubibus ut tenebras faciat, cœlique serena
 Concutiat sonitu? tum fulmina mittat, & ædeis 1100
 Sæpe suas disturbet, & in deserta recedens
 Sæviat exercens telum, quod sæpe nocentis
 Præterit, exanimatque indignos, inque merentis?
 Multaque post Mundi tempus genitale, diemque

Primi.

1095. *Indu.*) Vel *endo*, i. e. *in*:
 Sic lib. IV. v. 773. lib. VI. v. 890.

1096. *Cælos.*) Quia Infinitos mun-
 dos statuebant Epicuræi, hinc factum
 esse ut Lucretius Epicuræus τὸ Cælos
 numero multitudinis, quæ vox *ἰναῖος*
 semper dicitur, teste Frontone Corne-
 lio apud Gellium, lib. XII. cap. 8.
 Tanaquillus Faber ad Lucretium ob-
 servabat Ingeniosè, τὸ Cæli tamen
 πλεθυστικὸς occurrit in hoc versu ve-
 tutissimi Poætæ,

*Jupiter in Cælis, Cæsar regit omnia
 Terris.* Menagius.

1097. *Suffire.*) Calfacere, suffumi-
 gare, vaporare, sic lib. IV.

*Et miseram terris se suffit odoribus
 ipsa.*

Et Virgilius, Georgic. IV.

*Et suffire thymo, cerasque recidere
 inanes.*

1099. *Cælique serena.*) Hic multa
 Faber, quasi oblitus sui fuisset Lu-
 cretius, qui alibi negabit, & quidam
 accurate, fieri unquam posse ut Cælo
 sereno tonet; vel saltem ex vulgi sen-
 tentia, non sua loqueretur. *Cæli se-
 rena* melius interpretetur *ampla & spa-
 tiosa Cæli templa*, quid enim ex Vulgi
 sententia loqueretur Poëta, cum ad
 argumentum suum nihil faceret? quid
 denique Cælum *serenum* cogitaret, cu-
 jus faciem tenebrosis nubibus in priori
 versus parte obscuraverat; Nihil hic

de palponibus Sacerdotibus Lucretium;
 nihil Virgilium, cum cecinit, Georg. I.

*Non aliàs Cælo ceciderunt plura serena
 Fulmina* —

Nec Aulæ imponere voluit Horatius,

Plerumque per purum tonantes

Egit equos volucrumque currum,

Naso opus est, ut inquis, Faber, ut
 causas, rationesque, & consilia scri-
 ptorum sagaciter odorari possis, sed
 Nasum nolo nimis nasutum.

1101. *Diserta.*) *Diversa*, Gasscn-
 dus: & in sequenti versu pro quod,
 quidam Codd. exhibent quo.

1103. *Indignos.*) Ut ipse explicat,
immerentes. Sic Horatius, Sat. 2,
 lib. II.

*Cur eget Indignus quisquam te Di-
 vite?* —

Et Cicero, *Tuscul.* 4. Misericordiam
 datam esse dicunt ad opem ferendam,
 & calamitates Hominum indignorum
 sublevandas.

1104. *Multaque post Mundi, &c.*)
 Mundos infinitos extruxit, mortales
 asseruit Animalibus similes, atque
 ideo nutriri, crescere, aliquando et-
 iam diminui, senescere, & ad interi-
 tum vergere affirmat v. 17. Infinitum
 enim Universum submisistrat semina,
 quibus receptis & debite conjunctis
 crescit Mundus, & fit vegetior; eam
 tot semina emittit quot recipit, tum
 consistit, id est, neque crescit, ne-

Primigenum Maris, & Terræ, Solisque coortum, 1105
 Addita corpora sunt extrinsecus, addita circum
 Semina quæ magnum jaculando contulit OMNE:
 Unde Mare, & Terræ possent auferere: & unde
 Adpareret spatium Cœli domus, altaque tecta
 Tolleret à terris procul; & confurgeret Aer. 1110
 Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, & ad sua sæcla recedunt:
 Humor ad Humorem, Terreno corpore Terra
 Crescit; & Ignem ignes procidunt, Ætheraque Æther:
 Donicum ad extremum crescendi perfica finem 1115
 Omnia perduxit rerum Natura creatrix:
 Ut sit, ubi nihilo jam plus est, quod datur intra
 Vitaleis venas, quàm quod fluit, atque recedit:
 Omnibus his ætas debet consistere rebus:
 His Natura suis refrænât viribus auctum. 1120

Nam, quæcunque vides hilario grandescere adauctum,
 Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ:
 Plura sibi adsumunt, quàm de se corpora mittunt,

Dum

que diminuitur: cùm verò plura è Mundo emittuntur Semina, quàm recipiuntur & debite conjunguntur, tum debiliior sit Mundus, & senescit.

1107. *Semina, quæ magnum, &c.*) Sine dubio hic versus non est *Lucretii*, sed ab aliquo sibi nimium arrogante pro *Lucretiano* interpositus est, quasi aliquid deesset, itaque eum delendum cenſeo. *Lambinus*. quam sententiam qui sequitur, errabit. Vid. lib. I. v. 395.

1109. *Adpareret.*) Ita optime in ſeunda editione emendavit *Lambinus*. (*Aptaret*, alii) *Adparere* autem ab *adpario*, proprie est quod græce *προσλαβέσθαι*, acquirere aliquid, *adjungere*. *Faber*.

1112. *Ad sua sæcla.*) *Ad sua semina cedunt*, Alii. *Ad sua fœdera*, Alii. frustra: dum & *Codices*, & ipse *Pœta* alibi exhibet *sua sæcla*.

1115. *Perfica.*) *Effetrix, Perfetrix*: *Perſice*, *Gifanius*, & *Pareus*, id est, perfectè: ne credas *Lector*. Alia vero præter Naturam Dea olim dicebatur *Perſica*. *Arnobius*, lib. 4. adversus *Geutes*, p. 131. *Etiamne Perſica una*

est è populo numinum, quæ obſcanas illas & luteas voluptates ad exitum perficit dulcedine inoffensa procedere? Et p. 133. *Pertundæ Perficam* conjungit.

1119. *Hic ætas, & Hic natura.* Alii *Hic ætas, & Hic natura*, è *Codicibus*.

1121. *Nam quæcunque vides, &c.*) Quoniam *Mundos* suos aliquando crescere, aliquando diminui aſſeruit, totam rationem & incrementi & decrementi in *Animalibus* (& eadem est rerum aliarum ratio) vers. 23. explicat: *Crescunt* autem *Animalia*, quia in prima ætate plus *Alimenti* convertitur in *Animalis* substantiam, quàm ex illa deperat; media tantundem convertitur, quantum deperit: idco consistit *Animalis* ætas, id est, neque crescit, nec decreſcit *Animal*: *Extrema* autem ætate amplius deperit quàm convertitur. Ita crescunt & decreſcunt *Animalia*, at unde evenit quòd in prima ætate plus recipitur & adjungitur, in media tantundem, in extrema minus, nondum inquit *Pœta*, latet *Causa*, & id scio *Atheos* ſemper latebit.

Dum faciliè in venas cibus omnis diditur: & dum
 Non ita sunt latè dispersa, ut multa remittant: 1125
 Et plus dispendi faciant, quàm vescitur ætas,
 Nam certè fluere, ac decedere corpora rebus
 Multa, manus dandum 'st: sed plura accedere debent,
 Donicum olefcendi summum tetigere cacumen.
 Inde minutatim vireis, & robur adultum 1130
 Frangit, & in partem pejorem liquitur ætas.
 Quippe etenim quantò est res amplior, augmine demto,
 Et quò latior est, in cunctas undique parteis
 Pluria eò dispergit, & à se corpora mittit:
 Nec faciliè in venas cibus omnis diditur eij: 1135
 Nec fatis est, pro quàm largos exæstuat æstus,
 Unde queat tantum suboriri ac suppeditare,
 Quantum opus est: & quod fatis est, Natura novare.

Jure

1126. *Quam vescitur ætas.*) Aliquis
Pascitur. In illo versu,

*Et plus dispendi faciunt quam vescitur
 ætas.*

plane aliquid est quòd contra Poëtæ
 mentem faciat, constat quippe hæc
 verba *quam vescitur*, opposita illis esse.
Plus dispendi faciunt: itaque τὰ *Vesci*
 significaret *acquirere*, *parare*, &c. cui
 rei Lingux Latinæ usus reclamationem
 Quamobrem hunc locum ita semper le-
 gendum existimavi:

*Et plus dispendi faciunt quam nancitur
 ætas.*

Nancitur autem fit à *Nancior*, id à
Nancio est, quod olim usurpavit Græ-
 chius, ut ex *Prisciano*, novimus: Ex
Nancio autem nova proles orta est *Nan-
 ciscor*, quam recentior usus retinuit,
Nancior autem significat *occupo*, *pre-
 tendo*, *cipio*, In XII. Tab. *Siquid
 Pignoris nancior sibi habeto*. Inde *re-
 nancitur* apud Paulum Diaconum Festi
 Epitomisten, pro *reprehendit*, seu *ite-
 rum prendit*. Faber. Festi tamen
 Codd. exhibent *Renanciscitur*; Lucre-
 tii Codd. *Vescitur*, quæ vox forsan
 commodè retineri potest.

1127. *Ac decedere*) *Atque recedere*,
 Alii: & pro multa, *manus dandum est*,
 in sequenti versu, *Multimodis, dan-
 dum est*.

1129. *Donicum olefcendi*) Vid. vers.
 1060.

1132. *Augmine demto*) Benè: nec
Augmine adepto rectè scribitur.

1136. *Nec satis est, proquam largos,*
 &c.) *Lambinus* legit,

Nec satis est quæ per largos, &c.
 totumque verbum tanquam adulteri-
 um rejicit. *Faber* ita legit,

*Nec satis est præquam exæstuat
 auctus.*

Cujus hic erit sensus. *Ubi Corpus ad
 crescendo cacumen venit, tum defluere
 & minui debet, quia nihil satis est unde
 tantum suboriri possit, præquam exæstuat
 largos auctus*, id est: *Substantiam prius
 acquisitam amittit*. Auctum enim vo-
 cat eam substantiam, qua illud aut il-
 lud Corpus auctum est, ut alibi. Nul-
 la est utriusque interpretis conjectura,
Iniquus ille, qui rejicit hunc versum,
nec æquior ille qui emendat. Quis
 enim nescit Corpora Animalium tan-
 tum effluviis copiam quotidie emit-
 tere, ut Alimentum, nisi copiosè
 subministratum illis reparandis non
 sufficiat? Jure igitur legitur, *Nec sa-
 tis est*; Quis etiam ignorat Effluvia ista
 in modum Aquæ è fistulis expressæ
 erumpere? Quænam igitur vox signi-
 ficantior ista voce *Æstus*?

Jure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
Sunt; & cum externis succumbunt omnia plagis: 1140
Quandoquidem grandi cibus ævo denique defit:
Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
Corpora conficere, & plagis infesta domare.

Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem, putreisque ruinas. 1145

Omnia debet enim cibus integrare novando:
Necquicquam, quoniam nec ventæ perpetiuntur
Quod fatis est, neque quantum opus est, natura ministrat.

Jamque adeo affecta 'st ætas, effectaque tellus
Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit: 1150

Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.

Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
Aurea de Cœlo demisit funis in arva:

Nec mare, nec fluctus plangentes faxa creârunt:
Sed genuit Tellus eadem, quæ nunc alit ex se, 1155

Præterea nitidas fruges, vinetaque læta

Spon-te sua primum mortalibus ipsa creavit.

Ipsa dedit dulces foetus, & pabula læta:

Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore:

Conterimusque boves, & vires agricolarum: 1160

Conficimus

1144. Sic igitur magni quoque.) De-
mum v. 29. concludit. Mundum eo
modo quo Animalia senescere, Mea-
tus, viz. quos in Animalibus Venas
vires, assiduis corporum externorum
ictibus labefactati, ægrè recipiunt ma-
teriam Mundo reparando idoneam ex
Infinito defluentem: Et jam tam late
expansa est hæc compages, ut plus
Materiæ è se dimittat, quam ex Infi-
nito accipit, atque ideo diminuitur
necesse est; & devigescat. Quin ut
Epicurus statuit, Omnia genera Ani-
malium Fruges, Arbores, &c. spon-
te sua Tellus olim produxit, quam ta-
men hodie effectam sentimus, ideoque
ipsam senescere fatendum est.

1145. Putresque ruinas.) Gassendus,
Tristesque.

1146. Omnia enim debet cibus, &c.)
Huic versui nonnulli subjungunt ver-
tum prorsus ineptum,

Et fulcire tibi, ac omnia sustentare.
Hic enim delendus est, Imò, si Libri
permitterent, tres alios rejicerem.

1149. Jamque adeo affecta est ætas,
&c.) Lambinus præfert

Jamque adeo fracta est ætas, affectaque
Tellus,

nec rejicit

Jamque adeo affecta est ætas, affectaque
Tellus.

1152. Haud, ut opinor enim, &c.) E
Terra inquam hæc omnia orta, neque
enim, ut isti Providentiæ assertores
aiunt, Animalia è Cœlo per catenam
illam, quam unus Hominum Homerus
vidit, demissa sunt; neque porro Mari,
& fluctibus littora puliantibus edita:
Sed quæ Tellus hodie omnia genera
alit, illa ipsa est quæ cuncta protulit.
Fabar.

1160. Conterimusque boves, &c.) Hi
duo versus unde olim malum poem-
tulare,

Conficimus ferrum vix arvis suppeditati :
 Usque adeo pereunt foetus , augentque labores.
 Jamque caput quassans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem :
 Et cum tempora temporibus praesentia confert
 Praeteritis , laudat fortunas saepe parentis :
 Et crepat , antiquum genus ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerarit finibus aevum ,
 Cum minor esset agri multo modus ante viritim :
 Nec tenet , omnia paullatim tabescere , & ire
 Ad scopulum spatio aetatis defessa vetusto.

1165

1170

lere, ed & referre debent, neque enim
 Lucretii lucerna digni sunt. *Faber.*
Gifanius legit

Conterimusque Boves , & vires Agri-
colarum

Conficimus. Seris vix arvis suppeditati :

Usque adeo pereunt foetus , &c.

Sera autem Arva , Tristia , quae fructum aegre reddunt : Ut *Sera* mors, *Aeneid.* 6. *Mors gravis ; & serum Bellum* apud *Salustium* , *Grave bellum.* *Servius.* Quidam legunt :

Conficimus, ferrum vix arvis suppeditantur :

1162. *Usque adeo pereunt foetus.*) *Palmerius* *Parcunt* foetus, id est, parcius redduntur , & augentur Labores.

1167. *Et crepat antiquum genus, &c.*) *Argumento*, quod modò duxerat ex *Epicuri* placitis, subjungit Poëtarum fabulas de aureo saeculo, viz. tunc temporis mire fertilis erat Terra, omnia sponte produxit, quae jam multo labo-

re subacta aegre Homines sustentat : *Conscius* autem Poëtas istos hanc Terrae fertilitatem Numinis benevolentiae Piis hominibus faventis attribuisse, istam opinionem *Scommate* impugnat, & despicit ignorantiam illorum, qui Tellurem Senio effictam fieri nondum intellexerint.

1168. *Perfacile toleravit aevum.*) *Beati* viverent : Sic enim hunc locum capio, ut illum Terent. *Quam vos facile vivitis.* Inde apud *Homerum*, *Dii* *ἡσυχίᾳ* dicuntur. *Faber.*

1171. *Ad Scopulum.*) *Ad interitum* : Translatum à navi quae infligitur scopulo. *Lambinus.* Per *Scopulum* intelligit exitium, Labem, ruinam, *Faber.* *Salmasius* autem asserit *Scopulum* esse metam, seu parvum scopum, sic *Suetonius*, in *Domitiano* cap. 19. *Nonnunquam Pueri* procul stantis, praebentisque pro *Scopulo* dispansam dextrae manus palmam, &c.

In hoc Libro positae sunt omnes *Epicuri* fortunae, Exiguae quidem istae, quas tamen multi olim affligerunt, & *Tullius* diripuit. Instaurare demum magno conatu nititur *Lucretius*, eo successu, quem meretur : Idem enim *Epicuri* opinionibus accidit quod Foetui mali flammis, copiosum licet, & saluberrimum Alimen-

tum ingeras, debilis tamen manet, & infirmus.

A. v. 66. ad v. 82. Docet Poëta Motum esse, nec diffitemur : Motum etiam rerum Omnium è Motu seminum oriri, illud quoque agnoscimus : Sed dum v. 82. Pondus Seminibus, & inde Motum attribuit, nimium sibi & suis Atomis indulget : Quis pondus omni Materiae, & quis Corporibus ejusdem

eiusdem molis idem pondus concedat? Sensus enim & Experientia reclamant. Vidit autem *Epicurus* Lapidem, Ligna, cuncta denique intra Mundi hujus ambitum contenta deorsum tendere, atque ideo credidit Omnia ab æterno descendisse, quam opinionem qui amplectitur, nã ille erit nitidissimus de grege *Epicuri* Philosophus: Idem enim ac si diceret, rotas, elateres, & reliqua machinæ alicujus membra id factura seorsim, quod conjunctum faciunt. Sed ut hoc quoque largiamur: Habemus tandem infinita Semina per Inane infinitum pari passu, & æquali velocitate deorsum tendentia. In immensitate Latitudinum, Longitudinum, Altitudinum, Infinita vis innumerabilium volitat Atomorum, quæ interjecto Inani cohærescunt tamen inter se, & Aliæ alias apprehendentes continuantur, ex quo efficiuntur hæ rerum formæ & figuræ. Unde verò Aliæ alias apprehendant, cum pari velocitate omnes ferantur? viz. Paullum, & quàm minimum declinant, v. 221. Sed ipsa hæc declinatio ad libidinem fingitur (ait enim *Lucretius* declinare Atomos sine Causa, quo nihil turpius Physico) & illum motum naturalem omnium ponderum è regione inferiorem locum petentium sine Causa eripuit Atomis. Nec tamen id, cujus causa hæc finxerat, assecutus est; nam sive omnes Atomus declinant, nullæ unquam cohærescunt; sive aliæ declinant, aliæ suo nutu rectè ferentur, erit hoc quasi provincias Atomis dare, quæ rectè, quæ obliquè ferantur. *Tullius* primo de Finibus.

Hanc difficultatem sensit ipse *Lucretius*, v. 225. ubi non tam solvit, quàm vi ejus succumbit oppressus & prostratus: Sed v. 251. aliam difficultatem movet, cujus vim prioris effugere conatur; vel, ut *Sepia*, tenebras & caliginem offundit, ut difficilius inveniri & capi possit. Afferit enim sine ista seminum Declinatione Libertatem voluntatis, quam in omnibus Animalibus sentimus, explicari non posse. Respondet *Cicero* lib. I. de natura Deorum. Hoc per se facit *Epicurus*, ut cum aliquid non verisimile dicatis, & reprehensionem

effugere velitis, efferatis aliquid quod omnino ne fieri possit: Ut satius fuerit illud ipsum, de quo ambigebatur, concedere; quàm tam impudenter resistere: Velut *Epicurus*, cum videret, Si Atomus ferrentur in locum inferiorem suapte pondere, nihil fore in nostra potestate, quod esset eorum motus certus & necessarius: Invenit quo modo necessitatem effugeret, quod, viz. *Democritum* fugerat; Ait Atomum, cum pondere & gravitate directo deorsum feratur, declinare paullum. Hoc dicere turpius est, quàm illud, quod vult, non posse defendere. Et Libro de Fato. *Epicurus* uno tempore res duas suscipit inenodabiles, unam, ut sine Causa fiat aliquid, ex quo existet ut de nihilo quippiam fiat; quod nec ipsi, nec cuiquam Physico placet; alteram, ut cum duo Individua per Inanitatem ferantur, alterum è regione moveatur, alterum declinet. Fusiùs deinde hanc causam agit in eodem libro. Quæ ergo nova Causa in Natura est quæ declinat Atomum? Aut num fortuitur inter se, quæ declinet, quæ non? Aut cur minimo declinet intervallo, majore non? Aut cur declinet uno Minimo, non declinet duobus aut tribus? Optare hoc quidem est, non disputare; nam neque extrinsecus impulsam Atomum loco moveri & declinari dicis, neque in illo Inani, per quod feratur Atomus, quidquam fuisse causæ cur ea non è regione ferretur, nec in ipsa Atomo mutationis aliquid factum est, quomobrem naturalem sui ponderis motum non teneret. Ita cum attulisset *Epicurus* nullam causam quæ istam declinationem efficeret, tamen aliquid sibi dicere videtur, quum id dicat quod omnium mentes aspernentur & respuant. Ita Hortos *Epicuri* vastat *Cicero*, & evertit totam illam, quæ Providentiæ iniquior est, Philosophiam.

Mellius tamen succedit longa illa à v. 333. ad versum 580. Disputatio de varietate Figurarum quæ in seminibus invenitur; similiter illa de Seminibus diversimodè figuratis in unoquoque Composito contentis, à v. 581. ad v. 728. Argumentum enim fabulis subinde

inde introductis ornat, & sententiam suam variis, iisque firmissimis rationibus confirmat.

Nec ullus unquam Epicuræ Philosophiæ adversarius effugiet ista argumenta, quibus à v. 729. ad v. 1021. demonstrat *Semina Coloris, Odoris, Caloris, omnis denique qualitatis, & sensus esse expertia*: *Originem sensus Ipse, fateor, non rectè explicat, at sensum Animalium sensilibus Principiis (quod unum in hoc libro agit) minimè deberi, eo, quo Lucretium decuit, acumine perfradat.*

Quod denique à v. 1022. ad v. 1103. Innumerabiles Mundos extruit, hoc etiam ferri potest, si aliquem Architectum adhibuisset. Sed quis credit ex Atomorum concursione fortuita hunc mundi pulcherrimum ornatum esse perfectum? An cum machinatione quadam aliquid moveri videmus, ut Sphæram, ut Horas, ut alia permulta, non dubitamus quin sint opera illa rationis: Cum autem impetum Cœli

cum admirabili celeritate moveri, vertique videamus, constantissimè consistentem vicissitudines Anniversarias cum summa salute & conservatione rerum omnium, dubitamus quin ea non solum ratione fiant, sed etiam excellenti quadam divinaque ratione? Quid si Mundos efficere potest concursus Atomorum, cur Porticum, cur Templum, cur Domum non potest, quæ sunt minùs operosa, & multò quidem faciliora? Hæc *Cicero* Providentiæ gratissimus vindex.

Demum à v. 1104. ad v. 1172. Mundos innumerabiles quotidie nascentes, & intereuntes contemplare, & Beatum Te judicabis, Lector, qui inter tot tantaque ruinas integer manes & illæsus: Interim ridebis lactentes istos, & senescentes mundos, modò fame enectos, modò pinguedine nimis obesos. Certo enim certius, tum perire omne Lucretii acumen cum Providentiæ adversetur.

FINIS LIBRI SECUNDI.

LIBRI TERTII ARGUMENTUM.

HACTENUS, duobus nempe superioribus libris Naturam & Affectiones quas dicimus Atomorum, ritè explicasse sibi visus est Poeta. Nunc quatuor reliquis libris ea, quæ ex Atomis istis fiunt, attentius speculatur: Atque uti par fuit, primas detulit partes Animæ & Animo, de quibus hoc toto libro jam disputat. Hunc autem auspicator librum ab Epicuri laudibus, quem à v. 1. ad v. 94. prædicat primum docuisse non à Deo, sed ex fortuito Atomorum concursu Mundum hunc & omnia fuisse facta; atque inde Hominum mentes Deorum, Mortis, & Penarum post mortem metu liberasse: Hoc autem unus Epicurus feliciter perfecit, quod alii Philosophi frustra conati sunt. Pauca hæc de Epicuro præfatus, docet à v. 94. ad v. 137. Animum & Animam partem esse Hominis aque ac Pedes, Manus, Brachia, Caput, & reliqua membra, & non Habitum vitalem totius Corporis, seu omnium partium Corporis intentionem, & concentum, quam quidam veteres Philosophi Harmoniam dixerunt. Ne verò minùs distinctè disputare videatur, dum vocibus Animus & Anima promiscuè utitur, à v. 138. ad v. 161. docet Animum & Animam unam quidem rem esse, Animum verò præcipuam esse partem, & in Corde residere, quippe ibi Metus, Gaudium, & reliquæ Passiones quæ Animum sequuntur, sese ostendant; dum Anima, in qua locomotiva facultas unice sita est, per totum Corpus dissita ad nutum Animi movetur: Inde à v. 162. ad v. 177. demonstrare conatur Animi & Animæ naturam esse Corpoream: Animus enim tangit Animam, quam movet, Anima autem Corpus; nullus verò, nisi inter Corpora, Contactus. A v. 178. ad v. 323. docet Corporeum hunc Animum componi è seminibus minutissimis quidem, tenuis-

tenuissimis, & maxime rotundis: Et si rem ipsam spectemus, e Calore, Vento, seu Vapore, & Aere; & alia insuper re, quæ ex tenuissimis, minutissimis, & maxime mobilibus seminibus constans, est Sensus Principium & Origo: Quo verò modo Calor, Ventus, Aer, & quarta illa res innominata misceantur, explicare se non posse liquidò fatetur. A v. 324. ad v. 350. asserit Animam & Corpus ita conjuncta esse, ut sine utriusque perniciæ separari non possint: Deinde à v. 351. ad v. 370. non solum Animum, sed etiam Corpus sentire affirmat, seu potius totum Animal, rem è Corpore & Anima compositam: Posthæc à v. 371. ad v. 417. refutat opinionem Democriti, qui singulas Animæ partes singulis Corporis partibus appositas & conjunctas esse docuit: Et ut olim affirmasset Animum esse potiore totius Compositi partem, sic ab Animò potius quàm ab Anima vitam dependere, & salutem Animalis conservari asserit. Deinde à v. 418. ad v. 842. Animos & Animas nasci & interire cum Corporibus viginti octo argumentis demonstrare conatur, & Transmigrationem Pythagoræ obiter deridet. Denum à v. 842. ad v. 882. Mortem nihil esse docet, cum post mortem nihil est mortali Animæ timendum, imò si Anima Immortalis (ut Platoni visum est) concedatur, Mortem tamen nihil esse, cum Anima separata non meminerit se unquam antea extitisse. Proinde à v. 906. ridet Hominum vanam de sepultura sollicitudinem: Deinde demonstrat Mortem non esse Malum, quia mortui non indigent istis bonis quibus vivi gaudent, neque istis Doloribus afficiuntur qui miseros mortales cruciant, ad v. 943. Vitam etiam ipsam non esse desiderabilem, quippe quæ nihil novi afferat, sed easdem semper voluptates usque ad nauseam subministrat, ad v. 988. Ne verò ista fabulæ, quas Poetæ narrant, de Inferis & Pænis post mortem terreant mortales, ad v. 1036. omnes illas commoda interpretatione elevat. Deinde usque ad finem hujus libri monet plerosque Mortalium ineptè & absurdè de Morte queri, cum sapientissimi Hominum, & Potentissimi Ducum & Imperatorum vim diæ Necessitatis senserint: Docet ideo mortales vitam sollicitam & inquietam agere, quòd hanc Mortis contemplationem refugiant, & ineptè votis omnibus vitam expetere quam aliquando amissuri sunt, quæ nullam novam Voluptatem afferat, innumeris verò Doloribus & Periculis obnoxia reddatur; præsertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quæ omnes manet æterna.

TAN. FABRI
IN LIBRUM TERTIUM
PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

HIC verò ille Lucretii liber est, qui præter cæteros, cum delectu & acri quodam judicio legi debeat. Cum enim in eo corpoream esse animi nostri naturam demonstrare conetur Poëta, periculum fortasse fuerit, ne quidam nimium creduli, ad illius sese rationes adjungant; alii autem, dum ejusmodi doctrinam omnibus calculis damnandam existimabunt, ultro se tam præclari libri lectione privatum eant. Id ne fiat, non abs re fuerit meminisse, multos è veteribus ita existimare, Dæmonas in rerum corporearum numero habendos. Ex iis fuerunt non Porphyrius modò, in admirabili illa *Πραγματεία περί ἀποχῆς*, &c. sed & Plotinus & Jamblichus; ut è Nostreis quoque Tertullianus, Basilus, Augustinus, ut ne recentiores appellemus. Hanc itaque de Angelis sententiam si Veteres illi impunè secuti sunt, nihil, ut opinor, esse debet, quamobrem Lucretii opinione de animis corporeis tantopere offendamur; Cum huc usque nil sit, quod audire sine offensione non possis. Sed utinam ibi stetisset Lucretius: Nam alii quidem animorum nostrorum, quos ejusdem cum dæmonibus naturæ esse putaverunt, immortalitatem tutabantur; & suum illis aut jus, aut Dei beneficium, servabant; At hic noster, ubi corporeæ naturæ animos hominum esse ostenderit, ibi strenuè & incunctanter colliget, Fieri nulla ratione posse, ut ne illos interitus & dissipatio consequantur; Quin & turpiter errare vulgus hominum asseret, qui religionibus attoniti, fracti & abjecti,

Æternas

Æternas nigra penas in morte timendum

existimant. Saxa itaque & scopulos vides, Lector, à quibus longè longèque refugisse debes. Quamobrem diligenter faciendum erit, ut deserta tantisper Epicuri secta, ad rationem Platoniorum te conferas, qui animos nostros in immortalitatem asseruerunt. Sed tutius multò, si, omiſſis fluctuantis Philosophiæ concertationibus, ad Eum rectà tranſeas, qui rerum omnium Parentem, VIVENTIUM DEUM: NON AUTEM MORTUORUM ESSE demonstravit. Alterum vero, mi Lector, quod ego ante oculos perpetuò habendum arbitror, hoc erit: Animi nostri vel spirituales habeantur, vel corporei, si voles; illis certè Lucretii argumentis haud sanè magnopere moveri debemus, cum nobis, qui Christiani sumus, planiſſimè & ἀναμφιβόλως perſuaſum ſit, fore etiam aliquando, ut hæc bruta corporis moles, quam nunc animus noſter circumfert, ubi diuturno annorum curriculo computruerit, dein ſparſa fuerit ac diſſecta, denuo tamen coaleſcat, & ex aquis, aëre, terris collecta & conquiſita, ad interminabilem ſæculorum ſeriem perſeueret. Probet igitur Lucretius quàm lubebit, corpoream eſſe animorum naturam, atque adeo illos interitui obnoxios eſſe; nil ille proſecto dixerit, quod hominem verè Chriſtianum poſſit percellere; cùm corporis noſtri reſurrexionem & immortalitatem præter univerſas Phyſiologiæ vulgaris, ac Chymiæ ipſius rationes (nam admirabilis illa *Operatio*, de qua & Quercetanus, & alii, nil ad reſurrexionem corporum facit) futuram credamus, quæ res, ſi non maiorem, (quanquam maiorem) parem certè in ſeſe difficultatem habet. Hoc tantum addam, Tertulliani Tractatum, qui *de Anima* inſcribitur, in primis facere ad hunc librum intelligendum: Eum ſi leges, præſtantiſſimum Viri Magni opus legeris. Sed tamen eſt aliud etiam tantillum quod te volebam: Si quid à me ex mente Lucretii, vel in hocce libro dictum fuerit, vel in aliis, facito quaſo ut memineris, *Actorem* eſſe me, non *Poetam*. Quidquid certe tale properanti exciderit, id ego omne pro indicto haberi volo: Neque enim ea vitæ noſtræ ratio eſt, ut, quem exitum Natura brutis animantibus eſſe voluit, eum nos libenter, ubi ſejuñctus à corpore animus fuerit, expectemus. Vale.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER TERTIUS.

E Tenebris tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuisti, illustrans comoda vitæ:
Te sequor ó GRAIÆ gentis decus, inque tuis nunc
Fixa pedum pono pressis vestigia signis,
Non ita certandi cupidus, quàm propter amorem,
Quod te imitari aveo: Quid enim contendat Hirundo
Cycnis

1. *Tam clarum extollere lumen.*) Id Græci dicunt αἴγειν πυρσόν, & cum quid è speculis ea ratione significabant, id διὰ πυρσόν, & παρὰ πυρσόν nuntiari dicebatur. Hinc sumpta Metaphora qua Lucretius usus est. Faber. Alloquitur autem v. 30. Epicurum Atheniensem Philosophiæ Epicuræ Principem: Invenit quidem Democritus, sed ita expolivit & perfecit Epicurus, ut Pater rerum & inventor à Lucretio haud absurdè diceretur. Huic quidem felix ingenium gratulatur, beneficia agnoscit quæ contulit hominibus, dum Naturam rerum explicavit, & omnem de Providentia opinionem & Terrores inde natos dispulit: Idem denique asserit, quod L. Torquatus in Ciceronis prim. lib. de Fin. Ego arbitror Epicurum unum vidisse verum,

maximisque erroribus Hominum animos liberasse, & omnia tradidisse, quæ pertinerent ad bene beatèque vivendum.

2. *Illustrans.*) Qui extollit Lumen, proculdubio illustrat: in versu sequenti pro *Gentis decus*: *Gentis dux*, Gasfendus.

4. *Fixa.*) Quidam ἀρχαῖως σέβοντες, (nec enim Lambinus id negare debet quod Diomedes, alique veteres Grammatici asseruerunt) sed quod ejusdem significationis sit. Faber.

6. *Hirundo.*) Cygnorum enim cantus admiratur omnes, qui ingratham Hirundinum garrulitatem damnant;

τί σοι θίλεις ποιῶσι;

τί κατὰ χελιδόν; Anacr. Od. 12. Ita enim legendum: non τί σοι, ἀλλὰ χελιδόν, ΚάτιλⓈ autem ἀπατηλός, σέπας.

Cycnis? aut quidnam tremulis facere artubus Hoedi
Consimile in cursu possint, ac fortis Equi vis?

Tu Pater, & rerum Inventor: tu patria nobis
Suppeditas praecepta, tuisque ex, Inclute, chartis,
Floriferis ut apes in saltibus omnia limant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

Nam simul ac Ratio tua coepit vociferari,
Naturam rerum haud Divina mente coortam,
Diffugiunt Animi terrores; mœnia mundi
Discedunt, totum video per Inane geri res.

Apparet Divûm numen, sedesque quietæ:
Quas neque concutiunt venti, neque nubila nimbis
Adspargunt, neque nix acri concreta pruina
Cana cadens violat: semperque innubilus æther
Integit, & largè diffuso lumine ridet.

Omnia suppeditat porrò Natura, neque ulla

Res

ἀπειρίαν, δόλιον, λάλη, κατὰ, ἡλίαν. Hef.

7. *Artubus.*) Alii *Artibus*, quod olim usurpare solebant; sed ego *Artubus* prætulerim: cùm sciam ab *Artes* (τίχραι) dici *Artitos*: Ut *Artitus* in Glossis Philoxeni vertitur πάντεχρον, δαιδαλον, sic ab *Artus* *Artutos*, id est, *Robustos* vocabant. Sunt tamen quibus hæc minùs certa videantur, sed nihil ad Lucretium. *Faber.*

9. *Patria.*) Modo dixerat *Epicurum* esse Patrem & Inventorem rerum.

11. *Limant.*) Ita *Lambinus* è Codd. Alii *Libant*: quæ vox cum sequenti *Depascimur* meliùs convenit.

15. *Haud divina.*) *Haud*, abest ab omnibus libris, sed restituit, sententia ipsa postulante, *Lambinus*: conjicit etiam legendum *Divum sine: Coortam*) Alii *coactum* malunt, quidam etiam *libri creatum* exhibent.

17. *Discedunt.*) Longè latiora & ampliora fiunt, Animus nullos fines habet quos intra coërceatur ut antea. *Faber.* Meliùs verò *Lambinus* dividuntur & hiant; Per diducta enim & hiantia mundi mœnia in magnum Inane prospicit: M. Tull. Off. 3. Cùm Terra discessisset magnis quibusdam Im-

bribus. Et Virgilius,

— *Video medium discedere Cælum.*

18. *Apparet Divum numen.*) Sed cur *apparet Divum numen*? Scilicet, quæ ante Epicurum vulgus Philosophorum sentiebat, ita ab eorum Natura aliena erant, nihil ut de iis certi haberetur, &c. Fortasse etiam non minùs rectè dixeris, *Apparet Numen Deorum quictum*, (sequitur enim *sedesque quietæ*) ita ut ab iis nil male metuendum, cùm jam molesta illa odio, saque Providentia remota sit. Hæc *Faber.* Frigidæ verò istas observationes respuit Poëta: *Apparet Divum Numen*, quoniam per hiantia Mundi mœnia in immensum Inane prospiciens non minùs Deos, quàm cæteras res vidit; v. 25.

— *Nusquam apparent Acherusia templa.*

21. *Innubilus.*) Quidam Codd. (*sine nubibus*) meliùs tamen *Innubilus* leg. dum Homerus, è quo Hi quatuor versus desumpti sunt, utitur voce ἀνέφελος: *Odyss. Z.*

23. *Omnia suppeditat Natura.*) Diis, viz. sic lib. I. v. 60.

Ipsa suis pollens opibus, nil indiga nostri.

Res animi pacem delibrat tempore in ullo.
 At contra nusquam apparent Acherusia templa:
 Nec Tellus obstat, quin omnia dispiciantur,
 Sub pedibus quæcunque infra per Inane geruntur.
 His tibi me rebus quædam divina Voluptas
 Percipit, atque Horror, quod sic Natura tua vi
 Tam manifesta patet ex omni parte resecta.

25

30

35

40

Et

Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum
 Qualia sint: & quàm variis distantia formis
 Sponte sua volitent alterno percita motu,
 Quoque modo possint ex his res quæque creari:
 Hæc secundum res ANIMI natura videtur,
 Atque ANIMÆ claranda meis jam versibus esse:
 Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
 Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo;
 Omnia suffundens mortis nigrore: neque ullam
 Esse voluptatem liquidam puramque relinquit.

Nam, quod sæpe homines morbos magis esse timendos,
 Infamemque ferunt vitam, quàm Tartara lethi,

24. *Delibrat.*) Quasi decorticat, & extenuat: Lambinus: Alii *delibat*, quos sequor.

26. *Nec Tellus obstat.*) Ratio enim omnia obstantia pervadit. *Faber.*

28. *His tibi me rebus, &c.*) Istud Tibi ut *οὐκ, οὐ, Me, Te*, passim apud Græcos, passim apud Latinos *παρὰ τὸν* est: *Faber.* Lucretius, lib. II. v. 137.

Quam Tibi jam nemo fessus satiate videndi, &c.

His ubi, Gifanius: Et interpretatur ubi in qua re, in qua ratione, præceptis, via, Philosophia, imperitè. *Fayus* verò, ubi, postquam, cum, quoniam, Relativè ad vocem *quoniam* v. 31. Lambinus legit Tibi sup. *fateor*. Quæ demonstrant sacrificulum istum ne legere quidem *Lambinum* potuisse.

29. *Percipit.*) Alii *Percit*: Quidam legunt

— *Quod sit Natura tua vi
 Tam manifesta patens ex omni parte
 retorta.*

Retorta autem est Evoluta, quæ prius quasi contorta, & involuta videbatur.

31. *Et quoniam docui.*) In primo & secundo libro multa de Seminibus ipsis, de eorum figuris & motibus: jam v. 10. accuratam de *Anima* disputationem promittit, ut Homines metu mortis, & poenarum post mortem liberaret.

33. *Alterno.*) Leg. *Æterno*: Quomodo enim Semina alterno motu percita sponte sua volitarent? Lib. II. v. 1054. & lib. IV. v. 28. ubi hi versus repetuntur.

35. *Secundum.*) Post, *ἑπομένως τούτοις, ἔξῃς*. *Faber.*

36. *Claranda.*) Lib. IV. v. 779.

*Multaque in his rebus quærentur,
 multaque nobis*

Clarandum est. —

39. *Omnia suffundens mortis nigrore.*) Quibus nemo unquam aliquid venustius: Omnia quæcunque Alii protulerunt excutias, nunquam pulchrior Imago.

41. *Nam, quod sæpe Homines, &c.*) Dicat forsan aliquis, idem alios Philosophos præstitisse quod Lucretius promittit, nec solum *Epicurum* metum istum Acheruntis præcipitem egisse, cum

Et se scire Animi naturam sanguinis esse,
 Nec prorsum quicquam nostræ Rationis egere:
 Hinc licet advertas animum, magis omnia Laudis, 45
 Aut etiam Venti, si fert ita forte voluntas,
 Jactari causa, quam quod res ipsa probetur:
 Extorres itidem patria, longèque fugati
 Conspectu ex hominum, sædatis crimine turpi,
 Omnibus ærumnis affecti denique vivunt: 50

Et

cùm plurimi docuerint Animas interire, nullasque post mortem pœnas timendas esse: *Empedocles*, v. g. dixit Animam esse cordi suffusum sanguinem: Atque ideo *Epicurum* non tantas mereri laudes, nec *Lucretium* majus beneficium conferre mortalibus, quàm Alii olim contulerint. Respondet Poëta v. 14. Omnes istos Philosophos fortia quidem verba loqui, sed Mortem timere æquè ac vulgus Hominum: Inter Dolores, Infamiam, Angustias vitam tolerant; & cum Periculis, Morbis, &c. premantur, nunquam invenies magis humiles Animos, aut superstitioni magis obnoxios.

43. *Et se scire Animi, &c.*) Duos hœc versus delet *Faber*; quia primum nihil opus illis est, dein quænam isthæc Latinitas, *Natura Animi est sanguinis*? Iste autem versus

Nec quidquam prorsum nostræ Rationis egere.

quid boni tandem habet? Hinc discimus rem profecto mirabilem, bellam, & elegantiam *Lucretianæ*! viz. Animum nostrum non egere nostra ratione. Admirabilem profecto rem! Quasi *Ratio* apud *Lucretium* non sit *Philosophia*,

& vox ista se in priori versu cum *Egere* in hoc versu minùs conveniat. Leg. autem,

Et se scire Animi naturam sanguine inesse.

Et tum sententiam *Empedoclis*, qui dixit Animum esse cordi suffusum sanguinem, *Cicero*, 1. *Tusc. quæst.* non ineptè adumbratam assero. Quis etiam nescit *Lucretium*, licet Carmina *Empedoclis* admiratus sit, Opiniones tamen illius ubique convellere?

46. *Si fert ita forte voluntas.*) Quisdam *fera voluntas*: Unde *Palmerius* *fera voluntas*: i. e. stulta, sinistra, turpis: *Gifanius* *fera* retinet, de metro minime sollicitus: *Dira* scribit *Faber*: Dum Alii Corde reponunt ex *Virgilio*, lib. VI. *Æneid.*

— *Si fert ita Corde voluntas.*

An verò hæc verba illos spectant qui laudem istam aut auram popularem ambiunt, an subjungenda sint,

Hinc licet advertas animum: Alii disputant.

Et quocunque tamen miseri venere, parentant,
 Et nigras mactant pecudes, & Manibu' divis
 Inferias mittunt: Multoque in rebus acerbis
 Acrius advertunt animos ad Religionem.

Quò magis in dubiis hominem spectare periculis
 Convenit, adversisque in rebus noscere qui sit.
 Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
 Ejiciuntur, & eripitur Persona, manet Res.

Denique Avarities, & Honorum cæca cupido,
 Quæ miseros homines cogunt transcendere fineis
 Juris, & interdum socios scelerum, atque ministros
 Nocteis atque dies niti præstante labore

Ad summas emergere opeis: Hæc vulnera vitæ
 Non minimam partem Mortis formidine aluntur.
 Turpis enim Fama, & Contemptus, & acris Egestas

Semota

51. Parentant.) Mortuis sacra faciunt, ideoque Animas post mortem superesse credunt: Itaque Nugæ, Fumi, quicquid isti gloriosi vulgò prædicant: Quid enim verba audimus cum facta videamus?

52. Et Manibus.) Alii Quas Manibus.

55. Alios Philosophos, quos tanquam Epicuri æmulos Sectatores sui prædicabant, rejecit, quoniam illorum dogmata Metum Mortis non penitus abstulerant: Deinde 4. v. addit minimè credendum esse istis, qui latis rebus florentes magnificè loquuntur, spectandi autem sunt Homines periculis cincti & miseris oppressi, si tum se fortes præsent, tum fatendum est illis Philophiliam profuisse.

58. Ejiciuntur.) Sic jacere, rejectare, & mittere vocem, Lucretius: Alii tamen è Codd. Eliciuntur.

59. Denique Avarities, &c.) Ver.

sus 28. qui mox legentur, ab Homine rerum Ethicarum perito non possunt satis legi, reperi, tanta in iis vis boni reperitur; Certum enim est Mortis formidinem, Avaritiæ, Perfidie, Ambitionis, Crudelitatis, Invidie, Desperationis, &c. fontem esse. Faber. Et hinc oritur magna Epicuri gloria, qui præceptis suis Metum mortis, è quo tot mala fluunt & derivantur, fugat.

62. Præstante.) Sic lib. II. v. 12. Alii Codd. Perstante; id est: Assiduo, Improbò, & Pertinaci.

64. Non minimam partem.) Sic lib. VI. v. 1247. Et Cæsar, lib. IV. de bell. Gall. Non multum frumento, sed maximam partem lacte vivunt.

65. Turpis enim fama, &c.) Quidam Codd. Turpis enim ferme: Unde Alii scribunt Turpis enim Formæ: At Codicibus istis & conjecturis melius Lambini judicium, qui edidit Turpis enim fama, &c. Epicuri autem præceptum fuit, ἰσοξίας ἐν ταῖς ἡμέραις

περε-

Semota ab dulci Vita stabilique videntur :
 Et quasi jam Lethi portas cunctarier ante :
 Unde homines, dum se falso terrore coacti
 Refugisse volunt longè, longèque recessse :
 Sanguine civili rem conflant : divitiasque
 Conduplicant avidi, cædem cædi accumulantes.
 Crudeles gaudent in tristi funere Fratris :
 Et Consanguineum mensas odere, timentque.

70

Consimili ratione ab eodem sæpe timore
 Macerat invidia : ante oculos illum esse potentem ,
 Illum aspectari, claroque incedere honore ;
 Ipsi se in tenebris volvi, cænoque queruntur.
 Intereunt partim statuarum, & nominis ergò :
 Et sæpe usque adeo, Mortis formidine, vitæ
 Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
 Ut sibi consciscant mœrenti pectore Lethum,
 Obliti fontem curarum hunc esse Timorem,
 Hunc vexare pudorem, Hunc vincula amicitia
 Rumpere, & in summa pietatem evertere fundo.
 Nam jam sæpe homines patriam, carosque parenteis
 Prodiderunt, vitare Acherusia templa petentes.

75

80

85

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
 In tenebris metuunt : Sic nos in luce timemus
 Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm

Quæ

προσπίπτει, ἢ ὅσον μὴ παλαφρονῶ-
 δαι.

68. *Dum se Refugisse.*) Alii Codd. *Effugisse*, & pro *Recessse*, *Remasse*, pro *Remeavisse*, vel *Remosse*, vel *Remanse*. *Me* autem, & *Te*, & *Se*, Veteres usurpabant in modo infinitivo, *προελκύνω*, *Omnes homines qui sese sudent præstare aliis Animalibus*. Salust. *Istud sese poterat abesse*: Faber. Terentius in *Andria*, *Quæ sese inhonestè optavit parare hic divitias potius, quàm in Patria honestè vivere*.

76. *Claroque incedere honore.*) Alii *Clarus qui incedit Honore*.) Alii *Clarus qui incendit Honore*. Fayum vide *Leætor*, & ridebis.

78. *Statuarum.*) In quibusdam Codd. *Statuati*. Alii *Intereuntes festus tantum*, vel *Intereuntes potentibus*.

80. *Vitæ percipit humanos odium.*) Ita Terentius, in *Eun.* *Neque Agri, neque Urbis odium me unquam percipit*. Plautus, in *Truculento*: *Si bene facere incapit, ejus eum citò odium percipit*. Lucretius, supra v. 27.

His tibi me rebus quedam divina voluptas

Percipit. Ubi tamen Alii legunt *Percit*. Pro *Humanos* Gassendus legit *Ingratos*.

84. *Pietatem evertere fundo.*) *Nonnulli fundet improbè*. Funditus, Gifanius : Sed fundo agnoscit Virgilius, *Æneid.* 10. v. 38.

Nosne Tibi fluxas Phrygia res vertere fundo

Conamur? — 87. *Nam veluti &c.*) Hi v. 7. leguntur lib. II. v. 54. & lib. VI. v. 34.

Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura. 90
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse 'st
Non radii solis, neque lucida tela diei
Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque.

Primum ANIMUM dico (mentem quem sæpe vocamus)
In quo consilium vitæ, regimenque locatum 'st, 95
Esse hominis Partem nihilo minus, ac Manus, & Pes,
Atque Oculi partes animantis totius extant.

Quamvis multa quidem Sapientum turba putârunt
Sensum animi certa non esse in parte locatum:
Verùm Habitum quendam vitalem corporis esse, 100
Harmoniam Graij quam dicunt, quod faciat nos
Vivere cum sensu, nulla cùm in parte fiet Mens:
Ut bona sæpe Valetudo cùm dicitur esse

Corporis, & non est tamen hæc pars ulla Valentis:
Sic Animi sensum non certa parte reponunt: 105
Magnopere in quo mi diversi errare videntur.

Sæpe utique in promptu Corpus, quod cernitur, ægri-
Cùm

94. *Primum Animum dico, &c.*) Veteres quidam Philosophi, inter quos *Aristoxenus*, docuerunt, Animum esse Habitum vitalem Corporis, qualis sit *Valetudo* in Homine valente. *Cicero*, 1. *Tuscul. Aristoxenus Musicus, idemque Philosophus, Animum esse censet ipsius Corporis intentionem quandam, velut in cantu & filibus, quæ Harmonia dicitur; sic ex Corporis totius natura & figura varios motus cieri, tanquam in cantu sonos: Hic ab arte suo non recessit, & tamen dixit aliquid, quod tamen quale esset, erat multò ante & dictum & explanatum à Platone. Ut in Phædone, ubi hæc leguntur. Καὶ γὰρ ὅν ὁ Σάκρατις, οἶμαι ἵγναι καὶ αὐτὸν ἐν τῷ ἐνιδνυμένῳ, ἐπὶ τοιούτῳ τι μάλιστα υπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥσπερ ἐντίλαμνον τὸ σῶμα τοῦ ἡμῶν, καὶ συνειχομένην ὑπὸ διεμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ἔρεθ, καὶ ὑγρῶν, τοιούτων τινῶν κραδίῳ εἶναι, καὶ ἀρμονίας αὐτῶν τῶν καὶ ψυχὴν ἡμῶν, ἐπιστάτω ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραδίῳ πρὸς ἀλλήλα. Quamvis aliud *Aristoxenus*, aliud *Plato* videtur docuisse. *Lactantius*, 7. *Instit. Sicut in filibus ex in-**

tentione nervorum efficitur concors sonus, atque cantus, quem Musici Harmoniam vocant, ita in Corporibus & compage viscerum, ac vigore sensuum vis sentiendi existit. Hanc opinionem Poëta primò v. 19. explicat & evertit, quippe qui corpore aliquando dolet, Animo lætatur, & qui nihil doloris in Corpore sentit, Animo miserrimè cruciatur: Anima igitur non est totius Corporis intentio & concentus, sed pars Hominis à Corpore distincta, non minùs, quàm Pes, Manus, Caput, &c. sunt partes Humani Corporis à se invicem distinctæ.

94. *Quem.*) Quam Alii, Veteris Grammatici autoritate, & v. 98. pro *Putarunt*, *Gifanius*, *Putarit*.

100. *Vitalem.* *Gassendus*, *Totius*.

102. *Cum sensu.*) Ita *Codd.* & re-
ad. Tacere tamen non possum mihi aliquando placuisse *Concentu*, ista enim vox voci *Harmonia* non absona videbatur.

107. *Ægri.*) Ita Veteres, ut & *Ægret.* *Gifanius* tamen & Alii, *ægrum est.* Recte autem illi faciunt, qui v. 108. retinent *Latenti*, & reji-
ciunt

Cùm tamen ex alia lætamur parte latenti :
 Et retrò fit, uti contra fit sæpe vicissim,
 Cùm miser ex animo, lætatur corpore toto : 110
 Non alio pacto, quàm si Pes cùm dolet ægri,
 In nullo Caput interea sit forte dolore .

Præterea molli somno cùm dedita membra, •
 Effusumque jacet sine sensu Corpus onustum :
 Est aliud tamen in nobis, quod tempore in illo 115
 Multimodis agitur, & omneis accipit in se
 Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.

Nunc Animam quoque ut in membris cognoscere possis
 Esse, neque Harmoniam corpus retinere solere :
 Principiò fit, uti detractò Corpore multo, 120
 Sæpe tamen nobis in membris Vita moretur.
 Atque eadem rursus cum Corpora pauca calor
 Diffugere, forasque per os est editus aër :
 Deferit extemplo venas, atque ossa relinquit :
 Noscere ut hinc possis, non æquas omnia parteis 125
 Corpora habere, neque ex æquo fulcire salutem :

Sed

ciunt *Valenti*: An verò *Ubi* vel *Uti* legi debeat in sequenti versu litigent Interpretes. Suumque *Labore*, v. 112. retineat *Fayus*, dum *Alii Dolore* præferunt.

113. *Præterea molli*, &c.) Aliud argumentum priori simile v. 5. proponit: Somno relaxentur membra, nulla sit intentio membrorum, nullus sit viscerum concentus, sed effusa jaceant omnia & languida, interim tamen variis insomniis aliquid quod ad Hominem pertinet, agitur, dolet, gaudet, &c. Hoc autem quod sentit est Animus: Animus igitur non est Corporis Harmonia, relaxato enim somno Corpore, ut in Fide laxatis nervis nulla sit Harmonia.

114. *Onustum*.) Alii Cibo, aut Potu, Alii Cura, vel labore; Ego mallet somno, sic *sopor gravissimus*, v. 953. Lib. IV. In versu sequenti pro *Aliud* apud plures *Aliquid*.

118. *Nunc Animam quoque*, &c.) Tertium argumentum, quo probatur Animum non esse corporis Harmoniam,

v. 13. sic se habet. Ut in fidibus detractis quibusdam nervis totus perit concentus, sic abscissis quibusdam membris tota totius Corporis Harmonia interiret, nulla itaque vita foret, nullus sensus. At Homines membra mutilos & vivere & sentire, non est quod quis dubitet: Licet autem detractis multis membris integra maneat vita, & sensus integer: si tamen quædam Caloris & Aeris particulæ à Corpore diffugiant, corrui Animal, nulla relinquitur aut vita, aut sentiendi vis. E quibus conficitur, vitam & sensum non ex intentione omnium Membrorum, Nervorum, & Viscerum oriri, sed ab istis Caloris & Aeris particulis dependere.

118. *In membris*.) In numero membrorum, Lambinus, & post illum Alii. At hic *in membris* idem sonat quod in v. 121.

125. *Æquas partes*.) Animæ, viz. *Lambinus* & Alii: Diversam interpretationem sequutus sum.

Sed magis hæc, Venti quæ sunt, calidique Vaporis
Semina, curare in membris ut Vita moretur.
Est igitur Calor, ac Ventus vitalis in ipso
Corpore, qui nobis moribundos deserit artus.

130

Quapropter, quoniam 'st Animi natura reperta,
Atque Animæ, quasi pars Hominis: redde Harmoniæ
Nomen ab organico saltu delatum Heliconis,
Sive aliunde ipsi porro traxere: & in illam
Transtulerunt, proprio quæ tum res nomine egebat,

135
Quic-

130. *Moribundos.*) *Moribundus.* Faber.

131. *Quapropter quoniam, &c.*) Disputationem de Harmonia, v. 6. cum Scommate, ut erat pronus ad Scommata, concludit: Habeant igitur sibi boni isti & Faceti Musici Harmoniam istam, vocem inepte fictam, & ineptiis applicatam, quid enim in istorum nugis refutandis diutius immorarer?

133. *Ab organico saltu delatum Heliconis.*) Cur Harmonia nomen ab Heliconis organico saltu delatum dicat Lucretius; id verò unum est quod mihi nunquam placere potuit, quippe qui montem organicum seu musicum (nam Organici, haud dubie Musici dicuntur, ut ex ipsomet Lucretio alibi constat) Montem inquam Musicum, non magis quam Grammaticum, aut Dialecticum dici posse putem: Inde adeo factum est ut semper legerim, neque adhuc scripserim Lucretium aliter arbitrer,

Nomen ab organico cantu ductum Citharæ.

sed cum ex Citharæ, id est, Citharæ, Librarii & Cithæronis fecissent, facile fuit doctis, qui vitium in metro animadverterint, eam vocem mutare in Heliconis, ut laboranti versui subveniretur: Cætera autem, uti & corrupti Carminis ratio postulabat, pro captu cujusque mutata, versa, interpolata fuerunt. Quod autem addit Lucretius,

Sive aliunde ipsi porro traxere —

Non temerè factum, cum Harmonia sumatur etiam pro junctura, seu compage ligni, vel solidioris alicujus mate-

rix. Inde apud Aristophanem ἀρμονίᾳ διαχασκασῶν, inde & Hesychius in quodam loco veteris scriptoris, quem ipse quidem non nominat, sed nos Herodotum esse scimus, ἀρμονίαν interpretatur οὐλῶξιν, seu conjunctionem: Hæc Faber, cujus ingenio plurima indulgerem, si sibi ipsi impetare potuisset. Saltum Heliconis non absurde dici, probari potest ex Manilio ejusdem fere ætatis scriptore,

— Prinusque novis Heliconæ movere

Cantibus & viridi nutantes vertice sylvas.

Astronomicon, lib. I. Illum Saltum dici posse Organicum, utpote Musarum, Carminumque plenum nemo dubitabit, qui meminerit eum toties à Poëtis vocalem fuisse dictum. Est tamen qui legit,

Ad Organicos alto delatum Heliconæ,

Et pro Traxere in sequenti versu, Te-

135. *Proprio quæ tum res nomine egebat.*) Miror nam ante Harmoniam usitata nomina erant θυμός, ψυχὴ, ῥῆς; sed de θυμός propter πολυσημασίαν, est qui contradicere, quanquam frustra, possit; de ῥῆς dixerit aliquis esse actionem non facultatem; at de ψυχὴ non video qui contra stari possit, nam quoddam ψυχὴ aliquando pro sanguine positum legimus, (quippe locus est ad rem in nebulis Aristophanis, ubi Cimices, quos Corinthios vocat, τῇ ψυχῇ ἐκπίνουσιν) id ita intelligi debet ut Orientales vulgò sentiebant, qui sedem Animæ in sanguine ponebant. Hæc item Faber, qui labori suo parcere potuisset, si hæc

Quicquid id est, habeant : Tu cætera percipe dicta.
 Nunc Animum, atque Animam dico conjuncta teneri
 Inter se, atque unam naturam conficere ex se :
 Sed Caput esse quasi, & dominari in corpore toto
 Consilium, quod nos Animum, Mentemque vocamus : 140
 Idque situm media regione in pectoris hæret.
 Hic exsultat enim Pavor, ac Metus hæc loca circum
 Lætitiae mulcent : hic ergo Mens Animusque 'st.
 Cætera pars Animæ per totum diffusa corpus
 Paret : & ad numen Mentis, momenque movetur : 145
 Idque sibi solum per se sapit, & sibi gaudet :
 Cum neque res Animam, neque Corpus commovet ulla.
 Et quasi cum Caput aut Oculus, tentante dolore,
 Læditur in nobis, non omni concruciamur
 Corpore : sic Animus nonnunquam læditur ipse, 150
 Lætitiaque viget, cum cætera pars Animæ
 Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
 Verum ubi vehementi magis est commota metu Mens,
 Consentire Animam totam per membra videmus :
 Sudores itaque & pallorem existere toto 155
 Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri,

Caligare

si hæc omnia esse Scommatum plena
 percepisset.

137. *Nunc Animum atque Animam,*
 &c.) Vocibus *Anima* & *Animus* indif-
 criminatim usus est *Lucretius*, & quidni
 id faceret, cum *Animus* & *Anima*
 unam tantum naturam constituent?
 Animus autem in quo ratio sita est,
 istius naturæ præcipua pars in Corde
 sita est, ubi omnes Passiones sedes
 suas habent, & sese ostendant : Το δὲ
 λογικὸν ἐν θώρακι ὡς δῖλον ἐκ τε τῶν
 φύσων, καὶ τῆς χαρᾶς. *Diogenes Laer-
 tius*. Docet etiam *Epicurus* τὰ πάθη
 καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πικρονδέσει τό-
 ποις esse. *Plutarchus*, de *Plac. Phil.*
 Anima verò hujus Naturæ pars inferior
 in qua facultas locomotiva præcipue
 sita est, per totum corpus diffusa est,
 & ad nutum Animi movetur. Licet
 tamen illi obsequatur, non omnes il-
 lius affectiones lentit, sed vehementes
 tantum; Hinc dolore & tristitia Ani-
 mus afficitur, cum tranquillam ætatem

Anima agat; At si magno dolore tota
 Anima commovetur, deliquium pati-
 tur Animal, nec in tutò ipsa vita est.
 Unde certum est Animum esse Animæ
 conjunctum, quoniam movet Ani-
 mam, & ab illo impulsâ Anima Cor-
 pus etiam propellit : Hæc omnia v. 25.
 Pro *Conjuncta* quidam Codd. *Convincta*.
 Δημώκεται, Επικύρ, διμερῇ τὴν
 ψυχὴν, τὸ μὲν λογικὸν ἔχουσαν, ἐν
 τῷ θώρακι καθιδρυμένην, τὸ δὲ αἰσθη-
 τικόν, κατ' ὅλην τὴν σύγχυσιν τὴν σώ-
 ματι διασπαρμένην. *Plutarchus* *Pla-*
cit. Phil. lib. IV. cap. 4.

156. *Vocemque aboriri.*) Ita Codd.
 Aboriri verò proprie abortum facere,
Nonius; eaque voce utitur *Arnobius*
Lucretianarum vocum conservator,
Lib. III. adv. Gentes. Et quoniam
quædam sunt feminarum generis propria,
sequitur ut eas (Deas, viz.) quoque cre-
damus circumactis persolvere suas mensi-
bis leges, fastidiosos ducere, atque ha-
bere

Caligare oculos, sonere aureis, succidere artus.

Denique concidere ex Animi terrore videmus
Sæpe homines, facile ut quivis hinc noscere possit,
Esse Animam cum Animo conjunctam; quæ cum Animi vi 160
Percussa 'st, exin corpus propellit, & icit.

Hæc eadem ratio naturam Animi, atque Animai
Corpoream docet esse, ubi enim propellere membra,
Conripere ex somno corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere ac versare videtur: 165
(Quorum nil fieri sine tactu posse videmus:
Nec tactum porro sine Corpore) nonne fatendum 'st
Corporea natura Animum constare, Animamque?

Præterea pariter fungi cum Corpore: & una
Consentire Animum nobis in corpore cernis. 170
Si minus offendit vitam vis horrida teli

Offibus

bere conceptus, aboriri, perferre, &c.
Aliquando tamen legi *Aboleri*.

157. *Sonere*.) Ita Accius:

Atque adeo valvas sonere sensu regias.

Ennius,

*Tum clypei resonant, & ferri stridet
acumen.*

Lucretius, infra v. 887.

Scire licet non sincerum sonere —

161. *Exin*.) Seu *Exhinc* legi potest,
nullo verò modo *Extra*.

162. *Hæc eadem ratio*. &c.) Eo-
dem argumento probat, v. 7. Ani-
mum & Animam esse Corporeæ natu-
ræ; dum Animus movet Animam, il-
lam tangat necesse est, dum Anima
Corpus propellit, ibi etiam contactus;
At

*Tangere & tangi, nisi corpus, nulla
potest res.*

Hoc, & quod proximè sequitur argu-
mentum his verbis ipse Epicurus com-
plectitur, οἱ λήγοντες αἰσώματων εἶναι
τὴν ψυχὴν ματαιάζουσι, ὅδ' ἐν γὰρ ἂν
ἔδυνάτο ποιεῖν, ὥστε πάσχειν, εἰ ἦν
ταύτην τὴν δὲ ἰσχυρῶς ἀμφοτέρω ταύ-
τα διαλαμβάνει περὶ τὴν ψυχὴν τὰ
συμπλάμνα.

164. *Conripere ex somno*.) Iste ver-
sus mihi nunquam placuit, & si Codic-
es permitterent, rejicerem.

169. *Præterea pariter fungi, &c.*)

Aliud v. 9. continetur argumentum;
Cum Corpore patitur Animus, Alteri
infligas vulnus, & languet alter; sive
autem Telum, sive Corpus, læsum
hos motus & perturbationes in Animo
excitaret, perinde est, utrumque
enim Animum Corporeæ naturæ esse
probat.

169. *Fungi*) Pati, sic lib. I. v. 444.

*At facere & fungi sine Corpore nulla
potest res.*

171. *Teli*) Alii *Letbi*, præfero *Teli*,
ex v. 177. Hunc & quatuor sequen-
tes versus supposititios esse & Lucretio
indignos suspicatur *Lambinus*, ihusque
suspicionem vir maximi iudicii *Gassen-
dus* approbat, cujus sententiam mille
Gifaniis & Pareis libenter præfero.
Faber illustrare, & corrigere cona-
tur:

In terra mentis qui gignitur æstus.

v. 174. mutat in

Interdum moriendi gignitur æstus.

Deinde addit, Hoc quid sit nōrant
optimè, qui Lipothymiam ex animi
anxietate aliquando passi sunt; tunc
enim non sine aliquo iucunditatis &
lævitatis sensu *Terram succidui peti-
mus*, & interdum *mori lubet*. inter-
dumque voluntas incerta fluctuat inter
vivendi moriendive consilium. Cete-
rum *moriendi æstus* erit moriendi impe-
tus,

Offibus ac nervis disclusis intus adacta :

Attamen insequitur languor, terræque petitus
Suavis, & in terra Mentis qui gignitur æstus,
Interdumque quasi exsurgendi incerta voluntas.

175

Ergo corpoream naturam Animi esse necesse 'st :
Corporeis quoniam telis, ictuque laborat.

's tibi nunc Animus quali sit corpore, & unde
Constiterit, pergam rationem reddere dictis.

Principio esse aio persubtilem atque minutis

180

Perquam Corporibus factum constare: id ita esse,
Hinc licet advertas animum, ut pernoscere possis,
Nil adeo fieri celeri ratione videtur,

Quàm si Mens fieri proponit, & inchoat ipsa.

Ociùs ergo Animus, quàm res se perciet ulla,

185

Ante oculos quarum in promptu natura videtur.

At quod mobile tantopere 'st constare rotundis

Perquam feminibus debet, perquàmque minutis:

Momine uti parvo possint impulsa moveri.

Namque movetur Aqua, & tantillo momine flutat: 190

Quippe

tus, certum consilium, &c. Qui paullo tristiores sunt vel à natura, vel ab ærumnis, hæc opinor probabunt, neque fortasse alii improbabant. Ego quidem & à natura, & ab ærumnis paullo tristior, hæc tamen improbo. Perturbationes motusque Animi in Corpore vulnerato describit Poëta, ad primum ictum collabitur, dum humi jacet novos sentit motus, interdumque subit Voluntas, ea autem non certa satis & confirmata, à Terra surgendi. Hæc omnia Vulnerati sentiunt, & quæ isti experti sunt quidni narret Lueretius? *Mentis in Terra* igitur interpretor,

Animi una cum Corpore vulnerato humi jacentis.

Alii tamen legunt *Inter moerentes*. Alii *Inter lamentas*. Lamentas autem pro Lamentationes, Pacu. Harmonia, Nonius.

178. *Is tibi nunc Animus, &c.* Animum naturæ corporeæ esse satis, si Lucretio credimus, demonstratum. Quo autem Corporum genere constet hic Animus, docet v. 31. Atomii, viz.

quæ animum constituunt, minutæ sunt, tenues, & rotundæ; Quippe Animus est maximè mobilis, at quod maximè mobile est debet componi ex iis particulis quæ tum propter texturam, tum propter molem & figuram sunt ad motum aptæ. Res enim alias contemplerur, ideo mobilis Aqua, quia partes ejus parvæ sunt, & volubiles; Mel interim motum difficulter recipit, quia componitur è partibus magis implicatis & perplexis. Pariter levi vento Papaveris aliorumve granorum Acervus dissipatur, dum spiculorum aut lapidum acervus forti resistit, si causam requiras, Tela ista & Lapidis Grandia sunt Corpora, & aspera, graua verò rotunda, lævia, & minutata. *Ψυχὴ συγκείται ἐξ Ἀτέμων λιοτάτων, καὶ τρογγυλοτάτων*, & istam particulam interponit Gassendus) *πελάω τὴν διαφερέσαν τῶν τῷ πυρός* Epicurus.

190. *Flutat.*) Id est *fluitat*: Lucretio indignum inquit *Gissinius* (qui legit *fluctuat*) vellem causam diceret. *Faber.*

Quippe volubilibus, parvisque creata figuris.

At contrà Mellis constantior est natura,

Et pigri latices magis, & cunctantior actus.

Hæret enim inter se magis omnis materiai

Copia: Nimirum quia non tam lævibus extat

Corporibus, neque tam subtilibus atque rotundis:

Namque Papaverum, aura potest suspensa, levisque

Cogere, ut ab summo tibi diffluat altus acervus:

At contra Lapidum conjectum, Spiclorumque

Nenu potest: igitur parvissima corpora quanto

Et lævissima sunt, ita mobilitata feruntur.

At contra quò quæque magis cum pondere magno,

Asperaue inveniuntur, eò stabilita magis sunt.

Nunc igitur, quoniam est Animi natura reperta

Mobilis egregie: Perquam constare necesse est

Corporibus parvis & lævibus atque rotundis.

Quæ tibi cognita res in multis, O Bone, rebus

Utilis invenietur, & opportuna cluebit.

Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus,

Quàm

195

200

205

193. *Atius.*) Cursus, Fluxus, *Lambinus.* Tenor, Ductus, *Faber.*

197. *Namque Papaverum.*) Ita Codd. & rectè: Alii Nam pappos, qua voce utitur *Lucretius*, v. 387. At Pappos istos seu carduorum flores, lævigatos & rotundos quis dixerit?

199. *Conjectum.*) Alii *Conlectum*, *Spiclorumque.* Alii *Spicarumque* seu *Spicorumque.* Veteres enim dicebant *Spicum.* *Spiclorum* verò huic loco, & Poëtæ menti magis convenit.

200. *Nenu potest.*) Non potest, ita lib. IV. v. 713.

Nenu queunt contrà rapidi constare *Leones.*

Et frustra sunt illi qui legunt *Nulla. Quanto.*) Alii *Proquam* vel *Perquam*, & in sequenti versu *Mobilitate*, & *Mobilitate* fruuntur.

202. *Cum Pondere.*) Fateor Gravia motui resistere, at melius huic loco convenit *Corpore.* Quis enim nescit Aquam esse Oleo graviolem? Licet verò gravior sit, quoniam è minutioribus Corporibus seu Particulis componitur, ideo mobilior.

205. *Hæc quoque res etiam, &c.*) Animum constare ex Atomis minutis, lævibus, & rotundis docuit, quia est maxime mobilis; jam v. 23. demonstrat Animi & Animæ naturam subtilem esse, tenuis texturæ, & è minutis Corporibus conjunctam; Quippe moriatur animal, tota avolat Anima, at si metiaris Cadaver, eadem est Mortui, qui fuit Viventis membrorum moles; si expendas, idem pondus: Igitur quod avolat est subtile quoddam & minutum, solidam enim aliquam partem magnamve detrahas, diversa erit totius moles, & diversum pondus. Breviter, ut judicamus Florem Vini, Odorem Unguenti, & Saporem sapidi alicujus Corporis constare è particulis subtilibus & minutis, quoniam postquam Vinum vapidum fiat, Unguentum istud amittit odorem, & sapidum Corpus insipidum reddatur, Corpora tamen ista ejusdem sunt molis, & ejusdem ponderis quo priùs; similiter etiam propter eandem rationem idem de Anima judicandum est. *ψυχὴ σῶμα ἴσι λεπίμαρις παρ' ὅλον τὸ ἀθροσµα*

Quàm tenui constet textura; quàmque loco se
 Contineat parvo, si possit conglomerari: 210
 Quòd simul atque Hominem lethi secura quies est
 Indepta, atque Animi natura, Animæque recessit:
 Nil ibi limatum de toto Corpore cernas
 Ad speciem, nil ad pondus: Mors omnia præstat, 215
 Vitalem præter sensum, calidumque vaporem.
 Ergo Animam totam perparvis esse necesse 'st
 Seminibus, nexam per venas, viscera, nervos:
 Quatinus omnis ubi è toto jam Corpore cessit,
 Extima membrorum circum-cæsuræ tamen se 220
 Incolumem præstat: Nec desit ponderis hilum:
 Quod genus est Bacchi cùm flos evanuit, aut cùm
 Spiritus Unguenti suavis diffugit in auras:
 Aut aliquo cùm jam Succus de corpore cessit:
 Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur 225
 Propterea, neque detractum de pondere quicquam:
 Nimirum, quia multa, minutaque semina Succos
 Efficiunt, & Odorem in toto corpore rerum.
 Quare etiam atque etiam Mentis naturam, Animæque
 Scire licet perquam paucillis esse creatam 230
 Seminibus: Quoniam fugiens nil ponderis aufert.
 Nec tamen hæc simplex nobis natura putanda 'st.

Tenuis

μὴ παρεσπαρμένον. Epicurus.

209. *Deliquat.*) Declarat; vox minus nota, ideo Alii præferunt *Dedicat*, ut lib. I. v. 368.

213. *Indepta.*) Indepisci, assequi, adipisci, *Festus*.

214. *Limatum.*) Detractum: Alii *Libatum*: sed Lambinus maximè probaret *Nil delibatum*.

220. *Circum-cæsuræ.*) Περιτομή, Extremitas. Infra, lib. IV. v. 650.

Ut sunt dissimiles extrinsecus, & generatim

Extima membrorum circum-cæsuræ coarctet.

222. *Quod genus est Bacchi.*) *Quod genus aut Bacchi*, Lambinus. *Flos Vitis*, apud Plautum, in *Curcul.* & in *Cistell.*

Quiaque adeo me complevi flore Liberi.

227. *Quia multa.*) Nisi vox ista

multa fileat, vercor ne Poëta sibi parum constare videatur: sint enim Minuta Semina, at *multa* detrahas, & Moles & Pondus diminuetur: vid. etiam v. 279.

232. *Nec tamen hæc simplex, &c.*) Subtiles has Atomos è quibus Animam composuit, non esse unius & ejusdem generis asserit, v. 6. Observaverat enim in morientibus exhalari Auram, eamque calidam, una eum Aëre (sine quo Calor esse non solet) intermisto; At qui moritur, efflat vel expirat Animam; Ideoque Anima ista ex Anra, Aëre, & Calore constat. Ψυχὴ σώμα ἐστὶ λεπτोμερὲς κατ' ἔλεον το αἰθρῶσιν παρεσπαρμένον, προσιμπαρίεσται δὲ πνεύματι θερμῷ τινὶ κρῆσιν ἔχοντι, ἥ πῃ μὴ τὴν προσιμφορὴν, πῇ δὲ τὴν. Epicurus. Et apud Plutarchum adversus Colotem Epicuræi dicuntur τὰν τῆς Ψυχῆς ὁσίαν συμπηγύντας ἐκ τοῦ

Tenuis enim quædam moribundos deserit Aura
Mista Vapore, Vapor porro trahit Aera secum;
Nec Calor est quisquam, cui non sit mistus & Aër.
Rara quòd ejus enim constat natura necesse'lt
Aeris inter eum primordia multa cieri.

235

Jam triplex Animi'lt igitur natura reperta.
Nec tamen hæc sat sunt ad Sensum cuncta creandum:
Nil horum quoniam recipit mens posse creare
Sensiferos motus, quædam qui mente volent.
Quarta quoque his igitur quædam natura necesse'lt
Attribuatur: (ea'lt omninò nominis experts:)
Qua neque mobilius quicquam, neque tenuius extat,
Nec magis è parvis, aut lævibus ex elementis:
Sensiferos motus qui didit prima per artus.

240

245

Prima

τις τριπλῆς, καὶ πνευματικῆς, καὶ ἀερα-
δὲς.

237. Cieri.) Cum Turnebo Cieri,
vel cum Aliis *Moveri* legas, perinde
est.

238. Jam triplex Animi est, &c.)
Anima hæc ex Aura, Aëre, Calore
constans, est planè imperfecta, non-
dum vim sentiendi aut cogitandi fortit-
ur; Quartum igitur aliquod, quod-
cunque illud sit, nunc enim tenuis
Epicuræis ignotum, addendum est:
Istud quartum è minutissimis, maxime
lævibus & subtilibus Atomis constat,
quippe Primum movetur, & tum Ca-
lorem, Auram, & Aërem per mem-
bra excitat, omnesque partes Corporis
pro diverso motu vel dolorem vel vo-
luptatem sentiunt. Si motus hic ve-
hementior sit quàm Animi textura pati
possit, si usque ad Ossâ & Medullas
penetret, dissipatur Anima, & Mors
insequitur: Si minùs vehemens, si in
Corporis superficie sistatur, tum inte-
gra manet Anima; & Sensus, sive
Doloris, sive Voluptatis oritur. Hæc,
v. 21. *Plutarchus* & Alii dicunt Epicu-
rum non fecisse simplicem Animæ na-
turam, sed esse voluisse κατὰ μέρος
αἶθρα, καὶ ποῦ πυρώδης, καὶ ποῦ ἀε-
ρώδης, καὶ ποῦ πνευματικῆς, καὶ τῶν ἄρ-
τι ἀκατανομήτων, ὃ ἐν αὐτῇ ἀποδύνη-
ται. De Placit. Phil. Lib. IV. Cap. 3.

241. Sensiferos motus, quædam qui

mente volent.) Gifanius,

*Sensiferos motus quædam, quæ mente
volent:*

Eum, uti solet, sequitur *Partes*, ita
tamen interpretatur; *Quia ratio Animi
non approbat quicquam horum trium pos-
se sensiferos motus curare, qui motus res
aliquas cogitare & volutare queant.* Ita
verò Gifanii lectione nihil nequius aut
ridiculum magis, prior autem illa non
stare potest, quid enim sani habet id,
quod jam lecturus es? *Mens nihil ho-
rum recipit posse creare motus, qui mente
quædam volent.* Itaque pro his ver-
bis,

Quædam qui mente volent,
sic legendum existimo,

Quæ omnia mobilitantur.

Certè ita postulat ratio, cui auscultan-
dum est, invitis centum millibus MSS.
Codicum. *Faber.* Ita scribere debuif-
se *Lucretium* dicat *Faber.* Ita scrip-
sisse minimè concedo;

*Et sensiferos motus, quædam qui men-
te volent,*

Aliquis non minùs intelligat quàm

*Motus istos sensiferos, qui cogitationi
inserviant.*

Alii tamen legunt,

*Sensiferos motus, qui dant quæ men-
te volutes.*

246. Didit.) *Dividit.* Sic infra,
v. 272.

— *Mobilitis illa*

Vii,

Prima cietur enim parvis perfecta figuris,
 Inde Calor motus, & Venti cæca potestas
 Accipit: inde Aer: inde omnia mobilitantur:
 Tum quatitur sanguis, tum viscera perferunt
 Omnia; postremò datur ossibus, atque medullis
 Sive voluptas est, sive 'st contrarius ardor.

250

Nec temerè huc dolor usque potest penetrare, neque acre
 Permanare malum, quin omnia perturbentur:
 Usque adeo ut vitæ desit locus, atque Animai
 Diffugiant partes per caulas Corporis omneis.
 Sed plerumque fit in summo quasi corpore finis
 Motibus, hanc ob rem vitam retinere valemus.

255

Nunc, ea quo pacto inter sese mista, quibusque
 Compta modis vigeant, rationem reddere aventem
 Abstrahit invitum patrii sermonis egestas.

260

Sed

*Via, initium motus ab se quæ dividit
 ossis.*

250. *Tum quatitur sanguis.*) Ita rectius, & sonantiùs Lambinus, dum alii scribunt *Concutitur tum sanguis.*

252. *Contrarius ardor.*) Quidam legunt *Contrarius Aegror*, seu *Angor*; sed nihil mutant Interpretes, cum apud Catullum, *Ardor sit Dolor.*

Credo ut gravis acquiescat Ardor.
 licet voci isti nequius aliquid subesse
Vossius existimet.

259. *Nunc ea quo pacto, &c.*) Difficile opus jam aggreditur Poëta, & cui pro dignitate sua perficiendo Latina Lingua non suppeditat voces congruas & aptas; Pergit tamen, & v. 30. docet quatuor istas res, Calorem, Auram, Aërem, quartamque innominatam rem inter se perfecte misceri, ut inde fiat una quædam, eaque tenuissima substantia, quæ per totum Corpus Animalis fusa tum ab ipso contineatur, tum ipsi causa salutis sit. Omnibus verò non eadem regio & sedes; Pars illa quæ Animus proprie dicitur, interior & altius sita, est veluti totius Animæ fundamentum: Aura verò, Calor, & Aër, ita inter se miscentur, ut unam, pro diversa Animalium naturam, substantiam component: Sic Calor, Sapor, Odor, in quolibet viscere miscentur; non tamen diversa,

sed unum tantum Corpus constituunt.

260 *Compta.*) *Juncta*, alii: Nihil mutat *Lambinus*, sic lib. 4. v. 31.

Et quibus è rebus cum Corpore compta vigeat.

Faber tamen legit *Copta* seu *Coapta*: Ratio enim vociferatur eo vocabulo opus esse, cui convenire possit *Inter sese mista*, quod, viz. Colligationem, nexum, & vinculum aliquod notet. *Coaptus* autem seu *Coptus* idem est quod alibi dixit *Uniter aptus*, infra, v. 851.

Quibus è sumus uniter apti.

Vides, ex illis aptissimus, quod hic unica voce expressit, *Coaptum* dicens, item infra, v. 858.

— *Qui cætu conjungioque*

Corporis, atque Animæ confestim
uniter apti.

Adde quod in lib. IV. est locus, qui facile & *πάση ἀνάγκη* probet *τὸ Coaptus* vitiosum esse. Quis enim Latine dixerit, *Anima est compta cum corpore?* quod tamen visurus es,

Atque Animi quoniam docui natura
quid esset,

Et quibus è rebus cum Corpore compta vigeret:

Ibi itaque restituendum,

— *Cum corpore cōpta vigeret.*

Id est, uniter apta, coapta, connexa, *συνφύσισ.*

Sed tamen, ut potero summatim attingere, tangam.
 Inter enim cursant Primordia principiorum
 Motibus inter se, nihil ut fecernier unum
 Possit; nec spatio fieri divisa potestas: 265
 Sed quasi multæ vis unius corporis extant.
 Quod genus in quovis Animantum viscere volgò
 Est Odor, & quidam Calor, & Sapor: Et tamen ex his
 Omnibus est unum perfectum Corporis augmen.
 Sic Calor, atque Aër, & Venti cæca potestas • 270
 Mistra creant unam naturam, & mobilis illa
 Vis, initium motus ab se quæ dividit ollis,
 Sensifer unde oritur primum per viscera motus,
 Nam penitus prorsum latet Hæc natura, subestque:
 Nec magis Hac infra quicquam est in corpore nostro: 275
 Atque Anima 'st Animæ proporro totius ipsa:
 Quod genus in nostris membris, & corpore toto
 Mistra latens Animi vis est, animæque potestas;
 Corporibus quia de parvis, paucisque creata 'st:
 Sic tibi nominis Hæc expers Vis, facta minutis 280
 Corporibus latet: Atque Animai totius ipsa
 Proporro 'st Anima, & dominatur corpore toto.
 Consimili ratione necesse 'st Ventus, & Aër,
 Et Calor inter se vigeant commista per artus:
 Atque aliis aliud sublit magis, emineatque: 285
 Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum:
 Ne Calor, ac Ventus seorsum, seorsumque potestas
 Aëris interimant sensum, diductaque solvant.
 Est etiam Calor ille animo, quem sumit in ira,

Cuni

266. *Multæ vis.*) Sic lib.II. v.586.
Et quàm quidque magis multas vis
possidet in se.

Salustius, *Male jam assuetum ad omnes*
vis controversiarum. Priscianus, lib.VI.

268. *Quidam Calor.*) Libri, *Color.*

270. *Venti potestas.*) Ventus ipse,
 v. 278. *Animi vis, & Animæ potestas.*
 v. 288. *Aëris potestas.*

274. *Latet subestque.*) Maximè inti-
 ma est Homini, ultra quam non datur
 pergere. Faber.

275. *Nec magis hac infra.*) Hic ver-
 fus Lambino non placet, nec mirum,
 eum *Infra* interpretatur *Infra nostros*

sensus: situm enim non exiguitatem
 quartæ naturæ innominatæ Poëta ex-
 primit; ut anima Corporis intima, sic
 quarta ista vis expers nominis ipsi Ani-
 mæ; & est quasi Anima totius Animæ,
 quoniam sicut Anima Corpus, sic Ani-
 mam ipsa vegetat, & sensus perficit.

281. *Atque Animai.*) Lambinus,
 dum quidam Codd. *Anima quasi.*

289. *Est etiam Calor ille Animo, &c.)*
 Ex Aura, Calore, & Aëre Animos
 componi probat, v. 35. Admittas enim,
 & variæ Animalium temperies commo-
 de explicari possunt. Unde, v. g. *Leo*
 ad Iram proclivior, nisi quodd Calor in
 illius

Cum fervescit, & ex oculis micat acribus ardor. 290
 Est & frigida multa comes formidinis Aura:
 Quæ ciet horrorem in membris; & concitat artus.
 Est etiam quoque pacati status Aëris ille,
 Pectore tranquillo qui fit, voltuque sereno.
 Sed Calidi plus est illis, quibus acria corda, 295
 Iracundaque mens faciliè effervescit in ira;
 Quo genere in primis vis est violenta Leonum:
 Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
 At Ventosa magis Cervorum frigida mens est, 300
 Et gelidas citius per viscera concitat auras:
 Quæ tremulum faciunt membris existere motum,
 At natura Boum placido magis Aëre vivit,
 Nec nimis iræ fax unquam subdita percit
 Fumida suffundens cæcæ caliginis umbras; 305
 Nec gelidi torpet telis perfixa pavoris:
 Inter utrosque sita' est, Cervos, sævosque Leones.
 Sic Hominum genus est, quamvis Doctrina politos
 Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
 Naturæ cujusque Animæ vestigia prima. 310
 Nec radicitiùs evelli mala posse putandum' est,
 Quin

illius animo emineat? Unde cervorum timiditas, quia in illorum animabus Aura dominatur. Boum verò constantiam neque Iræ nimis neque Metui obnoxiam Aëri tranquillo acceptam referas: Calorem enim ex Irati oculis emicantem, & scintillas tantùm non erumpentes videmus: Tremunt & horrescunt Cervi; & tranquilla est Boum Gravitās. Huc, si Gassendus permetteret, illa è Stobæo desumpta referem, τὸ μὲν πνεῦμα κίνησι, ὅδ' αὖτ' ἡρεμίᾳ; τὸ δὲ θερμὸν τῇ φαινομένην θερμότητι τῷ σώματι, τὸ δὲ ἀκατονομαστὸν τῇ ἐν κινήσει ἰσχυρῇ αἰσθησιν. Deinde in Hominibus etiam aliquod horum trium dominari docet v. 16. Quidam enim ad Iram, Alii ad metum proclives, dum alii mansueti sint ac mites: Et quoniam hæc tria commisceri tanta varietate ob graduum varietatem possunt, inde morum diversitates innumeras sequi. Philosophia autem

vitiosam naturam emendari aliquatenus, sed ita ut vestigia quædam τῆς κακίας remaneant; (quippe Homines doctrina cæculi & maxime politi sunt quibusdam pravis affectionibus obnoxii) id quod non impediet quo minùs quis jucundè vivat.

289. Est etiam.) Est etenim. Faber, quippe eorum rationem affert, quæ v. 287. scripserat,

Ne Calor, ac Ventus seorsum, sensumque potestas

Aëris, &c.

Conjecturam non improbo, sed inepta ratio quam adducit.

290. Acribus.) Virgilius, 22. Æneid.

— totoque ardentis ab ore

Scintilla absistunt oculis micat acribus ignis.

Gifanius tamen, Acrius, v. 295. Acria corda.

Quin proclivius Hic iras decurrat ad acreis;
 Ille metu citius paullo tentetur: at Ille
 Tertius accipiat quædam clementius æquo.
 Inque aliis rebus multis differre necesse 'st
 Naturas hominum varias, moresque sequaceis:
 Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere causas,
 Nec reperire figurarum tot nomina, quot sunt
 Principiis, unde hæc oritur variantia rerum.
 Illud in his rebus videor firmare potesse,
 Usque adeo Naturarum vestigia linqui
 Parvola, quæ nequeat Ratio depellere dictis:
 Ut nihil impediât dignam Diis degere vitam.

315

320

325

330

Hæc igitur Natura tenetur Corpore ab omni,
 Ipsaque corporis est custos, & causa salutis;
 Nam communibus inter se radicibus hærent:
 Nec sine perniciæ divelli posse videntur,
 Quod genus è Turis glebis evellere Odorem
 Haud facile 'st, quin intereat natura quoque ejus.
 Sic Animi, atque Animæ naturam corpore toto
 Extrahere haud facile 'st, quin omnia dissolvantur:
 Implexis ita principiis ab origine prima
 Inter se fiunt consorti prædita vita:

Nec

320. *Videor*, Rectè, *Faber*, nec
Video pati possumus.

321. *Naturarum*.) Quibusdam placet
Naturæ. Et pro *Dictis* in sequenti
 versu *Doctis* scribitur.

323. *Dignam Diis*.) Ita vim & effi-
 caciâ suæ Philosophiæ deprædicat
 Poëta, imitatus Epicuri jactantiam,
 ἔστιν δὲ ὡς θεοῖς ἐν ἀνθρώποις, &
 οὐδὲν γὰρ ἰσὺς θνητῶν τῶν ἀνθρώπων ἐν
 ἀνθρώποις ἀνθρώποις.

324. *Hæc igitur Natura, &c.*) Ani-
 mam ex Aura, Calore, Aëre, &
 quarto innominato formatam, v. 14.
 ita Corpori conjungit. & immiscet,
 ut neque Corpus sine Anima incolume,
 neque Anima sine Corpore integra ma-
 neret: Epicuræi censuerunt Animam
 à Corpore contineri, (*Epicurus apud
 Lucretium utitur verbis ἐν τῷ σώματι, apud
 Empiricum διαπεσίδας*) Corpus e-
 tiam mutuum ab Anima teneri, ne pro-
 rueret ipæ exsolutionem. Nempe vo-

luerunt Animal esse quasi Telam, in
 qua stamen esset Corpus, subtegmen
 verò Anima, adeo ut utrumque mutuum
 intertextum opus constans evaderet,
 alterd verò dissoluto, alterum, atque
 ideo utrumque simul, exsolveretur.
 Exemplum velis? en Thuris glebam,
 Odorem ab isto Thure separa, & nec
 Odor neque Thus integrum manebit,
 & idem de Animo & Corpore sentien-
 dum.

329. *Haud facile est*.) Ita alibi hu-
 jusmodi *μεινωσι* usurparet, nam *Haud
 facile* significat planè *ἀδύνατον*. *Faber*.

333. *Consorti vita*.) Notandum pas-
 sive sumi, non temerè alibi: Tamen
 auctor Ceiridis, seu ille Virgilius est,
 seu quis Alius,

*Si me jam summa sapientia pangeret
 arce,*

*Quatuor antiquis quæ Hæredibus est
 data consors.*

Faber.

Nec sine vi quicquam alterius sibi posse videtur
Corporis, atque Animi seorsum sentire potestas:
Sed communibus inter eos conflatur utrinque
Motibus accensus nobis per viscera Sensus.

335

Præterea, Corpus per se nec gignitur unquam,
Nec crescit, nec post mortem durare videtur.

Non enim ut Humor aquæ dimittit sæpe vaporem,
Qui datus est, neque ab hac causâ convellitur ipse,
Sed manet incolumis: non, inquam, sic Animai
Discidium possunt artus perferre relictî:

340

Sed penitus percunt convolsi, conque putrescunt.
Ex ineunte ævo sic Corporis atque Animai

345

Mutua vitaleis discunt contagia motus,
Maternis etiam in membris, alvoque repôsta;
Discidium ut nequeat ficti sine pecte, maloque:

Ut videas, quoniam conjuncta it causa salutis,
Conjunctam quoque naturam consistere eorum.

350

Quod superest, si quis Corpus sentire renutat:

Atque

334. *Nec sine vi quicquam alterius sibi.* Alii legunt,

Nec sibi quæque sine alterius vi —

335. *Sentire.* Codd. *Constare*, quibus minimè credendum.

337. *Accensus.* Sio lib. II. v. 942.

Quibus omni-tuentes

Accensi sensus Animantem quinquæ tuentur.

338. *Præterea, Corpus, &c.* Istam Animæ & Corporis adiunctionem, v. 13. iterum demonstrat. Corpus neque generatur, neque crescit sine Anima, & cum Anima avolet, distrahuntur illius particulæ, resolvuntur vitalia vincula, putrescunt membra, denique perit Corpus. Quid interim de Anima existimandum? nempe illa dispergitur in tenues auras, & evanescit: Cum verò neutrum sine altero maneat integrum & incolume, credendum est, eorum substantias conjunctas esse, atque intime unitas.

340. *Vaporem.* Nonnulli Codd. *Saporem*, improbe: neque ab hac causâ in ab ea causâ mutandum.

351. *Quod superest, si quis Corpus, &c.* Modò asseruerat Poëta, neque

Corpus ab Anima separatam, neque Animam à Corpore separatam per se aliquid agere, aut sentire posse, sed sensum per viscera excitari ex communi Utriusque conjunctim agentis motu: Deinde Philosophos aggreditur qui solam Animam istius motus quem sensum vocamus *capacem* affirmabant; Istos autem ad *Experientiam* provocat, Concedatur enim Corpus sentire, non magis istius sensus conscii essentis, quam jam nunc sumus; ideo Corpus sentire constitendum est: Dicat autem aliquis, Si Corpus sentiat, nude dimissa Anima vim istam & facultatem sentiendi non retineat? Quia nempe non Corpori soli, sed Corpori Animæ conjuncto vis ista & facultas competit. Hæc omnia v. 9. Similiter *Epicurus* apud Laertium, lib. X. ἡ μὲν (Anima) εἰληφίη ἀν' αὐτὴν (sentiendi facultatem) εἰ μὴ ὑπὸ τῷ λοιπῷ ἀθροισματὶ ἐσθλαζέτο παρ' τὸ δὲ λοιπὸν ἀθροισμα παρασκευάσαν' ἐκείνη τὴν αἰτίαν αὐτῇ, μετέληψε καὶ αὐτὸ τοῦτο συμπλόματ' παρ' ἐκείνης διὸ ἀπαθραυσίως τῆς ψυχῆς καὶ ἐκεί τὸν αἰσθάνειν; ἡ γὰρ αὐτὸ ἐν αὐτῷ ἐπέλη-

L

TO

Atque Animam credit permistam Corpore toto
 Suscipere hunc motum, quem Sensum nominamus:
 Vel manifestas res contra, verasque repugnat.
 Quid sit enim Corpus sentire quis afferet unquam,
 Si non ipsa palam quod res dedit ac docuit nos?
 At dimissa Anima corpus caret undique sensu,
 Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo:
 Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo:

Dicere porro Oculos nullam rem cernere posse:
 Sed per eos Animum ut foribus spectare reclusis,
 Desipere 'st, contra cùm sensus dicat eorum:
 Sensus enim trahit, atque acies detrudit ad ipsas.

Fulgida

το τῶν δῶναι, ἀλλ' ἵτιναι ἀνα-
 γινώσκουσιν αὐτῶν αὐτὰς ἢ φῶς παρ-
 ούσαι. Renutat) ita Lambinus,
 dum Alii refutat præferunt.

355. Quid sit enim Corpus sentire quis
 afferet.) Alii Afferet: Sed Faber, quod
 afferat: Et hoc modo explicat: Quid
 sit enim quod adferat (id est probet)
 Corpus nostrum sensu præditum esse, &
 vere sentire, nisi illud quod res ipsa do-
 cet? Explicat autem quod dixerat

*Vel manifestas res contra, verasque
 repugnat.*

neque enim petit Poëta quid sit sensus?
 (quod faceret tamen si recepta Lectio
 sequenda foret) sed ait Hominem
 quemque sentire Corpus suum sensu
 præditum esse itaque tanta argumen-
 torum mole nihil esse opus. Præterea,
 hoc adiam quoque, neminem, qui
 quidem sani Capitis fuerit, sic unquam
 locutum, Quis Homo id afferet nisi Ex-
 perientia? ridiculum est ac delirum, &
 tamen ita loqueretur Lucretius nisi
 mendum vidissemus: Quis id afferet nisi
 quod res, &c. Hæc Faber, qui raro
 quidem errat, nisi cùm insigniter fal-
 latur. Quid enim his verbis luculen-
 tius, Quis unquam afferet quid sit Corpus
 sentire, nisi id sit quod res ipsa palam de-
 dit, ac docuit nos?

358. Perdit enim quod non proprium
 fuit ejus in ævo.) Hunc versum rejicit
 Lambinus, & sequentem, Multaque
 præterea, &c. retinet, quem Faber &
 Alii sequuntur: Gifanum ejusque se-

quaces una cum Gassendo parenthesi in-
 cludunt. Ego verò retinendum cen-
 seo, nec affirmare dubitem illum po-
 tiori jure hunc locum possidere, quam
 Multaque præterea, quem Codex Vati-
 canus non agnoscit. Rationem petis?
 En validam ex ipsis Epicuri verbis du-
 ctam: Διὸ ἀπαμύνησθαι τῆς ψυχῆς
 ἢ ἡ ψυχῆς τῆς αἰσθήσεως, ἢ γὰρ αὐτὸ
 (Corpus) ἐν αὐτῇ ἐκκτετατὸ τῆς αἰ-
 σθήσεως. Laertius lib. X. Ubi eadem ob-
 jectioni idem respondet Epicurus, quod
 hoc versu Lucretius amplectitur.

360. Dicere porro oculos rem, &c.)
 Quia fuerunt, qui existimarent non
 debere totum Compositum, putà Ani-
 mal, dici sentire, sed Animam per se
 & solam id munus ita exsequi, ut Or-
 gana nihil cooperarentur. Sed essent
 quasi meræ fores per quas reclusas A-
 nima intus existens externa perciperet;
 Inter quos emicuit Epicurismus
 dicens, οὐς ἰδῆναι, οὐς ἀκούειν, v. 11.
 subjungit Lucretius, & duobus argu-
 mentis demonstrat futilem istius opi-
 nionis vanitatem; Nempe si Oculi es-
 sent tantum fores, unde vim aliquam
 aut laborem à fulgidis objectis sen-
 tiunt? Deinde Oculos, (fores istas)
 evellas, meliùs externa perciperet A-
 nima, dum liberior daretur prospectus.

362. Desipere est.) Ita rectè Lam-
 binus contra Codd. qui exhibent Difficile
 est.

363. Sensus enim, &c.) Omnes, si
 unum Foyum excipias, (quanquam quis
 iste?)

Fulgida præsertim cum cernere sæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur: 365
Quod foribus non fit: neque enim, quæ cernimus ipsi,
Ostia suscipiunt ullum reclusa laborem.

Præterea, si pro Foribus sunt lumina nostra,
Jam magis exemptis Oculis debere videtur
Cernere res Animus sublatis postibus ipsis. 370

Illud in his rebus nequaquam sumere possis,
Democriti quod sancta viri sententia ponit,
Corporis atque Animi primordia singula primis
Adposita alternis variare, acnectere membra. 375

Nam cum multò sunt Animæ elementa minora,
Quam quibus è Corpus nobis & Viscera constant,
Tum numero quoque concedunt, & rara per artus
Diffusa sunt, duntaxat ut hoc promittere possis,
Quantula prima queant nobis injecta ciere
Corpora sensiferos motus in Corpore, tanta 380
Intervalla tenere exordia prima Animæ.

Nam neque Pulveris interdum sentimus adhæsum
Corpore, nec membris incussum insidere Cretam,
Nec Nebulam noctu, nec Aranei tenuia fila

Obvia

iste?) Interpretes hunc versum rejiciunt.

370. *Postibus ipsis.*) *Foribus:* Sic lib. IV. v. 275.

Primum item citra postes qui cernitur.
Aër.

seu *Foris cum Postibus*, ut explicat *Lactantius*, lib. de opificio Dei: Cap. VIII.

371. *Illud in his rebus, &c.*) Olim declaravit Lucretius Animam esse mole parvam, totamque illius substantiam exiguo loco posse excipi, si seorsum conglomeretur; id jam longè uberius edidisset, v. 26. adversus *Democritum*, qui quot essent partes Corporis, totidem partes Animæ illis applicitas ponebat. Inde enim sequeretur nos omnia sentire quæ parti alicui Corporis applicarentur; nam cum Corporis particula, & Animæ pars illi appositæ moveatur, quidni sensus oriretur? At plurima sunt, ut ex allatis exemplis constat, quæ Corpori nostro applicita nequaquam percipimus; Frastra igitur singulas partes Animæ singulis parti-

bus Corporis aliquis conjungat.

372. *Democriti quod sancta viri.)* *Sancta sententia viri Democriti*, pro ipso Democrito, commode & eleganter dici non posse *Faber* existimat, ideoque legit, ut & in v. 601. lib. V.

Democriti quod sancta sibi sententia sumit.

ut in lib. I.

— *Id quod Anaxagoras sibi sumit.*

374. *Nectere.)* Ita omnes libri, *Fayus* tamen *Vertere*.

378. *Promittere.)* Affirmare; *Horatius*, Sat. IV. l. I.

— *Siquid promittere de me*

Possum aliud, verè promitto: —

382. *Adhæsum.)* lib. IV.

— *Locis quia non potius est adungere adhæsum.*

Et lib. VI.

Suffensa cum concipiunt humoris adhæsum.

383. *Insidere.)* Alii *Sidere:* & in sequenti versu *nebulam noctis*.

Obvia sentimus, quando obretimur euntes :
 Nec supra caput ejusdem cecidisse vietam
 Vestem, nec Plumas avium, Papposque volanteis,
 Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim :
 Nec repentis, itum cujusviscunque Animantis
 Sentimus, nec priva pedum vestigia quæque,
 Corpore quæ in nostro Culices, & cætera ponunt.
 Usque adeo prius est in nobis multa ciendum
 Semina, corporibus nostris immista per artus,
 Quàm primordia sentiscant concussa Animai,
 Et quàm intervallis tantis tuditantia possint
 Concurrere, coire, & discurrere vicissim.

385

390

395

Et magis est Animus vitæ claustra coercens,
 Et dominantior ad vitam, quàm vis Animai.
 Nam sine Mente, Animoque nequit residere per artus
 Temporis exiguum partem pars ulla Animai :
 Sed comes insequitur facilè, & discedit in auras ;
 Et gelidos artus in lethi frigore linquit.
 At manet in vita, cui Mens Animusque remansit,
 Quamvis est circum-cæsis lacer undique membris :
 Truncus, adempta Anima circum, membrisque remotis,
 Vivit, & ætherias vitales suscipit auras :
 Si non omnimodis, at magna parte Animai
 Privatus, tamen in vita cunctatur, & hæret.

400

405

Ut

387. Papposque.) Carduorum flores : Festus, qui hunc versum laudat.
 390. Priva.) Singula, Lucilius, Sat. lib. I.

Ad canam adducam, & primum his abdomina Thynei

Advenientibus priva dabo.

Lucretius, lib. III.

Quod si forte Animas extrinsecus insinuari

Vermibus, & privas in Corpora quæque venire

Credis : Nonius.

392. Prius est in nobis multa ciendum.)

Ita passum Lucretius : Alii verò, Prius in nobis sunt multa cienda.

395. Et quàm intervallis tantis.) Gifaninus : Et quantis intervallis, ex v. 567.

Lambinus magis probat, Et quàm sis intervallis : id est, Et quàm suis.

397. Et magis est Animus, &c.) v.

137. Animum in quo Ratio & vis sentiendi sita est, in Pectore posuit ; Animam verò, in qua loco-motiva facultas sita est, toti Corpori adjunxit ; jam v. 21. isti Animo præcipuas in vita conservanda partes attribuit : nec absurdum hoc, quicquid Alii sentiant, aut Philosophiæ Epicuræ dissonum : Animus v. 274. qui maguam partem constat ex quarto illo Epicuri innominato, quod solum sentiendi facultatem largitur, ita Animali conjungitur, ut nulla res magis subsit, imò est totius Animalis, & ipsius Animæ fundamentum : Substracto autem fundamento tota moles corruat necesse est. Animum & Animam Oculo rectè compares, ubi Animus Pupillæ vicem sustineat, Anima reliqui Orbis ; Pupillam laceres Cæcitas insequitur ; Alias Oculi partes, manet videndi potestas.

Ut lacerato Oculo circum si Pupula mansit
 Incolumis, stat cernendi vivata potestas; 410
 Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem,
 Sed circumcidas aciem, solamque relinquo:
 Id quoque enim sine perniciē confiet eorum,
 At si tantula pars Oculi media illa peresa 'st,
 Incolumis quamvis alioqui splēdus orbis, 415
 Occidit extemplo lumen, tenebræque sequuntur:
 Hoc Anima atque Animus vincti sunt fœdere semper.
 Nunc age, nativos animantibus, & mortaleis
 Esse Animos, Animasque leveis ut noscere possis;
 Conquisita diu, dulcique reperta labore 420
 Digna tua pergam disponere carmina vita.
 Tu fac utrumque uno subjungas nomen eorum,
 Atque Animam, verbi causa, cum dicere pergam,
 Mortalem esse docens; Animum quoque dicere credas:
 Quatinus est unum inter se, conjunctaque res est. 425
 Principio, quoniam tenuem consistare minutis

Corpori-

410. *Vivata.*) Infra, v. 559. Vivatus & Vividus à Poëtis dicuntur, à vi magna. *Festus.*

411. *Dummodo ne totum, &c.*) *Gifanij*, & qui illum sequuntur hos versus ita legunt ex Codd.

Dummodo ne totum corrumpas Luminis orbem,

Et circumcidas Aciem solamque relinquo,

Id quoque enim sine perniciē non fiet eorum.

Ait Poëta Acie non laesa visum manere, non tamen si Oculum ita undecunque corrumpas, & circumcidas, ut præter aciem seu Pupillam nihil relinquo. Hæc *Gifanij*, cui nemo credet qui verum sequentem legit,

At si tantula pars oculi.

& comparisonem accuratius perpendit.

417. *Vincti.*) Quidam Codd. *Juncti.*

418. *Nunc age, Nativos, &c.*) Animas mortales esse probaturus profiteatur, v. 8. Se in hac disputatione non indiligentem fore, quoniam verò Ipse Animum ab Anima distinxerit, & Stoici maximè distinguunt, ne vim ratio-

num non rectè perciperet *Memmius*, monet, omnia sua argumenta æquè contra Animum ac Animam, è quibus una tantum res constituitur, militare.

421. *Tua vita.*) Te, neque aliter boni scriptores Latinitatis: *Huber*: Aliquando tamen legi *Tua vate*.

422. *Tu fac utrumque uno.*) Sic MSS. Codd. non *Tu fac*, jam quod sequitur *Uno subjungas*, si Scriptura emendata est, positum pro *sub Uno jungas*; vel *Uno dictum pro Uni*, vel legendum *Uni*. *Lambinus*.

426. *Principio quoniam.*) Primum argumentum, quo probat Animam (quo nomine etiam Animum comprehendit) mortalem esse, ducit, v. 20. ex illius subtilitate & tenuitate olim demonstrata; & hic loci ulterius confirmata: Est enim quid Corporeum longè tenuius, mobilius & dissolutioni magis obnoxium, non modò quàm Aqua, verum etiam quàm Nebulæ aut Fumus, quippe cum percellatur rebus fumo nebulaque tenuioribus, (ut puta illorum simulachris, ex quorum per somnium appulsu res ejusmodi cogitamus) ac idè necesse sit illam dissi-

Corporibus docui, multoque minoribus esse
 Principiis factam, quam liquidus humor Aquæ 'st.
 Aut Nebula, aut Fumus: Nam longè mobilitate
 Præstat, & à tenui causa magis icta movetur;
 Quippe ubi Imaginibus Fumi, Nebulæque movetur:
 Quod genus in somnis sopiti ubi cernimus alta
 Exhalare vapore altaria, ferreque Fumum:
 Nam procul hæc dubio nobis Simulacra genuntur:
 Nunc igitur quoniam quassatis undique vasis
 Diffluere Humorem, & Laticem discedere cernis:
 Et Nebula ac Fumus quoniam discedit in auras:
 Crede Animam quoque diffundi, multoque perire
 Ocius, & citius dissolvi corpora prima,
 Cum semel omnibus è membris ablata recessit.
 Quippe etenim Corpus, quod vas quasi constitit ejus.
 Cum cohibere nequit conquassatum ex aliqua re,
 Ac rarefactum detracto sanguine venis,
 Aëre qui credas posse hanc cohiberier ullo?
 Corpore qui nostro rarus magis am cohibessit?
 Præterea, gigni pariter cum Corpore, & una
 Crescere sentimus, pariterque senescere Mentem.
 Nam velut infirmo Pueri, teneroque vagantur
 Corpore; sic Animi sequitur sententia tenuis.
 Inde ubi robustis adolevit viribus ætas:
 Consilium quoque majus, & auctior est Animi vis:
 Post ubi jam validis quassatu'st viribus ævi
 Corpus; & obtusis ceciderunt viribus artus:

430

435

440

445

450

Clau.

pari quam ista facilius: Frustra autem
 aliquis dicat illam à Corpore solutam
 in Aëre integram manere posse, quid
 enim tenuis Aer illam conservet inco-
 lumem, quæ per meatus crassi Corporis
 sæpe effluit?

431. *Imaginibus.*) Simulacris, *Epi-*
curus enim neque quicquam cerni, ne-
 que etiam cogitari, aut somniari posse
 voluit sine Imaginibus.

434. *Genuntur.*) An *Geruntur* legi
 debeat, litigent *Gifanius* & *Lambinus*:
 melius forsitan Ille qui *Feruntur* legit.

440. *Omnibus è membris.*) Alii *Codd.*
Ex Hominis membris: *Gifanius*, *Ex*
omnibus membris: Omnibus autem *Te-*

rentius & *Plautus* sæpè corripiunt.

445. *Am cohibessit.*) *Am*, i. e. *Eam*:
 Ita *Veteres*: *Cohibessit*, *Cohibuerit*.
 Similiter *Servassit*, *Negassit*, *Suppli-*
cassit. Apud *Plautum*. Alii verò,
Hanc cohibessit.

446. *Præterea, pariter gigni. &c.*)
Secundò, v. 14. Hoc modo disputat,
 Quod cum Corpore gignitur, adoles-
 cit, senescit, & deficit, id mortale
 est: At hæc omnia de Animo dicenda;
 Pueri enim æquè Mentem ac Corpus
 debiles incedunt, Adolescenti cum fir-
 mioribus viribus accrescit firmitus judi-
 cium, dum Senis Mens & Corpus pa-
 riter vacillant.

Claudicat Ingenium, delirat Linguaque, Mensque,
Omnia deficiunt, atque uno tempore deficiunt.

455

Ergo dissolvi quoque convenit omnem Animam
Naturam, ceu fumus in altas aëris auras:

Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
Crescere, & (ut docui) simul ævo fessa fatiscit.

Huc accedit, uti videamus Corpus ut ipsum
Suscipere immane morbos, durumque dolorem;
Sic Animum curas acreis, luctumque, metumque,
Quare participem lethi quoque convenit esse:

460

Quinetiam Morbis in Corporis avius errat
Sæpe animus, dementit enim; delirique fatur:
Interdumque gravi Lethargo fertur in altum,
Æternumque soporem oculis, nutuque cadenti:
Unde neque exaudit voces, neque noscere vultus
Illorum potis est, ad vitam qui revocantes
Circumstant lachrymis rorantes ora, genasque.

465

470

Quare Animum quoque dissolvi fateare necesse est,
Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi:

Nam

454. *Linguaque Mensque.*) Alii,
Lingua Animusque: nescio quis legit
Lingua, *madet Mens*. ut v. 472.

457. *Ceu fumus.*) *Ceu Fumum* Giffan-
nius. Quanquam non video quid ibi
agat *Fumus*:

Qui argumentum perpendit, fatebitur
Lucretium scripsisse cum *Corpore*: nam,
v. 456.

— *Gigni pariter cum Corpore*,
Et una

Crescere sentimus —

458. *Pariterque videmus.*) Alii le-
gunt

— *Pariterque videtur*

Crescere, *Et*, *ut docui*, *simul ævo*
fessa fatisci.

non tanti est, priorem tamen lectionem
libenter præferam.

460. *Huc accedit*, &c.) Tertio,
v. 15. Cum Corpus morbo tentetur;
Mæror, Timor, &c. Animum occu-
pant; At morbo isto Corpus corrumpi-
tur, par igitur est ut Animus mærore
corrumpatur. Imò Morbis, quorum
sedes in ipso Corpore esse omnes confi-
tentur, Mens aliquando attingitur,

Sic infani Animus delirat, Lethargici
sopitur; Cum verò vis Morbi & Dolor
ad Animum usque penetrent, mortem
etiam insequi maximè credendum.

461. *Durumque dolorem.*) *Durum-*
que laborem, Alii: quam lectionem
non rejicerem cum v. 367.

Ostia suscipiunt ullum reclusa labo-
rem:

Dolorem verò defendi potest, è v. 473.

Nam Dolor, *Et morbus lethi fabri-*
cator uterque est.

quamvis aliqui legunt *Pavor*.

465. *Dementit.*) Alii *Dementia*. Ver-
bum tamen *Dementire* mihi suspectum
est, quod à nemine alio, quod sciam,
usurpatum est, nisi fortè à Lactantio,
lib. IV. ubi fortasse pro *Dementire* le-
gendum est *Dementare*: Usitatus enim
est *Dementare*, eoque utuntur Apu-
leius, & Tertullianus; *Lambinus*.

467. *Oculis*, *nutuque cadenti.*) Ut
Sonitu sonanti, & *Ludo jocanti*. Alii,
Vultuque cadenti: Utrumvis eligas,
nullibi verò invenies *Lethargum* vo-
nustius depictum.

Nam Dolor, ac Morbus lethi fabricator uterque est,
Multorum exitio perdocti quod sumus antè.

Denique cur, hominem cum Vini vis penetravit 475

Acris, & in venas discessit diditus ardor,
Consequitur gravitas Membrorum? præpediuntur
Crura vacillanti? tardefcit Lingua? madet Mens?
Nant oculi? Clamor, Singultus, Jurgia gliscunt?
Et jam cætera de genere hoc quæcunque sequuntur? 480

Cur ea sunt, nisi quòd vehemens violentia Vini
Conturbare Animam consuevit Corpore in ipso?
At quæcunque queunt conturbari, inque pediri,
Significant, (paullò si durior insinuarit
Causa) fore ut pereant, ævo privata futuro. 485

Quinetiam, subita vi morbi sæpe coactus
Ante oculos aliquis nostros, ut fulminis ictu,
Concidit, & spumas agit, ingemit, & tremat artus,
Desipit, extentat nervos, torquetur, anhelat,
Inconstanter & in iactando membra fatigat: 490

Nimirum, quia vis Morbi distracta per artus
Turbat agens Animum, spumans ut in æquore falso
Ventorum validis ferverescit viribus Unda.

Expri-

475. Denique cur Hominem, &c.)
Quartò, v. 11. Ebrium in scenam
producit, delirantem, clamantem,
Cælum denique cum Terra miscen-
tem; Cujus, ut neque Manus neque
Pes, ita nec Aures nec Oculi, neque
Meus ipsa officium summi faciunt: Un-
de verò hæc omnia, nisi quod spiritus
vini agiles & impetuoosi per Corpus
omne diffusi turbant, agitant, & dis-
trahunt Animum: At quicquid imbelli
vi turbari disjicique possit, idem ve-
hementiori impetu corrumpetur.

482. Corpore in ipso.) Tota argu-
menti vis in his duabus voculis sita est.
iis opponet τὸ ævo futuro, v. 485. &
τὸ Ἀέρι aperto, v. 507. Faber.

486. Quinetiam subita vi Morbi, &c.)
Quintò, v. 23. Post Ebrum, Specta-
culum non illepidum, Comitiali mor-
bo prostratum, horrendum quidem,
& quod nemo libenter spectaret, oculis
nostris exhibet, attamen Venustas
versuum Lucretii facit ut aliqua jucun-

ditate contemplemur; ita enim disten-
dit miserum, ita sua membra iactan-
tem depingit, ut quamvis ingenio ma-
le collocato irascamur, Artifici tamen
ignoscere debeamus: Comitiali morbo
affectus desipit & delirat; Desipientia
verò ista dissolutionem substantiæ Ani-
mi, saltem conturbationem indicat,
Quod verò in ipso Corpore dissipari
possit, quis arbitretur in aperto Aëre
(Anima Corpore exsoluta in Aëre degat
necesse est) integrum manere? Idem
enim diceret Aquam in Vase undique
conquassato manere posse, quæ Vase
perforato diffunderetur.

490. Inconstanter.) Al. Incunstan-
ter.

492. Spumans ut in, &c.) Alii,
Spumans volat: Alii, Spumantes æquo-
re falso Ventorum ut, &c. Gifanius,
Spumantes ut in æquore falso, & litteram
s in Spumantes abradit: En litem
Grammaticis dignam!

Exprimitur porro Gemitus, quia membra dolore
 Afficiuntur, & omnino quòd semina vocis . 495
 Ejiciuntur, & ore foras glomerata feruntur,
 Quà quasi consuerunt, & sunt minuta viai.
 Desipientia fit, quia vis Animi, atque Animai
 Conturbatur, & (ut docui) divisa seorsum
 Dissectatur; eodem illo distracta veneno. 500
 Inde, ubi jam Morbi se flexit causa, reditque
 In latebras ater corrupti Corporis humor,
 Tum quasi talipedans primùm confurgit; & omneis
 Paullatim redit in sensus, animamque receptat.
 Hæc igitur tantis ubi morbis Corpore in ipso 505
 Jactetur, miserisque modis distracta laboret:
 Cur eandem credis sine Corpore in Aere aperto
 Cum validis ventis ætatem degere posse?
 Et quoniam Mentem sanari, Corpus ut ægrum,
 Cernimus, & flecti medicina posse videmus; 510
 Id quoque prælagit mortalem vivere Mentem:
 Addere enim parteis, aut ordine trajicere æquum' est,
 Aut aliud prorsum de summa detrahare illùm,
 Commutare Animum quicumque adoritur, & in fit;
 Aut Aliam quamvis naturam flectere quærit: 515
 At neque transferri sibi parteis, nec tribui vult,
 Immortale quod est quicquam, neque defluere hilum.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius quod fuit ante.
 Ergo Animus sive ægrefcit, mortalia signa 520
 Mittit

497. *Quà quasi consuerunt.*) Qui Elegantiam hujus versus cum *Gisunio* admirantur, isti sibi habeant. Id novi, istum cum omni sua venustate abesse posse.

503. *Tum quasi talipedans.*) *Talipedare* est vacillare pedibus; & quasi talis insistere, *Festus*. Omnes verò Codd. *Vacillans*.

507. *Aere aperto.*) In supremis *Ætheris Auris*, *Favus*: ubi, viz. nulli flant Venti, nullæ sæviunt procellæ. *Acutè!*

509. *Et quoniam Mentem, &c.*) Sexto v. 18. Animum hunc delirantem & desipientem Medicinæ ope restitui

posse, & in pristinam sanitatem reduci cernimus; Ideo fit aliqua in Animo mutatio, Ergo adduntur novæ partes, detrahuntur aliquæ; aut alio ordine particulæ Animi collocantur; Omnis enim alteratio fit vel adjectione, vel detractio, vel trajectione particularum. At quod novas partes recipit, quod aliquas amittit, id etiam, cujus partium litus & ordo mutatur, mortale fit necesse est. Sive igitur ægrefcit Animus, ut argumenta superius allata probant, sive convalescit, suam mortalitatem confitetur.

511. *Mentem.*) Alii, *Vitam*.

Mittit (uti docui) seu flectitur à medicina:
 Usque adeo falsæ rationi vera videtur
 Res occurrere, & effugium præcludere eunti:
 Ancipitique refutata convincere falsum.
 Denique sæpe hominem paullatim cernimus ire, 525
 Et membratim vitalem deperdere sensum:
 In pedibus primùm Digitos livescere, & Ungueis,
 Inde Pedes, & Crura mori: Post inde per artus
 Ire alios tractim gelidi vestigia lethi:
 Scinditur atqui Animæ quoniam natura, nec uno 530
 Tempore sincera existit, mortalis habenda 'st.
 Quòd si forte putas ipsam se posse per artus
 Introrsum trahere, & parteis conducere in unum,
 Atque ideo cunctis sensum deducere membris:
 At locus ille tamen, quò copia tanta Animæ 535
 Cogitur, in sensu debet majore videri.
 Qui quoniam nusquam 'st, nimirum, (ut diximus ante),
 Dilaniata foras dispergitur; interit ergo.
 Quin etiam, si jam libeat concedere falsum,
 Et dare, posse Animam glomerari in Corpore eorum, 540
 Lumina qui linquunt moribundi particulatim:
 Mortalem tamen esse Animum fateare necesse 'st.
 Nec refert, utrum pereat dispersa per auras,
 An contractis in se partibus obbrutescat:
 Quando Hominem totum magis, ac magis undique sensus 545
 Deficit, & vitæ minus, & minus undique restat.
 Et quoniam Mens est Hominis pars una, locoque

Fixa.

525. Denique sæpe Hominem, &c.) Septimò, v. 22. Homines sæpe membratim moriuntur, & sensum exspirant, ideo etiam Anima sensum perit, quis enim dicat Animum, vividam, viz. rem & sentientem, in mortuis & sensus expertibus Corporis membris residere: Quòd si existimes Animam introrsum se recipere è membris moribundis recedentem, cur in istis partibus ubi conglomeratur Anima non vividior apparet sensus? An Anima ita constipata & in Angustias redacta vim sentiendi amitteret? cave ne id fatearis, illud enim quod ita contractum interiret, æque mortale est ac quod

per Aëra dispersum & distractum volitat.

525. Cernimus ire.) Alii Cernis obire: Sic v. 532. Quod si forte putas, & v. 542. Fateare necesse est. Versu sequenti Quidam legunt Dispergere.

544. Obbrutescat.) Ita hunc versum legit Nonius in voce Brutum, Brutum autem Hebes & obtusum.

547. Et Quoniam Mens est, &c.) Octavò, v. 10. Animus est pars Hominis, ut superius, v. 94. probatum est, certoque loco continetur, perinde ac Nares, & Oculi; At Oculos effodias, & abscindas Nares, nec Illi Colores, neque istæ Odores percipient.

Idem

Fixa manet certo, velut Aures, atque Oculi sunt,
Atque alii sensus, qui vitam cunque gubernant:
Et veluti Manus, atque Oculus, Naresve seorsum

550

Secreta à nobis nequeant sentire, neque esse:
Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali.

Sic Animus per se non quit sine corpore, & ipso
Esse Homine, illius quasi quod Vas esse videtur:

Sive aliud quidvis potis es conjunctius eij

555

Fingere, quandoquidem connexus corpori adhæret.

Denique Corporis, atque Animi vivata potestas

Inter se conjuncta valent, vitæque fruuntur.

Nec sine Corpore enim vitaleis edere motus

Sola potest Animi per se natura, nec autem

560

Cassum Anima Corpus durare, & sensibus uti:

Scilicet, avolsus radicitus ut nequit ullam

Displicere ipse Oculus rem seorsum Corpore toto:

Sic Anima atque Animus per se nil posse videntur:

Nimirum, quia per venas & viscera mistim

565

Per nervos, atque ossa tenentur corpore ab omni.

Nec

Idem igitur de Anima separata dicendum est, dum illa non sit minùs quam ceteræ partes Corpori conjuncta.

552. *Sed tamen in parvo, &c.*) Quidam legit, *Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali*: Sed utraque Lectio Lambino displicet. *Freyus* vulgatam lectionem tuetur, & dicit Poëtam hoc velle, Pedes, Oculi, Manus, &c. nihil sentiunt, etiamsi vel minimo tempore separata sint à Corpore. Rejicit *Gassendus*, & profectò hunc versum nescio quis inseruit, ut commoda interpretatione voces istas neque esse in præcedenti versu illustraret; Nec dubito illum scripsisse.

Sed tamen in parvo linquuntur tempore tabi.

557. *Denique Corporis atque Animi, &c.*) Nonnum argumentum, v. 22. continetur: Dum Corpus & Anima conjunguntur, vivit Animal, & sentit; Abest Anima, insensibile fit Corpus, pariter Anima à Corpore soluta fit insensibilis: Animam dicas Oculum Corporis, at quis in effosso Oculo visum querat? Præterea si Animæ Se-

mina non cohiberentur venis & nervis, nunquam istis motibus, è quibus sensus oritur, affici possint; Omnes cuim isti motus certum spatium, & limites definitos postulant. Si verò dicas Animam à Corpore solutam ritè ab Aëre cohiberi posse, perinde est ac si affirmares Aërem esse Animalem, quod Absurdissimum simul & falsissimum videtur. Καὶ μὴ τῇ λυομένη τῷ ὅλῳ ἀθεοίσμῳ, καὶ ψυχῇ διασωρίζεται, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὅσα κινῆται, ὡς τε ἂν αἰσθῆται κίνηται. Οὐ γὰρ οἷον τι τοῦ αὐτῆς αἰσθησόμενον μὴ εἶναι τῷ συστήματι ταῖς κινήσει ταύταις χρώμενον, ὅταν τὰ ἐνγύζοντα, καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτα ἢ οἷς ὡς αὐτὰ ἔχει τὰς κινήσεις. Epicurus ad Herodotum.

561. *Cassum.*) *Cassum*, Veteres *Inane* posuerunt, & arbitrandum est ejus verbi proprietatem magis ab Aranearum *Cassibus* dictam, quod fuit levis ac nullius ponderis; non ut quibusdam videtur, quasi *quassum*: Plaut. *Aul. Virginem habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem.* Nonius.

Nec magnis intervallis Primordia possunt
 Libera dissultare, ideo conclusa moventur
 Sensiferos motus; quos extra corpus in auras
 Aeris haud possunt post mortem ejecta moveri:
 Propterea quia non simili ratione tenentur.
 Corpus enim atque animans erit Aer, si cohibere
 Sese Animam, atque in eo poterit concludere motus,
 Quos ante in Nervis, & in ipso Corpore agebat.
 Quare etiam atque etiam resoluta Corporis omni
 Tegmine, & ejectis extra vitalibus auris,
 Dissolvi sensus Animi fateare necesse 'st.
 Atque Animam, quoniam conjuncta est causa duobus,
 Denique cum Corpus nequeat perferre Animæ
 Discidium, quin id tetro tabescat odore:
 Quid dubitas, quin ex imo, penitusque coorta
 Emanarit, uti Fumus, diffusa Animæ vis?
 Atque ideo tanta mutatum putre ruina
 Conciderit Corpus penitus, quia mota loco sunt
 Fundamenta foras animæ; manantque per artus,
 Perque viarum omnes flexus, in corpore qui sunt,
 Atque foramina? Multimodis ut noscere possis
 Dispertitam Animæ naturam exisse per artus:
 Et prius esse sibi distractam Corpore in ipso,
 Quam prolapsa foras enaret in Aeris Auras?

570

575

580

585

590

Sæpe

568. *Moventur Sensiferos motus.*) Ut ab Horatio dictum est,

Motus moveri gaudet Ionicos

Matura Virgo. Faber.

572. *Atque Animans.*) Aliis placet *Æque Animis.* In sequenti versu *In eo* (viz. Aëre) rectè legit *Faber*: id enim tum versus proximè inferior,

Quos ante in nervis, &c. omnino probant.

578. *Atque Animam.*) Quidam *Animæ.*

579. *Denique cum Corpus, &c.*) Decimum argumentum, v. 12. inclusum est. Subducta Anima, quæ in partibus intimis sita est veluti totius Animalis fundamentum, Corpus collabescens putrescit, & in pulverem abit, Unde verò ista tanta Corporis ruina

nisi quòd Anima quæ membra omnia fulcire & continere videbatur, per poros & meatus Corporis emanarit? quæ verò sic minutim divisa fuit in ipso sui egressu, comparata ad dispersionem videtur.

580. *Quin id.*) improbè *Quin vi.*

589. *Prius esse sibi.*) Gifanius *Issè sibi*, ut mox *Ire Anima*, v. 593. non sequor.

591. *Quinetiam fines vitæ, &c.*) Undecimum, v. 14. In vulgò vocato Animi deliquio Animæ Animique vis sic fracta est, ut paullò graviore causa incidente planè dissolvenda arguatur: Cùm verò ita labefactari possit Animus dum Copus illum tegit & tuetur, quis credat tenuem istam substantiam suo tegmine exutam procellarum & aliarum

rum

Sæpe aliqua tamen è causa labefacta videtur
 Ire Anima, & toto solvi de corpore membra:
 Et quasi supremo languescere tempore voltus,
 Molliaque exanguì cadere omnia Corpore membra: 595
 Quod genus est, Animo male factum cum perhibetur,
 Aut Animam liquisse, ubi jam trepidatur, & omnes
 Extremum cupiunt vires reprendre vinculum.
 Conquassatur enim tunc Mens, Animæque potestas
 Omnis: & hæc ipso cum Corpore conlabefiunt: 600
 Ut gravior paullo possit dissolvere causa.

Quid dubitas, tandem quin extra prodita corpus
 Imbecilla foras, in aperto, tegmine dempto,
 Non modò non omnem possit durare per ævum,
 Sed minimum quodvis nequeat consistere tempus? 605
 Nec sibi enim quisquam moriens sentire videtur
 Ire foras Animam incolumem de Corpore toto,
 Nec priùs ad jugulum, & superas succedere fauceis:
 Verùm deficere incerta regione locatam:
 Ut sensus alios in parti quemque sua scit 610
 Dissolvi: Quòd si immortalis nostra foret Mens:
 Non jam se moriens dissolvi conquereretur:
 Sed magis ire foras, vestemque relinquere*, ut Anguis,
 Gauderet,

rum rerum jugiter incurrentium impetus perferre posse?

594. *Et quasi supremo.*) Hunc & sequentem versum multi rejiciunt, nec Ego quidem illos injuriarum postulo.

596. *Animo male factum.*) Nam apud Plautum & Terentium *Animo male est* significat *Animi deliquium patior*. Quidam amant *Quod genus, esse Animo*; sed *Est* damnari non debet. *Faber.*

597. *Ubi jam trepidatur.*) Ab astantibus, *Omnes* Astantes, tota familia, Amici, *Fayus*: judicet Lector.

600. *Conlabefiunt.*) *Conlabefiunt* Gifanius, viz. existimavit ille Poetam. (O rem ingeniosam) cùm infirmum aliquod descripserit, infirmos & vacillantes versus de industria fecisse.

602. *Prodita.*) Ex interiore loco procedens; *Festus*.

604. *Non modò non omnem possit.*) Alii,

Non modò non omne incolumis.

606. *Nec sibi enim quisquam, &c.*) Duodecimum, v. 9. Et nequid intentatum relinquat, ad morientes provocat: Quis autem morientium experitur Animam suam ab extremis partibus surgentem per os suum integram exire, & non potius in singulis partibus, ut quemlibet sensum in suo organo, deficere? Nec dubitandum est Morientes Animarum dissolutionis conscios esse, alias quid quererentur? Læti profectò deponerent exuvias, ut Anguis Pellem, vel Cervus prælonga Cornua.

608. *Succedere.*) *Sursum cedere & ascendere*, lib. II. v. 204.

— *Per auras*

Ætæ expressa sursum succedere.

Alii, *Accedere.*

613. *Ut Anguis.*) Virgilius, *Qualis ubi in lucem Coluber mala graminu pascitur,*

Frigida

Gauderet, prælonga fenex aut cornua Corvus.
 Denique cur Animi nunquam mens consiliumque 615
 Gignitur in Capite, aut Pedibus, Manibusve; sed unis
 Sedibus, & certis regionibus omnis inhæret:
 Si non certa loca ad nascendum reddita cuique
 Sunt: & ubi quicquid possit durare creatum:
 Atque ita multimodis pro totis artubus esse, 620
 Membrorum ut nunquam existat præposterus ordo?
 Usque adeo sequitur res rem, neque Flamma creari in
 Fluminibus solita 'st, neque in Igni gignier Algor.

Præterea, si immortalis natura Animai 'st,
 Et sentire potest secreta à Corpore nostro: 625
 Quinque (ut opinor) eam faciendum 'st Sensibus auctam:
 Nec ratione alia nosmet proponere nobis
 Possumus infernas Animas Acherunte vagare.
 Pictores itaque, & Scriptorum sæcla priora
 Sic Animas introduxerunt sensibus auctas. 630
 At neque seorsum Oculi, neque Nares, nec Manus ipsa
 Esse potest Anima, neque seorsum Lingua, nec Aures
 Absque anima per se possunt sentire, nec esse.

Et

Frigida sub Terra tumidum quem Bruma tegebat,

Nunc positus novus Exuviis, nitidusque juvena,

*Lubrica convolvit sublato pectora tergo
 Arduus ad solem, & linguis micat ore trifulcis.*

De Cervis verò Plinius, Nat. Hist. lib. VIII. C. 32. Cornua mares habent, solique Animalium omnibus Annis stato Veris tempore amittunt.

615. Denique cur Animi nunquam mens, &c.) Decimum tertium, v. 9. Olim docuit Pectus esse Animi sedem, & jam inde concludit illam ita pectori esse alligatam, ut extra istud degere non possit: Animum in Aëre existentem quæras, & Flammam in Aqua, Gelu in Ignibus expectes.

617. Omnis inhæret.) Codd. Omnis bus hæret, & Gifanius, Omnis hæret.

620. Atque ita multimodis.) Hunc cum sequenti versu Lambinus, Gassendus, Alil rejiciunt: Gifanius retinet, Illum sequitur Fayus, & dicit Lambinum delecte hos versus sine ratione,

namque rectè conferunt ad rem, ut patet ex ipsorum interpretatione nostra: En bellam interpretationem! Et ita fieri, ut nunquam ordo artuum sit per-versus variis modis secundum varia omnia membra. Aliam apposui, quæ mihi ipsi non placet. Codd. exhibent Par totis: Pro totis: In totis: De totis:

624. Præterea si Immortalis, &c.) Decimum quartum, v. 10. Animam separatam & immortalem concipe, substantiam sentientem concipies: Ergo quinque sensibus ornatam; At unde sensus, cum Sensuum organa Oculi, Nares, Manus, Lingua, Aures, in derelicto Corpore putrescant?

633. Absque Anima per se possunt, &c.) Codd. Auditum per se possunt: Auditum, i. e. Sonum, sen rem auditam: Gifanius. Salmastius in Epictetum & Simplicium, p. 324. Ex optimo & vetustissimo Codice illustrissimi Vossii hos versus ita legit,

*At neque seorsum oculi, neque nares,
 nec manus ipsa*

Esse

Et quoniam toto sentimus Corpore inesse
 Vitalem sensum, & totum esse animale videmus, 635
 Si subito medium celeri præcideret ictu
 Vis aliqua, ut seorsum partem secernat utramque:
 Dispertita proculdubio quoque vis Animæ,
 Et discissa simul cum Corpore disjicietur:
 At quod scinditur, & parteis discedit in ullas, 640
 Scilicet æternam sibi naturam abnuat esse.
 Falciferos memorant currus abscindere membra
 Sæpe ita desubito permixta cæde calenteis,
 Ut tremere in terra videatur ab artibus id quod
 Decidit abscissum: Cum Mens tamen, atque hominis vis 645
 Mobilitate mali non quit sentire dolorem:
 Et simul in pugnae studio quod dedita Mens est,
 Corpore cum reliquo pugnam, cædeisque petiit:
 Nec tenet amissam lævam cum tegmine sæpe

Inter

*Esse potest Anima, neque seorsum Lin-
 gua, neque Auris*

*Auditum per se possunt sentire, neque
 esse.*

*Auris Auditum dixit pro Auditu. Quid
 sibi velit Magnus ille vir Alii conji-
 ciant. Aliquid è textu Lucretiano ex-
 cidisse existimavit Lambinus, cum vi-
 deret argumentum non plane explicatum
 fuisse. Atque ideo subjungit,*

*Nec sensus ipsi seorsum consistere pos-
 sunt*

*Naribus, atque manu, atque oculis,
 atque auribus, atque*

*Lingua, nec possunt per se sentire, ne-
 que esse.*

At quid tres novi versus fingendi sunt,
 ut unum prorsus inutilem retineamus?
 Dele istum

*Absque Anima per se possunt sentire
 nec esse:*

in præcedente versu lege

Esse potest Anima, &c.

atque argumentum erit integrum, &
 satis explicatum.

634. *Et quoniam toto sentimus, &c.)*
 Decimum quintum, v. 36. Quoniam
 Anima per totum Corpus fusa sit, scin-
 di mediam necesse est, si Corpus me-
 dium raptim scindatur: Si, exempli
 causa, falcifero curru præcidatur mili-

tis membrum, Animam unâ sectam
 arguit partis resectæ motio, quàm fu-
 sè & ornatè describit Poëta, quæ et-
 iam clariùs in partibus sectæ Serpentis
 observatur: Fatendum est igitur plu-
 res Animas esse in Uno Animali, Homi-
 ne, viz. aut Serpente, & aciem ferri,
 temerè licet impacti, membra illius
 Animalis tam accurate partiri, ut sin-
 gulis Animabus suæ sedes relinqueren-
 tur. Quæ tamen nemo sanus dixerit:
 Vel concedendum est, Unam Animam
 per totum corpus Animalis fusam in
 multas partes discissam, & proinde
 mortalem esse.

643. *Desubito.)* Sic lib. II. v. 265.

*Vim cupidam tam de subito, quàm
 meus avet ipsa.*

de Curribus falciferis iterum *Lucretius*,
 lib. V. v. 1300.

647. *In pugna studio dedita.)* Lib.
 IV. v. 813.

*Præterquam quibus est in rebus dedi-
 tus ipse.*

Et Catullus,

— In mala

Deditus *Vir* adultera.

648. *Petiit.)* Antiqui *Petiffere* di-
 cebant pro *Petere*, ea quidem forma
 verbi qua sunt *Lacessere*, & *Incessere*,
 sed ut mihi videtur, tum significabant
sapient

Inter equos abstraxe rotas, falceisque rapaceis : 650
 Nec cecidisse alius dextram, cum scandit, & instat.
 Inde alius conatur adempto surgere crure,
 Cum digitos agitat propter moribundus humi pes :
 Et caput abscissum calido, viventeque trunco,
 Servat humi voltum vitalem, oculosque patenteis, 655
 Donec reliquias Animai reddidit omneis.
 Quin etiam tibi si lingua vibrante minantis
 Serpentis caudam procero corpore, utrinque
 Sit libitum in multas parteis discindere ferro ;
 Omnia jam seorsum cernes ancisa recenti 660
 Volneri tortari, & terram conspergere tabo.
 Ipsam seque retrò partem petere ore priorem,
 Volneris ardenti ut morsu premat icta dolore.
 Omnibus esse igitur totas dicemus in illis
 Particulis Animas? At ea ratione sequetur, 665
 Unam animantem Animas habuisse in Corpore multas.
 Ergo divisa 'st ea, quæ fuit una simul cum
 Corpore, qua propter Mortale utrumque putandum 'st,
 In multas quoniam parteis discinditur æquè.
 Præterea, si immortalis natura Animai 670
 Constat, & in Corpus nascentibus insinuat :
 Cur super anteaetam ætatem meminisse nequimus?
 Nec vestigia gestarum rerum ulla tenemus?
 Nam si tantopere 'st Animi mutata potestas,
 Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum : 675
 Non (ut opinor) id ab letho jam longiter errat.

Qua-

sapius petere, ut Petissant sapiens pe-
tant. Festus. Cicero: Qui hanc lau-
dem petissent nullum fugiunt dolorem.

650. *Abstraxe.*) Sic lib. I. v. 986.
Confluxet.

658. *Caudam procero corpore.*) Can-
dam longam & proceram: Lambinus:
 Alii tamen legunt,

Minacem

Serpentem, & Cauda procero corpore.

660. *Ancisa.*) *Am* olim ex *αμφι*
 pro circum dicebant, *Exempla* innum-
 mera in vocibus compositis: *Faber.*

670. *Præterea, si immortalis, &c.*)
 Decimum sextum, v. 9. Si Anima sit
 immortalis, si ante perfectum Corpus
 integra existens (ea erat Pythagoræ &

Platonis sententia) in Corpus tandem
 infundatur: Cur nemo (uno Pythago-
 ra excepto) anteaetæ vitæ recordetur?
 Quæd si Anima isto in Corpus ingressa
 omnem recordationem amiserit, quidni
 res tantopere vitata, sit ulteriori cor-
 ruptioni, morti obnoxia?

674. *Mutata.*) *Al. Vitata:* Et in
 sequenti versu,

Omnium ut actarum, &c.

675. *Retinentia.*) Vox *μνησ*, ne-
 que enim alibi quam apud *Lucretium*
 invenitur. *Faber:* *Infra*, v. 863. *Re-*
petentia, eaque voce *Arnobius*, in lib. 2.
 utitur.

676. *Longiter.*) Ita *Charissus*, *Instit.*
Gram. lib. II. pag. 183.

Quapropter fateare necesse 'st, quæ fuit ante,
Interiisse: Et quæ nunc est, nunc esse creatam.

Præterea, si jam perfecto corpore nobis
Inferri solita 'st Animi vivata potestas.

680

Tum cum gignimur, & vitæ cum limen inimus:

Haud ita conveniebat, uti cum Corpore, & unâ

Cum membris videatur in ipso sanguine crêsse:

Sed velut in cavea, per se sibi vivere solam

Convenit, ut sensu Corpus tamen affluat Omne.

685

Quare etiam atque etiam nec originis esse putandum 'st

Experteis Animas, nec lethi lege solutas.

Nam neque tantopere adnecti potuisse putandum 'st

Corporibus nostris extrinsecus insinuatâs:

Quod fieri totum contrâ manifesta docet res.

690

Namque ita connexa 'st per Venas, Viscera, Nervos,

Ossaque, uti Dentes quoque sensu participantur:

Morbus ut indicat, & gelidâ stringor aquai,

Et lapis oppressus sub dente è frugibus asper:

695

Nec tamen contextæ cum sint, exire videntur

Incolumes posse, & salvas exsolvere sese

Omnibus è Nervis, atque Ossibus, Articulisque.

Quod si fortè putas extrinsecus insinuatam

Permanare Animam nobis per membra solere,

Tantò

679. *Præterea, si jam perfecto, &c.)*

Decimum septimum, v. 18. Si Anima inferretur in Corpus perfectum, id sic deberet fieri ut in ipso degeret, quasi Avis in cavea, non ut videretur cum eo crescere, atque ita contexti, ut inde exire non potis sit incolumis, proderet se ortui atque interitui obnoxiam.

681. *Limen inimus.)* Alii *Lumen adimus.*

685. *Convenit, &c.)* Hunc versum delet *Lambinus, Gassendus*, Alii: Plures retinent. Sine illo quidem argumentum est satis explicatum, & forsitan affluat omne corpus sensu Latium non agnoscat.

693. *Stringor Aquai.)* Frigus Aquæ quo dentes perstringuntur, cum aqua frigida bibatur.

694. *Et Lapis oppressus, &c.)*

Omnes Codd. *Oppressus subito è frugi-*

bui: Unde Quidam subito de frugibus: Faber, Subitus offraclibus. Legi tamen potest,

Et lapis expressus subito de frugibus asper.

698. *Quod si forte putas, &c.)* Decimum octavum, v. 15. Formetur igitur extra Corpus, ut isti volunt, Anima, & demum infundatur; dum per varios & Rexus & meatus Corporis diffusa sit, necesse est ut mutetur, situs & ordo partium mutetur, tota denique substantia distrahatur. Quælibet enim res tot fistulas, tot meatus & foramina quot in corpore sunt, permanet, eamque multis modis distractam senties; Alimentam considera, dum per venas, aliosque ductus ad singula Corporis membra defertur, deposita priori forma aliam prorsus diversam induit. Credendum ideo Animam quoque pa-

M

rem

Tantò quæque magis cum corpore fusa peribit; 700
 Quod permanat enim, dissolvitur: Interit ergo.
 Disperitur enim per caulas Corporis omneis:
 Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis,
 Disperit, atque aliam naturam sufficit ex se:
 Sic Anima atque Animus quamvis integra recens in 705
 Corpus eunt, tamen in manando dissolvuntur;
 Dum quasi per caulas omneis diduntur in artus
 Particulæ, quibus hæc Animi natura creatur:
 Quæ nunc in nostro dominiatur Corpore nata
 Ex illa, quæ tunc peritat partita per artus. 710
 Quapropter neque natali privata videtur
 Esse die natura Animæ, neque funeris expers.

Semina præterea linquuntur, necne, Animai
 Corpore in exanimo? quod si linquuntur, & insunt;
 Haud erit, ut meritò immortalis possit haberi; 715
 Partibus amissis quoniam libata recessit.
 Sin ita sinceris membris ablata profugit,
 Ut nullas parteis in Corpore liquerit ex se:
 Unde cadavera racenti jam viscere vermeis
 Expirant? atque unde animantum copia tanta 720
 Exos, & exsanguis tumidos perfluctuat artus?

Quòd si forte Animas extrinsecus insinuari
 Vermibus, & privas in corpora posse venire
 Credis, nec reputas cur millia multa Animarum
 Conveniant, unde una recesserit: Hoc tamen est ut 725
 Quærendum videatur, & in discrimen agendum:
 Utrùm tandem Animæ venentur semina quæque

Ver-

rem mutationem subituram esse, & proinde mortalem.

700. *Tanto quæque.*) *Tanto nempe,* Faber.

710. *Peritat.*) Al. *Periit.*

713. *Semina præterea linquuntur, &c.*) Decimum nonum, v. 28. Si Anima discedens è Corpore quasdam sui particulas in eo relinquat, dissolubilem arguunt delibatae particulæ; Si non relinquat, reddi causa nequeat quamobrem tot Vermes gignantur in Cadavere; cum dicere quidem tot Animas eò confluere extrinsecus unde una excesserit, perabsurdum sit, ac magis ad-

huc, dicere unamquamque aut deligere Semina, ex quibus fabricetur sibi Corpus proprium, ut ea patiatur incommoda, quæ sine Corpore esse nequeunt, aut subire in Corpus jam elaboratum, cum quo connecti intimè, & consentire non valeat.

717. *Sinceris membris.*) *Sincera ex membris,* Faber: Non enim id agitur nunc, *utrum cum Anima abit, integra manent membra* (quis enim ea de re unquam dubitet?) *sed utrum Anima, cum abiit, diminuta sui parte, & libata recedat.*

Vermiculorum, ipsæque sibi fabricentur ubi sint:

An jam corporibus perfectis insinuentur.

At neque, cur faciant ipsæ, quareve laborent,

730

Dicere suppeditat, neque enim, sine corpore cum sint,

Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.

Corpus enim magis his vitiis adfines laborat:

Et mala multa Animus contage fungitur ejus.

Sed tamen his esto quamvis facere utile Corpus,

735

Cum subeant: At qua possint, via nulla videtur.

Haud igitur faciunt Animæ sibi corpora, & artus.

Nec tamen est ut jam perfectis insinuentur

Corporibus: Neque enim poterunt subtiliter esse

Connexæ; neque consensu contagia fient.

740

Denique cur acris violentia triste Leonum

Seminiū sequitur: Dolu' Volpibus, & fuga Cervis

A patribus datur, & patrius pavor incitat artus?

Et jam cætera de genere hoc, cur omnia membris

Ex ineunte ævo ingenerascunt, inque genuntur,

745

Si non certa suo quia semine feminioque

Vis

732. *Algoque.*) Ita *Nonius*, contra quem Alii pro *Algu* pugnant.

733. *Adfines vitiis.*) *Cicero*, *Affinis facinori, & turpitudini: Noxæ affinis: Livius.*

734. *Contage.*) Seu *Contagi*, perinde est: Sic lib. IV. v. 336. *Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.*

735. *Quamvis utile.*) Quantumvis utile.

736. *Cum subeant.*) *Quod subeant: Faber*, rectè: olim enim ita scriptum, inde *Quom*, & tandem *Cum*.

741. *Denique cur acris violentia, &c.*) *Vigelimus*, v. 29. Si Animæ istæ immortales toties hæcenus commutassent Animalium Corpora (*Pythagoram & Platonem* urget) deberet sensum esse immutata Animalium indoles; Sicque jam Leo esset non ferox, Cervus non timidus, Vulpes non dolosa, jam Canis Cervum fugeret, Accipiter Columbam; Bruta saperent, & Homines desiperent; quippe Anima Columbae Accipitri, Anima Bruti Homini, & vice versa, sæpe jungeretur. Siquis verò dicat Animarum indolem

una cum Corporibus mutari, easque cujuscunque generis sint, induere eos mores, qui istis Corporibus conveniant, nihil amplius requirimus. Quicquid enim mutari potest, illud mortale est, cum in omni mutatione sit partium trajectio, atque idè dissolutio. Sin verò affirmet Animas, exempli causâ, Humanas immigrare solum in Humana Corpora, cur illa Anima, quæ modò in Homine adulto sapiens vixit, in Puerum infusa desipit? An in tenero Corpore tenerascit Animus? tum mutatur; Et nemo sanus asseret rem tantopere mutatam immortalem esse.

742. *Seminiū triste.*) Crudele, noxium; *Virgilius*, *Eccl. III.*

Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres.

745. *Inque genuntur.*) Ita *Lambinus*: Codd. tamen *Ingenioque*, *Ingenerascunt* habet aliquid latius, & quod ad speciem magis pertinet; At *Ingenuuntur* ad singularia, seu individua, ut vocant, *Faber*.

Vis Animi pariter crescit cum corpore toto?
 Quòd si immortalis foret, & mutare soleret
 Corpora, permittis animantes moribus essent:
 Effugeret Canis Hyrcano de semine sæpe
 Cornigeri incursum Cervi, tremeretque per auras
 Aëris Accipiter fugiens veniente Columba:
 Desiperent Homines, saperent fera sæcla Ferarum.

750

Illud enim falsa fertur ratione, quod aiunt,
 Immortalem Animam mutato Corpore flecti:
 Quod mutatur enim, dissolvitur: Interit ergo.
 Trajiciuntur enim partes, atque ordine migrant.
 Quare dissolvi quoque debent posse per artus,
 Denique ut intereant unà cum Corpore cunctæ.
 Sin Animas hominum dicent in Corpora semper
 Ire humana, tamen quæram cur è sapienti
 Stulta queat fieri, nec prudens sit puer ullus?
 Nec tam doctus equæ pullus, quàm fortis equi vis?
 Si non certa suo quia semine, seminioque
 Vis Animi pariter crescit cum Corpore toto.
 Scilicet in tenero tenerascere Corpore Mentem
 Confugient; quod si jam sit, fateare necesse est,
 Mortalem esse Animam, quoniam mutata per artus
 Tantopere amittit vitam, sensumque priorem.

755

760

765

Quove modo poterit pariter cum Corpore quoque

770

Con-

747. *Corpore toto.*) Rectius ille qui legit *Corpore quoque*, ut v. 765, & v. 770.

758. *Quare dissolvi quoque, &c.*) Deletis duobus hisce versibus, integra foret sententia, & argumentum satis explicatum.

767. *Confugient.*) Al. *Confinient*] Lambinus *Non fugient*, id est, non poterunt negare. Hoc enim significat *Lucretius*, non poterunt negare mentem esse teneram in tenero Corpore, verbi causa, mentem pueri bimuli, aut trimuli, non poterunt negare esse teneram & imbecillam: Quod si verum sit, mentem modò robustam in tenero Corpore teneram fieri, Ergò mortalis est. Et hæc suadent, ut malim *Non fugient*, Ferri tamen potest *Confugient*: Cùm enim Alii dicant,

v. 755. *Animam mutato Corpore flecti*; Cur non Alii, ut vim argumentorum evitarent, *Animam in tenero Corpore tenerascere* docerent? Et ista voce *Scilicet* sæpe utitur Poëta cùm Adversario effugium velit præcludere.

770. *Quove modo poterit, &c.*) Post pugnā summis viribus magnaque Animi intentione depugnatam, & fugatos, uti opinatur, adversarios, argumenta quædam levis armaturæ tanquam ad prædam colligendam emittit. Primum autem, v. 7. inquit unde Anima adultum Corpus tam impotenter deperiret, & votis suis omnibus optaret? Unde etiam membra Senio confecta fugeret, & exire properaret? Immortalis enim sit, & nunquam teneri Corporis imbecillitatem, aut senescens ruinam metuet.

Confirmata cupitum ætatis tangere florem
 Vis Animi, nisi erit consors in origine prima?
 Quidve foras sibi vult membris exire senectis?
 An metuit conclusa manere in Corpore putri?
 Et domus ætatis spatio ne fessa vetusto
 Obruat? At non sunt Immortali ulla pericla.

775

Denique connubia ad Veneris, partusque ferarum
 Esse Animas præsto, deridiculum esse videtur:
 Et spectare immortaleis mortalia membra
 Innumero numero, certareque præproperanter
 Inter se quæ prima, potissimaque insinuetur:
 Si non fortè ita sunt Animarum fœdera pacta,
 Ut, quæ prima volans advenerit, insinuetur
 Prima, neque inter se contendant viribus hilum.

780

Denique in æthere non Arbor, non æquore in alto
 Nubes esse queunt, nec Pisces vivere in arvis,
 Nec Cruor in lignis, nec saxis Succus inesse.
 Certum ac dispositum 'st, ubi quicquid crescat, & insit:
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri
 Sola, neque à nervis, & sanguine longius esse.
 Hoc si posset enim, multò prius ipsa Animi vis
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, & innasci quavis in parte foleret:
 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret.

785

790

Quod

772. *Vis Animi, &c.*) Hunc versum quidam Codd. non agnoscunt.

773. *Membris senectis.*) Sic lib.V. v. 884.

Sic ubi equum validæ vires ætate senectæ

Membraque deficiunt —

& v. 894.

— *Neque proficiunt ætate senectæ.*

Salustius,

Omnes quibus senectæ Corpore Animus militaris erat.

776. *Non sunt Immortali.*) Al. *Non sunt jam Immortali.*

777. *Denique connubia ad Veneris, &c.*) Secundum, v. 8. docet ridiculum esse credere Animarum quasi examen circumstare ad coitus, partusque Animalium, & de insinuatione in Corpus inter se mutuo contendere, nisi

forte conventum sit, ut primò advenientis sit conditio potior.

785. *Denique in æthere non arbor, &c.*) Tertium, v. 16. observat, quòd ut certa nascendi, crescendi, existendique regio definita sit rebus cæteris, ita quoque Animo ipsi, ac proinde non magis possit extra Corpus, in quo nascitur, crescit & existit, degere, quàm Piscis extra Aquam, quàm Arbor in Aère, aut in Mari Nubes. Quòd verò cum toto Corpore nascatur, crescat, & existat Anima, minimè dubitandum est, quippe aliàs Anima modò in Capite, modò in Humeris, inò Calcibus formari, & inde per totum Corpus sensum diffundi sentiremus.

790. *Longius.*) Al. *Longiter.*

794. *Tandem in eodem Homine, atque in eodem vase maneret.*) Hunc versum

Quod quoniam in nostro quoque constat Corpore certum 795
Dispositumque videtur, ubi esse, & crescere possit
Seorsum Anima, atque Animus: Tanto magis inficiandum
Totum posse extra Corpus durare, genique.

Quare, corpus ubi interiit, periisse necesse 'st
Confiteare animam distractam in Corpore toto. 800

Quippe etenim Mortale Æterno jungere, & unâ
Consentire putare, & fungi mutua posse,
Desipere 'st: quid enim diversius esse putandum 'st,
Aut magis inter se disjunctum, discrepitansque,
Quâm, Mortale quod est, Immortali, atque perenni 805
Junctum, in concilio sævas tolerare procellas?

Præterea, quæcunque manent Æterna, necesse 'st,
Aut quia sunt Solido cum corpore, respuere ictus,
Nec penetrare pati sibi quicquam, quod queat arctas
Dissociare intus parteis; ut Materiai 810
Corpora sunt, quorum naturam ostendimus ante;
Aut ideo durare ætatem posse per omnem,
Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane 'st;

Quod

sum negligunt Interpretes, Faber legit,

*Tandem in toto Homine, Aqua ut in
toto Vase maneret.*

Est quidem in illo versu Anapæstus, sed ejus libertatis tot exempla sunt apud Lucretium, Virgilium, ceterosque Poetas, præsertim vetustiores, ut iis proferendis superfedendum existimem. Ratio autem ita legendum suadet, cogit: Nam ex falsa suppositione, *Anima primò in Capite, Humeris, aut imis Calcibus esset, tandem in toto Homine, uti Aqua in toto Vase maneret.* Quemadmodum Aqua quæ infunditur primò partem infimam Vasis, mox mediam, denique totum Vas implet. Hæc Faber: Quæ ingeniosè quidem excogitata à veterum Codd. scriptura quàm maximè abhnt; & rejiciendus potius est iste versus, qui nihil profectò hic loci agit, quàm talis Emendatio admittenda. Aliquis tamen legit,

Tandem in eodem Homine, atque in eodem vase manere,

viz. *Soleret manere in eodem Vase, id est, in Capite, Humeris, aut Calci-*

bus: Omnia displicent.

801. *Quippe etenim mortale, &c.*) Quintum, v. 6. asserit summam esse dementiam putare res aded diversas ac sunt Immortale & Mortale conjungi posse, & Rem Mortalem (Corpus) quæ cum separata sit à Re ista immortali (Anima) nullis incommodis aut malis objiciatur, unitam Immortali tot doloribus & molestiis, quot Homines quotidie experiuntur, affici.

807. *Præterea, quæcunque manent, &c.*) Sextum, v. 23. ita se habet. Nihil est æternum & immortale, nisi aut ob soliditatem, ut Atomus; aut quia plagæ est expertus, ut Inane; aut quia nullus est locus ex quo Corpora advenientia diffingant, aut in quem partes illius solutæ excedant, ut (τὸ πᾶν) Univerfum. Anima verò tale Nihil est: Nam res est composita è seminibus, atque ideo non perfecte solida: Non est Inane, quia afficit Corpus, & ab illo vicissim afficitur: Animam verò τὸ πᾶν Univerfum esse nemo dixit: Anima igitur est mortalis.

Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum :
 Aut ideo, quia nulla loci fit copia circum, 815
 Quò quasi res possint discedere, dissoluique:
 Sicut Summarum Summa' est æterna, neque extra
 Quis locus est, quò diffugiat: neque corpora sunt, quæ
 Possint incidere, & valida dissolvere plaga:
 At neque (uti docui) Solido cum corpore Mentis 820
 Natura' est, quoniam admistum 'est in rebus Inane;
 Nec tamen est ut Inane: neque autem corpora desunt,
 Ex infinito quæ possint fortè coorta
 Proruere hanc Mentis violento turbine molem,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli: 825
 Nec porro natura Loci, spatiumque Profundi
 Deficit, exspergi quò possit vis Animæ,
 Aut alia quavis possit vi pulsa perire:
 Haud igitur lethi præclusa 'est janua Menti.
 Quòd si fortè ideo magis Immortalis habenda' est, 830
 Quòd lethalibus ab rebus munita tenetur;
 Aut quia non veniunt omnino aliena salutis:
 Aut quia quæ veniunt, aliqua ratione recedunt
 Pulsa prius, quàm, quid noceant, sentire queamus:
 Scilicet à vera longè ratione remotum 'est. 835
 Præter enim quàm quòd morbis tum Corporis ægrit,
 Advenit id, quod eam de rebus sæpe futuris
 Macerat, inque metu malè habet, curisque fatigat:

Præ-

814. *Neque ab ictu fungitur hilum.*) Ita Lambinus; nec frangitur admittendum.

818. *Quo diffugiat.*) viz. summa summarum: Alii *Diffugiant*: viz. partes summæ summarum.

824. *Proruere.*) Codd. *Corruere*. Lambinus *Proruere*, quoniam *Corruere* non usurpatur *εσπερταίνεσθαι*: Alii Lambino non credunt, dum verò eadem sit sententia, de syllaba litigent Grammatici.

830. *Quòd si fortè ideo, &c.*) Septimum, v. 12. continetur. Si quis verò dicat Animum vel esse adversus contraria munitum, vel quæ contraria adveniunt ad ipsum usque non pertingere; vel si pertingant priusquam noceant repelli, id refutent Corporis

morbi quibus ipse etiam Animus laborat: Adde Curas. Metus pœnarum post mortem, Conscientiam quæ Impios fatigat, Insaniam denique & Lethargum, & fateberis Animum à Rebus perniciosus munitum non esse, at ab illis misere oppressum.

831. *Quod lethalibus.*) Alii *Vitalibus*, ineptè: Ut & *Plena salutis* in sequenti versu.

836. *Præter enim quàm quòd Morbi tum Corporis ægrit:*) Ita Lambinus, aliquando legebat,

Præter enim quòd tum Morbi est, cum Corpori ægrè est.

Alii,
Præter enim quàm quòd Morbi est cum Corpore ægro: at:

Præteritisque admissa annis peccata remordent.
Adde furorem Animi proprium, atque oblivia rerum, 840
Adde quòd in nigras Lethargi mergitur undas.

Nil igitur Mors est, ad nos neque pertinet hilum,
Quandoquidem natura Animi mortalis habetur:
Et velut anteacto nil tempore sensimus ægri,
Ad confligendum venientibus undique Pœnis; 845

Omnia cum belli trepido concussa tumultu
Horrida contremuere sub altis ætheris auris:
In dubioque fuit sub utrorum regna cadendum
Omnibus humanis esset, terraque marique:

Sic ubi non erimus, cum Corporis, atque Animai 850
Discidium fuerit, quibus è fumus uniter apti,
Scilicet haud Nobis quicquam, qui non erimus tum,
Accidere omnino poterit, sensumque movere:

Non si terra mari miscebitur, & mare cœlo.
Et si jam nostro sentit de Corpore, postquam 855

Distracta

839. *Præteritisque admissa Annis.*)
Rejice verò

Præteritisque admissa malis,
Et

Præteritisque, malè admissis.

842. *Nil igitur Mors est, &c.*) Quid
verò si Anima mortalis, si aliquando
nata, olim etiam peritura foret, quid
inde lucri? Respondet Lucretius, v.
13. Mortem ipsam, & pœnas post mor-
tem, quas Vulgus Hominum tantope-
rè timet, nos Toti mortales non am-
plius metuemus. Ut enim Nos nou-
dum natos Pugnæ, Tumultus, Puni-
ca denique bella non turbârunt, sic
etiam mortuos, quoniam Anima æquè
ac Corpus interit, Bella, Tumultus
nulla solitudine afficiunt. M. Tull.
lib. I. Tuscul. Quæ. *Qui enim satius vi-
derit id quod est luce clarius, Animo &
Corpore consumpto, totoque Animante de-
leto & factio interitu universo, id Animal
quod fuerit factum esse nihil; is plane per-
spiciet, inter Hippocentaurum, qui nun-
quam fuerit, & Regem Agamemnonem,
qui fuit, nihil interesse: Nec pluri nunc
facere M. Camillum hoc civile bellum
quàm illo vivo Ego fecerim Romam ca-
ptum.* Συνίδη δὲ σταυρὸν ἐν τῷ νομί-
στῳ μὲν πρὸς ἡμᾶς εἶναι τὸν Σάραπιν,

ὡς καὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν τῇ αἰσθη-
σει, στήνεις δὲ ἐν αἰσθησει ὁ Σάρα-
πιν, ὅθεν γινώσκεις ὅτι μὲν εἶναι
πρὸς ἡμᾶς τὸν Σάραπιν. Epicurus apud
Laetium.

847. *Auris.*) Alii *Oris*: sequentem
verbum rectè edidit Lambinus, licet
Codd.

In dubioque fuere utrorum ad regna.
Unde Gifanius,

In dubioque fueret utrorum ad.

851. *Uniter apti.*) Festus, *Compre-
hendere vinculo antiqui aperire dicebant*,
unde *Aptus* is qui *convenienter alicui jun-
ctus est*. Catullus, Ep. 38.

Aptis sarcinulis & expeditis.

855. *Et si jam nostro sentit, &c.*)
Deinde, v. 19. hæc addit. Quin etiam
licet supponatur, Animam secretam
aliquid sentire, nihil hoc ad Nos spe-
ctat, qui non sola Anima, sed quid-
piam ex Corpore & Anima compositum
sumus. Imò supponatur, Nos eosdem,
qui jam existimus, redituros; ob va-
rios, viz. motus concursusque Ato-
morum quas ad idem Corpus rursus
constituendum iterum cogi nihil repu-
gnet: Nihil tamen seu Nos, qui jam
sumus, seu qui tum erimus, attine-
bit. Quemadmodum viventes jam ni-
hil

Distracta 'st Animi natura, Animæque potestas:
 Nil tamen hoc ad Nos, qui cœtu, conjugioque
 Corporis, atque Animæ consistimus uniter apti.
 Nec, si materiam nostram conlegerit ætas
 Post obitum, rursusque redegerit, ut sita nunc est; 860
 Atque iterum Nobis fuerint data lumina vitæ,
 Pertineat quicquam tamen ad Nos id quoque factum,
 Interrupta semel cùm sit repetentia nostra.
 Et nunc nil ad Nos de nobis attinet, antè
 Qui fuimus, nec jam de illis Nos afficit angor, 865
 Quos de materia nostra nova proferet ætas:
 Nam cùm respicias immensi temporis omne
 Præteritum spatium, tum motus Materiai
 Multimodi quàm sint; facile hoc adcredere possis,
 Semina sæpe in eodem, ut nunc sunt, ordine posita: 870
 Nec memori tamen id quimus deprendere mente.
 Inter enim jecta 'st vitæ pausa, vagæque
 Deerrârunt passim motus ab Sensibus omnes:
 Debet enim, miserè quoi fortè ægrèque futurum 'st,
 Ipse quoque esse in eo tum tempore, cùm malè possit 875
 Accidere: At quoniam mors eximit im, prohibetque,
 Illum, cui possint incommoda conciliari.
 Hæc eadem, in quibus & nunc Nos sumus, antè fuisse;
 Scire

hil foliciti fumus aut de iis qui olim fuerimus, aut de iis qui olim sumus futuri: Id nimirum, quia nobis dissolutis, ea sit extandi interruptio, post quam nulla memoria viget status ejus in quo fuerimus, ut neque jam ulla præsenſio illius in quo futuri fumus.

859. *Materiam nostram.*) seu *Noſtri*, ut & in v. 866. legas, perinde est.

863. *Repetentia nostra.*) Optima Lambini emendatio. Intelligit, contra quam Alii interpretantur, abruptam esse *συνέχεια* actionis, atque adeo nihil ad Nos, &c. Id ipsum est quod mox dicit,

Inter enim jecta est Vitæ pausa, vagæque

Deerrârunt passim motus ab sensibus omnes.

Aliæ explicationes à scopo abeunt. *Faber*. Lambinus tamen ipse interpretatur *Repetentiam*, *ἀνάμνησις*, recorda-

tionem, è ver. 871.

Nec tamen id quimus memori reprehendere Mente.

Gifanius, *Retinentia*: viz. Cum semel desimus retineri, manere, esse: Alii *Repetentia*. id est, Vitæ cursus.

874. *Debet enim miserè quoi, &c.*) v. 9. Idem Argumentum fusiùs explicat. Is qui forte Miser futurus est, debet existere in eo tempore quo mala & ægritudo premant; At Mortuus desinit esse, nec unquam à sepulchro re-vertetur.

Vestigia nulla retrorsum.

Ideo Mortuus nullo modo Miser esse potest.

876. *Eximit im.*) id est: *Eum*: Plautus Epidico, *Ita non omnes poterunt è cruciatu eximere Epidicium*. Alii tamen è Codd. *Eximit*, *Essequi* prohibet, quibus si *Salmasio* credimus nihil est aptius.

878. *In quibus & Nos nunc sumus.*)

Scire licet Nobis nihil esse in morte timendum:
Nec miserum fieri, qui non est, posse: neque hilum 880
Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.

Proinde ubi se videas hominem miserarier, ipsum,
Post mortem fore, ut aut putrescat corpore pòsto;
Aut flammis intersiat, malisve ferarum: 885

Scire licet, non sincerum sonere, atque subesse
Cæcum aliquem cordi stimulum, quamvis neget ipse
Credere se quemquam sibi Sensum in morte futurum.
Non (ut opinor) enim dat, quod promittit; & inde
Nec radiotus è vita se tollit, & eicit; 890

Sed facit esse Sui quiddam super incius ipse.
Vivus enim Sibi cum proponit quisque, futurum
Corpus uti volucres lacerent in morte feræque;
Ipse Sui miseret: neque enim Se vindicat hilum,
Nec removet fatis à projecto corpore: & illud 895
Se

*Alii Quibus agri nunc sumus. Ineptè
verò Gifanius cum suis Codd. Quibus
è nunc nos sumus.*

881. *Differre.*) Lambinus, *Referre.*

882. *Mors immortalis.*) Ut apud Ca-
tullum,

Nox est perpetua una dormienda.

883. *Proinde ubi se videas, &c.*) v.
24. Increpat quosdam Homines de se-
pultura nimis sollicitos, eamque solici-
tudinem ex opinione de Animi immor-
talitate natam asserit: Quid enim Ille,
qui nihil sensurum se post Mortem cre-
dit, Cadaver curaret? Respexisse au-
tem videtur ad tritum illud de *Diogene*,
qui rogatus quemadmodum curari vel-
let, cum mortuus foret, projici se in-
humatum jussit, & causantibus quidd
à Feris & Volucris laniaretur, ap-
poni ad manum jussit Baculum, quo
posset illas abigere, & excipientibus
quidd non posset, viz. ut Sensu sic Mo-
tu privatus; *Quid igitur, inquit, si
sensu caruero, mea intererit quomodo-
que necum agatur?*

883. *Miserarier ipsum.*) Alii Indi-
gnarier: Istud ament quibus placet.

884. *Corpore pòsto.*) Corpore huma-
to, & in Terra condito, *Lambinus:*
Alii: Ego verò, *Corpore pòsto*, ut à

Volucris laceretur; Qui enim pon-
dere Terræ est obtritus, v. 906. Ille
proculdubid est in Terra conditus &
humatus: Quid igitur timeret *putresce-
re Corpore pòsto*, qui *Pondere terræ op-
primi* non timeat?

885. *Aut Flammis intersiat.*) Abeat
vox ista *Flammis*, nisi forsitan aliquis
doleret se *Flammis* absumi posse, qui,
v. 903. se *Ignibus* imponi patienter
ferat: si alia vox occurreret, appone-
rem, interim lege, è v. 893. & v. 901.
Aut intersiat morsu malisve ferarum.

885. *Intersiat.*) Lib. II. v. 1068. &
lib. 5. v. 889. *Confieri.*

886. *Sincerum sonere.*) Lib. III. v.
157. *Sonere* autem Veteres.

889. *Quod promittit, & inde.*) Alii,
Promittit abinde.

890. *Eicit.*) Ejicit.

894. *Miseret.*) Democritum infimu-
lavit Epicurus, quasi diceret post
mortem in Corpore sensum fuisse.
*Tull. Lib. I. Tuscul. quæst. & eundem
Philosophum Lucretius hic loci ca-
stigmat.*

894. *Se vindicat.*) Alii *dividit*, quæ
vox veteris lectionis vestigiis, *neque
enim se vidit*, magis insistit.

895. *Removet fatis.*) Feras, & Aves,
Fayus.

Se fingit, sensuque suo contaminat adsans.
 Hinc indignatur se Mortalem esse creatum,
 Nec videt, in vera nullum fore morte alium Se ;
 Qui possit sibi vivus sibi Se lugere peremptum,
 Stansque jacentem, nec lacerari, urive dolore.
 Nam si in morte malum 'st malis morsuque ferarum
 Tractari, non invenio quî non sit acerbum
 Ignibus impositum calidis torrescere flammis ;
 Aut in melle situm suffocari, atque rigere
 Frigore, cùm in summo gelidi cubat æquore saxi :
 Urgerive superne obtritum pondere terræ.
 At jam non domus accipiet te læta, neque uxor
 Optima, nec dulces occurrent oscula nati
 Præripere, & tacita pectus dulcedine tangent ;

900

905

Non

Fayus. Lepide: Cadaver, viz. Fe-
 ras & Volucres abigeret: Tam bellum
 Interpretem Diogenes, satis scio, ca-
 stigaret.

896. *Sensuque suo contaminat adsans.*)
 Id est, dum credit, se post mortem
 Cadaver illud futurum, sensum suum
 in id quodammodo transfert. *Faber.*

903. *Ignibus Impositum, &c.*) Tres
 modos sepulturæ tangit, Qui crema-
 bantur, Qui Terra obruebantur, Et
 qui in lapideis arcis cum melle conde-
 bantur, quos ait in gelidi æquore saxi
 cubare ; Hæc breviter *Salmasius* ad So-
 linum, p. 850. Forſan verò *Lucretius*
 castigat *Heraclidem Ponticum*, & *De-
 mocritum*; de quibus *Varro*. Quare
Heraclides Ponticus plus sapit, qui
 præcepit ut comburerent, quam *De-
 mocritus*, qui ut in Melle servarent,
 quem si *Vulgo* secutus eſſet, peream
 si centum denariis calicem *Mulſi* emere
 poſſimus. Indigna enim *Philosophis*
 tam putida ſepulchri cura ; Fortius &
 Sapientius ipſe *Petronius*: At enim
 fluctibus obruto non contingit Sepultu-
 ra, tanquam interſit perituro Cor-
 pus quæ ratio conſumat, Ignis, an
 Fluctus, an Mora ; Quicquid feceris
 hæc omnia eodem ventura ſunt ; Feræ
 tamen Corpus lacerabunt : Tanquam
 melius Ignis accipiat.

907. *At jam non Domus accipiet, &c.*)

Quoniam vulgò habetur *Malum* priva-
 ri iſtis rebus, quibus in vita fruimur,
 & actionibus quibus fungimur, vanam
 hanc Opinionem deridet *Lucretius*, v.
 18. dnm vulgaria refert lamenta, qui-
 bus mortuos Amici proſequi ſolent,
 quaſi illi hæc, quæ moriendo demife-
 runt, deſiderent. Mortuus jacet ſen-
 ſus & cupiditatis expers, nihil optat,
 petit, aut indiget, quid igitur deſlen-
 dus ? *Socrates* in Dialogo qui apud *Plat.*
Axiocbus inſcribitur, Ἠκιστα ὃ ποτὶ
 καὶ τῷ προδικῷ λόγῳ, ὅτι οὐ θάνα-
 τος ἢ περὶ τῆς ζῶντος ἔστιν, ἢ περὶ
 τῆς μεταθανάτου. ὅτι περὶ μὲν τῆς
 ζῶντος ἢ ἔστιν, οἱ δὲ ἀποθανόντες ἢ εἰ-
 σὶν, ὥς ἢ περὶ σὶν νῦν ἔστιν, (ἢ γὰρ
 τίθηκας) ἢ τε, εἴτε πάθεις, ἢ σὶν περὶ
 σὶ, σὺ γὰρ ἢ ἔσθ. Μάταιον ἢ ἡ
 λύπη περὶ τῷ μὲ οὐκ, μήτε ἰσομείνῃ
 περὶ Ἀξίochου, Ἀξίochου οὐδὲν οὐδαι, καὶ
 ὁμοίον, ὡς εἰ περὶ τῆς Σκυδῆς, ἢ τῷ
 Κενταύρῳ τὸς οὐδὲν οὐδαι, τῶν μὲν ἔσθαι
 μήτε ὑπὲρ περὶ τῆς τελευτῆς ἰσομείναι.
 Τὸ γὰρ φάσκει τοῖς ἔσθαι, τοῖς δὲ ἢ
 ἢ σὶ πῶς εἰν εἴη ;

907. *At jam non Domus.*) *Vetus*
Gronovii Codex, *Vim jam non domus*,
 unde *Salmasius* conjicit legendum *Quin*,
 ſeu potius *Impro Eum*; ut *Is Tu*, *Is*
Ipſe, id eſt, Qualis hic es, non ta-
 lem accipiet ibi domus læta. Tandem
 verò dicit optimè legi, *I*, non jam *Do-*

Non poteris factis tibi fortibus esse, tuisque
Præsidio : Miser ! ô miser ! aiunt, omnia ademit
Una dies infesta tibi tot præmia vitæ.

910

Illud in his rebus non addunt, Nec tibi earum
Jam desiderium insidet rerum insuper una.

Quod benè si videant animo, dictisque sequantur :
Dissolvant animi magno se angore, metuque.

915

Tu quidem ut es letho sopitus, sic eris ævi
Quod superest, cunctis privatu' doloribus ægris :

At nos horrifico cinefactum te propè busto.

Insatiabiliter deslebimus, æternumque

920

Nulla dies nobis mœrorem è pectore demet.

Illud ab hoc igitur quærendum 'st, quid sit amari

Tantopere, ad somnum si res redit, atque quietem,

Cur quisquam æterno possit tabescere luctu ?

Hoc etiam faciunt, ubi discubuere, tenentque

925

Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis,

Ex animo ut dicant, Brevis hic est fructus homullis :

Jam fuerit, neque post unquam revocare licebit.

Tanquam in morte mali cumprimis, hoc sit eorum

Quòd

mus. Frustra hæc omnia, & nihil
profectò putidius *Salvasio* cum *Lucretium*
interpretetur.

910. *Non poteris factis tibi, &c.)*
Alii,

Non poteris factis florentibus esse cui-
quam :

Gifanius verò,

Non poteris factis florentibus esse tuis
Quos versus amat ! In sequenti versu
quidam *Mifero miseri.*

914. *Desiderium rerum insuper.)* Alii,
Desiderium rerum super insidet.

922. *Ab hoc.)* Gifanius, *Ob Hoc :*
& forsàn meliùs.

925. *Hoc etiam faciunt ubi, &c.)*
Stolidi quidem isti qui Mortuos insa-
tiabiliter lugent, Stolidiores verò, qui
commensationibus indulgentes etiam
inter pocula mortis memoriam refri-
cant, quasi siti inexplata conficiendi
essent, aut alicujus aliùs rei desiderio
vexarentur, postquam è vita migrave-
rint. Somno sopiti nihil cupiunt, nec

re aliqua indigent, quid igitur stulti
timeant desiderium in Morte quæ ma-
gis disjicit Animæ Principia quàm so-
mnus, & eorum motus à sensu reddit
magis alienos ?

927. *Brevis hic est fructus Homullis)*
Homulli, Faber : Quia nisi *Homulli*
legatur, tum Solæcismus in oculos
involabit. (*Jam fuerit*) alioqui scri-
bendum erat (*Jam fuerint*) *Homulli,*
viz. Totius enim loci hæc est senten-
tia : Benè & volupe faciamus : Ge-
nium memorem brevis ævi nunc pla-
candi tempus est, seu Corallus ille,
seu Vina, Sermonefve suaves, & mol-
liculas Escas, seu quid etiam est ju-
cundius, malit : Si nescis, hæc vera
vitæ gaudia sunt, sed Eheu ! quàm ci-
tò prætervolant ! Manum itaque injice,
Brevis hic est fructus Homulli, Horæ
momento fuerit (id est, perierit, ut,
fuit Ilium) neque post unquam revocare
licebit.

Quòd sitis exurat Miseros, atque arida torreat,
 Aut aliæ cujus desiderium infideat rei. 930
 Nec sibi enim quisquam tum Se, Vitamque requirit,
 Cum pariter Mens & Corpus sopita quiescunt:
 (Nam licet æternum per nos sic esse soporem.)
 Nec desiderium nostri nos adtigit ullum: 935
 Et tamen haudquaquam nostros tunc illa per artus
 Longè ab sensiferis Primordia motibus errant:
 Quin conreptus homo ex somno se conligit ipse.
 Multò igitur mortem minùs ad Nos esse putandum,
 Si minùs esse potest, quàm quod nihil esse videmus. 940
 Major enim turbæ disiectus Materiai
 Consequitur letho, nec quisquam expergitus exstat,
 Frigida quem semel est vitæ pausa secuta.
 Denique si vocem rerum Natura repente
 Mittat, & hoc aliquoi nostrum sic increpet ipsa: 945
 Quid tibi tantopere 'st Mortalis, quòd nimis ægris
 Luctibus indulges? quid mortem congenis, ac fies?
 Nam si grata fuit tibi vita antea, priorque,
 Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
 Commoda perfluxere, atque ingrata interiere: 950
 Cur non, ut plenus vitæ Conviva, recedis?

Æquo

930. *Torreat.*) Terra, Lambinus, frustra: In sequenti versu Alii legunt Res, ita enim Veteres.

934. *Nam licet æternum, &c.*) Hunc versum sequenti subjicit *Salmasius*, & cum in Cod. Gronovii invenerit *Praemo* pro *Soporem*, legit,

Nam licet æternum per nos sic esse Suprema,

Per nos, inquit, licet sic esse suprema, mortem nempe ipsam, ut est ille Somnus: Vel etiam fortasse

Sic esse Supremo.

Supremo nempe sopore vel somno, sic licet esse per nos æternum, ut & isto quotidiano quo requiescimus. Ita laborant illi, quibus nihil placet præter difficiles nugas.

942. *Expergitus.*) Ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefactum: *Festus*: Expergo pro Expergefacio, *Nonius* & *Aulus Gellius*, lib. VI. C.

10. *tum vel maxime juvenis Animos ista re expergebat.*

943. *Pausa.*) Virgilius inseruit operi suo & Græca verba, sed hac licentia largiùs usi sunt Veteres, quippe illi dixerunt, *Pausam*, *Machæram*, *Aso-tiam*, & *Malacem*. *Macrobius*.

944. *Denique si vocem rerum Natura, &c.*) Ut magis valeret contra timorem mortis disputatio, Naturam inducit loquentem, suæque argumenta Personæ autoritate sustentat, V. 21. Si rebus adversis usus fuisti, (Naturam audis) recede Miser, & quietem tandem disce pati: Si prosperis, tum Bonis illis, quæ tam benignè contuli, contentus abi: Nova ne expectes, ut Temporum sic etiam rerum omnium conversio, iisdem semper eadem succedunt: si vires tuas Senectus nondum confecerit, bona omnia quæ Tibi proponere possum percepisti: Si senex sis, quid est quod moraris emori?

Æquo animoque capis securam, Stulte, quietem?
 Sin ea, quæ fructus cumque es, pericre profusa,
 Vitaque in offensu 'st; cur amplius addere quæris,
 Rursum quod pereat malè, & ingratum occidat omne: 955
 Nec potius vitæ finem facis, atque laboris?
 Nam tibi præterea quod machiner, inveniamque
 Quod placeat nihil est: eadem sunt omnia semper.
 Si tibi non annis Corpus jam marcet, & artus
 Confecti languent: eadem tamen omnia restant, 960
 Omnia si pergas vivendo vincere sæcla:
 Atque etiam potius, si nunquam sis moriturus.
 Quid respondeamus, nisi justam intendere litem
 Naturam? & veram verbis exponere causam?
 At qui obitum lamentetur miser amplius æquo, 965
 Non meritò inclamet magis, & voce increpet acri?
 Aufer ab hinc lacrymas, Barathro, & compesce querelas.
 Grandior hic verò si jam, Seniorque queratur:
 Omnia perfructus vitæ præmia, marces?
 Sed quia semper aves, quod abest, præsentia temnis, 970
 Imperfecta tibi elapsa 'st, ingrataque vita,
 Et nec opinanti Mors ad caput adstitit antè
 Quàm satur, ac plenus possis discedere rerum.
 Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,
 Æquo animoque, agedum, jam aliis cencede: necesse 'st. 975
 Jure

962. *Atque etiam potius.*) Hunc verum quidam improbe rejiciunt.

965. *At qui obitum, &c.*) Modò Natura mitius egit cum Vitæ cupidis, jam omnes immodeste appetentes, & præsertim Senes, v. 26. acrius castigat: Singulis hominibus, ut in Scena, suæ sunt partes, nec immodestiùs Persona, quæ nihil agat, quàm Senex in hac vita moratur. Abi Fatue, Alii concede locum, nihil habes quod amplius agas, ideoque agas Animam. Quid horres? Quies alta & sopor æterna Te manent; Quid Sedes infernas, & pœnas post Mortem? Fabulas times: Poëtarum figmenta ista nihil quidem veri in se continent, & jam vivi patiuntur Homines mala, quæ futura inepte metuunt.

967. *Barathro.*) Qui Barathro di-

gnus est, videndus est Aristophanis Scholiastes in duobus locis. *Faber.* Apud Ammonium Moschopulum, & alios Grammaticos invenies, Βάρκαθρον ὁρυμαί τι εἰς ὃ τὰς παύρας ἐνὶ θαλάσῃ ἀπὸ τῶν λίγιστ' ἔχ' ἀνθρώπων Βάρκαθρον, ὃ ἐλίσσεται ἄξιον. Alii tamen *Barde*, id est, Stulte, Fatue, Alii *Baro*: qua voce utitur *Tullius*, de *Divinat.* lib. II. & *Perfius*, Sat. 5. *Heinsius* autem ad tertiam Elegiam tertii lib. *Amorum* Ovidii;

Aufer, abi, hinc lacrymas, Balatro, & compesce, &c.

Balatronem autem videntur Veteres sumxisse pro Homine nihili & nugaci, quo significatu etiam apud *Varronem* occurrit, lib. II. de *Re rustica*: vid. etiam *Festum* in *Balatrones*.

Jure (ut opinor) agat, jure increpet, incilietque,
 Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas;
 Semper & ex aliis aliud reparare necesse 'st:
 Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra.
 Materies opus est, ut crescant postera sæcla: 980
 Quæ tamen omnia Te vita perfuncta sequentur.
 Nec minùs ergo ante hæc, quàm nunc, cecidere, cadentque:
 Sic alid ex alio nunquam desistet oriri,
 Vitaque mancupio nulli datur, omnibus usu.
 Respice item quàm nihil ad Nos antea vetustas 985
 Temporis æterni fuerit, quàm nascimur antè.
 Hoc igitur speculum nobis Natura futuri
 Temporis exponit post mortem denique nostram:
 Num quid ibi horribile apparet? num triste videtur
 Quicquam? nonne omni somno securius exstat? 990
 Atque ea nimirum, quæcunque Acherunte profundo
 Proditæ sunt esse, invita sunt omnia nobis.
 Nec miser impendens magnum timet aère faxum
 Tantalus, ut fama 'st, cassâ formidine torpens:
 Sed magis invita Divûm metus urget inanis 995
 Mortaleis, casumque timent, quemcunque ferat Fors.
 Nec

976. *Incilietque.*) Increpet, *Prohris incilians*: Attius. *Siquis hac me oratione inciliet, quid respondeam?* Pacuvius, atque Alii.

979. *Decidit.*) Quidam agnoscunt *Deditur*, & v. 982.

Quam Tu pro Quàm nunc, legunt: Gifanius,

Nec minùs ergo ante hæc quàm quæ cecidere cadentque.

984. *Vitaque Mancupio.*) Ea Mancupio accepisse dicimur, quorum dominium est nobis acquisitum. *Quis tibi hanc dedit mancupio, aut unde emisisti?* Plautus, & apposite Arnobius, *usu fructu illis est Vita non mancupio tradita.*

989. *Ibi.*) In tempore præterito, *Lambinus*: Alii, in tempore post mortem futuram.

991. *Atque ea nimirum quæcunque, &c.*) Ut Mortis metum Hominum animis penitus evelleret, v. 46. Poëtarum Fabulas de Tantalò, v. 6. de Tityo, v. 11. de Sisypho, v. 2. de

filiabus Danai, v. 2. de Cerbero, Furis, & lacu Sulphuris, v. 13. commode explicat & illustrat: Quippe istæ fabulæ narrantur de vivis, Superstitiosus est Tantalus; Tityus verò ille qui feda Libidine captus, & victus ducitur: Sisyphus repræsentat illum qui Imperia & Magistratus impotenter ambit, nec unquam est voti compos. Filix Danai sunt Cupidi, & insatiabiliter Avari. Cerberum autem, Furias, & id genus reliqua inter Carnifices requiras; seu potius in ipsa, maximo isto Tortore, Impiorum Conscientia.

993. *Impendens Aère Saxum.*) Ista, ut quibusdam Poëtis placuit, apud Inferos Tantalì pœna, Eurip. in Oreste, *Κεκοφῆς υπερίδουλα δειμάνων τί-
ττω*

**Αερί ποτάται, & τίς τούτων δί-
κην.*

996. *Casumque.*) Lusus quidem & Scomma in ista voce, & *Casus* Saxum impen-

Nec Tityon Volucres ineunt Acherunte jacentem,
 Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quidquam
 Perpetuam ætatem poterunt réperire profecto,
 Quamlibet immani projectu Corporis extet,
 Qui non sola novem dispensis jugera membris
 Obtineat, sed qui Terræ totius orbem:
 Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
 Nec præbere cibum proprio de corpore semper:
 Sed Tityos nobis Hic est, in amore jacentem
 Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor;
 Aut alia quavis scindunt cuppedine curæ.

1000

1005

Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est,
 Qui petere à populo fasceis, sævasque secureis
 Imbibit; & semper victus, tristisque recedit:
 Nam petere imperium, quod inane est, nec datur unquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 Hoc est adverso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen à summo jam vertice rursum
 Volvitur, & plani raptim petit æquora campi.

1015

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
 Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam,
 Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
 Cum redeunt: foetusque ferunt, variosque lepores,

Nec

impendens & Casurum respicit: iste
 Iulus forsan puerilis, sed maximi viri
 ingenio nonnunquam abutuntur.

1000. *Projectu.*) Ad hæc verba Virgilii,

— Projectaque saxa Paebini
 Radimus: —

Projecta, si secundum consuetudinem dicatur, intelligitur *Abjecta*: Si secundum Veteres, *Projecta*, porro jacta, ut alibi ait,

— Projecto dum pede lævo.

Aptat se pugnae — Macrobius, Satur. lib. VI. Cap. 4. Frustra verò hæc, nec ad Veteres fugiendum; Livius, lib. XXII. Cap. 20. *Nec Continentis* modò projectas oras præterveſta.

1001. *Qui non sola novem, &c.*) Nota Tityi moles,

Viscera præbebat Tityus lanianda, novemque

Jugerbis distractus erat: Ovidius.

Per tota novem cui jugera Corpus

Porrigitur: Virgilius:

1001. *Dispensis.*) Alii *Dispersis*, imperitè.

1007. *Cuppedine.*) Gifanius, *Torpedine*, è Codd. Quibus etiam Ego crederem, si bonus ille Vir acutam aliquam *torpedinem*, qua *Curæ* scindant demonstraret.

1009. *Fasces sævasque secures.*) Honores & Magistratus, proprie Consulatum.

1010. *Imbibit.*) Sic lib. VI. v. 71.

Ut ex ira penas petere imbibat acres.

M. Tullius, *Quòd si facere nolit, atque imbibit ejusmodi rationibus illam ad suas conditiones perducere: Et Combibere eodem sensu utitur Arnobius.*

Nec tamen explemur Vitæ fructibus unquam ; 1020
 Hoc (ut opinor) id est , ævo florente puellas
 Quod memorant, laticem pertusum congerere in vas :
 Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Cerberus & Furix jam verò , & lucis egenus
 Tartarus horriferos eructans faucibus æstus, 1025
 Hæc neque sunt usquam , neque possunt esse profecto.
 Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
 Est insignibus insignis , scelerisque luela
 Carcer , & horribilis de saxo Jactu' deorsum,
 Verbera , Carnifices , Robur , Pix , Lamina , Tædæ : 1030
 Quæ tamen & si absunt , at Mens sibi conscia facti
 Præmetuens , adhibet stimulos , torretque flagellis ;
 Nec videt interea , qui terminus esse malorum
 Possit , nec quæ sit pœnarum denique finis :
 Atque eadem metuit magis hæc ne in morte gravescant : 1035
 Hinc Acherusia fit Stultorum denique vita.

Hoc etiam tibi Tute interdum dicere possis :

Lumi-

1023. *Potestur.*) Plautus,
Demum igitur, cum Senex sit, tunc
in otium

Te colloces, dum potestur.
 Pacuvius apud Nonium,
Siqua potestur investigaria via,
 & Ennius apud Diomedem,
Nec retrahi potestur imperiis.

1028. *Scelerisque luela.*) A fagio &
 caveo, *fugela, cautela*, ita *luela* à luo.
 Alii legunt *Numella* : *Numella* autem
 est machinæ genus ligneum, ad cru-
 ciandos uoxios comparatum, quo &
 Collum & Pedes immittunt : *Nonius*.
 Est genus vinculi quo quadrupedes li-
 gantur : *Festus*. Plautus in *Asin*.
Nervoi, Catenas, Carcerem, Numel-
las, Pedicas, Boias.

1029. *De Saxo jactus deorsum.*) Sa-
 xum Tarpeiam ; Horat. Sat. 6. lib. I.
Audes

Dejicere de saxo Cives aut tradere
Caduo ?

1030. *Robur, Pix, Lamina, Tæ-*
dæ.) Varia Tormentorum genera ; *De*
Robore præcipitati sunt : Val. Maximus,
 lib. VI. Cap. 3. *Atra Pix te agitet apud*
Carnificem, & Capiti tuo illuceat. Plau-

tus in *Capt. Laminas autem ardentes, &*
Tædas quis nescit ?

1037. *Hoc etiam tibi Tute, &c.*)
 Demum, v. 29. Vultus Hominum,
 Numerum istum, ut loquitur *Hora-*
tius, & fruges consumere natum in-
 crepat. Quid enim isti Sibi Alisique
 prorsus inutiles indignarentur se iis-
 dem legibus Necessitatis subjici, qui-
 bus maximi Imperatores, Conditores
 Legum atque Urbium, Scientiarum
 Authores, & Ingenio Artibusque illu-
 stres viri jam tenentur, & olim tene-
 bantur : deterior debet esse eorum Con-
 ditio, & tamen de æqua queruntur
 Immodesti ! *Ancus Martius*, quartus
 Romanorum Rex, v. 5. *Xerxes* ille
 Persarum imperator, v. 5. *Scipio A-*
fricanus, v. 2. olim obierunt. Poë-
 tæ omnes, & eorum Pater *Homerus*,
 v. 3. *Democritus* denique, v. 3. At-
 que Epicurus reliquis omnibus præ-
 stantior Philosophus interiit, v. 3.
 Abi igitur Tu, quicumque es, nec de-
 plora istam sortem, quam tales tantique
 Viri, præcipue *Democritus* & *Epicurus*
 læti subierunt.

Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit,
 Qui melior multis, quàm, Tu, fuit Improbe, rebus.
 Inde alii multi reges, rerumque potentes

1040

Occiderunt, magnis qui gentibus imperitârunt,
 Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
 Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
 Ac pedibus falsas docuit super ire lacunas :

Et contempsit, aquis insultans, murmura ponti,
 Lumine ademto, animam moribundo corpore fudit.
 Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
 Oïsa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.

1045

Adde repertoires doctrinarum, atque leporum,
 Adde Heliconiadum comites ; quorum unus Homerus 1050
 Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete 'st :

Denique Democritum postquam matura vetustas
 Admonuit memorem motus languescere Mentis,
 Sponte sua letho caput obvius obtulit ipse.

Ipse Epicurus obit decurso lumine vitæ,

1055

Qui

1038. *Lumina sis oculis.*) Viz. Suis oculis ; nam *Sis*, *Sos*, *Sas*, pro *Suis*, *Suos*, *Suas*, *Veteres*. Ennius :

Virgines nam sibi quisque domi Romanæ habet Sas : Nævius.

Sis Pæni contremiscunt artubus.

Frustra igitur quidam legunt, Lumina sic etiam solis.

1038. *Bonus Ancus.*) De quo Livius : *Avitæ gloriæ memior, medium erat in eo ingenium, & Numæ & Romuli memior, cuiuslibet superiorum Regum belli pacisque & artibus & gloria par.*

1042. *Ille quoque Ipse.*) Xerxes, qui Helleponto juncto (Tullii verbis, in lib. II. de Fin. utor) Mare ambulavit.

1045. *Atque insultans.*) Ita rectè Lambinus : *Insultare solo*, Virgilius. *Insultare husto*, Horatius. *Gifanius* verò *Equi insultans*, cui favet *Salmasius* ; Quasi id ageret *Lucretius*, ut sciremus Xerxem Helleponto juncto tam Equites quàm Pedites trajecisse.

1048. *Famul.*) Oïscorum vox pro *Famulus* ; Ennius,

Mortalem summum Fortuna repente

Reddit, ut ex summo Regno famul infimus esset.

Idem *Debil Homo pro Debili* : Varro, *Facul & Difficul*, *Quod utrum sit magnum, an parvum, Facul, an Difficul.*

1050. *Unus Homerus.*) Alii *Avus*, imperitè.

1052. *Denique Democritum, &c.*) *Hermippus* apud Laërtium hunc locum explicat, Democritus cum jam Senio confectus, & propinquus morti videretur, mœrentem Sororem, quod illo *in τῇ τῶν θεομορφῶν ἰορτῇ* morituro, ipsa *Dex* vota exsolvere nequiret, bono Animo esse iussit, panesque calidos sibi quotidie afferre ; Eos igitur cùm naribus admovisset, vivum se donec ea celebritas transiret, servavit : ubi verò dies illi tranhierunt (tres autem erant) *ἀλυστέρα τὰς βίον προήκατο*. Diogenes Laërtius, lib. IX. in vita Democriti.

1055. *Ipse Epicurus.*) Quidam huc retrahunt præcedens *Ipse*, ita ut sit *Ipse Ipse Epicurus*, & pro *Lumine* legunt *Limite*.

Qui genus humanum ingenio superavit; & omneis
Præstinxit, stellas exortus uti ætherius Sol.

Tu verò dubitabis, & indignabere obire,
Mortua quoi vita est prope jam vivo, atque videnti?
Qui somno partem majorem conteris ævi?

1060

Et vigilans stertis, nec somnia cernere cessas,
Sollicitamque geris cassâ formidine mentem?
Nec reperire potes, quid sit tibi sæpe mali, cum
Ebrius urgeris multis Miser undique curis,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris?

1065

Si possent Homines, proinde ac sentire videntur,
Pondus inesse Animo quod se gravitate fatiget,
Et quibus id fiat causis cognoscere, & unde
Tanta mali tanquam moles in pectore constet;
Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus. 1070
Quid sibi quisque velit, nescire, & quærere semper,
Commutare locum, quasi onus deponere possit.

Exit sæpe foras magnis ex ædibus Ille,
Esse domi quem pertæsum 'st, subitoque revertit:
Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse.

1075

Currit agens mannos ad villam Hic præcipitanter,
Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans;
Oscitat extemplo, tetigit cum limina villæ:
Aut abit in somnum gravis, atque obliviam quærit,

Aut

1057. *Præstinxit.*) Hanc vocem multis contra Barbaros, ut loquitur, defendit *Lambinus*, è contra *Salmasius*, *Lego è scriptis* Restinxit, ubi *perperam* *Lambinus* Præstinxit, contra fidem Librorum, & Latine Loquentium usum; Epicurus omnes ingenio suo superavit, & extinxit, sive restinxit, ut Sol adventu suo stellas restinguit, cum lumen suum illis adimit: Sic l. V.

Præclarumque velit Solis restinguere lumen.

Tertullianus, *Reaccendantur Stellarum radii, quos matutina Succensio extinxeat.* Attamen post tanta certamina, tam Restinxit, quam Præstinxit, sine illo incommodo legamus.

1066. *Si possent Homines, &c.*) Mortis timorem, fontem & originem omnis ægritudinis supra docuit *Lucretius*:

idem jam agit, v. 23. Nec aliunde Tumultus & Instabilitas in vita Hominum: Modò in Villam tendunt, modò in Urbem revertuntur; Hæc jam appetunt, deinde eadem fugiunt, in omni conditione Cura atque Ægritudo, quippe hunc metum, omnesque cupiditates ex illa natas secum ferunt; Veram autem Philosophiam. *Epicuri*, viz. Sapientiam sequantur, Animum mortalem esse discant Homines, & deponet quisque sarcinam, quam gravem sentit.

1068. *Et quibus id fiat causis cognoscere.*) Alii,

E quibus id fiat causis quoque noscere. 1078. *Oscitat extemplo.*) Oscitatio quippe Hominis est fastidientis quæ adsunt, & quæ absunt desiderantis.

Aut etiam properans urbem petit, atque revisit. 1080
Hoc se quisque modo fugit: At, quem scilicet, ut sit,

Effugere haud potis est, ingratis hæret, & angit,
Propterea, morbi quia causam non tenet æger:
Quam benè si videat: jam, rebus quisque relictis
Naturam primùm studeat cognoscere rerum, 1085

Temporis æterni quoniam, non unius horæ
Ambigitur status, in quo sit mortalibus omnis
Ætas post mortem, quæ restat cumque, manenda.

Denique tantopere in dubiis trepidare periclis
Quæ mala nos subigit vitæ tanta cupido? 1090
Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
Nec devitari lethum pote, quin obeamus.

Præterea, versamur ibidem, atque infumus usque:
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
Sed dum abest, quod avemus, id exsuperare videtur 1095
Cætera: post aliud, cum contigit illud, avemus;
Et sitis æqua tenet vitæ semper hiantis:
Posteraque in dubio est fortunam quam vehat ætas,
Quidve ferat nobis casus, quive exitus instet.

Nec prorsum, vitam ducendo, demimus hilum 1100
Tempore de mortis, nec delibrare valemus,
Quò minùs esse diu possimus morte peremti.
Proinde licet quot vis vivendo condere sæcla,
Mors æterna tamen nihilominùs illa manebit:

Nec

1082. *Ingratis.*) Præter voluntatem: *Ingratis*: Vossius: Sic Plautus in *Casina*,

Vobis invitis, atque amborum ingratis:

& in *Mercatore*,

Tuis ingratis:

infra, lib. VI. v. 215.

— *Cadant ingratis illa necesse est*

Semina, quæ faciunt fulgorem:

1084. *Rebus relictis.*) Idem valet ac rebus omnibus aliis relictis: Sic Plautus,

Ego relictis rebus Epidicum operam querendo dabo:

Terentius,

Hæus me, relictis rebus, jussit Pamphilum

Hodie observare:

1089. *Denique tantopere in dubiis.*) Demum, v. 4. Stultè id fugimus, quod evitare non possumus; Imo si multas ætates viveremus, eadem tamen nos teneret Cupiditas Vitæ, v. 7. quæ nullam novam voluptatem afferret, quæ incerta semper, & malis obnoxia: & v. 8. Mors erit æquè Immortalis & æterna, si hodie, ac si cras occupet.

1091. *Certa quidem.*) Rectius quàm *Certè equidem*.

1098. *Vehat.*) Alii, *Ferat*.

1101. *Delibrare.*) Rectius *Delibare*, Faber.

1102. *Morte peremti.*) Virgilius, — *Indigna Morte peremti*.

Et

— *Cade percussu*:

Nec minùs Ille diu jam non erit, ex hodiernò
 Lumine qui finem vitæ fecit, & ille
 Mensibus atque annis qui multis occidit antè.

1105

Cùm de Materia, ejusque motibus, (si modo opiniones quæ Providentiam impugnent excipias) disputet Lucretius, quis Philosophorum prudentius aut rei ipsi accommodatius? De

rebus, verò à Sensu remotis, de Anima, ejusque facultatibus differente nemo vanior aut ineptior: Qualem verò sibi Animam effingit? En ipsa adest; Substantia Corporea tenuis, composita è minutis & volubilibus particulis Auræ, Aëris, & Caloris, quæ ita per totum Corpus sitæ sunt, ut parvis intervallis sint à se invicem disjunctæ: His tribus addas quantum Nescio quid innominatum persubtile, & maximè mobile, quod in pectore situm sit sensus principium, & Imagines ab omnibus rebus venientes percipiat, & tum perfecta & consummata crit *Epicuri* Anima. Breviter, Concipe Araneum in pyxide, per totam istius pyxidis cavitatem telam texat, medianque ipse incolat: advolent deinde Muscæ, & fila moveant, quo motu excitatus Araneus filamenta tractet, Muscas irretiat, & captas devoret: Hæc concipe & habebis Imaginem *Epicuræ* Animæ captantis *ἡ δολα*, quo nulla unquam fuerit similior. Hæc verò digna sunt Philosopho commenta!

Animam non esse Corporis Harmoniam, à v. 94. ad v. 136. satis probatum. Inde usque ad v. 162. frustra Animum, Dominum, viz. vili servo Animæ conjungit: vehementi metu concusso Animo, laborat Anima, fateor, sic tremante Citharædo debitos sonos Cithara non reddit. Pari successu usque ad v. 177. Animum corporum esse evincere conatur, quod enim argumentis confirmare de-

buit, id tanquam certum sibi sumit; Pertinaciter enim affirmamus Contactum posse esse sine Corpore.

Dum verò Animam Corpoream esse nondum probaverit, quid de illius subtilitate usque ad v. 231. inquiremus? Fatendum tamen Poëtam evidenter demonstrasse Animæ particulas (si modò Corporea foret) debere esse subtiles & volubiles: Nec de Compositione Animæ usque ad v. 323. litigemus, nam ex Aeris, Auræ, & Caloris Seminibus non minùs aptè componat Animum quàm ex alicujus aliûs materiæ particulis: Quodd verò, v. 280. tribus hisce rebus quartum aliquod innominatum addat, ideo confitetur nullum genus Corporis concipi, aut excogitari posse, quod sensus sit principium.

Prudenter autem tenuis Animi salutem denso validoque Corpore commendat usque ad v. 350. & usque ad v. 370. Corpori etiam facultatem sentiendi largitur: Quid autem stultius? quid à communi sensu remotius? Quid denique ipsius Placitis minùs accommodatum? Unde enim Corpus sit sensus particeps cui nihil quartæ istius innominatæ rei immifectur? Deinde ad v. 396. contra Democritum feliciter disputet, nec repugno, non enim inquiri ultra Sententia potior sit, dum utraque est absurda: Et ut modò Animum Corporei conservandum credidit, sic ad v. 417. Corporis custodiam vicissim Animo commendet: Istam tutelam non invidco: Argumenta verò quibus ipsum Animum expugnat, consideremus.

Primum, à v. 425. ad v. 445. Tenuem & subtilem Corpoream Substantiam, qualem Animum supponit esse, distrahit & dispergit: Atque id fiat per me licet, Corporeus sit Animus,

& quamvis crassus, & è particulis implexis conjunctus sit, enim tamen dissolubilem fatebor.

Secundum, à v. 445. ad v. 459. Tertium, à v. 460. ad v. 464. & Quartum, à v. 464. ad v. 473. Nihil efficiunt: Animum enim unà cum Corpore nasci, adolescere, & senescere minimè sentimus; Corpus nasci, adolescere, atque senescere sentimus, in Animo neque decrementum neque incrementum experimur; At verò in Infante non viget Animus, in Senē deficit: Quo argumento? nempe ineptus est Puer, & Senex desipit. Similiter Artificem peritissimum in Machina colloques, Aliæ verò partes istius Machinæ nimis rigeant, Aliæ sint æquo flaccidiore, deterantur aliæ, aliæ autem nimis turgescant; & deinde stultè expectabis ordinatos motus, licet maximè elaboraret peritissimus ille Artifex. Deinde curas, luctumque suscipit Animus: Ergo est dissolubilis: Quia, viz. (alia non jam occurrit ratio) Luctus *Penetrans* & Curæ *Edaces* alibi appellantur. Digna mortali & Corporeo Animo ista ratiocinatio! Quarto autem argumento eadem responsio, quæ secundo, satisfacit.

Tribus sequentibus argumentis, à v. 475. ad v. 524. Medici respondeant, quanquam nil opus est responso: Crura vacillent, tardefcat Lingua, & natent Oculi, quid hæc ad Animum? Jurgia denique gliscant; Neque id quidem mirum, quemadmodum quantumlibet alioquin peritus fuerit Citharistes, non poterit tamen non dissonantes cantilenas exprimere, si perturbatè intenderit, ac distenderis chordas Citharæ, quæ harmonicè ante pulsabatur. Similiter in morbo Epileptico ater ille Humor organa deturbat, atque inde isti motus incompotiti. Cum verò Organa tantum afficiat, & debilitet Morbus, quid aliud restituat Medicina? Septimum, à v. 525. ad v. 546. asserit Animam Hominis membratim morientis sensim deficere atque interire: Quasi frigescere non possit Artus nili Anima etiam frigescat: Hoc verò argumentum sup-

ponit Animam Corpoream esse & per totum Corpus diffusam, quod nondum probavit, & certò scio nemo unquam demonstrabit.

Octavum, à v. 547. ad v. 556. nihil agit, Neque enim ab alio intelligendi aut ratiocinandi vim habet Anima, quemadmodum Auris audiendi, aut Oculus videndi mutuatur, verum à seipsa id habet, ac idcirco mirum non est, si sejuncta à Corpore Auris non audiat, neque sejunctus Oculus videat, secreta autem à Corpore Mens intelligat ac ratiocinetur.

Nono, à v. 557. ad v. 578. hoc modo respondendum: Ut dum videmus Militem gladio, aliisque armis pugnantem, non dicimus tamen illum Armis destitutum non posse plagam ullam inferre, cum manus adhuc suppetant quibus infligere ictus possit; sic cum Anima membris undique, ut panoplia quadam induatur, organisque aded corporeis varias functiones obeat, dicendum tamen non est, ubi istum omnem quasi militarem apparatus exuerit, nullam ipsi neque intelligendi neque sentiendi superesse functionem.

Decimi argumenti, à v. 589. ad v. 590. vires nemo agnoscat, nisi qui senserit Animum esse quasi fundamentum totius Animalis, & Corpus Animo tanquam Sale aliquo condiri, ne fæteat & putrescat.

Undecimum, à v. 591. ad v. 605. nihil aliud est quam in verbo lusum; ideo enim vim aliquam videtur habere, quia ista spirituum defectio appellatur *Animi deliquium*.

Duo sequentia, à v. 606. ad v. 623. negant Animam exire posse integram, nisi per fauces expiretur, nec absurdè quidem, si Corporeus foret Animus: Addunt insuper Animam futuram dissolutionem metuentem ægrè atque invitò exire; Respondet apud Ciceronem Cato, *Quid Quod sapientissimus quaque æquissimo Animo moritur, stultissimus iniquissimo? Nonne vobis videtur Animus is, qui plus cernat & longius, videre se ad meliora proficisci; Ille autem cujus obtusior acies, non videre? Equidem efferor studio*

alio patres vestros, quos colui & dilexi, videndi; neque verò eos solum convenire avelo, sed illos etiam, de quibus audi-vi, & legi, & ipse conscripsi. Quo quidem me proficiscentem, haud scio quis facillè retraxerit; Quòd si quis Deus mihi largiatur, ut ex hac ætate repue-rascam, & in cunis vagiam, valde re-cussem; nec verò velim, quasi decurso spatio à Calce ul Carceres revocari. De-mum affirmant Animum, quoniam in Pectore Hominis semper situs est (si Epicurum, viz. audiamus) extra pe-ctus non posse integrum manere, qua-si Aves in nido natæ extra illum ver-fari nequeant.

Decimum quintum, à v. 624. ad v. 633. ejusdem est cum reliquis fari-næ, & Vulgus sapit: Nec Decimum sextum, à v. 634. ad v. 669. tam fu-sè explicasset Poeta, si motum Ani-malem, eaque instrumenta quæ isti perficiendo inserviunt perspexisset. Se-quenti à v. 670. ad v. 678. Plato & Pythagoras respondeant, istos enim solos premit, & alia jam ago: De-cimum septimum & octavum, à v. 679. ad v. 712. supponunt Animum Corporeum per totum Corpus diffun-di, & cunctis illius partibus alligari, quo nihil falsius, aut absurdius: in Capite, tanquam Princeps in Solio residet, ibique dominatur.

Quàm futilis sit ista, à v. 713. ad v. 740. de Vermibus observatio Om-nes sentiunt, qui Vernes in Terra, Planta, Casco, rebus profectò nun-quam Animatis genitos viderunt.

Qui Animarum transmigrationem defendunt, isti effugiant nodos quos nectit Poeta, à v. 741. ad v. 769. Et deinde à v. 770. ad v. 776. Absurdus foret Animus, nisi cuperet Corpus vividum & vigens, fugeretur senio

confectum. De sequentibus à v. 777. ad v. 784. Isti videant, si qui sint, qui Pythagoricas nugas aliquid esse putent: Quoniam verò Vigesimalum quartum, à v. 785. ad v. 800. idem est cum Decimo quarto, ideo non alia hic quàm illie adhibenda est re-sponsio.

A v. 801. ad v. 866. Rem immor-talem rei mortali conjungere Præstan-tissimis Philosophis nondum visum fuit incongruum, aut absurdum; De-inde contra, à v. 807. ad v. 829. quar-tum genus rerum constituo, incorpo-reas, viz. substantias immortales: idque impudenter negabit Epicurus, cum Deos suos æternos & indissolu-biles constituerit. Demum, à v. 830. ad v. 841. Luctu penetranti affici, & curis edacibus vexari Animum, & Corpore morbis quibusdam correpto illum debitas functiones exercere non posse confitemur, at verò Animum inde fieri mortalem pertinaciter nega-mus.

Jam verò copiosius ostenderem fru-stra hæc omnia argumenta congrere & explicare *Lucretium*, Mortis enim metum non tollunt: Quippe iis qui bo-nis prosperisque rebus utuntur, quid calamitosius ista morte quæ sit *signis* *αιδής* *αιδής*? & Miseris talem mortem proponere qua extinguantur penitus, licque miseriarum sit finis, perinde est ac si jactato tempestatum sævitia proponatur naufragium, quo submer-sus suffocatusque procellam deinceps sensurus non sit: Hoc est egregium, quod præstant *Epicuri* dogmata, sola-tium; Quod tamen, quale quale est, Bonis omnibus & Piis invisum ac in-gratum, & impios solos, quos nulla Philosophia curare debuit; juvabit.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBRI QUARTI ARGUMENTUM.

I. **Q**UA suprà libro primo usus est comparatione Lucretius, ut Memmii sui animum tantisper à contentione relaxaret; eadem hunc librum quartum à v. 1. ad v. 26. auspiciatur, ut auditorem sibi docilem reddat, & attentum. II. Libri hujus proponit argumentum, quod ex industria cum superioribus connectit. Cùm enim primo & secundo Libro abundè docuerit, quæ & qualia sint rerum Primordia, quibus figuris distincta, quo motu ferantur, ac ceteras res procreent, Libro verò tertio Animæ atque Animi naturam fusiùs explicaverit, meritò sanè à v. 26. ad v. 46. hanc aliam subnectit disputationem de sensatione tam vigilantium quàm dormientium. Quam disputationem ut ex ordine absolvat, à Simulachris exorditur, quibus omnem sensationem fieri contendit. Docet itaque III. à rerum superficie tenuia quedam & subtilissima Simulachra mitti quæ passim per Aera volitant, sigillatim tamen sub visum non cadunt, nisi à speculis aut Aqua repulsa in oculos incurrant, à v. 46. ad v. 108. IV. Subtilitatem horum Simulachrorum demonstrat, & subinde exiguitatem Primordiorum confirmat, ad v. 129. V. Simulachrorum duplex distinguit genus, alterum eorum, quæ sponte sua generantur in Aere, qualia nonnunquam videmus fieri in nubibus, quæ modò Gigantum, modò Montium aut Belluarum imagines imitantur, alterum eorum quæ à rerum superficie avolant, quasi tenues rerum Exuvie: & deinde à Rerum superficie has Exuvias perpetuò oriri docet, & ea motus celeritate per Aera ferri, ut Luminis solaris jactum facile superarent, à v. 129. ad v. 217. VI. Quia Visus Omnium sensum primus habetur, ab eo exorditur, quem ex Simulachrorum seu Imaginum incursu fieri docet: Interim autem explicat ea omnia

nia quæ ad Visus causas spectant, variaque de Visu problemata proponit, quæ ritè solvit & explicat, à v. 217. ad v. 471. VII. Ne verò aliquis ex problematis modò explicatis sensus fallaciæ arguat, illorum dignitatem copiosè adstruit, à v. 471. ad v. 524. Et subinde Scepticos, præcipuè à v. 471. ad v. 479. refutat: & demum asserit omnem Veritatem fidei sensuon inviti. VIII. His ita de Visu disputatis, ceteros sensus aggreditur, ac primum docet Vocem ac sonum corporeas esse Imagines, quæ aurem pariter feriant & auditionem faciant, Vocis naturam atque formaturam explicat. Cur eadem vox percipiatur à multis, rationem reddit; Quid sit Echo, quomodo fiat, à v. 524. ad v. 619. IX. Deinde de Sapore, & Gustu, de Odore, & Olfactu docet; Quid nempe sit Sapor, quid Odor, & cur non ab omnibus sentiantur. Cur Cibus idem aliis dulcis, Aliis amarus fiat; Cur Odor alius aliis sit magis aptus, & Vox aliis terrorem incutiat, quæ alios juvet, saltem non terreat, à v. 619. ad v. 726. X. de Imaginatione atque Cogitatione agit, quas per tenuissima rerum Simulachra seu imagines quæ in mentem incurrant, fieri pariter ait, inde varia de cogitationibus problemata proponit & explicat, Cur, v. g. videamur in Somnis videre illos, qui jam mortui sunt: Cur Simulachra rerum seu Imagines videantur nobis morari dum cogitamus ea. Cur subitò quisque cogitat quæ lubuerit: Cur in Somnis cernimus moveri, à v. 726. ad v. 820. XI. à v. 821. ad v. 905. Docet Linguam, Oculos, Aures, Nares, omnia denique sensationis Organa prius nata esse quàm eorum usum, secùs verò in artificiosis rebus quæ pendent ex prævisa indigentia: XII. De Somno, ac Insomniis agit, imprimisque docet qua ratione fiat Somnus in nobis, & in cæteris Animantibus: Somniorum varias assignat causas, & demum ad res Venereas delapsus à v. 1050. usque ad finem libri de Amore, Sterilitate, Fœcunditate, &c. liberius forsàn & apertius quàm par erat, (sed Philosophi in hisce rebus sibi maxime indulgent) disputat.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUARTUS.

A Via Pieridum peragro loca nullius antè
Trita solo, juvat integros accedere fonteis:
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores,
Insignemque Meo capiti petere inde coronam,
Unde priùs Nulli velàrint tempora Musæ.
Primùm quòd magnis doceo de rebus, & arctis
Relligionum animos nodis exsolvere pergo;
Deinde, quòd obscura de re tam lucida pango.
Carmina, musæo contingens cuncta lepore:
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur.
Nam veluti Pueris absynthia tetra Medentes,
Cum dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci, flavoque liquore,
Ut Puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus, interea perpotet amarum
Absynthi laticem, deceptaque non capiatur;

1. *Avia Pieridum.*) Istos 25. versus
quibus attentum sibi Memmii suum,
aut alium quemvis Lectorem reddere
conatur, vid. lib. I. v. 925.

2. *Integros.*) Terentius, Prol. A-
del.

*Plautus hunc locum
Reliquit integrum.*

9. *Lepore.*) Quidam Codd. *Liquore*,
imperitè: lib. I. v. 29.

*Quò magis æternum da dictis, Diva,
leporem.*

Sed

Sed potiùs tali tactu recreata valeſcat.
 Sic Ego nunc, quoniam hæc Ratio plerumque videtur
 Triftior eſſe, quibus non eſt tractata, retroque
 Volguſ abhorret ab Hac; volui tibi ſuaviloquenti
 Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
 Et quaſi Muſeo dulci contingere melle;
 Si tibi forte animum tali ratione tenere
 Verſibus in noſtris poſſem, dum perſpicias omnem
 Naturam rerum; ac perſentis utilitatem.

Sed quoniam docui, cunctarum Exordia rerum
 Qualia ſint, & quàm variis diſtantiâ formis
 Sponte ſua volitent æterno percita motu:
 Quoque modo poſſint res ex his quæque creari:
 Atque Animi quoniam docui natura quid eſſet,
 Et quibus è rebus cum Corpore compta vigeret;
 Quoque modo diſtracta rediret in Ordia prima:
 Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has res
 Attinet, eſſe ea, quæ rerum Simulacra vocamus:
 Quæ quaſi Membranæ ſummo de corpore rerum
 Dereptæ volitant ultro citroque per auras:
 Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
 Terrificant, atque in ſomnis, cùm ſæpe figuras

Con-

17. *Tactu.*) Alii pro *Paſto* contendunt, *Tactu*, id eſt *Haſtu*, Giſtanti: Non tanti.

25. *Perſentio.*) Ut in præcedente verſu *Perſpicio*: *Præſentis* Lambini admittere non debet.

26. *Sed quoniam docui, &c.*) V. 7. breviter recenſet ea quæ in præcedentibus libris diſputaverat, Primo & Secundo libro *Atomorum* Naturam, Affectiones, Motus denique & Concilia abſolverat, in tertio Principia Animæ Animamque ipſam tam Corpori conjuncta, quàm à Corpore ſeparatam conſideraverat; & deinde, v. 13. hujus libri quarti argumentum completitur, viz. ager de Simulachris, quæ veluti membranæ corticesque Corporum à rerum ſuperficie perpetuò ſiunt, nobisque illarum ſpecies & figuras deferunt; Si ſincera integraque adveniant, tum res veras percipimus; Si mutilata, inverſa, aut cum aliis

conjuncta, inde Centaurorum, & aliorum id genus monſtrorum phantasmata; aliquando etiam (namque Animæ cum Corporibus intereunt) Mortuorum ſpectra.

31. *Cum Corpore compta.*) *Côpta*, ſeu *Coapta*. Faber: Ut & lib. III. v. 260.

— Quibusque
Côpta modis vigcat —

32. *Ordia prima.*) Primordia.

34. *Rerum Simulachra.*) Intelligit ſpecies rerum, quas vulgò intentionales vocant, *εἰδωλα*, *τοῦτες*, *ὁμιαιες*, membranulas, effluvia ex ſuperficie corporea, quæ ex omnibus omninò rebus perpetuò emanant, & Animos impellunt. Latiniſ *ſpectra*: *Figure*, *Imagines*, *Effigies*: *Quarum incurſu*, ut inquit Cicero ex Epicuro, i. de Fin. non modò videmus, ſed etiam cogitamus.

Contuimur miras, simulacraque luce carentum;
 Quæ nos horrificè languentis sæpe sopore
 Excierunt: Ne forte Animas Acherunte reamur
 Effugere, aut Umbras inter vivos volitare:
 Neve aliquid nostri post mortem posse relinqui,
 Cùm Corpus simul, atque Animi natura peremta,
 In sua discessum dederunt Primordia quæque.

Dico igitur, rerum Effigias, tenuisque figuras
 Mittier ab rebus summo de corpore earum;
 Quæ quasi Membrana, vel Cortex nominanda 'st,
 Quod speciem, ac formam similem gerit ejus Imago,
 Quoiuscunque cluet de corpore fusa vagari.

Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde;
 Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
 Corpora res multæ, partim diffusa solutè,
 Robora seu Fumum mittunt, ignesque Vaporem:
 Et partim contexta magis, condensaque ut olim
 Cùm veteres ponunt tunicas æstate Cicadæ;
 Et Vituli cùm membranas de corpore summo
 Nascentes mittunt, & item cùm lubrica Serpens
 Exuit in spinis veltem: Nam sæpe videmus
 Illorum spoliis vepreis volitantibus auctas.
 Hæc quoniam fiunt, tenuis quoque debet Imago

40. *Horrificè.*) Lib. II. v. 609.

Quo nunc insigni per magnas prædita terras

Horrificè fertur divinæ Matræ imago.

41. *Ne fortè Animas.*) Huc tendit *Lucretius*, nam ex instituto *Epicuri* τὰ φυσικά perlustranda existimabat, ideo tantum, ut Hominum Animi Religionis vinculis expediri possint facilius: *Faber*.

46. *Dico igitur rerum effigias.*) Quæ, v. 34. *Simulacbra*, jam *Effigias* rerum, *tenuis Figuras*, *Membranam*, & *Corticem* appellat; Eaque mitti à rerum superficie, v. 5. asserit: & deinde, v. 19. hoc modo probat. Res multæ (idque ipsi Oculi agnoscunt) è se mittunt Corpora, quædam rara & tenuia, Sic Lignum Fumum, Calorem Iguis; quædam spissa magis & compacta, sic Cicadæ & Serpentes pelles suas; Quis autem tenuia quædam *Simulacbra* avo-

lare à rerum superficie dubitet, cùm videat spissa magis & solida deponi? Præsertim cùm sint minuta *Corpuscula* in rerum superficie, seu prima fronte collocata, quæ faciliè sese expedire possunt, & avolare. *Epicurus* ipse, καὶ μὲν καὶ τῶποι ὁμοιομήμονες τοῖς γεγραμένοις εἰσὶ, λεπτότητι ἀπὶ χαντες μακρὰν τῶν φαινομένων, τῶτες δὲ τὰς τυπὰς εἰδὼλα προσαναγορεύουσιν. *Effigias* verd, ut apud *Plautum*, *Hæc est Veneris Effigia*.

47. *Summo de Corpore.*) Rectè, si unquam alias, *Lambinus* *Gifanium* cum suo *Cortice* è *Codd.* desumpto castigat. *Effigies*, viz. de rerum *Cortice*, nominanda est *Cortex*: Quid ineptius? *Epicurus* autem hæc *Simulacbra* excitat ἀπὸ τῆς σωματίων ἐκπολῆς. Vid. etiam v. 35. & v. 62.

56. *Veteres.*) *Teretes*, Alii: Et pro *Æstate*, *Ætate*, frustra.

61. *Hæc quoniam.*) *Quæ quoniam.*

40

45

50

55

60

Ab

Ab rebus mitti summo de corpore earum.

Nam, cur illa cadant magis, ab rebusque recedant,
Quàm quæ tenuia sunt, hincendi 't nulla potestas.

Præsertim cum sint in summis corpora rebus

65

Multa minuta, jaci quæ possint ordine eodem

Quo fuerint, veterem & formæ servare figuram;

Et multò citiùs, quantò minus endopediri

Pauca queunt, & sunt in prima fronte locata.

Nam certè jaci, atque emergere multa videmus,

70

Non solum ex alto, penitusque, ut diximus ante,

Verùm de summis ipsum quoque sæpe colorem:

Et volgò faciunt id lutea, rufaque Vela,

Et ferrugina, cùm magnis intenta Theatris

Per malos volgata, trabeisque trementia flutant:

75

Namque ibi confessum Caveai subter, & omnem

Scenai speciem, Patrum, Matrumque, Deorumque,

Inficiunt, coguntque suo fluitare colore:

Et quantò circum mage sunt inclusa Theatri

Mœnia,

64. *Hincendi est nulla potestas.*) Ne
Hicere quidem licet, nulla omnino
ratio reddi potest: Ita ex optimis Codd.
Lambinus, & vani isti qui *Ostendi* præ-
ferunt.

67. *Veterem & formæ.*) Alii *Soli-
tam*, Quidam *& consimilem*, seu *&
conformem*: *Gifanius*,

Et con formæ servare figuram:
viz. *conservare*: *Forma* autem secun-
dum *Epicurum* est id, quod in Corpo-
ris superficie continenter remanet, ipsa
Imaginem tanquam Spolio continenter
avolante: Aliquid, viz. Coloris Soli-
do inhæret, aliquid derafum transfer-
tur, quod sit simulachrum.

69. *Pauca queunt.*) Ait Poëta, *Sum-
mis in rebus multa minuta Corpora esse
quæ jaci possint*, &c. Et reverà longe
plurima esse ea debent, alioque unde
tandem perenne illud Specierum efflu-
vium? Vides eam esse *Lucretii* senten-
tiam, Corpora multa minuta esse in
summis rebus, quæ quamquam sint
multa, tamen tantò citiùs jaciuntur,
quantò minùs impediri possunt *Pauca*:
Id autem dicere, non modò inconstan-
tis *Hominis* est, sed ejus etiam, qui

rei *Physicæ* imperitissimus sit: Itaque
non *Pauca* legi, sed *Parva* necesse est;
Pergit enim, & ut probet multa Cor-
pora profundi ex rebus, hos versus
subjicit:

*Nam certè jaci, atque emergere multa
videmus*

*Non solum ex alto, penitusque, ut
diximus antè,*

Verum de Summis, &c. *Faber.*

Pro & sunt, *Gifanius* ut sunt.

70. *Nam certè jaci, &c.*) *V. 15.*
confirmat quod superiori argumento,
quo constat *Colores* ita delibrari à sum-
mis Corporibus ut *Imaginum* quoque
directionem arguant: Quippe Vela
Theatris intenta totum scenæ appara-
tum, Populumque spectantem suo Co-
lore perfundunt:

*Nam jacies certè, atque emergere:
Gassendus*:

Alii, *Nam certè jaci ac tergeri*: vel

Nam detergeri atque emergere:

75. *Vulgata.*) *Volitantia*, Sic lib. II.
v. 163, & 364. *Pervolgant*; & jam in-
fra, v. 208, & lib. V. v. 1161.

77. *Deorum.*) Nam tibi *Deorum* Si-
mulachra

Moenia, tam magis hæc intus perfusa lepore
Omnia conrident conrepta luce diei.
Ergo Lintea de summo cum corpore fucum
Mittunt, Effigias quoque debent mittere tenucis
Res quæque, ex summo quoniam jaculantur utræque.

80

Sunt igitur, jam formarum vestigia certa,
Quæ vulgò volitant subtila prædita filo,
Nec singillatim possunt secreta videri.

85

Præterea, Omnis odos, Fumus, Vapor, atque aliæ res
Consimiles, ideo diffusæ rebus abundant,
Ex alto quia dum veniunt intrinsecus ortæ,
Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
Ostia sunt, qua contendunt exire coortæ.

90

At contrà, tenuis summi membrana Coloris
Cum jacitur, nihil est, quod eam discerpere possit,
In promptu quoniam 'st in prima fronte locata,

95

Postremo, in Speculis, in Aqua, Splendoreque in omni
Quæcunque apparent nobis Simulacra necesse 'st,
Quandoquidem simili specie sunt prædita rerum,
Essè in imaginibus missis consistere eorum:

Nam

mulachra, quippe Ludi id genus Religionis pars crant.

85. *Sunt igitur, &c.*) His 3. v. concludit ex disputatis & probatis hæc genus esse ista, de quibus agitur, rebus Simulachra: Pro certa quidam legunt *cæcu*, quos Ego non sequor.

88. *Præterea, Omnis odos, &c.*) Supra, v. 66. docuit, *Simulachra* ja ci ordine eodem

Quo fuerint, veterem & formæ servare figuram.

V. 8. ostendit se ineptè illud docuisse, ideo enim eundem ordinem servant, quoniam avolant à Corporis superficie, unde omnes *Simulachrorum* partes æquè facillè se expediunt, inde per nullos meatus, & viarum anfractus feruntur, ut Odor, Fumus, Vapor, & id genus alia quæ è rerum partibus interioribus fluunt, & eam ob causam confusa volitant, & dispersa.

96. *Postremo, in Speculis, &c.*) Denique probat, v. 13. dari Imagines è rerum Superficie dereptas; *Simulachra*

quæ à nobis cernuntur in Speculis, in Aqua, & in re qualibet plana & lævigata, simillima sunt iis rebus quarum sunt *Simulachra*: Ergo necesse est ista *Simulachra* ex Imaginibus ab ipsis rebus dereptis componi; Nam nulla alia causa reddi potest tam exactæ similitudinis, nisi cortex summus ille, qui toti re dudum hærens, quali membrana separatur, & appellit in Speculum, aut Aquam: Notabis autem singulas rerum imagines, quæ in Speculis aut in Aqua cernuntur non unas esse, sed multas, quæ jungi repulsi ad Oculos rejectæ non plures, sed quasi una Imago videantur. Sanè Experientia monstrat Imagines ex ipsis usque Corporibus in Specula transmitti, quando illis præsentibus appellant in Speculum, re quapiam interposita à progressu in Speculum arcentur, ac si moveantur Corpora, moventur & ipsæ, si invertantur; si discedant, abeunt; si absint, sunt nullæ.

99. *Essè eorum.*) *Tò sìmi, à viciis*

Nam cur illa cadant magis, ab rebusque recedant 100
Corpora res multæ quæ mittunt Corpore aperto,
Quàm quæ tenuia sunt, hiscendi 'st nulla potestas.

Sunt igitur tenues formarum, consimilesque
Effigiæ, singillatim quas cernere nemo
Cum possit; tamen assiduo, crebroque repulso 105
Rejectæ, reddunt Speculorum ex æquore visum:
Nec ratione alia fervari posse videntur

Tantopere, ut similes reddantur quoique figuræ:
Nunc age, quàm tenui natura constet Imago,
Percipe: & imprimis quoniam Primordia tantum 110
Sunt infra nostros sensus, tantoque minora,
Quàm quæ primùm oculi cœptant non posse tueri.
Nunc tamen id quoque uti confirmem, Exordia rerum
Cunctarum quàm sint subtilia, percipe paucis.

Primùm Animalia sunt jam partim tantula, eorum 115
Tertia pars nulla ut possit ratione videri.

Horum intestinum quodvis quale esse putandum 'st?
Quid? Cordis globus aut Oculi? quid? Membra? quid?
Artus?

Quantula sunt? quid? præterea Primordia quæque,
Unde Anima, atque Animi constet natura necessum 'st, 120
Nonne vides, quàm sint subtilia, quàmque minuta?

Præterea, quæcunque suo de corpore odorem

Exspirant

102. *Hiscendi.*) Ita suprâ, v. 64.
idem ac v. 128.

— *Dicere nemo est*

Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

109. *Nunc age, quàm tenui, &c.)*
Harum Imaginum affectiones explicaturus, primò, v. 13. docet fumam tenuitatem, talem quidem quæ vix concipi possit illis convenire: Res ut declaretur, cogita duntaxat ut Nihil esse aliud Imagines quàm Atomorum tenuissimas, pellicularum instar, contexturas: At quanta sit Atomorum subtilitas, quarum innumeræ Myriades necessariæ sunt minutissimo Animalculo, *Acari*, v. g. membrulove etiam ejus compingendo? Id nempe satis est ut intelligas, Si Imago constituerit ex ejusmodi Atomis quæ non κατὰ

βαθὺς, quodd est *Epicuri* verbum, co-hærescant, esse debere Imaginem multis myriadum myriadibus ipsa unius *Acari* particulæ ejus crassitudine tenuiorem. *Epicurus* ipse, καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοῦ σχήματος τοῖς εἰρημνίοις ἐισσι, λεπτότερι ἀπείχοντι μακρὰν τῶν φαινομένων, τῆς τῆς τύπου εἰδωλὰ πρὸς αὐτοὺς ὁμοιοῦ: & alibi, ὅτι τὰ εἰδωλὰ ταῖς λεπτότησιν ἀνυπερβλήτοις κίχεται, ἢ δὴ ἀνιμαγεῖται τῶν φαινομένων.

112. *Quàm quæ primum Oculi.)*
Summum cacumen concretorum: *Faber.* Vid. lib. I. v. 593.

122. *Præterea, quæcunque suo, &c.)*
Horum 8. v. sensus est. Cum tanta Corpulculorum copia ex hisce Herbis graveolentibus exhaletur, ut vicinum Aërem compleat, dici non potest quan-
tula

Exspirant acrem, Panaces, Absinthia tetra,
 Abrotonique graves, & tristia Centaurea :
 Horum unumquodvis leviter si fortè ciebis,
 Quamprimum noscas rerum Simulacra vagare
 Multa modis multis, nulla vi, cassaque sensu.
 Quorum quantula pars sit Imago, dicere nemo 'st
 Qui possit; neque eam rationem reddere dictis.

125

Sed ne fortè putes ea demum sola vagare,
 Quæcunque ab rebus rerum Simulacra recedunt :
 Sunt etiam, quæ sponte sua gignuntur, & ipsa
 Constituuntur in hoc cælo, qui dicitur aer :
 Quæ multis formata modis sublimè feruntur,
 Nec speciem mutare suam liquentia cessant :

130

135

Et

tula sit pars quæ ex superficie deripitur, ac proinde cum Imago sit ex iis duutaxat quæ ex superficie dimanant, & cum Visus sensorio habent Analogiam, excedere fidem, quantæ tenuitatis esse Imago debeat, & maximè, cum post multum tempus nihil quod sensibile sit exhalatum deprehendatur; Mira sane tenuitas Vaporis odoriferi, ac proinde Corpusculorum ex quibus vapor totus consistat, cum v. g. ex pommo per aliquot menses continuos emanant, & Pomum tamen nihilo factum minutius observetur. Cogita porro quàm crassus sit iste vapor respectu Imaginis, & agnosces *Imagines*, quæ per plures annos funduntur, si compositæ fuerint, non effecturas tantam molem; quanta est vaporis uno momento temporis effluentis.

125. *Ciebis.*) Alii *Movebis*: volfus verò ad Carullum, p. 270. *Revolvas* & in sequenti versu è veteris scripturæ vestigiis, *Quin potis es noscas*.

127. *Cassaque sensu.*) Alii interpretantur, *Privata sensu*, ut *Aër lunine cassus*; *Cassum Anima Corpus*, &c. quasi id ageret *Lucretius*, ne hæc Simulachra sensum non habere uesciamus: At verò *Nulla vi*, *Cassaque sensu* melius interpreteris, Quæ vi tam debili feruntur, ut Organa movere, sensumque excitare non possint.

130. *Sed ne forte putes*, &c.) Post

expositum familiarem illum, ac præcipuum modum generationis Imaginum, quas ἀπορρέουσιν & ἀπορροίας vocat *Epicurus*, quia fiunt continua quadam directione avolationeque tenuium quasi membranularum ab extimis Corporibus; v. 14. explicat aliud Genus Imaginum, quas συστάσεις vocat *Epicurus*, quia sunt quasi quædam coagmentationes sponte sua in medio Aëre natæ, tanquam nubes, neque è rebus ipsis reverà profluunt. Inde Gigantes, Montes, Urbes, & id genus alia inter nubes sæpe videmus, & stulti admirantur; Diodorus Siculus spectra commemorat formari sponte solita in Africa regionibus, quæ sunt ultra Syrtis & Cyrenen sitæ: περί γὰρ τινος καὶ ἐκείνης καὶ μέγιστα κατὰ τὰς νημερίας, συστάσεις ὁρῶνται κατὰ τὴν Αἴαν παλαιῶν ζῶντων ἰδέας ἐμφαίνουσαι: τῶν δ' αἱ μὲν ἡγεμῶνται, αἱ δ' ἐκίνησιν λαμβάνουσι, καὶ ποτὶ μὲν ὑποφύγουσι, ποτὶ δὲ διαίχουσι, &c. Epicuri voce *Συστάσεις* utitur *Diodorus*, ipse *Epicurus*. Similia habet *Pomponius Mela* de Mauritania quæ retrò Atlanticum, Similia *Plinius* de Scythiæ regionibus quæ infra Imaum: Nota etiam sunt, quæ de *Morgana*, seu celebri illo Rhegiouorum spectaculo prodidit *Kircherus*: & in omni fere regione istiusmodi Spectra plurimi vident, saltem putant se vidisse.

Et quouſque modi formarum vertere in ora.
 Ut nubeis facile interdum concreſcere in alto
 Cernimus, & mundi ſpeciem violare ſerenam,
 Aëra mulcenteis motu: Nam ſæpe Gigantum
 Ora volare videntur, & umbram ducere latè:
 Interdum magni montes, avolſaque faxa
 Montibus anteire, & ſolem ſuccedere præter:
 Inde alios trahere, atque inducere bellua nimbos.

140

Nunc ea quàm facili, & celeri ratione genantur,
 Perpetuòque fluant ab rebus, lapſaque cedant.

145

Semper enim ſummum quidquid de rebus abundat,
 Quòd jaculentur: & hoc alias cùm pervenit in res,
 Tranſit, ut in primis Veſtem: Sed in aſpera Saxa,
 Aut in materiem ut Ligni pervenit; ibi jam
 Scinditur, ut nullum Simulacrum reddere poſſit.

150

At cùm, ſplendida quæ conſtant, oppoſta fuerunt,
 Denſaque, ut in primis Speculum 't: Nihil accidit horum,
 Nam neque uti veſtem poſſit tranſire, neque ante
 Scindi, quàm meminit lævor præſtare ſalutem.

Qua-

139. *Aëra mulcentes motu.*) Alii, *Aëre mulcentes motum*: Giſanius, *Aëra mulgentes motum*: id eſt, impellentes, vel agitantes: Sic Ennius,

Mulſerat huc navem compulſam fluctibus Pontus.

Cicero in Arati Phænomen.

At propterea ſe Aquila aridenti cum Corpore portat

Igniferum mulgens tremebundis Aëra pennis.

Alii: *Aëra mulcantes motu*: *Mulcare* autem verberare, & pene mutilare eſt, modò autem dixit,

Cæli faciem violare Serenam.

Decem hi verſus ſunt in Codd. miſerè turbati, in aliquem ſaltem ordinem redegit Lambinus, forſan non in optimum. Verſum igitur 143.

Inde alios trahere atque inducere bellua nimbos,

loco ſuo motum verſui 138.

Mundi ſpeciem violare ſerenam, ſubjungas, & cum Gaſſendo legas:

Inde alios trahere, atque inducere Nubila nimbos. Nihil tamen muto.

144. *Nunc ea qua facili & celeri,*

&c.) Perpetuo & jugi fluore & omni temporis inomento Simulachra à rebus mitti, v. 18. probat argumento à Speculis ducto; Profer Speculum, cujuſlibet rei objectæ Imago ſubito apparet, quod tamen non fieret, niſi iſtius rei Imago ab ipſo Corpore fluens ab iſto Speculo rejiceretur: Si inquiras cur aliæ res non repellant Imagines? Reſpondet, alias eſſe raras, quas Simulachra permeant; alias poroſas aut aſperas eſſe quibus ſcinduntur Imagines & diſſipantur; In læve verò, & æquabile Corpus impingant, quale eſt Speculum, ſubito ad Oculos reflectuntur. *Epichurus* apud Laërtium, ἡ γένεσις τῶν εἰδῶν ἀμα τῷ τοῦματι συμβαίνει, καὶ γὰρ μὲν αὖ ἀπὸ τῆς σωματικῆς συμβαίνει, σώματα τῶν ἐπὶ τῇ στερεότητι ὄντων, καὶ τὰ ἐν τῶν ἀτόμων ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ, εἰ καὶ ἡ ἐνὶ τοῦ συγχευμένου ὁμοειδία.

152. *Nihil accidit horum.*) Giſanius, *Nihil accidit*, viz. Nihil Simulachrum tum perit; Hæc quidem ferri poſteſt lectio, ſed altera probabilior.

Quapropter fit, ut hinc nobis Simulacra genantur, 155
 Et quamvis subito, quovis in tempore, quamque
 Rem contra Speculum ponas, apparet imago:
 Perpetuò fluere ut noscas è corpore summo
 Texturas rerum tenuis, tenuisque figuras.
 Ergo multa brevi spatio Simulacra genuntur, 160
 Ut meritò celer his rebus dicatur origo.

Et quasi multa brevi spatio summittere debet
 Lumina Sol, ut perpetuò sint omnia plena:
 Sic à rebus item simili ratione necesse 'st
 Temporis in puncto rerum Simulacra ferantur 165
 Multa modis multis in cunctas undique parteis:
 Quandoquidem Speculum queiscunque obvertimus oris,
 Res ibi respondent simili forma, atque colore.

Præterea, modò quom fuerit liquidissima cœli
 Tempestas, perquam subito fit turbida fœdè 170
 Undique, uti tenebras omneis Acherunta reeris
 Liquisse, & magnas cœli complèssè cavernas.
 Usque adeò tetra nimborum nocte coorta,
 Impendent atræ formidinis ora superne.
 Quorum quantula pars sit Imago, dicere nemo 'st, 175

Qui

158. *Perpetuo fluere.*) Ea enim est
Epicuri sententia, Imaginem, quæ in
 Speculo cernitur non esse quid unum
 constans, certum, stabile, & idem,
 sed alias atque alias Images, alteram
 in alterius locum, deinceps & sine ul-
 la interruptione succedentes.

159. *Texturas.*) *Meursius*, *Exturas*
rerum.

162. *Et quasi multa brevi, &c.*) Per-
 petuum jugemque Imaginum fluorem,
 v. 7. illustrat & confirmat; Ut Luce
 plena sint omnia, radii à Sole perpetuò
 mittendi sunt, pari ratione Simulachra
 à rebus avolent necesse est, quocunque
 enim obvertas Speculum, apparet rei
 oppositæ Imago, nec, quamdiu res sit-
 tum suum servat, ista disparet Imago.

167. *Queiscunque obvertimus Oris.*)
 Alii,

— Quocunque obvertimus, illuc
 Res tibi respondent; Alii;

— Speculum quocunque obverti-
 mus. *Æris.*

Lambinus maluit,

Quocunque obvertimus oræ.

Alius verò nescio quis legit,

Quocunque obvertimus, omneis
 Res tibi respondent.

169. *Præterea, modò cum fuerit, &c.*)

Aliud, sed id minùs validum argumen-
 tum, v. 8. sequentes continent; Se-
 rennum Cælum videmus subito densis
 nubibus obductum; Istæ verò Nubes è
 Terra aut è Mari surgunt, spissa sunt
 gravique Corpora: Quid igitur tenues
 levesque Images moretur?

169. Hos versus iniquo loco disposi-
 tos esse existimat *Nardius*, & superiùs
 collocari debere, quà de Imaginum
 exilitate agitur, sed quis iste *Nar-
 dius*?

172. *Cæli complèssè cavernas.*) *Varro.*
Nubes Aquæ frigido velo leves
Cæli cavernas aureas subduxerant.

Cicero in *Arato*,

Dicitur Et latè Cæli illustrare caver-
 nas.

Qui possit, neque eam rationem reddere dictis.

Nunc age, quàm celeri motu Simulacra ferantur,
Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
Reddita sit, longo ut spatio brevis hora teratur,
In quemcunque locum diverso numine tendunt,
Suavidicis potiùs, quàm multis versibus edam:
Parvus ut est Cycni melior canor, ille Gruum quàm
Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

180

Principio, persæpe leveis res, atque minutis
Corporibus factas, celereis licet esse videre.

185

In quo jam genere 'st Solis lux, & vapor ejus,
Propterea quia sunt è primis facta minutis:

Quæ quasi trudentur, perque Aëris intervallum
Non dubitant transire, sequenti concita plaga.

Suppediatur enim confestim lumine lumen,

190

Et quasi protelo stimulat fulgure fulgur.

Quapropter Simulacra pari ratione necesse 'st
Immemorable per spatium transcurrere posse

Temporis in puncto: primum quòd parvola causa

Est procul à tergo quæ provehat, atque propellat:

195

Deinde, quòd usque adeo textura prædita rara

Mittun-

177. *Nunc age quàm celeri, &c.*) V. 7. monet *Lucretius*, se de Imaginum harum mobilitate breviter disputaturum; nec profectò longa disputatione opus, cum Simulachra vagari ea motus celeritate, qua nulla major potest concipi, Specula demonstrant.

180. *In quemcunque locum.*) *In quem quæque*, Alii, meliùs: & pro *Numine* legunt *Momine*.

184. *Principio, persæpe leves, &c.*) v. 15. Celeritatem trajectionis Imaginum explicat, Comparatione facta inter motum Simulachrorum & Radium Solarium à Cælo ad Terram tempore imperceptibili pertingentium. Unde enim ista Radium Solarium celeritas? nempe exigua sunt Corpora & subtilia, faciliè emittuntur è Corpore Solari, ab aliis radiis perpetuè insequentibus protrudentur, & res tam subtiles Aër interjacens non impedit; Si verò hæc faciunt ut Radii Solares celerissime ferantur, Eadem etiã effi-

cient, ut Simulachrorum trajectio sit celerissima.

189. *Non dubitant.*) Properant, seu non cessant, sic lib. VI. v. 1190.

A pedibusq; minutatim succedere frigus Nos dubitabat.

191. *Et quasi Protelo*) Lib. II. v. 531. *Ex Infinito rerum Summum usque tenet,*

Undique Protelo plagarum continuato.

194. *Quòd parvola Causa.*) Faber, — *Primum quòd Plurima Causa*

Est, procul à tergo quæ provehat, — Videbit Lector ipse (quid enim pluribus opus est?) quanta hic absurditas antea lateret, *Monstrum horrendum, ingens, &c.* Et tamen hoc illud est quod omnes legebant, quod omnes probabant: Nos, nili fallimur, sanids: Hæc quidem Ille, fatis arroganter: Non opus autem ista emendatione, si *Parvola* non voci *Causa*, sed *Simulachra* jungas, vid. v. 66.

Mittuntur, facilè ut quasvis penetrare queant res,
Et quasi permanare per Aëris intervallum.

Præterea, si, quæ penitus Corpuscula rerum

Ex alto in terras mittuntur, Solis uti lux,

Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapsa diei

Per totum cœli spatium diffundere sese :

Perque volare mare, ac terras, cœlumque rigare

Quòd supera 'st: Ubi tam volucris hæc levitate feruntur.

Quid ? quæ sunt igitur jam prima in fronte parata

Cum jaciuntur, & emissum res nulla moratur,

Nonne vides citius debere, & longius ire :

Multiplexque loci spatium transcurrere eodem

Tempore, quo Solis pervolgant lumina cœlum?

Hoc etiam in primis specimen verum esse videtur,

Quàm celeri motu rerum Simulacra ferantur,

Quòd simul ac primum sub divo splendor Aquarum

Ponitur, extemplo, cœlo stellante, serena

Sidera respondent in Aqua radiantia mundi.

Jamne vides igitur, quàm puncto tempore imago

Ætheris ex oris ad terrarum accadat oras ?

Quare etiam atque etiam mitti hæc fateare necesse 'st

Corpora,

199. *Præterea, si quæ penitus, &c.)*

Modò probavit Imagines pari celeritate cum Solis radiis ferri, jam majorem, v. 11. illis attribuit ; Quippe subtiliores sunt Imagines, & quod ad illarum celeritatem vehementer facit, fluunt à rerum Superficie, & sese facile expediunt, dum Calor & Lux ab interioribus Solis partibus mittuntur. Quidam legunt,

Quæ penitus Corpuscula rerum

Ex altoque foras mittuntur : —
& forsan rectius.

203. *Calidumque rigare.)* Per Cœlum diffundi, & illud complere : Sic lib. V. v. 593.

Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen

Quod Maria, ac Terras omnes, Cælumque rigando

Compleat, & calido perfundat cun-ctu vapore.

Sic Atomorum trajectiones Epicurus ad Pythoclem vocat *imagines*.

206. *Emissum.)* Emissionem, ejaculationem, *απορροή*.

208. *Multiplexque.)* Alii, *Multiplicisque*.

209. *Pervolgant.)* Sic alibi, & lib. IV. v. 75. & lib. V. v. 428. *Volgata*.

210. *Hoc etiam in primis Specimen, &c.)* Sibi in subsidium vocat Experimentiam, v. 7. Omnis visio per Imagines, at Speculum vel Aquam sub dio ponas, & momento temporis omnium Stellarum Imagines à Speculo isto aut Aqua resiliens in Oculos incurrit : Quanta igitur trajectionis istarum Imaginum celeritas ?

216. *Ad Terrarum accadat.)* Alii, *In Terrarum incidat*.

217. *Quare etiam atque etiam, &c.)* Hic autem fluor Imaginum ad Oculos admittendus est, quoniam, v. 14. ad omnes alios Sensus è rebus effluxus quidam allabuntur. Eodem argumento usus est Epicurus teste Macrobio, Sat. lib. VII. cap. 14. *In propatulo est quod*

Corpora, quæ feriant oculos, visumque laceffant:
Perpetuòque fluunt certis ab rebus Odores:

Frigus ut à fluviis, Calor à sole, Æstus ab undis
Æquoris, exesor mœrorum litora circum.

220

Nec variæ cessant Voces volitare per auras:

Denique in os falsi venit humor sæpe Saporis,

Cùm mare versamur propter: Dilutaque contra

Cùm tuimur misceri absinthia, tangit amaror.

225

Usque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter

Fertur: & in cunctas dimittitur undique parteis,

Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:

Perpetuò quoniam sentimus, & omnia semper

Cernere, Odorari licet, & sentire Sonorem.

230

Præterea, quoniam manibus tractata figura

In tenebris quædam, cognoscitur esse eadem, quæ

Cernitur in luce, & claro candore; necesse est

Consimili causa Tactum, Visumque moveri.

Nunc igitur, si Quadratum tentamus, & id nos

235

Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res

Accidere ad speciem, Quadrata nisi ejus imago?

Esse in Imaginibus quapropter causa videtur

Cernendi

quod decepit Epicurum, à vero enim lapsus est, aliorum quatuor sensuum secutus exemplum: quia in audiendo, gustando, & odorando, atque tangendo nihil è nobis emittimus, sed extrinsecus accipimus quod sensum moveat, quippe & Vox ad Aures ultrò venit, & Auræ in Nares influunt, & Palato ingeritur quod gignat saporem, & Corpori nostro applicantur tactu sentienda; Hinc putavit & ex Oculis nostris nihil foras proficisci, sed Imagines rerum in Oculos ultrò meare.

219. Odores.) Vulg. Obortu, im- peritè. Obortu verò in ultima editione rejicit Lambinus, & ridiculus est Fayus, dum Calumnias Parei impudenter recitat.

222. Per Auras.) Rectius quàm per Aures, ut patet ex v. 230.

225. Tangit Amaror.) Virgilius, Georg. lib. II. v. 246.

At Sapor indicium faciet manifestus,
& Ora

Tristitia tentantum sensu torquebit A-
maror.

Vid. A. Gellii Noct. Att. lib. I. C. 21.

230. Sentire Sonorem.) Rectè quidem, & id ipsum agnovit Lambinus, qui aliquando legit *Exaudire Sonorem*: Gifanius tamen *Sentire sonare*.

231. Præterea, quoniam, &c.) Aliud, v. 9. continetur argumentum. Corpus aliquod, quadratum, v. g. manu in Tenebris tractemus, Illud Corpus quadratum esse cognoscimus, unde verò nisi ex figura ejus quadrata? Idem Corpus in Luce nostris Oculis usurpemus, cognoscimus quadratum, unde verò nisi ex Imagine quadrata?

236. In luci.) Luce: *Accidere ad Speciem*, interpretor ad Oculos pervenire: & rectè quidem, cùm *Species*, v. 243. Oculos significet.

238. Esse in Imaginibus, &c.) Hanc Epicuri sententiam ita explicat A. Gellius, Noct. Att. lib. V. C. 16. *Epicurus autem affluere semper ex omnibus Corporibus Simulachra quædam Corporum ipsorum, eaque sese in Oculos inferre,*

Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

Nunc ea, quæ dico, rerum Simulacra feruntur
Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis;
Verum, nos oculis quia solis cernere quimus,
Propterea fit, uti, speciem quò vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.

Et quantum quæque à nobis res absit, Imago
Efficit ut videamus, & internoscere curat.

Nam cum mittitur, extemplo protrudit, agitque
Aëra, qui inter se cumque'it, oculosque locatus;
Isque ita per nostras acies perlabitur omnis:

Et quasi perterget pupillas, atque ita transit.

Propterea fit, uti videamus quàm procul absit
Res quæque: & quantò plus aëris antè agitur,
Et nostros oculos perterget longior aura,

Tam

atque ita fieri sensum videndi putat. Macrobius autem, Sat. lib. VII. C. 14. Censet Epicurus ab omnibus Corporibus jugi fluere quædam Simulachra manare, nec unquam tantulam morum intervenire, quin ultrò ferantur inani figura coherentes Corporum Exuvia, quarum receptacula in nostris Oculis sunt, Et ideo ad deputatam sibi à natura sedem proprii sensus recurrunt. Epicurus ipse apud Laërtium docet Simulachra επισιόντας: Et apud Plutarchum, εἰδῶν εἰσπεσόντας Simulachrorum insinuatio, & apud Ciceronem, εἰδῶν ἐπιπίπτουσιν occurrunt.

240. Nunc ea quæ dico, &c.) V. 5. docet Imagines à Corporum superficie perpetuò fluentes ubique adeste, nosque circumstare, ita ut per ipsas videre nihil nos prohibeat, si Oculos modo converterimus illis percipiendis solos destinatos. Δεῖ δὲ καὶ νομίζειν επισιόντας ἀπὸ τῶν ἑξωτῶν τὰς μορφὰς ὄραν ἡμᾶς, καὶ διαπεσόντας ἢ γὰρ ἀν' ἀποσφραγίσαιτο τὰ ἑξωτὴν αὐτῶν φύσιν τῷ τε χρώματι, καὶ τῇ μορφῇ, διὰ τὴν αἰρὰν τῇ μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ὅδε διὰ τῶν ἀκτίνων, ἣ οἷον δι' ὅτε βρυχάντων ἀπ' ἡμῶν πρὸς ἐκείνη παραγομένων, ὥτως, ὡς τύπον τινῶν επισιόντων ἡμῖν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὁμοχρῶν τε, καὶ ὁμοιομόρφων, κατὰ

τὸ ἐνάρμοστον μέγεθος εἰς τὴν αἰρὰν, ἢ τὴν διάνοιαν, ὡκίως ταῖς φρεσὶν χραμίνων. Epicurus, ad Herodotum.

245. Et quantum quæque à nobis, &c.) Multa sunt, eaque Insignia de Visu problemata, quorum nonnulla proponit & explicat Lucretius: Primò certum est, Nos non tantum Colores formasque Rerum cernere, sed unà simul intelligere quantum Res visæ à nobis distant. Qua autem ratione id efficiant Imagines à Rerum superficie fluentes? Respondet Poeta, v. 12. Imago in Oculum contendens protrudit Aerem ante se, prolixiorum quidem dum eminus appellit, compendiosiorum dum cominus: Quò longior autem aut brevior sit iste Aëris tractus qui ab Imagine protrusus Oculum perlabitur, eò longius breviusve Intervallum inter rem objectam & Oculum intercipi sentitur.

246. Curat.) Efficit: Sic infra, v. 821.

Quod ne miremur Sopor atque Oblivيا curant.

249. Omnium.) Ita necessariò legendum ut edidit Gifanius etiam confitente Fabro, acri nimis & nonnunquam iniquo Gifanii Censore: Lambinus, Omnes.

Tam procul esse magis res quæque remota videtur:

Scilicet hæc summè celeri ratione geruntur,

Quale sit ut videamus: Et unà quàm procul absit.

255

Illud in his rebus minimè mirabile habendum 'st,

Cur ea, quæ feriant oculos Simulacra, videri

Singula cum nequeant, res ipsæ perspiciantur:

Ventus enim quoque paullatim cum verberat, & cum 260

Acre ferit Frigus, non privam quamque solemus

Particulam Venti sentire, & Frigoris ejus;

Sed magis unversum: fierique perinde videmus

Corpore tum plagas in nostro, tanquam aliquæ res

Verberet, atque sui det sensum corporis extra.

265

Præterea, Lapidem digito cum tundimus, ipsum

Tangimus extremum Saxi; summumque colorem.

Nec sentimus eum tactu, verum magis ipsam

Duritiem penitus Saxi sentimus in alto.

Nunc age, cur ultra Speculum videatur Imago

270

Percipe, nam certè penitus remota videtur.

Quod genus illa, foris quæ verè transpiciuntur,

Janua cum per se transpectum præbet apertum,

Multa

256. *Quale sit.*) Nisi malles, *Quale sit.*

257. *Illud in his rebus, &c.*) Inquirat verò aliquis, cur res ipsæ cernantur cum Imagines quæ oculos feriunt singulæ videri non possunt? Respondet pro more suo *Lucretius*, & v. 13. à pari confirmat illud esse minimè mirabile! Singulas partes Venti aut Frigoris non sentimus, ipsum verò Universum Ventum seu Frigus sentimus: Imagines autem singulis partibus Frigoris aut Venti, Res verò ipsas Univerſo Frigori aut Vento pares existima, & rem declaratam habebis: Idem de Tactu duri Lapidis dicendum.

261. *Privam.*) *Lambinus* legit *Privam*, & defendere conatur, sed frustra! *Privam* enim rectius opponitur voci *Univerſum*, v. 263. & Lib. III. v. 390.

Sentimus nec priva pedum vestigia quæque.

264. *Alique res.*) Ex antiqua Latinitate; Alii *Aliqua*.

270. *Nunc age, cur ultra Speculum.*) Rerum Imagines à Speculi Superficie repulsæ non videntur in ista Superficie, sed intus quasi, & in profundo: Hoc verò, v. 23. explicat Poeta: Quantum Res visæ distant ab Oculo cognoscitur per appulsum Aëris ab Imagine ad Oculum protrusi: Ubi igitur duplex Aër protruditur, Intervallum quoque magis extendi & duplicari necesse est: Imago autem Speculi (Speculum enim ipsum unà cum re cujus Imago reflectitur videmus) unum Aëra propellit; Imago repulsa alterum, ideoque non in Superficie Speculi, sed intus quasi, & in profundo hæc Imago apparet. Hanc explicationem illustrat allato exemplo rerum, quæ directè & procul cernuntur ex loco intra ædificium: Simulachris Aërem protrudentibus, tum per extraria ad Limes usque Spatia, tum per interiora à Limine ad Oculum usque.

271. *Remota.*) seu *Remota* legas, perinde est; *Semota* verò rejice.

Multa facitque foris ex ædibus ut videantur.
 Is quoque enim duplici, geminoque fit Aëre Visus. 275
 Primus enim 'st, citra polteis qui cernitur Aër.
 Inde fores ipsæ dextra, lævaque sequuntur.
 Post extraria lux oculos perterget, & Aër
 Alter, & illa, foris quæ verè transpiciuntur.
 Sic ubi se primùm Speculi projecit Imago, 280
 Dum venit ad nostras acies, protrudit, agitque
 Aëra, qui inter se cunque'st oculosque locatus:
 Et facit, ut priùs Hunc omnem sentire queamus,
 Quàm Speculum: Sed ubi Speculum quoque sensimus ipsum
 Continuò à nobis in id hæc, quæ fertur, Imago 285
 Pervenit, & nostros oculos rejecta revisit:
 Atque alium præ se propellens Aëra volvit,
 Et facit, ut priùs hunc, quàm se, videamus: eoque
 Distare à Speculò tantùm remmota videtur.
 Quare etiã atque etiã minimè mirariet est par 290
 Illis, quæ reddunt Speculorum ex æquore visum,
 Aëribus binis, quoniam res confit utroque.
 Nunc ea, quæ nobis membrorum dextera pars est,
 In Speculis fit ut in læva videatur, eo quòd
 Planitiem ad Speculi veniens cùm offendit Imago, 295
 Non convertitur incolumis; sed recta retrorsum
 Sic

278. *Extraria Lux.*) Externa, seu Extranea. Terentius:

Nam banc conditionem si cui tulero Extrario.

Et Scriptor ad Herennium:

Assumptiva pars est, cum per Se defensio infirma est, sed assumpta extraria re, comprobatur.

289. *Tantum remmota.*) V. 271. Penitus remmota: tantùm enim ultra Speculum Imago apparet, quantum à nobis distat ipsum Speculum.

290. *Quare etiã atque etiã, &c.*) Hos tres versus delendos censet Lambinus, nec sanè video cur unquam Censuræ pudeat, nam hic loci otiosi sunt, & nihil agunt.

293. *Nunc ea quæ nobis, &c.*) Opiniõ Epicuri repugnat, quòd in Speculis Imago adversa contemplatorem suum respicit, cùm debeat, siquidem à nobis orta recto meatu proficiscitur,

posteram sui partem, cùm discedit, ostendere, ut læva lævam, dextra dextram respiciat; nam & Histrio personam sibi detractam ex ea parte videt, qua induit, viz. non faciem sed posteriorem cavernam. Hæc Macrobius, Saturnal. lib. VII. C. 14. Huic difficultati ut satisfaciat Poeta, illo exemplo, quo Adversarii utuntur, suam sententiam tuetur. Personam (larvam) fictilem, non induratum quidem, sed madidam adhuc, ad trabem aut columnam aliquam allidas, ita ut retrorsum invertatur, & Facies Cavernam impleat, tùm enim in Persona videbis id factum quod jam in Speculo miraris. Imagines autem, utpote res tenuissimas, ad Speculum allisas ita retrorsum inverti posse non est dubitandum.

294. *Fit ut in læva.*) *Fit uti læva,* Muretus.

Sic eliditur, ut siquis prius arida quàm sit
 Cretea persona, adlidat pilæve, trabive:
 Atque ea continuò rectam si fronte figuram
 Servet, & elifam retro sese exprimat ipsa:
 Fiet ut, ante oculus fuerit qui dexter, hic idem
 Nunc sit lævus, & è lævo sit mutua dexter.

300

Fit quoque de Speculo in Speculum ut tradatur Imago:
 Quinque etiam, sexve ut fieri Simulacra fuerint.
 Nam quæcunque retro parte interiore latebunt:
 Inde tamen, quamvis tortè, penitusque remota,
 Omnia per flexos aditus educta licebit
 Pluribus hæc Speculis videantur in ædibus esse.

305

Usque adeo è Speculo in Speculum trañcet imago,
 Et cùm læva data 'st, fit rursus ut dextera fiat:
 Inde retrorsum reddit se, & convertit eodem:

310

Quinetiam, quæcunque latuscula sunt Speculorum

Adfi-

298. *Cretea Persona.*) Nam è gypso
 aut luto figulari fiebat; ideo *Cretea Per-*
sona rejicitur: Lambinus verò amat
Creßam, seu *Creteam Personam*. Vetu-
 sti Codd. quos *Heinsius* vidit, constan-
 ter exhibent, *Cretea Persona*. In Ca-
 talectis Petronianis,

Dum sumit creteam faciem Sertoria,
cretam

Perdidit illa simul, perdidit & fa-
ciem:

298. *Pilæve.*) Apuleius, *Pila*,
 media quæ Stabuli trabes sustinebat.
Virgilius, *Æn.* 9. v. 710.

Qualis in Euboico Baiarum littore
quondam

Saxea Pila cadit: ———

299. *Rectam si fronte.*) Quidam le-
 gendum censent, *Rectam si forte*.

302. *Mutua.*) Mutuò: Sic infra,
 v. 946.

Nec motu mutua fungi.

303. *Fit quoque de Speculo, &c.*)
 Imaginum elisionem atque inversionem
 ulterius, v. 9. confirmat, nam ex in-
 teriori ædium parte per Specula ritè
 disposita veluti educitur Imago, & in
 quamlibet partem transfertur; Illa au-
 tem Imago quæ sinistram partem dex-

træ objecti parti in primo Speculo op-
 positam exhibebat, in secundo Speculo
 convertitur, & dexteras partes dextris
 objecti partibus aduersas refert.

304. *Quinque etiam sexve ut fieri.*)
 In quibusdam Codd.

Quinque etiam sex ut fieri: Hora-
 tius, Ep. 1. lib. I.

Si quadringentis sex Septem millia
desunt.

311. *Inde retrorsum reddit Se.*) Gi-
 fanius, qui integros versus non amat,
 omittit *Se*, Quidam tamen Codd.

Inde retroversum redit, &c.

312. *Quinetiam quæcunque latuscula,*
 &c.) 7. v. Subjungit de Speculis quo-
 rum sunt latuscula (faciculae) varia,
 instar, viz. Speculorum plurium ad
 dextram lævamque sic oppositorum, ut
 ex reflexione unius in aliud, & porro
 in Oculum situs restituatur, aut po-
 tius quorum latera sint partes, regio-
 nesve ejusdem Speculi concavi, è quo
 reflexa, & post factam radiorum de-
 cussationem, spectata Imago eo exhi-
 beatur situ, ut dextra ad dextram, si-
 nistra ad sinistram sit; tametsi aliunde
 pars superior inferior, & inferior su-
 perior evadit. *Gassendus.*

Adsimili lateris flexura prædita nostri:

Dextera ea propter nobis Simulacra remittunt,
Aut quia de Speculo in Speculum transfertur Imago, 315
Inde ad nos elisa bis advolat; aut etiam quòd
Circumagitur, cùm venit Imago, propterea quòd
Flexa figura docet Speculi convertier ad nos.

Indugredi porro pariter Simulacra, pedemque
Ponere nobiscum credas, gestumque imitari: 320
Propterea, quia de Speculi qua parte recedas,
Continuò nequeunt illinc Simulacra reverti:
Omnia quandoquidem cogit natura referri,
Ac resilire ab rebus ad æquos reddita flexus.

Splendida porro oculi fugitant, vitantque tueri: 325
Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas,
Propterea, quia vis magna 'st ipsius: & altè
Aëra per purum graviter Simulacra feruntur,
Et feriunt oculos turbantia composituras.

Præterea, Splendor, quicumque 'st acer, adurit 330
Sæpe oculos, ideo quòd semina possidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.

Lurida præterea fiunt quæcunque tuentur

Arqua-

313. *Adsimili lateris, &c.*) Hoc est, exhibeant partes Imaginis respondentes iisdem nostris partibus, nempe dextris dextris, lævas lævis, *Fay.* Imperitè. Ista enim flexura adsimilis lateris nostri ad ipsum Speculum pertinet, & idem significat quod Flexa Figura Speculi, v. 318.

319. *Indugredi pariter, &c.*) His v. 6. docet Imagines in Speculis videri nobiscum incedere, nostrumque gestum imitari, quoniam qua de parte Speculi recedamus, statim ex ea Imago nequeat reverti, nam quæcunque ab rebus Simulachra mittuntur, ea ad æquos & pares angulos referuntur; Itaque apposite id refert ad variatas Speculi partes, ex quibus aliis ac aliis necessarium est reflexionem in oculum fieri, ac proinde Imaginem progredi videri.

322. *Nequeunt illinc.*) Lambinus *Nequeunt illuc*, quæ lectio admitti non potest, *Remitti* Gassendus pro *Reverti*.

325. *Splendida porro, &c.*) Splendida objecta Oculi pati non possunt, &

Sol excæcat, quoniam, v. 8. Splendidum objectum emittit multa Ignis semina quæ oculos adurant, vel est Sensibile exuperans sensorium, atque ideo corrumpit, quòd ipsius texturam solvens debitam in eo temperiem commensurationemque pervertat, ac destruat, adeo ut aliis sensibilibus deinceps excipicndis incapax evadat. *Labrius*, apud Gellium, lib. X. Cap. 17.

Democritus Abderites Physicus Philosopher

Clypeum constituit contra exortum Hyperionis;

Oculos effodere ut possit splendore æreo, Ita radiis Solis aciem effodit Luminis.

326. *Tendere.*) Oculos, viz. Alii *Intendere*, & Gifanius *Cernere*.

333. *Lurida præterea, &c.*) Ictericis omnia objecta apparent Lurida, quia, viz. v. 5. lurida multa semina ab Ictericis fluunt, & venientia rerum Simulachra tingunt, saltem in oculos intrantia inficiunt.

Arquati, quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt Simulacris obvia rerum;
Multaque sunt oculis in eorum denique mista,
Quæ contage sua palloribus omnia pingunt.

335

E tenebris autem quæ sunt in luce tuemur,
Propterea, quia cum propior caliginis Aër
Ater init oculos prior, & possedit apertos:
Insequitur candens confestim lucidus Aër,
Qui quasi purgat eos, ac nigras discutit umbras
Aeris illius: Nam multis partibus hic est
Mobilior, multisque minutior, & mage pollens.

340

Qui simul atque vias oculorum luce replevit,
Atque patefecit quas ante obsederat ater:
Continuò rerum Simulacra adapertha sequuntur
Quæ sita sunt in luce, lacescuntque, ut videamus.
Quod contra facere in tenebris à luce nequimus,
Propterea, quia posterior caliginis Aër
Crassior insequitur, qui cuncta foramina complet:
Obsiditque vias oculorum, ne Simulacra
Possint ullarum rerum conjecta moveri.

345

Quadratasque procul turreis cum cernimus urbis:
Propterea fit uti videantur sæpe rotundæ,
Angulus obtusus quia longè cernitur omnis,
Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus

350

355

Plaga

334. *Arquati.*) Isterici, quorum color & oculi virent quasi in *Arqui*, quem Poëtæ Irim vocant, similitudinem: Lucretius, lib. VI.

Tum color in nigris extabat nubibus

Arqui

Nonius.

338. *E tenebris autem.*) Deinde ex tenebris ea videntur quæ sunt in luce, non item in luce quæ in tenebris: Id nempe fit, v. 16. propter protrusionem diversi Aëris, nam cum lucidus Aër tenebrosus sequitur, purgat meatus oculi, ita ut rerum Simulachra intrare possint, Aër enim lucidus est tenuior, mobilior saltem, & majori vi pollens; Cum verò tenebrosus Aër lucidum subsequatur, tum mcatus Oculi ab isto inerti Aëre ita implentur, ut advenientibus rerum Simulachris ex-

cipiendis incapax evadat.

340. *Ater init.*) Sive *Init*, & *Possedit*, & v. 346. *Obsiderat*, ut *Obsiditque vias*, v. 352. perinile est: omnino autem legendum è luce, non à luce, v. 349. & v. 353. *Conjecta*, non *Contecta*, ut Lambius contendit, quoniam vox *adapertha*, in v. 347. legitur.

354. *Quadratasque procul.* &c.) Turres quadratæ nobis procul aspicientibus apparent Rotundæ, quia, viz. v. 11. Turris quadratæ imago dum procul ad nos per Aëra advolat, sæpius percutitur Aëre occursante, quo fit ut anguli illius deterantur saltem ita obtundantur, ut cum ad nos pervenit quasi tornata, & rotunda sub forma ferit Oculos nostros, licet ista rotunditas non sit adeo distincta ac si Turris ipsa rotunda foret, & cominus spectaretur.

Plaga, nec ad nostras acies perlabitur ictus:
 Aera per multum quia dum Simulacra feruntur,
 Cogit hebescere eum crebris offensibus Aer.
 Hinc, ubi suffugit sensum simul angulus omnis,
 Fit, quasi tornata ut saxorum structa tuantur:
 Non tamen ut coram quæ sunt, verèque rotunda,
 Sed quasi adumbratim paullum simulata videntur.

360

Umbra videtur item nobis in Sole moveri,
 Et vestigia nostra sequi, gestumque imitari,
 (Aera si credas privatum lumine posse
 Indugredi, motus hominum, gestusque sequentem.
 Nam nihil esse potest aliud nisi lumine cassus
 Aer, id, quod nos Umbram perhibere fuemus.)
 Nimirum, quia Terra locis ex ordine certis
 Lumine privatur Solis, quacunque meantes
 Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
 Propterea fit, uti videatur, quæ fuit Umbra
 Corporis, è regione eadem nos usque secuta.
 Semper enim nova se radorum lumina fundunt,
 Primaque dispereunt, quasi in ignem Lana trahatur.
 Propterea facilè & spoliatur lumine Terra:
 Et repletur item, nigrasque sibi abluuit Umbras.

365

370

375

Nec tamen hic Oculos falli concedimus hilum:

380

Nam

362. *Saxorum structa.*) Ut strata
 viarum, & clausa domorum: Tornata
 verò rotunda, Tornare rotundum effi-
 cere; Cicero in Timæo, *Atque ita tor-*
navit, ut nihil effici possit rotundius.

365. *Umbra videtur item, &c.*) Non
 solum Imago in Speculis, sed Umbra
 Corporis videtur nobiscum incedere,
 & gestum imitari; quoniam, viz. v.
 15 Umbra nihil aliud est nisi Aer lu-
 mine privatus à Corpore aliquo denso
 Soli obverso, ideoque ut Corpus istud
 densum moveatur, ut sese erigat, aut
 inclinet, Umbram etiam variari neces-
 se est, quoniam ab isto Corpore mo-
 vente, erecto, inclinato, &c. alius
 aliusque Aer alio alioque modo lumine
 privatur.

377. *Quasi in Ignem Lana trahatur.*)
 Proverbium Græcum, quo usus est
 Plato, *ἔστιν τις πῦρ*, de re inutili
ἀνθρώπων, & quæ absolvi non possit:

Faber. Et hæc optimè conveniunt men-
 ti Poetæ, & perpetuum istum radio-
 rum Solis interitum satis aptè expri-
 munt: Scaliger autem Obser. ad Ti-
 bullum legit.

— *Quasi Carmine lana trahatur.*
 Carmen autem est instrumentum la-
 nificum.

380. *Nec tamen hic Oculos, &c.*)
 Absoluta de Visu & Visione disputatio-
 ne, à duobus problematis ultimè pro-
 positis occasionem arripit defendendi
 certitudinem sensuum, quam non tan-
 tum ista problemata, sed alia etiam,
 quæ usque ad v. 470. enumerat, labe-
 factare videantur; Quæ omnia expli-
 care non opus est, dum plana sint &
 familiaria: Sensus verò certos esse
 ideo arguit, quia accipiunt rerum Im-
 agines quales sibi deferuntur; non co-
 gnoscunt naturas rerum, non judi-
 cant, neque aliquid pronunciant, ideo
 nullus

Nam, quocunque loco sit Lux, atque Umbra, tueri
Illorum est, eadem verò sint lumina, necne:

Umbraque, quæ fuit hic, eadem num transeat illuc:

An potius fiat, paullo quod diximus antè:

Hoc Animi demum Ratio discernere debet:

385

Nec possunt Oculi naturam noscere rerum.

Proinde Animi vitium hoc Oculis adfingere noli.

Qua vehimur Navi, fertur, cùm stare videtur:

Quæ manet in statione, ea præter creditur ire:

Et fugere ad puppim colles, campique videntur,

390

Quos agimus præter navim, velisque volamus.

Sidera cessare ætheriis adfixa cavernis

Cuncta videntur: at assiduo in sunt omnia motu:

Quandoquidem longos obitus exorta revolvunt,

Cùm permensa suo sunt cælum corpore claro:

395

Solque pari ratione manere, & Luna videtur

In statione, ea quæ ferri res indicat ipsa.

Exstantesque procul medio de gurgite Montes,

Classibus inter quos liber patet exitus, idem

Apparent, & longè divolvi licet, ingens

400

Insula conjunctis tamen ex his una videtur.

Atria versari, & circumcurfare columnæ

Usque adeo fit uti pueris videantur, ubi ipsi

Desierunt verti, vix ut jam credere possint,

Non supra sese ruere omnia tecta minari.

405

Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere altè

Cùm cœptat Natura, supraque extollere monteis;

Quos tibi tum supra Sol monteis esse videtur,

Cominus ipse suo contingens fervidus igni,

Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ;

410

Vix etiam cursus quingentos sæpe veruti:

Inter

nullus in iis error, omnes autem errores ex opinatu Animi nascuntur.

389. *In statione.*) Portu: Virgilius,

— Statio malefida carinis.

399. *Idem Apparent, & longe divolvi licet.*) Quidam Codd. non agnoscunt, & Lambinus rejicit.

406. *Jubar.*) Varrò, Festus, Servius, ad 4. *Æn.*

Et portu jubar exerto delecta juvenus:

docent *Jubar* Luciferum esse; Hos sequitur Lambinus, at nihil certius quàm unam eandemque rem in hoc versu *Jubar*, & v. 408. Solem appellari.

411. *Veruti.*) Verutum est telum breve & acutum, *Salust.* lib. Hist. III. *Saxaque ingentia, & Axe vinclæ trabes per pronus incitabantur, Axibusque eminebant in modum Ericii militaris Verutinus pedum.* Nonius.

Inter eos, Solemque jacent immania ponti
Æquora, substrata ætheriis ingentibus oris:
Interjectaque sunt terrarum millia multa,
Quæ variæ retinent gentes, & sæcla ferarum.

415

At conlectus aquæ digitum non altior unum,
Qui lapides inter siltit per strata viarum,
Despectum præbet sub terras impete tanto,
A terris quantum cœli patet altus hiatus:
Nubila despicere, & cœlum ut videre videre, &
Corpora mirando sub terras abdita cœlo.

420

Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæsit
Flumine, & in rapidas amnis despeximus undas;
Stantis equi corpus transversum ferre videtur
Vis, & in adversum flumen contrudere raptim:
Et, quocunque oculos trajecimus, omnia ferri,
Et fluere adsimili nobis ratione videntur.

425

Porticus æquali quamvis est denique ductu,
Stansque in perpetuum paribus suffulta columnis;
Longa tamen parte ab summa cum tota videtur,
Paullatim trahit angusti fastigia coni,
Tecta solo jungens, atque omnia dextera lævis:
Donicum in obscurum coni conduxit acumen.

430

In pelago nautis ex undis ortus, in undis
Sol fit uti videatur obire, & condere lumen:
Quippe ubi nil aliud nisi aquam, cœlumque tuentur,
Ne leviter credas labefactari undique sensus.

435

At maris ignaris in portu clauda videntur

Navigia

421. *Corpora mirando, &c.*) Hinc
versui iniquus est *Lambinus*, & rejicit,
emendat *Faber*, legitque,

Corpora mirando sub Terras abdita
pacto.

quippe quid sit istud *mirandum sub Ter-*
ras Cælum, Ipse non intellexit, nec
alios unquam intellexisse putat: Quasi
verò istud Cælum in collectione Aquæ
apparens non admirabile & sub terras
videatur, cum tam profundus sit &
admirabilis in istud Cælum despectus.
Alii verò,

Corpora mirandi sub terras abdita
Cæli.

429. *Stansque in perpetuum.*) In lon-
gum extensa: *Servius*, ad *Æneid.* 7.

Perpetuis soliti patres considerare men-
sis.

Perpetuis mensis, Longis, ad ordi-
nem exæquatis sedentum.

430. *Longa.*) Alii, *Longè*, id est
procul.

433. *Donicum in obscurum, &c.*)
Nam cum Tectum descendere, Pavi-
mentum surgere, & Parietes concur-
rere videantur, in acutum Conum pro-
spectus desinat necesse est.

438. *In Portu.*) Legendum in *Pon-*
to, Quid enim *Navigia in Portu* obni-
tantur undis?

438. *Clauda.*) Remos enim *Navigio-*
rum crura pedesque existimes quibus
per fluctus incedunt: Ideo cum hi *Re-*
mi

Navigia, aplustris fractis, obnitier undis.
 Nam quæcunque supra rorem salis edita pars est
 Remorum, recta est; & recta supernè Guberna:
 Quæ demersa liquore obeunt, refracta videntur
 Omnia converti, sursumque supina reverti:
 Et reflexa prope in summo fluitare liquore.

440

Raraque per cælum cum venti nubila portant
 Tempore nocturno, tum splendida Signa videntur.
 Labier adversum nubeis, atque ire supernè
 Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur.

445

At si fortè oculo manus uni subdita subter
 Pressit eum, quodam sensu sit, uti videantur
 Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
 Bina Lucernarum florentia lumina flammis,
 Binaque per totas ædeis geminare Supellex:
 Et duplices Hominum facies, & corpora bina.

450

Denique cum suavi devinxit membra sopore
 Somnus, & in summa corpus jacet omne quiete:
 Tum vigilare tamen nobis, & membra movere
 Nostra videmur, & in noctis caligine cæca

455

Cernere censemus Solem, lumenque diurnum:
 Conclusoque loco Cælum, Mare, Flumina, Monteis
 Mutare, & campos pedibus transire videmur:
 Et sonitus audire, severa silentia noctis
 Undique cum consent, & reddere dicta tacentes.

460

Cætera de genere hoc mirando multa videmus,

Quæ

mi fracti appareant Navigia dicantur clauda.

439. *Aplustris.*) Aplustra, propriè Navis ornamenta, Hoc autem loco omnes navigii partes, quæ aquis exstant, significant, ut sequentia demonstrant.

446. *Rorem salis.*) Aqua Maris: Virgilius,

— Spumas Salis ære ruebant.

448. *Quam quod ratione.*) Quidam Codd. *Ac vera ratione.*

450. *Pressit eum, quodam.*) *Pressit, cum quodam:* Gifanius, & v. 452. pro *florentia* alii legunt *flagrantia*, quos non sequor.

460. *Conclusoque loco.*) Alii, *Conclususque loco:*

461. *Mutare.*) Notandum ab Interpretibus fuerat: Istud *Mutare* imitatio Græci sermonis, est, *ὑπὸ ἀμυσσῶν* item *ἀπὸ ἀμυσσῶν ἀμυσσῶν*, Plato, Plutarchus, Lucianus, &c. item apud Herodotum in Terpsichore, *τὰς θύρας ἀμυσσῶν*: Faber. Vid. *Fay* interpretationem, & ride.

462. *Severa silentia.*) Non erat cur locum hunc mutari vellet Lambinus; Nec enim est ut quidquam Homini Poetæ placeat magis quam severum illud noctis silentium: Faber. Lambinus, *Sonora*, quod putidum est, aut *Serena*.

464. *Cætera de genere, &c.*) Fallimur in iis rebus circa quas sensus versantur, id certum est, inde verò fallaces sensus quis arguat? cum isti, v. 7. rerum

Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quærun-
 Nequicquam: quoniam pars horum maxima fallit
 Propter opinatus Animi, quos addimus ipsi,
 Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibu' visa.
 Nam nihil egregius, quàm res secernere apertas
 A dubiis, Animus quas ab se protinus addit.

465

470

Denique, nil Sciri siquis putat, id quoque nescit,
 An Sciri possit, qui se nil Scire fatetur:
 Hunc igitur contra mittam contendere causam,
 Qui capite ipse suo instituit vestigia retrò.

Et tamen hoc quoque uti concedam, scire, at id ipsum 475

Quæ-

rerum Imagines accipiunt, quales sibi
 deferuntur; non cognoscunt naturas
 rerum, non judicant, neque aliquid
 pronunciant, ideo nullus in illis error,
 omnes autem errores ex opinata Animi
 nascuntur: Repræsentant sensus, ju-
 dicat Ratio, sæpe autem temere & in-
 considerate. Hæc Ipse Epicurus ad He-
 rodotum: *Καὶ πᾶσα μὲν φαντασία εἴ-
 τε διανοία, εἴτε αἰσθησι καταλαμβα-
 νομένη, ἢ μὲν τοῖ διπλαζομένη, εἰς
 ἀληθείας τὸ δὲ ψεύδος, ἢ τὸ διαμαρ-
 τημένος ἐν τῇ προσδοξαζομένη αἰσὶ ἐστὶ
 κατὰ τὴν κίνησιν ἐν ἧ μὲν αὐτοῖς συνημ-
 μένη μὲν τινι φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διὰ
 λήψιν δὲ ἔχουσιν, καθ' ἣν τὸ ψεύδος
 γίνεται*, &c. Et appositè Cicero, in
 Lucullo, *Timagoras Epicurus negat sibi
 unquam, cum oculos torssisset*, (vid. v.
 450.) *duas ex lucerna flammulas esse vi-
 sas, Opinioni enim est mendacium, non
 Oculorum.*

467. Quos addimus ipsi.) Opinatum
 ita exprimit Epicurus ad Herodotum:
*κίνησις ἐν ἧ μὲν αὐτοῖς συνημμένη μὲν τινι
 φανταστικῇ ἐπιβολῇ διάληψιν ἔχου-
 σα.*

469. Nam nihil egregius.) Alii Codd.
Nam nihil agrius est, & recte: Hos
 duos versus rejiciunt Interpretes, im-
 probe: v. 467. docuit, Nos addere
opinatus Animi, Igitur in v. 470. pro
Abdit legatur *Addit*, & tum omnia
 plana erunt & facilia: Fallimur in
 omnibus istis exemplis quæ modò enu-
 meravit, idque etiam admoniti, diffi-
 cile enim profectò est non addere opi-

nionem Animi rebus à sensu delatis.

471. Denique nil sciri, &c.) V. 9.
 Academicos novos quorum princeps
 fuit *Arcefilas*, aggreditur, & Veteres
 qui Socratem lequenti sunt: Siquis
 enim dixerit *uibil sciri posse*, id etiam
 ipsum *Nihil sciri posse* nesciat necesse
 est, alioquin aliquid sciret. Inde
Metrodorus Chius apud Ciceronem in
 Lucullo, *Nego scire nos, sciamusne
 aliquid, an nihil sciamus, ne id ipsum
 quidem nescire, aut scire nos, nec omni-
 no sit aliquid, aut nihil sit*: Sed cum
 istiusmodi Hominibus non est disputan-
 dum, qui quid sit Verum, quid Fal-
 sum, quid Certum quid Incertum,
 quid sit Scire, quid Nescire, pariter
 ignorant, & se ignorare gloriantur.

472. Qui.) Alii, Quo, & Gassen-
 dus, Quom.

473. Hunc igitur, &c.) Hos duos
 versus omnes Codd. agnoscunt, suspe-
 ctos tamen habet *Lambinus*, tandem
 verò legit,

*Hunc igitur contra quidnam conten-
 dere curem*:

Alia est *Fabri* sententia, qui hæc habet:
 Locus est luculentissimus; Qui mani-
 bus ingrediantur prono in terram capi-
 te, quod Histriorum pueri vulgò fa-
 ciunt, non nisi retrò incedere possunt;
 quod facilè ad explicandam *Lucretii*
 sententiam transferre possis. Trans-
 feramus igitur, & hæc sit sententia:
 Non est disputandum cum illo qui
 omnia pervertit, quod novos *Acade-
 micos* fecisse certum est.

Quæram, (quom in rebus veri nil viderit antè,) Unde sciat, quid sit Scire, & Nescire vicissim: Notitiam veri quæ res, falsique creârit; Et dubium certo quæ res differre probarit?

Invenies primis ab Sensibus esse creatam Notitiam veri, neque Sensus posse refelli: 480

Nam majore fide debet reperiri illud, Sponte sua veris quod possit vincere falsa.

Quid majore fide porro, quàm sensus haberi Debet? An ab sensu falso Ratio orta valebit 485

Dicere eos contra, quæ tota ab Sensibus orta 'st?

Qui nisi sint veri, Ratio quoque falsa sit omnis.

An poterunt Oculos Aures reprehendere? An Aureis

Tactus? an hunc porro Tactum Sapor arguet oris?

An confutabunt Nares, Oculive revincent? 490

Non (ut opinor) ita 'st: Nam seorsum quoique potestas

Divisa 'st: sua vis quoique 'st: ideoque necesse 'st,

Quod molle, aut durum est, gelidum, fervensve, seorsum

Id molle, aut durum gelidum, fervensve videri;

Et seorsum varios rerum sentire Colores, 495

Et quæcunque coloribu' sunt conjuncta, necesse 'st.

Seorsus item Sapor oris habet vim, seorsus Odores

Nascuntur, seorsum Sonitus: ideoque necesse 'st,

Non possunt alios alii convincere Sensus.

Nec porro poterunt ipsi reprehendere sese: 500

Æqua fides quoniam debet semper haberi.

Proinde, quod in quoque 'st his visum tempore, verum 'st.

Et,

480. *Invenies primis ab sensibus, &c.*) Jam tandem, v. 22. Sensus esse Criterium Veritatis demonstrat. Id enim Veritatis Criterium sit necesse est, quod falsum corrigere & refutare possit: Illud verò faciunt Sensus. Ipsos autem Sensus quid corrigat, aut refellat? An Ratio? Ratio autem à Sensibus tota pendet. An alii Sensus alios convincent? Hoc minimè dicendum, Nam singuli Sensus circa propria sua Objecta versantur, Nec quid alii Sensus agunt, curant, aut cognoscunt: An iidem igitur Sensus seipfos emendent? Id fieri non potest, quoniam Sensus æqua fides est semper adhiben-

da. Simplici. igitur Sensuum representationi (id est *primis sensibus*) fidentium. *Epicurus* docuit *Κριτήριον ἀληθείας εἶναι τὰς αἰσθήσεις, καὶ εἶναι τὸ δυνάμιον αὐτὰς διελίξαι.*

481. *Neque Sensus.*) *Sensibus*, Giffanius: imperitè.

487. *Ratio quoque falsa sit omnis.*) Πᾶς γὰρ λόγος ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἡρῆσθαι, πᾶσι δὲ αἰσθήσεσι ἄλογος: *Epicurus.*

488. *An poterunt Aures, &c.*) Οὐδὲ ὁμοιογενὲς αἰσθητικὸς ὁμοιογενῆ διελίξαι δύναται διὰ τὴν ἰσοδυνάμιον, ἥτις ἡ ἀνομοιογενὲς τὴν ἀνομοιογενῆ, καὶ γὰρ τῶν αὐτῶν κριτικαί. *Epicurus.*

Et, si non poterit ratio dissolvere causam,
 Cur ea, quæ fuerint juxtim quadrata, procul sint
 Visa rotunda; tamen præstat rationis egentem 505
 Reddere mendosæ causas utriusque figuræ,
 Quàm manibus manifesta suis emittere quæquam;
 Et violare fidem primam, & convellere tota
 Fundamenta, quibus nixatur Vita, Salusque.
 Non modo enim Ratio ruat omnis, Vita quoque ipsa 510
 Concidat extemplo, nisi credere sensibus ausis,
 Præcipiteisque locos vitare, & cætera, quæ sint
 In genere hoc fugienda; sequi, contraria quæ sint.
 Illa tibi est igitur verborum copia casta
 Omnis quæ contra sensus instructa, parata 'st. 515
 Denique ut in Fabrica, si prava 'st Regula prima,
 Normaque si fallax rectis regionibus exit,
 Et Libella aliqua si ex parti claudicat hilum;
 Omnia mendosæ fieri, atque obstipa necessum 'st,
 Prava, cubantia, prona, supina, atque absona tecta; 520
 Jam ruere ut quædam videantur velle, ruantque,
 Proditâ judiciis fallacibus omnia primis.
 Sic igitur Ratio tibi rerum prava necesse 'st,
 Falsaque sit, falsis quæcunque ab Sensibus orta 'st.
 Nunc alii Sensus quo pacto quisque suam rem 525
 Sentiat,

503. *Et, si non poterit, &c.*) Cùm verò sæpe fallimur, cùm, v. g. Turris quadrata eminus visa appareat rotunda, quid agendum est? Respondet Lucretius, v. 13. Satiùs esse negligere ista Problemata, aut quamcunque causam assignare, quàm Sensibus diffidere, quibus tota Vita & Salus innitatur, nam sine illis Salubria eligere, aut Noxia, Præcipitia, v. g. Flammæ, & ejusmodi alia vitare non possumus: Hic verò tangit *Septicos*, de quorum Principe Pyrrhone Diogenes Laërtius. *Μηδὲν ἐκτραπόμην, μηδὲν φυλαττόμην ἢ ἀπαντὰ ὀφισάμεν, ἀεὶ ἄσας, εἰ τύχοι, καὶ κερμένες, καὶ κύνας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μηδὲν ταῖς αἰσθησέσιν ἐπιτρέπων.*

516. *Denique ut in fabrica, &c.*) Longam hanc disputationem, v. 9. concludit: Sensus ij sunt, ad quorum fidem res omnes exigimus; Ideoque si

isti fallaces sint, de omni Certitudine & Scientia erit actum. Nec minùs nos erraremus quàm Faber ille, qui fallaci Regula, Norma, & Libella utitur.

519. *Obstipa.*) Curvata, obliqua, inflexa, Cicero in Arati Phænomen.

Obstipum caput, & tereti cervice reflexum.

Horatius, Sat. 5. lib. II.

— *Davus sis Comicus, atque*

Stes capite obstipo: —

525. *Nunc alii Sensus, &c.*) Hæcenus de *Visu*, & *Simulacris*, Jam usque ad v. 618. de Voce & Auditu: Primo autem, v. 14. docet quid sit *audire*: Audimus verò cùm Vox Aures attingit, suoque Corpore movet & impellit Sensem Voci isti percipiendæ designatum. Quid autem Vox Corporea sit, id verò est manifestum, radit enim fauces, facit asperas & lædit, ideoque tangat necesse est, at quod tangit,

Sentiat, haud quaquam ratio scruposa relicta 'ft.

Principio, auditur Sonus, & Vox omnis, in Aureis
Insinuato suo pepulere ubi corpore sensum.

Corpoream quoque enim Vocem constare fatendum 'ft.

Et Sonitum, quoniam possunt impellere Sensus. 530

Præterraddit enim Vox fauceis sæpe, facitque

Asperiora foras gradiens arteria Clamor.

Quippe, per angustum turba maiore coorta

Ire foras ubi cœperunt primordia Vocum,

Scilicet expletis quoque janua raditur oris 535

Rauca viis, & iter lædit qua Vox it in auras.

Haud igitur dubium est, quin Voces, Verbaque consent

Corporeis è principiis, ut lædere possint.

Nec te fallit item, quid corporis auferat, & quid

Detrahat ex Hominum nervis, ac viribus ipsis 540

Perpetuus Sermo nigra noctis ad umbram,

Auroræ perductus ab exoriente nitore;

Præsertim si cùm summo 'ft. clamore profusus:

Ergo corpoream Vocem constare necesse 'ft,

Multa loquens quoniam amittit de corpore partem. 545

Asperitas autem Vocis sit ab asperitate

Principiorum, & item lævor lævore creatur.

Nec simili penetrant Aureis primordia forma,

Quom Tuba depresso graviter sub murmure mugit,

Aut reboant raucum Retrocita cornua bombum: 550

Vallibus

tangit, aut tangitur, est Corpus.

Ἀλλὰ μὲν καὶ τὸ ἀκέραιον γίνεται πνεύμα-
τος τινος φερόμενον ἀπὸ τοῦ φωνηέντος,
ἢ ἡχούσης, ἢ ψοφούσης, ἢ ὅπως δι-
πολεῖ ἀκέραιον πᾶσι παρασκευάζον-
τος. Epicurus ad Herodotum.

526. *Scruposa.*) *Scrapi* dicuntur as-
pera Saxa, & difficilia attrectatu, un-
de rem aliquam *Scrupulosum* dicimus,
quæ in se habet aliquid asperi. *Festus.*

535. *Scilicet expletis.*) *Expletis oris*,
id est, *locis*, *Lambinus*, qui versum
sequentem rejicit: Retineri autem po-
test, dum ad rem facit, & commodam
interpretationem patitur.

539. *Nec Te fallit item.*) Priori ar-
gumento alium, v. 7. subjungit ab ex-
perientia ductum: Aliquis magna con-
tentione loquatur, debilis fiet & lan-

guidus. Non autem dubitabit Vocem
Corpoream esse, cùm magnam Corpo-
ris sui partem, dum loquitur, detra-
ctam senserit.

546. *Asperitas autem vocis, &c.*)
Jam aliud quoque argumentum, v. 7.
desumitur ex ipsa voluptate & mole-
stia, qua nos Sonus, prout concinnus,
inconcinuusque est, afficit: Siquidem
censet *Epicurus*, quæ Corpuscula subin-
grediuntur autem, organumque affi-
ciunt, certa ratione configurari, &
omnem suavitatem aut acerbicatem So-
ni, non aliunde esse, quàm ex eo quòd
hujusmodi Corpuscula in organum
subeuntia ipsum delineant, exasperent-
ve, pro conditione levitatis, aut as-
peritatis qua configurantur.

550. *Et reboant, &c.*) *Retrocita*
Cornua,

Vallibus & Cycni gelidis orti ex Heliconis
Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.

Hæc igitur penitus Voces cum corpore nostro
Exprimimus, rectoque foras emitimus ore,
Mobilis articulat verborum dædala lingua;
Formaturaque laborum pro parte figurat.

555

Atque ubi non longum spatium 'st unde illa profecta
Perveniat vox quæque, necesse 'st Verba quoque ipsa
Planè exaudiri, discernique articulatim.

Servat enim formaturam, servatque figuram.

560

At si interpositum spatium sit longius æquo,
Aëra per multum confundi Verba necesse 'st,
Et conturbari Vocem, dum transvolat auras.

Ergo

Cornua, Alii *Barbara*: Hunc versum
Lucretio adjudicat *Lambinus*, sed Lu-
cretius, si viveret, ad alios Judices
provocaret: Interpret, viz. non vide-
rat, neque multi vident quid tandem
illud sit *Retrocita* *barbara*, vel *Cornua*:
At ego videor firmare posse intelligi
illud instrumentum Musicum, Syria-
cæ, opinor, originis, quod *Sachute*,
vel *Saque-bout* vocamus, à veteri voce
Gallica *Saquer* quod trahere est, &
bout quod pulsare significat. Qui in-
strumentum illud Musicum norunt, fa-
cile intelligent cur *Retrocita* dicatur à
Lucretio. *Faber*. Vossius ad Catul-
lum, p. 227. dicit *Retrocita* vulgò
ineptè legi, scribit autem,

*Et reboat rancum Berecynthia bar-
bara bombum;*

Berecynthia *barbara*, id est, *Tibia* *Phry-
gia*, *Αυλὴς Βερικύντις*, ut habet He-
lychius, in *Βερικύνταις*, &c.

551. *Vallibus* & *Cycni*, &c.) *Miri-
fica*, scubi alias, circa hunc locum
variantium lectionum multitudo est,
nam in quibusdam legitur,

Vallibus & *validis* ne tortis ex *Helico-
nis*;

in Aliis,

Vallibus & *Cycni* nece detorti ex *Heli-
conis*;

in Aliis,

Et gelida *Cycni* nece torti ex antro *He-
liconis*.

Lambinus,

Vallibus & *Cycni* gelidis orti ex *Heli-
conis*.

loco *Orti* *Faber* substituit *corti*.

Vossius tandem ad Catullum legit,

Et validis *Cycni* torrentibus ex *Heli-
conis*;

Ex *Helicone* nempe, tum alii torren-
tes, tum ipse *Helicon* amnis profluit.
Breviter, *Nece torti*, vel *nece detorti*
omnino rejiciendum; Istarum enim
volum sententia, siqua esset, in se-
quenti versu continetur; Sed *Fabrum*
aut *Vossium* sequaris, perinde est.

553. *Hæc igitur penitus voces*.) Vo-
cem hanc Corpoream, v. 4. *Lingua*
& *Labra* formant & figurant, & inde
Verba. *Cicero*, lib. II. de *Nat. Deo-
rum*: *Deinde in ore sita lingua est finita*
dentibus, ea vocem immoderatè profu-
sam fingit & terminat, sonosque vocis di-
stinctos & pressos efficit, cum & ad den-
tes & alias partes pellit oris. Itaque *Ple-
thri* similem linguam nostri solent dicere,
chordarum dentes, *Nares* cornibus iis,
quæ ad nervos resonant in cantibus.

557. *Ac ubi non longum*, &c.) Va-
ria subjungit *Problemata*, primum,
v. 10. Voces longius progrediendo he-
betantur, & ex distinctis confusæ
fiunt, nempe quia illæ moleculæ, seu
singulares voculæ crebro Aëris offensus
laceratæ amittunt illam figuram, &
conformationem quam à *Lingua* & *La-
bris* acceperant.

Ergo fit, Sonitum ut possis audire, neque hilum,
Internoscere Verborum sententia quæ sit,
Usqueadeo confusa venit Vox, inque pedita.

565

Præterea, Edictum sæpe unum perciet aureis
Omnibus in populo emissum præconis ab ore :
In multas igitur Voces Vox una repente
Diffugit, in privas quoniam se dividit aureis,
Obsignans formam verbis, clarumque sonorem.

570

At quæ pars Vocum non aureis accidit ipsas,
Præterlata perit frustra diffusa per auras :
Pars solidis adlisa locis, rejecta sonorem
Reddit, & interdum frustratur imagine Verbi.

575

Quæ benè cùm videas, rationem reddere possis
Tute tibi atque aliis, quo pacto per loca sola
Saxa pareis forma Verborum ex ordine reddant,
Palanteis comites cùm monteis inter opacos
Querimus, & magna dispersos voce ciemus.

580

Sex etiam, aut septem loca vidi reddere Voces
Unam cùm jaceres : Ita colles collibus ipsis
Verba repulsantes iterabant dicta referre.

Hæc

564. *Neque hilum.*) Rectè Lambinus, quamvis tam *Illam* quàm *Illam* recipi potest.

567. *Præterea Edictum, &c.*) Deinde, v. 5. loquatur aliquis, Innumera aures adstantes verba percipient : Unde verò hoc ? Concipiendum est unam esse quasi totalem, sive mavis, generalem vocem, quæ ab ore emittitur, sed quæ diffiliat tamen in voculas innumeras, inter se confimiles ; Ideo cùm emittitur vox, Corporum erumpentium formatura ita comprimitur, eliditur, ac veluti conteritur, ut abeat in frustula, seu in parvas moleculas, omnino confimiles, & confimiliter formatas, quæ & confestim diffiliant per Aëra, seu per circumfusum spatium, & similitudinem eam conservant usque dum ad Aures perveniant. Quo fit ut eadem vox à multis audiri dicatur.

572. *At quæ pars, &c.*) Quæcunque partes Vocis aures attingunt, illæ audiuntur ; aliæ partes per Aëra diffuse evanescent ; Aliæ in Corpora solida, & utcunque lævigata (quippe & porosa

nimis prætermittunt, & scabrosa nimis concidunt atque dissipant) incidentes, & inde repercussæ efficiunt, ut eandem vocem iteratò audiamus ; Inde *Echo* : Inde etiam nocturni sonitus, quos, ad v. 589. Superstitiosum vulgus agrestibus Numinibus acceptos refert.

575. *Imaginem verbi.*) Virgilius,

— Aut ubi concava pulsus

Saxa sonant, Vocisque offensa resultat Imago.

Horatius ad Augustum,

— Cujus recinet jocosæ

Nomen Imago

Aut in umbrosis Heliconis oris,

Aut super Pindo, gelidove in Hæmo ?

577. *Per loca sola.*) Deserta, ut v.

596. *Plautus in Rudente,*

Neque magis solæ terræ sint, quàm hæc loca.

583. *Iterabant dicta referre.*) Codd. *Iterabant dicta referri* : *Fabro* autem ingratum est illud *Iterabant*, ideoque legit *Tradebant*.

Hæc loca capripedes Satyros, Nymphasque tenere
Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur;

585

Quorum noctivago strepitu ludoque jocanti.

Adfirmant volgò taciturna silentia rumpi,
Chordarumque sonos fieri, dulcesque querelas,
Tibia quas fundit digitis pulsata canentum:

Et genus Agricolùm latè sentiscere, cùm Pan

590

Pinea semiferi capitis velamina quassans,

Unco sæpe labro calamos percurrit hianteis,

Fistula silvestrem ne cesset fundere musam.

Cætera de genere hoc monstra, ac portenta loquuntur,

Ne loca deserta ab Divis quoque fortè putentur

595

Sola tenere: Ideo jactant miracula dictis.

Aut aliqua ratione alia ducuntur, ut omne

Humanum genus est avidum nimis auricularum.

Quod superest, non est mirandum, qua ratione

Quæ loca per nequeunt Oculi res cernere apertas,

600

Hæc loca per Voces veniant, Aureisque laceffant.

Conloquimur clausis foribus: quod sæpe videmus.

Nimi-

584. *Capripedes.*) Satyri mempe caprinis pedibus incedebant: Horat. Od. 19. lib. II.

Nymphasque discentes, & aures

Capripedum Satyrorum acutas.

590. *Et Genus Agricolùm, &c.*) Caprarius apud Theocritum,

ὅθ' ἑμῆς ὦ ποιμᾶν, τὸ μισαμῶρον,
ἢ ἑμῆς ἀμύν

Συρίττιν, τὸν Πᾶνα διδόκαμεις, ἢ
γὰρ ἀπ' ἄγρας

Τανίκα κακῶς ἀμπύεται ἰστί
21 πικρὸς,

Καὶ οἱ αἰὶ δριμύτα χολὰ ποτὶ εἰνὶ
κάθηται.

592. *Percurrit.*) Quod necesse est, si fistula composita utaris, qualis est,

Fistula disparibus septem compacta ciculis. Faber.

lib. V. v. 1406.

Et supra calamus unco percurrere labro.

596. *Sola tenere.*) Ita omnino legendum; Agricolæ enim suum cum Divis commercium jactant.

598. *Avidum nimis Auricularum.*)

Id est, omnes Homines portenta &

miracula libenter narrant, eaque à multis audiri jucundissimum illis est. *Faber.*

599. *Quod superest non est, &c.*) Igitur voces accipimus ab illo qui loquitur expressas & formatas, æquæ ac Simulachra à Rerum superficie fluentia; Cur igitur audimus aliquem quem videre nequeamus? Respondet Lucretius, v. 20. voces formatæ obliquos meatus, & tortuosa Corporum foramina integræ transeunt, in quibus franguntur, ut suprâ docuit, Imagines: Seu potius hoc fit, quia vox in vuculas diffiliat, quæ sursum, deorsum, prorsum, retrorsum, lævorsum, & in omnem obliquitatem, ut scintillæ à scintilla dissultantes, abeunt; sicque in Anres etiam alibi, quàm in directum constitutas incident; tale verò quid ipsis Imaginibus non contingat: vox autem hujusmodi meatus penetrans debiliior fit, atque indistinctior.

602. *Conloquimur, &c.*) Hunc verbum Rejicit Lambinus: Alii legunt *Cum loquimur*, &c. Gifanius verò, è Codd.

Conlo-

Nimirum, quia Vox per flexa foramina rerum
Incolumis transire potest, Si simulacra renutant;
Perfcinduntur enim, nisi recta foramina tranant:

605

Qualia sunt vitri, species quæ travolat omnis.

Præterea, parteis in cunctas dividitur Vox,
Ex aliis aliæ quoniam gignuntur; ubi una
Diffiluit semel in multas exorta, quasi ignis
Sæpe solet scintilla suos se spargere in igneis,
Ergo replentur loca Vocibus, abdita retrò
Omnia quæ circum fuerint, sonituque cientur.

610

At Simulacra viis directis omnia tendunt,
Ut sunt missa semel, quapropter cernere nemo

Se supra potis est; at Voces accipere extra,

615

Et tamen ipsa quoque hæc, dum transit clausa viarum,

Vox obtunditur, atque aureis confusa penetrat:

Et Sonitum potius, quàm Verba, audire videmur.

Hæc, queis sentimus succum, lingua atque palatum,

Plusculum habent in se rationis, plusque operai.

620

Principio, succum sentimus in ore, cibum cùm

Mandendo exprimimus: ceu plenam spongiam aquai

Si quis fortè manu premere, exficcareque cœpit;

Inde,

Conloquium clausis foribus quoque
sæpe tenemus.

Versum subditivum esse affirmat Faber,
sed omnes Codd. agnoscunt: & Cum
loquimur, rectius legendum.

606. Travolat.) Sive Quà trameat,
five quâ travolat (nam Viare apud Plau-
tum) legas, perinde est.

619. Hæc queis sentimus, &c.) Nec
queis sentimus, cùm Fabro legas, non
enim plura sunt & difficiliora explicatu
de Gustu, quàm de visu & Auditu,
problemata: Gustamus enim, v. 18.
cùm Succus è re lapida, tanquam Aqua
è spongia, expressus in Organum, Pa-
latum, Linguamve, penetret. Qui
Succus si constet ex Corpusculis ea ra-
tione configuratis, ut in Organum Gu-
stus affusa, porulosque ejus subeun-
tia appositæ ipsis iisdem particulis ac-
commodentur, sicque ipsum deliniant,
demulceant, & leniter placideque affi-
ciant, Suavis videtur; Si verò Cor-
puscula ea ratione configurentur, ut in

porulos Organi subeuntia, haud debi-
tam habeant cùm ipsis commensuratio-
nem, unde & particulas ejusdem com-
pungant, concidant, discerpant, aut
asperiter moveant, Insuavis videtur,
sive Amarus, Salsus, Acidus, Acer-
bus, Acris, Acutus, Austerus, &c.
Hanc opinionem, ut multas alias è
Democrito sumsit Epicurus, ille enim
singulis saporibus suam figuram tri-
buit. Δημέκρεται ὃ σχῆμα περιτι-
θείς ἑκάστῳ, Γλυκὺν μὲν τὸ εὐόγυλον,
καὶ ἑμμεγέθη ποτὶ Στενρὸν δὲ τὸ με-
γαλόσχημον, Τεταχὺν δὲ τὸ πολυγώ-
μιον καὶ ἀπριφερὴν. Δριμὺν δὲ τὸ περι-
φερὴν, καὶ λιπρὸν, καὶ γανοειδῆ, καὶ καμ-
πυλόν. Αλμυρὸν δὲ τὸ γανοειδῆ καὶ
σκόλιον, καὶ ἰσοσκελὴ πικρὸν δὲ τὸ
περιφερὴν, καὶ λίαν ἔχοντα σκολιότητα,
μίγνεται δὲ μικρὸν. Λιπαρὸν δὲ τὸ λιπ-
ρὸν, καὶ εὐόγυλον, καὶ μικρὸν. Theophrastus,
de Causis Plant. lib. VI. Cap. 2.

Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
Diditur, & raræ perplexa foramina linguæ.

625

Hæc ubi lævia sunt manantis corpora Succi,
Suaviter attingunt, & suaviter omnia tractant
Humida linguæ circum sudantia templa.

At contrà pungunt sensum, lacerantque coorta,
Quantò quæque magis sunt asperitate repleta.

630

Deinde voluptas est è succo in fine palati,
Cum verò deorsum per fauceis præcipitavit;
Nulla voluptas est, dum diditur omnis in artus:
Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur,
Dummodo, quod capias, concoctum didere possis
Artubus, & stomachi humectum fervare tenorem.

635

Nunc aliis aliis cur sit Cibus, ut videamus,
Expediam; quareve, aliis quod triste, & amarum est,
Hoc tamen esse aliis possit prædulce videri.

Tantaque in his rebus distantia, differitasque est,

640

Ut

628. *Lingua sudantia templa.*) Satis audax Metaphora videri queat *Templum Linguae* pro palato; Sed omnis locus extensus & patens in veteri Latine *Templum* dicebatur: Deinde τὸ ὑπερών, seu ὑπερώς, qua voce Græci *Palatum* significant, ut & ἱερὸς non minoris audaciæ videri debent, quam non aliter Pedestres scriptores loquebantur. *Faber.*

631. *In fine Palati.*) Voculam *In* delet Palmerius. *Fine Palati*, id est quousque Palatum pertingit: Sic Sallustius,

Fine inguinum ingrediuntur Mare,
Apuleius:

Paulisper sine inguinum lacinia remota.

634. *Nec refert quicquam, &c.*) His versibus adjungat illud Epicuri ad Menæceum: Τὸ συνθίζειν ἢ ἐν ταῖς ἀπλῆς, ἢ ἐν πολυτέλει διαίταις, ἢ ὕγιαι ἐν συμπληρωτικοῖς, ἢ πρὸς ἀσχυκαίαις τὸ βίη χρήσις ἀκονο ποιεῖ τὸ ἀνθρώπον.

637. *Nunc aliis aliis, &c.*) Jam, v. 40. causam explicat, cur idem Cibus sit uni non modò jucundus, sed et-

iam salubris, qui alii erit non modò ingratus, verum etiam noxius: Organum Gustatus in sui textura, sive Atomorum, Spatiorumque inter ipsas interceptorum configuratione, in variis seu Hominibus, seu Animalibus differt, perinde ac differunt partes cæteræ, speciatimque ipsæ externæ: Differentes autem meatus differentia succi corpuscula (Et omnis res, è qua Succus exprimitur, continet semina diversimodè figurata) admittant necesse est; nec omnia omnibus conveniunt: Inde quod alteri Animali Alimentum, alteri Venenum; quod Huic gratum, illi insuave. Imò quotiescunque vel per ætatem, vel occasione morbi, Organi temperies, seu textura immutatur, eadem res apparet mutati Saporis, in qua mutatum tamen nihil est: Ita qui febre laborat, Amara judicat ea quæ Sanus duleia: quodd propter mutatam Organi texturam ea Corpuscula quæ prius accommodabantur, nunc non congruant, Organumque proinde lacerent & discerpant.

640. *Differitasque est.*) *Differentia*, Nonius. Usus hac voce est *Arnobius*, qui *Lucretium* libenter imitatur.

Ut quod alis Cibus est, aliis fiat acre venenum.
Est utique, ut Serpens hominis contacta salivis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.

Præterea, nobis Veratrum est acre venenum,
At Capris adipēs, & Coturnicibus auget,
Ut, quibus id fiat rebus, cognoscere possis,
Principiò meminisse decet, quæ diximus antè,
Semina multimodis in rebus mista teneri.

645

Porro omnes, quæcunque cibum capiunt Animantes,
Ut sunt dissimiles extrinsecus & generatim

650

Extima membrorum circumcæsuræ coercet,
Proinde ac Seminibus distant variantque figura.

Semina cum porro distent, differre necesse 'st
Intervalla, Viasque, Foramina quæ perhibemus,
Omnibus in membris, & in ore, ipsoque palato.

655

Esse minora igitur quædam, majoraque debent,
Esse triquetra aliis, aliis quadrata necesse 'st:

Multa rotunda, modis multis multangula quædam.

Namque Figurarum ut ratio, motusque reposcunt,
Proinde Foraminibus debent differre figuræ:

660

Et variare viæ, proinde ac textura coercet.

Ergo ubi quod suave 'st aliis, aliis fit amarum:

Illis, queis suave 'st, lævissima corpora debent

Contrectabiliter caulas intrare palati.

At contrà, quibus est eadem res intus acerba:

665

Aspera nimirum penetrant, hamataque fauceis.

Nunc facile ex his est rebus cognoscere quæque.

Quippe, ubi quoi Febris, bili superante, coorta 'st,

Aut alia ratione aliqua 'st vis excita morbi;

Perturbatur ibi totum jam Corpus, & omnes

670

Commutantur ibi posituræ Principiorum:

Fit,

650. *Et generatim.*) *Variationem* legendum esse multis contendit *Faber*. Nam *Variantque figura*, v. 652. & *Variare viæ*, v. 661. vocem istam confirmant. Denique non agitur nunc de differentiis secundum unumquodque *genus* Animalium; quatenus, viz. Species à Specie differt; Nam in Specie humana quot sunt singularia seu individua, tot sunt varii Gustatus, Ergo, &c. Et profectò aliquid dixisset *Faber*, nisi

Poëta instituisset hisce versibus docere, quam ob causam una eademque res alteri Gencri Animalium salubris, alteri foret noxia; *Generatim* igitur legendum.

651. *Circumcæsuræ.*) Alii, *Circumtextura*: Sed *Circumcæsuræ* utitur *Arnobius*, & *Lucretius* ipse, lib. III. v. 220.

Extima membrorum circumcæsuræ tamen se.

Fit, prius ad sensum ut quæ corpora conveniebant,
Nunc non convenient, & cætera sint magis apta,
Quæ penetrata quæcunt sensum progignere acerbum.
Utraque enim sunt in mellis commissa sapore,
Id quod jam superâ tibi sæpe ostendimus antè.

675

Nunc age, quo pacto Nareis adjectus odoris
Tangat, agam. Primum res multas esse necesse 'st,
Unde fluens volvat varius se fluctus Odorum.
Nam fluere, & mitti volgò, spargique putandum 'st.
Verum aliis alius magis est Animantibus aptus,
Dissimileis propter formas, ideoque per auras
Mellis apes quamvis longè ducuntur odore:
Vulturisque cadaveribus: tum fissa ferarum
Ungula quò tulerit gressum, promissa Canum vis
Ducit: & humanum longè præsentit odorem
Romulidarum arcis servator, candidus Anser.

680

685

Sic aliis alius nidor datus ad sua quemque
Pabula ducit, & à tetro resilire veneno
Cogit; eoque modo servantur sæcla ferarum.

690

Hic Odor ipse igitur, nareis quicunque laceffit,

Est

677. Nunc age, quo pacto, &c.) Gustum & Saporem Odor & Odoratus sequitur, & v. 24. Ut simulachra à rebus sunt, ut Sonus ejicitur, ut exprimuntur succi, sic Odores emittuntur: Quòd verò omnia Animalia hos Odores perpetuò emissos non æque sentiant, efficit varietas & dissimilitudo figurarum (vid. lib. II. v. 414.) quæ omnium Animalium Organa non pariter movent & afficiunt: sic Apes Mellis, Vultures Cadaverum, Ferarum Canes, & Anser Hominis Odorem longe sentiunt, dum nares Hominis isti Odores vel non omnino, vel languide laceffunt: ἡ ὀσμή γὰρ αἰ, κατὰ πᾶσι μὴ ἐργάζεται, εἰ μὴ οὐκοι τινὲς ἦσαν ἀπὸ τῆ πρᾶγματῶ, ἀποφύεσθαι σὺμμετροὶ πρὸς τὸ τέτο το αἰσθητικῶν κινεῖν, οἱ μὲν τοῖσι τιλαρυμίνων, καὶ ἀιδωτικῶν, οἱ δὲ τοῖσι ἀταράχων καὶ οἰκείων ἔχοντες: Epicurus ad Herodotum.

679. Volvat se.) Melius quàm se solvant.

685. Promissa Canum vis.) Id est

Immissa: Inde ἰπακτῆρες pro Venatoribus, apud Cassimachum, & ἰπαγεῖν, apud Plutarchum in Apophthegm. pro Venatum ducere, seu promittere. Faber: Lambinus, longè & porro tenuis missa, vel è longinquo loco odores sentiens: At venatores melius quàm Grammatici intelligunt, cur Canis Venatici vis dicatur Promissa. Alii Permissa: ut v. 692. Permitti.

687. Romulidarum, &c.) Nota Historia est, Capitolium ab Anseribus servatum, ascendentibus Gallis.

691. Hic odor ipse, &c.) V. 19. de motu odoris differit, eumque tardiùs moveri per Aërem quàm Sonum, distrahi quoque & dissipari faciliùs, & longè minùs per Aërem diffundi affirmat: Quoniam ex intimis Corporis odori partibus, seu Subjecti profunditate effluit, (nam Res odoræ dum franguntur, conteruntur, &c. magis redolent) major etiam est principiorum illius moles, dum illi meatus quos Vox penetrat Odorem non admittunt, ideoque necesse est ut Odor tardiùs feratur,

Est alio ut possit permitti longius alter.
 Sed tamen haud quisquam tam longè fertur eorum,
 Quàm Sonitus, quàm Vox, mitto jam dicere, quàm res,
 Quæ feriunt Oculorum acies, visumque laceffunt. 695
 Errabundus enim tardè venit, ac perit antè
 Paullatim facilis distractus in Aëris auras:
 Ex alto primum quia vix emittitur ex re.
 Nam penitus fluere, atque recedere rebus odores
 Significat, quòd fracta magis redolere videntur 700
 Omnia, quòd contrita, quòd igni conlabefacta.

Deinde videre licet majoribus esse creatum
 Principiis Voci: Quoniam per faxea septa
 Non penetrat, quàm Vox volgò, Sonitusque feruntur.
 Quare etiam quod olet, non tam facilè esse videbis 705
 Investigare, in qua sit regione locatum.
 Refrigescit enim cunctando plaga per auras:
 Nec calida ad sensum decurrit nuntia rerum.
 Errant sæpe Canes itaque, & vestigia quærun.

Nec tamen hoc solis in Odoribus, atque Saporum 710
 In genere est: Sed item Species rerum, atque Colores
 Non ita conveniunt ad sensus omnibus omnes,
 Ut non sint aliis quædam magis acria visu.

Quin-

ratur, & facilius ab occurrente Aëre dissipetur. Huc etiam referri potest causa, cur, cum faciliè judicare liceat qua ex parte Sonus adveniat, non perinde tamen dignoscamus ad quam nobis partem sit situm Corpus quod Odorem diffundit.

692. Est alio, &c.) Est Illo ut possit permitti longius Ille. Ubi enim de duobus agitur, non potest dici, Alter est major Alio. Faber.

699. Atque recedere.) Ita Codd. Lambinus tamen mavult, At decedere, seu atque excedere.

701. Igni conlabefacta.) Sic lib. I. Conlabefactatus rigor Auri solvitur astu;

Gifanius verò, Concalefacta, 703. Voci.) Id est, majoribus principis quàm sunt Vocis Principia.

707. Refrigescit.) Sequenti versu Plaga dicitur calida, ideoque dum cunctatur, refrigescit: Constat autem in-

tenissimum frigus obstare effusioni liberiori Odorum. In omnibus vetustis Exemplaribus Versus Lucretii sic leguntur,

Refrigescit enim cunctando plaga per Auras,

Nec calida ad sensum decurrunt nuntia rerum.

Recedes à sensu Lucretii & rei veritate, si Nuntia construas cum Plaga: Vossius ad Catullum, p. 173.

710. Nec tamen hoc, &c.) Quod iidem Odores & Sapores sint aliis ingrati, aliis jucundi, minimè dubitandum; nec ipse rerum Imagines omnium oculis pariter conveniunt: Galli aspectu terretur Leo, (Gallinaccorum cristæ Leones maximè terrent: Plinius, Nat. Hist. Lib. VIII. Cap. 96.) nam Imago Galli è Seminibus constat quæ fodiunt & lacerant Oculos Leonis, ut contrà tendere non audeat.

Quinetiam Gallum, noctem explaudentibus alis
 Auroram clara consuetum voce vocare,
 Nenu queunt rapidi contra constare Leones,
 Inque tueri: Ita continuò meminere fugai:
 Nimirum, quia sunt Gallorum in corpore quædam
 Semina, quæ, cum sunt oculis immissa Leonum,
 Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
 Præbent, ut nequeant contra durare feroces;
 Cum tamen hæc nostras acies nil lædere possint:
 Aut quia non penetrant, aut quòd penetrantibus illis
 Exitus ex Oculis liber datur, in remeando
 Lædere ne possint ex ulla lumina parte.

715

720

725

Nunc age, quæ moveant Animum res, accipe, & unde,
 Quæ veniunt, veniant in Mentem, percipe paucis.
 Principiò hoc dico, rerum Simulacra vagari
 Multa modis multis in cunctas undique parteis
 Tenuia, quæ facile inter se junguntur in auris,
 Obvia cum veniunt, ut aranea, bractæque auri.
 Quippe etenim multò magis hæc sunt tenuia textu,
 Quàm quæ percipiunt Oculos, visumque laceffunt:
 Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientque
 Tenuem Animi naturam intus, sensumque laceffunt.

730

735

Centauros itaque & Scyllarum membra videmus,

Cerbe-

714. *Noctem explaudentibus aliis.*) Noctem cum sonitu, & veluti plausu exultantibus atque exturbantibus; *Lambimus.* Hæc verò verba cum versu proximo otiosa sunt; Nihil enim *Lucretius* de cantu Galli, quod alii Interpretes temerè existimârunt.

726. *Nunc age, quæ, &c.*) De Sensibus satis disputatum: Cum verò sopitis sensibus plura imaginemur, non indigna est Philosopho de Imaginatione quæstio; eam autem explicat Poëta usque ad v. 820. Afferit igitur tenuissimas Imagines partim ab ipsis rebus fluentes, partim sponte in Aëre formatas, & partim ex variis variè mistas undique vagari; has verò in Animum penetrare laceffendoque ipsum efficere ut intelligat seu imaginetur: Inde de Centauris, Scyllis, aliisque monstris quæ nemo unquam sensibus usurpavit, de mortuis etiam cogitamus, v. 27.

Cicero, Ep. Fam. Lib. XV. scribens ad *Caesium* qui recens se Epicureis addixerat; *Est nescio quid*, inquit, *ut coram adesse videaris cum scribo aliquid ad te, neque id nat' ειδῶλον φαντασίας*, ut dicunt tui *Amici novi*, qui putant etiam τὰς διασητάς φαντασίας *σπεῖθρίσ* *Catianis* excitari.

733. *Percipiunt.*) Penetrant, ut ægritudo me percipit: Lib. V.

Est etiam quoque uti non magno Solis ab Igne

Aëra percipiat calidis fervoribus Ardor.

Alii Percutunt.

735. *Sensumque laceffunt.*) *Mentemque laceffunt*: *Faber*, rectè: Sic. v. 752.

Tenuis enim Mens est, &c.

Et v. 762.

Mens animi vigilat, &c.

Cerbereasque canum facies, simulacraque eorum,
Quorum morte obita tellus amplectitur ossa:

Omne genus quoniam passim simulacra feruntur,

Partim sponte sua quæ sunt Aëre in ipso:

740

Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt:

Et quæ consistunt ex horum facta figuris.

Nam certè ex vivo Centauri non fit imago:

Nulla fuit quoniam talis natura animalis.

Verum ubi equi atque hominis casu convetuit imago,

745

Hærescit facilè extemplo, quod diximus antè,

Propter subtilem naturam, & tenuia texta.

Cætera de genere hoc eadem ratione creantur.

Quæ cum mobiliter summa levitate feruntur,

Ut prius ostendi, facilè uno commovet ictu

750

Quælibet una animum nobis subtilis imago.

Tenuis enim mens est, & mirè mobilis ipsa.

Hæc fieri (ut memoro) facilè hinc cognoscere possis,

Quatinus hoc simile est oculis, quod mente videmus,

Atque oculis simili fieri ratione necessest:

755

Nunc igitur quoniam docui me fortè Leones

Cernere per simulacra, oculos quæcunque laceffunt:

Scire licet mentem simili ratione moveri

Per simulacra Leonum cætera, quæ videt æquè,

Nec minùs, atque oculi: nisi quòd mage tenuia cernit.

760

Nec ratione alia, cum somnus membra profudit,

Mens animi vigilat, nisi quòd simulacra laceffunt,

Hæc

738. *Quorum morte obita tellus, &c.*) Lib. I. v. 136.

Cernere uti videamur eos audireque coram,

Morte obita quorum Tellus amplectitur ossa.

742. *Consistunt.*) Quidam Codd. *Consistunt*, Lambinus,

Partim quæ constant ex harum facta figuris.

745. *Convēnit.*) Alii *Concurrunt*, & in sequenti versu *Accrescit*, pro *Hærescit*.

753. *Hæc fieri ut memoro.*) Id totum de quo jam quæritur per Simulachra effici demonstrat, v. 8. Res enim illa, v. g. Leo, quem cogitamus, prorsus similis est Leoni isti quem oculis usur-

pamus: At dum Visus per Simulachra fiat, per Simulachra itidem, quæ par Visui est, Imaginatione.

761. *Nec ratione alia.*) Rarè Vigilantes, at Sopitos Mortuorum Imagines laceffunt: Nempe quoniam, v. 11. Imagines quaquaversum oberrantes sic in dormientem incurrunt, ut in Animum ejus penetrantes ipsum pervelant, & earum rerum quarum Imagines sunt imaginationem creent. Istos verò jam diu mortuos coram adesse falso credimus, quoniam Sensus, quibus solis Verum à Falso distinguimus, sopiti officium suum facere non possunt; Torpet etiam Memoria, & illum qui videtur adesse coram, mortuum fuisse non amplius meminimus.

Hæc eadem nostros animos, quæ, quom vigilamus :
Usque adeo, certè ut videamur cernere eum, quem
Reddita vitæ jam mors, & terra potita 'st.

765.

Hoc ideo fieri cogit Natura, quòd omnes
Corporis effecti sensus per membra quiescunt,
Nec possunt falsum veris convincere rebus.

Præterea, Meminisse jacet, languetque sopore,
Nec dissentit, eum mortis, lethique potitum

770

Jampridem, quem Mens vivum se cernere credit.

Quod superest, non est mirum, Simulacra moveri,
Brachiaque in numerum jactare, & cætera membra.

Nam fit, ut in somnis facere hoc videatur Imago.

Quippe, ubi prima perit, alioque est altera nata

775

Endo statu, prior hæc gestum mutasse videtur.

Scilicet id fieri celeri ratione putandum 'st.

Multaque in his rebus quærentur, multaque nobis

Claran-

765. *Reddita Vitæ, &c.*) Id est, Cui mors cum Vita commutata est, *Lambinus.* *Reddita vita:* Salmasius à *Reddere:* apud Plautum *Reddibo* legitur. *Faber*, denique *Reddita vitæ jam* Pausa.

Pausa vitæ, Mors: ita sæpe Lucretius.

770. *Dissentit.*) Quid si *Discernit*?

770. *Lethique potitum.*) Ita sæpe Plautus, *Potitus hostium*, id est, in potestatem Hostium redactus.

772. *Quod superest, &c.*) Sed hæc Simulachra quæ per Somnum apparent, huc & illuc discurrunt, vagantur, saltant: Quoniam, v. 6. dum aliquamdiu in eadem cogitatione perseveramus, non eadem consistente Imagine nos utimur, sed pluribus continuo fluxu sibi succedentibus, quæ si eodem situ maneant res immota videbitur, si variato, tum res necessario videbitur mota.

777. *Scilicet id fieri, &c.*) Huic verbi Codd. subjungunt,

Tanta est mobilitas, & rerum copia tanta,

Tantaque sensibili quovis est tempore in uno

Copia particularum, ut possit suppeditare.

Rejiciunt Interpretes, nec repugno, quamvis Sententia probabilis, & huic loco consentanea elici ex iis possit.

778. *Multaque in his rebus quærentur.*) Seu *Quærendum.* Usque ad v. 820. Difficultates quasdam proponit, & explicat: Primam, v. 9. completitur, Cum per Simulachra Mens percipiat, unde de re, quacunque libet, cogitamus? Voluntatem enim nostram observare, & ad nutum accurrere Imagines, id quidem ridiculum videtur. Deinde, v. 6. Cum Simulachra aptè, numerosè, & decorè saltare videantur, an ea credemus hos motus didicisse? Ista profecto esset digna Philosopho cogitatio. Respondet *Lucretius*, v. 21. Præsto adesse omne genus Simulachra, sed cum tenuissima sint, Animum percipere non posse, nisi se contendat, nam negligentem Animum æque ac negligentem Oculum fugiunt tenuia. Deinde in singulis iis, quæ nos putamus, temporis momentis multa sunt momenta, ita ut plurima Simulachra, quæ sunt maxime mobilia, quolibet momento Temporis accurrant, & inter illa Imago istius rei de qua cogitare placuit. Hæc quidem mihi videtur hujus loci Sententia.

Clarandum est, planè si res exponere avemus.

Quæritur in primis, quare, quod quoique libido 780
Venerit, extemplo Mens cogitet ejus idipsum.

Anne voluntatem nostram Simulacra tueantur?

Et simulac volumus, nobis occurrat Imago?

Si Mare, si Terram cordi est, si denique Cælum,
Conventus hominum, Pompam, Convivia, Pugnas, 785

Omnia sub verbone creat Natura, paratque?

Quom præsertim aliis eadem in regione, locoque

Longè dissimileis Animus res cogitet omnis?

Quid porro, in numerum procedere quom Simulacra
Cernimus in somnis, & mollia membra movere, 790

Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt?

Et repetunt oculis gestum pede convenienti?

Scilicet arte madent Simulacra & docta vagantur,

Nocturno facere ut possint in tempore ludos?

An magis illud erit verum, quia tempore in uno 795

Cum sentimus id: ut cum vox emittitur una:

Tempora multa latent, ratio quæ comperit esse:

Propterea fit, uti quovis in tempore quæque

Præsto sunt Simulacra locis in quæisque parata?

Tanta est mobilitas, & eorum copia tanta. 800

Et quia tenuia sunt, nisi se contendit, acutè

Cernere non potis est Animus; proinde omnia, quæ sunt

Præterea, pereunt, nisi sic sese ipse paravit.

Ipse parat sese porro, speratque futurum,

Ut videat, quod consequitur rem quamque: fit ergo. 805

Nonne vides, Oculos etiam, quom, tenuia quæ sunt,

Cernere coeperunt, contendere se, atque parare,

Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acutè?

Et tamen in rebus quoque apertis noscere possis,

Si non advertas Animum, proinde esse, quasi omni 810

Tempore semotæ fuerint, longèque remotæ.

Cur igitur mirum est, Animus si cætera perdit,

Præter quàm quibus est in rebus deditus ipse?

Deinde

779. Exponere.) Seu Expandere lo-
gas, perinde est.

792. Repetunt Oculis.) Abeat Vox
Oculis, & succedat Ollis, Brachiis,
viz. meliori jure.

793. Arte madent.) Ita Codd. & re-

ad: Alii tamen, Valent.

796. Cum sentimus id, &c.) Alii,
Consentimus, id est, cum Vox emit-

titur una: ejiciunt Interpretes melio-
res, nec Ego revoco.

813. In rebus deditus.) Sic lib. II. . 648.

Deinde adopinamur de signis maxima parvis:
Ac nos in fraudem induimus, frustramur & ipsi.

815

Fit quoque ut interdum non suppeditetur Imago
Eiusdem generis, sed Fœmina quæ fuit antè,
In manibus Vir tum factus videatur adesse:

Aut alia ex alia facies, ætasque sequatur:
Quod ne timeamur, Sopor, atque Oblivia curant.

820

Illud in his rebus vitium vehementer, & istum
Effugere errorem, vitareque præmeditator,
Lumina non facias Oculorum clara creata,
Prospicere ut possimus: &, ut proferre viam

Proce-

*Et simul in pugna studio quod dedita
Mens est.*

815. *Frustramur & ipsi.*) Codex
Vossii, *Frustraminis. In fraudem induimus nos*) Cicero: *Antiochus in id ipsum quod timebat se induerat*: Plautus,

*Cur vos induitis in eas captiones, quas
nunquam explicetis?*

816. *Fit quoque ut interdum, &c.*) Tertia, (si sit alià à præcedentibus) difficultas, v. 5. continetur: Eadem, viz. Imago modò Mas, modò Fœmina, modò Puer, & subitò Senex per somnium apparet; Sed ista eo modo quo reliquæ explicari potest: Saltem in explicandis Somniis quorum maximam partem obliiti sumus frustra moramur.

821. *Illud in his rebus vitium, &c.*) Gifanius,

*Illud in his rebus vitium vehementer
ineffo,*

*Effugere illorumque errorem præ-
meditemur.*

Alii,

*Illud in his rebus vitium vehementer
vise*

*Effugere, errorem vitareque præme-
tuentur.*

Faber,

*Illud in his rebus vitium vitare me-
mento,*

*Effugere illorumque errorem præ-
metuentur.*

Id est cautè, sedulò, consideratè.
Nescio quis,

*Illud in his rebus vitium vehementer
nolle*

Et fugere errorem, vitareque præ-
metuentur:

Snbauditur *ἔτι*, oportet: Nardius
denique,

*Effugere errorem illorum, qui hæc
præmeditentur.*

Sed de his litigent Grammatici; Præcedenti disputationi subicit, v. 35: aliam Epicuri opinionem, quam, nisi Providentiam admitteret, explicare & defendere fuit necesse. Hæc autem est, Nihil in procreandis Animalibus Providentiæ ratio molita est, nam neque Oculi facti sunt ad videndum, neque Auris ad audiendum, neque Lingua ad loquendum, neque Pedes ad ambulandum, quoniam prius hæc nata sunt quàm esset Loqui, Videre, Audire, Ambulare: Uno verbo, docuit *Epicurus*, non membra facta ex destinatione ad Usus, sed membris casu genitis, oblatum Usus arreptum fuisse: Nam ut quidpiam ob Usus fiat aliquem præcognosce debet Usus, aut præexistere aliquid ex quo is Usus necessarius commodusve significetur. Nempe nisi Usus quidam præfuisset pugnandi, indormiendi, sitim restinguendi, futurum non fuit ut Arma, Cubilia, Pocula excogitentur. Oculus verò Videndi causa non potuit fieri, cùm nihil esset Visum, & ignoraretur quidnam Visio foret; Neque Auris Auditus causa, cùm & nihil foret Auditum, & nesciretur quid esset Auditio: Atque ita de aliis.

Proceros passus, ideo fastigia posse
 Surarum, ac Feminum pedibus fundata plicari:
 Brachia tum porro validis ex apta lacertis
 Esse, Manusque datas utraque à parte ministras;
 Ut facere ad vitam possimus, quæ foret usus.

825

Cætera de genere hoc inter quæcunque pretantur: 830

Omnia perversa præpostera sunt ratione.

Nil adeo quoniam natum 'st in Corpore, ut uti
 Possemus, sed quod natum 'st, id procreat usum;

Nec fuit ante Videre Oculorum lumina nata:
 Nec dictis Orare prius, quàm Lingua creata 'st: 835

Sed potius longè Linguae præcessit origo

Sermonem, multòque creatæ sunt prius Aures,

Quàm Sonus est auditus: & omnia denique membra

Antè fuere (ut opinor) eorum quàm foret usus.

Haud igitur potuere utendi crescere causa. 840

At contrà conferre manu certamina pugnae,

Et lacerare artus, fœdareque membra cruore,

Antè fuit multò, quàm lucida tela volarent.

Et vulnus vitare prius natura coëgit,

Quàm daret objectum parmae læva per artem. 845

Scilicet & fessum corpus mandare quieti,

Multò antiquius est, quàm lecti mollia strata.

Et sedare sitim prius est, quàm pocula, natum.

Hæc igitur possent utendi cognita causa

Credier, ex usu quæ sunt vitæque reperta. 850

Illa quidem seorsum sunt omnia, quæ prius ipsa

Nata, dedere suæ post notitiam utilitatis.

Quo genere in primis Sensus, & Membra videmus,

Quare etiam atque etiam procul est ut credere possis,

Utilitatis ob officium potuisse creari. 855

Illud item non est mirandum, Corporis ipsa

Quod

829. *Quæ foret.*) Rectius quàm *quæ ferat.*

834. *Videre.*) Usus videndi, ut *Re-æ Lactantius*, lib. III. de Opif. Dei, Cap. 6.

845. *Quam daret objectum, &c.*) Nihil fortasse est quamobrem hic aliud quàm quod prima fronte apparet, quæ-
 ratur, sed nec abs re tamen fuerit di-
 cere, Clypeatos olim, & præcipue

Peltastas discursare per hostilia castra
 solitos, eo tantum fine, ut obvios pro-
 truderent, quod cæteræ copiæ disturba-
 tos jam & perculosos aggredierentur.
Faber.

850. *Vitæque.*) Ita hoc loco usurpat
Vitam, ut Græci τὸν βίον, non ζῆν, pro
 Experientia, viz. & πρᾶξι τῶν ἐν
 τῷ βίῳ. *Faber.*

856. *Illud item non est, &c.*) Circa
 Famem

Quod natura Cibus quærit quouisque animantis.
 Quippe etenim fluere, atque recedere corpora rebus
 Multa modis multis docui, sed plurima debent
 Ex animalibus iis, quæ sunt exercita motu;
 Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur,
 Multa per os exhalantur, quom languida anhelant:
 His igitur rebus rarefcit Corpus; & omnis
 Subruitur natura, dolor quam confequitur rem:
 Propterea capitur Cibus, ut fuffulciat artus,
 Et recreet vireis interdatus, atque patentem
 Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.

860

865

Humor item difcedit in omnia quæ loca cunque
 Pofcunt Humorem, glomerataque multa vaporis
 Corpora quæ ftomacho præbent incendia noltro,
 Diffupat adueniens liquor, ac reftinguit, ut ignem:
 Urere ne poffit calor amplius aridus artus.
 Sic igitur tibi anhela fitis de corpore noltro
 Abluitur, fic expletur jejuna cupido.

870

Nunc qui fiat, uti Paffus proferre queamus,
 Cùm volumus, varièque datum fit membra movere:

875

Et

Famem & Sitim fiquis difficultatem
 moveat, illam, v. 19. facilè expedit
Lucretius; E rebus omnibus multa
 Corpora emittuntur, ex Animalibus
 plurima, multa per poros Corporis,
 multa per Os effluunt; Subductis au-
 tem hisce partibus, cæteræ minùs co-
 hæreant, ideoque totum Corpus lan-
 guidiùs fiat neceffe eft; Ut hæc inter-
 valla repleantur, Cibus fumitur, pa-
 riterque Potus, inde iterum Corpus
 fit integrum, & vires reficiuntur;
 Potus infuper reprimt Calorem iftum
 qui Stomachum & Vifcera nimium tor-
 reret.

859. *Sed Plurima.*) Faber *Pluria*:
 Nihil muto.

866. *Atque patentem, &c.*) Hæc &
 quæ fequuntur venuftiffima, ubi enim
 Fames patulis fuis fancibus hians con-
 venientiùs quam in exficcatif penè ve-
 nis hofpitetur? & quid accommodatius
 dici poffit quàm anhelam fitim de Cor-
 pore noltro infuso Humore ablui?

875. *Nunc qui fiat uti, &c.*) De
 motu Voluntario Animalium, v. 30.

breviter inquiri, & hoc modo expli-
 cat: Simulachra quædam quibus Vo-
 luntas movendi in Animo excitari po-
 teft, pulfant Animum: Inde Vult A-
 nimus, & ut perficiat quod voluit,
 Animam fibi conjunctam & per totum
 Corpus diffufam (vid. lib. II. v. 260.)
 excitat; & inde protruditur tota mo-
 les: Quoniam verò tanto oneri moven-
 do Anima tenuis illa & subtilis fubftan-
 tia impar videretur, Aër externus ve-
 nit in fubfidium, qui Corporis rare-
 fcantis (nam Corpora motu exercita
 rarefcunt) poros & meatus fubiens
 onus pariter propellit, atque ita Cor-
 pus ab Anima intùs laborante, & Aëre
 externo fubeunte, ut Navis velis &
 remis promovetur. Tenuia quidem
 hæc funt instrumenta, fed & Ventus
 tenuis qui magnam navim protrudit,
 Manus debilis at Navim regit, & Gu-
 bernaculum contorquet, & Machinæ
 quædam vi non magna agitatæ immenfa
 pondera fuffollunt.

876. *Varièque.*) Meliùs quàm *Va-
 reque*, quod quidam Codd. exhibent.

Et quæ res tantum hoc oneris protrudere nostri
Corporis infuerit, dicam: tu percipe dicta.

Dico Animo nostro primum simulacra meandi
Accidere, atque Animum pulsare, ut diximus antè. 880

Inde Voluntas fit: neque enim facere incipit ullam
Rem quisquam, quam Mens providit, quid velit, antè.
At, quod providet, illius rei constat Imago.

Ergo Animus cum sese ita commovet, ut velit ire,
Inque gredi, ferit extemplo, quæ in Corpore toto 885

Per membra, atque artus, Animai dissita vis est:
Et facile est factu, quoniam conjuncta tenetur.

Inde ea proporro Corpus ferit, atque ita tota
Paullatim moles protruditur, atque movetur.

Præterea, tum rarefcit quoque Corpus, & Aër, 890
Scilicet ut debet qui semper mobilis exstat,

Per patefacta venit, penetratque foramina largus;
Et dispergitur ad parteis ita quasque minutas

Corporis: hinc igitur rebus fit utrinque duabus,
Corpus uti, ut Navis velis, ventoque, feratur. 895

Nec tamen illud in his rebus mirabile constat,
Tantula quòd tantum Corpus Corpuscula possint

Contorquere, & onus totum convertere nostrum.
Quippe etenim Ventus subtili corpore tenuis

Trudit agens magnam magno molimine Navim: 900
Et manus una regit quantovis impefe euntem:

Atque Gubernaculum contorquet quolibet unum.
Multaque per trochleas, & tympana pondere magno

Commovet, atque levi sustollit Machina nifu.

Nunc quibus ille modis Somnus per membra quietem 905
Inriget,

883. *At, quod providet, &c.*) At id quod Mens prævidet, illius rei, quam quis facere instituit, est Imago: *Lambinus*. Aliam sententiam, & quam veriore existimo, sequutus sum.

890. *Tum rarefcit.*) Animalium, quæ sunt motu exercita rarefcit Corpus: vid. v. 860.

894. *Hinc igitur.*) *Hinc igitur*: Faber: Et versu sequenti pro *Velis Ventoque*, optimè coniecit *Gassendus* legendum, *Remis Ventoque*, alioqui *Velis & Vento* una eademque res significaretur. *Gifanius* verò,

Corporis ut hac navis velis ventoque feratur:

ineptè.

902. *Quolibet Unum.*) Rectius forsitan quàm *Una*, viz. Manus, vel *Unus* Navis Rector.

903. *Trochleas.*) Vulgò *Posilis*: *Tympanum* autem est rota è solidis tabulis facta.

905. *Nunc quibus Ille modis, &c.*) Animal omnibus Sensuum operationibus perfunctum in cubili collocat *Lucretius*, non tamen deserit, sed dormit, contemplatur de *Somno*, usque

Inriget, atque Animi curas è pectore solvat:
 Suavidicis potius, quàm multis versibus, edam,
 Parvus ut est Cycni melior canor, ille Gruum quàm
 Clamor, in ætheriis dispersus nubibus Austri.

Tu mihi da tenuis aureis, animumque sagacem, 910
 Ne fieri negites, quæ dicam posse; retroque
 Vera repullanti discedas pectore dicta:

Tutemet in culpa quom sis ne cernere possis.

Principiò Somnus fit, ubi est distracta per artus
 Vis Animæ, partimque foras ejecta recessit: 915

Et partim contrusa magis concessit in altum.

Dissolvuntur enim tum demum Membra, fluuntque.

Nam dubium non est, Animæ quin opera sit

Sensus hic in nobis, quem cùm Sopor impedit esse,
 Tum nobis Animam perturbatam esse putandum 'st, 920

Ejectamque foras, non omnem; namque jaceret

Æterno Corpus perfunsum frigore lethi:

Quippe ubi nulla latens Animæ pars remaneret

In

ad v. 958. & de *Insomniis* quibus agitur, usque ad v. 1030. disputans: Somnus autem fit, cum ita labefactatur Anima, ut Artus suffulcire non valeat, (Anima enim est Corporis fundamentum) inde membrorum languor, & sensuum remissio: Quodd autem perturbatur Anima, illud quidem manifestum est; Nam Corpus ab Aëre externo & ab Aëre inspirato perpetuò labefactatur: Aër enim iste non tantum Corporis superficiem radit, sed poros & meatus pervadens ad partes intimas admittitur, easque verberat. Inde prima Corpora disjunguntur, eamque disjunctionem ipsius Animæ dissolutio sequatur necesse est, ita ut pars ejiciatur, pars (ut Plinii verbis ntar) in mediam sese recedat; reliqua verò pars distracta nimis per membra dispergatur. Hinc denique intelligi potest, cur Cibum aut lassitudinem gravissimus Somnus sequatur: Nam Cibus obturat nimis atque infarcit istos meatus, per quos Anima debet liberè ferri, inde major dispersio aut constipatio Animæ; Lassitudine verò debiliior fit Corpus, atque inde eadem sequuntur. *Ἰνρίγες*

τε γίνονται ποταμίον τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν τῶν κατ' ἄλγιν τὴν σύγκρισιν παρρησίων. ἢ ἐγκρατισμίων, ἢ διαφορμίων, ἢ τε καὶ συμπικρίων τινῶν τοῖς ἰσπαρμίον, τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, τὰ δὲ συνταρατρίων Epicurus ad Herodotum.

905. *Ille Somnus.*) Non temerè ponitur *Ille*, *ἐξ αὐτῆς* enim significat, ut alibi; à quo, viz. tot & tanta in humanum genus promanant bona.

906. *Inriget.*) Virgilius,
 — *Placidam per membra quietem*

Inriget. —

nunquam Vox venustior: Latini enim propriè *Rigua* appellant id genus rigationis quæ rivo fit & sulco, hinc *Rigua Nili* Plinio sunt Rivi, & *διάρυγες* è Nilo ductæ, & *Rigua aqua dulcis* apud eundem derivationes ex Aqua dulci: Qui autem intelligit quomodo Quies Artus omnes & Venas permanat, hæc etiam intelliget.

910. *Tenuis Aures.*) Alii, *Teneras* interpretantur, Ego verò *Acutas*: Lucretius, lib. I. v. 45. *Vacuas Aures.*

912. *Discedas.*) Melius quàm *Discedant.*

In membris, cinere ut multa latet obrutus Ignis,
Unde reconfari Sensus per membra repente
Possit ut ex igni cæco confurgere Flamma. 925

Sed quibus hæc rebus novitas confletur & unde
Perturbari Anima, & Corpus languescere possit,
Expeditam: tu fac ne ventis verba profundam.

Principiò, externa Corpus de parte necessum'ft, 930

Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque ejus crebro pulsariet ictu.

Proptereaue fere res omnes, aut Corio sunt,
Aut Seta, aut Conchis, aut Callo, aut Cortice testæ.

Interiorem etiam partem spirantibus Aër 935

Verberat hic idem cum ducitur, atque reflatur.

Quare utrinque secus quom Corpus vapulet, & quom
Perveniant plagæ per parva foramina nobis

Corporis ad primas parteis, elementaque prima;
Fit quasi paullatim nobis per membra ruina. 940

Conturbantur enim posituræ principiorum

Corporis, atque Animi, sic, ut pars inde Animæ
Ejiciatur & introrsum pars abdita cedat;

Pars etiam distracta per artus, non queat esse

Conjuncta inter se, nec motu mutua fungi: 945

Inter enim seipit aditus Natura, viaeque.

Ergo Sensus abit mutatis motibus altè.

Et quoniam non est quasi quod suffulciat artus,

Debile fit Corpus, languescunt omnia membra:

Brachia, Palpebræque cadunt, Popliteque procumbunt. 950

Deinde

925. *Reconfari.*) Ita suprâ, *Accensi* illius Codicibus *Lambini* conjecturam
Sensus, & *Accendunt Sensus*. libenter præfero.

926. *Cæco.*) Ita Codd. & rectè. 947. *Altè.*) Penitus: Qui aliter
Vulg. *Testo*. sentit, Idem cum *Fayo Altè*, Intus,

632. *Tundier.*) Rectè, ut v. 955.

Contusa. Alii, *Trudier*.

933. *Proptereaue.*) Id est, ut res
sint ab injuria Aëris externi tutiores,
& munitiores.

934. *Aut Seta.*) *Gifanius*, *Aut e-*
tiam; Alii, *Aut cute conclusæ*.

945. *Motu mutua fungi.*) Sic lib. II.
v. 75.

— *Inter se Mortales* mutua vi-
vunt.

946. *Aditus.*) *Gifanius* *Coitus*: Sed

illius Codicibus *Lambini* conjecturam
libenter præfero.

947. *Altè.*) Penitus: Qui aliter
sentit, Idem cum *Fayo Altè*, Intus,
seu Intrinsecus, ineptè interpretetur.

950. *Procumbunt.*) *Gifanius*, *Pro-*
cubant, ut luxatus versus luxatis po-
plitibus conveniat; pntide. *Cubant*
pro, *Turnebus*. Alii autem legunt,

— *Poplitesque cubanti*,

& subjungunt,

Sæpe etiam summittuntur, viresque
resolvunt.

Alii,

Sæpe tama summittuntur, viresque
resolvunt.

Deinde cibum sequitur Somnus, quia quæ facit Aër,
Hæc eadem Cibus, in venas dum diditur omneis,
Efficit: & multò Sopor ille gravissimus exstat,
Quem satur, aut lassus capias, quia plurima tum se
Corpora conturbant magno confusa labore.

955

Fit ratione eadem conjectus porro Animai
Altior, atque foras ejectus largior ejus,
Et divisior inter se, ac distractior intus.

Et quoi quisque fere studio devinctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum sumus antè morati,
Atque in qua ratione fuit contenta magis Mens,
In Somnis eadem plerumque videmur obire:

960

Causidici causas agere, & componere leges:

Induperatores pugnare, ac prælia obire:

Nautæ contractum cum ventis cernere bellum:

965

Nos agere hoc autem, & Naturam quærere rerum
Semper, & inventam patriis exponere chartis.

Cætera sic studia, atque artes plerumque videntur

In Somnis Animos Hominum frustrata tenere.

Et, quicumque dies multos ex ordine ludis
Adsiduas dederunt operas, plerumque videmus,
Quom jam destiterint ea Sensibus usurpare,
Reliquas tamen esse vias in Mente patenteis,

970

Qua

Dicitur autem *Tama*, cum labore viæ
Sanguis in crura descendit, & tumo-
rem facit: Festus. *Lambinum* verò
sequor, qui legit *procumbunt*, & ver-
sum *Sape*, &c. rejicit.

954. *Quia plurima*, &c.) De Somno
saturi jam actum est, at quatuor Ver-
su, qui deinceps sequuntur, docent,
cur gravissimus sit ille Somnus quem
Lassus capiat; atque inde facile intel-
ligi potest quid velint voces *Magnus*
Labor, v. 955. ab Interpretibus non-
dum satis explicatæ.

959 *Et quoi quisque*, &c.) Jam de
Insomniis; Censet autem Epicurus,
ut suprà declaratum est, Animos dor-
mientium externis & adventitiis Si-
mulachris pulsari; Inde Insomnia:
Quòd verò ea somniemus maximè qui-
bus per vigiliam studiosè incubueri-
mus, cum omne genus Simulachra

præstò adsint, id fit, quia isti meatus,
per quos toties intrarunt Simulachra,
patent; & faciliùs admittunt Imagines
quæ ad ista Studia, quàm quæ ad res
alias pertinent. Et non tantum Ho-
minum sed aliorum Animalium In-
somnia hoc modo explicari possunt.
Alia autem Insomnia magis terrent
quàm alia: Nec id quidem mirum, ea
enim tercant necesse est, & acriùs la-
cessant, quorum Simulachra è Semi-
nibus asperis compacta sunt, & pun-
gunt mentes in quas incidunt.

963. *Componere leges*.) Sunt qui le-
gunt, *Lites*.

965. *Contractum cernere bellum*.) Gi-
fanius, *Degere bellum*: At Plautus,
Certamen cernere.

973. *Reliquas tamen*.) His verbis
vocalam *At* præponit Gifanius, cui
nullus placet versus, nisi vitiosus.

Qua possint eadem rerum Simulacra venire.
 Permultos itaque illa dies eadem obversantur 975
 Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
 Cernere saltanteis, & mollia membra moventeis:
 Et citharæ liquidum carmen, chordasque loquenteis
 Auribus accipere, & confectum cernere eundem,
 Scenarumque simul varios splendere decores. 980
 Usque adeo magni refert studium, atque voluntas,
 Et quibus in rebus consuerint esse operati
 Non Homines solum, sed verò Animalia cuncta.

Quippe videbis Equos forteis, cum membra jacebunt,
 In Somnis sudare tamen, spirareque sæpe, 985
 Et quasi de palma summas contendere vireis,
 Tunc quasi Carceribus patefactis sæpe quiete:
 Venantumque Canes in molli sæpe quiete
 Jactant crura tamen subito, vocesque repente
 Mittunt, & crebras reddunt naribus auras, 990
 Ut vestigia si teneant inventa ferarum.
 Expergetæque sequuntur inania sæpe
 Cervorum simulacra, fugæ quasi dedita cernant;
 Donec discussis redeant erroribus ad se:

At consueta domi Catulorum blanda propago 995
 Degere, sæpe levem ex oculis, volucrumque soporem
 Discutere, & corpus de terra conripere instant,
 Proinde quasi ignotas facies, atque ora tuantur.

Et quàm quæque magis sunt aspera semina eorum,
 Tam magis in Somnis eadem sævire necessum est. 1000
 At variæ fugiunt Volucres, pennisque repente
 Sollicitant Divum nocturno tempore lucos,

Accipi-

987. *Tunc quasi Carceribus, &c.*) Hunc versum rejiciunt Interpretes, retineri tamen posse judicat Lambinus, si legatur, è lib. II.

Tunc quasi Carceribus patefactis tempore puncto,
 è quo loco forsan in locum alienum delatus est.

994. *Erroribus.*) Ita Turnebus, & rectè quidem; Valeant autem Codd. *Gifanii* cum suis *Terroribus*, quid enim terreat Canes vestigia feræ, Leporis forsan, persequentes?

996. *Degere, &c.*) Hunc versum

postulante sententia inseruit Lambinus.

999. *Semina eorum.*) Viz. Canum, Lambinus: Sed fallitur Interpres, nam tota de Canibus disputatio absoluta est, & jam agitur de Insomniis terrificis, quæ excitantur à Simulachris fluentibus è rebus quæ ex asperis Seminibus componuntur; Rectius igitur legendum, *Seminiorum*: Seu potius, *Semina rerum*.

1002. *Sollicitant, &c.*) Agnosce Scomma Lucretio dignum, Divi, viz. hospites suas Aves ab Imagine Accipitris tueri non valent.

Accipitres somno in leni si proelia, pugnasque
Edere sunt perfectantes, visæque volantes.

Porro Hominum mentes magnis quæ motibus edunt? 1005
Magna etenim sæpe in Somnis faciuntque, geruntque.

Reges expugnant, capiuntur, proelia miscent;

Tollunt clamores, quasi si jugulentur ibidem:

Multi depugnant, gemitusque doloribus edunt;

Et quasi pantheræ morfu sævique leonis 1010

Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.

Multi de Magnis per Somnum rebu' loquuntur,

Indicioque sui facti persæpe fuere:

Multi mortem obeunt, multi de montibus altis

Se quasi præcipitent ad terram corpore toto 1015

Exterrentur, & ex Somno, quasi mentibu' capti,

Vix ad se redeunt permoti corporis æstu.

Flumen item sitiens, aut fontem propter amœnum

Adsidet, & totum prope faucibus occupat amnem.

Pusi sæpe lacum propter, se, ac dolia curta, 1020

Somno devincti credunt extollere vestem,

• Totius humorem saccatum ut corpori' fundant:

• Cùm Babylonica magnifico splendore rigantur.

Tum, quibus ætatis freta primitus insinuantur,

Semen

1004. *Visæque volantes.*) Dicebant veteres, *Hæc Accipitræ*: Faber.

1020. *Pusi.*) *Pusi*, *Puri*, *Pueri*, legi potest, eadem enim omnium significatio: Faber.

1020. *Dolia curta.*) In urbe populosissima, siqua unquam fuit, (Romam dico) dolia in angulis platearum erant, in quæ peregrini homines, vel Cives qui de faciendo domi lotio (sic enim loqui solent Latini) antequam in publicum prodirent, non cogitarent, vesicam exonerare soliti fuerunt; Unice ad hunc locum facit quod apud *Macrobius* legere est, lib. II. cap. 12. *Saturnal Inde ad Comitium vadunt, ne litem suam faciant; dum eunt, nulla est in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui Vesicam plenam vini habeant.* Curta autem, semisfacta, ad eos usus satis apta: Cæterum Dolia illa erant lateritia, vel figlini operis, non lignea. Faber.

1022. *Humorem saccatum.*) Honestè positum pro *Lotio*, iisdem vocibus utitur *Arnobius*: Notum quid sit *Saccus* & *Saccatus*, cùm de Vino & laticibus percolandis agitur: *Martialis*,

Cæcuba saccentur, quæque annus coxit Opimi.

1023. *Cùm Babylonica magnifico splendore.*) *Babylonica* strata magnifica & splendida, ut apud *Virg.*

— *Equos splendore nivali.*

1024. *Tum quibus ætatis, &c.*) Ubi Quidam *Lucretii* immodestiam, ibi Ego illius Artem agnosco & suspicio: Neque profectò Ille unquam aliquid de hujusmodi Infomniis, nisi ad connectendam sequentem de Libidine & Amore disputationem necessaria fuisset istorum explicatio.

1024. *Ætatis freta.*) *Ætatis* æstus, & fervor, Adolescentia scilicet. Faber.

Semen ubi ipsa dies membris matura creavit; 1025
 Conveniunt Simulacra foris è corpore quoque,
 Nutria præclari voltus, pulchrique coloris:
 Qui ciet inritans loca turgida semine multo,
 Ut, quasi transactis sæpe omnibu' rebu' profundant
 Fluminis ingenteis fluctus, vestemque cruentent. 1030

Sollicitatur id in nobis, quòd diximus antè,
 Semen; adulta ætas cum primùm roborat artus.
 Namque alias aliud res commovet, atque laceffit:
 Ex homine humanum Semen ciet una Hominis vis.
 Quod simulatque suis ejectum sedibus exit, 1035
 Per membra, atque artus decedit corpore toto
 In loca conveniens nervorum certa; cietque
 Continuo parteis genitales corporis ipsas:
 Inritata tument loca Semine, fitque voluntas
 Ejicere id, quò se contendit dira libido; 1040

Idque petit corpus mens, unde est saucia amore;
 Namque omnes plerumque cadunt in vulnus, & illam
 Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu,
 Et si comminus est, hostem ruber occupat humor.

Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum, 1045
 Sive Puer membris muliebribus hunc jaculatur,

Seu

1026. *E corpore quoque.*) Quoque, quod non temere; Hinc itaque sæpissime fit ut mutilati parte aliqua Corporis mutilatos etiam gignant, quod certissimis exemplis probari possit: *Faber.* Hoc quidem verum, sed aliud agebat *Lucretius*, quod alii conjiciant melius quàm Ego exprimam.

1029. *Transactis omnibus rebus.*) Quali τῇ Ἀφροδίτῃ τελίσσαντες, uti optimum Scriptorem, & harum rerum peritum loqui scimus. *Faber.* Theocritus, Idyll. 2.

— Επερχθῆναι τὰ μέγιστα —
 1030. *Fluminis.*) Alii, *Seminis.*

1031. *Sollicitatur id in nobis, &c.*) Tota Libido, tam quæ ad Animum, tam quæ ad Corpus spectat, v. 18. explicatur: Formosa; viz. Simulachra Animum commovent; Ille verò semen ex omnibus membris in partes Genitales deducit, quæ partes tument, & deinde res ipsa peragitur. Præter hæc nec Venerem nec Cupidinem expectes.

1034. *Una Hominis vis.*) Sive Imago formosi Corporis commovens Animum, sive Animus ipse semen è toto Corpore deducens.

1036. *Corpore toto.*) Toto inquit,

quod non temere; Hinc itaque sæpissime fit ut mutilati parte aliqua Corporis mutilatos etiam gignant, quod certissimis exemplis probari possit: *Faber.* Hoc quidem verum, sed aliud agebat *Lucretius*, quod alii conjiciant melius quàm Ego exprimam.

1040. *Dira libido.*) Huic quidam subjiçunt,

Inciat irritans loca turgida semine multo,

frustrà.

1042. *Namque omnes plerumque, &c.*) Hunc & duos sequentes versus rejiciunt Interpretes, qui tamen ad rem facere, & non indigni *Lucretio* videntur.

1047. *Membris muliebribus.*) *Mollicellis, delicatis, quæ meram spirant Cyprin.* *Faber.* Quænam verò sint *Membra pueri muliebria*, inquirant qui nesciunt; Certò Puer mollicellus & delicatus æquè ac *Mulier toto Corpore amorem* jactaret. Sed rectè *Faber.*

Seu Mulier toto jactans è corpore amorem,
 Unde feritur, eo tendit, gestitque coire,
 Et jacere humorem in corpus de corpore ductum :
 Namque voluptatem præfagit multa cupido.
 Hæc Venus est nobis, hinc autem 'st nomen Amoris :
 Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor
 Stillavit gutta, & successit fervida cura.
 Nam si abest quod ames, præsto Simulacra tamen sunt
 Illius, & nomen dulce obversatur ad aureis.

1050

1055

Sed fugitare decet Simulacra, & pabula amoris
 Absterrere sibi, atque aliò convertere mentem :
 Et jacere humorem conlectum in corpora quæque :
 Nec retinere semel conversum unius amore :
 Et servare sibi curam, certumque dolorem.

1060

Ulcus

1052. *Hinc autem est Nomen Amoris.*
 Levis est mutatio, tamen necessaria :
 Leg. *Numen.*

1054. *Fervida Cura.*) Eam lectionem
 certe quilibet probabit qui ex Animi
 sententia dixit

--- *Nunc scio quid sit Amor.*

Cura illa, de Amore dico, fervida est,
 coquit, urit ille Nitor, *μαλίστ' ὅν Βί-
 λει, πύρροντα βίαινα, πύρ' πάντα
 βίωπλαι.* Faber: Probabit etiam ille,
 qui observat *Lucretium* ortum Cupidi-
 nis, atque incrementum explicare;
 Primum Veneris gutta in Cor stillat,
 deinde vehemens cupido, quæ per Si-
 mulachra jugiter advenientia, imò per
 fabulas nutritur.

1057. *Sed fugitare decet.*) In toto
 Latio, quantum quantum est, nihil,
 ut opinor, quidquam leges, quod æ-
 què legi oporteat atque eos versus qui
 hunc sequuntur. Nam multis argu-
 mentis probat Poeta, certissimam Ho-
 mini pestem ab re Venerea esse, atque
 adeo cane pejus & angus vitari oportere
 nugivendulas istas mulierculas, quæ
 suos amatores offrænatos ductitant :
 Denique rem, famam, sanam Men-
 tis Corporisque valetudinem ea via de-
 finire ostendit. Sed *Lucretius* quo fine
 scripsit? An ut Leoninas operas præ-
 beret, & ex pessimo omnium mer-
 cimonio rem faceret auctiorem? Hoc

quidem multis temporibus alii Poète
 fecerunt, quibus profuit, & nunc for-
 tasse nonnullis prodest. Sed vitæ inte-
 gritas, gravitasque morum, ac tot sa-
 luberrima præcepta hic illic per totum
 opus sparsa hujusmodi suspicionem longè
 à *Lucretio* amoliuntur. Hæc de
 consilio Poète *Faber*, nec falsò: Ni-
 hil de dictione, quæ tamen est purissi-
 ma, nec *Lucretium* in ulla parte totius
 operis quàm in hac magis diligentem
 invenies, ita verò simplex & signifi-
 cans, ut interpretationem non admit-
 tat. Quippe in iis vocibus quæ parùm
 verecundæ sunt, Latium, saltem quod
 ego scio, non est copiosum, *Latina*
 quidem habet & *Romana* verba (vid.
Martialis Lib. XI. Ep. 20. (sed ea ta-
 men parè invenit, & parcius utitur.

1058. *Absterrere sibi.*) Infra,

*Nec divina satum genitalem numina
 cuiquam*

Absterrere.

Alii tamen conjiciunt legendum,

Abstergere sibi.

1060. *Conversum unius amore.*) Re-
 vocandam arbitror quorundam Codi-
 cum lectionem, quæ talis est,

*Nec retinere semel conceptum unius
 amorem.*

Id verius quàm si Tripode ex *Phæbi*:
Faber.

Ulcus enim vivescit, & inveterascit alendo,
Inque dies gliscit furor, atque ærumna gravescit,
Si non prima novis conturbes vulnera plagis,
Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
Aut alio possis Animi traducere motus.

1065

Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem:
Sed potius, quæ sunt sine pœna, commoda sumit.
Nam certa, & pura est sanis magis inde voluptas,
Quàm miseris, etenim potiundi tempore in ipso
Fluctuat incertis erroribus ardor Amantum:
Nec constat quid primum oculis, manibusque fruuntur.
Quod petiere premunt arctè, faciuntque dolorem
Corporis, & denteis inlidunt sæpe labellis.
Osculaque adfigunt, quia non est pura voluptas:
Et stimuli subsunt, qui instigant lædere idipsum,
Quodcunque est, rabies unde illæ germina surgunt.
Sed leviter pœnas frangit Venus inter Amorem,
Blandaue refrænât morsus admistâ voluptas.

1070

1075

Namque in eo spes est, unde 'st ardoris origo,
Restingui quoque posse ab eodem corpore flammam;
Quod fieri contra coram natura repugnat:
Unaue res hæc est, quouis quàm pluria habemus,
Tam magis ardescit dira cuppedine pectus.
Nam Cibus, atque Humor membris adsumitur intus
Quæ quoniam certas possunt obsidere parteis,
Hoc faciliè expletur laticum, frugumque cupido;
Ex hominis verò facie, pulchroque colore,
Nil datur in corpus præter Simulacra fruendum
'Tenuia, quæ vento spes raptat sæpe misella.

1080

1085

Ut

1062. *Ulcus.*) Vid. Mart. Ep. 60. lib. XI. *Inveterascit*) Terentius, Prol. Hecyr.

Novus qui exactus feci ut inveterascerent.

Donatus, *Inveterascerent*, in consuetudinem venirent: Et Cicero, IV. Tuscul. *Inveteratio* autem, ut in Corporibus, ægrius depellitur quàm Perturbatio.

1064. *Conturbes.*) Quo modo Catullus ad Lesbiam,

*Dein cum millia fecerimus,
Conturbabimus illa, &c.*

1077. *Rabies illæ.*) *Illius rabiei.* Ita enim Veteres. V. 1053. *illæ* dulcedinis.

1082. *Coram.*) MS. *Totum.*

1090. *Quæ vento raptat spes sæpe misella.*) Rejicit Lambinus. Gifanius, *Quæ vento captat spes sæpe misella. Vento pro frustra*, id est, quæ non tam sibi quàm vento, ut ea ille differat, captat: Ita mox, *frustra*que laborat. Hunc verò locum sex septemve dies in Animo versans Faber tandem ad veram lectionem pervenit,

Tenuia,

Ut bibere in fomnis Sitiens quom quærit & humor 1090
 Non datur, ardorem in membris qui stingere possit:
 Sed laticum Simulacra petit, frustra que laborat:
 In medioque sitit torrenti flumine potans.
 Sic in amore Venus Simulacris ludit Amanteis,
 Nec satiare queunt spectando corpora coram: 1095
 Nec manibus quidquam teneris abradere membris
 Possunt, errantes incerti corpore toto.

Denique quom membris conlatis flore fruuntur.
 Etatis, quom jam præfagit gaudia corpus,
 Atque in eo est Venus, ut muliebria conferat arva; 1100
 Adgunt avidè corpus, junguntque salivas
 Oris, & inspirant pressantes dentibus ora,
 Nequicquam: Quoniam nihil inde abradere possunt,
 Nec penetrare, & abire in corpus corpore toto
 Nam facere interdum id velle, & certare videntur: 1105
 Usqueadeo cupidè Veneris compagibus hærent,
 Membra voluptatis dum vi labefacta liquefcunt.
 Tandem ubi se rupit nervis conlecta cupido,
 Parva fit ardoris violenti pausa parumper;
 Inde redit rabies eadem, & furor ille revisit, 1110
 Quom sibi quod cupiant ipsi, contingere quærent:
 Nec reperire malum id possunt quæ machina vincat:
 Usque adeo incerti tabescunt vulnere cæco.
 Adde quòd absument vireis, pereuntque labore. 1115
 Adde quòd alterius sub nutu degitur ætas.
 Labitur interea Res, Vadimonia fiunt,
 Languent officia, atque ægrotat fama vacillans;

Unguenta,

Tenuia, quæ Ventis suevit raptare
 procella.

At verum, Lector, vel ita emenda-
 tum rejice.

1099. *Flore fruuntur.*) Gifanius,
Flore utuntur. Palmerius, *Flore Lu-*
untur, id est, *ἀνθίστας*, Flos autem
 est,

Id quod sponte sua solet remitti,

Cum Mens est pathicæ memor puellæ.
Luuntur quàm hic propriè, nemo igno-
 rat, qui hoc sciat modo, cum perfici-
 unt, solvi: Vid. v. 1108. De qua
 conjectura ita Faber. Vides, præcla-
 ra ingenia non amant quæ in medio po-

sita sunt; Quid enim facilius, Lati-
 niussvè quàm *frui ætata*, *flore ætatis*
frui? Quare Palmerio alius comes
 quærendus est, Ego solus eo. Lam-
 bius, *Flore juvantur.*

1115. *Adde quod absument*, &c.)
 V. 28. recenset Incommoda Amoris,
 quæ res damnosa est, & misera servi-
 tus; suspicionibus obnoxia, & cujus,
 nisi prorsus insanias, pœniteat neces-
 se est.

1118. *Officia.*) Ovidius, Remed.
 Amoris, v. 627.

*Nec quæ ferre solet spatiantem por-
 ticus illam,*

Te

Unguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident:

Scilicet & grandes viridi cum luce smaragdi

Auro includuntur, teriturque thalassina vestis

1120

Affiduè, & Veneris sudorem exercita potat:

Et benè parta patrum fiunt Anademata, Mitræ:

Interdum in pallam, ac Melitensia, Cæaque vertunt.

Eximia veste & victu Convivia, Ludi,

Pocula crebra, Unguenta, Coronæ, Serta parantur; 1125

Nequicquam: Quoniam medio de fonte leporum

Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat:

Aut quòd conscius ipse Animus se fortè remordet,

Desidiosè agere ætatem, lustrisque perire:

Aut quòd in ambiguo Verbum jaculata reliquit:

1130

Quòd cupido adfixum cordi vivescit, ut Ignis:

Aut nimium jactare oculos, aliumve tueri

Quod putat, in voltuque videt vestigia risus.

Atque in Amore mala hæc proprio, summèque secundo

Inveniuntur, in adverso verò, atque inopi sunt,

1135

Prendere quæ possis oculorum lumine aperto,

Innu-

*Te ferat, Officium neve colatur
idem.*

1119. *Unguenta, &c.*) Unguenta locum hîc habere nequeunt, fortasse itaque legendum *Unioque, &c.* Nam & calceis additos Uniones & Margaritæ fuisse, notum est. Fortasse *Fibulaque*, nam & fibulis gemmeis nonnunquam utebantur Luxuriosi nepotes: Sed & multa alia possunt substitui, *Faber*: Et ipse alibi substituit *Tyrrhena*; nam noti sunt Tyrrheni calcei, ut & Sicyonii. Utrique enim & splendidorum hominum erant, & delicatiorum. Tullius, de Oratore, lib. I. *Si mihi calceos Sicyonios attulisses, non uterer, quamvis essent habiles, Et apti ad pedem, quia non essent viriles*: Vid. denique Julium Pollucem.

1121. *Thalassina vestis.*) Cærulei quidem coloris, sed qui viridantis aliquid habet.

1122. *Anademata.*) Redimicula, Fasciolaræ, Catenulæ, &c.

1124. *Melitensia, Cæaque.*) Hefychius, *Μελίτια, ὀδονά τινα διαφόρα ἐκ Μελίτης τῆς ἡσῦ*: Cicero, Verris

na secunda, memiuit multoties *Melitensium Vestium*, & Verrina quarta, Melitam oppidum Verri ait *textrinum per triennium ad muliebrem vestem conficiendum fuisse*, & inter Melitenses artifices commendat imprimis Diodorus, *τὰς ὀδονὰς ποιῆσαι τῇ τε λευκότητι καὶ τῇ μαλακότητι διαπεπῆ*. Bochartus. Plinius, lib. IV. de Ceo insula, *Ex hac profectam delicatorem fæminis vestem auctor est Varro.*

1128. *In ipsi floribus angat.*) Tum maximè cùm Amor suas delicias & nequeat amantibus propinat.

1135. *Amore proprio.*) Amor proprius est, cùm quis à muliercula ita amatur, ut omnes alios illa abs se segreget, cui opponit Lucretius, *Amorem adversum & inopem*, id est, in quo multa tibi adversa sunt, & quo Amicam habes non fatis morigeram.

1137. *Lumine aperto.*) In adverso Amore tot tantæque sunt calamitates, ut nemo non illos facile pervideat. Alii tamen legunt *operto*, id est, cæco, Quilibet, viz. vel cæcus videat.

Innumerabilia: ut melius vigilare fit ante,
 Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.
 Nam vitare, plagas in amoris ne laciatur,
 Non ita difficile est quàm captum retibus ipsis 1140
 Exire: & validos Veneris perrumpere nodos.

Et tamen implicitus quoque possis, inque peditus
 Effugere infestum, nisi Tute tibi obvius obstes:
 Et prætermittas Animi vitia omnia primum;
 Tum quæ Corpori sunt ejus, quam percupis, ac vis. 1145
 Nam hoc faciunt Homines plerumque cupidine cæci:
 Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda verè.
 Multimodis igitur pravas, turpeisque videmus
 Esse in deliciis, summoque in honore vigere.

Atque alios alii inrident, Veneremque suadent 1150
 Ut placent; quoniam fædo affligantur amore:
 Nec sua respiciunt miseri mala maxima sæpe.

Nigra, *μελίχροσ* est: Immunda & Fœtida, *ἄκοσμος*
 Cæcia, *παλλάδιον* Nervosa, & Ligna, *δορκάς*
 Parvola, Pumilio, *χαρίτων ἴα*; tota merum sal: 1155
 Magna, atque Immanis, *κατάπληξις*, plenaque honoris:
 Balba, loqui non quit, *τραυλίζει*. Muta, pudens est.

At Flagrans, Odiosa, Loquacula, *λαμπάδιον* fit.
 Ἰσχυρὸν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit
 Præ macie: *ραδιὴ* verò est, jam Mortua tussi. 1160
 At Gemina & Mammosa, Ceres est ipsa ab Iaccho.

Simula,

1140. *Ne laciatur.*) Lacio, in fraudem induco, *Festus*, & infra *Lucretius*, *Quo* lacere in fraudem possit.

1143. *Et tamen implicitus, &c.*) Sed Miser jam capitur & adstringitur, quis expedit? Id agit Poëta, v. 43. melius *Chryippo* & *Crantore*.

1151. *Atque alios alii, &c.*) Hos tres versus deleri vult Lambinus, Ego nolim; sunt enim Lucretiani, & optimi sensus: Amatores quidam suadent amico suo qui deformem puellam amat, ut Venerem sibi propitiam faciat, à qua hujusmodi amor immixtus est, cum interim ipsi minus amabilem, minus venustam ament. *Faber*.

1156. *Χαρίτων ἴα.*) Sive *μία*, le-
 gas, nihil interest.

1158. *Τραυλίζει.*) Levissimum oris vitium, *τραυλισμός*.

1159. *Λαμπάδιον.*) Quia faces è picea, &c. crepitant.

1161. *Ραδιὴ verò est, jam mortua tussi.*) Quia tussis postquam in ἔξιν abit, corpora tenuat, ideo ut hoc vitium verbis minuerent, puellas ejusmodi *ραδιὰς* vocabant: à Theocrito Cyparissii *ραδιὰι* dicuntur, ubi *ἐπιμακίς* & *λεπλὴς* ait significari Scholiastes.

1162. *Ceres ipsa ab Iaccho.*) Ab Iaccho Ceres, Musa ut prædicat Lucretii, Mammosa: *Arnobius*, lib. III. contra gentes. *Ceres ab Iaccho*, id est, Ceres ἢ τῷ Ἰάκχῳ, quam, viz. amavit Bacchus.

Simula, σιληνή, ac Satyra 'st, Labiosa, Φίλημα.
Cætera de genere hoc longum 'st si dicere coner.

Sed tamen esto jam quantovis oris honore,
Quoi Veneris membris vis omnibus exoriat: 1165

Nempe aliæ quoque sunt, nempe hac sine viximus antè;

Nempe eadem facit, & scimus facere omnia turpi:

Et miseram tetrīs se suffit odoribus ipsa,

Quam famulæ longè fugitant, furtimque cachinnant

At lacrymans exclusus Amator limina sæpe 1170

Floribus & Sertis operit, posteisque superbos

Unguit Amaracino, & foribus miser oscula figit.

Quem si jam admissum, venientem offenderit aura

Una modo, causas abeundi quærat honestas:

Et meditata diu cadat altè sumpta querela: 1175

Stultitiæque ibi se damnet, tribuisse quod illi

Plus videat, quàm mortali concedere par est.

Nec Veneres nostras hoc fallit: quò magis ipsæ

Omnia summopere hos vitæ postscenia celant.

Quos retinere volunt, adstrictosque esse in amore: 1180

Nequicquam: Quoniam tu animo tamen omnia possis

Protrahere in lucem, atque omneis anquirere nifus.

Et si bello animo 'st, & non odiosa vicissim,

Prætermittet te humanis concedere rebus.

Nec

1163. *Simula, σιληνή.*) Quia ferè
simi pingebantur Sileni Bacchi comi-
tes, ut & Satyri: Sileni seniores, &
Satyrorum Magistri.

1163. *Labiosa, φίλημα.*) Inter blan-
ditias erat, *meum Osculum, meum sua-
vium, φίλημα, φιλημάτιον*, & ha-
bent labiosæ qui osculentur.

1168. *Nempe eadem facit, &c.)*
Eadem facit Turpi, id est: *Eadem ac
turpis*, sic suprà, lib. III.

— *Eadem aliis sopitu' quiete est:*
Hæc antè oculos Ovidius, cùm scri-
pserit Rem. Amor. v. 437.

Quid, qui clam latuit reddente, &c.

1174. *Quem si jam admissum venien-
tem.)* Alii, *Veniens*, & rectius; Fa-
ber conjicit, *vel Venti*, id est, vel
levissima res, folium, pluma, mu-
sca, &c.

1180. *Vita postscenia.)* Metaphora

à Theatro, *Postscenium* autem locus
post scenam, ubi multa fiebant quæ à
Spectatoribus non cernebantur. Per
vita Postscenia significat *Lucretius*,
omnia quæ meretrices domi faciunt,
cùm solæ sint, quæ suis amantibus oc-
cultæ esse volunt.

1184. *Et si bello, &c.)* Horum ver-
suum hæc sententia est, Quin etiam
nisi planè difficilis est & morosa, satis
multa apud illam videbis, quæ effi-
cient ut magno nifu opus non sit ad
deprehendenda Corporis vitia; Sed
ista finet ut pervideas, sperans Te non
ita illis offensum iri, quippe quæ non
unius mulieris propria sint, sed com-
munia omnium, *Faber*. *Prætermittet*
autem ut suprà, v. 1144.

*Et prætermittas animi vitia omnia
primum.*

Nec mulier semper ficto suspirat amore : 1185
 Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit.
 Et tenet adfuctis humectans oscula labris.
 Nam facit ex animo sæpe, & communia quærens
 Gaudia, sollicitat spatium decurrere amoris :
 Nec ratione alia Volucres, Armenta, Feræque, 1190
 Et Pecudes, & Equæ maribus subsidere possent,
 Si non, ipsa quod illorum subat, ardet abundans
 Natura, & venerem salientum læta retractat.
 Nonne vides etiam, quos mutua sæpe voluptas
 Vinxit ut in vinclis communibus excrucientur? 1195
 In triviis non sæpe Canes discedere aventes,
 Divorſi cupidè summis ex viribu' tendunt,
 Cùm interea validis Veneris compagibus hærent?
 Quod facerent nunquam, nisi mutua gaudia nõssent :
 Quæ lacere in fraudem possent, victosque tenere. 1200
 Quare etiam atque etiam (ut dico) est communi' voluptas.
 Et commiscendo cùm Semen fortè virile
 Fœmina commulxit subita vi, conripuitque;

Tum

1186. *Nec mulier semper, &c.*) De Meretrixulis, quæ tantum propter questum faciunt, & prohibent conceptum, satis: Jam dicturus est Liberi sint modò Patribus, modò Matribus, modò utrique Parenti similes, aliquando verdò Avos & Proavos referant; Præmittit v. 17. quibus docet quasdam fœminas ex Animo facere, propter voluptatem quam non minus quàm Mares percipiunt, Communia enim sunt Veneris gaudia, quod Brutorum Animalium conjunctiones abundè probant.

1193. *Si non, ipsa quod illorum subat, ardet.*) Subat, atque ardet: Alii, *subitò ardet*: Subare autem quadrupes Fœminæ dicuntur, cùm libidine flagrantem Marem appetunt, & maxime fues. *Festus.*

1197. *In Triviis non.*) Melius cùm Gifanio, *In Triviis quom*:

1201. *Quæ lacere.*) Ita suprà, v. 1139.

Plagas in Amoris ne laciamur.

1203. *Et commiscendo, &c.*) Cùm Semina inter se permista coalescant, si

Virile superaverit, Patri similis provenit; sive Mas, sive Fœmina; Si Muliebres prævaluerit, progenies cuiusque Sexus ad imaginem maternam respondet. Hincque plerumque fieri solet, ut unius tantum lineamenta prætendant: si verdò æqua fuerit ex pari Semine permistio, figuræ quoque miscentur, ut Soboles illa communis aut neutrum referre videatur, quia totum ex altero non habet; aut utrumque, quia partem de singulis mutuata est: Quodd autem Nati Avos aut Proavos aliquando referant, id fit, quia Semen contextitur è Moleculis pluribus, quæ non semper exsolutæ omnes ad Atomos usque, nec proximè ipsas in generatione prima proximave aliqua, sese deinceps in aliqua consequentium sic explicant, ut quod potuissent in proxima, id agant. solum in remota. Hæc, v. 24. Salmasius, Ep. 51. legit,

Et commiscendo cum semine, forte virilis

Fœmina vim vicit, subita vi corripuitque.

Tum similes Matrum materno semine fiunt:
 Ut Patribus patrio: sed quos utriusque figuræ 1205
 Esse vides juxtim, miscenteis volta Parentum:
 Corpore de Patrio, & Materno sanguine crescunt,
 Semina quom Veneris stimulis excita per artus
 Obvia confligit conspirans mutuus ardor:
 Et neque utrum superavit eorum, nec superatum'ft. 1210
 Fit quoque, ut interdum similes exsiltere Avorum
 Possint, & referant Proavorum sæpe figuras,
 Propterea, quia multa modis primordia multis
 Mistra suo celant in corpore sæpe Parentes,
 Quæ Patribus Patres tradunt à stirpe profecta. 1215
 Inde Venus varia producit sorte figuras:
 Majorumque refert voltus, vocesque, comasque.
 Quandoquidem nihilo minùs hæc de semine certo
 Fiunt, quam Facies, & Corpora, Membraque nobis.
 Et Muliebre oritur patrio de semine sæclum: 1220
 Maternoque mares exsiliunt corpore creti.
 Semper enim partus duplici de semine constat:
 Atque, utri simile est magis id, quodcunque creatur,
 Ejus habet plus parte æqua, quod cernere possis,
 Sive Virum suboles, sive'ft Muliebris origo. 1225
 Nec divina satum genitalem Numina quoiquam
 Absterrent, pater à natis ne dulcibus unquam
 Appelletur, & ut sterili Venere exigat ævum;
 Quod plerique putant: Et multo sanguine mœsti
 Conspergunt aras, adolentque altaria donis, 1230
 Ut gravidas reddant uxores semine largo:
 Nequicquam Divum numen, forteisque fatigant.
 Nam steriles nimium crasso sunt semine partim:
 Et liquido præter justum, tenuique vicissim.
 Tenue, locis quia non potis est adfigere adhæsum, 1235
 Liquitur extemplo, & revocatum cedit ab ortu:

Craf.

1207. Volta.) Vultus: Ita veteres: Nonius.

1223. Duplici de semine.) Quoniam Semen]

Per membra atque artus decedit Corpore toto. v. 1036.

1227. Nec Divina satum, &c.) Causæ sterilitatis quas attulit ex tem-

perie Seminis, v. 31. probæ quidem & veræ: quas è motibus nequioribus, v. 15. illæ non absurdæ, sed parùm pudicæ: A Diis autem Viro vel Fœminæ sterilitatem immitti negat, neque id mirum, si è thalamis excludat istos Deos, quos in intermundiis collocavit.

R

Crassius hoc porro, quoniam concretius æquo
Mittitur; aut non tam prolixo provolat ictu,
Aut penetrare locos æquè nequit; aut penetratum,
Ægrè admiscetur muliebri Semine Semen. 1240

Nam multàm harmoniæ Veneris differre videntur.
Atque alias alii complent magis, ex aliisque
Suscipiunt aliæ pondus magis, inque gravescunt.
Et multæ steriles Hymenæis antè fuerunt
Pluribus, & nactæ post sunt tamen, unde puellōs 1245

Suscipere, & partu possent ditescere dulci;
Et, quibus antè domi fœcundæ sæpe nequissent
Uxores parere, inventa 'st illis quoque compar
Natura, ut possent natis munire senectam.
Usque adeo magni refert, ut Semina possint 1250

Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaque convenient liquidis, & liquida crassis,
Quæ quoi juncta viro sit fœmina per Veneris res.

Atque adeo refert, quo victu vita colatur.
Namque aliis rebus concrescunt Semina membris, 1255
Atque aliis extenuantur, tabentque vicissim.

Et quibus ipsa modis tractetur blanda Voluptas,
Id quoque permagni refert: Nam more Ferarum,
Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere Uxores, quia sic loca fumere possunt 1260
Pectoribus positis, sublati Semina lumbis.

Nec molles opu' sunt motus Uxoribus hilum.
Nam Mulier prohibet se concipere, atque repugnat,
Clunibus ipsa viri Venerem si læta retractet:

Atque

1240. *Locos.*) Sic τόποι, apud Aristot. Hist. An. lib. VII. cap. 3. Cicero item simpliciter *Locos*, Varro, *Locos muliebres*.

1242. *Harmonia Veneris.*) Intelligit temperamenti convenientiam.

1248. *Fœcundæ.*) Fœcundæ licet sint, & alio viro fieri possint gravidæ.

1253. *Liquida crassis.*) Huic versui subiungit Lambinus, & rectè quidem è Codd.

Quæ quoi juncta viro sit Fœmina per Veneris res.

1265. *Clunibus ipsa.*) Res turpicula est, inquit Faber, atque, adeo paucis

attingenda: Audi itaque Donatum ad Eunuchum Terentii, Act. 3. Sc. 1. ubi inter cætera hæc scribit: Aparte ergo sui meretrices *Scorta* dicuntur, vel ἀπὸ τῆ οὐαίης, quod Græcè *pulpitare* intelligitur, quod illæ faciunt saltando assidue, vel potius *Crissando*, ut Lucretius ait, lib. IV. ob eam causam, ut concinniores Venerem exhibeant viris, & sibi abigant conceptum: Leg. igitur, *Crissans ipsa viri*: Dubitari enim non potest quin hunc Lucretii locum autem oculos haberet Donatus, cum cætera quæ profert hic legantur: Ut:

Nam

Atque exoffato ciet omni pectore fluctus.

1265

Eicit enim Sulci recta regione, viaque

Vomerem, atque locis avertit Seminis ictum.

Idque sua causa consuerunt Scorta moveri,

Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,

Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset:

1270

Conjugibus quod nil nostris opus esse videtur.

Nec divinitus interdum' est, Venerisque sagittis

Deteriore fit ut forma Muliercula ametur.

Nam facit ipsa suis interdum Fœmina factis,

Morigerisque modis, & mundo corpori' cultu,

1275

Ut facile infuescat secum Vir degere vitam.

Quod superest, Consuetudo concinnat amorem.

Nam leviter quamvis, quod crebro tunditur ictu,

Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.

Nonne vides, etiam guttas in saxa cadenteis

1280

Humoris longo in spatio pertundere saxa?

Nam mulier prohibet se concipere, atque repugnat:

Et,

Et simul ipsa viris Venus ut concinnior esset.

Hæc quidem *Donatus*, nisi quoddam *Faber*, lib. IV. ex suo addidit: Voce autem *Crispina* & versu sequenti nihil unquam nequius: Explicet *Martialis*, lib. X. Ep. 68. & *Schioppius* ad *Priapeia*, Ep. 18.

1268. *Seminis ictum.*) *Semini' jactum*: *Faber*: Id enim convenientius dicitur, cum

In eo est Venus, ut muliebria conferat arva.

1269. *Idque sua causa.*) *Sicque sua causa*, vel *Atque*, *Lambinus*, *Hacque ipsa causa*, *Faber*.

1273. *Nec divinitus est interdum.*)

Demum cum Amor à Simulachris excutetur, & Simulachra è formolis corporibus profluentia eum potissimum concilient; unde deformes sæpe sint in honore & deliciis, v. 10.? Cave ne divinitus hoc fieri dixeris, nam Dii id non magis curant quam Manes sepulchri; in obsequio autem est Vennitas, & à Munditie sæpe veniunt Sagittæ: Saltem Consuetudo conciliat Amorem. Et hæc quidem de Amore *Lucretius*, in quibus explicandis si paullo brevior fui, prudens sciensque feci, qui viderenr ita comparatum esse totum illud negotium, ut ad illius intelligentiam nemo interprete opus habeat. *Faber*: Illud *Epicuri* adjiciam, ἡ συνουσία ἡμῶν μὴ ὑδ' ἰπιδίς, ἀγαπῶντες δ', εἰ καὶ μὴ ἰδὼντες.

IN hoc libro admodum pauca sunt quæ approbet *Philosophus*; nulla enim in universa *Philosophia* futilior quam illa de *Simulachris* & *Imaginibus* opinio: Nam credamus tenues exuvias & membranulas à rerum super-

ficie continuè direptas, dum undique volitant, se mutuo intercident & dilacerent necesse est; Ita denique misceantur, ut nihil præter *Centautos*, *Scyllas*, & ejusmodi monstra videamus, aut imaginatemur.

Dicendum tamen *Lucretium* de istis
R 2 Imagi-

Imaginibus & Simulachris usque ad v. 471. acutè & decorè disputasse, & benè ornasse fabulam.

Deinde, ad v. 524. Poëta tractat Scepticos eo quo debuit, factu, & severitate; Sprenenda enim profectò & reprimenda ista Animalia: Neque Ego istam erga *Sensus* indulgentiam improbarem, nisi illis concesserat provinciam majorem quàm commodè administrare possunt: Sensus minimè fallaces agnosco, Ideone verò oculo meo magnitudinem Solis, Lunæ, & Astrorum emetiar? Ne quid acerbius dicam, hæc est nimis rustica opinio.

Sonum, Saporem, Odorem, Corporis esse, omnemque sensationem corporibus peragi, ad v. 725. agnoscent omnes, qui qualitatibus, & aliis ægri

Aristotelis insomniis non detinentur.

De Imaginatione verò usque ad v. 820. cùm nulla sint Simulachra, non est ut fusiùs agamus. Et Ridenda prorsus vanissima ista opinio, quæ usque ad v. 855. docet membra nostra tam artificiosè & subtiliter composita, non ideo fuisse facta ut utamur, sed jam facta oblatum sibi usum arripuisse.

De Fame & Siti, usque ad v. 874. protulit quæ ferri possunt: De motu verò Animalium, ad v. 904. inepta omnia. Denique cùm Somnus *Lucretii* dispersionem Animæ consequatur, quidni Nos immortalis Anima donati æternùm vigilemus? De Insomniis, ad v. 1031. meræ nugæ: Reliqua verò nocte & tenebris tegenda.

FINIS LIBRI QUARTI.

LIBRI QUINTI ARGUMENTUM.

I. **L**AUDES Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philosophiam plus debent Homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliisque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. II. Deinde, ad v. 92. proponit totius Libri argumentum, cujus partes postea explicat: Et III. ad v. 157. Terram, Mare, Cælum, Solem, Sidera, Mortalia docet, nec, quod Stoici putarunt, Animata, Dei ipsius partes, aut Sedem & Domicilium Deorum esse, quod Vulgus existimat, asserit. IV. Nequis Mundum à Diis fuisse factum, atque ideo immortalem credat, ad v. 226. varias rationes congerit tam à Natura Deorum, quam à vitiis hujus mundi ductas, quibus probare conatur hanc compagem non fuisse à Diis constitutam. V. ad v. 417. Quatuor Elementa, Terram, Aquam, Aëra, & Ignem, è quibus Mundus constat, nasci & interire, & proinde Mundum ipsum aliquando incepisse, aliquando etiam periturum arguit; variisque aliis argumentis confirmat hanc compagem nec ab aeterno extitisse, neque futuram esse immortalem. VI. ad v. 509. agit de primo Mundi exortu, & singulis ejus partibus, prout graviore aut leviores sunt, sedes suas & locos assignat. VII. ad v. 613. Multa de Cæli & Siderum motibus proponit, at nihil certi decernit: Deinde docet cur Terra, cur tota compages, quod Corpus grave est, nulli fundamento innixa pendeat: Solem denique, Lunam, Sidera metitur, atque illa nec majora nec minora esse, quam nobis apparent, pronunciat. VIII. ad v. 770. Varias utriusque Solstitii, Æstivi & Hyemalis, causas reddit, quo modo Nox fiat, Cur Aurora

Solem precedat, cur Dies & Noctes vicissim sese superent, cur Luna vultum & figuram variet, cur denique Sol ac Luna Eclipsin patiantur, disputat. IX. Deinde à Cælo descendens Herbarum, Arborum, Avium, Brutorum, Hominum origines describit, ad v. 835. X. Monsira quoque, mutila quedam atque imperfecta Animalia nasci concedit, sed Chimeras, Centauros, Scyllas, reliquaue Poëtarum portenta suaviter deridet. ad v. 922. XI. Demum, ad v. 1090. Primorum Hominum Vires, rudem Vitam, Cultum, Victum, Ingenium, Mores, Domicilia, Matrimonia describit, & docet unde Sermo, Voces, & rerum Nomina. XII. Tandem post Ignem in Terras à Fulmine delatum cultior Vita, & Victus mollior, Pacta & Fœdera inierunt Homines, Agros partiti sunt, & pulcherrimi aut fortissimi Reges constituuntur, at brevi orta Seditione Respublica emerfit, ad v. 1160. XIII. ad v. 1240. disputat de Deorum Metu, & de ortu Religionis, quam divinæ Naturæ & causarum Naturalium ignorantia acceptam refert. XIV. Quæ sequuntur Metallorum ortum, primas bellandi Artes, Artis Textrina, Agricultura, Musices, & aliarum Artium ortum atque progressum continent.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER QUINTUS.

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum maiestate, hisque repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fundere laudes
Pro meritis Ejus possit, qui talia nobis
Pectore parta suo, quæsitæque præmia liquit?
Nemo (ut opinor) erit mortali corpore cretus.
Nam si, ut ipsa petit maiestas cognita rerum,
Dicendum' est: Deus ille fuit, Deus, inclute Memmi,
Qui Princeps vitæ rationem invenit eam, quæ

Nunc

3. *Qui fundere laudes.*) MSS. Codd. constanter habent *Fingere*, vel *Fundere*: Gifanius tamen legit, *Pingere*. Faber, *Quis*, id est, *quis fingere*. Horatius,

— *Operosa parvus
Carmina fingo.*

8. *Deus ille fuit, &c.*) Errat Lactantius, qui, lib. III. Cap. 14. de falsa Sapientia, existimaverit hæc de Epicuro scripta non fuisse, sed de Pythagora, aut Thales: Id certè refellit versus ille,

Cujus ego ingressus vestigia —
qui mox occurret. Hunc autem locum

prorsus respiciebat Cicero, cum in I. Tuscul. scripsit, *Quæ quidem cogitans soleo sæpe mirari nonnullorum insolentiam Philosophorum, qui Naturæ cognitionem admirantur, ejusque Inventori & Principi gratias exultantes agunt, eumque venerantur ut Deum; liberatos enim se per eum dicunt gravissimis Dominis.* Faber. Vid. v. 88.

Et dominos acres adsciscunt.
Verùm Gratus Poeta agnoscit per quem profecerat, & si revera metui, terribis, superstitione homines Epicurus liberasset, cæteris Divis jure præferendus videretur.

Nunc appellatur SAPIENTIA: quique per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisque tenebris,
In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.

10

Confer enim Divina aliorum antiqua reperta.
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse;

15

Cum tamen his posset sine rebus Vita manere:
Ut fama sit aliquas etiam nunc vivere genteis.

At benè non poterat sine puro pectore vivi.
Quò magis hic meritò nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita genteis
Dulcia permulcent animos solatia vitæ.

20

Herculis antistare autem si facta putabis,
Longius à vera multò ratione ferere;

Quid Nemæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille Leonis obesset, & horrens Arcadius Sus?

25

Denique quid Cretæ taurus, Lernæaque pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris?

Quidve tripectora tergemi vis Geryonai?

Et Diomedis equi spirantes naribus ignem

Thracen, Bistoniasque plagas, atque Ismara propter,

30

Tantopere officerent nobis? Uncisque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes?

Aureaque Hesperidum fervans fulgentia mala

Asper, acerba tuens, immani corpore Serpens,

Arboris amplexus stirpem: quid denique obesset,

35

Propter Atlantæum littus, pelageque severa,

Quò

10. *Sapientia.*) Nomen hoc ab Aliis
Philosophis relictum suæ Doctrinæ tri-
buerunt Epicuræi, viri quidem non
semper nimis modesti: Authorem quæ-
ris? Adest Horatius nitidus istius gre-
gis Porcus:

*Parcus Deorum cultor & infrequens
Insanientis dum Sapientiæ
Consultus Erro.*

12. *In tam tranquillo.*) Tale aliquid
apud Lucilium, *Quoque Te in tran-
quillum ex sævis transfert tempestatibus.*
Sed & idem legas apud Terentium.

17. *Ut Fuma est.*) Vid. Diodorum
Siculum, lib. III. Id hodieque verum
est, nam vix Sexta Orbis pars triticum
novit.

28. *Tripectora.*) Virgilius & Hora-
tius dicunt, Geryonem *Tergeminum*,
& *Ter amplum.*

36. *Pelageque severa.*) Lib. VI. v.
619.

*At Pelage multa, & latè substrata
videmus.*

Eadem voce utitur Manilius, lib. II.
v. 90.

*Atque hæc Seditio Pelage nunc fidere
Luna*

Mota tenet: —

Severa autem Pelage, Non navigabi-
lia, aut navigantibus infesta: Sic Vir-
gilius,

*— Amnemque severum
Cocyti metuet. —*

Quò neque noster adit quisquam, neque Barbarus audet?

Cætera de genere hoc quæ sunt portenta peremta,

Si non victa forent, quid tandem viva nocerent?

Nil, ut opinor: Ita ad satietatem terra Ferarum

40

Nunc etiam scatit, & trepido terrore repleta est

Per nemora ac monteis magnos, sylvasque profundas:

Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.

At nisi purgatum est pectus, quæ prælia nobis,

Atque pericula tunc ingratis insinuandum?

45

Quantæ conscindunt hominem Cuppedinis acres

Sollicitum curæ? Quantique perinde timores?

Quidve Superbia, Spurcities, Petulantia, quantas

Efficiunt cladeis? Quid Luxus, Desidiesque?

Hæc igitur qui cuncta subegerit, ex animoque

50

Expulerit dictis, non armis, nonne decebit,

Hunc Hominem numero Divum dignarier esse?

Cum bene præsertim multa, ac divinitus ipsis

Immortalibus de Divis dare dicta fuerit;

Atque omnem rerum Naturam pandere dictis.

55

Quoius ego ingressus vestigia, nunc rationes

Persequor, ac doceo dictis, quo quæque creata

Fœdere sint, in eo quam sit durare necessum:

Nec validas ævi valeant rescindere leges.

Quo genere in primis Animi natura reperta est,

60

Nativo primo consistere corpore creta:

Nec posse incolumis magnum durare per ævum:

Sed

40. *Ita ad Satiatem.*) Ad Satieta-
tem, πρὸς κόρον: Id est, valdè aut
abundè: Et versu sequenti, *Scatit*:

Sic infra,
*Largefluum fontem Scatere, atque
erumpere flumen.*

45. *Atque pericula tunc.*) Gifanius,
*Atque pericula est: Prælia insinuandum
nobis*, id est, Prælia sunt nobis sub-
eunda.

48. *Spurcities.*) Spureus, αἰσχυρὸς:
Qui ut interpretatur Polybius, lib.
XVII. ἀλογιστὸς αἰς αἰσχυρίαν ἐξάκει-
ας, Vid. Casaubonum ad Theophrasti
characteres, p. 180.

56. *Cujus ego ingressus, &c.*) V. 36.
habes libri argumentum: Probabit
enim Poëta Mundum aliquando ince-

pisse, aliquando etiam perituum:
Deinde Mundi & Animalium originem
describet, docebit quæ Animalia nasci
potuerunt, quæ finxit Poëtarum vani-
tas & Vulgi superstitio: Quomodo No-
mina rebus imposita, & mutua per vo-
ces commercia, unde Religio & Me-
tus Deorum dicet. Denique Solis, Lu-
næ, Siderum cursus explicabit: Ea-
que Sola vi Naturæ, nulla verò Pro-
videntia volvi demonstrabit. Nisi e-
nim motus cælestes explicet, haud fa-
cilè tollet omnem de Providentiâ opi-
nionem: Nam Religio, ut primo li-
bro observat,

Caput è Cæli regionibus ostendit.

56. *Nunc Rationes.*) Alii, dum ra-
tiones, & forsan meliùs.

Sed Simulacra folere in somnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit,

Quod superest, nunc me huc Rationis detulit ordo, 65
Ut mihi, mortali consistere corpore Mundum,
Nativumque simul, ratio reddunda sit, esse.

Et quibus ille modis congressus Materiai
Fundarit Terram, Cælum, Mare, Sidera, Solem,
Lunæque globum; tum quæ tellure Animantes 70
Exstiterint: Et quæ nullo sint tempore natæ.

Quove modo genus Humanum variante loquela
Coepit inter se vesci per nomina rerum:

Et quibus ille modis Divum metus insinuârit
Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur 75
Fana, Lacus, Lucos, Aras, Simulacraque Divum.

Præterea, Solis cursus, Lunæque meatus
Expediam, qua vi flectat Natura gubernans:

Ne fortè hic inter Cælum, Terramque reamur
Libera sponte sua cursus lustrare perennes, 80

Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
Neve aliqua Divum volvi ratione putemus.

Nam, bene qui didicere Deos securum agere ævum,
Si tamen interea mirantur qua ratione

Quæque geri possint, præsertim rebus in illis, 85
Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris;

Rursus in antiquas referuntur Religiones,
Et Dominos acreis adsciscunt, omnia posse

Quos

71. *Et quæ nullo, &c.*) Intellige Chimæras, Centauros, Scyllas, Hermaphroditum, &c.

73. *Inter se vesci per nomina.*) Uti rerum nominibus, & sermones miscere: Ita legit & interpretatur hunc versum *Nonius*, in voce *Vesci*.

78. *Natura gubernans.*) Per Naturam nihil intelligit Lucretius præter Atomorum in hanc mundi compagem temerè conjectarum vim & motum.

82. *Neve aliqua Divum.*) Epicurus: καὶ ἡ θεῶν δύναμις πρὸς ταῦτα μὴ προσαγίγνω, ἀλλὰ ἀλειψύργη διατηρεῖσθαι, καὶ ἐν τῇ πάσῃ μακαρίότητι: ὥς εἰ μὴ τῶτο πραχθήσεται, ἀπαντα περὶ τῶν μετεώρων αἰτιολογία μάταια ἴσται.

84. *Si tamen interea mirantur.*) Inde Horatius Epicurus,

Nil admirari prope res est una, Numici,

Solaque quæ possit facere & servare beatum:

Hunc Solem, & Stellæ, & decedentia certis

Tempora momentis, sunt qui formidine nulla

Imbuti spectent: —

Istum Horatii locum è Lucretio interpretare, & prudentius facies quam alii Interpretes.

88. *Dominos acres.*) Lib. II. *Dominos superbos:* Eadem Velleius apud Ciceronem, lib. de Nat. Deor. I. *Dum Deum rerum Authorem facitis, impossistis*

Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,
 Quid nequeat; finita potestas denique quoique 90
 Quanam sit ratione, atque altè terminus hærens.

Quod superest, ne Te in promissis plura moremur,
 Principiò, Maria ac Terras, Cælumque tuere:
 Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi,
 Treis species tam dissimileis, tria talia texta, 95
 Una dies dabit exitio: multosque per annos
 Sustentata ruet moles & machina Mundi.

Nec me animi fallit, quàm res nova, miraue menti
 Accidat, Exitium Cœli Terræque futurum:
 Et quàm difficile id mihi sit pervincere dictis: 100

Ut sit, ubi insolitam rem adportes auribus antè,
 Nec tamen hanc possis Oculorum subdere visu,
 Nec jacere indu Manus, via quà munita fidei
 Proxima fert humanum in pectus, templaque mentis:
 Sed tamen effabor: dictis dabit ipsa fidem res 105

Forsitàn, & graviter terrarum motibus orbis
 Omnia conquassari in parvo tempore cernes:
 Quod procul à nobis flectat Fortuna gubernans:
 Et Ratio potius, quàm Res persuadeat ipsa,
 Succidere horrifono posse omnia victa fragore. 110

Qua priùs aggrediar quàm de re fundere fata

Sanctiùs,

*fuisse in cervicibus nostris sempiternum
 Dominum, quem dies & noctes timere-
 mus; Quis enim non timeat omnia pro-
 videntem, & cogitantem, & animad-
 vertentem & omnia ad Se pertinere pu-
 tantem, curiosum & plenum negotii
 Deum?*

92. *Quod superest, &c.) Tandem,*
 v. 19. Rem ipsam aggreditur, præcla-
 ram quidem illam, sed difficilem; &
 quam vix persuadebit. Non facilè cre-
 dimus quod nolimus; Quis autem ve-
 lit videre Mundi ruinam, quam sine
 sua pernicie experire non potest? Ipse
 Poëta talis tantique casus misceri vi-
 detur.

—— *Tria talia texta*

Una dies dabit Exitio — v. 95.
 ærte timet, v. 108.

*Quod procul à nobis flectat Fortuna
 gubernans.*

101. *Ante.) Viz. ante insolitam.*

102. *Visu.)* Visui, Oculis. Veteres
 autem *Visu:* Sic Terentius, *Vestitu*
nimio indulget.

103. *Via qua munita fidei proxima,*
 &c.) Ea enim maximè credimus, quæ
 cernimus, aut tangimus.

111. *Qua priùs aggrediar, &c.)* Quo-
 niam verò Stoicorum Vanitas, aliorum
 Ignorantia, & Vulgi superstitione multa
 præjudicia huic Opinioni opposuerant,
 illa omnia amolitur *Lucretius;* & pri-
 mò, v. 36. Stoicos refutat. Quippe
 isti Homines Solem, Lunam, Mare,
 Terras, totum denique Mundum Spi-
 ritu intus infuso Animatum Deum esse
 voverunt. *Manilius,*

*Hoc opus immensi constructum corpore
 mundi,*

*Membraque Natura diversa condita
 forma*

*Aëris, atque Ignis, Terra, Pela-
 gique jacentis*

Vis

Sanctiùs, & multò certa ratione magis quàm
 Pythia, quæ tripode è Phœbi, lauroque profatur:
 Multa tibi expediam doctis solatia dictis:
 Religionem refrænatus ne fortè rearis,
 Terras, & Solem, Cœlum, Mare, Sidera, Lunam,
 Corpore divino debere æterna manere:
 Proptereaque putes ritu par esse Gigantum,
 Pendere eos poenas immani pro scelere omneis,
 Qui ratione sua disturbent mœnia Mundi,
 Præclarumque velint cœli restinguere Solem,
 Immortalia mortali sermone notantes.

115

120

125

130

135

Quæ procul usqueadeo divino ab numine distent,
 Inque deùm numero sic sunt indigna videri,
 Notitiam potiùs præbere ut posse putentur,
 Quid sit vitali motu, sensuque remotum.
 Quippe etenim non est cum quovis corpore ut esse
 Possit Animi natura putetur, Consiliumque.
 Sicut in æthere non Arbor, nec in æquore falso
 Nubes esse queunt, neque Pisces vivere in arvis;
 Nec Cruor in lignis, nec saxis Succus inesse:
 Certum, ac dispositum est, ubi quicquid crescat, & insit.
 Sic Animi natura nequit sine Corpore oriri
 Sola, neque à nervis, & sanguine longiter esse.
 Hoc si posset enim, multò priùs ipsa Animi vis
 In Capite, aut Humeris, aut imis Calcibus esse
 Posset, & innasci quavis in parte soleret:
 Tandem in eodem homine, atque in eodem vase maneret.

Quod

*Vis Animæ divina regit, sacroque
 meatu*

*Conspirat Deus, & tacita ratione gu-
 bernat.*

Hos autem contemnit Poëta, & indi-
 gnatur; injuriarum forsitan memor,
 nec nugarum patiens.

120. *Disturbent mœnia Mundi.*) Id
 est, probant Mundum interituum.
 Ita Virgilius, *Ingentes erigit ulnos*, id
 est, describit quo pacto ex Heliadibus
 Alni surrexerint: Inde apud Aristote-
 lem, οἱ γεννῶντες τοὺς κόσμους (*generan-
 tes Mundum*) qui probant Mundum
 genitum esse; & illud Platonis notan-
 dum, qui τὰς πύρρῃς (fluentes) alicu-
 bi vocat eos è Philosophis, qui omnia

in perpetuo fluxu esse dicerent. *Faber.*

124. *Sic sunt indigna.*) Alii, *Quæ
 sunt indigna.*

129. *Sicut in, &c.*) Sequentes 13.
 v. invenies, lib. III. v. 786, ubi etiam
 legitur: *Non æquore in alto.*

135. *Hoc si posset enim.*) Quatuor
 hos versus huc cum aliis temerè trans-
 latos conjicit *Faber*: Sed ad rem æquè
 ac reliqui faciunt. Nam si in ipso no-
 stro Corpore Nervis, Venis, & San-
 guine instructo, certa & definita loca
 sint, ubi Anima & Animus seorsum
 nascantur & existant; frustra Ani-
 mam & Animum in Cœlo, Mari, Ter-
 ra, aliisque Corporibus nullis omnino
 organis donatis, Aliquis requirat.

Quod quoniam nostro quoque constat Corpore certum,
 Dispositumque videtur, ubi esse, & crescere possit 140
 Seorsum Anima, atque Animus: tantò magis inficiandum,
 Totum posse extra Corpus, formamque animale
 Putribus in glebis Terrarum, aut Solis in igni,
 Aut in Aqua durare, aut altis Ætheris oris.
 Haud igitur constant divino prædita sensu, 145
 Quandoquidem nequeunt vitaliter esse animata.

Illud item non est ut possis credere, sedes
 Esse Deum sanctas in mundi partibus ullis.
 Tenuis enim natura Deum, longèque remota
 Sensibus à nostris, animi vix mente videtur. 150
 Quæ quoniam manuum tactum suffugit, & ictum,
 Tactile nil nobis quod sit, contingere debet.
 Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipsum.
 Quare etiam sedes quoque nostris sedibus esse
 Dissimiles debent, tenues de corpore eorum. 155
 Quæ tibi posteriùs largo sermone probabo.

Dicere porro, Hominum causa voluisse parare
 Præclaram mundi naturam, propterea
 Id laudabile opus Divum laudare decere,
 Æternumque putare, atque immortale futurum, 160
 Nec fas esse, Deum quod sit ratione vetusta

Gentibus

145. *Haud igitur constant.*) Velleius apud Ciceronem, lib. I. de Nat. Deor. *Qui Mundum ipsum Animantem sapientemque esse dixerunt, nullo modo Animi naturam intelligentes, viderunt, in quam naturam cadere possit.*

147. *Illud item non est.*) Cum verò Dii sint immortales & æterni, pares sedes habeant necesse est, inde Deos in Cælis, atque ideo nunquam ruituris, omnes collocant. Respondet Poëta, v. 10. Illud omne esse sive Poëtarum, sive Vulgi figmentum; Nam tenuior est Deorum Natura quàm ut tangat tam crassa Corpora, ideoque ista Deos habitare minime putandum.

155. *Tenues de corpore eorum.*) Quæ tenuitatis differentia est nos inter & Deos ipsos, eadem inter sedes Deorum & nostras est; Itaque *tenues de corpore eorum* significabit, tenues esse, quasi ex iisdem corpusculis consent, qui-

bus & Dii constant. *Faber.* Lambinus legit, *Tenues pro corpore eorum.*

157. *Dicere porro hominum, &c.*) At Dii hunc Mundum fabricarunt, & æternum esse voluerunt. Resp. *Lucetius*, v. 25. Sui an Hominum causa fabricarunt? Sui si quis dixerit, idem dicat, Quid Deo cultus Hominis confert beato, & nulla re indigente. Quid autem erat quod concupisceret Deus Mundum signis & luminibus tanquam Ædilis ornare? Si ut Deus melius habitaret, antea, viz. tempore infinito in tenebris tanquam in gurgustio habitaverat? post autem, varietatene eum delectari putamus, quia Cælum & Terras exornatas videmus? Quæ ista potest esse oblectatio Deo? quæ si esset, non ea tam diu carere potuisset. Hominum causa qui dicit, idem explicet, quomodo nobis non existentibus insuave foret non esse.

Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
 Sollicitare suis ullum de sedibus unquam,
 Nec verbis vexare, & ab imo evertere summam:
 Cætera de genere hoc adfingere, & addere, Memmi, 165
 Desipere 'st; quid enim Immortalibus, atque Beatis
 Gratia nostra queat largirier emolumenti,
 Ut nostra quicquam causa gerere adgrediantur?
 Quidve novi potuit tantò post antè quietos
 Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem? 170
 Nam gaudere novis rebus debere videtur,
 Cui veteres obsunt; sed, cui nil accidit ægri
 Tempore in anteacto, cum pulchrè degeret ævum,
 Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
 An, credo, in tenebris vita, ac mœrore jacebat, 175
 Donec diluxit rerum genitalis origo?
 Quidve mali fuerat nobis non esse creatis?
 Natus enim debet, quicumque 'st, velle manere
 In vita donec retinebit blanda voluptas.
 Qui nunquam verò vitæ gustavit amorem, 180
 Nec fuit in numero, quid obest non esse creatum?
 Exemplum porro gignundis rebus, & ipsa
 Notities Hominum, Divis unde insita primum?
 Quid vellent facere ut scirent, animoque viderent?
 Quove modo 'st unquam vis cognita Principiorum, 185
 Quidnam inter sese permutato ordine possent,
 Si non ipsa dedit specimen Natura creandi?
 Namque ita multa modis multis Primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri, 190
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,

Quæ-

164. *Summam.*) Mundum, viz. Mundum autem dixit *Summam* ex eorum Philosophorum sententia; qui *Unicum* agnoscebant. Lambinus legit, *Fundo*.

174. *Amorem accendere tali.*) Alii, *amore tali*: *Tali*. *Tali* *ævi*, seu Deo vel Homini. *Faber*.

181. *Nec fuit in numero.*) Rerum creatarum; *Esse creatum*: Alii, *Esse creato*, ut v. 177. *Esse creatis*.

182. *Exemplum porro, &c.*) Tota omnium rerum notities à Simulachris

rerum incurrentibus derivatur. Dii etiam nihil inconsiderate faciunt, quicquid agere constituunt, illud prævident: At nullæ Imagines rerum in Mentem Divinam cadere potuerunt, cum res ipsæ nondum extiterint; ideo ineptè aliquis dicat Deos Cælum, Terram, Animalia, Omnia creasse.

187. *Creandi.*) Lambinus, *Creando*: meliùs.

188. *Multa modis multis.*) *Multi modis multis*: Gifanius.

Quæcunque inter se possint congressa creare,
 Ut non sit mirum si in taleis disposituras
 Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
 Qualibus hæc rerum genitur nunc Summa novando. 195

Quòd si jam rerum ignorem Primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis Coeli rationibus ausim
 Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis,
 Nequaquam nobis divinitus esse paratam
 Naturam rerum, tanta stat prædita culpa. 200

Principiò, quantum Coeli tegit impetus ingens,
 Inde avidam partem Monteis, Sylvæque ferarum
 Possedere, tenent Rupes, vastæque Paludes,
 Et Mare, quod latè Terrarum distinet oras.
 Inde duas porro prope parteis fervidus Ardor, 205
 Assiduusque Geli casus mortalibus aufert.

Quod superest arvi, tamen id Natura sua vi
 Sentibus obducatur, ni vis Humana resistat,
 Vitæ causa valido consueta bidenti
 Ingemere, & terram pressis proscindere aratris. 210
 Si non fœcundas vertentes vomere glebas,
 Terræque solum subigentes cimus ad ortus:
 Sponte sua nequeant liquidas exillere in auras.

Et tamen interdum magno quæsitâ labore,
 Cùm jam per terras frondent, atque omnia florent; 215
 Aut nimis torret fervoribus ætherius Sol,
 Aut subiti perimunt imbres, gelidæque pruinae,

Flabra-

195. *Genitur.*) Codd. *Geritur*, Nec melior quidem hæc vox *Genitur* Lambini.

196. *Quod si, jam rerum,* &c.) Sequuntur, v. 27. argumenta è vitiosa hujus Mundi constitutione ducta; Quippe Sapientissimi Artificis opus fuisset absolutum, non horridum Montibus, Sylvis, Paludibus, &c. Aliæ partes non rigerent perpetuo gelu, neque alias nimii Calores torrerent: Deinde Fruges potius quàm Spinæ, Sentes, & cetera inutilia produceret: Denique nullis procellis vexaretur, non aleret Feras Humano Geni infestas, neque varii Morbi varias Anni tempestates sequerentur, & Funera præcipitarent: Sed omnia fuissent op-

timè disposita & ornata; Quietis atque usibus Humani generis accommodata, & Deo digna.

202. *Avidam partem.*) Magnam, ingentem, Interpretes, Quia, viz. Avidi magna omnia desiderant, vel quia avidè occupata est; Quis feret hæc? *Avidam*, Bibulam, Nardius, nam Terra est Humoris avidissima: Ineptè. Nec porro Interpretes prætendant,

Avido complexu quem tenet Æther, lib. II. v. 1065. non attinet. Melius igitur cum vulg. legatur *Aliam*, sed potius *Habitant*: Neque insolentius *Montes habitant*, quàm *Sylvæ possident*.

206. *Geli.*) Veteres tam *Gelu*, quàm *Gelu*.

Flabraque ventorum violento turbine vexant.

Præterea genus horrifera Natura Ferarum,
Humanæ genti infestum, terraque marique, 220
Cur alit, atque auget? Cur Anni tempora morbos
Apportant? Quare Mors immatura vagatur?

Tum porro Puer, ut sævis projectus ab undis
Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
Vitali auxilio, cum primum in luminis oras 225
Nixibus ex alvo matris natura profudit:

Vagituque locum lugubri complet, ut æquum est,
Cui tantum in vita restet transire malorum.
At variæ crescunt Pecudes, Armenta, Feræque:
Nec crepitacula eis opus sunt, nec cuiquam adhibenda est 230
Almæ nutricis blanda atque infracta loquela:

Nec varias quærunt Vesteis pro tempore Cœli.
Denique non Armis opus est, non Mœnibus altis,
Queis sua tutentur, quando omnibus omnia largè
Tellus ipsa parit, naturaque dædala rerum. 235

Principio, quoniam Terræ corpus, & Humor,
Aurarumque leves animæ, calidique Vapores,
E quibus hæc rerum consistere Summa videtur,
Omnia nativo ac mortali corpore constant:
Debet tota eadem Mundi natura putari. 240

Quippe etenim quorum parteis, & membra videmus
Corpore nativo & mortalibus esse figuris;
Hæc eadem ferme mortalia cernimus esse,

Et

222. *Apportant.*) *Important*, Lambinus, infra, v. 370.

Aut aliam quamvis cladem importare pericli.

223. *Tum porro Puer, &c.*) V. 13. aliud habes argumentum; Si Dii Mundum fecissent, Melior foret Hominum, quam Aliorum Animalium conditio, at longè deterior, & si rem ipsam attendas, Brutis Parens videtur Natura, Hominibus Noverca.

225. *Vitali auxilio.*) Ita Muretus, dum Codd. *Vitali*.

230. *Nec crepitacula eis opus sunt.*) Codd. *Nec crepitacula eis opus est*, & rectius: Plautus,

Puero opus est cibum.

236. *Principio, quoniam, &c.*) De-

pulsis iis præjudiciis quæ Stoicorum vanitas, aut Vulgi superstitio opinioni suæ opposuerat, v. 12. hoc modo disputat; Cum ea sit Natura Totius quæ Partium, & observemus Mundi partes, Terram, viz. Aquam, Aërem & Ignem subinde mutari, aliquando diminui, & deinde refici; dicendum est totam compagem esse pariter Mortalem.

240. *Debet tota eadem.*) Gifanius, *Debet eodem omnis*, viz. æque nativo & mortali corpore constare.

243. *Hæc eadem ferme.*) Debit planè & disertè concludere, sed ita alibi locutus est: Donatus, *ferme pro facile*: Terent. Andr. Act. 3. Sc. 1.

Et nativa simul. Quapropter maxima Mundi
Cum videam membra, ac parteis consumta regigni. 245
Scire licet, Cœli quoque idem Terræque fuisse
Principiale aliquod tempus, clademque futuram.

Illud in his rebus ne me arripuisse rearis,
Memmi, quod Terram, atque Ignem mortalia sumpsi
Esse: neque Humorem dubitavi, Aurasque perire: 350
Atque eadem gigni, rursusque augescere dixi:

Principiò, pars Terræ nonnulla perusta
Solibus assiduus, multa pulsata pedum vi
Pulveris exhalat nebulam, nubesque volanteis,
Quas validi toto dispergunt aëre venti: 255

Pars etiam glebarum ad diluvium revocatur
Imbribus, & ripas radentia flumina rodunt.
Præterea, pro parte sua quodcunque alid auget,
Roditur: & quoniam dubio procul esse videtur
Omniparens, eadem rerum commune sepulcrum: 260
Ergo Terra tibi limatur, & aucta recrefcit.

Quod superest, Humore novo mare, flumina, fonteis
Semper abundare, & latices manare perenneis,
Nil opus est verbis, magnus decursus aquarum
Undique declarat: sed primum quicquid Aquæ 265
Tollitur, in summaque fit, ut nihil Humor abundet,
Partim quod validi verrentes æquora venti
Deminuunt, radiisque retexens ætherius Sol:
Partim quod subter per terras diditur omneis.

Perco-

248. *Illud in his rebus, &c.*) Quod
verò præcipue partes, & maxima
Mundi membra, Terra, Aqua, Aër,
Ignis gignuntur, & intereunt; v. 59.
fulius demonstrat: Multæ Terræ par-
ticulæ in altum feruntur, & Aëra
componunt; Multas auferunt flumi-
na, & in Mare volvunt, v. 14. Aqua
item nova indies nascitur, at pars il-
lius vi Solis in Aerem mutatur, pars
in meatibus subterraneis Terræ for-
mam induit, v. 12. Aërem, qui reci-
pit omnes particulas è rebus omnibus
perpetuò fluentes, & res illas omnes
reficit, nemo dixerit æternam, aut
immortalem, v. 8. De Igne denique
idem concludendum, cum Radii So-
lis, qui unicus est Lucis & Ignis fons,

quolibet monumento emissi peteunt:
Ideoque quod Sol ipse reparatur, æquè
ac Lychni & Tedæ, omnino constiten-
dum, v. 25.

248. *Arripisse.*) Arripere, assume-
re non datum aut concessum ab altero:
Tullius, lib. I. de Nat. Deor. *Arri-
pere mihi videmini, quasi vestro jure,
rem nullo modo probabilem.*

258. *Alid auget.*) Alii, Alii, Au-
get.

261. *Limatur.*) *Libatur*, melius.

265. *Seil primum quicquid.*) Quid-
que, ut sæpe aliàs, & v. 285. item,
v. 305. *Nam primum quicquid ful-
goris disperit ei.*

268. *Retexens.*) *Ἀναλύνω, κατα-
λύω*, resolvens.

Percolatur enim virus, retroque remanat
 Materies Humoris, & ad caput amnibus omnis
 Convenit; inde super terras fluit agmine dulci,
 Qua via secta semel liquido pede detulit undas.

270

Aëra nunc igitur dicam qui corpore toto
 Innumerabiliter privas mutatur in horas.
 Semper enim quodcunque fluit de rebus, id omne
 Aeris in magnum fertur mare: qui nisi contrà
 Corpora retribuât rebus, recreetque fluenteis,
 Omnia jam resoluta forent, & in Aëra versa.
 Haud igitur cessat gigni de rebus, & in res

275

280

Recidere assidue, quoniam fluere omnia constat.
 Largus item liquidi fons luminis, ætherius Sol
 Inrigat assidue cœlum candore recenti,
 Suppeditatque novo confestim lumine lumen.
 Nam primum quicquid fulgoris disperit eij,
 Quòcunque accidit: id licet hinc cognoscere possis,
 Quòd simul ac primum nubes succedere Soli
 Cœpere, & radios inter quasi rumpere lucis,
 Extemplo inferior pars horum disperit omnis;
 Terraque inumbratur, qua nimbi cunque feruntur,
 Ut noscas splendore novo res semper egere,
 Et primum jactum fulgoris quemque perire;
 Nec ratione alia res posse in sole videri,
 Perpetuò ni suppeditet lucis caput ipsum.

285

290

Quin etiam nocturna tibi, terrestria quæ sunt,
 Lumina, pendentes Lychni, claræque coruscis
 Fulguribus, pingues multa caligine Tedæ,
 Consimili properant ratione, ardore ministro,
 Suppeditare novum lumen, tremere ignibus instant;
 Instant, nec loca lux inter quasi rupta relinquit:
 Usqueadeo properanter ab omnibus ignibus ejus
 Exitium celeri toleratur origine flammæ.

295

300

Sic

272. *Agmine dulci.*) *Agmen*, pro
 actu, & ductu quodam ponere non ine-
 legans est. Ut

Leni fuit agmine Tibris.
 Macrobius, Satur. VI. cap. 4.

281. *Fluere omnia constat.*) Supra,
 lib. IV.

*Nec mora, nec requies inter datur ul-
 la fluendi.*

283. *Inrigat.*) Sol enim *Fons lumi-
 nis.* Vid. v. 661. & lib. IV. v. 375.

287. *Succedere Soli.*) Virg. Geor. 3.
*Aut tecto assuetus coluber succedere,
 Et umbra.*

Idem, lib. IV.

Atque alto succedere *Cælo.*

299. *Tremere ignibus.*) Tremulos
 radios spargunt Lychni, & Tedæ.

Sic igitur, Solem, Lunam, Stellæque putandum
Ex alio, atque alio lucem jactare subortu,
Et primum quicquid flammæ perdere semper:
Inviolabilia hæc ne credas fortè vigere.

305

Denique non Lapides quoque vinci cernis ab ævo?
Non altas Turreis ruere, & putrescere Saxa?
Non delubra Deum, Simulacraque fœlta fatisci?
Nec sanctum numen fati protollere sineis
Poffe? Neque adversus naturæ fœdera niti?
Denique non Monumenta virum dilapsa videmus
Cedere proporro, subitoque fenescere casu?
Non ruere avulsos Silices à montibus altis,
Nec validas ævi vireis perferre, patique
Finiti? Neque enim caderet avolsa repente,
Ex infinito quæ tempore pertolerassent
Omnia tormenta ætatis privata fragore.

310

315

Denique jam tuere Hoc circum, supraque, quod omnem
Continet amplexu terram; quod procreat ex se
Omnia (quod quidam memorant) recipitque perempta:
Totum nativum mortali corpore constat.
Nam quodcunque alias ex se res auget, alitque,
Deminui debet, recreari cum recipit res.

Præterea, si nulla fuit genialis origo

325

Terraï

307. Denique non Lapides, &c.) Superiora argumenta confirmat, v. 12. Quæ Solidissima videmus, sentiunt vires temporis, & putrescunt. Turres, Tempia, Deorum Simulachra (Nec illa Numen ipsum sustentare potest) quis non videt quotidie labantia? Saxa denique, quæ integra vidimus brevi tempore labefacta sunt, & montibus avulsa cadunt: Quis autem dicat illa ab æterno extitisse, quæ temporis finiti vires perferre nequeant?

309. Fissa fatisci.) Faber, Fissa fatisci.

310. Protollere fines.) Proferre: Plautus, Neque viri Vitam finet in crastinum protolli.

313. Cedere proporro, &c.) Giffanius,

Quærere pro porro sibi cunque fenescere credas,

id est, ut credas ea aliquando sibi quærere Senectutem: Sed melior vulgata lectio. Faber autem rejicit. Denique non monumenta, &c. & legit,

Omniaque ut porro, subitoque fenescere credas,

Non ruere avulsos, &c.

Sed huic etiam conjecturæ vulgatam lectionem libenter præferam.

319. Denique jam tuere, &c.) V. 6. Illos refutat, qui omnia è cælo oriri, & in Cælum iterum resolvi sentiunt, & tamen Cælum ipsum immortale & æternum afferunt; Nam quod in alias res vertitur, & quod ex iis rebus solutis reparatur & reficitur, id Nativum prorsus & Mortale.

325. Præterea si nulla fuit, &c.) Mundi novitas, v. 14. probatur, tum ex eo, quod Historiæ omnium antiquissimæ Thebano aut Trojano bella superiores non sint, ut esse deborent,

Terræ & Cœli, semperque æterna fuere:
 Cur supera bellum Thebanum, & funera Trojæ,
 Non alias alii quoque res cecinere Poëtæ?
 Quò tot facta virùm toties cecidere? Nec usquam
 Æternis famæ monumentis insita florent?

330

Verùm (ut opinor) habet novitatem Summa, recensque
 Natura 'st Mundi, neque pridem exordia cœpit.
 Quare etiam quædam nunc Artes expoliuntur,
 Nunc etiam augeſcunt; nunc addita Navigiis sunt
 Multa: Modò Organici melicos peperere sonores.
 Denique Natura hæc rerum, Ratioque reperta 'st
 Nuper, & hanc Primus cum primis Ipse repertus
 Nunc ego ſum, in patrias qui poſſim vertere voces.

335

Quòd ſi forte fuiſſe antehac eadem omnia credis:
 Sed periſſe hominum torrenti ſæcla vapore,
 Aut cecidiſſe urbeis magno vexamine Mundi;
 Aut ex imbribus aſſiduis exiſſe rapaceis
 Per terras Amneis, atque oppida cooperuiſſe:
 Tantò quippe magis victus fateare neceſſe 'ſt,

340

Exi-

ſi Mundus foret, non dico æternus, ſed multo vetuſtior; tum ex eo quòd Artes omnes recens adinventas habemus, ſiquidem Authores omnium memorantur; cùm, ſi Mundus nunquam cœpiſſet, deberent Artes, ac poſſiſſimùm, Vitæ utiles ſemper exiſtiſſe. Macrobius, in Somn. Scip. Lib. II. Cap. 10. *Quis non hinc exiſſimet Mundum quandoque capiſſe, nec longam retrò bujus ætatem, cum abhinc ultra duo retrò annorum millia de excellenti rerum geſtarum memoria ne Græca quidem extet Hiſtoria. Nam ſupra Ninum, à quo Semiramis ſecundum quosdam creditur procreta, nihil præclarum in libros relatum eſt. Si enim ab initio, imò ante initium fuiſt Mundus, ut Philoſophi volunt, cur per innumerabilem ſeriem ſæculorum non fuerat cultus, quo nunc utimur, inventus? Non literarum uſus, quo ſolo memoriæ fulcitur æternitas? Cur denique multarum rerum experientia ad aliquas Gentes recenti ætate pervenit? Ut ecce Galli vitem, vel cultum oleæ Roma jam adoleſcente didicerunt; alia verò Gentes adhuc multa neſciunt, quæ nobis*

inventæ placuerunt: Hæc omnia videntur æternitati rerum repugnare, dum opinari nos faciunt certo Mundi principio ſingula quæque capiſſe.

336. *Natura hæc rerum.*) Phyſicam intelligit, planè eadem ratione Horatius, qui interdum audacior eſt, de Pythagora dixit,

*Naturæ non ſordidus Author.
 Fæher.*

339. *Quod ſi forte, &c.*) His argumentis nonnulli Philoſophi hoc modo reſpondent; Olim Artes iſtæ viguerunt, quæ nunc florent, ſed aliquando Ignis, aliquando Aqua delevit, vel Terræ motus hauſit humanum genus: Inde jam novæ videntur nobis & recentes. Hoc reſponſum retorquet Poëta, v. 13. Nam Orbem aliquando Ignibus peruſum, aliquando Aquis obrutum, aut Terræ motibus dirumptum nemo ſanus æternum dixerit: Ideo enim Hominem dicimus Mortalem, quoniam illis Morbis tentatur, qui in alios vehementiùs incidentes eos abſtulerunt.

Exitium quoque Terrarū, Cœlique futurum. 345
 Nam cū res tantis morbis tantisque periclis
 Tentarentur, ibi si tristior incubuisset
 Causa; darent latè cladem, magnasque ruinas:
 Nec ratione alia mortales esse videmur
 Inter nos, nisi quòd morbis ægriscimus isdem, 350
 Atque illi, quos à vita natura removet.

Præterea, quæcunque manent æterna, necesse 'st,
 Aut quia sunt solido cum corpore, respuere ictus,
 Nec penetrare pati sibi quicquam, quod queat arctas
 Dissociare intus parteis, ut Materiai 355
 Corpora sunt, quorum naturam ostendimus antè:

Aut ideo durare ætatem posse per omnem.
 Plagarum quia sunt expertia, sicut Inane 'st,
 Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
 Aut etiam, quia nulla loci sit copia circum, 360
 Quò quasi res possunt discedere, dissolvique.

Sicut Summarum Summa 'st æterna, neque extra
 Quis locus est, quò diffiliant: Neque corpora sunt, quæ
 Possint incidere, & valida dissolvere plaga.

At neque (uti docui) solido cum corpore Mundi 365
 Natura 'st, quoniam admistum 'st in rebus Inane:
 Nec tamen est ut Inane: neque autem Corpora defunt,
 Ex Infinito quæ possint fortè coorta

Proruerè hanc rerum violento turbine Summam,
 Aut aliam quamvis cladem importare pericli. 370
 Nec porro natura loci, spatiumque profundi
 Deficit, exspergi quo possint mœnia Mundi,
 Aut alia quavis possint vi pulsa perire.

Haud igitur lethi præclusa 'st janua Cœlo,
 Nec Soli, Terræque, nec altis æquoris undis: 375
 Sed patet immani, & vasto respectat hiatu.

Quare etiam Nativa necessum 'st confiteare
 Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ sunt,

Ex

352. *Præterea quæcunque, &c.*) Nil æternum aut immortale agnoscit *Epicurus*, præter Corpora perfectè Solida, Inane, & τὸ πᾶν, Universum: At Mundus non est Corpus perfectè Solidum, nec Inane, neque, cū Infiniti sint Mundi, hæc compages potest

dici Universum: V. 24. Videtis etiam Libri III. versum 808.

377. *Quare etiam nativa, &c.*) Ex eo quod finem habiturus est Mundus, concludit, v. 4. Initium habuisse: Nam quod aliquando peribit, olim periiisset.

Ex infinito jam tempore adhuc potuissent
Immensi validas ævi contemnere vireis.

380

Denique tantopere inter se cùm maxima Mundi
Pugnent membra, pio nequaquam concita bello;
Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
Possè dari finem? Vel cùm Sol, & Vapor omnis
Omnibus epotis humoribus exsuperarint,
Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur:

385

Tantum suppeditant Amnes, ultroque minantur.
Omnia diluviare ex alto gurgite ponti;
Nequicquam: Quoniam verrentes æquora venti
Deminuunt, radiisque retexens ætherius Sol;
Et siccare prius confidunt omnia possè,
Quam liquor incœpti possit contingere finem.

390

Tantum spirantes æquo certamine bellum
Magnis de rebus inter se cernere certant:
Cùm semel in terra fuerit superantior Ignis,
Et semel (ut fama 'st) Humor regnarit in arvis.
Ignis enim superavit, & ambens multa perussit,
Avia cùm Phaethonta rapax vix Solis equorum
Æthere raptavit toto, terrasque per omneis.

395

At pater Omnipotens ira tum percitus acri
Magnanimum Phaethonta repenti fulminis ictu
Deturbavit equis in terram; Solque cadenti
Obvius æternam suscepit lampada mundi;
Disiectosque redegit equos, junxitque trementeis:
Inde suum per iter recreavit cuncta gubernans.
Scilicet, ut veteres Graiùm cecinere Poëtæ:
Quod procul à vera 'st animi ratione repulsum.
Ignis enim superare potest, ubi Materai

400

405

Ex in-

381. *Denique tantopere, &c*) Aliud demum argumentum deducit, v. 36. à pugna continua (Elementorum) præcipuarum Mundi partium. Cùm enim Ignis cum Aqua committatur, & modò Eluviones superent, quidui tandem cum totius Mundi ruina hæc concertatio terminetur? Quòd verò magna Incendia & Diluvia contigerint, de Phaethonte & Deucalione fabulæ demonstrent, nam Igne vastata, & Aquis obruta erat Terra, licet Poëtæ inepte finxerunt Incendium istud &

Diluvium interventu Deorum erupisse, & cessasse.

382. *Pio nequaquam.*) Impio, quia Bellum hoc est civile & intestinum.

388. *Diluviare.*) Diluvio obruere.

396. *Regnarit.*) Superarit, & versu 399. *Terrasque perussit*, Gassendus.

397. *Ambens.*) Ambedens ab *Ambedo*: Sic *Ambesse* pro *Ambedere*. Alii, *Ambiens*.

407. *A vera est animi.*) Melius, *Vera nimis est*.

Ex infinito sunt corpora plura coorta;
 Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ,
 Aut pereunt res exultæ torrentibus auris :
 Humor item quondam cœpit superare coortus,
 Ut fama 'st hominum, multas quando obruit urbeis :
 Inde ubi vis aliqua ratione averſa recessit,
 Ex Infinito fuerat quæcunque coorta,
 Constiterunt Imbres, & Flumina vim minuerunt.
 Sed quibus ille modis conjectus Materiai
 Fundarit Cælum ac Terram, Pontique profunda,
 Solisque & Lunæ cursus, ex ordine ponam.
 Nam certè neque consilia Primordia rerum
 Ordine si quæque, atque sagaci mente locarunt;
 Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :
 Sed quia multa modis multis Primordia rerum
 Ex infinito jam tempore percita plagis,
 Ponderibusque suis consuerunt concita ferri,
 Omnimodisque coire, atque omnia pertentare,
 Quæcunque inter se possent congressa creare;
 Propterea fit, uti magnum volgata per ævum
 Omnigenos cœtus, & motus experiundo,
 Tandem ea convenient, quæ ut convenère repente

Magna-

413. *Ut fama est Hominum, &c.* Gifanius,

Ut fama est, Hominum multos quando obruit Undæ.

Vossius, *Hominum multas*, id est Crimina Hominum, sive impios Homines : At quid hic loci *Lucretius* cum criminibus Hominum? profecto Epicurus nunquam credidit istas Aquas ad eluenda Hominum peccata fuisse Terrarum Orbi immisſas.

417. *Sed quibus ille modis, &c.* Nativi hujus Mundi exordium explicaturus, Deos, omnemque Providentiam longe removel; & totum opus Materix permittit, v. 16. Inde *Chaos*, rudis & indigesta Particularum congeries, quæ huc & illuc agitatæ, tandem pares cum paribus convenerunt, inde Mare, Cælum, Terra, Sol, Sidera, & quæcunque hic Mundus continet. v. 17. *Plutarchus* ex *Epicuro* de

Placit. Phil. lib. I. cap. 4. Ὁ τοίνυν κόσμος συνέστηκεν περιεκλασμένῳ σχήματι ἰσχυραῖς τινὲς τοῦ τρόπου τῆς τῶν Ἀτόμων σωμάτων, ἀπρονήλων, καὶ τυχαίας ἔχοντων κίνησιν, συνεχῶς τε καὶ τάχιστα κινημένων, εἰς τὸ αὐτὸ ποτὰ σώματα συνθροισθῆναι, καὶ διὰ τούτο ποικιλίας ἔχοντα καὶ σχηματῶν, καὶ μεγέθων.

419. *Solisque & Lunæ.* Alii, *Solis Lunæ.*

430. *Tandem ea convenient, quæ ut convenère repente.* Alii, *Tandem conveniunt ea quæ conjuncta, &c.* Et melius. V. lib. II. v. 1169. In sequenti versu pro *sæpe* Faber legit, *nempe*. Ut & lib. II. v. 1060. At profectò vox *repente* modum tantùm conjunctio- nis exprimit, ideoque illa, quam jactat Faber, emendatio nulla est, vid. lib. II. v. 1060.

Magnarum rerum fiant exordia sæpe,
Terræ, Maris, & Cœli, generisque Animantum.

Hic neque tum Solis rota cerni lumine largo
Altivolans poterat, neque magni Sidera mundi,
Nec Mare, nec Cœlum, nec denique Terra, neque Aër, 435
Nec similis nostris rebus res ulla videri:

Sed nova tempestas quædam, moleſque coorta.
Diffugere inde loci partes cœpere, partesque
Cum paribus jungi res, & diſcludere Mundum,
Membraque dividere, & magnas diſponere parteis 440

Omnigenis è Principiis, diſcordia quorum
Intervalla, Vias, Connexus, Pondera, Plagas,
Concurſus, Motus turbabat, prælia miſcens,
Propter diſſimileis formas variasque figuras;
Quòd non omnia ſic poterant conjuncta manere, 445
Nec motus inter ſeſe dare convenienteis:

Hoc eſt à Terris altum ſecernere Cœlum,
Et ſeorſum Mare uti ſecreto humore pateret,
Seorſus item puri, ſecretique ætheris Ignes.

Quippe etenim primum Terræ corpora quæque, 450

Propterea

438. *Inde loci.*) Id eſt, *Poſtea*. In-
fra, v. 749.

Inde loci ſequitur Calor.

Et v. 789.

Inde loci Mortalia ſæcla creavit.

439. *Diſcludere.*) Diſcernere, Di-
ſtinguere, &c. At *Diſcluſis* & *Diſclu-*
dere, lib. III. v. 172. & lib. VI. v.

239. *Diruptis* ſonat, & *Perrumpere*.
Macrobius, Sat. lib. VI. cap. 2. his
comparat illa Virgilii in Sileno,

Namque caneſcat uti magnum per Ina-
ne coacta

Semina Terrarumque, Animæque, Ma-
risque fuiſſent,

Et liquidi ſimul Ignes; ut his exordia
primis

Omnia, & ipſe tener Mundi concre-
verit Orbis:

Tum durare Solum, & diſcludere
Nerea ponti

Caperit, &c.

447. *Hoc eſt à Terris.*) Explicatio
illarum vocum, *dare motus convenien-*
tes, id eſt, inquit, ſeparare Cœlum

à Terra, &c. *Faber*. Alia verò,
quam poſui, interpretatio, non eſt
inepta; & *Cœlum* recte Aërem inter-
pretor.

450. *Quippe etenim.*) Cùm rudis &
indigeſta corpuſculorum congeries in
ordinem redigatur per motum, omniſ-
que motus à gravitate oriatur, recte
inquit Poëta quid Atomum graviſſimæ
agunt: Exiſtimavit autem Epicurus
coacervatas conſuſasque Atomos irre-
quieto & ingenito ſuo motu ita ſeſe
convolveſſe, revolviſſe, inſequo deque
exagitâſſe, ut poſtremò craſſiores
omnes verſus Medium confluxerint, &
tenuiores extruſione facta à craſſiori-
bus verſus circumferentiam avolarint.
Porro ex craſſioribus quidem illis con-
ſtatum fuiſſe Terræ corpus, quod Se-
mina Aquæ in ſe contineret, ut quæ
non potuiſſent perinde avolare cum cæ-
teris: At è cæteris, quòd varii in ipſis
tenuitatis gradus forent, quaſdam re-
ſtituiſſe non longè à Terra, conſtituiſſe
Aërem, reliquas altiùs emiſſiſſe, &
conſti-

Propterea quod erant gravia, & perplexa coibant,
 In medioque imas capiebant omnia sedes:
 Quæ quantò magis inter se perplexa coibant,
 Tam magis expressere ea, quæ Mare, Sidera, Solem,
 Lunamque efficerent, & magni mœnia Mundi. 455
 Omnia enim magis hæc è levibus atque rotundis
 Seminibus, multòque minoribu' sunt Elementis,
 Quàm Tellus: ideo per rara foramina terræ
 Partibus erumpens primus se sustulit Æther
 Signifer, & multos secum levis abstulit Igneis: 460
 Non alia longè ratione, ac sæpe videmus,
 Aurea cùm primùm gemmanteis rore per herbas
 Matutina rubent radiata lumina Solis,
 Exhalantque Lacus nebulam, Fluviique perennes:
 Ipsa quoque interdum Tellus fumare videtur: 465
 Omnia quæ sursum cùm conciliantur in alto,
 Corpore concreto subtexunt nubila Cœlum:
 Sic igitur tum se levis, ac diffusilis Æther
 Corpore concreto circumdatus undique sepsit,
 Et latè diffusus in omneis undique parteis, 470
 Omnia sic avido complexu cætera sepsit.
 Hunc exordia sunt Solis Lunæque secuta:

Inter

constituisse ætherem, & extrusa simul
 Corpuscula ignea coisse in eas moles,
 quæ in illo adhuc collucent, & appel-
 lantur Sidera. Corpora denique illa
 minora rotunda, lævia fuisse, ad eum
 motum in circumferentiam per elisionem,
 seu expressionem à crassioribus
 factam sic determinata, ut cùm ex
 massa tamen non exirent viis paralle-
 lis, neque juxtim inciderent, idcirco
 in ipso progressu sibi variè occurrat-
 rint, impetumque acceperunt mutuo
 refrigerint, quo usque impetu deni-
 que cessante, quæ promotiores, sive
 à medio remotiores extiterunt, effe-
 ctæ sunt sibi invicem implicitæ, se-
 queque mutuo continentes, comprimen-
 tes, atque idcirco speciem quandam
 Mœniorum Mundi creantes; & quæ
 deinceps eò appulerunt, ita sunt ab il-
 lis reflexæ, ut ab aliis subinde occur-
 rantibus tota illa ætherea atque cœle-
 stis regio fuerit exinde concinnata.

Licebit id forte intelligere ea compara-
 tione, qua Lucretius rem explicat,
 dum id potuisse fieri ostendit, ut quan-
 do Vapores & Halitus ex Aqua Terra-
 que prodeuntes, & sublimè elati ita
 sursum addensantur, concresecuntque
 in nubila, ut illic fiat quasi Laquear,
 sub quo Aër qui restat nobis aspectabi-
 lis continetur. Hæc, v. 21. vide
 etiam *Plutarchum*, Cap. IV. lib. I. de
 Placit. Phil.

452. *In medioque imas.*) Turnebus,
In medio, atque imas.

460. *Signifer.*) Alii: *Ignifer.*

465. *Ipsa quoque.*) Alii: *Ipsaque ut.*

472. *Hunc exordia, &c.*) Ita Ter-
 ram totius Mundi fundamentum, ita
 Ætherem, Mundi mœnia (cæteros
 Planetas negligit) constituit, Solem
 autem Lunamque mediae inter Æthe-
 rem & Aerem, naturæ, naturæ, quorum nem-
 pe Principia erant Aeris leviora, gra-
 viora Ætheris, in ipsis Ætheris Ae-
 risque

Inter utroſque globi quorum vertuntur in auris:
 Quæ neque Terra ſibi adſcivit neque maximus Æther:
 Quod nec tam fuerint gravia, ut depreſſa federent: 475
 Nec levia, ut poſſent per ſummas labier oras:
 Et tamen inter utroſque ita ſunt, ut corpora viva
 Verſent, & partes ut Mundi totius extent.
 Quod genus in nobis quædam licet in ſtatione
 Membra manere, tamen cum ſint ea quæ moveantur. 480
 His igitur rebus retractis, Terra repente,
 Maxima, quâ nunc ſe Ponti plaga cærulea tendit,
 Succidit, & falſo ſuffudit gurgite foſſas:
 Inque dies quantò circum magis Ætheris æſtus,
 Et radii Solis cogeant undique Terram, 485
 Verberibus crebris extrema ad limina apertam,
 In medio ut propulſa ſuo condensa coiret:
 Tam magis expreſſus falſus de corpore Sudor
 Augebat Mare manando, camposque natanteis:
 Et tantò magis illa foras elapſa volabant 490
 Corpora multa Vaporis, & Aëris, altaque Cœli
 Denſebant procul à terris fulgentia templa:
 Sidebant Campi, creſcebant Montibus altis
 Aſcenſus: neque enim poterant ſubſidere Saxa,
 Nec pariter tantundem omnes ſuccumbere partes. 495
 Sic igitur Terræ concreto corpore pondus

Conſtitit,

riſque conſiniis collocat, ubi perpetuò, ut Pulmones & Corda in Animalibus, moventur, v. 9.

473. *Inter utroſque globi.*) Hunc verſum delet *Lambinus*, parentheſi includit *Giſanius*: Faber legit, *Aſtrumque, globi*: quam emendationem excute, & nulla videbitur. *Aſtrorum* enim ortum, v. 460. docuit,

— Se ſuſtulit Æther

Signifer, & multam ſecus levis abſtulit Ignes.

Deinde, v. 477. in quo *Corpora bina* non *Viva* legendum, totam iſtam de *Aſtris* fabulam evertit: Dele igitur verſum, qui è v. 477. natus videatur.

481. *His igitur rebus, &c.*) Sed Opus nondum perfectum eſt, nullibi

enim, Aqua, Aer, Ignis: Faci-
 lenta igitur iſta congeries, quæ in-
 imum confluxit, Solis radiis ætheriſ-
 que æſtu ex omni parte preſſa ſe con-
 traxit: Inde Mare tanquam Sudor
 emanavit, leviores autem particulae
 altiùs evectæ Elementum Ignis & Ae-
 ris conſtituerunt: Cùm verò huius
 congerici particulae quaedam duræ
 magis eſſent rigidaque, omnes non
 pariter ſubſidebant, inde cava loca
 Mari recipiendo idonea, inde etiam
 Fluviorum alvei, inde denique plani
 Campi, & montium altitudo, v. 18.

483. *Salſa ſuffudit gurgite foſſas.*)
Subtus perſudit, & complevit, *Lam-*
binus, Alii legunt, *Suffodit*: Nam
Plutarchus ex *Epicuro*, καὶ αὐτὸ τὸ
 ὕδωρ ἰσχυρὰ ἐκείλανε τὰς ὑποκειμένης
 τάρας.

Constitit, atque omnis Mundi quasi Limus in imum
Confluxit gravis, & subsedit funditus, ut Fæx.

Inde Mare, inde Aer, inde Æther ignifer ipse.

Corporibus liquidis sunt omnia pura relicta;

500

Et leviora aliis alia: & liquidissimus Æther,

Atque levissimus Aërias super influit auras;

Nec liquidum corpus turbantibus Aëris auris

Commiscet: finit hæc violentis omnia verti

Turbinibus: finit incertis turbare procellis:

505

Ipse suos Igneis certo fert impete labens.

Nam modicè fluere, atque uno posse Æthera nifu,

Significat Ponti Mare, certo quod fuit æstu,

Unum labendi conservans usque tenorem.

Motibus Astrorum nunc quæ sit causa, canamus.

510

Principio, magnus Coeli si vertitur orbis:

Ex utraque Polum parti premere Aëra nobis

Dicendum est, extraque tenere, & claudere utrinque;

Inde Alium supera fluere, atque intendere eodem,

Quo volvenda micant æterni Sidera mundi:

515

Astr

499. *Inde Mare, inde Aer, &c.*)

Motus Astrorum ut rectius explicet, v. 11. præmittit, quibus docet Ætherem levissimum & liquidissimum super inconstantem & turbulentum Aërem evehctum procellarum omnium esse expertem, & constanti æquabilique motu fluere, neque enim iste motus Ætheris incredibilis, cum perennis neque unquam recurrens sit Ponti Euxini in Propontidem fluxus.

500. *Omnia pura.*) Terra enim Limus & Fæx totius Mundi penitus subsedit.

505. *Turbare.*) Πανταχῶς: *Faber.*

508. *Ponti Mare.*) Ita rectè Laminus, qui aliquando scripsit, *Tantum Mare.* Non autem fluxus refluxusque Oceani, quod ridiculè *Fayus* existimavit, (unde enim iste Oceani motus similis sit uni Ætheris nifu?) sed Maris Euxini cursus intelligendus est: *Ponto*, Gifanius, id est, in *Ponto*, absurdè: Sed *Ponto* in Libris invenit: Ita verò, quasi *Ponto* vel *Pontis* pro *Ponti* Codices nunquam exhiberent.

510. *Motibus Astrorum, &c.*) Phy-

sicorum munere se probè fungi existimant Epicuræi, si possibiles quasdam Motuum celestium causas assignent: Id jam agit *Lucretius*, v. 25. Nam si totum Cælum moveatur, tum potest esse Aer duplex, alter qui supernè premit, Cælumque in Occasum urgeat, alter qui inferne quasi subtervehat: Si quiescat Orbis tum rapidæ quædam Ætheris particula exitum in Inane Spatium quærentes, nec valida Mundi moenia perfringere valentes circumversantur, & secum Astra rapiunt: Vel Aer aliquis externus irruit & versat, vel tandem ipsa prorepunt Astra, prout Corporibus Igni suo alendo idoneis per Cælum ducuntur.

513. *Extraque tenere.*) Alii: *Et utraque tenere.*

515. *Æterni.*) Cælum *Epicurus* non dixerit æternum: *Faber* autem legit, *Alterni*, Mundum verò seu Cælum *Alternum* dixit, quoddam alternis dicrum noctiumque vicibus modò Sol modò Stellæ prodcant, & Cælum vertatur.

Ast Alium subter, contrà qui subvehat Orbem:
Ut fluvios versare Rotas, atque Haustra videmus.

Est etiam quoque, uti possit Cœlum omne manere

In statione, tamen cùm lucida signa ferantur:

Sive quod inclusi rapidi sunt Ætheris æstus,

Quærentesque viam circumversantur, & Ignes

Passim per Cœli volvunt se immania templa:

Sive aliunde fluens alicunde extrinsecus Aër

Versat agens igneis: sive Ipsi serpere possunt,

Quo cujusque cibus vocat, atque invitat cunteis;

Flammea per cœlum pascenteis corpora passim.

Nam quid in hoc Mundo sit eorum, ponere certum

Difficile 'st: sed quid possit, fiatque per Omne

In variis Mundis varia ratione creatis,

Id doceo: plureisque sequor disponere causas

Motibus astrorum, quæ possint esse per Omne.

E quibus una tamen sit & hæc quoque causa necesse 'st,

Quæ vegeat motum signis: sed quæ sit earum

Præcipere, haud quaquam 'st pedetentim progredientis,

Terraque ut in media Mundi regione quiescat,

Evane-

517. *Haustra.*) Rotarum Cadi, ab hauriendo; Nonius.

522. *Immania templa.*) Virgilius, *Pesuitque immania templa.*

Alii tamen *Inania. Voleunt se: Istud se delendum.*

526. *Pascentes corpora flammea.*) Ut lib. II.

— Depascimus aurea dicta.

Alii autem: *Pascentes corpora sua flammea.*

533. *Quæ vegeat motum Signis.*) Alii: *Quæ vegeat motu in signis. Veget autem 'vegetat, erigit, excitat: Ennius,*

— *Æquora salsa veges ingentibus ventis.*

535. *Terraque ut in media, &c.*) Meritò autem aliquis inquirat, cùm Telluris grave pondus toties memorat *Lucretius*, cur in medio Aëre quiescat, cur non perrumpat, & in infinitum Inane præceps descendat. Respondet Poeta, v. 16. quòd quamvis Telluri Aer Solus circumfusus esse contingat, quia tamen tam Aër quàm Terra co-

gnatione vincita tenentur, ejusdemque Totius partes ab ipsa sui origine sunt, ideo Aeri terra non est oneri, sed quasi omni gravitate compressioneque deposita illi insidet: Secùs autem foret si Terra hæc ex alio Mundo advehere-tur, sic enim suo pondere Aërem istum premeret, quemadmodum minimum pondus nostris corporibus sentitur: si extrinsecus apponatur, cùm tamen nec caput, nec cætera membra sibi mutud sint gravia, quod sibi mutud congenita sint, communique jure vinciantur. Epicurus ad Herodotum dixit, τῆς γῆς τὰ Αἶρι ἐκείνηται ὡς συγγρα. Hanc verò Telluris cùm Aëre connexionem probat, v. 6. quia Fulmine, quod violentos in Aëre motus excitat, concussa tremit: Deinde, ne quis miretur Aerem, qui sit res adeo tenuis, sustinere molem tantopere crassam, subjungit, v. 8. tenuissimam rem, Animam, viz. nostram, sustinere Corpus ponderosum, imo saltu in altum tollere valere.

Evanescere paullatim, & decrefcere pondus
 Convenit: atque aliam naturam fubter habere
 Ex ineunte ævo conjunctam, atque uniter aptam
 Partibus Aëriis Mundi, quibus infita fident.
 Propterea non eft oneri, neque deprimit auras: 540
 Et fua cuique Homini nullo funt pondere Membra:
 Nec Caput eft oneri Collo, nec denique totum
 Corporis in Pedibus pondus fentimus inefle.
 At quæcunque foris veniunt impoftaque nobis
 Pondera funt, lædunt permultò fæpe minora: 545
 Ufque adeo magni refert, cui quæ adiaceat res.
 Sic igitur Tellus non eft aliena repente
 Adlata, atque auris aliunde objecta alienis:
 Sed pariter prima concepta ab origine Mundi:
 Certaue pars ejus, quafi nobis Membra, videtur. 550
 Præterea grandi tonitru concuffa repente
 Terra, fupra fe quæ funt, concutit omnia motu:
 Quod facere haud ulla poffet ratione, nifi effet
 Partibus aëriis mundi, cœloque revincta.
 Nam communibus inter fe radicibus hærent 555
 Ex ineunte ævo conjuncta, atque uniter apta.
 Nonne vides etiam, quàm magno pondere nobis
 Suffineat corpus tenuiffima vis Animæ,
 Propterea quia tam conjuncta, atque uniter apta'ft?
 Denique jam faltu pernici tollere Corpus 560
 Quis potis eft, nifi vis Animæ, quæ membra gubernat?
 Jamne vides quantum tenuis natura valere
 Poffit, ubi eft conjuncta gravi cum corpore, ut Aër
 Conjunctus terris, & nobis eft Animi vis?
 Nec nimio Solis major rota, nec minor ardor 565
 Effe

539. *Infita fident.*) Optimè Lambinus, fed non ita Gifanius, qui *Vivit*.

546. *Cui quæ adiaceat res.*) Gifanius: *Quid quæ adiaceat res.*

561. *Quis potis eft.*) Ita fcripferunt Scioi, quia dubitaverunt an dici latinè poffit *Nullum Animal potis eft efficere*. Idque ed accidit quia Ennium, Plautum, Terentium, alios non legerant, quin nec Lucretii latinatatem unquam obfervârunt: Ipfe enim ali-

Conjunctum eft id, quod nunquam fine pernicali

Discidio potis eft fejungere.

in lib. IV.

Tenue locis quia non potis eft adfigere adhæfum.

lib. V.

Corpus non potis eft cerni — ideo leg.

Quid potis eft. Faber.

565. *Nec nimio Solis major rota, &c.) De Magnitudine Solis & Siderum Epicurus*

Esse potest, nostris quàm sensibus esse videtur.
 Nam quibus è spatiis cunque Ignis lumina possunt
 Adjicere, & calidum membris adflare vaporem,
 Illa ipsa intervalla nihil de corpore limant
 Flammarum, nihilo ad speciem' est contractior Ignis.
 Proinde calor quoniam Solis, lumenque profusum
 Perveniant nostros ad sensus, & loca tingunt:
 Forma quoque hinc Solis debet filumque videri,
 Nil adeo ut possis plus, aut minus addere verè.

570

Lunaque sive notho fertur loca lumine lustrans,
 Sive suam proprio jactat de corpore lucem,
 Quicquid id est, nihilò fertur majore figura,
 Quàm, nostris oculis quam cernimus, esse videtur.
 Nam prius omnia, quæ longè remota tuemur
 Aëra per multum specie confusa videntur,
 Quàm minimum filum: quapropter Luna necesse' est,
 Quandoquidem claram speciem, certamque figuram
 Præbet, ut est oris extremis cunque notata,
 Quanta hæc cunque fuat, tanta hinc videatur in alto.

575

580

Postremò, quoscunque vides hinc ætheris Igneis,
 (Quandoquidem, quoscunque in terris cernimus igneis.
 Dum tremor est clarus, dum cernitur ardor eorum;
 Perparvum quiddam interdum mutare videntur

585

Al-

curus in Epistola ad Pythoclem, *Magnitudo Solis, & reliquorum Siderum*, quod ad nos quidem attinet tanta est, quanta & apparet; quod ad ipsam verò rem spectat, aut paulò major, aut paulò minor, aut præcisè tanta, quanta videtur, est: ut Oculi aut nihil aut non multum mentiantur. Idem asserit Poeta, v. 10. argumentum à sensu desumens: Donec Lumen Calorque Iguis à nobis sentiantur, dum ab Igne recedimus, Ignis nihilo contractior apparet, quam dum propè sumus. At Lumen Caloremque Solis sentimus, ideo eadem est illius quæ apparet magnitudo. Deinde, v. 10. de Luna addit, nos extremam illius oram, ac summam faciem distinctè cernere: at confusè cerneretur, si tam longè distaret ut aliquid illius magnitudinis longinquitate detereretur. Demum, v. 7. de

Sideribus subjungit, ea non multò minora neque multò majora esse, vel tanta esse quanta videantur, quia ista varietate exhibentur & Ignis qui apud nos ex intervallo interdum noctuque spectantur. Hæc ipse Epicurus ad Pythoclem.

569. *Illà intervalla.*) Nil Visus intervalla, Gifanius.

572. *Et loca tingunt.*) Alii, & loca fulgent. Et versu sequenti, *Filumque*, Lambinus: vid. v. 581. dum Vulg. *Sublime*: & Gifanius, *Illiusque*, id est, *Illincque*. Frustra. *Sublime* autem ferri potest, cum versu 584. legimus,

Tanta hinc videatur in alto.

588. *Mutare videntur.*) Palmerius, *Mutare videtur*, id est, *mutari Filum*: Hac observatione potuimus carere.

Alterutram in partem filum, cum longiùs absint,) Scire licet, perquam pauxillo posse minores
Esse, vel exigua majores parte, brevique.

590

Illud item non est mirandum, qua ratione Tantulus ille queat tantum Sol mittere lumen,
Quod maria, ac terras omneis cœlumque rigando Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.

595

Nam licet hinc Mundi patefactum totius unum Largifluum fontem scatere, atque erumpere flumen
Ex omni Mundo, quò sic Elementa vaporis

Undique conveniunt, & sic conjectus eorum Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor;

600

Nonne vides etiam, quàm latè parvus aquai Prata riget Fons interdum, campisque redundet?

Est etiam quoque, uti non magno Solis ab igni Aëra percipiat calidis fervoribus ardor.

Opportunus ita'lt si fortè, & idoneus Aër, Ut queat accendi parvis ardoribus ictus:

605

Quod genus interdum segetes stipulamque videmus Accipere ex una scintilla incendia passim,

Forfitan & rosea Sol altè lampade lucens Possideat multum cæcis fervoribus ignem

610

Circum se, nullo qui sit fulgore notatus, Æstiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum.

Nec ratio Solis simplex, nec certa patescit,

Quo

492. *Illud item non est, &c.*) Sed tantus ille Calor & Lumen per universum, quaquà patet, Æthera diffusum è tantulo & quasi pedali Sole emanare vix posse videatur. Huic difficultati ut satisfaciatur *Lucretius*, docet, v. 11. Solem concipi posse ut fontem perennem Lucis & Caloris, quòd in ipsum ex toto Mundo Semina Lucis & Caloris confluant tanquam in Scaturiginem, ita ut non unius Solis, sed totius Mundi Lumen & Calorem sentiamus. Deinde subiungit, v. 10. fortè Aërem vicinum Soli ab illo accendi, multasque Igneas particulas nobis quidem inconspicuas circa Solem esse, & inde tantus Calor, Lumenque tam longè & latè profusum.

597. *Erumpere flumen.*) Alii, *Luc-*

men, fortasse meliùs: Aliàs de Solis Lumine, de quo, v. 593. objectionem instituit, nihil dixisse videatur.

604. *Percipiat.*) Sic lib. IV.

Quàm quæ percipiunt Oculos, visumque luceant.

608. *Accipere.*) Sic lib. VI. v. 40.

— Aridior porro si nubes accipit Ignem.

Gifanius tamen, *Accendere.*

613. *Nec ratio Solis, &c.*) Annum Solis, & Menstruum Lunæ cursum per duodecim Signa Zodiaci ut explicet, primò, v. 23. proponit sententiam *Democriti*, qui docuit inferiora Sidera à summo Cœlo rapi & circumferri, celeritùs aut tardiùs pro rata uniuscujusque Sideris è summo isto Cœlo distantia. Sol igitur celeritùs quàm Luna

Quo pacto æstivis è partibus Ægocerotis
 Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens
 Canceris ut vertat metas se ad Solstitiales:
 Lunaque mensibus id spatium videatur obire,
 Annua Sol in quo consumit tempora cursu:
 Non, inquam, simplex his rebus reddita causa 'st.
 Nam fieri vel cum primis id posse videtur,
 Democriti quod sancta viri sententia ponit:
 Quantò quæque magis sint terram Sidera propter,
 Tantò posse minùs cum cœli turbine ferri.
 Evanescere enim rapidas illius, & acreis
 Imminui subter vireis, ideoque relinqui
 Paullatim Solem cum posterioribu' Signis,
 Inferior multò quòd sit, quàm fervida Signa:
 Et magis hoc Lunam: & quantò demissior ejus
 Cursus abest procul à Cœlo, terrisque propinquit,
 Tantò posse minùs cum Signis tendere cursum.
 Flaccidiore etiam quantò jam turbine fertur
 Inferior quàm Sol, tantò magis omnia Signa
 Hanc adipiscuntur, circum, præterque feruntur.
 Propterea fit, ut Hæc ad Signum quodque reverti
 Mobiliùs videatur, ad Hanc quia Signa revifunt.

615

620

625

630

635

Fit quoque ut è mundi transversis partibus Aër
 Alternis certo fluere alter tempore possit,
 Qui queat æstivis Solem detrudere Signis
 Brumaleis usque ad flexus, gelidumque rigorem:
 Et qui rejiciat gelidis à Frigoris umbris
 Æstiferas usque in parteis, & fervida Signa.
 Et ratione pari Lunam, Stellasque putandum 'st,
 Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,

640

Aëri-

Luna, ideoque illum ratiùs quàm illam Signa assequuntur & prætereunt: Neque mirum si Luna uno Mense Signa omnia, in quibus duodecim terit Sol, percurrere videatur. Deinde, v. 13. Duos Aeres Lunæ Solique interviennes introducit, quorum altero à Cancro ad Capricornum detruduntur, altero à Capricorno ad Cancrum statò tempore subvehuntur: Et ne illud incredibile videatur, jubet Nubes spectare quas diverfi Ventì in partes diversas protrudunt.

615. *Flexus.*) Mox vocat, *Metas*: viz. de Cursu Siderum agens vocibus utitur certamini Curuli accommodatis.

616. *Canceris.*) Ita olim dicebatur, nunc *Cancrì*: Apud S. Cyprianum, p. 234. *veluti Cancere infesta*, legimus.

635. *Ad hanc quia Signa revifunt.*) Alii, *recurrunt*: Sed, *Vifere ad*, & *Revifere ad*, Optimi Authores, & Ipse *Lucretius*, lib. II, & VI.

643. *Magnos Annos.*) Stellarum *Periodos*, & Saturni, Jovis, Martisque revolutiones respicere videtur.

Aëribus posse alternis à partibus ire.

Nonne vides etiam diversis nubila ventis

Diversas ire in parteis, inferna supernis?

Qui minùs illa queant per magnos ætheris orbeis

Æstibus inter se diversis Sidera ferri?

At nox obruit ingenti caligine terras,

Aut ubi de longo cursu Sol extima cœli

Impulit, atque suos efflavit languidus igneis

Concussos itere, & labefactos aëre multo:

Aut quia sub terras cursum convertere cogit

Vis eadem, supera terras quæ pertulit orbem.

Tempore item certo roseam Matuta per oras

Ætheris Auroram defert, & lumina pandit,

Aut quia Sol idem sub terras ille revertens

Anticipat cœlum radiis accendere tentans:

Aut quia conveniunt ignes, & semina multa

Confluere ardoris consuerunt tempore certo,

Quæ faciunt Solis nova semper lumina gigni.

Quod genus Idæis fama' est è montibus altis

Disperfos

649. *At nox obruit, &c.*) Diem sequitur Nox, quia, v. 6. Sol longo cursu languidus, occasurus enim languescere videtur, extinguitur, vel quia eadem vi qua supra Terras diurno temporeolvebatur, subter Terras nocturno fertur. Epicurus in Epistola ad Pythoclem Ortum & Occasum Solis & Lunæ, κατ' ἰμψύμιαν τε ὑπὲρ γῆς, καὶ πάλιν ἐπὶ κρυψίῳ, vel κατ' ἀκρυψίῳ, καὶ κατὰ σέσσην posse fieri contendit.

650. *Extima.*) Sive *Ultima* legas, perinde est.

655. *Tempore item certo, &c.*) Ante Solis exortum Splendor quidam, qui Aurora dicitur, illustrat Cœlos, quoniam Sol sub Terras ab Occasu in Ortum revertens antequam Ipse appareat, effundat radios, vel quia dispersa hesterno itinere Ignis Semina ibi consueunt, & prius quàm formârunt aut accenderunt Solis globum, debili luce Æthera illustrant. Posteriolem causam fabula, quæ apud Pomponium Melam, Lib. V. Cap. 6. & Diodorum Si-

culum, lib. XVII. legatur, confirmat; & si constantia illius confluxus cuiquam incredibilem videatur, is consideret non minorem in multis aliis rebus constantiam deprehendi.

655. *Matuta.*) Ino, seu Leucothea apud Græcos.

662. *Quod genus Idæis, &c.*) Diodorus Siculus, lib. XVII. p. 491. Ἰδίῳ δὲ τι καὶ παράδοξον συμβαίνει γίνεσθαι περὶ τούτου τὸ ὄρα, κατὰ γὰρ τὴν τῷ Κυρῷ ἐπιτολὴν ἐκ ἀκρῆς τῆς κορυφῆς διὰ τὴν νημερίαν τῷ περιέχοντι Αἰρὶ ὑπερῶν τῇ γίνεσθαι τὴν ἀκρὰς τῆς τῶν ἀνέμων πύλης ἰσθῆσαι δὲ τὸν ἥλιον ἔτι τῆς νυκτὸς ἔσσης ἀνατέλλοντα τὰς ἀκτῖνας καὶ ἐν κυκλωτέρῃ χημάτι τετραμμένῳ, ἀλλὰ τὴν φλόγα κατὰ πολλὰς τέρας ἔχοντα διεσπάρμηναι, ὥστε δοκεῖν πυρὰ πλείω θυσίαν τῇ τῆς γῆς ἐρεῖον. Μετ' ὀλίγου δὲ συναγεται ταῦτα πρὸς ἓν μέγεθος, ὥστε αἱ γίνηται τρεῖς ἡμέραι διάστημα, καὶ τότε τῆς ἡμέρας ἐπιλασθήσῃς, τὸ φαίνεσθαι τῷ ἥλιῳ μέγεθος πληρωθῆναι τῆς ἡμέρας διάστημα κατασκευάζει.

Disperfos igneis orienti lumine cerni:
Inde coire globum quasi in unum, & conficere orbem.

Nec tamen illud in his rebus mirabile debet 665
Esse, quod hæc Ignis tam certo tempore possint
Semina confluere, & Solis reparare nitorem.

Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus, florescunt tempore certo
Arbusta, & certo dimittunt tempore florem. 670

Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubescere veste,
Et pariter mollem malis demittere barbam.

Fulmina postremo, Nix, Imbres, Nubila, Venti,
Non nimis incertis fiunt in partibus anni. 675

Namque ubi sic fuerunt causarum exordia prima,
Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
Consequa natura' est jam rerum ex ordine certo.

Crescere itemque Dies licet, & tabescere Nocteis,

Et

670. *Dimittunt florem.*) V. 757.

Sol dimittit languidus Ignis.

672. *Veste.*) Virgilius, *Æneid.* 8.

Aurea Casaries illis, atque aurea Vestis.

Hoc est, Barba, unde è contra *Investes* dicimus *imberbes*: Unde est,

Tunc mihi prima genas vestibat flore juvenas.

Servius.

675. *Non nimis incertis.*) Faber,
Non minus hæc certis.

676. *Namque ubi sic fuerunt.*) Hunc
versum delet Faber, & in sequenti legit;
Namque uti res Mundi, &c. retineri verò potest iste versus, si legatur,
Namque uti sanxerunt. Sic lib. I.
v. 581.

Et quid quæque ferunt per fœdera Naturæ,

Quid porro nequeat, sancitum quandoquidem extat.

Ita igitur conjicio legendum, nec putet conjecturæ.

678. *Consequa natura est rerum.*) E
Vetusto Cod. Gronovius,

Consequa quoque rerum sunt ex ordine certo.

679. *Crescere itemque dies, &c.*) Dies

noctesque Anni decursu sic incrementum & decrescere, ut prolixitatis ac brevitatibus utriusque vices exquilitate per Hyemem Æstatemque alternentur, Res mira semper visa est; Id verò fit, quoniam circuitiones Solis supra ac infra Terram nunc celerius, nunc tardius fiunt, quatenus ipsæ locorum seu viarum, quibus Sol inedit, longitudines sunt alternæ, v. 16. In quibus describit Poeta inæqualia Areuum diurnorum nocturnorumque segmenta in positu Sphæræ obliquo, Æquatorem tamen ab hac lege excipit, qui in quavis etiam obliquitate in duas æquas partes ab Horizonte dividitur; ex quo fit ut Sol bis in ipso intra Annum constitutus duo ubivis gentium faciat Æquinoctia: Hinc Signum illud in quonodum Æquinoctialem esse dixit intelligendum duplex est, *Aries*, viz. & *Libra*, in cuius utriusque initio mutua fit Signiferi, Æquatorisque intersectio. Deinde subjungit, v. 5. Id fieri posse, quòd certa sunt per Ætherem loca, quæ possint à Sole ob factam majorem minoremque resistentiam velocius segniusve percurri. Demum, v. 3. quia alternis Anni partibus tardius

Et minui Lucēs, cūm fumant augmina Noctēs: 680
 Aut quia Sol idem sub terras, atque superne,
 Imparibus currens anfractibus ætheris oras
 Partit: Et in parteis non æquas dividit orbem:
 Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
 Ejus in adversa tantò plus parte relatus, 685
 Donicum ad id signum cœli pervenit, ubi anni
 Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
 Nam medio cursu flatus Aquilonis, & Austri,
 Distinct æquato cœlum discrimine metas,
 Propter Signiferi posituram totius orbis; 690
 Annua Sol in quo contundit tempora serpens,
 Obliquo terras, & cœlum lumine lustrans:
 Ut ratio declarat Eorum, qui loca cœli
 Omnia dispositis signis ornata notârunt:
 Aut quia crassior est certis in partibus Aër, 695
 Sub terris ideo tremulum jubar hæsitat ignis,
 Nec penetrare potest facillè atque emergere ad ortus.
 Propterea noctes hiberno tempore longæ
 Cessant, dum veniat radiatum insigne diei:
 Aut etiam, quia sic alternis partibus anni 700
 Tardius & citius consuerunt confluere ignes,
 Qui faciant Solem certa de surgere parte.
 Luna potest Solis radiis percussa nitere,
 Inque dies majus lumen convertere nobis
 Ad speciem, quantum Solis secedit ab orbe, 705
 Donicum eum contra pleno benè lumine fulsit,

Atque

diūs aut citiūs convenient isti Ignes
 qui faciunt, vel accendunt Solem.

680. *Cūm fumant augmina.* Lib. II.

— *Augmina fumant*, Argentur.

682. *Anfractibus.*) Viis sinuosis &
 flexuosis.

687. *Nodus Anni.*) Propter inter-
 sectionem Zodiaci & Æquatoris.

696. *Hæsitat.*) Tardius sese expe-
 dit, Faber.

703. *Luna potest Solis radiis, &c.*)
 Quod ad Lunam attinet, si lucem à
 Sole accipiat, si globosæ sit figuræ,
 & sub Sole cursum suum peragat, tum
 varium illius multiplicemque vultum
 rectè illi explicant, qui varia Solis il-

lustratione prout ad Solem accedit, vel
 recedit à Sole, Phases Lunæ variari
 existimant, v. 11. Si verò Luccm
 aliunde non accipiat, tum concipi po-
 test aliud corpus opacum quidem, &
 cassum omni lumine, quodd unà cum
 Luna fertur, & illius radios avertit,
 v. 5. Vel intelligere possumus Lunæ
 globum ex dimidia tantum parte luci-
 dum, qui, si circa suum centrum vol-
 vatur, varias quas videmus phases ex-
 hibebit, v. 9. Quibus hæc omnia dis-
 plicent, Isti habeant Lunas quotidie
 nascentes & intereuntes: Id enim cer-
 to tempore fieri posse multa alia de-
 monstrant. v. 20.

Atque oriens obitus ejus super edita vidit:
 Inde minutatim retrò quasi condere lumen
 Debet item, quantò propius jam Solis ad ignem
 Labitur ex alia Signorum parte per orbem:
 Ut faciunt, Lunam qui fingunt esse pilai
 Consimilem, cursusque viam sub Sole tenere:
 Propterea fit uti videantur dicere verum.

710

Est etiam quoque uti proprio cum lumine possit
 Volvier, & varias splendoris reddere formas.
 Corpus enim licet esse aliud, quod fertur, & unà
 Labitur omnimodis occursans officiensque,
 Nec potis est cerni, quia cassum lumine fertur.
 Versarique potest, globus ut, si fortè, pilai
 Dimidia ex parti candenti lumine tinctus:
 Versandoque globum varianteis edere formas,
 Donicum eam partem, quæcunque est ignibus aucta,
 Ad speciem vertit nobis, oculosque patenteis:
 Inde minutatim retrò contorquet, & aufert
 Luciferam partem glomeraminis, atque pilai:
 Ut Babylonica Chaldaicum doctrina refutans
 Astrologorum artem contrà convincere tendit:
 Proinde quasi fieri nequeat quod pugnat uterque,
 Aut minùs hoc illo sit cur amplectier ausis.

715

720

725

Denique, cur nequeat semper nova Luna creari
 Ordine formarum certo, certisque figuris:
 Inque dies privos abolere quæque creata,
 Atque alia illius reparari in parte, locoque,
 Difficile est ratione docere, & vincere verbis:

730

Ordi-

714. *Est etiam quoque uti.*) Hæc dicitur Anaximandri opinio, quæ tamen ab illius sententia maximè distat; nam si forsan Lunam dixerit *ἰδιον ἔχειν φῶς* Plut. de Placit. Phil. lib. II. cap. 26, & 28. (*ἴφασκεν τι σελήνην ψευδαεῖδῃ, καὶ ἀπὸ τῆς φωτίζεσθαι*: Laërtius) aliud tamen Corpus quod unà feratur, quod omnibus modis occurrat & officiat, ne quidem in somnis vidit. Plutar. de Pl. Phil. lib. II. cap. 26.

719. *Versarique potest.*) Ita docuit Berosus sub Antiocho Sotere Astronomia clarus.

726. *Ut Babylonica.*) Per Babylo-

nicam Chaldaicum doctrinam intelligit Chaldaeos, qui Berosi Hypothesin contra vulgarem Astrologiam tuebantur. Chaldaei enim hoc loco Sæclæ nomen est, non Gentis: *παρὰ δὲ Βαβυλωνίαις, ἡ Ασσυρίους Χαλδαῖοι, Γυμνοσφισαὶ παρὰ Ἰδοῖς*: Laërtius: Idem Cicero, in II. de Divinat.

732. *Abolere.*) Aborisci, Gifanius, Qui tamen fatetur se vocem istam nunquam legisse. Gassendus, Aboriri.

734. *Difficile est.*) Faber, *Id facili*: Quem sequatur ille qui conjecturam certitudini præfert.

Ordine cū videas tam certo multa creari. 735
 It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius antè
 Pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter:
 Flora quibus mater præspersgens ante viā
 Cuncta coloribus egregiis, & odoribus opplet.
 Inde loci sequitur Calor aridus, & comes una, 740
 Pulverulenta Ceres, & Etesia flabra Aquilonum.
 Inde Autumnus adit: Graditur simul Euius Euan:
 Inde aliæ tempestates, ventique sequuntur,
 Altitonans Vulturnus, & Auster fulmine pollens:
 Tandem Bruma niveis adfert, pigrumque rigorem 745
 Reddit, Hyems sequitur, crepitans ac dentibus Algos.
 Quò minùs est mirum, si certo tempore Luna
 Gignitur, & certo deletur tempore rursus:
 Cū fieri possint tam certo tempore multa.

Solis item quoque defectus, Lunæque latebras, 750
 Pluribus è causis fieri tibi posse putandum 'st.
 Nam cur Luna queat Terram secludere Solis
 Lumine, & à terris altum caput obstruere eij,
 Obijciens cæcum radiis ardentibus orbem:
 Tempore eodem aliud facere id non posse putetur 755
 Corpus, quod cassum labatur lumine semper?
 Solque suos etiam dimittere languidus igneis
 Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
 Cū loca præterit flammis infesta per auras:
 Quæ faciunt igneis interstingui atque perire? 760
 Et cur Terra queat Lunam spoliare vicissim
 Lumine, & oppressum Solem super ipsa tenere,

Menstrua

746. *Crepitans ac dentibus Algos.*)
 Vulgatæ lectionis, *Accentibus Algi*,
 non meminissim, nisi eam *Fayus*, a-
 cutus & bellus Homo, huic, qua nul-
 la est verior aut venustior, prætulif-
 fet.

750. *Solis item quoque, &c.*) De-
 mum sit Solis defectus, cū Luna aut
 aliud opacum corpus subiectum Soli
 radios illius excipit, & ab ulteriori ad
 Terram progressu prohibet. Luna item
 deficit, cū incidit in umbram Ter-
 ræ, aut alterius alienjus opaci corpo-
 ris, quod è regione Solis interpositum
 interjectumque sit: Aut denique Sol

& Luna, cū loca quædam Cœli suis
 ignibus infesta & inimica percurrant,
 languent; & quasi Deliquium patien-
 tur, v. 20.

759. *Flammis infesta.*) V. 769.
Luminibus propriis inimica. —

Lambinus autem, Flammis immode-
 ratis oppleta vel occupata, & quo-
 dammodo infestata & vexata. Huic
 verò Interpreti ne credas.

762. *Oppressum Solem super ipsa tene-
 re.*) Lambinus. *Oppressum sub Solem
 ipsa, &c.* Sed ridiculè facit, qui istud
Super de Luna intelligit, imò ad *Ter-
 ram* referri debet, quod Ratio, & ver-

Menstrua dum rigidas Coni perlabitur umbras:
 Tempore eodem aliud nequeat succurrere Lunæ
 Corpus, vel supera Solis perlabier orbem, 765
 Quod radios interrumpat, lumenque profusum?
 Et tamen ipsa suo si fulgit Luna nitore,
 Cur nequeat certa mundi languescere parte,
 Dum loca luminibus propriis inimica pererrat?

Quod superest, quoniam magni per cæcula Mundi 770
 Qua fieri quicquid posset ratione, resolvi:
 Solis uti varios cursus, Lunæque meatus
 Noscere possemus, quæ vis, & causa cieret:
 Quove modo soleant offecto lumine obire,
 Et nec opinanteis tenebris obducere terras: 775
 Cum quasi connivent, & aperto lumine rursus
 Omnia convifunt clara loca candida luce.

Nunc redeo ad Mundi novitatem, & mollia terræ
 Arva, novo foctu quid primum in luminis oras
 Tollere, & incertis tentarit credere ventis. 780

Principio, genus Herbarum, viridemque nitorem
 Terra dedit circum colleis; camposque per omneis
 Florida fulserunt viridanti prata colore:
 Arboribusque datum est variis exinde per auras
 Crescendi magnum immixtis certamen habenis. 785
 Ut Pluma atque Pili primum Setæque creantur

Qua-

fus sequentes probant. Ita rectè *Faber*: *Fayus* autem, *Retinere Solem absconditum supra seipsum*: *Oedipum* quæras, *Ego Davus* sum.

764. *Succurrere*.) Succedere in locum Lunæ: *Fayus*: *Digna Fayo* sententia. *Succurrere* autem, *Subter ire*.

770. *Quod superest, quoniam, &c.*) Explicatis suo more Solis, Lunæ, & Astrorum motibus, à Cælis ad Terras, v. 11. descendit, Rerum ortum & originem è Tellure rerum omnium parente enarraturus.

774. *Offecto*.) Obducto & obstructo, & per alicujus Corporis interpositionem ad tempus excluso. *Lambinus*.

776. *Cum quasi connivent.*) Solem & Lunam tanquam duos hujus Mundi oculos concipe.

781. *Principio, genus herbarum, &c.*) Ita, v. 18. ortum Rerum è recenti Tellure enarrat *Lucretius*, ut ipsam originem spectasse videatur: Nam primum Herbarum, deinde Arborum, postea Animalia minus perfecta, & demum perfectiora. Quippe cum Muræ, Ranas, & ejusmodi Animalia sponte nasci hodiè, cum totus Mundus confenuit, videamus, quid à recenti Tellure, & adulto Æthere sperare non liceat?

785. *Magnum immixtis certamen habenis.*) Arboribus datum, à Natura, viz. ut certatim sine ulla mora, ullove impedimento crescerent; Allegoria est ducta ab Equis quibus Habenæ ab Aurigis inter currendum laxantur. *Lambinus*.

Quadrupedum in membris, & corpore pennipotentum:
Sic nova tum Tellus herbas virgultaque primum
Sustulit: inde loci Mortalia sæcla creavit
Multa modis multis varia ratione coorta.

790

Nam neque de Cœlo cecidisse Animalia possunt,
Nec terrestria de falsis exisse lacunis.

Linqitur ut meritò maternum nomen adepta
Terra sit, è terra quoniam sunt cuncta creata.

Multaque nunc etiam existunt animalia Terris,
Imbribus, & calido Solis concreta vapore.

795

Quò minùs est mirum, si tum sunt plura coorta,
Et majora nova Tellure, atque Æthere adulto.

Principiò, genus Alituum, variæque Volucres
Ova relinquebant exclusæ tempore verno:

800

Folliculos ut nunc teretes æstare Cicadæ
Linguunt, sponte sua victum, vitamque petentes.

Tum tibi Terra dedit primum Mortalia sæcla:

Multus enim Calor, atque Humor superabat in arvis.

Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur,
Crescebant Uteri terræ radicibus apti;

805

Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas

Infantum fugiens humorem, aurasque petissens,

Convertebat ibi Natura foramina terræ,

Et succum venis cogebat fundere apertis

810

Consimilem Lactis: sicut nunc Fœmina quæque

Cùm peperit, dulci repletur Lacte, quòd omnis

Impetus in mammas convertitur ille alimenti.

Terra

799. *Principiò, genus Alituum, &c.*)

Primum Volucres Ovis excluduntur, verno quidem tempore, id enim tempus maximè opportunum, sed Plumis, Pennis, iis denique viribus instructæ, ut sponte sua victum quærirarent. Deinde è quibusdam Folliculis, quos Uteros appellemus, Terræ adhærentibus Alia Animalia, atque ipsi Homines eruperunt, quibus alendis idoneus Liquor lacti simillimus è matris Terræ venis commodè in ora singulorum fluxit, nam parienti Telluri non minus quàm Fœminis Lac rectè attribui videatur: Ita Tellus Alimentum dedit, Temperies Aeris fecit ut vestimentis non esset opus, & molle Cubi-

le præbebat Terra multo gramine abundans, v. 17.

806. *Uteri Terræ radicibus apti.*) Συναφίζουσ. Olim Censorinus, Cap. 2. ut Hodie, Fayus, vocem Radicibus voci Terræ adjunxit: sed fallitur. Vide omnino Diodorum Siculum, lib. I. magnum enim operæ pretium fuerit: Faber.

808. *Fugiens Humorem.*) In quo, viz. Infantes in istis uteris inclusi natabant.

809. *Ibi.*) Ibus pro iis, Lambinus. Ibi Faber: Tum mihi videtur respicere vocem Ubi, v. 805.

813. *Impetus Alimentii.*) Nil meliùs poterat, sentiri potest, non explicari.

Terra cibum Pueris, vestem Vapor, Herba cubile
Præbebat multa & molli lanugine abundans.

815

At novitas Mundi nec frigora dura ciebat,
Nec nimios æstus, nec magnis viribus auras.
Omnia enim pariter crescunt, & robora fumunt.
Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet meritò, quoniam genus ipsa creavit
Humanum, atque Animal prope certo tempore fudit
Omne, quod in magnis bacchatur montibu' passim,
Aërialque simul Volucreis variantibu' formis.

820

Sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
Destitit, ut Mulier spatio defessa vetusto,

825

Mutat enim mundi naturam totius ætas,
Ex alioque alius status excipere omnia debet,
Nec manet ulla sui similis res: omnia migrant,
Omnia commutat Natura, & vertere cogit.

Namque aliud putrescit, & ævo debile languet:
Porro aliud conctrescit, & è contentibus exit.

830

Sic igitur Mundi naturam totius ætas.

Mutat, & ex alio Terram status excipit alter,
Quod potuit, nequeat: possit, quod non tulit antè.

Multaque tum Tellus etiam portenta creare
Conata' est, mira facie, membrisque coorta;

835

(An-

816. *At Novitas Mundi, &c.*) Quomodo autem Vim frigoris aut caloris ferre, aut vivere potuerunt, aut omnino nasci, cum Sol exureret, Frigus astringeret? Quia in Principio Mundi non erat Hyems & Æstas, sed perpetua Temperies, & Ver æquabile, v. 3. Ab omni igitur retrò ætate Tellus Mater jure dicta est, cum Volucres, Feras, ipsum denique Hominem produxit.

818. *Omnia enim pariter, &c.*) Ita quoque Æstas & Hyems, ista enim hujus versus sententia.

824. *Sed quæ finem aliquam, &c.*) Cur verò nihil horum fieri etiamnum videmus? Quoniam, v. 11. Temporis conditio mutatur, Terra desiit parere: Et quid mirum si Mundus jam Senex modò calore, modò frigore nimio, & aliis longæ ætatis incommodis

vexatus, sterilis tandem fiat & effortus?

835. *Multaque tum Tellus, &c.*) Quoniam fortuitò nata erant Animalia, putandum est in principio Mundi alia quædam innumerabilia Animalia miranda specie & magnitudine fuisse nata, sed ea permanere non potuisse, quòd imperfecta erant, & quòd illa sumendi cibi facultas, aut coeundi, generandique ratio defecit, v. 20. Nam quæcunque videmus Animalium genera, aut suis virtutibus aut Hominum cura conservantur; Leones defendunt Vires, Dolus Vulpes, Cervos Fuga, &c. Quæ nostris commodis inserviunt, Canes, Boves, Equos, &c. Nos ipsi defendimus & tuemur: Sed quid imperfecta, & quæ nulli usui forent aleremus?

(Androgynum inter utrum, nec utrumque & utrinque remotum)

Orba pedum partim, manuum viduata vicissim,
Multa sine ore etiam, sine vultu cæca reperta,
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæsu: 840

Nec facere ut possent quicquam; nec cedere quoquam,
Nec vitare malum, nec sumere quod foret usus.

Cætera de genere hoc monstra, ac portenta creabat:
Nequicquam: quoniam Natura absterruit auctum: 845

Nec potuere cupitum ætatis tangere florem,
Nec reperire cibum, nec jungi per Veneris res.
Multa videmus enim rebus concurrere debere,
Ut propagando possint producere sæcla.

Pabula primum ut sint, genitalia deinde per artus
Semina quæ possint membris manare remissis: 850

Fœminaque ut maribus conjungi possit, habendum
Mutua queis nectant inter se gaudia, utrisque.

Multaque tum interiisse Animantium sæcla necesse fuit.
Nec potuisse propagando procudere prolem. 855

Nam quæcunque vides vefci vitalibus auris,
Aut Dolus, aut Virtus, aut denique Mobilitas est

Ex ineunte ævo genus id tutata reservans.
Multaque sunt, nobis ex Utilitate sua quæ
Commendata manent tutelæ tradita nostræ, 860

Principiò, genus acre Leonum, sævæque sæcla
Tutata fuit Virtus, Vulpeis Dolus, & Fuga Cervos.

At levissomna Canum fide cum pectore corda,
Et genus omne, quod est Veterino semine partum,
Lanigeræque simul pecudes, & Bucera sæcla,

Omnia

837. *Androgynum*, &c.) Quid de
varia Spurii versus lectione inquiramus,
cum totus deleri debeat? Monacho
tamen Heinsum ad Claudiani
Phœnicem legere,

*Androgynen inter neutra, atque ab
utroque remotum.*

Quicunque hunc versum inseruit, Androgynon
Platonis (in Symposio) videtur respexisse.

839. *Multa sine ore.*) Alii, *Muta*:
& venustius.

844. *Absterruit.*) Nonius, in voce

Desuevi.

*Parasitos amovi, Lenonem adibus
absterrui.*

850. *Quæ.*) Alii, *Quæ.* Et versu
sequenti,

— habere

*Mutua queis nectant inter se gaudia
uterque.*

856. *Mobilitas.*) V. 861. *Fuga.* &
quis ferat Barthii *Nobilitas*?

863. *Veterino semine partum.*) Veterina
Animalia dicuntur omnia quæ
Vebere quid possint.

Omnia sunt Hominum tutelæ tradita, Memmi.
 Nam cupidè fugere Feras, pacemque secutæ
 Sunt, & larga suo sine pabula parta labore :
 Quæ damus Utilitatis eorum præmia causa.
 At, queis nil horum tribuit Natura, nec ipsa
 Sponte sua possent ut vivere, nec dare nobis
 Utilitatem aliquam, quare pateremur eorum
 Præsidio nostro pasci genus, esseque tutum?
 Scilicet hæc aliis prædæ, lucroque jacebant
 Indupedita suis fatalibus omnia vinclis,
 Donicum ad interitum genus id natura redegit.

865

870

875

Sed neque Centauri fuerunt, neque tempore in ullo
 Esse queat duplici natura, & corpore bino
 Ex alienigenis membris compacta potestas,
 Hinc illinc par vis ut non sic esse potis sit.
 Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde.

880

Principio, circum tribus actis impiger annis
 Floret Equus, Puer haudquaquam : quin sæpe etiam num
 Ubra mammarum in somnis lactantia quærit.

Post

871. *Quare.*) Propter quam rem, seu propter quam utilitatem, nam *Quare* hic non interrogat, sed enuntiando referendi vim habet. *Lambinus*, cui nimium ne credas.

876. *Sed neque Centauri, &c.*) At Natura rudis licet & imperita, non ea protulit Animalia, de quibus Poetæ tam splendide mentiuntur. Thessalia nullos unquam vidit Centauros, neque enim Equus & Homo conjungi possunt, cum non eadem ætate, eodem alimento, neque iisdem moribus uterentur, v. 14. Idem de Scyllis, & ejusmodi monstris dicendum, v. 9. Qui autem Chimæram extitisse credit, non consideravit Leonis, æquæ ac cujuslibet Animalis viscera torreret igne & consumi posse, v. 7. Qui denique mira & monstrosa istiusmodi Animalia è recenti Terra produci posse statuat, credat insuper aurea, lactæque flumina, & reliqua otiosorum Poetarum commenta, v. 19. Perpendat tamen multa Herbarum & Arborum semina hodiè (ut olim omnium Animalium

Primordia) in Terra contineri; At nunquam nascuntur complexæ Arbores, neque Herbæ Herbis conjunguntur, v. 9.

879. *Hinc illinc par vis, &c.*) Turnebus, nec incommode: Alii aliter: *Faber* autem spretis aliorum conjecturis, hæc habet, *Lege*,

Hinc illinc par vis ut partibus esse potis sit.

Sensu tam necessario, ut aliter scribere potuisset *Lucretium* nemo suspicari possit: Rem tribus verbis exponam, *Nullum Animalia ex duplici & diversa natura constare potest* (e. g. Equi & Hominis) *ut hinc & illinc* (à natura Hominis & Equi) *par vis esse partibus possit*, id est, duæ illæ partes componentæ nunquam parem vim haberent, cum Species Animantium aliæ aliis citius crescant, citius minuantur: Quæ ea ipsa est ratio quam affert *Lucretius* in illis versibus, qui hunc sequuntur. Denique nescio quis legit: *Hinc pars ut non sit, pars illinc esse potis sit.*

883. *Ubra lactantia.*) *Vossius* ad Catullum

Post ubi Equum validæ vires ætate senecta,
 Membraque deficiunt fugienti languida vita : 885
 Tum demum Pueris ævo florente juventas
 Occipit, & molli vestit lanugine malas:
 Ne forte ex Homine, & Veterino semine equorum
 Conferi credas Centauros posse, nec esse:
 Aut rapidis canibus succinctas seminarinis 890
 Corporibus Scyllas, & cætera de genere horum,
 Inter se quorum discordia membra videmus:
 Quæ neque florescunt pariter, neque robora sumunt
 Corporibus, neque projiciunt ætate senecta:
 Nec simili Venere ardescunt, nec moribus unis 895
 Conveniunt, nec sunt eadem jucunda per artus.
 Quippe videre licet pinguescere sæpe Cicuta
 Barbigeras pecudes, Homini quæ 'st acre Venenum.
 Flamma quidem verò cum corpora fulva leonum
 Tam soleat torrere, atque urere, quàm genus omne 900
 Visceris, in terris quodcunque & sanguinis extet:
 Qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una
 Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra
 Ore foras acrem efflaret de corpore flammam?
 Quare etiam Tellure nova, Cœloque recenti 905
 Talia qui fingit potuisse animalia gigni,
 Nixus in hoc uno novitatis nomine inani;
 Multa licet simili ratione effutiat ore:
 Aurea tum dicat per terras Flumina volgo
 Fluxisse, & Gemmis florere Arbuta fuisse: 910
 Aut Hominem tanto membrorum esse impete natum,
 Trans maria alta pedum nisus ut ponere posset;

Et

tullum, p. 234. *Lætantia*, quia Pueros lætos reddunt; Sic lib. II.

— *Lætantia loca Aquarum.*

891. *Scyllas.*) Duæ enim fuerunt, hæc Nisi, illa Glauci: *Faber*: Ideo & *Seminarinis Canibus succincta* Nisi Scylla. At Ovidius, *Metam.* lib. VIII. v. 148.

— *At aura cadentem.*

Sustinuisse levius, ne tangeret æquora, visu est;

Pluma fuit: plumis in Avenæ mutata vocatur

Ciris; Et à tonso est hoc nomen adeptæ capillæ.

Pro rapidis canibus, leg. ravidis canibus.

892. *Discordia.*) Legi potest *Disfortia.* Sic Ovidius, lib. VIII. v. 133. de Minotauro,

Disfortemque utero fatum tulit. — Et in prima Epistola Sabini,

— *Nec in uno Corpore diffors*

Parthenope. —

899. *Flamma quidem verò.*) Alii, *Igneæ flammæ quidem.*

912. *Pedum nisus ponere.*) Alii, *Pamleæ.*

Et manibus totum circum se vertere cœlum.
 Nam quòd multa fuere in terris semina rerum,
 Tempore quo primùm Tellus Animalia fudit: 915
 Nil tamen est signi, mistas potuisse creari
 Inter se pecudes, compactaque membra animantum:
 Propterea quia quæ de terris nunc quoque abundant
 Herbarum genera, ac Fruges, Arbustaque læta,
 Non tamen inter se possint complexa creari. 920
 Res sic quæque suo ritu procedit: & omnes
 Fœdere naturæ certo discrimina servant.
 Et genus humanum multò fuit illud in arvis
 Durius, ut decuit, Tellus quod dura creâset:
 Et majoribus & solidis magis ossibus intus 925
 Fundatum, & validis aptum per viscera nervis;
 Nec facilè ex æstu, nec frigore quod caperetur:
 Nec novitate cibi nec labi corporis ulla.
 Multaque per cœlum Solis volventia lustra
 Volgivago vitam tractabant more ferarum. 930
 Nec robustus erat curvi Moderator aratri
 Quisquam, nec scibat ferro molirier arva;
 Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis
 Arboribus veteres decidere falcibu' ramos.
 Quod Sol, atque Imbres dederant, quod Terra creârat 935
 Sponte sua, satis id placabat pectora donum;
 Glandiferas inter curabant corpora quercus
 Plerumque, & quæ nunc hiberno tempore cernis
 Arbusta Pœniceo fieri matura colore,
 Plurima tum Tellus etiam majora ferebat: 940

Multaque

923. *Et Genus Humanum*, &c.)
 Hominum è Terra natorum Vitam,
 Habitum, Ingenium, Mores fuisse des-
 cribit, & primò quidem, v. 20. doc-
 cet primos Homines validiori, quàm
 nunc, constituisse corpore, ob innatam
 duritiem, quàm è dura Terra geni-
 titi contraxerant, inde minùs obno-
 xii morbis erant, & longævi. Nemo
 autem Agros coluit: Sed Glandibus,
 Pomis Sylvestribus, & aliis ejusmodi
 fructibus placabant famem: Ad sedan-
 dam sitim fluvii fontesque suo murmu-
 re vocabant, v. 8. Nulla illis vesti-
 mēta, nullæ domus, Procellarum

Frigorisque vim defendebant Sylvæ,
 Frutices, & Antra, v. 5. Nullæ Le-
 ges: nullum commune Bonum: vive-
 bant rapto, & promiscua Venere (nam
 vi, blanditiis, aut pretio. Glandi-
 bus, viz. Pyris, Pomisve Mares
 sibi Fœminas conciliarunt) utebantur.
 vers. 8.

928. *Labi*.) Labe: Sic *Parti*, *Tabi*,
Igni, &c.

930. *Tractabant*.) Alii, *Tolera-*
bant.

932. *Molirier*.) Alii, non displicet,
Mollirier.

Multaque præterea novitas tum florida mundi
Pabula dia tulit, miseris mortalibus ampla.

At sedare sitim Fluvii Fontesque vocabant :

Ut nunc montibus è magnis decursus aquai
Claricitat latè sitientia sæcla Ferarum.)

945

Denique noctivagi silveltria templa tenebant
Nympharum, quibus exhibant humore fluenta
Lubrica, proluvie larga lavere humida faxa,
Humida faxa super viridi stillantia musco :

Et partim plano scatere atque erumpere campo.

950

Necdum res Igni scibant tractare, nec uti
Pellibus, & Spoliis corpus vestire ferarum :

Sed Nemora, atque cavos Monteis, Sylvasque colebant,

Et frutices inter condebant squalida membra,

Verbera ventorum vitare imbreisque coacti.)

955

Nec commune bonum poterant spectare, nec ullis
Moribus inter se scibant, nec legibus uti.

Quod cuique obtulerat prædæ fortuna, ferebat,

Sponte sua sibi quisque valere & vivere doctus.

Et Venus in sylvis jungebat corpora amantum.

960

Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,

Vel violenta Viri vis, atque impensa libido :

Vel pretium, Glandes, atque Arbuta, vel Pira lecta.)

Et manuum mira freti virtute, pedumque,

Confecta-

945. *Claricitat.*) Advocat, Invitat :
Et hæc Simeonis Boyssii conjectura
(Nam Quidam, *Clarè citat ad se*, vel,
clarior nocitat) est plausu dignissima.
Faber.

946. *Noctivagi.*) Melius quam *No-*
ta vagis.

962. *Impensa.*) Vehemens, Ma-
gna : Sic *Impensum Pretium*, Cz-
lar.

964. *Et manuum mira*, &c.) Hi
denique robusti immitesque Homines
per totos dies Feras Saxi, Stipitibus,
& id genus Armis persequabantur ; Et
multa cæde fatigati, vel cùm Nox ad-
venerit, se frondibus foliisque invol-
ventes humi dormiebant Securi ; Se-
curi, inquam, neque enim timue-
runt (ea erat absurda Stoicorum
opinio,

Nam rudis ante illos, nullo discrimi-
ne, Vita

In speciem conversa operum ratione
carebat,

Et stupescit novo pendebat lumine
Mundi,

Tum velut amissis mærens, tum læta
renatis

Sideribus —

Manilius, lib. I. v. 66.)

ne adveniente Nocte Dies deinceps
non rediret, ob jam perspectam à
prima origine Dici ac Noctis vicissitu-
dinem, v. 16. Hæc autem vita erat
nonnullis incommodis obnoxia : Dor-
mientes feræ invadebant, & inde Mors
citæ, vel longa gravisque (nondum
vires Herbarum noverunt) putrescen-
tia vulgè sequuta est. Multos Fa-
mes abstulit, Plures noxiæ Herbæ,
quas

Consectabantur sylvestria sæcla Ferarum,
 Midilibus faxis, & magno pondere clavæ,
 Multaque vincebant, vitabant pauca latebris:

965

† Setigerisque pares Suibus sylvestria membra
 Nuda dabant terræ nocturno tempore capti,
 Circum se foliis ac frondibus involventes.
 Nec plangore diem magno, Solemque per agros
 Quærebant pavidī, palantes noctis in umbris:
 Sed taciti respectabant, somnoque sepulti,
 Dum rosea face Sol inferret lumina cœlo.)
 A parvis quod enim consueverant cernere semper
 Alternò tenebras, & lucem tempore gigni,
 Non erat, ut fieri posset, mirarièr unquam,
 Nec diffidere, ne Terras æterna teneret
 Nox, in perpetuum detractò lumine Solis.

970

Sed magis illud erat curæ, quod sæcla Ferarum
 Infestam miseris faciebant sæpe quietem:
 Ejectique domo fugiebant faxea tecta
 Setigeri Suis adventu, validique Leonis,
 Atque intempesta cedebant nocte paventes
 Hospitibus sævis instrata cubilia fronde.)

975

980

Nec nimio tum plus, quam nunc, mortalia sæcla
 Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.
 Unus enim tum quisque magis deprensus eorum
 Pabula viva feris præbebat dentibus haustus:

985

Et

quas inscii legerant: Ne verò quis putet tot malis obrutum fuisse totum Humanum genus, & ad interitum redactum, consideret Feras tum Singulos lacerasse, noxiis Herbis aut Alimenti inopia paucos periisse; At quot Millia rapit una Acies, quot absorbet Mare, quot denique Luxuries enecat, & venenata Pocula! V. 29.

967. *Vitabant pauca latebris.*) Rarò fugiebant, & latebrarum præsidio periculum vitabant. *Lambinus.* Utra interpretatio melior sit, Lector judicet.

968. *Sylvestria.*) *Sylvestribus:* Gifanuis.

973. *Sed Taciti respectabant.*) Primi illi Homines, quos Horatius, *mutum & turpe pecus* (quippe Epicuri ra-

tionem sequebatur, dum id scribebat) genus, Hercule, mirificissimum erat, quippe qui in soporem dati, aliter longe suis oculis utebantur, ac nos hodie utimur: Nos enim ubi semel cœpimus obdormire, nil oculis præter Somnum & Insomnia videmus. Illi somno gravati & oppressi perpetuò *respectabant*, reflexo capite, viz. Solem orientem. Scribe igitur,

— *Sed taciti expectabant. Faber.* At non magis *expectant*, quam *respectant* dormientes: Mallem igitur, *Resupinant.*

987. *Labentis lumina vitæ.*) Ut supra,

— *Fugienti languida vita.* Ista est Mureti-emendatio. Codd. *La-*
mentis.

Et nemora ac monteis gemitu, sylvasque replebat, 990
Viva videns vivo sepeliri viscera busto.

At quos effugium servarat, corpore adesto,
Posterius tremulas super ulcera terra tenentes
Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum,
Donicum eos vita privarunt Vermina sæva, 995
Experteis opis, ignaras quid volnera vellent.

At non multa Virum sub signis millia ducta
Una dies dabat exitio: nec turbida ponti
Æquora lædebant naves ad faxa, virosque.
Sed temerè, incaustum Mare fluctibu' sæpe coortus 1000
Sævibat, leviterque minas ponebat inaneis,
Nec poterat quemquam placidi pellacia Ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.

Improba navigii ratio tum cæca jacebat.
Tum Pænuria deinde cibi, languentia lætho 1005
Membra dabat: contra nunc rerum Copia merfat,
Illi imprudentes ipsi sibi sæpe Venenum
Vergebant: nunc dant aliis sollertius ipsi. /

Inde Casas postquam, ac Pelleis, Ignemque pararunt,
Et

995. *Vermina sæva.*) Vide *Festum*, qui hac voce dolores ex vermibus membra interiùs rodentibus natos significari ait: Forſan *Vermina* & *Vermes* ipſos ſignificabit. *Faber*.

1000. *Incaſtum Mare Fluctibus.*) Codices,

Sed temere, incaſtum, fruſtra, Mare ſæpe coortum:

Sic lib. II. v. 1059.

Multimodis, temere, incaſtum, fruſtraque:

Voffius ad Catullum, pag. 230.

Sed temere, incaſtum, Fluſtro Mare ſæpe coortum

Sævibat ———

Fluſtrum autem *Tertullianus de pallio* interpretatur temperatum Maris motum, & Medium inter tranquillum Mare, & quod decumanis aſſurgit fluctibus: (vid. *Tertullianum de Pallio*, Cap. 2. & *Salmafii* notas) Sed Hæc *Tertulliani Interpretatio Voffii Conjecturam* refutat, tum enim ſævit Mare, cum decumanis fluctibus aſſurgit.

1001. *Minas ponebat.*) Alii, *Miſcebat.*

1003. *Ridentibus undis.*) Nihil enim blandius tranquillo Mari.

1008. *Vergebant.*) Infundebant, *Plautus, in Curcul. Act. I. Sc. 2. L. 12. Invergere in me liquores tuos.*

Sino ductim.

Virgilius, Æn. 6. v. 244.

— *Frontique invergit vina Sacerdos, Vergere* autem, eſt converſa in finiſtram partem Manu ita fundere ut patera convertatur, 'quod in infernis facris fit. *Servius.* Ideo huic loco vox iſta mire convenit.

1009. *Inde caſus poſtquam, &c.)* Hæcendùs Homines efferos, per ſylvas vagantes, & raptò viventes vidimus: Alii jam in Scenam prodeunt, Manſueti, Mites, & civilis vitæ ſtudioſi: Non enim manebat iſta, quæ in novo Mundo fuit, Aëris temperies, ſed modò durum frigus, modò nimius calor, Procellæ & Tempeſtates affligebant; Inde paulatim fractæ iſtorum vires;

Et Mulier conjuncta Viro concessit in unum: 1010
 Castaque privatae Veneris connubia læta
 Cognita sunt, Prolemque ex se videre creatam:
 Tum genus Humanum primum mollescere cœpit.
 Ignis enim curavit, ut alia corpora frigus
 Non ita jam possent cœli sub tegmine ferre: 1015
 Et Venus imminuit vireis, Puerique parentum
 Blanditiis facile ingenium fregere superbum.
 Tunc & amicitiam cœperunt jungere habentes
 Finitima inter se nec lædere, nec violare:
 Et pueros commendarunt, muliebreque sæclum 1020
 Vocibus, & gestu, cum balbè significarent,
 Imbecillorum esse æquum misererier omnium.
 Non tamen omnimodis poterat concordia gigni:
 Sed bona, magnaue pars servabant fœdera casti:
 Aut genus Humanum jam tum foret omne peremptum, 1025
 Nec potuisset adhuc perducere sæcla propago.
 At varios linguæ Sonitus Natura subegit
 Mittere, & Utilitas expressit nomina rerum:
 Non alia longè ratione, atque ipsa videtur

Protrahere

vires; Inde domos struxerunt, quibus sese continentes privata Venere utebantur, & Natorum blanditiis assueti mansuetudinem inducunt. Deinde Pellibus contra Cœli inclementiam usi; & post repertum Ignem ita erant emoliti, ut Fœdera & Amicitiam inire, à vi & injuriis abstinere necessarium foret, si ipsi salvi esse vellent; Ita tandem concordia conservatum est humanum genus. V. 18.

1014. *Alia Corpora.*) Sunt autem *Alji* & *Aljosi*, qui frigus ferre non possunt, Varro, lib. II. de Re rustica, cap. 3. de Capris. *Stabulantur pecus melius, ad hibernos exortus si spectat, quod est Aljiosum.* *Lambinus.*

1021. *Balbæ.*) Quippe qui nondum expeditè loqui didicissent, Sermonem minimè adhuc constituto. *Faber.*

1027. *At varios linguæ sonitus, &c.*) Sed quo modo Fœdera inter Homines (Mutum & turpe pecus) qui sentire forsitan potuerunt, at quæ sentiebant

effari nondum didicerant? Respondet *Lucretius*, Homines istos primos suæ facultatis fuisse conscios, & ut unaquæque res sibi objecta Dolorem, Gaudium, Metum, &c. excitabat, diversos sonos expressisse; id enim coegit Natura, & idem faciunt Aves, Equi, Canes, omnia denique Animalia quæ respirant. Hoc verò modo *balbè* tantum, v. 1021. significabant: Nondum instituta erant commercia, neque nisi Rebus nomina imponerentur institui potuerunt: Igitur unusquisque Hominum Utile sibi aliisque fore sensit certa Rebus nomina assignare: Ita omnibus, qui eodem fœdere erant juncti, de iisdem vocabulis inter se convenit, & Rerum nomina expressit Utilitas. Quod verò dicat aliquis, (non tantum Pythagoram, & Platonem, sed & sacram Mosis Historiam mihi videtur convellere) unum, viz. Hominem rebus omnibus nomina dedisse, illud ineptum, prorsus & absurdum. Hæc, v. 63.

Protrahere ad gestum Pueros infantia linguæ, 1030
 Cum facit, ut digito, quæ sint præsentia, monstrent.
 Sentit enim vim quisque suam, quam possit abuti,
 Cornua nata prius vitulo quam frontibus extant,
 Illis iratus petit, atque insensus inurget.

At catuli Pantherarum, scymnique Leonum 1035
 Unguibus, ac pedibus jam tum, morsuque repugnant,
 Vixdum cum ipsis sunt dentes unguesque creati.

Alituum porro genus alis omne videnus
 Fidere, & à pennis tremulum petere auxiliatum.

Proinde putare Aliquem tum nomina distribuisse 1040
 Rebus, & inde Homines didicisse vocabula prima,
 Desipere 'st: nam cur Hic posset cuncta notare
 Vocibus, & varios sonitus emittere linguæ,
 Tempore eodem Alii facere id non quisse putentur?

Præterea, si non Alii quoque vocibus usi 1045
 Inter se fuerant: unde insita notities est

Utilitatis, & unde data 'st Huic prima potestas,
 Quid vellet facere, ut scirent, animoque viderent?

Cogere item plureis Unus, victosque domare
 Non poterat, rerum ut perdiscere nomina vellent: 1050

Nec ratione docere ulla, suadereque surdis,
 Quid facto esset opus, faciles neque enim paterentur,

Nec ratione ulla sibi ferrent amplius aureis
 Vocis inauditos sonitus obtundere frustra.

Postremò, quid in hac mirabile tantopere est re, 1055
 Si genus Humanum, cui vox, & lingua vigeret,

Pro vario sensu varias res vocè notaret,
 Cum Pecudes mutæ, cum denique sæcla Ferarum

Disimiles soleant voces variasque ciere,

Cum Metus, aut Dolor est, & cum jam Gaudia gliscunt? 1060
 Quippe

1030. *Infantia linguæ.*) Juvenalis,
 Sat. x.

Madidi Infantia Nati.
 Sed Infantiam linguæ rectè interpreta-
 ri videor.

1037. *Vixdum cum ipsis.*) Gifanius,
Vix etiam, cum, &c. Lambinus.

*Vix dum etiam cum, vel Vix dum
 eis cum.*

1039. *Tremulum auxiliatum.*) Pro-
 pter tremulum Alarum motum.

1055. *Postremo, quid in hac, &c.*)

Si enim nomina ipsa per se cognitionem
 aliquam τῶν φόνων afferrent, atque
 ex sola pronuntiatione trium quatuor-
 ve Syllabarum singularis aliqua co-
 gnitio pareretur, sanè mirandum fo-
 ret; sed cum ab Ufu, Ufus autem à
 temeritate, fortuna, commoditate, in-
 terdum & à Popelli imperitia, &c.
 pendeat, nihil sane mirabile est, quod
 ait Lucretius. *Faber.*

Quippe etenim id licet è rebus cognoscere apertis.

7 Inritata canum cùm primum magna Molossùm
Mollia ricta fremunt duros nudantia denteis:

Longè alio sonitu rabie distracta minantur:

Et cùm jam latrant, & vocibus omnia complent, 1065

At catulos blandè cùm lingua lambere tentant,

Aut ubi eos jactant pedibus, morfuque petentes,

Suspensis teneros imitantur dentibus haustus:

Longè alio pacto gannitu vocis adulant:

Et cùm deserti baubantur in ædibus, aut cùm 1070

Plorantes fugiunt summissò corpore plagas.

Denique non Hininitus item differre videtur,

Inter equas ubi Equus florenti ætate juvenus

Pinnigeri sævit calcaribus ictus Amoris;

Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma: 1075

Ac cùm sis aliàs concussis artibus hininit?]

Postremò, genus Alituum, variæque volucres,

Accipitres, atque Ossifragæ, Mergique marinis

Fluctibus in salis victum vitamque petentes,

Longè alias alio jaciunt in tempore voces, 1080

Et cum de victu certant, prædaque repugnant:

Et partim mutant cum tempestatibus unâ

Raucifonos cantus, Cornicum ut sæcla vetusta,

Corvorumque greges, ubi aquam dicuntur & imbreis

Poscere, & interdum ventos aurasque vocare. 1085

7 Ergo, si varii sensus Animalia cogunt,

Muta tamen cum sint, varias emittere voces:

Quantò mortaleis magis æquum 'st tum potuisse

Diffimileis alia, atque alia res voce notare?

Illud in his rebus tacitus ne fortè requiras: 1090

Fulmen

1063. *Ricta.*) [Ut lib. IV. *Volta* pro *Vultus*: Et lib. VI. v. 1193. *Inhorrebat Rictum.* *Fremunt* autem rectè legitur, nec admittendum est Nonii *Tremunt*, rejiciendum verò, licet mille Codd. exhibeant, Gifanii *Premunt*.

1067. *Morsuque petentes.*) Alii, *Patente.* Certant etiam Grammatici utrùm *Lactant*, an *Jactant* legeretur. In sequenti versu pro *Teneros*, Faber, *Veros*. Negligo.

1075. *Ad arma.*) Alius forsan istarum vocum sensus, sed turpiculus.

1067. *Sis.*) Suis; ut lib. III.

Lumina Sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit.

1085. *Ventos aurasque vocare, & imbres poscere.*) Inde Virg. I. Georg.

Tum Cornix plena pluviam vocat improba voce.

1090. *Illud in his rebus.*, &c.) Suprà Ignis mentionem fecit, v. 1009. Jam verò, v. 17. docet Ignem vel Fulmine

Fulmen detulit in terras mortalibus Ignem
Primitus: Inde omnis Flammæ deditur ardor.
Multa videmus enim cœlestibus incita flammis
Fulgere, cùm cœli donavit plaga vapores.

7 Et ramosa tamen cùm ventis pulsa vacillans. 1095

Æstuat in ramos incumbens arboreis Arbor,
Exprimitur validis extritus viribus Ignis:
Et micat interdum flammæ fervidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur:
Quorum utrumque dedisse potest mortalibus Ignem. 1100

Inde Cibus coquere, ac flammæ molliore vapore
Sol docuit, quoniam mitescere multa videbant
Verberibus radiorum, atque æstu victa per agros.
Inque dies magis hi victum vitamque priorem
Commutare novis monstrabant rebus, & igni, 1105
Ingenio qui præstabant, & corde vigeant.

Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
Præsidium Reges ipsi sibi, perfugiumque:
Et pecudes, & agros dividere, atque dedere
Pro Facie cuiusque, & Viribus, Ingenioque. 1110
Nam Facies multum valuit, viresque vigeant:
Posterior Res inventa est, Aurumque repertum,
Quod facile & Validis; & Pulchris demisit honorem.
Divitioris enim sectam plerumque sequuntur
Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti. 1115

Quod

Fulmine in Terras delatum, vel ex
arboribus Vento jactatis ramisque inter
se contritis natum primò se Mortali-
bus exhibuisse; Illius autem ministe-
rio ad præparandos cibos Homines fuisse
usos, quoniam observaverant Solis
calore mitiores fieri, & sibi aptiores
fructus: Inde alius Victus, alia vi-
vendi Ratio, quam invenit ingeniosa
Luxuries.

1098. Et micat.) Gifanius: Emicat.

1099. Mutua.) Ita, lib. II.

----- Mortales mutua vivunt.

1197. Condere cœperunt Urbes, &c.)

Ut communi saluti melius consultum
foret, summa potestas deferretur Uni,
quem Forma, Ingenio, aut Viribus
præstantem, & planè Regem effecerat

Natura: Ille Urbes, Ille Arces condi-
dit, Sibi Subditisque suis ab Hostium
injuriis præsidium: Illius arbitrio age-
bantur omnia, & O felix Humanum
Genus sub tali Principe! Sed subito
corrupti Avaritia, evertit omnia Am-
bitio, & ita hodiè dominantur, ut si
vivere velis, rerum publicarum admi-
nistrationem fuge; Difficulus enim
obtinetur imperium, & difficilius re-
tinetur: Pro voluptatibus curas affert
& molestias, instabile denique & in-
firmum est. Invidia & insidiis undi-
que petunt. Sed quid moneo? Sem-
per rapuit, semperque rapiet Homi-
nes.

Vento Gloria curru. Hæc, v. 28.

1111. Viresque vivebant.) Faber,
Vigentes.

Quòd si quis vera vitam ratione gubernet,
 Divitiæ grandes homini sunt, Vivere parcè
 Æquo animo; neque enim 'st unquam pænuria Parvi:
 At claros se homines voluere esse, atque potentis,
 Ut fundamento stabili fortuna maneret, 1120
 Et placidam possent Opulenti degere vitam;
 Nequicquam: Quoniam ad summum succedere honorem
 Certantes, iter infestum fecere viai.
 Et tamen è summo quasi Fulmen dejicit ictos
 Invidia interdum contemtim in Tartara tetra: 1125
 Ut satiùs multò jam sit parere quietum,
 Quàm regere Imperio res velle, & Regna tenere.
 Proinde, siue incausum defessi sanguine sudent
 Angustum per iter luctantes Ambitionis:
 Invidia quoniam seu Fulmine summa vaporant 1130
 Plerumque, & quæ sunt aliis magis edita cunque:
 Quandoquidem sapiunt alieno ex ore: petuntque
 Res ex auditis potiùs, quàm sensibus ipsis:
 Nec magis id nunc est, nec erit mox, quàm fuit antè.
 Ergo Regibus occisis subversa jacebat 1135
 Pristina majestas foliorum, & sceptræ superba;
 Et capitis Summi præclarum Insigne cruentum
 Sub pedibus Volgi magnum lugebat honorem:
 Nam cupidè conculcatur nimis antè metutum.
 Res itaque ad summam Fœcè Turbasque redibat. 1140

Imperium

1116. *Quòd si quis vera, &c.*) Lege quæ sequuntur, & fateberis Epicurum providum esse & continentem, ab omni Avaritia & Ambitione alienum, nam utraque curas affert & molestias, neutra promovet felicitatem: Hinc ipsius effatum, ἡδίστα πολυτελείας ἀπολύουσι οἱ κατὰ ταύτης δειόμενοι.

1122. *Quoniam ad summum, &c.*) Diversam ab Aliis, sed veram interpretationem apposuisse videor.

1128. *Sanguine sudent.*) Valdè laborarent. Interpretes, quibus credo, quoniam quid melius dici possit nondum inveni.

1130. *Invidia quoniam.*) Duos hosce versus, si Libri permitterent, deleverem, certè ejectis istis integra foret

sententia, quæ illorum interventu luxata videtur.

1135. *Ergo, Regibus occisis, &c.*) Deturbatis Regibus iterum vis, Injuriz, Tumultus, & ad pristinam feritatem rediit Hominum vita, tandem placuit Magistratus creare, Leges constituere, & pœnis coercere injuriosos: Prudenter hoc quidem, nam Metus vehementissima causa est, & Timore Homines maximè continentur. Ne verò quis putet se impune fœdera violare posse, quoniam clam peccet, nam Garula est Conscientia, & multi vel Morbo delirantes, vel in Somnis suorum scelerum indicium fecerunt.

1139. *Metutum.*) Vox Antiquis nota.

Imperium sibi cùm, ac summatum quisque petebat.

Inde Magistratum partim docuere creare,

Juraque constituere, ut vellent legibus uti:

¶ Nam genus Humanum defessum vi colere ævum,

Ex inimicitiiis languebat; quò magis ipsum

1145

Sponte sua cecidit sub leges, arctaque jura:

Acrius ex Ira quòd enim se quisque parabat

Ulcisci, quàm nunc concessum 'st Legibus æquis;

Hanc ob rem 'st Homines pertæsum vi colere ævum:

1150

Unde Metus maculat poenarum præmia vitæ.

Circumretit enim Vis atque Injuria quemque,

Atque, unde exorta 'st, ad eum plerumque revertit;

Nec facile 'st placidam ac pacatam degere vitam,

Qui violat factis communia fœdera pacis.

Et si fallit enim Divum genus Humanumque,

1155

Perpetuò tamen id fore clam diffidere debet:

Quippe ubi se multi per Somnia sæpe loquentes,

Aut Morbo delirantes procræxe ferantur,

Et celata diu in medium peccata dedisse.

¶ Nunc quæ causa Deum per magnas Numina genteis

1160

Pervolgarit, & ararum compleverit urbeis,

Suscipiendæque curarit solennia sacra,

“ Quæ nunc in magnis florent sacra rebu' locisque:

Unde

1141. *Summatum.*) Summum gradum, aut summos honores.

1142. *Docuere.*) Forſan, *Dilicere.*

1150. *Unde metus maculat.*) Apertior trium horum verſuum ſententia, ſi invertatur illorum ordo,

Circumretit enim vis atque injuria quemque,

Atque unde exorta eſt ad eum plerumque revertit,

Unde metus, &c.

1158. *Procræxe.*) Verbum originis Græcæ, à *προκρῆναι*, *ἐκπαρῆναι*, unde Poëta finxit *pro* procrago, *Faber*: Alii, *Protræxe* pro Protraxiſſe.

1160. *Nunc quæ cauſa, &c.*) A primo Hominum ortu Religio, & Deorum metus; Unde verò iſta Numinum notities? à Simulachris quibuſdam, è Diis iſtis (quibus quaſi Corpus & quaſi Sanguinem attribuit Epicturus) profluentibus, an fortuitò na-

tis incertum eſt. Iſta autem Simulachra perpetuo ipſas mentes Hominum tam vigilantium quàm dormientium incurſu efficiebant, ut conſpicerent Homines extare alicubi iſtis conſimiles naturas, Intelligentiæ capaces, quippe Membra movere, & loqui Simulachra videbantur: Immortales etiam quoniam eadem ſemper Simulachrorum forma, & immenſa illorum virtus, v. 4. Beatas denique, quoniam neque Metu Mortis nec Periculis erant vexatæ, & nunquam laſſatæ æterno quaſi otio fruebantur. v. 4.

1163. *Quæ nunc in magnis, &c.*) Hic verſus vel Spurius eſt, vel extra omnem medendi ſpem jacet, ſenſus enim illius eſſe debuerat,

Quæ nunc in cunctis ſumant ariſque focisque.

Faber. At ſanus videtur verſus & integer.

Unde etiam nunc est Mortalibus insitus Horror,
 Qui delubra Deum nova toto fuscitat orbi 1165
 Terrarum, & festis cogit celebrare diebus:
 Non ita difficile 'st rationem reddere verbis.

Quippe etenim jam tum Divum Mortalia sæcla
 Egregias animo facies vigilante videbant,
 Et magis in somnis mirando corporis auctu. 1170
 His igitur sensum tribuebant, propterea quod
 Membra movere videbantur, vocesque superbas
 Mittere pro facie præclara, & viribus amplis:
 Aeternamque dabant vitam, quia semper eorum
 Suppeditabatur facies, & forma manebat, 1175
 (Et manet omnino) & quod tantis viribus auctos
 Non temere ulla vi convinci posse putabant.
 Fortunisque ideo longè præstare putabant
 Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum,
 Et simul in somnis quia multa, & mira videbant 1180
 Efficere, & nullum capere ipsos inde laborem.

Præterea, Cæli rationes ordine certo,
 Et varia annorum cernebant tempora verti;
 Nec poterant quibus id fieret cognoscere causis:
 Ergo perfugium sibi habebant omnia Divis 1185
 Tradere, & illorum nutu facere omnia flecti.

In Cœloque Deum fedes, & templa locarunt,
 Per cælum volvi quia Sol, & Luna videntur:
 Luna, Dies, & Nox, & noctis Signa severa,
 Noctivagæque faces cœli, Flammæque volantes, 1190
 Nubila, Ros, Imbres, Nix, Venti, Fulmina, Grando,
 Et rapidi fremitus, & murmura magna minarum.

O ge-

1176. *Et manet omnino, & quod.*) Alii, *Et tamen omnino, quos*: Qui quid velint ipsi videant. Alii, *& manet omnino, quos*: Id est, Necessè ut maneat illorum forma quos, &c.

1182. *Præterea, Cæli rationes, &c.*) Si aliam Religionis originem requiras: En causarum naturalium ignorantiam! V. 11. Nam cum Siderum conversiones, vicissitudines Tempestatum, Grandinem, Nivem, Ventos denique, Fulmenque viderint Homines, neque quo modo hæc fierent explicare potuerunt,

fugiebant ad Deum, nam constantes Siderum motus cui potiusquàm sapienti gubernatori attribuerent? Et ubi illius sedem aptius quàm in Cælo collocarent, unde Nix, Grando, Fulmen, &c?

1182. *Cæli rationes.*) *Ratos Cæli motus*: Sæpe Lucretius, & melius quàm, *Cæli regiones*.

1189. *Signa severa.*) Alii, *Serena*.

1192. *Murmura magna minarum.*) Per quæ Dii videntur Hominibus minari, & terrorem inferre.

O genus infelix humanum! talia Divis
 Cum tribuit facta, atque iras adjunxit acerbis:
 Quantos tum gemitus Ipsi sibi, quantaque nobis 1195
 Volnera; quas lacrymas peperere minoribu' nostris!

Nec Pietas ulla 'lt velatum sæpe videri
 Vertier ad Lapidem, atque omneis accedere ad aras;
 Nec procumbere humi prostratum, & pandere palmas
 Antè Deum delubra, nec aras sanguine multo 1200
 Spargere quadrupedum, nec votisnectere vota:
 Sed magè pacata posse omnia mente tueri.

Nam cum suspicimus magni cœlestia mundi
 Tempia super, stellisque micantibus æthera fixum,
 Et venit in mentem Solis, Lunæque viarum, 1205
 Tunc aliis oppressa malis in pectore cura

Illa quoque expergefatum caput erigere inquit,
 Ecquæ fortè Deum nobis immensa potestas
 Sit vario motu quæ candida sidera verfet.

Tentat enim dubiam mentem rationis egestas, 1210
 Ecquænam fuerit Mundi genitalis origo:
 Et simul, ecquæ sit finis, quoad mœnia Mundi,
 Et tanti motus hunc possint ferre laborem:

An

1193. O genus infelix Humanum!)
 Opinio de Providentia, si Epicuro credimus, unica est causa Sollicitudinis illius, quæ vitas Hominum affligit, atque hæc Sententia, v. 24. qui sequuntur, explicatur. Ab illo autem Opinione vulgi vana & inepta Superstitio, quæ nulla est erga Deos Pietas: Qui vere Pius, seipsum respicit, explorat Naturæ vires, ut omnia intelligat, nihil admiretur; Inde enim fit ut Siderum motus, & alia Naturæ phænomena intrepidus spectaret, dum omnia fieri sine Deorum interventu noverit: Nam Pietatis Mater (Papicolam credes Lucretium) Ignorantia. Horat. Ep. 6. lib. I.

Nil admirari propè res est una Numici,

Solaque quæ possit facere, & servare beatum:

Hunc Solem, & Stellas, & decedentia certis

Tempora momentis, sunt qui formidine nulla

Imbuti spectent:

Alius,

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,

— Strepitumque Acheruntis avari
 Subjecti pedibus.

1197. Velatum sæpe videri, &c.)
 Romani velato capite & circumacto dextrorsum Corpore Deos (Lapides) venerabantur: vid. Plutarch. *superstitiones*, & Vitam Marcelli: & Interpretes *Minutii Felicis*, pag. 12.

1208. Ecquæ fortè Deum nobis.) Pro
 Nobis Faber substituit, *Endo polis*, In
 Cœlis. Sed ista audacior est conjectura, & Tibi, Sibi, Vobis, Nobis, &c.
 pro libitu inserebant veteres Poëtæ.

1213. Et tanti motus hunc possint ferre.) Alii, Taciti: Sed sive Taciti sive Tanti legas, perinde est; Recte autem leges,

Hunc tanti motus possint sufferre laborem. Faber.

U 4

An Divinitus æterna donata salute,
Perpetuo possint ævi labentiâ tractu,
Immensi validas ævi contemnere vireis.

1215

Præterea, cui non animus formidine Divûm
Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
Fulminis horribili cùm plaga torrida Tellus
Contremittit, & magnum percurrunt Murmura cœlum? 1220
Non Populi, Gentesque tremunt? Regesque superbi
Conripiunt Divûm perculsi membra timore,
Ne quod ob admissum fœdè, dictumve superbè
Pœnarum gravè sit solvendi tempus adaçtum?

1225

Summa etiam cum vis violenti per mare venti
Induperatorem classis super æquora vertit,
Cum validis pariter Legionibus, atque Elephantis:
Non Divûm pacem votis adit? ac prece quæsit
Ventorum pavidus paces, animasque secundas?
Nequicquam: quoniam violento turbine sæpe
Conreptus nihilo fertur minùs ad vada lethi:

1230

Usqueadeo res humanas Vis abdita quædam
Obterit, & pulchros Fasces, sævasque Secureis
Proculcare, ac ludibrio sibi habere videtur.

1235

Denique sub pedibus Tellus cùm tota vacillat,
Concussaæque cadunt urbes, dubiæque minantur:

Quid mirum si se temnunt Mortalia sæcla?

Atque potestates magnas, mirasque relinquunt

In rebus vireis Divûm, quæ cuncta gubernent?

Quod superest, Æs, atque Aurum, Ferrumque reper-
tum est,

1240

Et

1217. *Præterea, cui non, &c.*) Alia denique Religionis causa est Timor, v. 23. Procellis, Terræ-motu, aliisque maximis malis, quæ nulla sua vi, nulla arte aut industria eluctari possunt, Homines attoniti Potestatum invisibilem opem & auxilium implorabant: Inde Preces & vota, &

Primus in orbe Deos fecit timor.

At quid valent vota? sævit ventus, preces simul & vela rapit, nec magis audiunt Numina quàm Tempestas: Casu feruntur, rapiuntur omnia.

218. *Conrepunt.*) Translatio mira-

bilis & audax, ideo quidam legendum censent, *Horrescunt.*

1237. *Se temnunt.*) Suz, viz. imbecillitatis conscii.

1240. *Quod superest, Æs, &c.*) Prima Metallorum Inventio & Usus, quo denique in honore & pretio singula erant, versibus 40. explicatur: Inventio ad Sylvarum exustionem, factamque exinde Metallorum colliqutionem refertur, v. 18. Combustis enim (quo modo exortum fuit istud incendium nihil attinet) Sylvis liquefacta quæ in Terræ venis dispersa jacebant Metalla in unam Massam confluebant;

Et simul Argenti pondus, Plumbique potestas :
 Ignis ubi ingenteis sylvas ardore cremarat
 Montibus in magnis, seu cœli fulmine misso,
 Sive quod inter se bellum sylvestre gerentes,
 Hostibus intulerant ignem formidinis ergo ; 1245
 Sive quod inducti Terræ bonitate, volebant
 Pandere agros pingueis, & pascua reddere rura :
 Sive Feras interficere, & ditescere præda :
 Nam Fovea, atque Igni prius est venarier ortum,
 Quàm sæpire Plagis saltum, Canibusque ciere. 1250
 Quicquid id est, quacunque è causa flammeus ardor
 Horribili sonitu sylvas exederat altis
 Ab radicibus, & terram percoxerat igni,
 Manabat venis ferventibus in loca terræ
 Concava conveniens Argenti rivus & Auri, 1255
 Æris item & Plumbi ; quæ cum concreta videbant
 Posterius claro in terris splendere colore,
 Tollebant nitido capti, lævique lepore :
 Et simili formata videbant eisse figura,
 Atque lacunarum fuerant vestigia cuique, 1260
 Tum penetrabat eos, posse hæc liquefacta calore,
 Quamlibet in formam, & faciem decurrere rerum,
 Et prorsum quamvis in acuta ac tenuia posse
 Mucronum duci fastigia procudendo ;
 Ut sibi tela parent, sylvasque excidere possint, 1265
 Materiem

bant; quàm eùm lævem splendidam-
 que Homines viderint. tollebant, ex-
 perturi cui usui res ista tam lævis &
 nitida inserviret. Cùm verò observa-
 verint Massæ illius figuram conformem
 esse figuræ istius lacunæ seu foveæ in
 quam confluerat, concludebant eam-
 dem Metalla Igne iterùm resoluta in
 quamlibet formam duci. ita denique
 attenuari posse, ut Mucronem acci-
 piant & Acumen. Inde è quolibet Me-
 tallis Instrumenta faciebant, quibus
 Sylvas exciderent, Tigna Trabesque
 perforarent, &c. Quoniam verò Au-
 rum & Argentum faciliùs obtundeban-
 tur, quia molliora; Ideo primis istis
 Hominibus Æs videbatur pretiosius,
 quòd utilis: Neque Naturam sequun-
 tur infecti isti Homines, qui Auro &

Argento inutilibus Metallis stupent,
 Æs & Ferrum utiliora negligunt. v. 21.

1242. *Ignis ubi. &c.*) Idem narrat
 Posidonius apud Strabonem, lib. III.
 de Mineris Turditanæ sive Andalusie,
 Athenæus, lib. VI. cap. 4. Aristote-
 les de Mirabilibus Auscul. & Diodorus
 Siculus.

1252. *Altis.*) Meliùs quàm *Altas*:
 Nam *Altæ* radices in Venas Metallorum
 descendunt.

1265. *Sylvasque excidere.*) Quidam
 non absurde, *Quibus sylvas cadere*: In
 sequenti versu sive legas,

Materiem levare, dolare, &c.
 sive,

*Materiamque dolare, & lævia redde-
 re, &c.*

perinde est.

Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
 Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
 Nec minùs Argento facere hæc Auroque parabant,
 Quàm validi primùm violentis viribus Æris:
 Nequicquam: Quoniam cedebat victa potestas, 1270
 Nec poterat pariter durum sufferre laborem.
 Nam fuit in pretio magis Æs, Aurumque jacebat
 Propter inutilitatem hebeti mucrone retusum,
 Nunc jacet Æs, Aurum in summum successit honorem:
 Sic volvenda ætas commutat tempora rerum, 1275
 Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore:
 Porro aliud succedit, & è contemtibus exit,
 Inde dies magis appetitur, floretque repertum
 Laudibus, & miro 'st mortaleis inter honore.
 Nunc tibi quo pacto Ferri natura reperta 1280
 Sit, facile 'st ipsum per te cognoscere, Memmi,
 Arma antiqua, Manus, Ungues, Dentisque fuerunt,
 Et Lapidés, & item sylvarum fragnina Rami,
 Et Flammæ, atque Ignés postquam sunt cognita primum:
 Polterius Ferri vis est, Ærisque reperta: 1285
 Et prior Æris erat quàm Ferri cognitus usus:
 Quò facilis magis est natura, & copia major.
 Ære solum terræ tractabant, Æreque belli

Miscebant

1275. *Volvenda ætas.*) Virgilius, Æn. IX.

Volvenda Dies en attulit ultro.

Volvenda, Volubilis. Servius.

1280. *Nunc Tibi quo pacto, &c.*) Cum Ferri non minùs quàm Æris, Argenti, Plumbique Venæ Sylvarum ignescentium ardore collinescere videantur; Unde fere apud Veteres nulla Ferri, plurima autem Æris mentio? Quoniam, v. 16. Æs erat tractabilius Metallum, & major illius copia; Inde Arma primorum Hominum, & Agricolarum instrumenta Ærea; Demum successit Ferrum, indurata Telluri colenda, & crescenti indies Hominum feritati aptius Metallum.

1288. *Ære solum Terræ.*) Hesiodus, *Έργων κ' Ημερῶν*, lib. I. v. 150.

Τοῖς δ' ἢ χαλκῶν μὲν τύχαι, χαλκοὶ δὲ τε οἴκοι,

Χαλκῶ πλεονάζοντο, μέλας δ' ἔκ' ἔσκε σιδήρεος.

In Ærea ætate. Et Eustathius, ad I. II. v. 236.

χαλκῶν δὲ τὸ σιδήρεον λέγει, διὰ τὴν πάλαι χρῆσιν τῷ χαλκῷ: &c. His adjungam pauca ex Athenæo, lib. VI. cap. 4. ἰσχυρὰ τὰ αὐτὰ κ' Φανίας, ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ τυράνων· οἷς χαλκῶν ὄντων τῶν παλαιῶν ἀποθημεύων, κ' τριπόδων, κ' λείοντων, κ' ἐγχειριδίων· ὡς ἰφ' ἑνὸς κ' ἐπιγεγραφεῖναι φησί,

Θάηται μ', ἱτέον, γὰρ ἐν Ἰλίῳ εὐρέτωρ.

Ἦν, ὅτι καλλικόμοιο μαρνήμεθ' αἰμὴν Ἑλένη,

Καὶ μ' Ἀσπυροῖδος ἰφίρευ κρείων Ἑλικῶν, &c.

Miscebant fluctus, & volnera vasta ferebant,
Et pecus, atque agros adimebant: Nam facilè ollis 1290
Omnia cedebant armatis nuda & inerma.

Inde minutatim processit Ferreus ensis,
Versaque in opprobrium species est Falcis ahenæ,
Et Ferro corpore solum proscindere terræ;
Exæquataque sunt creperi certamina belli. 1295

Et prius est reppertum in Equi conscendere costas,
Et moderarier hunc frænis dextraque vigere;
Quàm bijugo curru belli tentare pericla:
Et Bijugo prius est, quàm bis conjungere Binos,
Et quàm falciferos inventum ascendere Currus. 1300
Inde boves Lucas turrito corpore tetros

Angui-

1289. *Serebant.*) Alii, *ferebant*, id est, *Inferebant*. At Tacitus, *Prælia serebant*: Livius, *Pugnans conferrent*. Plautus, *Pugnos in faciem ferere*.

1295. *Creperi.*) Dubii, incerti; *Attius*;

Nunc in re crepera quid captas consilii?

1296. *Et prius est reppertum, &c.*) Alii, *Armatum*. Factam in superiori versu Belli mentionem excipiunt, v. 53. quibus offeræ istæ, quas bellicas vocamus, Artes primorum Hominum explicantur: Quod autem simplicius & facilius illud prius jure censetur: Ideo ex Equis primum pugnabant, Equus enim mansuetum Animal, deinde Equos curru jungebant binos, deinde quatuor, istosque currus falcibus armabant: Deinde Feræ in Prælia educæ, Elephantes ab Afris, à Parthis Leones, Tauri, denique Apri, &c. At quis credet? non ipse *Lucretius*: quoniam verò in quibuldam Historiis talia invenerat, idè recenset; falsa veris conjungens. Quoniam non videantur prorsus incredibilia, nam quid non invenit ingeniosa feritas, aut quodnam genus auxilii rejiciunt desperantes & oppressi Homines?

1297. *Dextraque vigere.*) Dextra

pugnare, *Lambinus*. *Gifanius Vegetius*: id est, incitare, impellere; Quasi dextra equos Equites impellunt! *Faber* denique *Virgave viere*: *Vieo* autem est *Flecto*, unde *Vimen*, *Victor*, & *Vietus*: Unde *Viere Equum*, est *Flectere Equum*: Usus autem Virgæ in moderando Equo longè antiquior debet esse quàm Usus frænorum. Quodd si *Armatum* (& quidni *Armatum*?) in priori versu legatur, tota ista Fabri emendatio concidet; Nam Equites Armatos Equos suos *Virga vientes* securi rideamus.

1299. *Et Bijugo.*) *Bijugos*, *Faber*: & felicior hæc quidem conjectura: Id est, *Inventæ sunt Bigæ ante Quadrigas*.

1301. *Inde Boves Lucas.*) Ut *Campas* pro *Campanis*; apud Plantum alibi, ita *Lucas* pro *Lucanis*: Sic autem dicti sunt Elephantæ, quod eos Romani primum apud Lucanos viderint in bello adversus Pyrrhum. *Faber*. Plinius, lib. VIII. cap. 6. *Elephantas Italia primum vidit Pyrrhi Regis bello*, & *Boves Lucas* appellavit in *Lucanis visos*. Varro tamen, lib. VI. de Ling Lat. *Luca Bos Elephas, cur ita sit dicta duobus modis inveniri scriptum*, nam in *C. Ælii commentario à Lybicis Lucas*, & in *Virgini commentario à Lucanis Lucas*, ab eo quod nostri

Anguimānos belli docuerunt volnera Pœni
 Sufferre, & magnas Martis turbare catervas.
 Sic aliud ex alio peperit Discordia tristis;
 Horribile humanis quod gentibus esset in armis: 1305
 Inque dies, belli terroribus addidit augmen.
 Tentarunt etiam Tauros in mœnere belli,
 Expertique Sues sævos sunt mittere in hosteis;
 Et validos Parthi præ se misere Leones
 Cum ductoribus armatis, sævisque magistris, 1310
 Qui moderari hos possent, vinculisque tenere;
 Nequicquam: Quoniam permitta cæde calentes
 Turbabant sævi nullo discrimine turmas,
 Terrificas capitum quatientes undique cristas;
 Nec poterant Equites fremitu perterrita equorum 1315
 Pectora mulcere, & frænis convertere in hosteis.
 Iritata Leæ jaciebant corpora saltu
 Undique, & adversum venientibus ora petebant:
 Et nec-opinanteis à tergo diripiebant,
 Deplexæque dabant in terram volnere victos: 1320
 Morsibus adfixæ validis, atque unguibus uncis.
 Jactabantque Sues Tauri, pedibusque terebant;
 Et latera, ac ventres hauribant subter equorum
 Cornibus, ad terramque minanti mente ruebant.
 At validis focios cædebant dentibus Aprī, 1325
 "Tela

stri maximam quadrupedem quam ipsi habebant, vocarent Bovem, & in Lucanis Pyrrhi bello primum vilissimam apud Hostes Elephantos, id est, Quadrupedes cornutus (nam quos dentes multi dicunt sunt cornua) Lucum Bovem appellasse: Ego arbitror potius Lucas à luce, quod longè relucebant, propter inauratos regios clypeos quibus eorum tum ornatae erant Turres. Frigida Interpretatio.

1301. *Turrito corpore.*) Elephantes dorso Turres gestabant.

1302. *Anguimānos.*) Proboscis Elephantī *Munus* dicitur, sed illa *Munus* instar Serpentis; Unde *Anguimani*.

1307. *Mœnere.*) Alii, in *Munera*.

1314. *Terrificas, &c.*) Hunc Ver-

sum abesse hinc velim, neque enim facile crediderim cristas Capitibus Leonum annexas, alibi legitur. lib. II. v. 632. sed suo loco, & una voce variat, *Faber*.

1320. *Deplexæque.*) *Solutæ*, à πλέκω, unde *Implico*, &c. Qui *Depexæ* legunt, id est, *Horridæ*, & locum hunc Terentii afferunt, adeo *depexæ* dabo, Somnia somniant. Hæc *Faber* è *Lambino*: Alii *Devexæ*, id est, pronæ & deorsum ruentes: Ego verò *Deplexæ*, alia prorsus significatione; *De* enim auget; Igitur *Deplexæ*, arcuè amplexæ, seu implicitæ, postulante sententia interpretor; in versu sequenti, *adfixæ*, & in hoc versu vox *Vinctos* idem confirmat.

"Tela infracta suo tinguentes sanguine sævi:

"In se fracta suo tinguentes sanguine tela:

Permistasque dabant equitum peditumque ruinas.

Nam transversa feros exhibant dentis adactus

Jumenta, aut pedibus ventos erecta petebant:

1330

Nequicquam: Quoniam à nervis succisa videres

Concidere, atque gravi terram consternere casu.

Sic, quos antè domi domitos satis esse putabant,

Effervescere cernebant in rebus agundis,

Volneribus, clamore, fuga, terrore, tumultu:

1335

Nec poterant ullam partem reducere eorum.

Diffugiebat enim varium genus omne ferarum:

Ut nunc sæpe boves Lucæ ferro malè mactæ

Diffugiunt, fera facta suis cum multa dedere.

Sic fuit, ut facerent: Sed vix adducor, ut antè

1340

Non quierint animo præsentire, atque videre,

Quàm commune malum fuerat, foedumque futurum.

Et magis id possis factum contendere in Omni,

In variis mundis varia ratione creatis,

Quàm certò atque uno terrarum quolibet Orbi.

1345

Sed facere id non tam vincendi spe voluerunt,

Quam dare quod gemerent hostes, ipsique perire,

Qui numero diffidebant, armisque vacabant.

Nexilis antè fuit vestis, quàm Textile tegmen:

Textile

1326. *Tela infracta suo*, &c.) Posterioriorem multi, utrumque versum Lambinus veruto conficit, nec crudelis Ille.

1329. *Exibant.*) Vitabant; Virgilius,

Corpore tela modò, atque oculis vigilantibus exit.

1338. *Ut nunc sæpe boves Lucæ.*) Lucæ boves, Elephantes, quos in Spectaculis (si ulli Lucretii ætate in Spectaculis Elephantes) aliquando vulnerabant. Lambinus, *Boves Testæ*: At Gifanius, è Codd. *Boves Templis ferro malè cæxæ.*

1338. *Malè mactæ.*) Ferro Cæxæ.

1347. *Quàm dare.*) *Dare*, facere aliquid novi, struere damnum, &c.) Terent. Plaut. & modò Lucretius,

fera facta dederunt: Faber.

1348. *Armisque vacabant*) Inermes erant, Sic *Vita vocat*: Furius apud Donat. pro mortuus est. Faber.

1349. *Nexilis antè fuit Vestis*, &c.) Si molliores Artes respicias, prima de Vestibus cura; Nexilis autem Vestis, è pellibus, viz ferinis quæ non erant consutæ, ante textilem; frustra enim textilem ante usum ferri, quo parantur instrumenta textoria, requiras: Neque denique Ars textoria primum fœminis commissa, illam Viri exercebant, quippe magis solertes & in Artibus ingeniosi: Deinde Agricola Viris mollitiem exprobrando effecerunt, ut mollioribus Artibus relictis magis duras excolerent. v. 11.

- Textile post ferrumst: quia ferro tela parantur: 1350
 Nec ratione alia possunt tam lævia gigni
 Infilia, ac fusi, & radii, scapique sonantes.
 Et facere antè Viros lanam Natura coëgit,
 Quam Muliebre genus, nam longè præstat in arte,
 Et sollertius est multò genus omne Virile: 1355
 Agricolæ donec vitio vertere severi,
 Ut Muliebribus id manibus concedere vellent,
 Atque ipsi potius durum sufferre laborem:
 Atque opere in duro durarent membra, manufque.
 At specimen Sationis, & Infitionis origo 1360
 Ipsa fuit rerum primùm Natura creatrix.
 Arboribus quoniam baccæ, glandesque caducæ
 Tempestiva dabant pullorum examina subter.
 Unde etiam libitumst stirpeis committere ramis:
 Et nova defodere in terram virgulta per agros: 1365
 Inde aliam, atque aliam culturam dulcis agelli
 Tentabant, fructusque feros mansuescere terra
 Cernebant indulgendo, blandèque colendo.
 Inque dies magis in montem succedere sylvas
 Cogebant, infraque locum concedere cultis: 1370
 Prata,

1350. *Tela parantur.*) Codd. & Gifanuis, *Paratur.* *Tela* enim aliquando significat ipsum instrumentum textorium, cui accommodatur *Tela*.

1352. *Infilia.*) Hæc vox fugit Interpretes: Faber demum existimat *Infilia* esse eam Instrumenti textorii partem, quæ pulsu pedum quatitur, ut staminis pars modò attollatur modò deprimatur, ut fuso seu radio currenti liberè tramcare liceat: Idque ab *infiliendo*. Quam conjecturam evertere videtur vox ista adjuncta *Lævia*. Vossius ad Catullum, p. 249. *Enfilia*.

1352. *Scapique sonantes.*) An significant Instrumenta Textoris, quorum pulsu *Tela* coarctatur & condensatur, vel Jugum circa quod stamina volvuntur, videant Grammatici.

1353. *Lanam facere.*) Lanam carpe-

re, texere, & nere.

1359. *Atque Opere in duro.*) Ostendit versus superior hunc Spuriū esse, quod primus, opinor, moneo. *Faber*.

1360. *At specimen sationis, &c.*) Arbores plantare, ab ipsa Natura didicerunt, observabant enim baccas glandesque deciduas nova virgulta producere; Inde idem tentabant Homines, & unusquisque pro ingenio suo aliquid Agrorum Hortorumque culturæ addidit; & exinde tandem ista, quam videmus, Hortorum amœnitas, ista arborum florumque ornata dispositio. v. 18.

1369. *Succedere.*) Sursum cedere, nam excisis, quæ campos vallesque occupabant arboribus, Sylvæ in montes sursum cedere videbantur.

Prata, Lacus, Rivos, Segetes, Vinetaque læta
 Collibus, & campis ut haberent, atque olearum
 Cæcula distinguens inter plaga currere posset
 Per tumulos, & convalleis, camposque profusa:
 Ut nunc esse vides vario distincta lepore
 Omnia, quæ pomis intersita dulcibus ornant:
 Arbustisque tenent felicibus obsita circum.

1375

At liquidas avium voces imitauer ore
 Antè fuit multò, quàm lævia carmina cantu
 Concelebrare homines possent, aureisque juvare.
 Et Zephyri cava per calamorum sibila primum
 Agresteis docuere cavas inflare cicutas,
 Inde minutatim dulcis didicere querelas,
 Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
 Avia per nemora, ac sylvas saltusque reperta,
 Per loca pastorum deserta, atque otia dia:
 Sic unum quicquid paullatim protrahit Ætas
 In medium, Ratioque in luminis eruit oras.
 Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
 Cum satiate cibi: nam tum sunt omnia cordi.
 Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli
 Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
 Non magnis opibus jucundè corpora habebant:
 Præsertim cum tempestas ridebat, & anni
 Tempora pingebant viridanteis floribus herbas,

1380

1385

1390

1395

Tum

1378. *At liquidas Avium.*) Ut aliæ
 Artes, sic etiam Musica primò rudis
 & inculta. Primùm enim in Avium
 imitatione constitit: Inde Fistula è
 Calamis (nam calami levi vento agi-
 tati sibila quædam & murmura emit-
 tunt) compacta: Qua Pastores mul-
 cebant curas, antè in lætitiâ effusi
 se aliosque maximè oblectabant. Jo-
 cis etiam, festivis sermonibus, & sal-
 tationi, incompotitæ quidem, sed sa-
 tis ridiculæ indulgebant: Inde Risus,
 Cagninni, & alia felicis otii delecta-
 menta. Neque ista operosior qua nos
 utimur Musica nos majori voluptate,
 quàm rudis ista illos olim perfudit;

Sed nova semper placent, & pristina
 fastidimus. v. 44.

1379. *Lævia carmina.*) Nam quod
 gratum sensibus, illud læve Epicuro.

1381. *Et Zephyri, &c.*) Vid. Ovid.
 Metam. lib. I. v. 705.

1390. *Nam tum sunt omnia cordi.*)
 Faber, *Otia cordi* & venustè: Vossius
 ad Catullum, p. 167. *Omnia chordæ*,
 Post satietatem cibi nihil, inquit, ho-
 minibus æquè placet ac Musica, ut
 pote quæ tunc sit *ta pæra*. Nec est
 ut quisquam miretur Chordas dici Ti-
 bias, cum vice versa Citharæ acci-
 piantur quoque pro Tibiis.

Tum Joca, tum Sermo, tum dulces esse Cachinni
 Confuerant: agrestis enim tum Musa vigeat:
 Tum caput, atque humeros plexis redimire coronis,
 Floribus, & foliis lascivia læta monebat:
 Atque extra numerum procedere membra moventeis 1400
 Duriter, & duro terram pede pellere matrem:
 Unde oriebantur Risus, dulcesque Cachinni,
 Omnia quod nova tum magis hæc, & mira vigeant.
 Et vigilantibus hinc aderant solatia somni,
 Ducere multimodis voces, & flectere cantus; 1405
 Et supera calamos unco percurrere labro:
 Unde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur,
 Et numerum servare genus didicere; neque hilo
 Majorem interea capiunt dulcedini fructum,
 Quam Sylvestre genus capiebat Terrigenarum. 1410
 Nam quod adest præsto, nisi quid cognovimus ante
 Suavius, in primis placet, & pollere videtur;
 Posteriorque ferè melior res illa reperta
 Perdit, & immutat sensus ad pristina quæque.
 Sic odium cepit Glandis: sic illa relicta 1415
 Strata Cubilia sunt herbis, & frondibus aucta.
 Pellis item cecidit, vestis contempta Ferina 'st,
 Quam reor invidia tali tunc esse repertam;
 Ut lethum insidiis, qui gessit primus, obiret:
 Et tandem inter eos distractum, sanguine multo 1420
 Dispersisse, neque in fructum convertere quisse.

Tunc igitur Pelles, nunc Aurum, & Putpura curis

Exer-

1404. *Solatia.*) Solatium, viz. sumitur pro eo quod rei alicujus amissa loco datur, unde damnum refarciri queat: *Faber.*

1405. *Ducere multimodis voces.*) Vocem variè fingere & figurare; seu voce variè figurata cantillare; *Flectere cantus.* Hinc molles in cantu flexiones apud Ciceronem. *Lambinus.*

1407. *Vigiles.*) Castrenses intelligo: *Faber.* Ego verò curis ægros; ut, v. 1404. *Vigilantibus.*

1418. *Quam reor invidia tali.*) Pri-

ma vestis ita cæteris iis *Terrigenis* placuit, ut Inventori suo mortis causa fuerit. *Faber.*

1420. *Distractum.*) Alii, *Distractam*, Vestem, viz. & in frequenti versu *Dispersisse*; & hæc lectio, quam Codd. Vet. exhibent, & *Heinsius* probat, admitti potuerit, si voces sequentes,

Neque in fructum convertere quisse, commodè paterentur.

1422. *Tunc igitur Pelles, &c.*) Illa autem pro Pelle pugna & cædes excu-

- Exercent hominum vitam ; belloque fatigant.
 Quò magis in nobis (ut opinor) culpa residit.
 Frigus enim nudos sine Pellibus excruciabat 1425
 Terrigenas: at nos nil lædit veste carere
 Purpurea, atque Auro, signisque ingentibus apta;
 Dum Plebeia tamen sit, quæ defendere possit:
 Ergo hominum genus incassum, frustraue laborat,
 Semper & in curis consumit inanibus ævum; 1430
 Nimirum, quia non cognovit, quæ sit habendi
 Finis, & omnino quoad crescat vera voluptas:
 Idque minutatim vitam provexit in Altum,
 Et belli magnos commovit funditus æstus.
 At vigiles mundi magnum & versatile templum 1435
 Sol & Luna suo lustrantes lumine circum
 Perdocuere homines Annorum tempora verti:
 Et certa ratione geri rem, atque ordine certo.
 Jam validis septi degebant Turribus ævum,
 Et divisa colebatur, discretaque tellus. 1440
 Tum Mare velivolum florebat navibu' pandis:

Auxilia

excusari possit, nam ante vestes textiles inventas folis pellibus defendebant frigus; At quis Homines excuset qui bellis & rapinis miscent omnia, ut auro clari, & insignes purpura fulgerent? Sed id agunt quoniam insana habendi cupidine aguntur, & ignorant veram voluptatem, quam Epicurus docuit, & quæ non tam delicias appetit, quàm necessariis contenta est. v. 13.

1433. *Vitam provexit in altum.*) Metaphora à Navigantibus, versu frequenti habes, *æstus belli*.

1435. *At vigiles Mundi, &c.*) Quoniam diutina experientia certos fecisset Homines Anni tempestates certo ordine redire, neque casu fluere omnia, & turbari. (Nam Atomum primum fortuitò convenientes ita motus sui legibus, & vi naturæ constituuntur; ut nisi aliqua causa extrinsecus adveniens impediatur, iisdem semper motibus ferentur) tandem certum

stabileque vivendi genus amplexi sunt; inde constitutæ Reipublicæ, instituta etiam inter diversas gentes commercia: Tum Literæ inventæ, Nati tum Poetæ Historiarum Patres, denique inventæ sunt istæ artes, nam omnium Authorum nomina describuntur, quæ Vitæ nostræ aut Voluptati inserviunt, v. 22.

1440. *Discretaque.*) Alii, *Descriptaque.*

1441. *Tum Mare velivolum, &c.*) Gifanius,

Tum Mare velivolis florebat navibus ponti.

Vossius ad Catullum, p. 77. Hæc habet,

Tum Mare velivolum florebat propter odores.

Hæc est scriptura omnium, nisi fallor librorum; quam meritò docti se non intelligere fatentur: Sic enim, puto, scripserat *Lucretium*;

Tum Mare velivolum florebat Pro-
tei ad oras.

X

Proteus

Auxilia, & focios jam pacto foedere habebant :

Carminibus cùm res gestas cœpère Poætæ

Tradere: nec multò priù' sunt Elementa reperta.

Propterea quid sit priùs actum respicere ætas

1445

Nostra nequit, nisi quâ ratio vestigia monstrat.

Navigia, atque Agri culturas, Mœnia, Leges,
Arma, Vias, Vestes, & cætera de genere horum,

Præmia, delicias quoque vitæ funditus omneis,

1450

Carmina, Picturas, & dædala signa polire,

Ufus, & impigræ simul Experientia mentis

Paullatim docuit pedetentim progredientes.

Sic unum quicquid paullatim protrahit ætas

In medium, ratioque in luminis eruit oras.

Namque aliud ex alio clarescere corde videmus

1455

Artibus, ad summum donec veniére cacumen.

Proteus & ipse Deus marinus, utpote qui primus navigasse creditur; *Oræ* verò *Protei*, sunt *oræ* in quibus regnabat Proteus; in quibus omnibus navigationem floruisse affirmat. Quibus hæc placent, Illis nihil unquam

displiceat: *Lambinus* invenit in quibusdam Codd. *Navibus pandis*, & istis vocibus ego quidem contentus.

1455. *Videmus.*) Alii, *Videbant*: imperitè.

QUDD à v. 56. ad v. 417. Solem, Terram, Marc, totam denique Mundi compagem nec ab æterno fuisset, nec in æternum duraturam asserit, id quidem piis omnibus & sanis Philosophis commune: Quodd verò verisimilibus quibusdam, veris autem multis firmisque rationibus probat; Illud sanè Lucretio proprium videtur; Nec meliora unquam (semper excipio sacras scripturas) argumenta invenies. Ideoque magis mirandum est, tam præclarum ingenium inseruisse fuitiles istos versus, à v. 157. ad v. 236. quibus evincere conatur Mundum hunc à Deo

non fuisse factum: fingit enim Deum parcum nimis seu potius Malevolum, qui nihil nostri causa, omnia verò sui emolumenti intuitu agat. Qualem si quis pingat *Epicurum*, illum dicacis impudentiæ Poeta postulare. Deinde supponit omnem Dei æque ac Hominis notitiam à Simulachris dependere; At quis Iste Deus? non Ille quem percipit Mens humana, quem omnes Gentes agnoscunt, & venerantur: Demum quis ferat illum culpas, quas vocat, Mundi enumerantem, falsò omnes, & vanissimè effictas? Hæccine verò vitia in novo & recenti mundo? Id quidem negat ipse *Lucretius*, ideoque ineptè facit dum labes

labes ruinasque ædificii longa ætate dehiscentis imputat Artifici.

A v. 417. ad v. 509. Mundi ortum describit, qua descriptione nulla est apud Physiologos aut magis verisimilis, aut magis venusta: Gravitate sua feruntur Atomi, concurrunt, inde resiliunt, & pro varia ponderis ictusque ratione in diversa loca discedunt, ibique coalescunt.

Quoniam verò, à v. 510. ad v. 770. non unam certamque causam Motuum cælestium, Eclipsion, Diei & Noctis, &c. ea, qua Alii solent, pertinacia assignat, ideo quibusdam videtur *fluctuare*; Ego vero contendo istam, quam vocant, constantiam in Epicuræo Physiologo ridiculam fore, quippe omnia *Casu* fieri pronuntiat, neque quis facileprehendat unam

certamque causam, cùm eadem phænomena pluribus modis explicari possunt. Nec Ego quidem illi succensere qui multas profert causas, dum inter eas vera certaque proponatur. De Solis, Lunæ, &c. magnitudine nihil addam, suprà enim monui istam opinionem plebeiam nimis esse, & rusticam.

Lege quæ sequuntur, & admirabilis ingenii tam vehementer delirantis miserere; Ea autem est omnium, qui negant Providentiam, Sors; ut in Ethicis vana doceant, in Physicis absurda; At verò *Primorum* Hominum indoles ea, quæ omnium barbararum gentium, & in *Tervigenis* Lucretii, Margaitas, Brasiliis, plerosque Indiæ Occidentalis populos agnosces.

FINIS LIBRI QUINTI.

LIBRI SEXTI ARGUMENTUM.

PRIMI 41. Versus continent Epicuri Atheniensis laudes, Sequitur ad v. 95. quam ab Epicuræo Philosopho expectes, argumenti hujus libri explicatio: Et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, de quibus diligenter disputat; Et demum istos deridet qui neglectis causis naturalibus ipsum Jovem fulmina jaculari existimant, ad v. 421. His subjungitur (Nam Prester Fulmini affinis) v. 48. Presteris brevis explicatio. Deinde, à v. 450. ad v. 533. multa de Nubibus Et Pluvia; Pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, Et Gelu. Si Terræ-motus causas velis cognoscere. à v. 534. ad v. 606. habes fuse explicatas. A v. 606. ad v. 638. de Mari Poeta differit. Ad v. 710. de Ætna. Sequentes 30. v. Nilo destinantur. Deinde, à v. 740. ad v. 840. de Avernis, aliisque Terræ tractibus, Homini-bus, Cervis, Corvis, Equis, Et c. noxiis disputatur. Ad v. 905. de Puteis, variisque admirandis Fontibus. Et ad v. 1087. Magnè diligenter explicatur. Postremò de Morbis Et Peste quædam, quibus subjungit elegantem descriptionem Pestis illius, quæ tempore belli Peloponnesiaci Athenas vastavit, è Thucydide desumptam.

T. LUCRETII CARI
DE
RERUM NATURA
LIBER SEXTUS.

Primæ frugiferos foetus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ:
Et recreaverunt vitam, Legesque rogârunt:
Et primæ dederunt solatia dulcia vitæ,
Cum genuere VIRUM tali cum corde repertum, 5
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit:
Cujus & extincti propter divina reperta
Divolgata vetus, jam ad cœlum Gloria fertur.
Nam cum vidit Hic, ad victum quæ flagitat usus,
“Et per quæ possent vitam consistere tutam, 10
Omnia jam ferme Mortalibus esse parata:

Divitiis

1. *Frugiferos.*) Alii, *Frugiparos*: Athenæ Triticî, Olei, &c. inventi-ces; Nil tritum magis.

4. *Et primæ.*) *At primæ*, Faber. Hoc sensu, Athenas quidem multa bona hominibus fecisse, inventis frugibus, excellentis artibus, humanitate, doctrina, legibus, atque aliis rebus penè infinitis; *At* multò etiam melius de Hominibus meritas esse, cum Epicurum protulerint. Ista observatione potuimus carere.

10. *Et per quæ*, &c.) Delet Laminus, quoniam *Vitam tutam consistere* nullo modo dici potest: Et Exempla Gifanii ab hac significatione τῆς *consistere* prorsus aliena esse rectè affirmat. Faber. Vix tamen à me impetrare possum quin credam Lucretium scripsisse *consistere*: Ista enim vox Epicuro propria, qui ἡδονὴν κατασκευαστικὴν τῆς σαματῆς, & non solum ἡδονὴν τῇ κινήσει agnovit. Vid. Epicuri Epist. ad Pythoclem.

Divitiis homines, & Honore, & Laude potenteis
 Affluere, atque bona Natorum excellere fama:
 Nec minùs esse domi cuiquam tamen Anxia corda,
 Atque animum infestis cogi servire querelis: 15
 Intellexit, ibi vitium Vas efficere ipsum,
 Omniaque illius vitio corrumpier intùs,
 Quæ conlata foris, & commoda cunq̃ue venirent,
 Partim quod fluxum, pertusumque esse videbat,
 Ut nulla posset ratione explerier unquam: 20
 Partim quòd tetro quasi conspurcare sapore
 Omnia cernebat quæcunq̃ue receperat intùs.
 Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
 Et finem statuit Cuppedinis atque Timoris,
 Exposuitque Bonum Summum, quò tendimus omnes, 25
 Quid foret, atque viam monstravit tramite prono,
 Quà possemus ad id recto contendere cursu:
 Quidve Mali foret in rebus mortalibu' passim,
 Quod fueret Naturæ vi, varièque volaret,

Seu

14. Cuiquam.) Alii, *Quilquam.*

16. *Vas.*) Animum ipsum avarum, aut metu superstitioso, opinione de Providentia & pœnis post mortem, tanquam tetro sapore imbutum.

18. *Quæ conlata foris.*) Faber, *Quæ congrata foris:* Id est, *Quæcunq̃ue grata & commoda hinc illinc convenirent,* &c. Amat autem *Timefes* Lucretius, ut infinita in omni genere exempla abunde fidem facere possunt.

19. *Fluxum, pertusumque.*) Avarum vides.

24. *Finem Cuppedinis atque Timoris.*) Epicurus enim cupiditates necessitate & natura terminabat, Metuque Homines exsolvit (id verò non minùs ineptè quàm improbè dictum) dum Providentiam, Religionemque sustulit.

29. *Quod fueret naturæ vi.*) Lambinus, Codd. enim, *Quod fueret naturali:* Gifanius, *Quod fueret naturæ.* Alii, *Quod fueret naturali viro atque veniret.* Faber denique: Sic proponit & partitur Poeta, *Quicquid mali est in rebus mortalibus, id omne vel à Casu est, vel à Natura profluit;* & quan-

tacunque malorum, cladium, calamitatumque agmina percerneas, nusquam referenda fuerint, quàm ad illa duo capita, Nam præter Casum & Naturam quò confugies alio? Quid erit tertium? Nam Deus Epicuri penè nemo est. Hinc itaque jam intelligis clarissimi Lambini emendationem stare haudquaquam posse. Dein quod perquam foret vitiosum, in hoc ipso versu diceret Lucretius, quod in sequenti tantùm dici debuit.

Seu casu, seu vi, quòd sic Natura parhisset.

Sed cur ea malè quæ naturalia sunt vi fieri didicit? Nimirum Lex Naturæ, necessitas naturæ, fœdera naturæ *Vis* est, quam eluctari, quamque eludere non possis: itaque scribit, *Vi quòd sic natura parhisset:* quia nempe res nostræ à Natura ita comparatæ fuerunt, ut multa humanæ conditioni annexa incommoda sint. Quamobrem nec *Naturali*, nec *Naturæ vi*, nec Gifanium *Naturæ*, locum habere ullum in versu priori potest. Legendum igitur, *Quod fueret permanenter, vel permutatim.* Hæc quidè acutè Faber, fi

Seu Casu, seu Vi, quòd sic Natura parâsset: 30
 Et quibus è portis occurri cuique deceret:
 Et genus Humanum frustra plerumque probavit
 Volvere curarum tristes in pectore fluctus.

Nam veluti Pueri trepidant, atque omnia cæcis
 In tenebris metuunt, sic Nos in luce timemus 35
 Interdum nihilò quæ sunt metuenda magis, quàm
 Quæ Pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
 Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse' est
 Non radii Solis, nec lucida tela diei
 Discutiant, sed Naturæ species, Ratioque: 40
 Quò magis inceptum pergam pertexere dictis.

Et quoniam docui, Mundi mortalia templa
 Esse, & nativo consistere corpore Cælum:
 Et quæcunque in eo fiunt, fientque, necesse
 Esse ea dissolvi: Quæ restant percipe porro. 45

Quandoquidem semel insignem conscendere currum
 Vincendi spes hortata 'st, atque obvia cursu

Quæ

si opus foret isto acumine. E quonam
 Codice *Permanenter*, vel *Permutatim*
 effingi potest? Igitur deleatur iste
 versus, & sanè abesse potest, aut ad-
 mittatur Lambini *Naturæ vi*, Lucreti-
 us enim solet alio versu explicare
 quod in priori obscuriùs dixerat, ita
Variè volaret voce Casu exponit, *Nat-
 uræ vi*, istis vocibus *Vi quòd sic Nat-
 ura parâsset*.

31. *Quibus è portis.*) Metaphora è
 re militari, è portis Urbium aut Ca-
 strorum, è quibus in hostem fit eru-
 ptio.

34. *Nam veluti Pueri*, &c.) Vid.
 lib. II. v. 54.

42. *Et quoniam docui*, &c.) Hæc-
 nus *Epicuri* laudes: sequitur, v. 53.
 Argumenti hujus libri explicatio;
 Quippe post descriptum Mundi ortum,
 & Cælestes motus, de *Meteoris* aget,
 atque aliis Naturæ admirandis, quo-
 rum causas dum Homines non intel-
 ligunt, illa Diis attribuunt: Inde Re-
 ligio, Numinum metus, timor, soli-
 citudo, anxietas: Inde periit vera
 Pietas, & dominatur vana Superstitio.

44. *In eo fiunt, fientque, necesse esse
 ea dissolvi.*) Alii, *Fieri que necesse est,
 Pleraque dissolvi*: Meræ Nugæ.

47. *Vincendi spes*, &c.) Gifanius,
Ventorum (eorum quæ consequetur)
exhortantur spes. Alii, *Votorum*. Alii,

*Quandoquidem semel haud segnis
 conscendere currum*

*Ventorum spes hortata est, atque ob-
 via cursu.*

Sive cursui.

Lambinus hos tres versus supposititios
 putavit, Vossius tandem ad Catullum,
 p. 191. scribit.

*Quandoquidem semel insignem con-
 scendere currum*

*Ventorum exhortat pellacia, &
 omnia rursus*

*Quæ fuerant, sunt placato conversa
 favore.*

Currum, id est, *Navim*, *Rursus*,
 sive *Retro*. Forſan ita scripsit *Lucretius*,
 neque enim vox ista *Currenti*,
 v. 92. obitat, nam Horatii *Mercator*

Currit ad Indos,

Si tamen verior, non est luculentior
 quam illa altera Lambini lectio.

Quæ fuerant, sunt placato conversa furore.

Cætera, quæ fieri in Terris, cœloque tuentur
Mortales, pavidis cum pendent mentibu' sæpe
Efficiunt animos humileis formidine Divum,
Depressosque premunt ad terram, propterea quod
Ignorantia causarum conferre Deorum

50

Cogit ad imperium res, & concedere regnum: &
Quorum operum causas nulla ratione videre
Possunt hæc fieri Divino numine rentur.

55

Nam bene qui didicere Deos securum agere ævum:

Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri possint, præsertim rebus in illis,

60

Quæ supera caput ætheriis cernuntur in oris,

Rursus in antiquas referuntur Religiones,

Et Dominos acris asciscunt, omnia posse

Quos miseri credunt, ignari quid queat esse,

Quid nequeat; finita potestas denique cuique

Quanam sit ratione, atque altè terminus hærens.

65

Quò magis errantes tota regione feruntur.

Quæ nisi respuis ex animo, longèque remittis,

Diis indigna putando, alienaque pacis eorum,

Delibata Deum per te tibi numina sancta

Sæpe aderunt; non quòd violari summa Deum vis

70

Possit, ut ex ira pœnas petere imbibat acris:

Sed quia Tute tibi placida cum pace quietos

Constitues magnos irarum volvere fluctus:

Nec delubra Deum placido cum pectore adibis:

75

Nec, de corpore quæ sancto Simulacra feruntur,

In menteis hominum Divinæ nuntia formæ,

Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis.

Inde videre licet, qualis jam vita sequatur.

Quam

66. *Tota regione.*) Alii, *Cæca ratione.*

67. *Longèque remittis, Diis indigna putando.*) Alii *Longèque renutas, vel remittis Diis indigna putare.* Ego vero, *Longèque remittis, Diis indigna putando.* Neque ea qua Alii interpretatione usus sum. Heinſius autem, *Putata.*

69. *Delibata.*) An *Delibrata* legi debeat, certent Lambinus & Gifanius,

dum neutra Vox ferri potest. Lege autem *Deirata*, valde irata, istamque emendationem illi qui sequuntur verſus confirmant.

74. *Nec Delubra Deum.*) Ista enim erat vanissima Epicuri opinio, providentem & omnia curantem Deum terribilem fore & horrendum; Ita ut nunquam Dei imago in mentem venerit, quin metus, timor, anxietas sequatur.

Quam quidem ut à nobis Ratio verissima longè
 Rejiciat, quanquam sunt à me multa profata,
 Multa tamen restant, & sunt ornanda politis
 Versibus, & ratio Cœli, speciesque tenenda.
 Sunt Tempestates, & Fulmina clara canenda,
 Quid faciant, & qua de causa quæque ferantur,
 Ne trepides cœli divisis partibus amens,
 Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram se
 Verterit hinc partem: quo pacto per loca septa
 Insinuârit, & hinc dominatus ut extulerit se:
 Quorum operum causas nulla ratione videre
 Possunt, ac fieri Divino numine rentur.

80

85

90

Tu mihi supremæ præscripta ad candida calcis
 Currenti spatium præmonstra callida Musa,
 Calliope, requies Hominum, Divûmque voluptas:
 Te duce ut insignem capiam cum laude coronam.

Principio, Tonitru quatiuntur cœrula cœli,
 Propterea quia concurrunt sublime volantes
 Ætheriæ Nubes contra pugnantibu' Ventis.
 Nec fit enim sonitus cœli de parte serena,

95

Verùm

79. *Ratio verissima.*) Epicuri doctrina, quæ rationi consentanea est, & veras rerum causas explicat.

80. *Profata.*) Alii, *Profecta.*

82. *Cœli ratio speciesque.*) Ut sæpe alibi, *Naturæ species, ratioque.* Alii aliam sequuntur lectionem, nempe, *Ratio superiorem Cœlique:* Supera autem, Meteora. Et è libro primo confirmant,

Quapropter bene cùm superis de rebus habenda

Nobis est ratio ———

84. *Qua de causa quæque.*) Alii, *Qua de causa cunque.*

85. *Cœli divisis partibus.*) Hoc pertinet ad Etruscorum disciplinam, de qua Cicero, in lib. II. de Divinat. Cœlum in xvj. partes diviserunt Etrusci, facilè id quidem fuit quatuor quas nos habemus duplicare, post idem iterum facere, ut ex eo dicerent fulmen qua ex parte venisset.

91. *Præscripta ad candida calcis.*) Seneca, Epist. 19. docet eam quam nunc in Circo *Mætæ* dicunt Latini,

Calcem antiquos appellasse, quia, viz. finis curriculi sæpe *Calce* notaretur. Hinc verò licet colligere, *Lucretium* nunquam plures quàm sex libros fuisse meditatam, jam enim properat ad *præscripta candida supremæ calcis.*

95. *Principio, Tonitru, &c.*) De Meteoris disputaturus à Tonitru incipit, quod variè explicat, & primum quidem, v. 12. fit iste sonus cùm Nubes adversis ventis impulsæ colliduntur; Hæc fuit Stoicorum, Democriti, Aliorum opinio, & si hodiernos Philosophos audiamus, est veritati proxima: Siquis verò objiciat Nubes raras esse, ideoque ad tantum sonitum edendum maximè inidoneas; dicendum, quòd licet Lapidum aut Ligni densitatem non æquant, tamen non adeo raræ sunt, quin Nives & Granadinem cohiberent.

98. *Cœli de parte serena.*) Id enim negabant Epicuræi, ideoque Horatius infanientem istam Sapientiam relicturus, hæc habet, lib. I. Od. 34.

Verùm ubique magis denso sunt agmine Nubes,
 Tam magis hinc magno fremitus fit murmure sæpe. 100

Præterea, neque tam condenso corpore Nubes
 Esse queunt, quàm sunt Lapides, ac Tigna: neque autem
 Tam tenues, quàm sunt Nebulæ, Fumique volantes.
 Nam aut cadere abrupto deberent pondere pressæ,
 Ut Lapides: aut, ut Fumus, constare nequirent, 105
 Nec cohibere niveis gelidas, & grandinis imbreis.

Dant etiam sonitum patuli super æquora mundi,
 Carbasus ut quondam magnis intenta theatris
 Dat crepitum malos inter jactata, trabeisque:
 Interdum percussa furit petulantibus Euris, 110
 Et fragileis sonitus chartarum commeditatur,
 Id quoque enim genus in Tonitru cognoscere possis,
 Aut ubi suspensam vestem, chartasve volanteis
 Verberibus venti versant, planguntque per auras.

Fit quoque enim interdum, ut non tam concurrere Nu-
 bes 115

Frontibus adversis possint, quàm de latere ire
 Diverso motu radentes corpori tractum:
 Aridus unde aureis terget sonus ille diuque
 Ducitur, exierit donec regionibus arctis.

Hoc

Namque Diespiter.

Igni corusco nimbila dividens

Plerumque, per purum tonantes

Egit Equos, volucrumque currum,
 &c.

101. *Tam Tenues.*) Leg. *Tam tenui*: ut v. 101. *Tam condenso*.

104. *Nam aut cadere abrupto.*) Revocanda est vulgata lectio, *Nam cadere aut Bruto*. Bruto id est gravi, Unde & Horat.

Quo bruta tellus & vaga flumina,
 & apud Donatum, *Corpus brutum*, quod magno molimine movetur.

107. *Dant etiam sonitum, &c.*) V. 8. Alia Tonitrus explicatio: Una enim Nubes Vento agitata, aliquando vento percussa sonum edit; Nec displicebit hæc explicatio, si sonitum quem Vela latis Theatris intenta, quem Chartæ diruptæ, aut suspensæ vestes vento agitatae dant, cum Tonitru compares.

109. *Malos inter.*) Nam ob loci nimiam amplitudinem trajectis malis vela intendebantur. *Carbasina autem vela primus in Theatrum duxisse traditur Lentulus Spinter Apollinaribus ludis*: Plinius, lib. XIX. Cap. 1. vid. lib. IV. v. 73.

115. *Fit quoque enim interdum.*) Aliquando Tonitrus Murmur est Stridori simile, id verò fit cum Nubes Nubis alterius latus radit; Inde enim oritur iste Stridor quem, v. 118. vocat *Aridum Sonum*, v. 5.

117. *Corporis tractum.*) *Corporis tractum*, id est *Corpus*, Gifanius: ridiculè. *Corporis autem tractum* nihil elegantius; Nam nubes diverso motu de latere euntes, totum Corporis tractum, ab altera usque ad alteram extremitatem, radunt.

119. *Exierit.*) Mallet, *Exierunt*: Nubes, viz.

Hoc etiam pacto Tonitru concussa videntur
 Omnia sæpe gravi tremere, & divolsa repente
 Maxima dissiluisse capacis moenia mundi,
 Cùm subito validi Venti conlecta procella
 Nubibus intorsit sese, conclusaque ibidem
 Turbine versanti magis ac magis undique Nubem
 Cogit, uti fiat spisso cava corpore circum.
 Post ubi commovit vis ejus & impetus acer,
 Tum perterricrepto sonitu dat missa fragorem.
 Nec mirum, cùm plena animæ Vesicula parva
 Sæpe ita dat pariter sonitum displosa repente. 120

Est etiam ratio, cùm Venti nubila perflant,
 Cur sonitus faciant: etenim ramosa videmus
 Nubila sæpe modis multis, atque aspera ferri.
 Scilicet ut crebram sylvam cùm flamina Cauri
 Perflant, dant sonitum frondes, ramique fragorem. 125
 Fit quoque, ut interdum validi vis incita venti
 Percindat nubem perfringens impete recto.
 Nam quid possit ibi flatus, manifesta docet res.
 Hic, ubi lenior est, in terra cùm tamen alta
 Arbusta evolvens radicibus haurit ab imis. 140

Sunt etiam fluctus per nubila, qui quasi murmur
 Dant infringendo graviter: quod item fit in altis
 Fluminibus, magnoque mari, cùm frangitur æstu.

Fit

120. *Hoc etiam pacto, &c.*) V. 11. Ventus in Nube inclusus furit, Inde murmur; tandem facto impetu erumpit, Inde horrendus ille fragor: Quæ ratione Plinius declaravit, *posse Spiritum nube cohibitum tonare, natura strangulante sonitum dum rixetur, edito fragore dum erumpat, ut in membrana Spiritu intenta.* Si ridere libet, vid. Aristophanis Nubes, Aët. 1. Sc. 4.

124. *Intorsit sese.*) Alii, *Infercit se.*
 127. *Commovit.*) Melius quàm *Contumuit.*

131. *Est etiam ratio, &c.*) Nubes quasdam videmus quæ arborum ramosarum instar habent partes eminentes, & huc illuc projectas; has si Venti perflare concipiantur, Tonitru sequetur; quippe cùm Venti densas sylvas perflent, rami ab illo agitati fragorem

edunt, v. 5.

132. *Ramosa.*) Alibi hamata semina dixit *Ramosa*, eadem significatione.

134. *Flamina Cauri.*) Caurus nempe ventus ab occasu æstivo spirans.

136. *Fit quoque, ut interdum, &c.*) Nubes etiam rumpi potest, cùm Ventus ex adverso in illam impingitur, atque inde Tonitru: v. 5. Ventus autem posse Nubes perrumpere nemo dubitabit, qui vidit everfas arbores & radicibus evulsas.

141. *Sunt etiam fluctus, &c.*) Si hæc omnia displiceant, tandem concipias Aërem tanquam vastum Mare, in quo Nubila sint fluctus; Illa demum collidas, & illum, quem in Mari æstuoso sentis, in Aëre senties fragorem, v. 3.

Fit quoque, ubi è nube in nubem vis incidit ardens
 Fulminis: hæc multo si fortè humore recepit 145
 Ignem, continuò ut magno clamore trucidet:
 Ut calidis candens ferrum è fornacibus olim
 Stridit, ubi in gelidum properè demersimus imbrem.

Aridior porro si Nubes accipit ignem,
 Uritur ingenti sonitu succensa repente: 150
 Lauricomos ut si per monteis flamma vagetur,
 Turbine ventorum comburens impete magno.
 Nec res ulla magis, quàm Phœbi Delphica Laurus
 Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Denique sæpe Geli multus fragor, atque ruina 155
 Grandinis, in magnis sonitum dat Nubibus altè.
 Ventus enim cùm confercit, franguntur in arctum
 Concreti montes nimborum, & grandine misti.

Fulgit item, Nubes ignis cùm semina multa
 Excussere suo concursu, seu Lapidem si 160
 Percutiat Lapis, aut Ferrum, nam tum quoque lumen

Exsi-

144. *Fit quoque ubi, &c.*) Quidam Philosophi docuerunt à Stellis in madidam nubem decidentibus, & cùm humore colluſtantibus Stridens Tonitru oriri; loco Stellarum Lucretius, v. 5. assumit Ignem fulmineum, qui è nube arida excussus in nubem humidam tanquam Ferrum candens demergatur.

146. *Ut magno clamore trucidet.*) Magno cùm stridore extinguat.

148. *Stridit.*) Horatius, lib. II. Sat. 8. v. 77.

— *Tum in læto quoque videres*

Stridere secreta divos Aure susurros.

149. *Aridior porro, &c.*) Ne aliquam prætermittat causam Tonitrus, jam, v. 6. Nubem ipsam accendit, & quoniam Laurus, alique res accensæ crepitant, idem etiam Nubes posse contendit.

153. *Delphica laurus.*) Laurus manifestò abdicat Ignem crepitu, Duo ejus genera tradit Cato, Delphicam & Cypriam: *Plinius, Hist. nat. lib.*

XV. cap. 30. Apollini autem grata (*vid. Plinium*) quia spectatissima erat in Parnasso monte, & ut ait Hesiodi interpres *ἱερὰ καὶ πρὸς ἰνδυσιασμός*: Nota etiam est de Daphne fabula: *Ovid. Metam. lib. I. v. 556.*

Cui Deus: At conjux quoniam mea non potes esse,

Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt

Te coma, Te cithara, Te nostræ, Laure, pharetra.

155. *Denique sæpe Geli, &c.*) Deinde, cùm tonat, multa Glaciei fragmina, & Grando decidunt, præcipuè in partibus Septentrionalibus; idè congelatarum nubium disruptioni Fragor iste jure adscribatur, v. 4.

159. *Fulgit item, &c.*) Hastenùs de Tonitru, deinde de Fulgure inquiritur, quod ex induratis nubibus inter se collisus exprimi potest, ut è Ferro, Silice, aut Ligno, nam in Nubibus non minùs quàm in istis rebus semina Ignis latere putandum est.

Exsilit, & claras scintillas dissipat ignis.

Sed Tonitrum fit uti post auribus accipiamus,
Fulgere quàm cernant oculi, quia semper ad aureis
Tardiùs adveniunt, quàm visum quæ moveant res. 165
Id licet hinc etiam cognoscere: cedere si quem
Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
Antè fit ut cernas ictum, quàm plaga per aureis
Det sonitum: sic Fulgorem quoque cernimus antè
Quàm Tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni, 170
E simili causa, & concursu natus eodem:

Hoc etiam pacto volucris loca lumine tingunt
Nubes, & tremulo tempestas impete fulgit.
Ventus ubi invasit Nubem, & versatus ibidem
Fecit, ut antè, cavam, docui, spissescere Nubem, 175
Mobilitate sua ferviscit; ut omnia motu
Percalefacta vides ardescere: plumbæ verò
Glans etiam longo cursu volvenda liquefcit.
Ergo fervidus Hic Nubem cum percudit atram,
Dissipat ardoris quasi per vim expressa repente 180
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde Sonus sequitur, qui tardiùs adlicit aureis,
Quàm quæ perveniunt oculos ad lumina nostros.
Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul altè
Exstructis aliis alias super impete miro. 185

Nec tibi sit fraudi, quòd nos inferne videmus

Quàm

163. *Sed Tonitrum fit uti, &c.*) Si verò Tonitru & Fulgur ex eadem Nubium collisione, cur cernitur Fulgur antequàm auditur Tonitru? Nempe, v. 9. Quia Lux Sono est velocior, imò omni experientia probatur speciem rei visibilis sono velociùs transferri.

167. *Arboris auctum.*) Arborem: alibi *Corporis auctum*, pro Corpore.

172. *Hoc etiam pacto, &c.*) Quòd si Tonitru fiat vento Nubes perumpente, Fulgur quoque fit ab eodem Vento pernicioso motu, dum inter Nubes rotatur, accenso. v. 14. Hos versus *Gassendus*, & qui illum sequun-

tur, perperam interpretati sunt.

177. *Plumbæ verò glans, &c.*) Id non magis verum quàm quod de sagitta Accetæ scripsit Virgilius, quæ exaruit, & in ventos abiit.

182. *Adlicit.*) Al. *Attigit*, sed eadem est significatio. Alii, *Adscit*, & Palmerius, *Attigit*. Pronictantia, in præcedenti versu quidam, *minitantia*.

185. *Impete miro.*) Id quidem ferri potest: At meliùs, *Agmine*.

186. *Nec tibi sit fraudi, &c.*) V. 17. Scrupulus propter Nubes visas non ut latas, ita profundas, ideoque non istis fornacibus, & speluncis, quas fingit, extructas. Hunc eximit, & quædam

Quàm sint lata magis, quàm sursum exstructa quid extent;
 Contemplator enim cùm montibus adsimilata
 Nubila portabunt Venti transversa per auras:
 Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis 190
 Insuper esse aliis alia, atque urgere superna
 In statione locata sepultis undique ventis:
 Tum poteris magnas moleis cognoscere eorum.
 Speluncasque velut saxi pendentibu' structas
 Cernere, quas venti cùm, tempestate coorta, 195
 Complerunt, magno indignantur murmure clausi
 Nubibus, in caveisque ferarum more minantur:
 Nunc hinc, nunc illinc fremitus per Nubila mittunt:
 Quærentesque viam circumversantur, & ignis
 Semina convolvunt è Nubibus: atque ita cogunt 200
 Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
 Donec divolsa fulserunt nube corusci.

Hac etiam fit uti de causa mobilis ille
 Devolet in terram liquidi color aureus ignis,
 Semina quòd Nubeis ipsas permulta necesse' est 205
 Ignis habere: etenim cùm sunt humore sine ullo,
 Flammeus est plerumque colos & splendidus ollis.
 Quippe etenim Solis de lumine multa necesse' est
 Concipere, ut meritò rubeant, igneisque profundant.
 Hacce igitur cùm Ventus agens contrahit in unum 210
 Compressitque locum cogens: expressa profundunt
 Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.

Fulgit item, cùm rarescunt quoque Nubila cœli.

Nam

quædam subjungit de Vento inter Nubes fremente, & tandem cum Fulgure erumpente.

194. *Saxi pendentibus.*) In speluncis enim Saxa videntur pendere, *Pendentia Tecta*, Virgilius, & passim Poetæ.

196. *Magno indignantur murmure.*) De Ventis, Virg.

Illi indignantes magno cum murmure montis

Circum claustra fremunt. —

200. *E Nubibus.*) Leg. *In Nubi-*

bis, id enim tota postulat sententia.

203. *Hac etiam fit uti, &c.*) Non tantum Ignis in Nubibus circumrotatus accendi potest, sed ipsæ Nubes multa Ignis corpuscula, sive à sole, ut docuit Empedocles, sive aliunde accepta continent; Id enim splendidus & flammeus Color quarundam nubium demonstrat; Ista autem Corpuscula à Vento, compellente & comprimente Nubes, expressa Fulgur efficiunt, v. 11.

213. *Fulgit item, &c.*) Modò dixit Semina

Nam cùm Ventus eas leviter diducit eunteis,
 Dissolvitque, cadant ingratis illa necesse est 215
 Semina, quæ faciunt fulgorem: tum sine tetro
 Terrore, & Sonitu fulgit, nulloque tumultu.

Quod superest, quali natura prædita constant
 Fulmina, declarant ictus, & iniusta vapore
 Signa, notæque graveis halantes Sulfuris auras. 220
 Ignis enim sunt hæc, non Venti signa, neque Imbris.

Præterea, per se accendunt quoque tecta domorum,
 Et celeri flamma dominantur in ædibus ipsis.
 Hunc tibi subtilem cùm primis ignibus ignem
 Constituit natura minutis, mobilibusque 225
 Corporibus, cui nil omnino obistere possit.

Transit enim validè Fulmen per septa domorum,
 Clamor uti, ac Voces: transit per saxa, per æra:
 Et liquidum puncto facit æs in tempore, & aurum.
 Curat item ut vasis integris Vina repente 230
 Diffugiant, quia nimirum facile omnia circum

Conlaxat, rareque facit lateramina vasis,
 Adveniens calor ejus ut insinuatur in ipsum: &
 Mobiliter solvens differt primordia Vini:
 Quod Solis vapor ætatem non posse videtur 235

Effice-

Semina Ignis, quæ in Nubibus continentur, vi & impetu Venti exprimi; jam, v. 5. licet non exprimantur, tamen diductis & distractis Nubium partibus decidant necesse est, atque inde lene illud & mite Fulgur, quod lumine oculos perstringit, nullo autem Tonitru percellit Aures.

215. *Ingratis.*) Velit nolit, nam diductis nubibus necesse est inclusas Ignis scintillas erumpere.

218. *Quod superest, quali, &c.*) Cùm Fulmen urat res tactas, cùm domos incendat, &c. neminem videas qui ejus naturam igneam esse diffiteatur. Quod autem parietes penetrat, quod Aurum, Æs, reliqua Metalla liquefacit, quod Vase integro exhaurit liquorem, vel facit ut effluat, id quidem pernicipi motui, &

subtilitati illius Ignis attribuendum.

219. *Iniusta vapore, &c.*) Res tactæ fulmine ustæ videntur, & illis odor sulphureus.

222. *Per se.*) Melius quàm, *Sæpe.*

228. *Clamor uti ac Voces.*) Alii, *Clamor uti Vocis.* Sed totus hic versus abesse potest.

232. *Lateramina Vasis.*) Dolia enim vinaria lateritii operis erant, Horatio, *Tessæ.* & ex Latere *Lateramen*, ut ex Ferro *Ferramen*, ex Ære *Æramen*, &c.

235. *Ætatem.*) Terentius, Eun. Act. 4. Sc. 5. *Jamdudum ætatem lites sunt inter eos factæ Maxumæ. Jamdudum ætatem pro longinquo tempore:* Lucilius, *Ut multos mensesque, diesque; non tamen ætatem:* Donatus.

Efficere, usqueadeo pollens fervore corusco:
Tanto mobilior vis, & dominantior hæc est.

Nunc ea quo pacto gignantur, & impete tanto
Fiant, ut possint ictu discludere Turreis,
Disturbare domos, avellere tigna, trabeisque,
Et Monumenta virum demoliri, atque ciere,
Exanimare Homines, Pecudes prosternere passim:
Cætera de genere hoc qua vi facere omnia possint,
Expeditam, neque Te in promissis plura morabor.

240

Fulmina gignier è crassis, altèque putandum' est
Nubibus exstructis: nam cælo nulla sereno,
Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam.
Nam dubio procul hoc fieri manifesta docet res,
Quòd tunc per totum concresecunt Aëra nubes
Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur
Liquisse, & magnas cœli complèssè cavernas:
Usqueadeo tetra nimborum nocte coorta
Impenderit atræ formidinis ora superne,
Cum commoliri tempestas Fulmina cœptat.

245

250

Præterea, persæpe niger quoque per mare Nimbus,
Ut picis è cælo demissum flumen, in undas
Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
Fulminibus gravidam tempestatem, atque procellis,

Igni-

236. *Pollens.*) Rectè Lambinus, & valeat Gifanii *Tollens*, & Aliorum *candens*, vel *cellens*, viz. excellens.

238. *Nunc ea quo pacto gignantur*, &c.) Cum ortum Fulminis exquiras, observandum est nunquam sine nubibus densis fulminare; Nisi enim spissæ essent nubes, atque altè exstructæ, non illa Grandinis & Imbris copia Fulmen sequeretur: In istis igitur nubibus concipias Ventum pernici motu circumrotatum isto motu calefcentem, & multa Ignis Semina è Nubibus istis exprimentem; tandem vel motu suo vel ab Igneis istis particulis accensum ingenti cum fragore, & immani impetu erumpere: Ista autem eruptione ita concutit & distrahit Nubium partes, ut totæ in Gran-

dinem abeant, vel in Imbrem dissolvantur. Hæc, v. 55.

241. *Demoliri.*) Alii, *Commoliri*.

245. *Altè exstructis Nubibus.*) Tullius, *Sepulchrum altius exstruere*: Horat. Sat. 6. lib. II.

Quæ procul exstructis inerant hesternæ canistris.

250. *Undique*, &c.) Vid. lib. IV. v. 170.

257. *Sic cadit, & fertur tenebris procul.*) Fateor, neque me illius pudet, non intelligo, quid hoc sit negotii, *Nimbus fertur tenebris procul*: Lego autem, *Et fertur Terris procul*: Faber. Ego autem videor intellexisse, nempe, *fertur valde tenebrosus per mare, procul ab iis qui in Terra collocati horrescunt.*

Ignibus, ac ventis cumprimis ipse repletus:
 In terra quoque ut horrescant, ac tecta requirant. 260
 Sic igitur supera nostrum caput esse putandum est
 Tempestatem altam: neque enim caligine tanta
 Obruerent terras, nisi inædificata supernè
 Multa forent multis exempto Nubila sole:
 Nec tanto possent hæc terras opprimere imbri, 265
 Flumina abundare ut facerent, camposque natare,
 Si non exstructis foret altè Nubibus æther.

His igitur Ventis, atque Ignibus omnia plena
 Sunt; ideo passim fremitus, & fulgura fiunt:
 Quippe etenim superà docui, permulta vaporis 270
 Semina habere cavas nubeis: & multa necesse est
 Concipere ex Solis radiis, ardoreque eorum.
 Hic ubi Ventus eas idem qui cogit in unum
 Fortè locum quemvis, expressit multa vaporis
 Semina, seque simul cum eo commiscuit igni: 275
 Insinuatus ibi Vortex versatur in alto,
 Et calidis acuit Fulmen fornacibus intus.
 Nam duplici ratione accenditur, Ipse sua nam
 Mobilitate calefcit, & è contagibus ignis.
 Inde ubi percaluit vis Venti, vel gravis Ignis, 280
 Impetus incessit: maturum tum quasi Fulmen
 Percindit subito Nubem, ferturque coruscis
 Omnia luminibus lustrans loca percitus ardor:
 Quem gravis insequitur Sonitus, displosa repente
 Opprimere ut cœli videantur templa superne. 285
 Inde tremor Terras graviter pertentat, & altum
 Murmura percurrunt cœlum: nam tota fere tum

Tempe-

265. *Nec tanto possent hæc Terras opprimere imbri.*) Hæc, viz. Nubila, ut enim obruant Terram caligine, ita Imbre opprimunt: Nec video cur huic lectioni præferatur alia,

Nec tanti possent venientes opprimere Imbres.

276. *In alto.*) In cavis, viz. & profundis Nubium speluncis.

278. *Ipse sua nam.*) Alii, *Ipse saepe*, meliùs forsan, non enim pla-

cet vocis istius nam repetitæ sonus.

279. *Contagibus.*) Contages alibi Lucretius, viz. lib. III. v. 472, 735, 741. id est, Contactu.

286. *Pertentat.*) Sæpe Virgilius, *Nonne vides ut tota tremor pertentet Equorum*

Corpora? ———

Ac dum prima lues udo sublapsa veneno

Pertentat Sensus, &c.

Tempeſtas concuſſa tremit, fremituſque moventur:
 Quo de concuſſu ſequitur gravis Imber, & uber,
 Omnis uti videatur in Imbrem vertier Æther,
 Atque ita præcipitans ad diluviem revocare:
 Tantus diſcidio nubis, ventique procella,
 Mittitur ardenti Sonitus cùm provolat ictu.

290

Est etiam cùm vis extrinſecus incita Venti
 Incidit in validam maturo fulmine Nubem:

295

Quam cùm perſcidit, extemplo cadit igneus ille
 Vortex, quod patrio vocitamus nomine Fulmen.
 Hoc fit idem in parteis alias, quocunque tulit vis.

Fit quoque ut interdum Venti vis miſſa ſine igni,
 Ignescat tamen in ſpatio, longoque meatu,

300

Dum venit, amittens in curſu corpora quædam
 Grandia; quæ nequeunt pariter penetrare per auras:
 Atque alia ex ipſo conradens Aëre portat
 Pæſvula, quæ faciunt ignem commiſta volando:

Non

291. *Atque ita præcipitans.*) Mendum in hoc verſu eſſe arbitror, neque Tu, Lector, aliorum ibis, ſi mecum otioſe & placide ſeriem verborum ipſorum attenderis (*Aër videtur in Imbrem verti*, & ad diluviem revocare) Nihil ſentis? poteras tamen: Quid enim? ille Aër quos, quas revocare videtur? Ecquid dubitas quin Vox aliqua exiderit quæ in quarto caſu eſſet? Deinde, ad quam diluviem? Ogygiamne, an Den-calioneam? Quamobrem à me non eſt ut impetretur, quin pro *Atque ita præcipitans* legi oporteat, *Atque ita Pyrrhæ nos*: Horat. lib. I. Od. 2.

*Terruit urbem,
 Terruit gentes, grave ne rediret
 Sæculum Pyrrhæ nova monſtra
 queſtæ. Faber.*

Ingenioſè quidem, at tota hæc Critica pædet eſt ſcrupuloſa nimis vocis iſtius, *revocare*, acceptatione; cui non favet ipſe Lucretius: vid. lib. V. v. 256.

Pars etiam glebarum ad Diluviem revocatur

Imbribus.

293. *Provocat.*) Alii, *Pervolat.*

294. *Est etiam cum Vû*, &c.) Si Ventus inclufus Nubem percurrere non valeat, à Vento extrinſecus impingente adjuvari poſſit, quocunque autem modo dirumpatur Nubes maturum fulmen excidat neceſſe eſt, v. 5.

296. *Ignæus Vortex.*) Vortex è Nube effugiens ſine Igne Typhon vocatur, non Fulmen. Plinius, lib. II. cap. 48.

299. *Fit quoque ut interdum*, &c.) Duos alios modos quibus Fulmen pareretur ſubjungit Lucretius, quorum prior, v. 9. continetur. Quippe Ventus ſine Igne è Nubibus erumpens longo curſu & pernici motu incaleſcere poſſit & accendi; Neque illud incredibile, cùm globulus, v. g. plumbeus è tormento emiſſus liqueſcat; Hoc quidem non aded verum eſt, ſed multas res motu pernici accendi neminem videas qui diſſiteatur.

Non alia longè ratione, ac plumbea sæpe
Fervida fit Glans in cursu, cùm multa rigoris
Corpora dimittens ignem concepit in auris.

305

Fit quoque, ut ipsius Plagæ vis excitet ignem,
Frigida cùm Venti pepulit vis missa sine igni:
Nimirum quia cùm vehementi perculit ictu,
Confluere ex ipso possunt elementa Vaporis;
Et simul ex illa, quæ tum res excipit ictum,
Ut lapidem ferro cùm cædimus, evolat Ignis:
Nec quòd frigida vis sit ferri, hoc secius illa
Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum:
Sic igitur quoque res accendi Fulmine debet,
Opportuna fuit si fortè, & idonea flammis.
Nec temerè omnino planè vis frigida Venti
Esse potest, ex quo tanta vi immissa superne'st:
Quin prius in cursu si non accenditur igni,
At tepefacta tamen veniat commissa calore.

310

315

320

Mobilitas autem fit Fulminis, & gravis ictus,
Et celeri ferme pergunt sic Fulmina lapsu:
Nubibus ipsa quòd omnino prius incita se Vis
Conligit, & magnum conamen sumit eundi.

325

Inde,

306. *Multa rigoris corpora.*) Mul-
ta Frigida Corpora: infra, v. 387, &
lib. V. v. 639, 745.

308. *Fit quoque ut ipse, &c.*)
Posterior, v. 14. Ventus in rem ali-
quam impingat, ad ictum tam ex
Vento quàm ex re perculsa Semina
Ignis confluant: Inde Ventus accen-
ditur, & fit Fulmen: Talem autem
feminum Ignis confluxum fieri posse
demonstrat Ferri & Silicis conflictus:
Neque quis objiciat Ventum esse fri-
gidum, (illud autem minimè conce-
dendum, cùm motu tam pernici fer-
tur) Ferri enim natura non minùs
frigida, at è Ferro percusso Ignis
evolant.

322. *Mobilitas autem fit Fulminis,*
&c.) Pernicitas & vehementissimus
ictus Fulminis è supra positis facile
explicari potest; Nam Ventus Nubi-
bus inclusus fremit & fervet, omnia

Nubis latera pertentat, exitumque
quærit, ideoque cùm perruperit, ma-
gno cum impetu evolet necesse est;
v. 7. Adde quòd è minutis & lævi-
bus seminibus constat, ideoque per
inanes meatus Aeris transit; v. 5.
His subjunge illius gravitatem, eam-
que ictu maximè adauctam, v. 5.
Demum, v. 8. Adde quòd è longin-
quo cadit, ideoque plures celeritatis
gradus momento quolibet acquirit,
forsan etiam ab ipso Aère adjuvatur:
Et quid mirum si Corpus grave ma-
gna cum vi erumpens, & ab aliis
Corporibus protrusum Magna celeri-
tate cadat, & graviter percellat om-
nia?

325. *Conligit, & magnum sumit co-
namen eundi.*) Metaph. ab iis sumpta,
qui collectis viribus & spiritu sese ad
cursuram parant. *Faber.*

Inde, ubi non potuit Nubes capere impetis auctum,
Exprimitur vis, atque ideo volat impete miro,
Ut validis quæ de Tormentis missa feruntur.

Adde quod è parvis, ac levibus est elementis:

Nec facile 'st tali naturæ obistere quicquam:

330

Inter enim fugit, ac penetrat per rara viarum.

Non igitur multis offensibus in remorando

Hæsitat: hanc ob rem celeri volat impete labens.

Deinde, quòd omnino natura Pondera deorsum

Omnia nituntur: cum plaga sit addita verò,

335

Mobilitas duplicatur, & impetus ille gravescit:

Ut vehementiùs, & citiùs, quæcunque morantur

Obvia, discutiat plagis, itinerque sequatur.

Denique, quod longo venit impete, fumere debet

Mobilitatem, etiam atque etiam quæ crescit eundo,

340

Et validas auget vireis, & roborat ictum.

Nam facit, ut, quæ sint illius Semina cunque,

E regione locum quasi in unum cuncta ferantur,

Omnia conjiciens in eum volventia cursum.

Forfan & ex ipso veniens trahat Aere quædam

345

Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem.

Incolumesque venit per res, atque integra transit

Multa, foraminibus liquidis quia travolat Ignis.

Multaque perfringit, cum corpora Fulminis ipsa

Corporibus rerum inciderint, quæ texta tenentur.

350

Dissolvit porro facilè Æs, Aurumque repente

Conservefacit; è parvis quia facta minutè

Corpo-

342. *Nam facit, &c.*) Longus Ille, viz. impetus: nam Fulminis semina, ut aliarum rerum Corpuscula, Vaga sunt, neque ad certum locum determinata, longo verò illo impetu diriguuntur: Hunc locum ab Aliis non satis explicatum, rectè mihi videor interpretari.

347. *Incolumesque venit, &c.*) Non omnia in quæ incidit, diffringit Fulmen, Rara Corpora integra manent & illæsa, nam per illorum meatus liberè transit subtilis Ignis: Solida, Æs, Aurum, &c. dissolvit, quia in

Solida corpora impingit, & eorum Poros ingressus, dum exitum non invenit, disjungit ipsa corpuscula, Metalla liquefacit, Saxa redigit in pulverem.

348. *Foraminibus liquidis.*) Aper-tis, vel inanibus; Sed liquidus, forsan legas, viz. Ignis subtilis.

352. *Corporibus parvis vis facta est.*) Vis Æris & Auri inquit *Lambinus*, sed fallitur, quod & ratio, & ver-sus sequentes probant; Vis enim illa Fulminis est, non Auri,

Quæ facile insinuat, &c.

Sed

Corporibus vis est, & lævibus ex elementis,
 Quæ faciliè insinuantur, & insinuata repente
 Dissolvunt nodos omneis, & vincla relaxant. 355

Autumnoque magis stellis fulgentibus alta
 Concuitur Cœli domus undique, totaque Tellus;
 Et cùm tempora se Veris florentia pandunt.
 Frigore enim defunt Ignes, Ventique Calore
 Deficiunt, neque sunt tam denso corpore Nubes. 360

Inter utrumque igitur cùm Cœli tempora constant,
 Tum variæ causæ concurrunt Fulminis omnes.
 Nam fretus ipse anni permiscet Frigus, & Æstus:
 Quorum utrumque opus est fabricanda ad Fulmina nobis,
 Ut discordia sit rerum, magnoque tumultu 365
 Ignibus, & Ventis furibundus fluctuet Aer.

Prima Caloris enim pars, & postrema Rigoris,
 Tempus id est Vernum: quare pugnare necesse est
 Dissimiles inter se res, turbareque mistas.

Et Calor extremus primo cum Frigore mistus 370
 Volvitur, Autumni quod fertur nomine tempus.

Hic quoque configunt Hiemes Æstatibus acres.

Propterea sunt hæc Bella anni nominanda:

Nec mirum est in eo si tempore plurima fiunt 375
 Fulmina, tempestasque cietur turbida cœlo,
 Ancipiti quoniam bello turbatur utrinque,

Hinc

Sed res plana est, neque monuisse,
 nisi adolescentibus ab Autoritate
 docti Hominiis periculum esset.
Faber.

356. *Autumnoque magis stellis fulgentibus alta, &c.*) Leg. *Stellis fulgentibus apta*: vel cum *Fabro* (quavis illa Lectio non sit aded necessaria) *Telis fulgentibus*, id est, *Fulmine*: v. 22. Inquiritur cur Autumno & Vere frequentius quàm Hyeme & Æstate (quod quidem de quibusdam Italix regionibus intelligendum) fulminet? Quia, viz. cùm Fulmen sit Ignæ naturæ, atque è densibus nubibus erumpit, tum Fulmina sunt maxime expectanda, quando calida est Tempestas, & Frigoris non omnino expers, nam ubi nullus Calor,

ibi frustra requiras Ignem; nimius autem Calor non patitur ut densentur Nubes. At in Vere & Autumno Calor cum Frigore miscetur, Inde Nubes, Venti, Ignis, Tumulus tandem in Aëre, è quibus Tonitru, Fulgur, Fulmen.

363. *Nam fretus ipse Anni.*) Ita vocat eas tempestates quæ Frigus & Calorem interjacent, ut Fretum dividens duas continentes: Dicebant autem Veteres *Fretus*, & *Fretum*. *Faber.* Seneca, Nat. Quæst. Lib. VII. Cap. 28. *Æquinoctium in Calorem Frigusque stentis Anni signum.*

376. *Ancipiti bello.*) Vere & Autumno Calor & Frigus contendunt; Æstate Calor, Hyeme Frigus dominatur.

Hinc Flammis, illinc Ventis, Humoreque misto.

Hoc est igniferi naturam Fulminis ipsam

Perspicere, & qua vi faciat rem quamque videre :

Non Tyrrhena retrò volventem carmina frustra

380

Indicia occultæ Divûm perquirere mentis,

Unde volans Ignis pervenerit, aut in utram se

Verterit hic partem, quo pacto per loca septa

Insinuârit, & hinc dominatus ut extulerit se,

Quidve nocere queat de cœlo fulminis ictus.

385

Quòd si Jupiter atque alii fulgentia divi

Terrifico quatiunt sonitu cœlestia templa,

Et jaciunt igneis, quo cuique 'st cumque voluptas,

Cur, quibus incautum scelus averfabile cumque 'st,

Non-faciunt, icti flammæ ut Fulguris halent

390

Pectore perfixo, documen mortalibus acre?

Et potius nullæ sibi turpis consciu' rei

Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,

Turbine cœlesti subito conreptus & igni?

Cur etiam loca sola petunt, frustra que laborant?

395

An con

378. *Hoc est Igniferi, &c.*) V. 8. Sacrificulorum Angurumque generi insultat; Istuc, inquit, est scire quæ natura sit Fulminis, &c. quod nunquam in vestris libris deliramentorum plenis reperietis: *Retrò volventem*. id est, à capite ad calcem, à calce ad caput volvendo, revolvendo aures istos libros quos Tyrrheni seu Tusci condiderunt. *Faber*. Nihil dici potuit brevius, aut elegantius.

380. *Tyrrhena.*) Tages enim (ut in libris est Hetruscorum) in agro Tarquinienfi cùm terra araretur, & sulcus esset altius impressus, extitisse repente dicitur; & Haruspicinæ disciplinæ præcepta tradidisse: Vid. Ciceronis lib. II. de Divinat. & Lucani lib. I. v. 530, 587, 606.

384. *Hinc Dominatus ut extulerit se.*) Nam reditus Fulminis maximè observabatur.

386. *Quòd si Jupiter, &c.*) Versibus 36. Jovi, aliisque Diis eripit Fulmina, quibus non satis prudenter

nti videantur: Et iisdem argumentis totam Hetruscorum disciplinam refutat, nam nisi Diî jaculentur Fulmina, nulla est Divinatio: Si vero Diî emitterent, cur Scelerati Homines intacti, Innocentes verò sæpe perimuntur? Quid proficit Jupiter, cùm in desertas solitudines Fulmen jact? Quid cùm in medium Mare? Quid cùm in altissimos montes, quod plerumque sit? Cur denique nullum sine Nubibus Fulmen? Cur sua templa atque aliorum Numinum Simulachra discutit? Hic multa acriter, multa ad ridiculum dicta invenies.

386. *Alii Divi.*) Hetruscorum litæ novem Deos Fulmen emittere existimant: *Plinius*, lib. II. cap. 52. *Arnobius*, p. 122. *Diis novem Jupiter potestatem jaciendi sui Fulminis permisit.*

390. *Halent.*) Alii, *Edant*: Et v. 388. *Quo inducit quemque voluptas.*

An con brachia suefaciunt, firmantque lacertos;
In terraque Patris cur telum perpetiuntur
Obtundi? cur Ipse finit, neque parcit in hosteis?

Denique, cur nunquam cœlo jact undique puro
Jupiter in terras Fulmen, sonitusque profudit? 400

An simul ac Nubes succedere, Ipse in eas tum
Descendit, propè ut hinc teli determinet ictus?
In Mare qua porro mittit ratione? quid undas
Arguit, & liquidam molem, camposque natanteis?

Præterea, si vult caveamus Fulminis ictum, 405
Cur dubitat facere, ut possimus cernere missum?

Si nec opinanteis autem vult opprimere igni,
Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
Cur tenebras antè, & fremitus, & murmura concit?

Et simul in multas parteis qui credere possis 410
Mittere? an hoc ausis nunquam contendere factum,
Ut fierent ictus uno sub tempore plures?

At sæpe 'st numero factum, fierique necesse 'st,
Ut pluerè in multis regionibus, & cadere Imbreis,
Fulmina sic uno fieri sub tempore multa. 415

Postremò, cur sancta Deum delubra, suasque
Discutit infesto præclaras Fulmine sedes:

Et bene facta Deum frangit simulacra? suisque
Demit imaginibus violento vulnere honorem?

Altaque cur plerumque petit loca? plurimaque hujus 420
Monti-

396. *An con brachia suefaciunt.*) Alii, *An tum brachia consuecunt.*

398. *Neque parcit in Hostes.*) Neque iis minùs frequenter utitur, ut ubi occasio fuerit, hostes suos malè perdat.

404. *Arguit mare.*) Nam cur in aliquid jactat fulmen Jupiter, nisi illud aliquo crimine arguat? Huic verus Lambinus existimat verum, qui ab hoc septuagesimus est, si modò Lucretianus est,

Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis,
subjungendum.

405. *Præterea, si vult, &c.*) His v. 11. proponit duo mira argumenta, quibus Fulmen Jovi conatur eripe-

re: Vult enim Ille Jupiter ut evitemus Fulmen, aut non? Si velit, cur tanta illius subtilitas, tam pernix motus, ut sensum fugiat? Si non, cur Murmure, Tenebris, &c. monet è qua parte Fulmen mittetur? Deinde in plurimas partes uno tempore Fulmen spargitur; At illud uni Jovi foret nimis laboriosum.

418. *Bene facta Deum Simulacra, &c.*) At ridiculum istud, *Bene facta.* Quanti enim venire poterant! Indignum verò Deos tantum damni facere, tam elaborata Simulachra ad Canonem Polycletem exacta, ἀπὸ τοῦ, hoi hci! Faber.

420. *Plurimaque hujus.*) *Plurimaque*
Y 4

Montibus in summis vestigia cernimus Ignis?

Quod superest, facile 'st ex his cognoscere rebus,

Πρηστρας Graii quos ab re nominatarunt,

In mare qua missi veniant ratione supernè.

Nam fit, ut interdum tanquam demissa columna

425

In mare de coelo descendat, quam Freta circum

Ferviscunt graviter spirantibus incita flabris:

Et quaecunque in eo tum sunt deprensa tumultu

Navigia, in summum veniunt vexata periculum.

Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita Venti

430

Rumpere, quam coepit nubem; sed deprimit, ut sit

In mare de coelo tanquam demissa columna.

Paullatim, quasi quid pugno, brachiique supernè

Conjectu trudatur, & extendatur in undas:

Quam cum discidit, hinc prorumpitur in mare Venti

435

Vis, & fervorem mirum concinnat in undis.

Versabundus enim Turbo descendit, & illam

Deducit & pariter lento cum corpore nubem.

Quam simul ac gravidam detrussit ad æquora Ponti,

Ille in aquam subito totum se immittit, & omne

440

Excitat ingenti sonitu Mare fervere cogens.

Fit quoque, ut involvat venti se nubibus ipse

Vortex,

que plus, Gifanius, cui nunquam placet versus integer.

422. *Quod superest, facile est, &c.*) Fulmen sequitur Presteris explicatio, v. 20. Prester autem Turbo Igneus, qui scilicet Ventus circumactus, & se in ipsa vertigine concitans cum sit, si pugnacior est & dantiùs volutatur in flammam abit. Si ventus hic è Nubibus excutitur, & recto impetu feratur, tum sit Fulmen; Si Nubem, quæ lenta est, perumpere non valeat, sed deorsum in Mare extendat, ibique erumpens rapida vertigine omnia torqueat, tum sit Prester, maxima Navigantium Pestis: Quoniam verò de Fulmine satis dixisset, jam Turbinem tantum explicat, & inde conjicit (perperam ni fallor) Gassendus, Epicuri Presterem esse Ecnephiau non igneum, & docet

Presterem ab re à Græcis nominatum, ita dici non quasi inflammantem, seu tumefacientem, quatenus incidens in Mare tumescere ipsum cogit; seu fervescientem, quatenus Aquam sic commovet, ut veluti fervescere, seu quasi bullire videatur.

431. *Quam caput Nubem.*) Gassendus, *Quæ caput*, ita enim postulat sententia.

438. *Lento cum corpore Nubem.*) Nubem, quæ fertur tardo cum corpore, *Fayus*: Agnosceis Ingenium Hominis.

442. *Fit quoque, ut involvat, &c.*) Mare plurimum vexat Prester, Terras autem Turbo ille qui proprie vortex dicitur, qui est rapidus ventus circumactus & circumvolutus in Nube, cum Nube autem descendens in Terras, ibique erumpens sine Igne, rotat

Vortex, conradens ex Aëre semina nubis,
 Et quasi demissum cœlo Præstera imitetur.
 Hic ubi se in terras demisit, dissolvitque :
 Turbinis immanem vim provomit, atque præcellæ.
 Sed quia fit rarò omninò, monteisque necesse 'st
 Officere in Terris: apparet crebrius idem
 Prospectu Maris in magno, cœloque patenti.

445

Nubila concrescunt, ubi corpora multa volando

450

Hoc super in Cœli spatio coiere repente
 Asperiora, modis quæ possint indupedita
 Exiguïs, tamen inter se comprehensa teneri.

Hæc faciunt primùm parvas consistere Nubeis;
 Inde ea comprehendunt inter se, conquæ gregantur,
 Et conjungendo crescunt, ventisque feruntur
 Usqueadeo, donec Tempestas sæva coorta 'st,

455

Fit quoque uti Montis vicina cacumina cœlo
 Quàm sint quæque magis, tantò magis edita fument
 Assiduè fulvæ Nubis caligine crassa;
 Propterea, quia cùm consistunt Nubila primùm,
 Ante videre oculi quàm possint tenuia, Venti
 Portantes cogunt ad summa cacumina Montis.
 Hic demum fit, uti turba majore coorta,

460

Condensa,

rotat omnia, & versat: Neque hic
 quidem Turbo in Terris frequens,
 nam descensum illius montes impediunt, & vim frangunt. At in lato
 mari Nantæ miseri sæpe timent.

450. *Nubila concrescunt, &c.*) Unde Nubes docet Lucretius, v. 3. Hamata, viz. quædam aspera que corpora, quæ in Aëre volitant, coeunt, inde tenues primùm nubes, ex istis verò tennibus simul junctis & condensatis tandem Nubila.

453. *Comprehensa.*) Sic potius legendum, quàm *Compressu*. Ita, v. 455. *Comprehendunt inter se*: Dictum autem, *Comprehendunt inter se*, ut *Amant inter se*.

456. *Ventisque feruntur, &c.*) Scilicet crassa hæc moles modicis ventis cictur, vehementibus disjicitur; Ita

Quidam, sed frustra; aliam verò interpretationem sequutus sum.

458. *Fit quoque uti Montis, &c.*) Plurimæ autem Nubes de altorum montium cacuminibus surgere videntur, nempe quoniam tennes Nebulæ quæ visum fugiunt, ad Montium vertices à ventis feruntur, ibique conjunctæ & condensatæ fiunt aspectabiles.

460. *Fulvæ Nubis caligine crassa.*) Homerus Il. 2. p. 983.

— Τεῖον τοι ἐγὼ νίφθ' ἀμφικαλύψω
 Χρύσειον, ὃδ' ἂν τῷ διαδράκοι ἡλιός τις.

Eustathius, πυκνότητα πολλὴν ὁ Ζεὺς ἄλλοι νίφες. Χρύσεια δ' φέρον οἱ παλαιοὶ νίφθ', τὰ ἐν ὑψηλῷ αἰεῖ, ἃ πυρροῖδης ἂν Ἀθήνῃ χρυσεῖον ποιεῖ.

Condensa, ac stipata simul cernantur, & udo
Vertice de Montis videantur surgere in æthram.

465

" Nam loca declarat fursum ventosa patere

" Res ipsa, & sensus, Monteis cum ascendimus altos.

Præterea; permulta Mari quoque tollere toto

Corpora Naturam, declarant littore vestes

470

Suspensæ, cum concipiunt humoris adhæsum.

Quo magis ad nubeis augendas multa videntur

Possè quoque è falso consurgere momine ponti.

" Nam ratio cum sanguine abest humoribus omnis.

Præterea, fluviis ex omnibus, & simul ipsa

475

Surgere de terra nebulas, æstumque videmus:

Quæ velut halitus, hinc ita fursum expressa feruntur,

Suffunduntque sua Cælum caligine, & altas

Sufficiunt. nubeis paullatim conveniundo.

Urget enim quoque signiferi super Ætheris æstus,

480

Et quasi densando subtextit cærulea nimbis.

Fit quoque, ut hunc veniant in cœtum extrinsecus illa

Corpora, quæ faciunt Nubeis, nimbosque volanteis.

Innumerabilem enim numerum, summamque Profundi

Ellè infinitam docui: Quantaque volarent

485

Corpora mobilitate, ostendi, quàmque repente

Imme-

465. *Condensa ac stipata, &c.*) Alii. *Et condensa atque arcta apparere, & simul ipso: Hunc versum, cum vers. 467, & vers. 468. Multi rejiciunt: Ferri tamen possunt, seu potius videntur necessarii, præcipue duo posteriores, quibus ventos fursum tendere, atque ideo Nebulas ad Montium cacumina tollere declaratur.*

469. *Præterea permulta Mari, &c.*) Ne desit Materia è qua tante Nubium moles componantur, è Mari vapores & halitus attollit, v. 11. Deinde è Fluviis & Terra ipsa, non quòd Terrestris aliquas particulas attolli putat (ut Gassendus) sed quòd Terra rore aut pluvia madefacta fumare videtur.

473. *Momine Ponti.*) Melius quàm Aliorum Numine.

474. *Nam ratio, &c.*) Hunc ver-

sum nonnulli subjungunt, v. 404. Alii, v. 522. at quocunque in loca ponas, si sapias subito iterum ejicies.

480. *Urget enim quoque, &c.*) Si Æstum cum Gassendo, atque Aliis interpreteris *Calorem*, habebis causam quæ dissipet Nubes, at quæ nunquam condenset, neque Te juvabit, quam vocant, *Antiperistasis*: Igitur per Æstum Ætheris intellige Corpora ista quæ è Cælo continuo venientia ictibus suis tenues nebulas in nimbos cogunt. vid. v. 513.

481. *Densando subtextit cærulea nimbis.*) Densando Nebulas superinducit illis colorem cæruleum: *Faym*, Bipedium stupidissimus.

482. *Fit quoque, ut hunc, &c.*) Ex Infinito spatio, aliisque Mundus Nubium

Immemorabile per spatium transire solerent.

Haud igitur mirum est, si parvo tempore sæpe
 Tam magnos Monteis tempestas, atque tenebræ
 Cooperiant Maria, ac Terras, impensa superne.
 Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis,
 Et quasi per magni circum spiracula mundi
 Exitus, introitusque elementis redditus extat.

490

Nunc age, quo pacto Pluvius concreascit in altis
 Nubibus humor, & in terras demissus ut Imber
 Decidat, expediam. Primum jam semina Aquarum
 Multa simul vincam consurgere nubibus ipsis
 Omnibus ex rebus, pariterque ita crescere utrasque,
 Et Nubeis, & Aquam, quæcunque in nubibus extat,
 Ut pariter nobis corpus cum sanguine crescit,
 Sudor item atque humor quicunque est denique membris.
 Concipiunt etiam multum quoque sæpe marinum
 Humorem, veluti pendentia vellera lanæ
 Cum supera magnum venti mare nubila portant.
 Consimili ratione ex omnibus amnis humor
 Tollitur in nubeis: quò cum benè semina aquarum
 Multa modis multis convenere undique adaucta:
 Confertæ nubes vi venti mittere certant

495

500

505

Duplici-

bium semina, v. 12. accersit. Alii, in
Hoc Calum.

494. *Nunc age, quo pacto, &c.*) De Pluvia sequitur brevis disputatio, v. 29. Multa, viz. Aquæ Corpulentia una cum seminibus Nubium vehuntur, & ut sanguis alique Humores cum nostro Corpore (Nam Nubes concipi potest tanquam Corpus, in quo Pluvia, quæ componatur cum sanguine, continetur) cum nubibus pariter augentur: His adde istas Aquæ particulas, quas Nubes tanquam Lanæ vellera, quibus similes videntur, è Mari & Fluminibus hauriunt. Ita Aqua plenæ Nubes, si vel Ventorum impetu, aut proprio suo pondere comprimantur, ex iis Guttæ exsiliant necesse est: v. 18. Deinde partes Nubium diducant Venti, excident inclusi Imbres; Dissolvat autem Calor

Solis & tum tanquam Cera ab Igne liquifaccta defluent Nubes, v. 4. Vehemens Imber vehementem Nubium compressionem sequitur, v. 2. Diuturna denique Pluvia, cum à pluribus Nubibus coacervatis continuatur Imber, & Terra pluviam, quam recepit, in vapores resolutam remittit, v. 5.

500. *Ut pariter nobis Corpus.*) Lambinus, *Ut pariter nobis Sanguis:* & versum sequentem delet; Recte forsitan: At *Corpus cum Sanguine, & Humor cum Membris*, respondent versui
 498. *Pariterque ita crescere utrasque* (Alii Utrumque) Et Nubes & Aquam.

502. *Concipiunt.*) Alii, *Confugient, aut Conciliant.*

508. *Confertæ Nubes vi Venti mittere certant.*) Viz. Nubes vi venti condensatæ

fatæ

Dupliciter : nam vis venti contrudit, & ipsa
Copia nimborum, turba majore coorta,
Urget, & è supero premit, ac facit effluere Imbreis.

510

Præterea, cum rarefcunt quoque Nubila ventis,
Aut diffolvuntur Solis super icta calore :
Mittunt humorem pluvium, stillantque, quasi igni
Cera super calido tabescens multa liquefcant.

515

Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque
Nubila vi cumulata premuntur, & impete venti.

At retinere diu pluviae, longumque morari
Confuerunt, ubi multa fuerunt Semina aquarum ;
Atque aliis aliae Nubes, nimbiue rigantes
Insuper, atque omni volgo de parte feruntur :
Terraque cum fumans humorem tota rehalat.

520

Hinc ubi Sol radiis tempestatem inter opacam
Adversa fulsit nimborum aspergine contra :
Tum color in nigris existit nubibus Arqui.

525

Cætera, quæ sursum crescunt, sursumque creantur ;
Et quæ concrefcunt in nubibus omnia, prorsum
Omnia, Nix, Venti, Grando, gelidæque Pruinae,
Et vis magna Geli, magnum duramen aquarum :
Et mora, quæ fluvios passim refrænât eunteis :

530

Perfa-

fatæ aquas collectas mittunt : Ita Interpretes, contenderem verò voces istas *Vi Venti* è sequenti versu fuisse huc delatas, & Lucretium scripsisse, *Imbres tum mittere certant.*

516. *Utroque.*) Alii, *Utrique.*

518. *At retinere diu.*) Morari, domi Homines retinere. *Faber.*

519. *Multa fuerint.*) Nescio quis, *Multa flentur* : ista observatio nulla est.

522. *Rehalat.*) Humorem è Cælo delapsum iterum atque iterum sursum halat. *Lambinus.*

523. *Hinc ubi Sol, &c.*) De Iride pauca, v. 3. neque multis opus, quippe nubem roridam ex adverso sitam illustrant Solis radii, atque inde Iris : Quoniam verò nihil de coloribus aut

Forma Iridis *Lucretius* ; Quid Ipse adjiciam ?

525. *Color Arqui.*) Ipse cælestis Arcus, ut Alibi, *Flammæ Colores*, *Flamma.* Sive *Arcus*, sive *Archi*, sive *Arqui* legatur, nihil interest.

526. *Cætera, quæ sursum crescunt, &c.*) V. 8. De Nive, Vento, Grondine, Pruina, Glacie, nihil speciale Lucretius ; Qui verò res has contempletur, qui Nubes, & Imbres consideret, qui denique varias Principiorum formas, figuras, motusque in animo habeat, Ille reliqua quæ non explicantur Meteora commodè explicare possit.

530. *Fluvius refrænât euntes.*) Virgilius,

— Glacie cursus frænaret aquarum.

Perfacile'ſt tamen hæc reperire, animove videre,
Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
Cum benè cognōris, elementis reddita quæ ſint.

Nunc age, quæ ratio Terrai motibus extet,
Percipe; Et in primis Terram fac ut eſſe rearis 535
Subter item, ut ſupera 'ſt; Ventis, atque undique plenam
Speluncis, multosque lacus, multasque lacunas
In gremio gerere, & rupeis, deruptaque faxa:
Multaque ſub tergo Terrai flumina teſta
Volvere vi fluctus, ſubmerſaque faxa putandum 'ſt. 540
Undique enim ſimilem eſſe ſui, res poſtulat ipſa.

His igitur rebus ſubjunctis, ſuppoſitisque:
Terra ſupernè tremit magnis concuſſa ruinis
Subter, ubi ingenteis ſpeluncas ſubruit ætas,
Quippe cadunt toti montes, magnoque repente 545
Concuſſu, latè diſſerpunt inde tremores:
Et meritò, quoniam plauſtris concuſſa tremiſcunt
Teſta viam propter non magno pondere tota.
Nec minùs exultant, ubi curruſ fortis equùm vis
Ferratos utrinque rotarum ſuccutit orbeis. 550

Fit quoque, ubi magnas in aquæ, vaſtasque lacunas
Gleba

531. *Reperire.*) Alii, *Te per Te*, quos pauci ſequuntur.

534. *Nunc age, quæ ratio, &c.*) Ut Terræ motus rectè explicetur, nonnulla (quæ tamen nemo unquam negavit) ſupponi debent: Supponas igitur, v. 8. Terram eſſe cavernoſam, in Cavernis autem Halitus contineri, & in illas Ventos poſſe irrue-
re. Supponas denique multos ſub Terra lacus, & lata Aquarum Stagna; multa etiam flumina per interiores Telluris meatus volvi: Atque his ſuppoſitis, Primò fit Terræ tremor, v. 9. cum Spelunca aliqua longa ætate ſubruta pars Terræ in profundum decidat: Quinetiam Tremorem ab iſtiusmodi concuſſione oriri poſſe minimè dubitandum, cum videamus Terram curru vel plauſtro prætereunti ſuccuti.

540. *Submerſaque Saxa.*) Voſſius ad Catullum, p. 269. legit è Codd. *Sub-*

merſo capte, id eſt, Capite.

547. *Plauſtris concuſſa, &c.*) Seneca, Nat. lib. VI. cap. 22. *Si quando magna onera per vices vehiculorum plurium tracta ſunt.* (fort. per Vicos vehiculorum plurium ordine tracta ſunt) *Et rotæ majore niſu in ſalebras inciderunt, Terram concutiſſentis: Aſclepiodotus tradit, cum petra è latere montis abrupta cecidiſſet, ædiſicia vicina tremore collapſa. Idem ſub Terris fieri poteſt, ut ex his quæ impendent rupibus aliqua reſoluta magno pondere, Et ſono in ſubjacentem cavernam cadat, eo vehementius, quò aut plus ponderis habuit, aut venit altius: Et ſic commo- vetur omne tectum cavatæ Vallis.*

551. *Fit quoque, &c.*) V. 5. Alia tremoris Terræ cauſa continetur: Nempe ſi in vaſtam Aquæ paludem decidat gravis Terræ portio, Aquæ iſtius fit agitatio, iſtam verò Aquæ jactationem ſequitur Telluris, quæ iſtam

Gleba vetustate è terra provolvitur ingens,
 Ut jactetur aqua, & fluctu quoque terra vacillet:
 Ut vas in terra non quit constare, nisi humor
 Destitit in dubio fluctu jactarier intus.

555

Præterea, Ventus cum per loca subcava terræ
 Conlectus parti ex una procumbit, & urget
 Obnixus magnis speluncas viribus altas;
 Incumbit tellus quò Venti prona premit vis:
 Tum supera terram quæ sunt exstructa domorum,
 Ad cœlumque magis quantò sunt edita quæque,
 Inclinata minent in eandem prodita partem:
 Protractæque trabes impendent ire paratæ:
 Et metuunt magni Naturam credere Mundi
 Exitiale aliquod tempus, clademque manere,
 Cum videant tantam Terrarum incumbere molem.
 Quòd nisi respirent Venti, non ulla refrænet
 Res, neque ab exitio possit reprehendere eunteis:
 Nunc quia respirant alternis, inque gravescunt,
 Et quasi conlecti redeunt ceduntque repulsi,
 Sæpius hanc ob rem minitatur Terra ruinas,

560

565

570

Quàm

istam Aquam tanquam Vas continet, titubatio.

553. *Ut jactetur Aqua, & fluctu quoque Terra vacillet.*) Alii, *Ut jactetur aquæ fluctu quoque Terra vacillans*: Nullo verò modo ferri potest istud Gissanii, *Ut jactetur, aquæ fluctu quoque Terra vacillet.*

554. *Ut Vas in Terra.*) Vossius ad Catullum, p. 331. *Ut Vas Inferii.* Vinum autem *Inferium* est Vinum novum, (*Vinum inferium, id quod in sacrificando infra pateræ labrum ponebatur, Festus*) Quis verò nescit Vinum novum non contineri in vasis aut doliis si non satis deferbuerit; At rem ipsam non satis attendit Vir ille doctus: Quis enim vidit dolia ab isto novo vino quod non satis deferbuit jactata? & quæ *Novi vini* necessitas, cum idem efficeret Liquor vilissimus? Rectè igitur in *Terra* editur.

556. *Præterea, Ventus, &c.*) Ter-
 tiò, v. 20. Tellus Vento agitur,

Nam Ventus in Speluncas Telluris ir-
 ruens, facit ut inclinet Tellus, sed
 cum flatus Venti non sit continuus,
 cum aliquando repulsus cedat, se sua
 gravitate in pristinas sedes, imò in
 alteram partem nimis prolabitur Ter-
 ra, Istam autem Terræ fluctuationem
 sequitur Tectorum dissolutio, &
 ruina.

562. *Minent.*) Unde natum *Immi-
 nent, Prominent, &c.*

563. *Protractæ Trabes.*) Nam incli-
 nata Tellure, Trabes è suis sedibus
 excussæ protrahi videntur.

564. *Et metuunt credere.*) Et Ho-
 mines metuunt usque adeo, ut credant
 exitium aliquod, clademque Mundo
 imminere, *Lambinus*: & forsan hæc
 est verior interpretatio.

568. *Reprehendere euntes.*) *Euntes*, im-
 pectum facientes, *Meliùs Euntem*;
 Terram, viz. perituram; *Alibi Ire*
 pro mori, aut perire.

Quàm facit: inclinatur enim, retroque recellit,
Et recipit prolapsa suas se in pondere sedeis:

Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,

Summa magis mediis, media inis, ima perhilum. 575

Est hæc ejusdem quoque magni causa tremoris,
Ventus ubi, atque Animæ subito vis maxima quædam,
Aut extrinsecus, aut ipsa à tellure coorta

In loca se cava Terræ coniecit, ibique
Speluncas inter magnas fremit antè tumultu: 580

Verfabundaque portatur, post incita cum vis
Exagitata foras erumpitur, & simul artam
Diffundens terram magnum concinnat hiatum:

In Tyria Sidone quod accidit, & fuit Ægis
In Peloponneso: Quas exitus hic animæ 585

Disturbat urbeis, & Terræ motus abortus.

Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
Motibus in terris, & multæ per mare perillum

Subfedere suis pariter cum civibus urbes.
Quòd nisi prorumpit, tamen impetus ipse Animæ 590

Et fera vis Venti per crebra foramina terræ

Disper-

573. *Retroque recellit.*) Reclinat,
Festus.

575. *Ima perhilum.*) Paullulum modo,
ferè nihil, imò nihil omnino,
quanquam verum non est. *Faber.*

576. *Est hæc ejusdem quoque.*) Inclinationem Tremoremque Terræ Pulsus & Succussio sæpe comitatur: Nam si Ventus cavernas perumpat, diffundatque Terram, tum Populi, Urbes, Insulæ, &c. ingenti hiatu absorbeantur: Si Ventus non perumpat, tum tantum Tremor, & veluti Horror Telluris, à frigido, viz. Vento per omnes Terræ meatus diffuso ortus; Et si autem nihil parumve timendum videatur à Tremore simplici, esse nihilominus possit cum aliis speciebus conjunctus, nec certus esse quicquam valeat, non ita increbiturum, viresque accepturum Tremorem, ut aut Tecta evertantur, aut Terra non nihil dehiscat. v. 24.

577. *Animæ.*) *Spiritus*, Interpret-

tor, propter Senecam, Nat. Quæst. lib. VI. cap. 20. *Nullam tamen placet Epicuro causam esse majorem, quam Spiritum.*

580. *Inter Magnas.*) *Magno*: *Faber.*

584. *In Tyria Sidone, &c.*) Quod de Sidone ait confirmatur à Polidonio, dum apud Strabonem scribit urbem sitam supra Sidonem Terræ motu absorptam fuisse, & ipsius Sidonis corruisse propemodum Bessæ. Quod autem subjicit de Ægis, respicit eadem Helices & Buræ Ægis Peloponnesiacis vicinarum apud Veteres celebrem. Ovid. Metam. lib. XV.

Si quæras Helicen, & Buræ, Achædas urbes,

Invenies sub aquis, & adhuc ostendere Nautæ

Inclinata solent cum manibus oppida versis.

Disperditur, ut Horror; & incutit inde tremorem:
Frigus uti nostros penitus cum venit in artus,
Concutit invitos cogens tremere atque moveri.

Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis:

595

Tecta superne timent, metuunt inferne, cavernas

Terræ ne dissolvat Natura repente:

Neu distracta suum latè dispandat hiatum:

Idque suis confusa velit complere ruinis.

Proinde licet, quamvis cœlum terramque reantur

600

Incorrupta fore æternæ mandata saluti:

Attamen interdum præsens vis ipsa pericli

Subditat hunc stimulum quadam de parte timoris,

Ne pedibus raptim Tellus subtracta feratur

In barathrum, rerumque sequatur prodita Summa

605

Funditus, & fiat Mundi confusa ruina.

Nunc ratio reddunda, augmen cur nesciat Æquor.

Principio, Mare mirantur non reddere majus

Naturam, quò tantu' fuit decursus aquarum,

Omnia quò veniant ex omni Flumina parte.

610

Adde vagos imbreis, tempestatesque volanteis:

Omnia quæ maria, ac terras sparguntque, rigantque.

Adde suos fonteis: tamen ad Maris omnia summam

Guttæ vix instar erunt unius ad augmen:

Quò minùs est mirum, Mare non auferescere magnum. 615

Præterea,

592. *Horror.*) Celsus, lib. III. cap. 3. de Febribus: *Horrorem voco, ubi totum Corpus intremit.*

597. *Terræ Natura.*) Ipsa Tellus.

599. *Idque suis.*) *Imque*, Lambinus: id est, illumque hiatum.

600. *Proinde licet, &c.*) Demum, v. 7. illis insultat, qui putant Mundum æternum fore & immortalem, cum Terram magnam illius partem, aded concussam sentiunt, & labefactam; imo cum ipsi totius compagis dissolutionem & ruinam timent.

600. *Proinde licet quamvis.*) Proinde quantumvis licet: *Lambinus.*

607. *Nunc ratio reddenda, &c.*) Quamobrem ex tot, tantorumque fluminum in mare exoneratione Mare

non exundet, sive non exerceat? Respondet *Lucretius*, v. 8. Ista vorago in quam fit Fluminum effusio tam vasta est, ut omnis illorum decursus una cum Imbribus, Nive, Grandine, &c. vix unam guttam infundere videatur. Deinde, v. 7. Sol è Mari alto multum humoris evehit: Tertio, v. 4. Multum venti auferunt. Quarto, v. 4. Nubes rapiunt. Denique, v. 8. ut Fluvii in mare decurrunt, ita per Terræ meatus ad fontes suos relabuntur, ita fit Humoris ejusdem circuitus, ideoque minime mirandum quòd Æquor non augetur.

609. *Quo tantu' fuit.*) Alii, *Quò fit tantus.*

Præterea, magnam Sol partem detrahit æstu.
Quippe videmus enim vesteis humore madentis.
Exsiccare suis radiis ardentibus Solem.

At Pelage multa, & latè substrata videmus.

Proinde licet quamvis ex uno quoque loco Sol

620

Humoris parvam delibet ab æquore partem:

Largiter in tanto spatio tamen auferet undis.

Tum porro Venti magnam quoque tollere partem

Humoris possunt verrentes æquora ponti:

Una nocte vias quoniam persæpe videmus

625

Siccari, mollisque luti concrefcere cruftas.

Præterea, docui multum quoque tollere Nubeis

Humorem magno conceptum ex æquore ponti:

Et passim toto terrarum spargere in orbe,

Cùm pluit in terris, & venti nubilia portant.

630

Postremò, quoniam raro cum corpore Tellus

Est, & conjunctas oras maris undique cingit:

Debet, ut in mare de terris venit humor aquai,

In terras itidem manare ex æquore falso;

Percolatur enim virus, retròque remanet,

635

Materies humoris, & ad caput amnibus omnis

Confluit: inde super terras redit agmine dulci,

Quà via secta semel liquido pede detulit undas.

Nunc ratio quæ sit, per fauceis montis ut Ætnæ

Exspirent

619. *Pelagæ*.) Lib. v. v. 36.

Propter Atlantæum littus, Pelageque
severa.

Frustra igitur illi sunt, qui legunt,
Pelagi multa.

632. *Conjunctas Oras Maris*, &c.)
Lambinus. At omnes Codd. *Et con-*
juncta est oras Maris undique cin-
gens.

635. *Virus*.) Salsus Humor Æquo-
ris: vid. lib. v. v. 270.

639. *Nunc ratio quæ sit*, &c.) Quo-
niam Meteora, Terræ motus, & quæ-
dam Maris Phænomena sibi videtur
satis explicasse, Reliqua admiranda,
quæ aliquem de Diis & Providentia
opinionem facerent, aggreditur: Et
primùm, v. 6. De Ætnæ ignibus
disputat, quos, licet interdum erum-

pentes Siciliam vastarent, non adeo
debemus admirari; ut Naturæ vires
superare inconsiderate putaremus;
Dicat aliquis ingens hoc esse Incen-
dium, & vires illius planè admiran-
das; Nempe quia non vidit majus,
sed in aliis rebus præcipites & incon-
siderati perinde fallimur. Nihil est
quod magnum dici potest, nihil quod
debemus admirari, si Univerfum infi-
nitum contemplemur; nam ex illo
subitò potest confinuere immensa semi-
num Ignis, sive venti copia, quæ Se-
mina in Ætna, seu alio quolibet mon-
te collecta, vim impetumque sumant,
Terræ motus efficiant, erumpant de-
num, longè latèque flammam spar-
gant & favillam. Hujusmodi autem
eruptiones sunt veluti morbi, & con-
vulsionis

Exspirent ignes interdum turbine tanto,
 Expediam: neque enim media de clade coorta
 Flammæ tempestas Siculûm dominata per agros
 Finitimis ad se convertit gentibus ora,
 Fumida cùm cœli scintillare omnia templa
 Cernentes pavida complebant pectora cura,
 Quid moliretur rerum Natura novarum.

640

Hiscæ tibi rebus latè 'st, altèque videndum,
 Et longè cunctas in partcis dispiciendum,
 Ut reminiscaris, Summam rerum esse profundam,
 Et videas, cœlum Summæ totius unum
 Quàm sit parvula pars, & quàm multesima constet:
 Et quota pars Homo Terræ sit totius unus.
 Quod bene propositum si planè contueare,
 Ac videas planè; mirari multa relinquo.

645

650

Num quis enim nostrûm miratur, si quis in artus
 Accepit calido Febrim fervore coortam,
 Aut alium quemvis Morbi per membra dolorem?
 Obturgescit enim subito Pes, arripit acer
 Sæpe dolor Denteis, oculos invadit in ipsos:
 Existit facer Ignis, & urit corpore serpens
 Quamcunque arripuit partem, repitque per artus.
 Nimirum, quia sunt multarum Semina rerum:

655

660

Et fatis

vulSIONES hujus Mundi, Atque ut
 Morborum semina in Hominem (Nam
 sæpe febricitat, dolet dentes, &c.)
 ex hoc Mundo, ita ex Universo in
 hunc Mundum derivari possunt:
 Nam si comparisonem instituas, ut
 Homo ad Mundum, ita Mundus ad
 Universum.

641. *Media de clade*) Gronovii
 Codex *Media Græcia de coorta*: Sal-
 masmus, *Media è re clade coorta*, id
 est, ex media rerum natura, ex Sum-
 ma rerum: Sed olim monui *Salma-*
sium haud feliciter interpretari Lu-
 cretium. *Faber* tandem, *Dia de cla-*
de: *Dia Tempestas* est *θεοπικνω* seu
θελά, quasi diceret *Lucretius*:
 Quæramus nunc quid causæ sit, quam-
 obrem olim flammarum tempestas to-
 tam Siciliam pervastavit, neque enim

putandum est Deos tantam vim incen-
 dii in Insulam importasse. Egregia
 quidem conjectura, Neque istos mo-
 ror, qui legunt *Mediocri*.

651. *Quàm Multesima*) Quàm par-
 va, si cum toto comparetur, *Multe-*
sima pars est ea, cui multæ debent esse
 pares aut similes, ad constituendum
 Totum: *πολλοὶ μίρον* appellant
 Græci: *Lambinus*.

660. *Sacer Ignis*) *Celsus*, lib. V.
 cap. 28. *Ignis sacer malis ulceribus an-*
numerari debet. Huic addas *Paullum*
Æginetam, lib. IV. cap. 20. Quos,
 si vacet, lege: Nam in illis multa de
 Sacro Igne. *Virgilius*, *Georg.* 3.
 vers. 566.

— *Contactos artus facer Ignis*
elebat.

Et fatis hæc Tellus nobis Cœlumque mali fert,
 Unde queat vis immensi procrefcere morbi.
 Sic igitur toti cœlo, terræque putandum 'ft
 Ex infinito fatis omnia fuppeditare,
 Unde repente queat Tellus concuffa moveri,
 Perque mare, & terras rapidus percurrere Turbo,
 Ignis abundare Ætnæus, flammefcere Cœlum.
 Id quoque enim fit, & ardefcunt cœleftia templa,
 Ut Tempeftates pluviæ graviore coortu
 Sunt, ubi fortè ita fe tetulerunt Semina aquarum.

665

670

At nimis eft ingens Incendi turbidus ardor.
 Scilicet, & fluviu; qui non eft, maximus eii 'ft
 Qui non ante aliquem majorem vidit: & ingens
 Arbor, Homoque videtur: & omnia de genere omni,
 Maxima quæ vidit quifque, hæc ingentia fingit:
 Cùm tamen omnia cum Cœlo, Terraque, Marique
 Nil fint ad Summam Summæ totius omnem.

675

Nunc tamen, illa modis quibus irritata repentè
 Flamma foràs vastis Ætnæ fornacibus efflet,
 Expediam. Primùm totius fubcava montis
 Eft natura, ferè filicum fuffulta cavernis:
 Omnibus eft porro in fpeluncis Ventus & Aër.
 Ventus enim fit, ubi eft agitando percitus Aër.
 Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum

680

685

Saxa

663. Hæc Tellus nobis.) Alii, Hæc Tellus Morbi.

669. Ignis abundare Ætnæus.) Ripas fuas videtur superare dum erumpit Igneum flumen. (Flammefcere Cœlum) dum corufcat & fulgurat. *Favus*: Quafi aliquid de Fulgure, & Corufcatione, *Lucretius*, cùm de Ætnæ ignibus difputet: Sed in iftius viri ineptiis refutandis non ampliùs morabor.

674. Scilicet, & Fluvius, qui non eft, &c.) Codd. Scilicet & Fluvius qui vifus, &c. Unde *Salmafius*, Scilicet & Fluvius quis vifus maximus: Fluvius aliquis vifus eft ei maximus, qui majorem non vidit; Iftam quam Codices exhibent lectionem, fequi poffumus, at non rejicienda eft il-

la altera *Lambini* lectio.

680. Nunc tamen, illa modis, &c.) inquiras cur collectæ in Ætna flammæ erumpant tanto impetu, v. 31. declaratur ratio: Breviter, vi Venti fit eruptio: Venti autem iftius femina ex Univerfo infinito veniunt, & in monte Ætna collectæ, flammæ vel latentes in visceribus Montis vel ex ipfo monte expreffas ejiciunt, v. 14. Aut Ventus ille irrumpit per fpeluncas quæ funt ad radices Montis, & quarum ora, cùm Mare à littore recedit (Mare enim radices Montis alluit) aperta funt, atque ita efflat Ignes; v. 7. Denique in iftis faucibus Montis generantur venti, v. 2. Sic multas ponit caufas, ut inter eas una vera, & certa diceretur. v. 9.

Saxa furens, quâ contingit, Terramque: & ab ollis
 Excussit calidum flammis velocibus ignem:
 Tollit se, ac rectis ita faucibus ejicit altè,
 Funditque ardorem longè, longèque favillam
 Differt, & crassa volvit caligine fumum:
 Extruditque simul mirando pondere saxa:
 Ne dubites, quin hæc Animai turbida sit vis.

690

Præterea, magna ex parti Mare montis ad ejus
 Radices frangit fluctus æstumque resorbet.

695

Ex hoc usque mari Speluncæ Montis ad altas
 Perveniant subter fauceis: Hæc ire fatendum est,

“ Et penetrare mari penitus res cogit aperto:

Atque efflare foras, ideoque extollere flammæ,

Saxaque subiectare, & arenæ tollere nimbos.

700

In summo sunt ventigeni Cratères, ut ipsi

Nominant, Nos quas Fauces perhibemus, & Ora.

Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere causam

Non satis est, verum plureis, unde una tamen sit.

Corpus ut exanimum si quod procul ipse jacere

705

Conspicias Hominis: sit ut omneis dicere causas

Conveniat lethi, dicatur ut illius una.

Nam neque eum ferro, neque frigore vincere possis

Interiisse,

693. Animai.) Venti: Alibi, Horatius,

Impellunt Animæ lintea Thraciæ.

698. Et penetrare Mari, &c.) Alii,

Et penetrare Mare, & penitus, se cogier arcto.

Fatendum est Mare per has speluncas penetrare, & penitus in angustum cogi à seipso coarctato. *Lambinus:* Displicet hæc lectio, neque id injuria: Nam non de Maris, sed de Venti in speluncas ingressu agitur. *Faber* legendum putat,

Et penetrare Animam penitus res cogere aperto.

Sensus itaque & ordo verborum sic se habebunt. *Fatendum est Animam (ive. tum) huc ire; Et cogere res, ignes, scintillam, cineres, saxa, &c.*

penetrare aperto, id est, per apertum, seu per illas fauces. Istam interpretationem vitiosa nunc non emerem. Si placet vox *Animam*, leg. *Res cogit aperta*, ut alibi, *Manifesta docet res.* Ex *Mari aperto* vix aliquis sensus potest exprimi, qui verò istas voces retinet, hoc modo interpretetur; *Mari aperto*, id est, cum Mare recedit à radicibus istius montis, & resorbet fluctus.

700. *Saxaque subiectare.*) In altum tollere: vid. lib. I. v. 8.

701. *Ventigeni Cratères.*) Alii, *In summo sunt vertice item Cratères.* Prior lectio placet, quippe duobus hisce versibus declaratur, ventum non tantum per speluncas ad montis radices ingredi, sed etiam in ipsis faucibus generari; Neque id mirum, nam ni-

hil

Interiisse, neque à morbo, neque fortè veneno:
Verùm aliquid genere esse ex hoc, quod Concio dicat, 710
Scimus: Item in multis hoc rebus dicere habemus.

Nilus in æstati crescit, campisque redundat

Unicus in terris Ægypti totius amnis.

Is rigat Ægyptum medium per sæpe calorem,

Aut quia sunt æstate Aquilones ostia contra

Anni tempore eo, quo Etesia flabra feruntur:

Et contra fluvium flantes remorantur, & undas

Cogentes sursum replent, coguntque manere.

Nam dubio procul hæc adverso flabra feruntur

Flumine, quæ gelidis à stellis Axis aguntur.

Ille ex æstifera parti venit amnis ab Austro

Inter nigra virum, percoctaque sæcla calore,

Exoriens penitus media ab regione diei.

Est quoque, uti possit magnus congestus arenæ

Fluctibus adversis oppilare ostia contra,

715

720

725

Cum

hil certius, quàm Aërem ex omni
parte ad Flammam ruere, atque inde
Ventum generari.

710. *Concio.*) Turba Hominum ad-
stantium. Alii, *Quod contigit ej.*

712. *Nilus in Æstati crescit, &c.*)

Ab Æstivo Solstitio ad Æquinoctium
usque Autumnale Nilus ita intume-
scit, ut per Ægyptum exundans, ob-
litos limo agros fecundet, aliàs ste-
riles futurus, egregium Divinæ Pro-
videntiæ monumentum: (*Ægypti in-*

colæ aquarum beneficia percipientes A-

quam colunt, &c. Julius Firmicus,
de Er. Prof. Rel.) Huic igitur incre-

mento pro more suo causas tantum na-
turales assignat *Lucretius*, v. 26. &

primò quidem, v. 12. venti Etesia
ab Septentrione spirantes aquas*Am-

nis, qui ab Austro fluit, repellunt,
faciuntque, ut impleto Alveo exun-

deat: Si verò Etesia ad obfistendum
tanto aquarum ponderi, lenes enim

sunt venti, impares dicantur, tum,
v. 5. Arena, quam Mare ab istis ven-

tis agitatam congerit, obstruuntur
Nili Ostia; atque inde Exundatio.

Hicce causis duas alias conjunge, nem-
pe Pluvias, quæ ad fontes Nili deci-
dunt, v. 6. & Nives, v. 3. resolu-
tas. Nam omnibus hicce causis con-
spirantibus Nilus, aut quilibet alius
Fluvius exundet.

715. *Aquilones ostia contra, Anni*

tempore eo, quo Etesia flabra feruntur:)

Post biduum exortus Caniculæ Aquil-
ones constantius perflant diebus qua-

draginta, quos Etesias vocant. Pli-
nius, lib. II. cap. 47. Et *Lucretius*,

v. 730. *Etesia flabra Aquilonum. Fa-*

gyus tamen, Etesia, sunt venti ab Au-

stro, seu à Meridie flantes; & hoc

Nili incrementum contendit fieri à

duobus ventis contrariis, quorum al-

ter, nempe Aquilo, retardat Aqua-

rum cursum; alter nempe Etesia, im-

pellit illas, quoniam Nilus ab Au-

stro in Septentrionem fluit. En di-

gnum Lucretio Interpretem!

719. *Adverso flumine.)* Ut v. 725.

Fluctibus obor: (Neque enim leg-

Flumine) Mallum tamen Gelidi.

Cùm Mare permotum ventis ruit intus arenam.
Quo fit uti pacto liber minùs exitus amni,
Et proclivus item fiat minùs impetus undis.

Fit quoque, uti pluvizæ forsan magis ad caput ejus
Tempore eo fiant, quo Etesia flabra Aquilonum
Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis.
Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
Cùm convenerunt, ibi ad altos denique monteis
Contrusæ nubes coguntur, vique premuntur.

Forfit & Æthiopum penitus de montibus altis
Crescat, ubi in campos albas descendere ningueis
Tabificis subigit radiis Sol omnia lustrans.

Nunc age, Averna tibi quæ sint loca cumque lacusque,
Expediam, quali natura prædita consent.

Principiò, quòd Averna vocantur, nomen id ab re 740
Impo-

726. *Ruit intus arenam.*) Sic lib. I.
v. 293.

*Quamlibet in partem trudent res an-
tæ, ruuntque :*

Virgilius, *Cumulos Arenæ* ruere, &
Spumas Salis ære ruebant.

730. *Aquilonum nubila.*) *Fayus*,
Vir in errore constans, & qui eadem
chorda semper egregiè oberrat.

737. *Subigit.*) Cogit, Virgilius,
— *Subigitque fateri :*

Lucilius,

*Invitum glebas subigas proscindere
aratro.*

729. *Nunc age, Averna.* &c.)
Beneficium Deum non agnoscit, Ira-
tum negat Lucretius, & ut Cæli Aë-
risque Phænomena Diis Superis, ita
noxia quædam & in Terris admiran-
da Diis Manibus eripit. Nam quæ-
dam sunt loca, quæ, v. 9. Averna
dicimus. quæ Avibus supervolanti-
bus, aliisque Animalibus, quæ fortè
illac transierint, sunt perniciofa. Ta-
lis est locus apud Cumas, v. 2 in
ipsa Athenarum Arce, v. 7. in Syria,
v. 4. in quibus locis Atri Ditis ja-
nuam patere credidit Vulgnis, ibique
Animas Mortuorum ad Inferos & re-

gna subterranea descendere, v. 9. Ut
verò vim naturamque Avernorum di-
stinctiùs explicet, v. 49. Monet Ter-
ram continere multa, ut salubria, ita
noxia Hominibus, aliisque Animantibus
semina, multaque congerit ex-
empla, quibus docet multarum rerum
effluvia multis rebus insalubria esse
& mortifera. His propositis denique
rem ipsam aggreditur; & primùm,
v. 12. Nempe ex Avernis teter Hal-
itus erumpit, quo transvolaturæ Aves
subitò afflatæ repenti decidunt, vel,
v. 10. hic Halitus erumpens ita at-
tenuat & discutit Aërem, ut Aves
volantes in illo sustentari non possint,
decidentes autem in Inani protinus
expirent. Hæc omnia, v. 102.

740. *Quod Averna vocantur, No-
men id ab re Impositum est.*) Virgi-
lius Lucretium imitatus, *Æn.* 6. v.
237.

*Spelunca alta fuit, vastoque imma-
nis biatu,*

*Scrupea, tuta lacu nigro, nemorum-
que tenebris;*

*Quam super haud ulla poterant im-
pune volantes*

Ten-

Impositum'ſt, quia ſunt Avibus contraria cunctis,
E regione ea quòd loca cum advenere volantes,
Remigii oblità pennarum vela remittunt,
Præcipiteſque cadunt molli cervice profuſæ
In terram, ſi fortè ita fert natura locorum:
Aut in aquam, ſi fortè lacus ſubſtratus Averno'ſt.

745

Qualis apud Cumas locus eſt montemque Veſevum,
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.

Eſt & Athenæis in mœnibus, arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,
Quò nunquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant Altaria donis:
Uſqueadeo fugitant non iras Palladis acreis
Pervigili cauſa, Graiùm ut cecinere Poëtæ:
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſua vi.

750

755

In

*Tendere iter permix, talis ſeſe balitus
atris*

*Faucibus effundens ſupera ad conve-
xa ſerebat;*

*Inde locum Graii dixerunt nomine
Avernum.*

743. *Remigii.*) Virgilius, alique,
Remigium Alarum: Quippe Alis tan-
quam Remis Aerem ſecant Volucres.
Nautæ autem in portum ſuccedentes,
nec remis amplius uſi Vela etiam re-
mittebant; Inde Remigium Alarum
& Vela conjungit Poëta.

744. *Molli cervice profuſæ.*) Volu-
cris languidæ, & morientis Imago.

746. *Subſtratus Averno eſt.*) *Aver-
ni eſt.*

747. *Qualis apud Cumas locus eſt,
&c.*) De duobus hiſce Verſibus mul-
ta Interpretes, Omnium commenta
reſutavit Faber, & ipſe tandem le-
git,

*Ut Cumas apud eſt locus Euboico ſub
Monte.*

Nam Cumas in Campania Coloniam
eſſe Euboicam plurimi teſtantur; Et
qui à Lucretio *Mons Euboicus* dicitur,
is à Virgilio, qui perpetuò Lucretii
veſtigia preſſit, *Euboica rupes* dicitur,

*Æn. 6. v. 42, & v. 2. Euboica Cuma-
rum ora.* Gaſſendus.

*Qualis apud Cumas Miſeni ſub pede
montis:*

ut lectiones variz conciliari poſſint
tum inter ſe, tum cum Virgilio, qui,
Æn. 6. v. 234. mentione facta Miſe-
ni, Averno deſcriptionem ſubjicit.

750. *Palladis almæ.*) *Fœcundæ,
Fayus:* fœcunda Virgo! ut Virgilio,

— Inventa ſub Illicibus Sis,

Triginta capitum fœtus enixa.

Os Hominis!

752. *Non cum fumant altaria donis.*)
Ita illum locum Cornices averſantur,
ut etſi in eo ſacra fiant, ne tum qui-
dem advolent, quantumvis Carnium
nidor illas invitare ad ſeſe videatur.

754. *Pervigili cauſa.*) Vid. Ovid.
Metam. lib. II. v. 557.

*Abdita fronde levi denſa ſpeculabar
ab ſumo*

Quid facerent, &c.

Fabula *Corones* notiſſima eſt, ſed non
illud Pervigilium; credibile itaque
ſit, Lucretium alios ſecutum eſſe au-
ctores, quàm qui ad nos pervenerunt.
Faber.

755. *Ipſa ſua vi.*) Alii, *Ipſa ſua-
pte*

In Syria quoque fertur item locus esse, videri,
 Quadrupedes quoque quò simul ac vestigia primum
 Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa,
 Manibus ut si sint Divis mactata repente.

Omnia quæ naturali ratione geruntur,
 Et quibus è causis fiant, apparet origo:
 Janua ne his Orci potius regionibus esse
 Credatur pòsta, hinc Animas Acheruntis in oras
 Ducere fortè Deos Maneis infernè reamur:

Naribus alipèdes ut Cervi sæpe putantur
 Ducere de latebris serpentia sæcla ferarum.
 Quod procul à vera quàm sit ratione repulsum,
 Percipe, namque ipsa de re nunc dicere conor.

Principiò hoc dico, quod dixi sæpe quoque ante,
 In Terra cujusque modi rerum esse figuras:

Multa Homini quæ sunt vitalia: multaue morbos
 Incutere, & Mortem quæ possint accelerare:

Et magis esse aliis alias Animantibus aptas
 Res ad vitæ rationem ostendimus ante,

Propter dissimilem naturam, dissimileisque
 Texturas inter sese, primasque figuras:

Multa meant inimica per aureis, multa per ipsas
 Insinuant nareis infesta atque aspera odore:

Nec sunt multa parùm tactu vitanda, nec autem
 Aspectu fugienda, saporeque tristia quæ sint.

760
 Deinde

pte: Et Vossius ad Catullum, pag. 113.
 id est, sponte.

766 In Syria quoque fertur item locus esse, videri, Quadrupedes, &c.)
 Ita hunc locum emendat Faber,

In Syria quoque fertur item spelunca videri,

Quadrupedum quo sæcla simul vestigia prima

Intulerint, graviter vis cogat concidere ipsa.

Videri, id est esse; Ipsa verò refertur ad sæcla, aliter ea esset mutatio generis quæ ferri non possit: Forlan melius legatur,

Locus esse, vigentes

Quadrupedes quoque, &c.

Locus esse, ut v. 547. Apud Cumas locus est:

Ista autem vox quoque non otiosa est, nam iste in Syria locus tam Quadrupedibus quàm Avibus noxius; in tertio verò versu Ipsa cum Vis conjungi potest. Vid. Strabonem, lib. XIII. de Plutonio.

765. Naribus alipèdes ut Cervi, &c.) Nihil magis ad ridiculum, neque unquam facietius Scommma: Plinius autem, lib. XI. Cap. 53. Elephantorum Anima Serpentes extrahit, Cervorum item urit.

Deinde videre licet quam multæ sint Homini res
Acriter infesto sensu, spurcæque, gravesque.

Arboribus primum certis gravis umbra tributa'ſt,
Uſqueadeo, capitis faciant ut sæpe dolores,
Si quis eas ſubter jacuit proſtratus in herbis.

785

Eſt etiam in magnis Heliconis montibus arbos
Floris odore hominem tetro conſueta necare.

Scilicet hæc ideo Terris ex omnia ſurgunt
Multa modis multis multarum Semina rerum,
Quod permiſta gerit Tellus, diſcretaque tradit.

790

Nocturnumque recens extinctum Lumen, ubi acri
Nidore offendit nareis conſopit ibidem,
Dejicere ut pronos qui morbus sæpe ſuevit.

Caſtoreoque gravi Mulier ſopita recumbit,
Et manibus nitidum teneris opus effluit ei,
Tempore eo ſi odorata 'ſt quo menſtrua ſolvit.

795

Multaque præterea languentia membra per artus
Solvunt, atque Animam labefactant ſedibus intus.

Denique, ſi in calidis etiam cunctere lavacris,
Plenior & folio in fueris ferventis aquai:

800

Quàm facile in medio ſit uti de sæpe ruinas?

Carbonumque gravis vis, atque odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam præcepimus antè?

At

782. *Spurcæ.*) *Fætidæ: Nonius:*
Et in ſequenti verſu, *Infestant ſen-*
ſum: Lambinus, *Infesta ſenſu*, id eſt,
ſenſui, at nihil mutandum.

786. *Heliconis montibus arbos.*) Quæ-
nam illa ſit, divinabunt alii: Qui-
dam exiſtimant eſſe *Taxum*, ſed cur
nos ad Heliconem mitteret? *Taxus*
enim frequens erat in Italia; Dein,
verum illud de *Taxo* non eſt, *Floris*
odore necare.

791. *Nocturnumque recens extinctum*
lumen.) In Codicibus mira varietas,
'Tres hos verſus ita reſingit *Faber*,

Nocturnumque recens extinctum Lu-
men, ubi acri

Nidore offendit nares, conſopit ibi-
dem,

Nidore ut ſomnos qui morbus mit-
tere ſuevit.

Repetitur vox *Nidore*, ut ſæpe aliàs.
Iſte autem Morbus qui Somnos ſue-
vit mittere, *Lethargus*. *Giſanius*,
è *Codd.*

Dejicere, ut privos qui morbus sæ-
pe ſuevit:

Pro *Privos* leg. *Pronos*, & tum ea
erit lectio quam *Faber* tam petulanter
ſolicitare non debuit: Morbum enim,
qui pronos dejicit, *Morbum Comitiam*
lem recte interpreteris.

795. *Nitidum opus.*) *Tela*, & re-
liqua ad lanificium pertinentia.

800. *Plenior & fueris, &c.*) De
Deliquio quod Cibo diſtenti in balneo
patiuntur, *Juvenalis* ſæpe, *Horatius*,
Alii:

Y 5

At cùm membra hominis percepit fervida febris,
Tum fit odor Vini plagæ mactabilis instar.

805

Nonne vides etiam terra quoque Sulfur in ipsa
Gignier? & tetro concrefcere odore Bitumen?

Denique ubi Argenti venas, Aurique sequuntur,
Terraï penitus scrutantes abdita ferro;

Qualeis exspirat Scaptēsula subter odores?

810

Quidve mali fit ut exhalent Aurata metalla?

Quas Hominum reddunt facies? qualeisque colores?

Nonne vides, audifve perire in tempore parvo

Quàm soleant, & quàm vitæ copia defit,

Quos opere in tali cohibet vis magna? necesse 'st

815

Hos igitur tellus omneis exæstuet æstus;

Expiretque foras in aperta, promptaque Cœli.

Sic & Averna loca Alitibus summittere debent

Mortiferam vim, de terra quæ surgit in auras,

Ut spatium cœli quadam de parte venenet:

820

Quò simul ac primùm pennis delata sit Ales,

Impediatur ibi cæco correpta veneno,

Ut cadat è regione loci, quâ dirigit æstus:

Quò cùm conruit, hæc eadem vis illius æstus:

Reliquias vitæ membris ex omnibus aufert.

825

Quippe etenim primò quasi quendam conciet æstum:

Po-

Alii: *Solum* autem Vas in quo lavabant sedentes.

804. *At cum membra Hominis.*) Gifan-
fanius;

Aut nisi membra prius pertexit
frigida Servus,

Aut sit odos Vini plagæ manabilis
mora.

Quasi hæc omnia essent remedia contra vim gravem & odorem Carbonum: Quam lectionem iste ferat, qui amat tales versus.

810. *Scaptēsula.*) Nomen generale fodinarum metallarium: *Fossilis materia*, *σκαπτεῖν* fodere est, *ὕλη* materia. Faber.

823. *Quâ dirigit Æstus.*) Dirigit, *deorsum tendit*, Gifan-
fanius, at recte *Fa-*

ber, Æstus non dicitur *deorsum tendere*, sed *de Terra surgere in Aëras*: v. 819. Ipse autem legit, *Se erigit*: Agitur enim de motu ab inferioribus ad superna: Vereor ne hoc sit nimis inconsideratè dictum; Nam, v. 822. *Aviis cæco correpta veneno cadit*: Leg. igitur, *Quâ dirigit æstus*: Et tam plana & perspicua sunt ista verba, ut pluribus illustrari nequeant.

826. *Conciet æstum.*) Strabo, lib. XIII. de Plutonio, *ἰσχυρῶν δὲ ἐν τῇς ὕψους αἰς αἰ πυρῶδες τινὲς πᾶντες ἐμφασιν* Qualis autem sit iste Æstus, conicias è v. 107. lib. IV.

Vix ad se redeunt permoti Corporis æstu.

Posteriùs fit, uti cùm jam cecidere veneni
In fonteis ipsos, ibi fit quoque Vita vomenda,
Propterea quòd magna mali fit copia circùm.

Fit quoque ut interdum vis hæc, atque æstus Aver-
ni,

830

Aëra, qui inter aveis cunque 'st terramque locatus,
Discutiat, propè uti locus hinc linquatur inanis:
Cujus ubi è regione loci venèrè volantes,
Claudicat extemplo pennarum nifus inanis:
Et conamen utrinque alarum proditur omne.
Hic ubi nictari nequeunt, insistereque alis,
Scilicet in terram delabi pondere cogit
Natura; & vacuum propè jam per inane jacentes
Dispergunt Animas per caulas corporis omneis.

835

Frigidior porrò in puteis Æstate fit Humor,
Rarefcit quia Terra calore, & semina siqua
Fortè vaporis habet, properè dimittit in auras,
Quò magis est igitur Tellus affecta calore:
Hoc fit frigidior, qui in terra 'st abditus, Humor.
Frigore cùm premitur porro omnis terra, coitque,
Et quasi concrefcit: Fit scilicet, ut coeundo
Exprimat in puteos, siquem gerit ipsa, Calorem.

840

845

Est apud Ammonis fanum fons luce diurna

Frigi-

836. *Nictari.*) Sic legeret Festus;
Sed haud dubiè legendum *Nixari*, ut
alibi passim, quod & optimè vidit
Lambinus; *Faber*.

840. *Frigidior porrò in Puteis, &c.*)
Multa videntur adcò humanis usibus
accommodata, ut benignam quandam
Providentiam demonstrent: Ita tem-
pore Æstivo Aqua in Puteis frigida
est, unde istius tempestatis Calor tem-
peretur; Hyberno autem calida, quâ
refici pariter & recreari possimus:
Istam verò difficultatem, v. 8. amo-
litur *Lucretius*, nam in Æstate Ter-
ræ superficie à Solis rarefacta, Semi-
na Ignis quæ in Terra continentur,
in Aerem erumpunt, Hyberno autem
frigore constricta, in Puteos expri-
muntur, atque inde Tepor Aquæ.

843. *Affecta calore.*) Viz. Solis ra-
diis calefacta: *Lambinus*; Addit *Fay-
us*, Ideo aqua in puteis hyeme fit ca-
lida, quia Terra affecta calore cale-
facit eam subter: Qua explicatione
nihil unquam stupidius.

848. *Esse apud Ammonis, &c.*)
Quòd si in omnibus puteis non sit di-
vina Virtus, at præsens est in Fon-
te apud Jovis Ammonis fanum, de
quo *Curtius*, lib. IV. Sect. 7. *Am-
monis nemus in medio habet fontem,
Aquam Solis vocant; sub ortum Solis
tepidam manat, medio die cùm vehemen-
tissimus est calor, frigida eadem fluit,
inclinato in vespèram, calefcit; media
nocte fervida exæstuat, quoque propius
nox vergit ad lucem, multum ex noctur-
no calore decrefcit, donec sub ipsum diei
ortum*

Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur:
 Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri 859
 Sole putant subter terras fervescere raptim,
 Nox ubi terribili terras caligine texit:
 Quod nimis à vera 'st longè ratione remotum:
 Quippe ubi Sol nudum contrectans corpus aquai,
 Non quierit calidum supera de reddere parte, 855
 Cùm superum lumen tanto fervore fruatur:
 Qui queat hic subter tam crasso corpore terram,
 Percoquere humorem, & calido fociare vaporì?
 Præsertim cùm vix possit per septa domorum
 Insinuare suum radiis ardentibus æstum? 860
 Quæ ratio est igitur? nimirum terra magis quòd
 Rara tenet circum hunc Fontem, quàm cætera tellus.
 Multaque sunt ignis propè semina corpus aquai.
 Hinc, ubi roriferis terram nox obruit umbris,
 Extemplò subtus frigescit terra, coitque. 865
 Hac ratione fit, ut, tanquam compressa manu sit,
 Exprimat in Fontem, quæ Semina cumque habet ignis,
 Quæ calidum faciunt laticis tactum atque saporem.
 Inde ubi Sol radiis terram dimovit obortis,
 Et rarefecit calido miscente vapore, 870
 Rursus in antiquas redeunt primordia sedeis
 Ignis, & in terram cedit calor omnis aquai:
 Frigidus hanc ob rem fit Fons in luce diurna.

Præterea,

ortum assueto tempore languescat. At hoc quoque frustra dictum: Quamvis enim isti errant, qui causam referunt ad Solem subter terras positum, & per totius Telluris crassæ corpus calefacientem istas Aquas, v. 11. Dicit tamen potest, v. 13. Quòd Terra frigore nocturno compressa veluti elidat, sive exprimat, transmittatque in Aquam Ignis semina, unde & Aqua incalcescat; Calore verò diurno laxata eadem semina veluti resorbeat, unde multum ex nocturno calore decrescit. Præterea, ista Aqua, quæ ex Ignis Seminibus propter Aerem tempore nocturno frigidum repressis, efficitur calida, evadat deinceps frigida

diurno tempore, radiis Solis ita Aquam pervadentibus, & rarefacientibus, ut liberum iis feminibus exitum in Aerem faciant: Quippe Radii Solis ita Glaciem dissolvunt, ut dimittantur leves stipulæ, & ejusmodi alia quæ contracta tenebantur, v. 5. 858. *Calido fociare vaporì.*) Alii, *Calido satiare vaporì.*

869. *Terram dimovit.*) Melius, *Umbra dimovit.* Ita enim sæpe Poetæ: Virgilius, *Æn.* 4. v. 6.

Humentemque Aurora polo dimoverat Umbra:

Suprà, v. 864. *Terram Nox obruit Umbris:* In v. 870. *Et rarefecit, subintell. Terram.*

878. No-

Præterea, Solis radiis jactatur aquai
 Humor, & in luci tremulo rarefcit ab æstu:
 Propterea fit uti quæ femina cunque habet ignis,
 Dimittat: quasi sæpe gelum, quod continet in se,
 Mittit, & exolvit glaciem, nodosque relaxat.

875

Frigidus est etiam Fons, supra quem sita sæpe
 Stupa jacet flammæ concepto protinus igni:
 Tedaque consimili ratione accensa per undas
 Conlucet, quocunque natans impellitur auris:
 Nimirum quia sunt in Aqua permulta vaporis
 Semina, de Terraque necesse est funditus ipsa
 Ignis corpora per totum consurgere Fontem,
 Et simul exspirare foras, exireque in auras,
 Non tam viva tamen, calidus queat ut fieri Fons.

880

885

Præterea, dispersa foras erumpere cogit
 Vis per Aquam subito, sursumque ea conciliari:
 Quod genus endo mari spirat Fons, dulcis aquai
 Qui scatit, & falsas circum se dimovet undas.
 Et multis aliis præbet regionibus æquor
 Utilitatem opportunam sitientibus Nautis,
 Quod dulcis inter falsas intervomit undas.
 Sic igitur per eum possunt erumpere Fontem,

890

895

Et

878. *Nodosque relaxat.*) Gifanius alibi animum habebat, cum hoc loco, *Nervosque legebat. Faber.* Horatius, lib. I. Epist. 3.

Hebrusque nivali compede victus.

879. *Frigidus est etiam Fons, &c.*) Postquam ostendit in Jovis Ammonis fonte nihil admirabile esse aut divinum, jam, v. 27. Jovis Dodonæi fontem, Jovi ubique infestus, attingit. In Dodone autem Fons, cum sit gelidus, & immerfas faces extinguat, si extinctæ admoveantur, accendit *Plinius*, lib. II. cap. 103. Nimirum quoniam sunt in ipsa Aqua, vel Terra isti Aquæ subjecta, multa Ignis semina quæ ex Aqua erumpentia Corpori inflammabili, viz. Stupæ aut Tedæ recenter extinctæ adhaerent, & accendunt: Neque magis

incredibile Semina Ignis per Fontem erumpere, quàm Aquæ dulcis Scatuginem per medium Maris oriri; & sæpissimè videmus Tedas recenter extinctas accendi, antequam ipsum ignem, ad quem admoventur, attingerint.

890. *Endo mari.*) Ita omnes ediderunt, quasi sanus foret iste versus, neque medico egeret: At si *Endo Mari* legatur, quod referendæ sunt istæ voces, v. 892. *Multis aliis regionibus?* Nam & *multæ istæ aliæ regiones* sunt *Endo Mari*. Legatur igitur *Aradius Fons*, de quo Strabo, in libro Geog. VI. Ita enim scripsit *Lucretius*, & voces istæ *In Mari*, sive *Endo Mari*, ad marginem Codicis adnotatæ tandem in versum ipsum irrepserunt.

Et scatere illa foras in stupam Semina: quò cum
Conveniunt, aut cum tedar corpori adhærent,
Ardescunt facilè extemplò: quia multa quoque in se
Semina habent ignis stupæ tedæque tenentes.

Nonne vides etiam, nocturna ad lumina Lychnum 900
Nuper ubi extinctum admoveas, accendier antè
Quàm tetigit flammam? tedamque pari ratione?
Multaque præterea, prius ipso tacta vapore
Eminus ardescunt, quàm cominus imbuat ignis.
Hoc igitur fieri quoque in illo Fonte putandum'ft. 905

Quod superest, agere incipiam quo fœdere fiat
Naturæ, Lapis hic ut ferrum ducere possit,
Quem Magneta vocant patrio de nomine Graii,
Magnetum quia sit patriis in finibus ortus.

Hunc

899. *Habent Teda tenentes.*) Viz. Teda continent, ut lib. I. Amplexi quod habent, id est, Amplectuntur.

906. *Quod superest, agere incipiam, &c.*) V. 182. præclara disputatio instituitur de *Magnete*, Hujus autem idem est, quod & reliquarum disputationum consilium, quod nemo olim observavit. Nam hic Lapis Herculi attribuitur, & vim suam illius Numini acceptam referre creditur: Jam Fontes suos amittit Jupiter, & quid Filio parcat Lucretius, qui Patri non pepercit? Ut virtutem attrahit, Magnetis rectius explicet Lucretius, quatuor capita præmittit, quæ tametsi aliàs comprobata fuerint, hic tamen inculcata vult ob insignem difficultatem; Unum caput est, effluere continuò corpuscula quædam ex omnibus rebus, v. 15. Alterum, nullum esse Corpus aded Solidum, quod non inania spatiola intercepta contincat, v. 23. Tertium, emissa corpuscula non omnibus rebus eadem ratione congruere, v. 20. Quartum, inania spatiola non uniusmodi circumscriptionis in rebus omnibus esse, quare nec eadem quibuslibet corpusculis accommodari, v. 17. His ita præmissis dicere aggreditur causam seu

modum quo Magnes Ferrum attrahit, Ferrumve ad Magnetem fertur. Is autem in eo consistit, ut effluant ex Magnete corpuscula, ex quo fiat, ut Aer circa Magnetem discutiatur, atque idcirco multa inania Spatiola creentur; Et quia, cum Ferrum collocatur intra discussi Aeris Sphæram, multum Inanis inter ipsum & Magnetem est interceptum, tunc evenit, ut in eam partem corpuscula Ferri liberius profiliant (nam omnium Corporum semina in vacuum spatium subito prorumpunt) ac versus Magnetem proinde ferantur, non possunt verò eò contendere, quin pelliciant simul coherencia, (Ferri autem semina sunt maximè implicita) atque idcirco totam Ferri Massam: v. 19. Interea verò, quia Ferrum tendit indiscriminatim fursum, deorsum, transversum, & in quæcumque obliquitatem, pro ut ad Magnetem appositum fuerit, docet non posse id fieri, nisi ratione inducti Vacui, in quod Corpora, alioquin deorsum solum prolabantia, indiscriminatim ab ictibus aliorum corporum protrudantur, v. 5.

908. *Quem Magneta vocant, &c.*) Vid. Bocharti Geog. Sa. par. Post. lib. I. cap. 38.

Hunc Homines Lapidem mirantur, quippe catenam 910
Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex se.

Quinque etenim licet interdum, plureisque videre

Ordine demisso, levibus jactarier auris,

Unus ubi ex uno dependet subter adhærens;

Ex alioque alius Lapidis vim, vinclaque noscit:

915

Usqueadeo permanenter vis pervaleat ejus.

Hoc genus in rebus firmandum 'st multa prius, quam

Ipsius rei rationem reddere possis:

Et nimium longis ambagibus est adeundum:

Quò magis attentas aureis, animumque reposco.

920

Principio, omnibus à rebus, quascunque videmus,

Perpetuò fluere, ac mitti, spargique necesse 'st

Corpora, quæ feriant oculos visumque laceessant:

Perpetuòque fluunt certis ab rebus odores,

Frigus ut à fluviis, Calor à sole, Ætus ab undis

925

Æquoris exesor mœrorum littora propter:

Nec varii cessant sonitus manare per Aureis.

Denique in Os falsi venit humor sæpe saporis,

Cùm mare versamur propter; dilutaque contra

Cùm tuimur misceri Absinthia, tangit Amaror:

930

Usqueadeo omnibus ab rebus res quæque fluenter

Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis:

Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi,

Perpetuò quoniam sentimus, & omnia semper

Cernere, Odorari licet, & sentire Sonorem.

935

Nunc omnes repetam quàm raro corpore sint res,

Commemorare, quod in primo quoque carmine claret.

Quippe etenim, quamquam multas hoc pertinet ad res

Noscere, cum primis hanc ad rem protinus ipsam,

Qua de differere aggredior, firmare necesse 'st

940

Nil esse in promptu, nisi mistum Corpus Inani.

Principio fit, ut in speluncis saxa superna

Sudent

913. *Auris.*) Alii, *Hamis*: Isti verò frustra; Neque enim ista voce hoc in loco uteretur Lucretius, qua ante versum, 1087. uti non debuit: neque *hamis* jactantur Annuli, at levi-

bus auris agitari quis nescit, qui vidit Annulos suspensos?

921. *Principio, omnibus, &c.*) Vid. lib. IV. v. 217.

Sudent humore, & guttis manantibu' stillent:
 Manat item nobis è toto corpore Sudor,
 Crescit barba, pilique per omnia membra, per artus: 945
 Diditus in venas cibus omneis, auget, alitque
 Corporis extremas quoque parteis unguiculofque.
 Frigus item transire per æs, calidumque vaporem
 Sentimus: sentimus item transire per aurum,
 Atque per argentum, cum pocula plena tenemus. 950
 Denique per dislepta domorum faxea voces
 Pervolitant, permanat Odos, Frigusque, Vaporesque
 Ignis: quin Ferri quoque vim penetrare suëvit,
 Undique qua circum corpus lorica coercet;

Morbi-

946. *Diditus.*) Sive *Diditur* legas, perinde est.

954. *Undique qua circum Corpus*, &c.) Ita aliquando *Lambinus*, viz. Penetrare suëvit vis morbida Ferrum ea parte, qua parte Lorica corpus undique circum coercet: id est, Morbus etiam Loricatum tentat, & corripit; neque Lorica, quæ totum Hominis corpus tegit & circumdat, arceere vim & causam morbi externam potest, quod minus in Corpus penetret: In iterata editione legit, *qua circum Corii lorica*, id est, qua parte circulum & ambitum corii, quod Lorice supponitur, & subjicitur, coercet. *Gifanius*, *Coli circum*. Coli autem circus, sive circulus, est Pectus. Venter, & latera; Vel potius *Colobi circum*, Nam *Colobium* ambebat Pectus, cui *Colobio* inducebatur insuper Lorica. *Salmasius*, *Epist.* 52. ita constituit,

— *Permanat odos, frigusque, vaporesque*

Ignis, qui *Ferri quoque vim penetrare suëvit.*

Denique, qua circum cæli lorica coercet

Morbida vis quacunque extrinsecus insinuat.

Postremo inquit quacunque, qua circum Cæli lorica coercet, id est, sub

Cæli tegmine, vel, ut alibi, quæ nos Cæli ambit amictus, morbida vis Corporibus insinuat. *Faber tandem*,

— *Quin ferri quoque vim penetrare suëvit,*

Undique quam circum corii lorica coercet,

Morbida vis quacunque extrinsecus insinuat.

Nam *Tempestatem Cælo, Terræque coortam*

Vel *Ferri natura timet, circumque fatiscit.*

Sensus erit, vi tempestatis Ferrum ipsum discuti & diffringi, non itaque debere tantoperè mirum videri, si per poros & meatus Lorice corio munitæ Morbida vis, sive pestilens & noxius Aër quandoque insinuetur. Nihil placeat; at quid addam vix habeo: Quid enim de *Loricato* Lucretius, quis enim unquam crediderit vim morbidam militis loricati loricam penetrare? Quid insuper de Cæli ambitu? Nugæ: imo Nihil. Igitur pro *Morbida Vis*, in v. 955. legatur *Fervida Vis*, & tum plana erunt omnia & perspicua, sæpe enim loricati milites, dum urbem expugnant, Pice, Sulphure, seu Aqua fervente aspersi vim fervidam loricas suas penetrantem senserunt. Hæc optimè conveniunt præcedentibus

Morbida vis quæcunque extrinsecus insinuatur.
 Et tempestates terra cœloque coortæ
 E cœlo emotæ terraque repente faciliunt,
 Quandoquidem nihil est, non raro corpore nexum.

955

Huc accedit, uti non omnia, quæ jaciuntur
 Corpora cunque ab rebus, eodem prædita sensu,
 Atque eodem pacto rebus sint omnibus apta.
 Principiò, Terram, Sol excoquit, & facit are.
 At glaciem dissolvit, & altis montibus altè
 Extructas ningueis radiis tabescere cogit,
 Denique cera liquefcit in ejus pòsta vapore,

960

Ignis item liquidum facit æs, aurumque resolvit:
 At coria, & carnem trahit, & conducit in unum.

965

Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni,
 At coria, & carnem mollit durata calore:
 Barbigeras. olealter eò juvat usque Capellas,
 Diffuat ambrosia quasi verò, & nectare tinctus:
 At nihil est, Homini fronde hac quod amarius extet.
 Denique Amaracinum fugitat Sus & timet omne
 Unguentum; nam, setigeris subus acre venenum'ft,
 Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
 At Contrà Nobis Cœnum teterrima cùm sit
 Spurcicies, eadem Subus hæc res munda videtur,
 Infatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

970

975

Hoc etiam superest, ipsa quam dicere de re
 Aggredior, quod dicendum priùs esse videtur.
 Multa foramina cùm variis sint reddita rebus,
 Dissimili inter se natura prædita debent
 Esse, & habere suam naturam quæque, viasque,
 Quippe etenim varii sensus Animantibus insunt,
 Quorùm quisque suam propriè rem percipit in se.
 Nam penetrare alià sonitus, aliaque saporem

980

985

Cerni-

bus, & sequentes versus mihi videor
 rectè explicare.

957. *Faciliunt.*) Discedunt, Lam-
 bipus; Mallem, Penetrant, & per-
 vadunt omnia.

965. *In ejus.*) Alii, *In Igni.*

977. *Res munda.*) Alii, *Hæc ju-
 cunda*, viz. Spurcicies, quæ lectio,

quicquid sentit *Lambinus*, ferri potest.

986. *Nam penetrare alià sonitus.* &c.)
 Sine omni judicio *Gifanius* in utraque
 editione scripsit *aliò*, *alioque*; cùm
 agatur de meando, penetrando, sub-
 eundo, unde mox legas, *per Saxa*,
per Lignum, *per Aurum*, & *meare vi-
 tro*, id est, *per Vitrum*. *Faber*.

Cernimus è fuccis, alià Nidoris odores,
 Propter diffimilem naturam, textaque rerum:
 Præterea manare aliud per Saxa videtur:
 Atque aliud per Ligna: aliud transire per Aurum: 990
 Argentoque foras aliud, Vitroque meare.
 Nam fluere hac Species, illac Calor ire videtur:
 Atque aliis aliud citius transmittere eadem.
 Scilicet id fieri cogit Natura viarum,
 Multimodis varians, ut paullò ostendimus antè. 995
 Quapropter benè ubi hæc confirmata atque locata
 Omnia constiterint nobis præpõsta, parata:
 Quod superest, facilè hinc ratio reddetur, & omnis
 Causa patefiet, quæ Ferri pelliciat vim.
 Principio, fluere è Lapide hoc permulta necesse' est 1000
 Semina, sive Æstum, qui discutit Aëra plagis:
 Inter qui Lapidem, Ferrumque 'est cunque locatus.
 Hoc ubi inanitur spatium, multusque vacefit
 In medio locus: extemplo primordia Ferri
 In vacuum prolapsa cadunt conjuncta, fit utque 1005
 Annulus ipse sequatur, eatque ita corpore toto.
 Nec res ulla magis primoribus ex elementis
 Indupedita suis arctè connexa cohæret,
 Quàm validi Ferri naturæ frigidus horror.
 Quò minùs est, mirum, quod paullò diximus antè, 1010
 Corpora si nequeunt de Ferro plura coorta
 In vacuum ferri, quin Annulus ipse sequatur:
 Quod facit & sequitur donec pervenit ad ipsum
 Jam Lapidem, cæcisque in eo compagibus hæsit.
 Hoc fit item cunctas in parteis, unde vacefit 1015
 Cunque

1000. *Principio, fluere è Lapide hoc, &c.*) Duobus modis vim Magneticam exposuit Epicurus, mirum verò alterum prætermisisse *Lucretium*, nisi fortè ille excidit è textu, ac potissimum cum versus sequatur, quibus non malè cohæret; cumque ea, quæ *Lucretius* magno apparatu præmittit, videantur esse illi, quàm superstiti accommodatiora; Si plura requiras, vid. *Gassendi Tom. II. pag. 125.* ubi multa invenies quæ *Epicuri doctrinam* illu-

strant.

1015. *Hoc fit item, &c.*) Quinque versus qui sequuntur ad explicationem modò propositam, quamvis id sentiat *Gassendus*, pertinere non existimo: ibi enim per semina è Ferro in locum vacuum ab effluviis Magnetis factum exsiliencia tota res agitur; In his autem versibus Corpora scilicet in Vacuum protruduntur: Ideoque cum sequentibus rectius conjungi possunt.

Cunque locus, sive ex transverso, sive superne,
Corpora continuò in vacuum vicina feruntur.

Quippe agitantur enim plagis aliunde, nec ipsa
Sponte sua fursum possunt consurgere in auras,

Huc accedit item, quare queat id magis esse: 1020

"Hæc quoque res adjumento, motuque juvatur:

Quòd simul à fronte est Anelli rarior Aër

Factus, inanitusque locus magis ac vacuatus;

Continuò fit, uti qui post est cunque locatus 1025

Aër, à tergo quasi provehat atque propellat.

Semper enim circum positus res verberat Aër.

Sed tali fit uti propellat tempore Ferrum,

Parte quòd ex una spatium vacat, & capit in se.

Hic, ubi, quem memoro, per crebra foramina Ferri 'st

Parvas ad parteis subtiliter insinuatus: 1030

Trudit & impellit, quasi Navim velaque Ventus.

Denique res omnes debent in corpore habere

Aëra, quandoquidem raro sunt corpore, & Aër

Omnibus est rebus circumdatus appositusque.

Hic igitur, penitus qui in Ferro 'st abditus Aër, 1035

Sollicito motu semper jactatur, eoque

Verberat Anellum dubio procul: & ciet intus

Scilicet: atque eòdem fertur, quo præcipitavit

Jam semel, & quamquam in partem conamina sumsit.

Fit quoque ut à Lapide hoc Ferri natura recedat 1040

Inter-

1020. *Hac accedit item, &c.*) Contendit motum Ferri adjuvari ab Aëre, ob continuam quandam istius motionem agitationemque: Et primùm quidem, v. 12. ab Aëre exteriore, qui cùm semper urgeat, & urgeat vehementius quàm ex parte copiosior est, non possit non impellere Ferrum in quam partem est parcior seu inanior, utpote versus ipsum Magnetem. Deinde, v. 8. etiam ab interiore, qui pari ratione, cùm semper agitet, commoveat, compellat, non possit non indere motum in quam partem spatium est inanius redditum.

1021. *Hæc quoque res adjumento.*) Hic versus mihi suspectus est, longè

enim abest ab elegantia Lucretiana, atque eo detracto nihil de sententia decedit: *Lambinus*. *Palmerius* legit, *Molimento*.

1030. *Parvas.*) Alii, *Primas*, *Pri-vas*, & *Pronas*.

1040. *Fit quoque ut à Lapide hoc, &c.*) Adnotat *Gassendus*, videri *Lucretio* perspectum fuisse id experimentum; quo Magnes Ferrum interdum manifestè repellit, videturve repellere: Scilicet, deprehensum esse in Magnete duas quasdam oppositas partes (Polos jam vulgò dicimus, alterum Boreum, alterum Austrinum) quarum uni si admoveatur unum Fer-
reæ acús extremum, trahatur ab illa, &

Interdum, fugere, atque sequi consuecta vicissim.
 Exultare etiam Samothracia ferrea vidi:
 Et ramenta simul Ferri furere intus ahenis
 In Scaphiis, lapis hic Magnes cum subditus esset:
 Usqueadeo fugere à Saxo gestire videtur. 1045
 Ære interposito discordia tanta creatur,
 Propterea, quia nimirum prius æstus ubi Æris
 Præcepit, Ferrique vias possedit apertas;
 Posterior Lapidis venit æstus, & omnia plena
 Invenit in Ferro: neque habet quâ tranet, ut antè. 1050
 Cogitur offensare igitur pulsareque fluctu
 Ferrea texta suo; quo pacto respuit ab se,
 Atque per Æs agitat, sine eo quæ sæpe resorbet.
 Illud in his rebus mirari mitte, quod æstus
 Non valet è Lapide hoc alias impellere item res: 1055
 Pondere enim fretæ partim stant, quod genus Aurum:
 Ac partim Raro quia sunt cum corpore, ut æstus
 Pervolet intactus, nequeunt impellier usquam;
 Lignea materies in quo genere esse videtur.
 Inter utraq; igitur Ferri natura locata, 1060
 Æris

& si idem extremum postea admoveatur alteri, ab illa refugiat, repellique appareat; cum & aliunde oppositum ab ista trahatur, ab illa refugiat: At nimis sibi indulget vir ille magnus, nihil enim in his versibus proponitur de Fuga Ferri, quod per sequentia exempla non satis declaratur. Sæpe autem vidit *Lucretius* minutos annulos, & ramenta Ferri in vase æneo posita subsultare, cum Magnes vas istud æneum subtilis contineret; & persuasus causam esse in Corpore æris interposito, (cum interposito tamen vitreo, ligæo, lapideo, quovis alio, haud secus contingat) ita causam exinde reddit, quod emissis quoque ex ære in frustula & ramenta Ferri corpusculis, spatiosa Ferri iis sic compleantur, ut accedentia deinceps corpuscula Magnetica per æs trajecta ubi ea occupata comperiunt,

subagitant, & quo possunt nisu propellant. v. 14.

1042. *Samothracia Ferrea.*) Annuli Ferrei, pervii & cassi; Olim Flamen Dialis gestabat, *Annulo nisi pervio castoque ne utitor*: Demum Servi, & Plinii ætate, *Servitia jam ferrum auro cingunt, alia per sese mero auro decorant, cujus licentiæ origo nomine ipso in Samothrace id institutum declarat*: Plin. Nat. Hist. l. XXXIII. cap. 1.

1044. *Scaphiis.*) Valis à forma scaphæ.

1054. *Illud in his rebus, &c.*) Quæri potest, quare Magnes non peræquè subagitet propellatque ramenta cæterorum corporum: id fieri causatur, v. 9. quod vel sint graviora quam ut propelli valeant, vel, si sint leviora, laxiora quoque sint, ita ut Magnetis corpuscula per illa liberè transirent.

Æris ubi accepit quædam corpuscula: tum fit,
Impellant ut eam Magnesi femina saxi.

Nec tamen hæc ita sunt aliarum rerum aliena,
Ut mihi multa parum genere ex hoc suppeditentur,
Quæ memorare queam inter se singlariter apta.

1065

Saxa vides primùm sola coalescere Calce:
Glutine materies Taurino ita jungitur una,
Ut vitio venæ tabularum sæpius hiscant,
Quàm laxare queant compages taurea vincla.

1070

Vitigeni latices in Aquai fontibus audent
Misceri, cum Pix nequeat gravis, & leve Olivum:
Purpureusque colos Conchyli mergitur unà
Corpore cum Lanæ, dirimi qui non queat usquam:
Non si Neptuni fluctu renovare operam des:

1075

Non, mare si totum velit eluere omnibus undis.
Denique res Auro Argentum concopulat unà,
Ærique æs Plumbo fit uti jungatur ab albo.

Cætera jam quàm multa licet reperire? quid ergo?

Nec tibi tam longis opus est ambagibus usquam,
Nec me tam multam hic operam consumere par est:
Sed breviter paucis restat comprehendere multa.

1080

Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra,
Ut cava convenient plenis hæc illius, illa

Hujus.

1062. *Magnesi Semina saxi.*) Alii,
Magnesi flumina Saxi: Alii, *Magne-*
sia flumina saxi.

1063. *Nec tamen hæc ita sunt, &c.)*
Hactenus de Ferri motu ad Magne-
tem, aut ejusdem à Magnete fuga;
quod ad ipsam adhæSIONem attinet,
par est quoque inter alias res consen-
sus, quippe quæ una tantum certaque
re copulari, & connecti possunt. Si
verò ipsum modum adhæSIONis requi-
ras, in extremis partibus Magnetis
Hamos, in extremis partibus Ferri
Annulos concipe, & nihil ampliùs in-
quires. v. 25.

1067. *Glutine taurino.*) Glutinum
præstantissimum fit ex Auribus Tau-
rorum, & Genitalibus: Plinius, Nat.

Hist. lib. XXVIII. cap. 17.

1076. *Denique res auro argentum,*
&c.) Faber,

Denique res Auro non Aurum copu-
lat una.

rectè quidem, Aurum Auro conjun-
gitur, ut Æs Æri, versu sequenti:
Non tamen rejicienda est vulgata Le-
ctio, nam supra Aqua miscetur Vino,
&c. Vid. Plin. Nat. Hist. lib. XXXIII.
cap. 5.

1078. *Quid ergo?*) Quasi dicat,
Num me idcirco hoc loco ea omnia
referre oportet? *Lambinus.*

1083. *Hujus Cava illius plenis.*) Id
est, Hujus corporis cavitates, solidis
illius corporis & prominentibus cor-
pusculis.

Hujusque : inter se junctura horum optima constat.
Est etiam, quasi ut annellis, hamisque plicata
Inter se quædam possunt coplata teneri :

1085

Quod magis in Lapide hoc fieri Ferroque videtur.

Nunc, ratio quæ sit Morbis, aut unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
Morbida vis Hominum generi, Pecudumque catervis, 1090
Expeditam. Primum multarum semina rerum
Esse supra docui, quæ sint vitalia nobis :

Et contrà, quæ sint morbo, mortique, necesse est
Multa volare; ea cum casu sunt fortè coorta,
Et perturbarunt cælum, fit morbidus Aer.

1095

Atque ea vis omnis Morborum, pestilitalque,
Aut extrinsecus, ut nubes nebulæque supernæ
Per cælum veniunt, aut ipsa sæpe coorta
De terra surgunt, ubi putrorem humida nacta est,
Intempestivis Pluviisque, & Solibus icta.

1100

Nonne vides etiam cœli novitate, & aquarum
Tentari, procul à patria quicumque domoque
Adveniunt? Ideo quia longè discrepat Aer.
Nam quid Britannum cælum differre putamus,

Et

1086. *Coplata.*) Copulata, ut Gu-
bernaclum.

1088 *Nunc, ratio quæ sit Morbis,*
&c.) Unica remanent irati Numinis
iudicia, Morbi Epidemii & Pestes;
Si verò nihil in his admirabile & di-
vinum, actum erit de Providentia :
Ut Pestis ratio explicetur non longis
ambagibus opus est: Quippe ut in
Universo multa sunt corpuscula Ho-
minibus reliquisque Animalibus salu-
bria, ita plurima noxia & lethifera:
Quandocumque hæc noxia corpuscula,
sive per Cælum intromissa, sive è
Terris surgentia Aërem replerunt,
morbidus fit iste Aer, & inde Pestis
in viscera Hominum ingressus, v. 13.
Si peregrina hæc corpuscula rejicias,
Aërem ipsum excute, atque in illo
tanti mali cladisque originem inve-
nies: Nam diversarum regionum di-

versus Aer, inde qui sanus Indigenis,
Advenis ipique inassuetis insaluber.
v. 11. Inde etiam Morbi quibusdam
regionibus peculiare, v. 5. Jam ve-
rò alterius regionis Aer in alteram fe-
ratur; sequatur, necesse est, totius
Cœli corruptio, v. 6. Inde Fontes,
Herbæ inficiuntur, vel demum ipso
Aer corruptus enecat, v. 13. Hanc
disputationem demum confirmat Lu-
cretius exemplo memorabilis illius Pe-
stis, quæ vigente bello Peloponnesia-
co Athenis contigit, & quàm fusè
describit, v. 149.

1103. *Discrepat Aer.*) Alii, *Discre-*
pitant res, ineptè.

1104. *Britannum Cælum.*) Ut apud
Horat. *Italum Cælum: Diu patriis,*
Italoque Cælo. Lambinus tamen legit,
Nam quid Britanno cælo differre
putamus

Id

Et quod in Ægypto'ſt, quà mundi claudicat Axis? 1105
 Quidve quod in Ponto'ſt differre à Gadibus, atque
 Uſque ad nigra virùm, percoſtaque ſæcla calore.
 Quæ cùm quatuor inter ſe diverſa videmus,
 Quatuor à ventis, & cœli partibus eſſe,
 Tum color & facies hominum diſtare videntur 1110
 Largiter, & morbi generatim ſæcla tenere.

Eſt Elephas morbus, qui propter flumina Nili
 Gignitur Ægypto in media, neque præterea uſquam.

Atthide tentantur Greſſus, Oculique in Achæis
 Finibus, inde aliis alius locus eſt inimicus 1115
 Partibus, ac membris: Varius concinnat id Aër.

Proinde ubi ſe Cœlum, quod nobis fortè alienum'ſt,
 Commovet, atque Aër inimicus ſerpere cœpit:
 Ut nebula, ac nubes paullatim repit, & omne
 Quà graditur, conturbat, & immutare coaſtat. 1120
 Fit quoque, ut in noſtrum cùm venit denique cœlum,
 Corrumpat, reddatque ſui ſimile atque alienum.

Hæc igitur ſubitò clades nova, peſtilitaſque,
 Aut in aquas cadit, aut fruges perſidit in ipſas,
 Aut alios hominum paſtus, pecudumque cibatus: 1125
 Aut etiam ſuſpenſa manet vis Aère in ipſo:
 Et cùm ſpiranteis miſtas hinc ducimus auras,
 Illa quoque in corpus pariter forbere neceſſe'ſt.
 Conſimili ratione venit Bubus quoque ſæpe
 Peſtilitas, etiam pecubus balantibus ægror. 1130
 Nec refert utrum nos in loca deveniamus
 Nobis adverſa, & cœli mutemus amiſtum:

An

Id quod in Ægypto eſt. —

Codices conſtanter *Britannia*, unde
 Faber *Britannidæ*: Græci enim inſu-
 las illas omnes *Ἰνδιανῶν* vocant.

1105. *Claudicat Axis.*) Sæpe Lu-
 cretius *Claudicat*, pro *Deſcit*: *Qua*
Mundi claudicat Axis, id eſt, qua
 parte Axis, ſeu Polus Arcticus, qui
 nobis ſublimis ſemper apparet, illis
 eſt depreſſus; ſeu qua parte Mundus
 inclinatus eſt ad oram nobis ignotam,
 quam Græci *ἀνταόρα* vocant, noſtro

Axis contrariam: Eſt autem hæc pars
 Meridionalis, ſeu Australis. *Lambi-*
mus.

1112. *Eſt Elephas.*) *Elephantia*, &
Elephantiaſis dicitur, & alii aſſerunt
 hunc Morbum infeſtare tantùm in-
 colas Ægypti qui de Nilo bibunt:
 At Celfus, lib. III. cap. 25. Ignotus
 penè in Italia, in quibuſdam regio-
 nibus frequentiffimus eſt morbus;
 vide plura.

1132. *Cæli amiſtum.*) Alii, *Cælum*
ami-

An cœlum nobis ultrò natura cruentum
Deferat, aut aliquid, quo non consuevimus uti :
Quod nos adventu possit tentare recenti.

1135

Hæc ratio quondam morborum, & mortifer æstus.
Finibu' Cecropiis funestos reddidit agros,
Vastavitque vias, exhaustit civibus urbem.
Nam penitus veniens Ægypti è finibus ortus,
Aëra permensus multum, camposque natanteis,
Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
Inde catervatim morbo mortique dabantur.

1140

Principiò, caput incensum fervore gerebant :
Et duplicibus oculos suffusa luce rubenteis.

1145

Sudabant etiam fauces intrinsecus atro
Sanguine, & ulceribus vocis via septa coibat;
Atque animi interpret manabat lingua cruore,
Debilitata malis, motu gravis, aspera tactu:
Inde, ubi per fauces pectus complerat, & ipsum
Morbida vis in cor mœstum confluxerat ægris:

1150

Omnia

amicum: Et in sequenti versu *Inimicum*. aut *Corruptum* pro *Cruentum*, sed jam occupatus sum, nec sequar.

1136. *Hæc ratio quondam, &c.*) Sequitur, Pestis, quæ Athenas olim vastavit, Descriptio è secundo Thucydidis libro, & tertio Hippocratis de Morbis Popul. desumpta; Quam adeò feliciter expressit, ut, Macrobio judice, Sat. lib. VI. Cap. 2. Virgilius, Georg. 3. certè Ovidius, Met. 7. habuerit quem imitaretur.

1136. *Hæc ratio morborum, &c.*) Pestis, viz. ab Aëre alieno ortus, *Mortifer æstus*, Alii, *Aër*, sed *Æstus* olim *Macrobius*.

1139. *Nam penitus veniens, &c.*) Ἡρόδοτος ὁ πρῶτος, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ, καὶ ἐς Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης κατέβη, καὶ ἐς τὴν Βασιλίαν γῆν τὴν ποταμῶν, ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαιπναιῶς ἐπέστη. Thucydides.

1143. *Principiò, caput incensum, &c.*) Πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι

ἰχυραὶ, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρήματα, καὶ φλόγῳσις ἐλάμψαν: Idem Thucydides.

1144. *Suffusa luce.*) Viz. Orbibus Oculorum sanguine suffusis.

1145. *Sudabant etiam, &c.*) Καὶ τὰ ἐντός, ἥτις φάρυγξ, καὶ ἡ γλῶττα εὐθύς αἱματώδη ἦν. Thucyd.

1149. *Inde, ubi per fauces pectus, &c.*) Καὶ ἐν τῷ ποταμῷ χρόνῳ κατέβαν ἐς τὰ ἐκθῆ ὁ πόντος μετὰ βελχὸς ἰχυρῶν, καὶ ὅποτε ἐς τὴν καρδίαν ἐπρήξαιεν, ἀνιερθεῖ τε αὐτῇ καὶ ἀποκαθάρσεις χολεῆς πᾶσαι, ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ἀνομασμέναι εἰσιν, ἐπέστησαν. E quibus intelligere possumus quid velint ista, *Omnia Vitæ claustra lababant, &c.*) Sequebatur, viz. omnium Intestinatorum convulsio, atque inde excretiones cum torminibus.

1150. *In cor.*) Stomachum: Schol. ad Thucyd. Οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὸν γαστρὸν καρδίαν ἐκάλεον, καὶ καρδιόγμον τὸν πόνον τῷ γαστρῷ.

Omnia tum verò vitai claustra lababant.
 Spiritus ore foras tetrumolvebat odorem,
 Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.
 Atque animi profum vires totius, & omne
 Languēbat corpus, lethi jam limine in ipso. 1155
 Intolerabilibusque malis erat anxius angor
 Affiduē comes, & gemitu commissa querebra,
 Singultusque frequens noctem persæpe, diemque,
 Conripere affiduē nervos & membra coactans,
 Dissolvebat eos, defessos antè, fatigans. 1160
 Nec nimio cuiquam posses ardore tueri
 Corporis in summo summam fervescere partem:
 Sed potiùs tepidum manibus proponere tactum,
 Et simul ulceribus quasi inustis omne rubere
 Corpus, ut est per membra Sacer cùm diditur ignis. 1165
 Intima pars homini verò flagravit ad ossa:
 "Flagravit stomacho flamma, ut fornacibus intus,
 Nil adeo posset cuiquam leve, tenueque membris
 Vertere in utilitatem: ad ventum & frigora semper

In

1152. *Spiritus ore foras.*) Duos hos
 versus suo loco emotos verfui 1129.
 subjungendos esse cenfeo; Ita enim
 Thucydides, καὶ πνεῦμα ἄτοπον, καὶ
 δυσωδὲς ἡσίου: Et deinde meliùs con-
 veniunt omnia, pressiusque declara-
 tur Thucydidis narratio.

1156. *Intolerabilibusque, &c.*) Thu-
 cyd. καὶ αὐταὶ (viz. ἀποκαθάρσεις,
 modò memoratæ) κατὰ ταλαιπωρίας
 μεγάλης. Schol. ταλαιπωρίας μεγά-
 λης, τῆς δυσεντερίας δηλοῦσι. Atque
 ita forsitan ipse Thucydides, sed latior
 vocis istius apud Lucretium acceptatio,
 & tam Animi anxietatem quàm inte-
 stinorum tormina significat.

1158. *Singultusque frequens.*) Λύγξ
 τε τοῖς πλείοσι ἐνίπνιτι κινή, σπασμὸν
 ἐνδιδέσσει ἰσχυρὸν. Thucyd. Lambinus
 legit λύγξ πυκνή, propter vocem Fre-
 quens: At verò λύγξ ipsa est singul-
 tus frequens: Istum autem Singul-
 tum, qui καὶ δicitur, (alius autem
 πλήρης) Convulsiones maximè se-

quantur.

1161. *Nec nimio cuiquam, &c.*)
 Καὶ τῷ μὲν ἔχοντι ἀντομένην σῶμα ἐκ
 ἀγαν θερμὸν ἢ, ἔτε χλωρόν, ἀλλ' ὁ-
 πέρουθροιο πελιδνόν, φλυκταίναις μικραῖς
 καὶ ἑλκυσιν ἐξηθηκός. Thucyd.

1165. *Sacer Ignis.*) Ejus, viz. ge-
 neris, quod est subrubicundum, aut
 mistum ex pallore & rubore; exa-
 speratumque per pustulas continuas,
 quarum nulla altera major est, sed
 plurimæ perexiguæ: Celsus, lib. V.
 cap. 28.

1166. *Intima pars Homini, &c.*)
 Τὰ ὃ ἐντὸς ἕως ἐκείνου, ὥστε καὶ
 τὰς πάντων λεπτῶν ἰματίων καὶ συνδόνων
 τὰς ἐκίχουσας, μὴτ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν
 ἀνέχιδται. Thucyd.

1166. *Ad Offa.*) Alii, *Adeſa*: Qui-
 dam insuper rejiciunt verſum sequen-
 tem.

1168. *Nil adeo posset.*) In sequenti
 verſu τὸ Vertere est abſolutum, ut
 sæpe aliàs; Alii, *Verti in Utilitatem.*

In fluvios partim gelidos ardentia morbo
Membra dabant, nudum jacentes corpus in undas.
Multi præcipites lymphis putealibus altè
Inciderunt, ipso venientes ore patente.
Infedabiliter sitis arida corpora mersans

1170

Æquabat multum parvis humoribus imbrem.

1175

Nec requies erat ulla mali, defessa jacebant
Corpora, mussabat tacito Medicina timore,
Quippe patentia cùm totas ardentia nocteis
Lumina versarent oculorum expertia fomno,
Multaque præterea mortis tum signa dabantur,
Perturbata Animi mens in mœrore, metuque,
Triste supercilium, furiosus voltus, & acer,
Sollicitæ porro plenæque sonoribus aures,
Creber spiritus, aut ingens, raròque coortus,
Sudorisque madens per collum splendidus humos.
Tenuia sputa, minuta, croci contincta colore,
Salsaque per fauceis raucas vix edita tussi:
In manibus verò nervi trahier, tremere artus:
A pedibusque minutatim succedere frigus

1180

1185

Non

1170. In fluvios partim, &c.) Ἡ δὲ τὰ ἐν τοῖς ὑδασι ψυχρὰν σφᾶς αὐ-
τὴν ῥίπναι, καὶ πολλοὶ ἰδρυταὶ ἐς φρί-
τα τῷ δὲ ψυχρῷ σωπαῖν συνιόντες, καὶ
ἐν τῷ ὁμοίῳ καθίσθαι τὸ τε πλῆθος, καὶ
ἐλαττωσάμενοι.

1174. Infedabiliter sitis arida corpo-
ra mersans.) Legendum videtur,

Infedabiliter sitis arida corpora ve-
rans.

Ita certè ratio suadet, & illud *Infedabiliter*, quod cum *Mersans* non bel-
lè concinit: *Faber*: Vereor ut id pro-
bet *Faber*, & hæc quidem scripsit
versuum præcedentium immemor;
quòd si considerasset *Ægros* in undas
insilientes, vocem *Mersans* probasset.

1175. *Æquabat multum*, &c.) Effi-
ciebat, ut quantumvis larga Aquæ
copia pro nimia siti æstuantium cor-
porum exigua videretur.

1176. *Nec requies*, &c.) Καὶ ἡ

ἀσπασία τῷ μὴ ἀσπάζεσθαι, καὶ ἡ ἀγρυ-
πνία ἐνέκλειτο διαπαντός.

1177. *Mussabat tacito*, &c.) Ita
novum & inusitatum Morbi genus
fuit, ut Medici incerti quid agerent,
dubia quædam sed plena timoris mur-
mura mitterent. Thucyd. ὁ γὰρ Ια-
τροὶ ἤρχον τὸ πρῶτον θρασυμένους ἀ-
νοίαν.

1180. *Multaque præterea*, &c.)
Versus 14. inferuntur non à Thucy-
dide desumpti, quos præclaros licet
& insignes, si ideò rejiceremus, (nam
Poeta Historici fidissimus Interpres)
non est quòd aliquis irascatur; sed
quoniam sunt digni *Lucretio*, admit-
tantur.

1183. *Sollicitæ porro*.) Aures sono-
ribus, ut Mentis curis plenæ *sollicitæ*
dicuntur.

1184. *Aut ingens*.) Alii, *Ac Ingens*,
frustra.

Non dubitabat, item ad supremum denique tempus 1190
Compressæ nares, nasi primoris acumen

Tenue, cavati oculi, cava tempora, frigida pellis,

Duraque, inhorrebat rictum, frons tenta minebat:

Nec nimio rigida post strati morte jacebant:

Octavoque ferè candenti lumine solis, 1195

Aut etiam nona reddebant lampade vitam.

Quorum si quis (ut est) vitarat funera lethi,

Ulceribus tetris, & nigra proluvie alvi;

Posteriùs tamen hunc tabes lethumque manebat:

Aut etiam multus capitis cum sæpe dolore 1200

Conruptus sanguis plenis ex naribus ibat:

Huc hominis totæ vires corpusque fluebat.

Profluvium porro qui tetri sanguinis acre

Exie-

1191. *Nasi primoris.*) Tacitus, *In primori Acie*: Et Aulus Gellius, lib. I. Cap. 18 Varro in primore libro scriptit de ratione vocabulorum scitissimè.

1193. *Inhorrebat rictum.*) Lucretius, lib. V. v. 1063.

— *Magna molossus*

Mollia ricta fremunt. —

1193. *Frons tenta minebat.*) Id est, *Imminebat*, Lambinus, ut suprà, *Inclinata minent*, &c. Alii, *Meabat*: Id est, *Fluebat*: Absurdè. Nam res tentæ non fluunt. Leg. igitur: *Micabat*. Hippocrates, *δῆμα περὶ τὸ μέτωπον σκληρὸν τε, καὶ παρατιταμένον* Celsus, lib. II. cap. 6. *Cutis circa frontem dura, & intentata*. Forfan etiam legi potest, *Minabat*: Ut enim Veteres *Minito*, ita forfan, *Mino*: Nisi alicui placeat, *Manebat*, id est, *Erat*. Rutgerlius denique, *Inhorrescens rictum Frons tenta minabat*.

1194. *Nec nimio rigida, &c.*) *Δυσθρίζοντο αἱ πλεῖστοι ἰσχυαῖοι καὶ ὀδονταῖοι ὑπὸ τῇ ἰσχύϊ καὶ ὀδύϊ.* Thucid. Lucretius autem, *Oliavo aut Nono die*.

1197. *Quorum si quis, u. est, &c.*) *Εἰ διαφύγοιεν ἐκικαλιόμην τῷ νοσήματι ἢ ἐν τῇ καλῷ, καὶ ἰλαστίως τε*

αὐτῇ ἰσχυρῶς ἰγγυνομένης, καὶ διαρροίας αἵμα ἀκράτη ἐπιπιπίσεως, οἱ πολλοὶ ὑστερον διὰ τῆς ἀδυνάμειας διαθνήσκοντο. Thucyd.

1198. *Nigra proluvie Alvi.*) vid. 1203. *Tetri sanguinis acre profluvium.* Thucyd. *διαρροίας ἀκράτης* (sive ἀκράτους legas, perinde est: At *διαρροίαν ἀκράτην* non sincerum & purum, sed vehemens, & immoderatum) Alvi profluvium interpreteris *ἐπιπιπίσεως*.

1200. *Aut etiam multus capitis, &c.*) Tres sequentes versus in Thucydide ne quæras, neque enim obscure, quod vult Lambinus, exprimuntur: Atque ideo additos crediderim, ut *Acre profluvium tetri Sanguinis* explicetur.

1202. *Huc Hominis, &c.*) Huc Faber, id est, ea parte per nares scilicet.

1203. *Profluvium porro, &c.*) *Διέξαι δὲ διὰ παντός τῃ σώματι ἀνθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἰδρῶτι κακόν.* v. 1143. *Principio caput incensum, &c.* καὶ εἰς τὴν ἐκ τῶν μεγίστων (κινδύνων δηλονότι, Schol.) περιγίνοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτῷ ἐπιστήρικται, κατίσκηπτε γὰρ καὶ

Exierat, tamen in nervos huic morbus & artus
Ibat, & in parteis genitales corporis ipsas.

1205

Et graviter partim metuentes limina lethi

Vivebant ferro privati parte virili:

Et manibus sine nonnulli pedibusque manebant

In vita tamen, & perdebant lumina partim:

Usqueadeo mortis metus his inceſſerat acer.

1210

Atque etiam quosdam cepere oblivia rerum

Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.

Multaque humi cū inhumata jacerent corpora supra

Corporibus, tamen alituum genus atque ferarum

Aut procul abſiliebat, ut acrem exiret odorem:

1215

Aut, ubi guſtārat, languebat morte propinqua.

Nec tamen omnino temerè illis ſolibus ulla

Comparebat avis, nec noctibus ſæcla ferarum

Exibant ſylvis: Languebant pleraque morbo,

1220

Et moriebantur; cū primis fida canum vis

Strata viis animam ponebat in omnibus ægram.

Extorquebat enim vitam vis morbida membris.

Incomitata rapi certabant funera vaſta:

Nec ratio remedi communis certa dabatur:

Nam

κὴ εἰς τὰ Ἀἰδοῖα, κὴ εἰς ἄκρας χεῖρας, κὴ πόδας· κὴ πολλοὶ τρισεκόμιοι τῶν διίφυγον, ἵσσι δὲ οἱ κὴ τῶν οφθαλμῶν· Thucyd.

1204. Exierat profluvium Sanguinis.) Sic v. 1215.

— Acrem exiret odorem.

& lib. v.

— Exibant dentis adactius

Junenata. virgilius,

Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.

1211. Atque etiam quosdam, &c.)

Τὲς δὲ κὴ λήθη ἱλάμενοι παρατυχία ἀνασάντας (υγμάναντας, Schol.) τῶν πάντων οὐκίως, κὴ ἡγήσαν· σφᾶς τε αὐτὲς, κὴ τὲς ἰωιτηδῆεις. Thucyd.

1213. Multaque humi cūm cām, &c.) Τὰ ὄρεα, κὴ τετραπόδα, ὅσα ἀνθρώπων ἀπτεῖλαι πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων, ἢ ἢ προσέει, ἢ γινώσκοντα διαφθεῖρετο. Thucyd.

1217. Nec tamen omnium, &c.)

Τεκμηρίον δὲ, (viz. modo dicta vere esse) τῶν μὲν τοῦτων ὀρνέων ἐπίλειψις σαφὲς ἐγένετο, κὴ ἐκ ἐνερῶντο ἔτε ἄλλως, ἔτε περὶ τοῦτων ὕδιν. Thucyd.

1217. Solibus.) viz. Diebus: Macrobius olim Sedibus, at vocis Noctibus in sequenti versu melius respondet vox Solibus, quamvis Alii legant, Noxia sæcla ferarum.

1220. Cum primis fida canum vis, &c.) Οἱ δὲ κυνες μᾶλλον αἰσθητὴν παρεῖχον τῇ ἀποβαίσει διὰ τὸ συνδιατάσθαι. Thucyd.

1223. Incomitata rapi, &c.) Non agnoscit Thucydides.

1224. Nec ratio remedi, &c.) Ἐπεὶ τὸ ὕδιν κατῆγε ἱάμα, ὡς εἰπῶν ὅτι χρῆν προσφέρειν ἀφελῆν, τὸ γὰρ τῷ ἐνυπνίῳ, ἄλλοι τὲτε ἔβλαψεν. Thucyd.

Nam quod alis dederat vitaleis Aëris auras
Volvere in ore licere, & cœli templa tueri:
Hoc aliis erat exitio, lethumque parabat.

1225

Illud in his rebus miserandum & magnopere unum
Ærumnabile erat, quòd, ubi se quisque videbat
Implicitum morbo, morti damnatus ut esset,
Deficiens animo mœsto cum corde jacebat
Funera respectans, animam & mittebat ibidem.

1230

Idque vel in primis cumulabàt funere funus:
Quippe etenim nullo cessabant tempore apisci
Ex aliis alios avari contagia morbi:

1235

Nam quicunque suos fugitabant visere ad ægros,
Vitæ nimium cupidi, mortisque timentes,
Pœnibat paullò post turpi morte malaque
Desertos, opis experteis, incuria mactans,
Lanigeras tanquam pecudes, & bucera sæcla.

1240

Qui fuerant autem præstò, contagibus ibant,
Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,
Blandaue lassorum vox multa voce querelæ.
Optimus hoc lethi genus ergo quisque subibat:
Inque aliis alium populum sepelire suorum
Certantes, lacrymis lassi luctuque redibant.

1245

Inde

1225. *Aëris auras volvere, &c.*) Uno verbo *Volvere* est. Faber: *Cœli templa tueri*: Virgilius, *Æn.* 4.

— *Tædet cœli convexa tueri.*

1228. *Illud in his rebus, &c.*) *Διυότατοι δὲ πάντες ἐν τῇ κακῇ ἢ τῇ ἀθυρίᾳ, ὅποτε τις αἰσθόιτο κάμνον, πρὸς γὰρ τὸ ἀνάσσειν εὐδὺς τεράπονται τῇ γνώμῃ πολλῶν μάλῃσι προέιντο σφῶς αὐτῶς, καὶ ἐκ ἀντιείχον.* Thucyd.

1230. *Morti damnatus ut esset.*) *Ut esset, Quasi foret jam. Orco addictus.*

1233. *Idque vel imprimis, Ocho sequentes versus obliquius:* Thucyd. *Ἐντερον ἀφ' ἑτέρου θρασυρίας ἀναπιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα ἐθησκαζόμενοι, τὸν πλείστον φθόρον τῶτο ἠνέποιον. Ἐπεὶ γὰρ μὴ θύλοισι διδάττες ἀλλήλοις προσίνασι, ἀπώλυντο ἰσχυροί, καὶ εἰσιπῶσι πολλοὶ ἰκανῶσθαι ἀπερίεσσι τῷ*

θρασυτέρῳ. Rectius autem mutetur horum versuum ordo.

Quippe etenim nullo, &c.

Ex aliis alios avari, &c.

Idque vel imprimis cumulabat, &c.

1238. *Pœnibat.*) Punibat, Ita *Muri*: &c.

1241. *Qui fuerant præsto, &c.*) *Ἐπεὶ τε προσίοντες διαφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τὴ μεταποιούμενοι, αἰσχύνει γὰρ ἡφισθαι σφῶν αὐτῶν, εἰσιόντες παρὰ τὰς φίλας.*

1246. *Inque aliis alium, &c.*) *Faber, Inque aliis alium, &c.* Verborum enim consecutio hæc esse debuit. *Alius in aliis, Alius porro in aliis populum, seu ingentem multitudinem suorum necessariorum, familiarum sepelire certantes, lacrymis lassi luctuque redibant.* Breviter Thucyd. *Ἐπεὶ καὶ τὰς (πρὸς τὰς, Schol.) εὐφύεσσι τῶν ἀ-*

πολεμ.

Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur:
Nec poterat quisquam reperiri, quem neque morbus,
Nec mors, nec luctus tentaret tempore tali.

Præterea, jam pastor, & armentarius omnis, 1250

Et robustus item curvi moderator aratri,
Languēbant, penitusque casis contrusa jacebant
Corpora, paupertate & morbo dedita morti.

Exanimis pueris super exanimata parentum
Corpora nonnunquam posses retroque videre 1255

Matribus, & patribus natos superedere vitam:

Nec minimum partim ex agris ægroris in urbem
Confluxit, languens quem contulit Agricolarum
Copia, conveniens ex omni morbida parti.

Omnia complebant loca tectaue quò mage eos tum 1260

Confertos ita acervatim mors accumulabat.

Multa siti prostrata viam per, proque voluta

Corpora silanos ad aquarum strata jacebant,

Interclusa anima nimia ab dulcitudine aquarum.

Multaque per populi passim loca prompta, viasque; 1265

Languida semianimo tum corpore membra videres,

Horrida pædore, & pannis cooperta perire

Corporis inluvie: Pellis super ossibus una,

Ulceribus

πονηροτάτους τελευτῶντες καὶ οἱ ὀκείοι
ἐξικαμένοι, ὑπὸ τῇ πολλῇ κακῇ νικώ-
μενοι.

1252. *Casis contrusa.*) Rure, viz.
Suprà, funestos reddidit agros: Et
Lambinus frustra adducit ista Thu-
cyd. verba, ἐν καλύψαις διαστρω-
μένων.

1257. *Nec minimum partim, &c.*)
Melius, *Nec minimam partem ex
agris ægroris in urbem:* Ita, v. 1130.
Fecibus balantibus ægron. Ἐπίσης δ'
αὐτὸς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πό-
νῳ, καὶ ἡ ἐνυχομιδή ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς
τὸ αὖ, καὶ ἢ ἥσαν τὸς ἐπελθόντας,
οἰκίῳ γὰρ ἢ ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἐν
καλύψαις πυρραῖς ὡς ἔτι διαστρω-
μένων ὁ φθόρος ἐγγίγντο ὑδρὶ κόσμῳ
ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐκ ἀλλήλοισιν ἔκειντο.
Thucyd.

1260. *Quò mage eos tum confertos.*)

Lambinus. Alii, *Quò magis æstu
confectos:* Utraque lectio ex ipsis
Thucyd. verbis modò adductis pro-
bari potest.

1262. *Multa siti prostrata, &c.*)
Καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδύοντο, καὶ περὶ
τὰς κρήνας ἀπάσας ἡμιθνήτες, τῇ τῷ
ὑδατὶ ἐπιθυμία. Thucyd.

1263. *Silanos Aquarum.*) Κρήνας,
Thucyd. Hyginus, Fab. 169. *Nec-
ptunius compressit Anymonen, pro quo
beneficium ei tribuit, iussitque ejus fu-
scinam de petra educere, quam cum edu-
xisset, tres Silani sequuti sunt, qui ex
Anymones nomine Anymonius fons ap-
pellatus est.* Celsus, lib. III. cap. 18.
*Confert etiam aliquid ad Somnum Sila-
nus juxta cadens.*

1267. *Pannis cooperta.*) Nam pau-
perissimi Rustici sese in urbem recepe-
rant.

Ulceribus tetrīs prope jam, fordique sepulta.

Omnia denique sancta Deūm delubra replerat 1270

Corporibus mors exanimis, onerataque passim

Cuncta cadaveribus Cœlestum templa manebant:

Hospitibus loca quæ complerant Ædituentes.

Nec jam religio Divām, nec Numina magni 1275

Pendebantur: Enim præsens Dolor exsuperabat.

Nec mos ille Sepulturæ remanebat in urbe,

Ut prius hic populus semper consuevit humari.

Perturbatus enim totus trepidabat, & unus

Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.

Multaque vis subita, & paupertas horrida fuasit. 1280

Namque suos confanguineos aliena rogorum

Insuper instructa ingenti clamore locabant,

Subdebantque faceis, multo cum sanguine sæpè

Rixantes potius quàm corpora defererentur.

1270. *Omnia denique sancta, &c.*)

Τὰ δὲ ἅπαντα ἐν οἷς ἱερῶν, ἱερῶν πλείονα

ἢ αὐτὰ ἱεροποιεῖσθαι. Thucyd.

1273. *Ædituentes.*) Æditui: Gel-

lius, lib. III. cap. 10. Titus autem

Lucretius in carmine suo pro Ædituiis,

Ædituentes appellat.

1274. *Nec jam Religio, &c.*)

Ἰερῶν καὶ ἱερῶν γὰρ τῇ κακῇ, οἱ ἀν-

θρώποι οὐκ ἔχοντες οὐ τί γίνονται, ἐς ο-

λιγνῶν ἱερῶν, καὶ ἱερῶν καὶ ἐνίων

ἰσχυρῶν. Thucyd.

1276. *Nec Mos ille sepultura, &c.*)

Νόμοι τε πάντες συνταράσσονται, οἷς

ἱερῶν πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἱ-

εραστοὶ δὲ ὡς ἕκαστος ἡδύνατο. Καὶ

πολλοὶ εἰς ἀναισχυρῶν θεῶν ἱεράποι-

το, σπάνι τῶν ἐπιτηδίων, διὰ τὸ συ-

νῆς ἡδὴ προτιθέναι σφίτιν, ἐπὶ πυρῆς

γὰρ ἀλλοτρίας, φθασάντες τὸς νῆσαι-

τας, οἱ μὲν ἐπιβίοντες τὸν ἑαυτῶν ἰ-

κρὸν ὑφῆκτον, οἱ δὲ, καίτοι μὲν ἄλλῃ,

ἀνθρώπων ἐπιβαλόντες ἐν φέροιον, ἀπῆσαν.

Thucyd.

1277. *Quo prius hic populus.*) Alii,

Quo prius: Frustra: Nam Thucydides,

οἷς πρότερον ἱερῶν.

Multa in hoc libro præclarè
disputavit Lucretius, at
excidit proposito; neque
enim de Providentia opi-
nionem, quam oppugna-
vit totis viribus, concussit; Sit om-
nis Meteorôn ratio perspicuè decla-

rata, Tonitru, Fulgur, Fulmen,
Terræ-motus explicentur, omnia de-
nique agantur naturali ratione: At
nulla unquam sine Domino, saltem
Dominum ipsa Natura non respuit;
Natura enim est ea brutæ materiæ
particularum dispositio, quæ facit ut
isti

isti oriantur effectus, quos vocamus naturales. Illa autem Dispositio, si casu inducta sit, non refutat, si prudentia sit constituta, confirmat Providentiam. Ita singulæ explanationes, Physicos delectare possunt, Atheos non juvant.

De Meteoris autem nemo accuratius collegit Veterum Philosophorum opiniones, nemo acutiùs exposuit; His pauca addiderunt recentiores Philosophi, non meliora; Et profectò ut hæc nostra ætas, ita plures post nostram memoriam nascentes (*Ista Vitruvius*) cum *Lucretio* videbuntur velut coram de Meteoris disputare.

De Terræ-motu, & Mari ea docet quæ res ipsa comprobat, nisi quòd quidam Terræ-motus (de quibus forsàn aliquandò copiosè) vires Cau-
 rum, quas assignat, superare videantur.

Ætna nobile est argumentum, sed difficile; & in hoc deficit Poëta; at de Nili incremento, de *Avernis*, & de Fontibus admirandis, tanquam ipsa Veritas loqueretur, differit: Id verò observandum, quòd de fabuloso *Jovis Ammonis* Fonte minùs satisfacit quippe melius naturam explicat *Lucretius*, quàm Fabulas.

De Magnete plura, quæ avidè legeremus, scripserat, si notæ fuissent Lapidis istius admirandi vires. Pestis & Morborum commoda explicatio: *Thucydidem* ita denique interpretatur; ut Vim illius Historici exprimat, augeat Majestatem: Neque ipsa *Thucydidis* narratio tam perspicua, aut tot ingenii luminibus distincta.

FINIS LIBRI SEXTI.

I N D E X V O C A B U L O R U M.

Prior numerus librum : alter verò, vel alii, ad proximam usque lineolam libri versum significant : lineolæ autem libros distinguunt.

A.

A Morbo interiisse 6. 709.
ab auro fulgorem, *auri* 2. 50
ab coetu 2. 918
ab Divis loca deserta 4. 595
ab dulcedine 6. 1264
ab dulci vita semota acris egestas 3. 66
ab letho longiter errat 3. 676
ab nervis 5. 1331
ab nulla ratione videtur, *alienum* 1. 934
[4. 10
ab numine 5. 123
ab radicibus imis 1. 353. haurit 6. 140.
exederat sylvas 5. 1253
ab re 1. 411 [6. 423
ab re nomen impostum 6. 740
ab rebus 1. 813 [3. 831
4. 14, 47, 62, 63, 100, 131, 144, 219, 226, 324, 741 [6. 924, 931, 960
ab regione 6. 723.

ab rerum motu 1. 464
ab se 1. 663 [2. 855 [3. 272 [4. 470
ab se addit 4. 470. respuit 6. 1052.
ab sensibus 1. 694 [2. 313 [3. 873 [4. 480, 486, 524
ab sensiferis motibus 3. 937
ab sensu falso 4. 485
ab summa 4. 430
ab summo 3. 198.
abditæ, *sing.* 4. 943 [5. 1232. *plur.* 4. 421, 611. terræ 6. 809.
abditus 6. 844, 1053
abeat 1. 1101
abest 3. 970, 1095 [4. 1054 [5. 629 [6. 474
abundi 4. 1174.
abeunt 2. 72
abhinc 3. 967
abhorret 1. 944 [4. 20.
abire 1. 681 [2. 961 [4. 1104.
abit 4. 947
abit in somnum 3. 1079
abitu 1. 678
abituque manet incolumis 1. 458.
ablata, *sing.* 3. 340, 717
abluit sibi nigras umbras 4. 379
abluitur anhela sitis 4. 874
abnuat 3. 641
abolescere 5. 732
abradere 4. 1096, 1103
aboriri 3. 156.
abrotonique graves 4. 124
abrupti nubibus ignes 2. 214.
abrupto 6. 104.
abscindere 3. 642
abscissum 3. 645, 654
abscoudita, *sing.* 1. 903
abstinebat 6. 1215
ablint 5. 589.
abstintas 1. 964.
absit 2. 18 [4. 245, 251, 256
absona tecta 4. 520
absque 4. 633
absterrent 4. 1227
absterrere 4. 1057
absterruit natura auctum 5. 844
abstrahit 3. 260
abstraxe, *abstraxisse* 3. 650
* A abstu-

INDEX

- abstulerit 1. 469
 abstulit 5. 460.
 absumunt 4. 1114
 abfunt 3. 1031. à nobis
 4. 410
 absynthi 1. 940. | 2.
 400 | 4. 16.
 absynthia tetra 1. 935 |
 4. 11, 123. diluta
225 | 6. 930
 abundans 4. 1192 | 5.
 815
 abundant 4. 89 | 5. 918
 abundanti 1. 283
 abundare 5. 263 | 6. 266,
 669
 abundat 2. 1088 | 4. 146
 abundet 5. 266
 abuti 2. 655 | 5. 1032
 accedere 2. 1128 | 5.
 1198 | integros fon-
 tes 1. 926 | 4. 2
 huc. accedit, ut 2. 1076
 huc accedit, uti 1. 193,
 216, 566 | 2. 398 | 3.
 460 | 6. 959.
 huc accedit item, quare
 6. 1020 | quod 1. 754
 accelerare 6. 372
 accendere 2. 958 | 5.
 174, 658
 accendi 5. 606 | 6. 316
 accendier, *accendi* 6.
 901
 accendisset 1. 476 |
 accenditur 6. 278, 320
 accendunt 1. 1110 | 6.
 222.
 accensa, *sing.* 6. 881
 accensi, *plur.* sensus 2.
 942
 accensus sensus 3. 337
 accepit 6. 1061 | in ar-
 tus febrim 656
 accepta, *plur.* 5. 1407
 accibant 5. 994
 accidat 4. 216 | 5. 99
 accidere 3. 853, 876 | 4.
 880, ad speciem 237
 accidere ad aures 2.
 1024
 accidet 4. 152
 accidit 5. 172, 286 | 6.
 584
 accingere contra, *pug-
 na adversus* 2. 1048
 accipe 1. 270 | 4. 726
 accipere 5. 608 | 4. 615,
 auribus citharæ liqui-
 dum carmen chor-
 dasque loquentes 979
 accipiamus auribus 6.
 163
 accipiantque 1. 819,
 909 | 2. 761, 884,
 1008
 accipiat 3. 314
 accipiet 3. 907
 accipimus tonitrum 6.
 170
 accipit 3. 116, 248 | 4.
 1045 | 6. 149
 accipiter 3. 752
 accipitres 4. 1003 | 5.
 1078
 accitat 5. 945
 accumulabat 6. 1261
 accumulantes 3. 71
 acer splendor 4. 330,
 equus 422. impetus
 6. 127. dolor 658.
 vultus & furiosus
 1182. mortis metus
 1210
 acerba, *sing.* 4. 665
 acerba, *acerbe* tuens 5.
 34
 acerbis 5. 1194
 acerbis 3. 53
 acerbum 2. 410, 471
 | 3. 902 | 4. 674
 acervatim 6. 1261
 acervi variantis 1. 775
 acervus 3. 198
 Achæis in finibus 6. 1114
 Acherunta 4. 1716.250
 Acherunte 3. 628, 997
 | 4. 41. profundo 3. 992
 Acheruntis 3. 37. in
 oras 6. 763.
 Acherusia stultorum vi-
 ta 3. 1036
 Acherusia templi 1. 121
 | 3. 25, 86
 prima acie, *primo or-
 dine* 2. 448
 aciem oculi 3. 412. com-
 pungunt 2. 420.
 acies, oculi. 1. 325 | 3.
 363 | 4. 249, 281,
 358, 695, 722
 ἀκρομυῖον 4. 1153
 acre malum 3. 353. fri-
 gus 4. 261, venenum
 641, 644 | 5. 898 |
 6. 974. leonum ge-
 nus 5. 860. documen-
 talibus 6. 391.
 profluvium sanguinis
 1203
 acrem virtutem animi
 1. 79. odorem 4. 123
 | 5. 904. exiret, *effu-
 geret* odorem 6. 1215
 acremque dolorem 4.
 720
 acres iras 3. 312 | 6.
 753. curas 3. 462
 | 5. 46. dominos 5.
 88 | 6. 62. vires 5.
 624. poenas 6. 71,
 hyemes 372
 acri fremitu 1. 276,
 thyrsu 921. iudicio
 2. 1040. pruina 3.
 20, voce 966. ira 5.
 400. nidore 6. 791.
 sola 850
 acriz

VOCABULORUM.

- acris corda 3. 295.
 acris visu 4. 713
 acrior 1. 651
 acris 1. 247 [3. 65, 476, 741
 acriter 2. 953. [6. 782
 acrius, *adv.* 3. 54, 290
 [5. 1147
 actarum 3. 675
 actis 5. 881
 actum 1. 471 [5. 1444
 actus, *sub. sing.* 3. 193
 acuit 6. 277
 acumen 4. 433 [6. 1191
 acuta, *plur.* 5. 1263
 acute, *adv.* 4. 801, 808
 acutis elementis, *atom.*
 2. 462
 ad sensum convenie-
 bant 4. 672
 ad acta 3. 172
 ad actum poenarum sol-
 vendi tempus 5. 1224
 ad actus dentis exibant
 5. 1329.
 adamantina faxa 2. 447
 adaperta 4. 347.
 adaucta 2. 564 [6. 507
 hilarigrandescere adau-
 ctu 2. 1121
 adaugescit 2. 296
 adcredere 3. 869
 adde 1. 713, 847 [3.
 840, 841, 1049, 1050
 [4. 1114, 1115 [6.
 329, 611, 613
 addendum 2. 491
 addere 3. 512, 954 [5.
 165, 574
 addidit 5. 1306
 addimus 4. 467
 addita 2. 769 [6. 335 [2.
 1106. *bis* 5. 334
 adducor 5. 1340
 addunt 3. 913.
 adeat 5. 615
 ademit 3. 882, 911
 ademta 3. 405
 ademto 3. 603, 652,
 1046
 adepta 2. 296 [5. 793
 adeptus 2. 637
 aderant 5. 1404
 aderunt 6. 70
 ades 1. 500
 adefa 6. 1166
 adefo 5. 992
 adesse 4. 818
 adesset 1. 338
 adest 5. 1411
 adeundum 6. 919
 adficit 3. 935
 adfigi 4. 1135
 adfigunt 4. 1074, 1101
 adfingere 4. 387
 adfixa, *plur.* 4. 392
 adfixæ, *plur.* 5. 1321
 adfixum 4. 1131
 adfligit 2. 944
 adflictantur 4. 1151
 adhærent 6. 897
 adhæret 3. 556 [4. 959
 [6. 914
 adhæsu 5. 840
 adhæsum, *adhesionem*
 3. 382 [4. 1235 [6. 471
 adhibe 1. 46
 adhibe nobis animum
 veram ad rationem,
 2. 1022
 adhibenda 5. 230
 adhibere 1. 779, 828 [2.
 854
 adhibet 3. 1032
 adhuc 1. 560 [5. 379,
 386, 1026
 adjaceat 5. 546
 adibis 6. 74
 adjectu 1. 690
 adjectus, *sub.* odoris 4.
 677
 adjicere 5. 568
 adimebant 5. 1290
 adimus 3. 681
 adipex 4. 645
 adipiscuntur 5. 633
 adire 2. 171
 adit 5. 37, 742, 1228
 aditu 1. 678
 aditus 4. 307, 946
 adjumento 6. 1021
 adjunxere 2. 604
 adjunxit 5. 1194
 adjuta 1. 265
 adjutamur 1. 812
 adjuvat 1. 810
 adlabitur 4. 358
 adlicit 6. 182
 adlisa 4. 574
 admirantur 1. 642 [6.
 850
 admiscet 1. 746
 admiscetur 4. 1240
 admissa 3. 839
 admissum 4. 1173 [5.
 1113
 admixta 4. 1078
 admixtum 1. 370, 383,
 570, 656 [3. 821 [5.
 366
 admonuit 3. 1053
 admoveas 6. 901
 adnecti 3. 688
 adolent 4. 1030
 adoles dona 2. 679
 adolevit 3. 450
 adopinamur 4. 814
 adoritur & infit, *aggre-*
ditur & *incipit* 3.
 514
 adportant 5. 222
 adportes 5. 101
 adsciscunt 5. 88 [6. 62
 adscivit 5. 474
 adsidet 4. 1019
 adsimilata 2. 979 [6.
 188
 adsimilantur 2. 213
 * A 2 adsimili

INDEX

adfamili 2. 492 [4. 313,
427
adflint 2. 1032
adflitens 2. 359
adflitans 3. 896
adflitare 1. 90
adflit 3. 1091
adflitit 3. 972
adflitit 4. 1180
adflitit 4. 1187
adflitit 4. 1084
adflit 1. 179
advenere in loca 6. 742
advenit 3. 783
adveniens 4. 871 [6.
231
advenit 3. 837
adveniunt 6. 365, 1103
adventu 1. 458 [5. 983
[6. 1135
adventumque 1. 7
adversa 5. 685 [6. 524,
1132
adversis 6. 116, 725
adversisque 3. 56
adverso 3. 1013 [4.
1135 [6. 719
adversum 4. 425
advertas 3. 45, 182 [4.
810
hac animum te adver-
tere par est, *ad hac*
2. 124
advertunt 3. 54
adulant, *adulantur* 5.
1069
adulta 4. 1032 [5. 798
adultæ ætatis gradus
scandere 2. 1122
adumbratim 4. 364
adultum robur 2. 1130
advolat 4. 316
advorsum 5. 1318
adurit 4. 330
ex adyto cordis 1. 738
ædes 2. 24, 1100 [4. 453

ædibus 3. 1073 [4. 274,
308 [5. 1070 [6. 223
ædruentes 6. 273
æger 3. 1083
Ægis 6. 584
Ægocerotis, *Capricor-
ni*, 5. 614
ægram 6. 1221
ægre 2. 198 [3. 874 [4.
1240
ægre est corpori, *cor-
pus ægrum est* 3. 836
ægrescitur 5. 350
ægrescit 3. 520
ægrus 3. 111 [5. 172 [3.
878
nil ægri 3. 844
ægrus 2. 579 [3. 918,
946 [6. 1, 1150
ægror 6. 1130
ægroris 6. 1257
ægrus 6. 1236
ægrotat 4. 1117
ægros 3. 107, 509
Ægypti 6. 713, 1139
Ægypto 6. 1105, 1113
Ægyptum 6. 714
æmula 1. 297
Æneadum 1. 1
æqua 1. 705 [3. 1097 [4.
1224
æqua fides 4. 501
æquabat 6. 1175
æquali 4. 428
æquas, *nom.* 3. 125 [5.
683
æquato, *nom.* 5. 689
æque 1. 365, 616, 849,
1075 [2. 233, 411,
441 [3. 669 [4. 1237
æque nec minus atque
oculi 4. 759
æquis 2. 239 [5. 1148
ex æquo 1. 854 [3. 126 [4.
1237
æquo animo 1. 43 [3.

952, 175 [5. 1118.
certamine 2. 573 [5.
393
æquo clementius 3. 314.
longius 4. 561
miser amplius æquo 3.
965
æquor 1. 719 [2. 376 [6.
607, 892
æquora 2. 1, 765 [5.
267, 389, 999, 1226.
ponti 1. 8 [2. 771 [4.
413 [6. 439, 624.
patuli mundi 6. 107
æquor plani campi,
planitiem 4. 1015
æquore, *mari* 3. 785 [6.
621. ponti 2. 780 [6.
628. falso 3. 492 [5.
129 [6. 634
æquore saxi, *saxo po-
lito* 5. 905
æquore, *aquabilitate*
speculorum 4. 106,
291
æquoris 4. 221 [5. 375
æquos flexus 4. 324
æquum 3. 512 [5. 227,
1022, 1088
aër 1. 386, 393, 396,
568, 776, 998 [2.
1110 [3. 123, 235,
248, 270, 283, 572
[4. 133, 276, 278,
339, 341, 350, 360,
379, 890, 935, 951
[5. 435, 499, 523,
563, 605, 636, 695,
6. 366, 684, 685,
1022 1025, 1026,
1033, 1035, 1095,
1103, 1116, 1118
aëra 1. 714, 745, 786,
998 [2. 230 [3. 234
[4. 139, 248, 282,
287, 328, 359, 367,
562

VOCABULORUM.

- 562 [5. 274, 279,
 512, 604 [6. 249,
 831, 1001, 1033,
 1140
 æra rarum 2. 106, tene-
 rum 145, multum 5.
 580
 æra 6. 228
 æraque 2. 450
 pulsarent æribus æra 2.
 636
 ære 2. 939 [3. 303,
 444, 507, 993, [4.
 275, 740 [5. 255,
 652 [6. 303, 345,
 443, 1126
 ære 2. 626 [5. 1288 [6.
 1046
 æreque 5. 1288
 ære renidescit tellus 2.
 328
 ærique 6. 1078
 æriæ 1. 12
 ærias 1. 771. undas 2.
 151. auras 5. 502
 æriasque 5. 823
 æribus 4. 292 [5. 644
 æribus 2. 636
 æriis 4. 931 [5. 539,
 554
 æris 2. 233, 602 [3. 288,
 293 [4. 252, 343
 æris auras 1. 208, 784,
 801, 804, 1086 [2.
 204 [3. 457, 570,
 590, 752 [4. 697 [6.
 1225. primordia 3.
 237. intervallum 4.
 188, 198. magnum
 mare 5. 277, corpora
 491. auris 503
 æris 1. 494 [5. 1256,
 1269, 1286 [6. 1047,
 1061
 ærifque 5. 1285
 ærumna 4. 1062
 ærumnabile magnope-
 re erat 6. 1229
 ærumnarum 1. 109
 ærumnis 3. 50
 æs 5. 1240, 1272, 1274
 [6. 229, 351, 948,
 966, 1053, 1077,
 1078
 æstate 4. 56 [5. 801 [6.
 715, 840
 æstati, æstate 6. 712
 æstibus 6. 372
 æstibus, motibus inter
 se diversis sidera fer-
 ri 5. 648
 æstifer ignis 1. 664
 æstiferas in partes 5.
 641
 æstiferum radiorum i-
 etum 5. 612
 æstivis è partibus Ægo-
 cerotis 5. 614, signis
 solem detrudere 638
 æstu, calore 1. 309 [5.
 1103 [6. 16. motu
 corporis 4. 1017. ma-
 ris 5. 508, 927 [6.
 143, 1261. folis 6. 875
 æstuat 5. 1096
 æstum, motum 6. 826.
 calorem 363. 1001
 æstumque, calorem 6.
 476, maris 695
 æstus mentis, contur-
 batio animi 3. 174.
 maris 4. 220. calor
 5. 484, 817 [6. 1047,
 1136. terræ; vapor
 6. 823, 824, ætheris
 480. averni 830. un-
 darum 925. lapidis
 1049, 1054, 1057.
 calores 1. 301 [3.
 1025. materiai, mo-
 tus atom. 2. 562.
 ætheris, ignes 5. 530.
 terræ; vapores 6. 816
 æstus proquam, per-
 quam largos exa-
 stuat 2. 1136
 belli magnos commo-
 vit funditus æstus 5.
 1434
 ætas 1. 226, 234, 469,
 559 [2. 1070, 1119,
 1131, 1150 [3. 450,
 859, 866, 1088, 1098
 [4. 1032, 1115 [5.
 671, 807, 826, 832,
 1275, 1387, 1444,
 1452 [6. 544
 ætas puerorum impro-
 vida ludificetur 1.
 938 [4. 14
 ætalque 4. 819
 ætate 3. 974. anteacta
 1. 235 [2. 298. se-
 necta 5. 884, 894.
 florenti 1073
 ætatem 3. 508, 812,
 999 [4. 1129 [5.
 357 [6. 235. anteact-
 am 3. 672
 ætatis 2. 1172 [3. 771,
 775 [4. 1024, 1099
 [5. 318, 845. florem
 1. 556
 ætatis adultæ gradus
 scandere 2. 1122
 æterna 1. 240, 520, 540,
 541 [3. 817, 1104
 [5. 362, 978, 1214
 [1. 606, 621 [2. 906,
 1009 [3. 807 [5. 117,
 316, 352
 æternaque 1. 246, 995
 æternæ 6. 601
 æternam 3. 641 [5. 403
 æternamque 5. 1174
 æternas 1. 112
 æterni 3. 986, 1086 [5.
 515
 * A 3 æternis

INDEX

æternis 1. [122](#) | 5. [330](#)
 æterno 1. 35, [222](#), [243](#),
 501, 630 | 2. [1054](#)
 | 3. 801, 924 | 4. 28,
 922, certamine 2.
[117](#)
 æternum [1.29](#), [634](#) | 3.
 934, 1003
 æternumque 2. [638](#) | 1.
[467](#), 920 | 5. [160](#)
 in æternum sepelire sa-
 lutem, *vitam* 2. 570
 æther 1. 232 | 2. [1065](#),
 1114 | 3. 21 | 5. [474](#)
[16](#), [267](#), [290](#). *signifer*
 5. [459](#). *levis ac diffu-*
silis [468](#). *ignifer* [499](#).
liquidissimus 501
 pater æther 1. 251
 æthera 1. [1088](#) | 5. 507,
[1204](#)
 ætheraque 2. [1114](#)
 æthere 3. [785](#) | 5. [129](#),
[399](#), 798
 æthereis 4. [413](#), 909
 æthereus sol. 5. [390](#)
 ætheriz 6. [97](#)
 ætherias 3. [406](#)
 ætheriis 4. [183](#), [392](#) | 5.
[86](#) | 6. [60](#)
 ætheriis ignibus terras
 suffire 2. 1097
 ætheris 3. [847](#) | 4. [216](#)
 | 5. [144](#), [447](#), [484](#),
[520](#), 585, 649, 656,
[682](#) | 6. [480](#), [491](#).
 oris 1. 999
 ætherius 5. [216](#), [268](#),
[282](#). sol 3. 1057
 Æthiopum 6. [735](#)
 Ætnæ 6. 639, 681
 Ætnæ impetus eximiis
 furit ignibus 2. [593](#)
 Ætnæ murmura 1. 723
 Ætnæus ignis 6. 669
 æthram, *acra* 6. [466](#)

ævi 3. [452](#), [917](#), 1060
 | 5. 59, 315, 380, 1215,
[1216](#). *florem* 1. [565](#)
 ævi tractu labentia flu-
 mina 1. [1003](#)
 hoc ævi 2. [16](#)
 ævo 1. [58](#), [126](#), [461](#),
 554 | 2. 742 | 3. 345,
 358, 359, [485](#), 1021
 | 5. 162, 307, 538,
[556](#), 830, 886. *lon-*
ginquo [2.68](#). *immor-*
tali 646. *grandi* 1141.
fessa 3. 459
 ex ineunte ævo 3. 745 |
 5. 857
 ævum 1. 550, 635, 951 |
 2. [561](#), 1091, 1169 |
 3. 604 | 5. [62](#), 83,
 173, 428, 1144, 1149,
 1430 | 4. 1238 | 6. 57
 affecta 6. 843 | 1. 341
 affecti 3. 50
 affectis 1. [134](#)
 afferret 3. 355
 affert 5. [745](#)
 afficit 3. [865](#)
 afficiuntur 3. 495
 affine, *obnoxium vitis*
 3. 733
 affingere 5. [165](#)
 affirmant 4. [587](#)
 afflare 5. [568](#)
 affluat 3. [685](#)
 affluere 6. 13
 agam 4. 678
 agat 3. 976
 age 1. 920, 951 | 2. 61,
 333, 528, 729 | 3.
 418 | 4. [109](#), [177](#),
[270](#), [677](#), [726](#) | 6. [494](#),
[534](#), 738
 agebat 3. [574](#)
 agedum 3. [975](#)
 agelli 5. [1366](#)
 agendis 2. 290

agendum 1. [139](#) | 3. 726
 agendus foras Acherun-
 tis metus 3. [37](#)
 agens 5. 524 | 6. [210](#).
animam [3.492](#). *man-*
nos [1076](#). *navim* 4.
 900
 agentibus 1. [442](#)
 agere 1. [42](#) | 2. [1056](#),
[1091](#) | 4. 33, 963,
 966, 1129 | 5. 83 | 6.
 57, 906. *scintillas* 2.
 674
 agerent 3. 1070
 ageis 1. [266](#)
 aggrediantur 5. [168](#)
 aggrediar 5. 111
 aggredior 6. [940](#), 980
 agimus 4. 391
 agit spumas 3. [488](#)
 agitque aëra 4. [247](#),
[281](#)
 agitando 6. [685](#)
 agitantur 6. 1018
 agitare 1. 1066 | 2. 601
 agitat 3. 653 | 6. 1053
 agitur 3. 116 | 4. [252](#)
 agmine 5. 272 | 6. [99](#),
[637](#). *condenso* 1. 600
 agni 2. [320](#), [368](#)
 agnoscas 2. 402
 agrestes 5. [1382](#)
 agrestis 5. 1397
 agri 2. 1170 | 5. [1446](#)
 agricolæ 5. 1356
 agriculturalum 2. [1161](#) | 6.
 1258
 genus agriculturalum, *agri-*
colarum 4. [590](#)
 agriculturas 5. [1445](#)
 Agrigentinus Empedo-
 cles 1. 717
 agris 6. [1257](#)
 agros 5. 971, 1103,
[1109](#), 1247, 1290,
 1365 | 6. [642](#), [1137](#)
 agundis

VOCABULORUM.

- agendis 5. 1334
 aguntur 6. 720
 athena, signa 1. 317
 athenæ 5. 1293
 athenis 6. 1043
 aio 3. 180
 aiunt 1. 373 [3. 754, 911
 alarum conamen 6. 835
 alatur 4. 634
 alba 2. 730
 albas 6. 736
 albescere 2. 772, 789
 albis 2. 789, 822
 albis ex alba, *alba ex albis* 2. 730
 albo 6. 1077
 album 2. 770, 810, 822
 ales 6. 821
 alescendi, *augendi*, *summum tetigere cacumen* 2. 1129
 alendo 4. 1061
 aletque 1. 51
 Alexandri *Paridis* 1. 475
 algor 3. 623
 algu 3. 732
 Algis 5. 746
 alique 1. 194, 804 [2. 546
 alia 1. 281, 531, 550, 682, 1072 [2. 149 [3. 108, 627, 828, 1007 [4. 107, 597, 669, 761 [5. 293, 349, 373, 461, 710, 733, 1029, 1351 [2. 690, 981 [5. 501 [6. 191, 303
 alia longe ratione, *atque* 2. 880
 alia ex alia facies 4. 819
 alia atque alia 5. 1089
 alia, ac 6. 305
 alia *gentis*. *alius* 3. 931 [1. 164, 599. *bis* 813. *bis* 1044 [2. 76. *bis* 364 [4. 88, 608, 1243, 1166 [5. 743 [6. 520
 aliam 2. 285 [3. 515, 704, 825 [4. 448 [5. 537
 aliam atque aliam 5. 1366
 aliarum 6. 1063
 alias, *nom.* 1. 117, 359, 376, 802 [2. 491, 492 [4. 147, 1033, 1242 [5. 323, 328, 1080 [6. 298, 773, 1055
 exstructis aliis alias *super* 6. 185
 alibi 2. 1064
 alicui 3. 945
 alicunde *ex alio loco* 5. 523
 alid, *alind.* 5. 258, 1304, 1455
 aliena 1. 265 [5. 547 [2. 712 [3. 974 [6. 1063. *salutis* 3. 832. *rogorum* 6. 1281
 alienaque 6. 68
 alienigenis 1. 873 [5. 878. *terris* 1. 870. *partibus* 861. *rebus* 866
 alienis 1. 182 [5. 548
 alieno 5. 32
 alienum 6. 1117, 1122
 alii 3. 549, 1040 [4. 499, 525, 1150, 1242 [5. 328, 1044, 1045 [6. 386
 aliis 1. 359, 442, 796, 802, 822 [2. 198, 506, 509, 690, 694, 697, 777, 840, 902, 980, 981, 983, 1003, 1033, 1074 [3. 285, 315, 975, 978, 1051 [4. 577, 608, 637, 638, 639, 657 [5. 662. *bis* 681, 688, 713, 787, 1242, 1254, 1255 [5. 179, 501, 873, 1008, 1131, 1206 [6. 185, 191, 520, 773, 892, 992, 1115, 1227, 1245
 ex aliis alios 6. 1235
 alimenti 5. 813
 alimur 1. 812
 alio *nom.* 2. 534, 781, 793, 824 [3. 111, 981, 1469. 15. 833, 1064, 1069, 1080, 1304, 1454. *adv.* 2. 365 [4. 1057, 1065 [6. 986, 987
 alioque, *nom.* 1. 822 [4. 775 [5. 827. *adv.* 6. 986
 aliud *ex alio* 1. 264, 408, 1108
 alio atque alio, *nom.* 2. 775 [5. 304
 ex alioque alius 6. 925
 alioqui 3. 415
 aliorum 5. 13
 alios 2. 9, 910, 1064, 1074, 3. 529, 610 [4. 143, 499, 1150 [6. 1125, 1235
 alipides cervi 6. 765
 aliqua 1. 109, 587, 856, 1040 [2. 932 [3. 442, 592, 637, 833 [4. 264, 518, 597, 669 [5. 82, 410, 414
 aliquam 5. 383, 824, 871
 aliquas 5. 17
 aliquem 2. 970 [3. 887 [5. 1040 [6. 675
 aliquid 2. 434, 673, 972,

INDEX

- 972, 976 [3. 115,
 513 [4. 43, 1127] 6.
 710, 1134
 aliquis 1. 392 [2. 225,
 930 [3. 487
 aliquo, *nom.* 2. 423,
 425 [3. 224
 aliquod 1. 594 [5. 247]
 6. 565
 aliquot 6. 703
 alis, *nom.* 5. 1038 [6.
 836
 alis, *aliis* 4. 641
 alis noctem explauden-
 tibus 4. 714
 alit 1. 230 [2. 1156] 5.
 221
 alitque 1. 859 [5. 323]
 6. 946
 alitibus 6. 818
 alitur 1. 255
 alituum 2. 927 [5. 799,
 1038, 1077 [6. 1214
 aliud 1. 264, 408, 470.
bis 1108 [2. 17, 506,
 509, 811, 1003 [3.
 285, 555, 978, 983,
 1096 [4. 369, 436,
 1033 [5. 716, 855,
 764, 830, 831, 1277]
 6. 988, 989. *bis* 990,
 992
 alium 2. 733, 924 [3.
 898 [4. 287, 1132]
 5. 514, 516, 523,
 548 [6. 657, 1245
 aliūm, *aliorum* 1. 882
 aliunde 3. 134 [6. 1018
 alius 3. 651, 652 [4.
 637, 681, 688 [5.
 827 [6. 915, 1115
 allata 5. 548
 allidat 4. 298
 alma 2. 991. Venus 1. 2.
 almæ 2. 970 [5. 231]
 6. 750
 liquor almus aquarum
 2. 390
 alia corpora, *que fri-*
gius ferre non possunt
 5. 1014
 alta 6. 356 [3. 432 [5.
 912 [6. 139
 altaque 2. 1109 [5.
 491 [6. 420
 alte 2. 30 [5. 1392
 altam 6. 262, 582
 altaria 3. 433 [4. 1230]
 6. 752
 altas 3. 457 [5. 308,
 1252 [6. 478, 558,
 696
 alte, *adv.* 1. 78, 590]
 2. 195, 197, 446,
 1086 [4. 327, 406,
 947, 1175 [5. 91,
 609 [6. 65, 156, 184,
 267, 689, 963, 1172
 alteque 6. 245, 647
 alter 3. 198 [4. 279,
 692 [5. 637, 833
 altera, *sing.* 775
 alterius 1. 598 [2. 284,
 273 [3. 334 [4. 1115
 alternis 1. 525, 768,
 1010 [5. 637, 644,
 700 [6. 569
 alternis tempora cœli
 dividere 1. 1065
 alternis variare 3. 374
 alternis brachia mit-
 tunt 4. 791
 alterno 3. 33 [5. 976
 alterum 1. 1011
 alterutra 5. 684
 alterutrum 1. 973, 1011
 altior 4. 416, 957
 altis 1. 284, 896 [2. 331]
 3. 847 [4. 1014 [5.
 144, 233, 314, 375,
 493, 662, 933 [6.
 142, 494, 735, 963
 altitonans Vulturinus 5.
 744
 altivolans solis rota 5.
 434
 alto 3. 785 [5. 388
 alto, *aere* 4. 137 [5. 466,
 584 [6. 276.
 penitus in alto, *in in-*
timis visceribus 4.
 269
 ex alto, *ex intimis par-*
tibus, 4. 90, 861
 ex alto penitusque, *ex*
intimis rerum par-
tibus 4. 71
 ex alto, *fundo* 4. 698
 altos 2. 701 [6. 468,
 733
 altum 4. 916 [5. 753]
 6. 286. æternumque
 soporem 3. 466
 in altum minutatim vi-
 tam provexit 5. 1433
 altus acervus 3. 198.
 cœli hiatus 4. 419
 alterutram 5. 589
 alvi 6. 1198
 aluntur 1. 816, 882 [3.
 64
 alvo 5. 226
 alvoque 3. 347
 amabile 1. 24
 amantque 1. 642
 amantum 5. 960
 amara 2. 404, 463
 amaracini blandum li-
 quorem 2. 846
 amaracinum 6. 973
 amari 3. 922 [4. 1127
 amarius 6. 972
 amaror 4. 225, 1170]
 6. 930
 amarum 1. 939 [4. 15,
 638, 662
 amantis 4. 1094
 amantum 4. 1070
 amaracino

VOCABULORUM.

- amaracino 4. 1172
 ambagibus 6. 919, 1079
 ambens, *ambedens* 5.
 397
 ambigitur 3. 1087
 ambiguo 4. 1130
 ambitionis iter 1. 1129
 ambrosia 6. 971
 ames 4. 1054
 amens 6. 85
 ametur 4. 1272
 suavitas amicitiae 1. 1242
 amicitiai, *amicitia* 3.
 83
 amicitiam 5. 1018
 amictum cœli 6. 1132
 amissa 1. 1077 | 1. 1036
 amissam 3. 649
 amissis 3. 716
 amissio 1. 810
 amissos 2. 958
 amissum 2. 358
 amittant 1. 328
 amittens 1. 1038 | 6.
 301
 amittit 3. 769 | 4. 545
 amittunt 1. 660
 Ammonis fanum 6. 848
 amnem 4. 1019
 amnes 1. 15, 1031 | 5.
 343, 387
 amni 6. 727
 amnibus 1. 298 | 5. 271
 6. 505, 636
 amnis 1. 288 | 4. 423 |
 6. 713, 721
 amœno 1. 118
 amœnum fontem 4.
 1018
 amore 1. 37, 474 | 3.
 1005 | 4. 1041, 1059,
 1094, 1134, 1151,
 1180, 1185
 amorem 1. 20, 923 | 3.
 5 | 4. 867, 1047, 1066,
 1077, 1276 | 5. 174,
 180
 amoris 1. 35 | 4. 1051,
 1056, 1139, 1189.
 pennigeri 5. 1074
 amovet 1. 226
 ampla, pabula 5. 942
 amplectier, *amplecti* 5.
 729
 amplectitur 1. 136
 tellus amplectitur ossa
 4. 738
 amplexi habent, *am-*
 plexi sunt 1. 1068
 amplexu 5. 320
 amplexus 5. 35
 amplior 2. 1132
 amplis viribus 5. 1173
 amplius, *adv.* 1. 653 | 3.
 954 | 4. 872 | 5. 1053.
 æquo 3. 965
 anademata 4. 1122
 Anaxagoræ 1. 810
 Anaxagoras 1. 875
 ancipiti mucrone, *du-*
 plici acie 2. 519. fer-
 ro 6. 167. bello 376.
 tremore 595
 ancipitique refutatu 3.
 524
 ancisa, *amputata* 3. 660
 Ancu', *Ancus* 3. 1038
 Androgynum 5. 837
 anfractibus 1. 719 | 5.
 682
 angellis paulum pro-
 stantibus, *parvos an-*
 gulos habentibus 2.
 428
 angat 4. 1127
 angit 3. 1082
 angor, *nom.* 3. 865. an-
 xius 6. 1156. exest
 3. 1006
 angore animi 3. 916
 anguimano Elephan-
 tos 2. 537. boves Lu-
 cas turrato corpore
 5. 1302
 anguis 3. 613
 angulus 4. 361. obtu-
 sus 356
 angusti 4. 431
 angustis 2. 1169
 angustoque 1. 721
 angustum 4. 533 | 5. 1129
 anhele, *nom.* 4. 873
 anhelant 4. 862
 anhelat 3. 489
 anima 1. 132, 716 | 3.
 276, 282, 357, 405,
 417, 561, 564, 573,
 593, 632, 633, 705,
 797 | 4. 120, 928 | 5.
 141 | 6. 1264
 animæ 3. 36, 132, 144,
 276, 310, 330, 530,
 582, 588, 712 | 1.
 123 | 3. 727, 737
 animæque 3. 213, 229,
 278, 599
 vitales animæ nodos 2.
 949. fundamenta 3.
 585. potestas 856
 leves aurarum animæ
 5. 237
 animal, *anima* 1. 113 |
 3. 151, 162, 255,
 281, 342, 345, 375,
 381, 394, 398, 400,
 407, 465, 498, 535,
 579, 624, 638, 656,
 670, 713, 827. 850 |
 4. 886, 918, 923,
 942, 956 | 5. 558. 16.
 585, 590, 693
 animal 5. 821
 animale genus 1. 228 |
 3. 635
 animale formam 5.
 142
 in pullos animales ver-
 tier ova 2. 929
 B * animalia

INDEX

animalia 1. 745, 1060
2. 532, 717, 869, 900,
916, 972, 1151 | 4.
115, 983 | 5. 791,
795, 906, 915, 1086,
corpora 2. 726
animalibus, *animalibus*
2. 917
animalibus 2. 908, 913,
1079 | 4. 860
animalis 4. 744
animam 3. 137, 147,
184, 160, 217, 352,
423, 438, 542, 578,
597, 607, 699, 755,
768, 800 | 4. 920 |
6. 798. agens 3.492.
fudit 1046
animamque 3.168, 504
animam glomerari 3.
540
animam ægram pone-
bat. 6. 1221. mitte-
bat 1232
animans 1. 774. 3. 572
animantem 2. 667, 942,
943 | 3. 666
animantes 1. 808, 821 |
2. 1015 | 3. 749 | 4.
649 | 5. 70, 81
animantibus 2. 256 | 3.
418 | 4. 681 | 6. 773,
984
animantis 2.937 | 3.97,
389 | 4. 857
animantum 1. 4, 16,
195, 351, 1032 | 2.
77, 879, 919, 1062 |
3.267, 720 | 5. 432,
853, 917
animantum gens sum-
missa 1. 1032
animarum 3. 724, 782
animas, *nom.* 3. 628,
630, 656, 666, 687,
722, 760, 778 | 4.

41 | 6. 763, 839
animasque, *nom.* 3. 419
animasque ventorum,
ventos, secundas, 5.
1229
animata 5. 146
animi 1. 71, 73, 132,
137, 147, 426, 449 |
2. 58, 381 | 3. 16,
24, 35, 43, 91, 131,
158, 160, 162, 176,
204, 213, 238, 278,
330, 335, 373, 449,
498, 557, 560, 577,
674, 680, 708, 747,
765, 772, 789, 791,
840, 843, 856, 916,
1016, 1065 | 4. 30,
44, 120, 385, 387,
467, 735, 906, 942,
1065, 1144 | 5. 60,
98, 128, 133, 135,
150, 564 | 6. 38, 77,
1147, 1154, 118
animique 2. 270
nec me animi fallit 1.
921
animi injectus 2. 739.
ratione 1043. iactus
liber 1046. vis auct-
ior 3. 451. sensus 2.
945. sensum 3. 99,
105, mens confi-
liumque 615. mens
4. 762
animo 1. 403 | 2. 39,
44 | 3. 110, 160, 289,
596, 915, 1067, | 4.
879, 1181, 1183,
1188 | 5. 1169, 1341 |
6. 1231, æquo 1. 43 |
3. 952 | 5. 1118
animoque 1.75 | 3.399 |
952, 975 | 5. 50, 184,
1048 | 6. 531
ex animo dicant 3. 927

ex animo miser 3. 110
exspuere ex animo ra-
tionem 2. 1040
respuit ex animo 6. 67
animos 1. 931 | 2. 622 |
4. 7, 763, 969 | 5.
21, 1389 | 6. 51.
mortales 3. 419
acrius advertunt ani-
mos ad Religionem
3. 54
animum 1. 618, 947 | 2.
363, 680, 839, 885,
1070 | 3. 94, 118,
170, 361, 424, 462,
471, 482, 514 | 4.
23, 726, 751, 810,
880 | 6. 15
animum advertere 2.
124. advertas 3. 45, 182
animum pulsare 4. 880
animum nobis adhibe
veram ad rationem
2. 1022
animum atque animam
3. 117, 168
animum mentemque 3.
140
animumque 4. 910 | 6.
920
animus 3. 150, 178,
185, 370, 397, 417,
465, 520, 553, 564,
705, 734, 797 | 4.
470, 788, 802, 812,
884 | 5. 141, 1217
animusque 3. 143, 403
annelli 6. 1022
annellis 6. 911, 1085
annellum 6. 1037
anni 1. 182, 193 | 5.
221, 675, 700, 1394 |
6. 363, 373, 716
ubi anni nodus noctur-
nas exæquat lucibus
umbras 5. 686
annis

VOCABULORUM.

- annis** 1. 382 [3. 839, 1107. annis tribus circumactis 5. 881
annis corpus marcet 3. 959
annorum 2. 170 [3. 1018 [5. 1183, 1437
annos 5. 96
multos etiam magnos servata per annos 1. 1028
magnos in magnis orbibus annos 5. 643
annua tempora 5. 618, 691
annulus 6. 1006, 1012
annulus in digito sub- tertenuatur habendo 1. 313
Romulidarum arcis ser- vator candidus anser 4. 687
anteacta, dies 1. 234.
ætate 235. [2. 298.
vita 3. 948. vetustas 985
anteactam ætatem 3. 672
anteacti temporis 1. 559
anteacto tempore 3. 844 [5. 173
antehac 1. 542 [5. 339
anteire 4. 142
antennas 2. 554
anticipat sol cœlum ra- diis accendere ten- tans 5. 658
antiqua 5. 13, 1282
antiquas 5. 87 [6. 61, 871
antiquis 2. 889
antiquius 4. 847
antiquo 2. 610
antiquum 2. 1168
antistare Herculis si fac- ta putabis 5. 22
anxia 6. 14
anxius angor 3. 1006 [6. 1156
aperire 1. 374
aperta tibi faciemus 2. 182
aperta promptaque coe- li 6. 817
apertam 5. 486
apertas 4. 469, 600 [6. 1048
aperte, adv. 2. 140
apertis 1. 914 [4. 52, 809 [5. 810, 1061
aperto corpore 1. 298 [4. 101, 1136. aëre 3. 603. lumine 5. 776. mari 6. 698
in aperto 3. 903
apertum transpectum præbet 4. 273
apes 3. 11 [4. 683
apisci, assequi 1. 449 [6. 1234
aplustra 2. 555
aplustris fractis 4. 439
apparent 3. 25 [4. 97, 400
apparere 1. 877
apparet 2. 140 [3. 18, 989 [4. 157 [6. 448, 761
appellare 1. 55
appellatur 5. 10
appelletur 4. 1228
appellunt pennis 5. 751
appetitur 5. 1278
apposita 3. 374
appositusque 6. 1034
apti 5. 1325
apse tamen re, reapse, reipsa, 2. 658
apta 2. 478, 522 [5. 559, 1427 [2. 813 [4. 673, 827, 1251 [5. 556 [6. 961, 1065
aptam 5. 538
aptaret 2. 1109
aptas, noni. 6. 773
apti 3. 851 [5. 806
uniter apti, compacti in unum quid 3. 858
aptum 5. 926
alius aliis magis ani- mantibus aptus 4. 681
aqua 1. 568 [3. 190 [4. 96, 214 [5. 144 [6. 883
aquæ 1. 282 [6. 551, 553. humor 2. 197 [3. 340 [6. 908. cor- pus 2. 232. conlectus 4. 416
propter aquæ rivum 2. 30 [5. 1392
magnas aquæ vastasque lacunas 6. 551
aquai, aqua 1. 286 [2. 662 [4. 622 [5. 265, 601 [6. 800, 872, 890, 1070, 1264.
magnus decursus 1. 284. humor 1. 308 [3. 428 [6. 633, 874.
liquor 1. 454. gelidai stringor aquai 3. 693.
splendor 4. 212. de- cursus 5. 944. femina 6. 496. corpus 854, 863
aquam 4. 436 [5. 1084 [6. 440, 499, 746, 803, 889
aquarum 6. 1101. liqui- dus humor 1. 349.
magnus decursus 5. 264. tantus decursus 6. 609. femina 6. 506, 519, 672. magnum duramen 529

INDEX

lætantia loca aquarum 2. [144](#)
 liquor almus aquarum 2. [390](#)
 ad aquarum strata jacebant, 6. 1263
 aquas 1. 1059 | 2. 230 | 6. 1124
 Aquilonis 5. 688
 Etesia flabra Aquilonum 5. 741 | 6. 730
 aquis 3. [1045](#)
 araque 2. [417](#)
 aram 1. 85
 aranea 4. [731](#)
 aranei tenuia fila 3. [384](#)
 ararum 5. 1161
 aras 1. 90, 96 | 4. 1230 | 5. 76, 1198, 1200. thuricremas propter mactatus concidit aras 2. 3 [53](#)
 caput quassans grandis fuspirat arator 2. [1163](#)
 aratri 1. 314 | 5. 210, 931 | 6. [1251](#)
 ad arbitrium 2. [281](#)
 arbor 3. 785 | 5. [129](#), 1096 | 6. 676
 arboribus 1. 166, 254, 275, 897, 1092 | 5. 784, 934, 1362 | 6. 783
 arboris 2. 30 | 5. 35, 1996, [1392](#) | 6. [167](#)
 arbor 1. 774 | 6. 786
 arbuta 1. [188](#), 352, 806, 808, 821, 905 | 2. 1015 | 5. 670, 910 | 6. [140](#). læta 2. [343](#)
 arbutaque 1. [184](#) | 2. 189 | 5. 919. læta 2. 594, 698, [293](#)
 arbutisque 5. 1377
 arbuta 5. 939, [963](#),

Arcadiæ volucres 5. 32
 horrens Arcadius fus 5. [25](#)
 arcemque 5. 1107
 arceri 1. [184](#)
 arcis 4. 687 | 6. [749](#)
 arcta 1. [171](#)
 arctaque 5. 1146
 arctari 1. 577
 arctas 3. 809 | 5. [354](#)
 arcte, adv. 1. 604 | 4. 1072 | 6. 1008
 arctis 1. 930 | 4. 6 | 6. [119](#)
 in arctum franguntur concreti montes nimborum 6. 157
 ardent 2. [592](#)
 ardens 6. [114](#)
 ardenti 3. [663](#) | 6. [293](#)
 ardentia 6. 1170, 1178
 ardentibus, ardentibus 6. 618
 ardentibus 3. 1077 | 5. 754 | 6. 860
 ardescere 6. [177](#)
 ardescit 4. 1083
 ardescunt 5. [895](#) | 6. 670, 898, 904
 ardet 4. 1192
 ardor 1. 651, 669, 779 | 2. [212](#) | 3. [251](#), [290](#), 476 | 4. 1070, 1209 | 5. 205, 565, 587, 600, 604, 1092, 1098, [1251](#) | 6. [283](#), [673](#)
 ardore 5. [293](#), 1242
 ardoreque 6. 690
 ardorem 2. 211 | 4. 1091 | 6. 690
 ardoribus 5. 606, 660
 ardoris 1. [683](#), [703](#), [901](#) | 4. 1079, 1109 | 6. [180](#)
 ardua 1. 660
 facit arc, arefacit 6. 962

arenæ, nimbos 6. 700.
 magnus congestus 724
 arenam bibulam 2. [376](#)
 mare permotum ruit intus arenam 6. 726
 argenti 5. 1241, 1255 | 6. 808
 argento 2. [27](#), 626 | 5. 1268
 argentoque 6. 990
 argentum 1. [495](#) | 6. 950, 1076
 arguet 4. [489](#)
 arguit 6. [404](#)
 argumenta 1. [402](#)
 argumentorum 1. 418
 arida sitis 3. 930 | 6. 1174. Cretea perfona 4. [297](#)
 arida ligna explicat in flammis 2. 880
 aridior 6. [149](#)
 aridus 1. 809, 865 | 4. [872](#) | 5. 740. sonus terget aures 6. [118](#)
 arma 5. [1075](#), [1282](#), 1447
 armata 2. 629
 armati 2. [939](#), in numerum 636
 armatis, nom. 5. 1291, [1310](#)
 armatum 5. 1296
 armenta 1. [164](#) | 2. [920](#), [922](#) | 4. [1190](#) | 5. [229](#)
 armentarius 6. 1250
 armipotens Mavors 1. 34
 armis, neut. 2. [42](#), [640](#) | 5. 51, 213, 1305
 armisque, neut. 5. [1348](#)
 armorum 2. [48](#)
 arquati, iſterici 4. [334](#)
 arqui 6. 525
 arridet 2. 32

arripit

VOCABULORUM.

- arripit 6. 658
 arripuisse 5. 248
 arripuit 6. 661
 arte 4. 793 | 5. 1354
 artem 4. 845 | 5. 10, 727
 arteria 4. 532
 artes 4. 968 | 5. 333
 artibus 5. 1455
 articulatur voces 4. 553
 articulatum discerni 4. 559
 articulisque 3. 697
 artibus 1. 261 | 3. 7, 620, 644 | 4. 636 | 5. 1076
 artus 2. 267, 271, 282, 682, 710, 948, 963 | 3. 130, 152, 157, 284, 292, 343, 377, 393, 399, 453, 488, 491, 528, 532, 585, 588, 703, 707, 710, 721, 737, 743, 758, 768, 936, 959 | 4. 118, 633, 842, 865, 872, 886, 914, 944, 948, 1032, 1036, 1208 | 5. 849, 896 | 6. 593, 655, 661, 797, 945, 1188, 1204
 galidos artus in lethi frigore linquit 3. 402
 arva 2. 211, 1154 | 4. 1100 | 5. 779, 932
 arvi 5. 207
 arvis 1. 315 | 2. 1162 | 3. 786 | 5. 130, 196, 804, 923
 ascendere 5. 1300
 ascendimus 2. 468
 ascendit 2. 137
 ascensus 5. 494
 aspectari 3. 76
 aspectu 1. 66 | 6. 780
 aspectuque 1. 92
 asper 3. 694 | 5. 34
 aspera 2. 424 | 5. 1148 | 2. 404, 470 | 4. 148, 666, 999 | 6. 133, 778. primordia 2. 476
 asperaque 3. 203
 adversa nimborum 2. 524
 aspergine 6. 524
 aspergit 1. 720
 aspergunt 3. 20
 asperiora 4. 532 | 6. 452
 asperitas vocis 4. 555
 asperitate 4. 630
 aspexere 2. 741
 assiduas 4. 971
 assidue *adv.* 2. 591 | 4. 1122 | 5. 281, 283 | 6. 460, 1157, 1159
 assiduis 5. 253, 342
 assiduo 1. 994 | 2. 96 | 4. 105, 393
 assiduusque 5. 206
 assumunt 2. 1123
 ast 5. 516
 Astrologorum 5. 727
 astrorum 5. 510, 531
 ater 3. 502 | 4. 340, 346
 Athenæ 6. 2
 Athenæis moenibus 6. 749
 propter Atlantæum litus 5. 36
 atra, tartara 3. 979
 atræ, formidinis ora superne impendent 4. 174 | 6. 253
 atram 6. 199, 257
 atri funeris comites 2. 580
 atria 4. 402
 atro 6. 1145
 attentas aures 6. 920
 attenuari ostendunt fa-
- lutantum tactu 1. 318
 Atthide 6. 1114
 attinet 3. 854 | 4. 34
 attingere fummatim 3. 262
 attingunt 4. 627
 attribuas 2. 835
 attribuatur 3. 243
 attribui 1. 682 | 2. 924
 attribuunt 2. 614
 avarities 3. 59
 aucta 5. 261, 722 | 1. 625 | 2. 1160 | 5. 1416
 auctam quinque sensibus 3. 626
 auctas 4. 60. animas sensibus 2. 630
 auctet 1. 51
 auctificque rerum motus 2. 571
 auctior animi vis 3. 451
 auctos 5. 1176
 auctu corporis infinito 2. 481. mirando 5. 170
 auctum, *subst.* refrænata natura 2. 1120. absterruit natura 5. 844. cædere arboris auctum, *ramos* 6. 167, capere impetis auctum 326
 auctum, *adj.* 2. 974
 auctus, *subst. plur. scaturigines* 6. 748. *ad. ject.* 2. 985
 audacterque 2. 49
 audent 6. 1070
 auderent 2. 1035
 audet 5. 37
 audi 1. 920
 audierit 2. 579
 audire 4. 462, 564, 618
 audireque coram 1. 135
 audisve 6. 813
 auditis,

INDEX

auditis, *nom.* 5. 1133
 auditur 4. 527
 auditus, *adj.* 4. 838
 avellere 6. 240
 avelli 1. 607
 avemus 2. 216 [3. 1095,
 1096] 4. 779
 aventem 3. 259
 aventes 4. 1196
 avco 3. 6
 Avena loca 6. 738,
 740, 818
 Avernæ ætus 6. 830
 Averno substratus lacus
 6. 746
 averfa 5. 414, averfa
 viai 1. 1040
 averfabile fcelus 6. 389
 avertere 2. 363
 avertit 4. 1266
 aves, *nom.* 6. 831 *verb.*
 3. 970
 avet 2. 265
 aufer 3. 967
 auferat 4. 539
 auferet 6. 622
 aufert 3. 231 [5. 206,
 724] 6. 825
 augebat 5. 489
 augebit 1. 437
 augendas 5. 81 [6. 472
 augendis 1. 185
 augmentque 2. 1163
 augefcere 2. 1108 [5.
 251] 6. 615
 augefcunt 2. 76, 877 [5.
 334
 auct 1. 230. 283, 859 [4.
 645] 5. 221, 258,
 323 [6. 341, 946
 augmen corporis 2. 494
 [3. 269
 belli terroribus addidit
 augmen 5. 1306
 augmen cur nefciat æ-
 quor 6. 607

guttai vix inftar erunt
 unius ad augmen 6.
 614
 augmina fumunt 2. 188.
 noctes 5. 680
 augmine grandis 4. 415,
 donant 2. 72. demto
 1132
 avia 5. 398 [2. 144, 346]
 5. 1385
 avia Pieridum loca 1.
 925 [4. 1
 avibus 1. 257] 6. 741
 avidam partem 5. 202
 avide 4. 1101
 avidi 6. 1235 [3. 71
 avido complexu quem
 tenet æther 2. 1065
 avido complexu fepfit
 5. 471
 avidos vilus pascit amo-
 re 1. 37
 avidum mare 1. 1030
 eft avidum nimis auri-
 cularum genus hu-
 manum 4. 598
 avis 6. 1218
 avium *fuft.* 3. 387.
 frondiferas domos 1.
 19. liquidas voces
 imitaret ore 5. 1378
 avius 2. 739 [3. 464. à
 vera ratione 2. 81,
 219
 Aulide 1. 85
 avolfa 5. 316
 avolfaque 4. 141
 avolfos 5. 314
 avorum 4. 1211
 aura 1. 1185 [3. 197,
 233, 291] 4. 253,
 1173
 auram 2. 850
 aurarumque 5. 237
 auras 1. 208, 771, 783,
 801, 803, 1086 [3.

223, 301, 401, 437,
 543] 4. 36, 178, 536,
 563, 573, 682, 707,
 990 [5. 213, 502,
 540, 759, 784, 817]
 6. 114, 189, 302,
 819, 842, 886, 1019,
 1127. acris 2. 203 [3.
 457, 569, 590,
 751] 4. 697. vitales
 3. 406 [6. 1225. ful-
 furis 220
 aurafque 5. 250, 808,
 1085
 aurata metalla 6. 811
 aurataque templa 2. 28
 aurea 2. 1154 [2. 24,
 501] 3. 13 [5. 462,
 909. dicta 3. 12
 aureaque 5. 33
 aures 1. 418 [2. 1023]
 3. 157, 548, 632 [4.
 222, 488, *bis*, 527,
 546, 567, 570, 572,
 617, 837, 910, 5.
 1053] 6. 118, 164,
 168, 182, 777, 920,
 927
 aures vacuas mihi, & te
 femotum à curis ad-
 hibe 1. 45. quæ belle
 tangere poffunt au-
 res 1. 645
 aures plenæ fonoribus
 6. 1183
 aurefque 4. 601 [5. 1380
 aureus 6. 204
 auri 1. 493 [5. 1225.
 bractea 4. 731
 aurique 6. 808. micis
 1. 839
 auribus 2. 510. accipere
 citharæ liquidum car-
 men 4. 979. accipia-
 mus tonitrum 6. 163
 adportes auribus 5. 101
 auricularum

VOCABULORUM.

auricularum 4. 598
 auris 4. 730, 931 [5.
 411, 473, 503, 548,
 845 [6. 307, 882,
 913. celerantibus 1.
 388. vitalibus 3. 576.
 ætheris 847
 auro 2. 50 [4. 1120 [5.
 1427 [6. 1076
 auroque 2. 27 [5. 1268
 aurora 2. 143, 578
 auroræ 4. 542
 auroram 4. 715 [5. 656
 aurum 1. 840 [2. 828 [5.
 1240, 1274, 1422
 [6. 229, 949, 989,
 1056
 aurumque 5. 1112, 1272
 [6. 351, 966
 ausim 2. 178 [5. 197
 ausis 2. 981 [4. 511 [5.
 729 [6. 411
 Auster fulmine pollens
 5. 744
 Austri 4. 183, 909 [5.
 688
 Austris 1. 898
 Austro 6. 721
 ausus 1. 68
 autumnī 6. 371
 autumnō sudante 1. 176
 autumnōque 6. 356
 autumnus 5. 742
 avulsa, *sing.* 2. 257
 avulsus 3. 562
 auxilia 5. 1441
 tremulum à pennis pe-
 tere auxiliatum 5.
 1039
 auxilio 5. 225
 auxilium 3. 1077
 axis gelidi 6. 720. mun-
 di qua claudicat 1105.

B.

Babylonica Chal-
 daicum doctrina 5.
 726

Babylonica magnifico
 splendore rigantur 4.
 1023

baccæ, *plur.* 5. 1362

bacchatur animal in
 montibus 5. 822

Bacchi 2. 655. flos, odor
 vini evanuit 3. 222

balantes pecudes, *ovēs*
 2. 369

balantibus pecubus,
ovibus 6. 1130

balba 4. 1157

balbe, *adv.* significarent
 5. 1021

Barathro 3. 967

barathrum, 3. 979 [6.
 605

barbaque 6. 945

mollem malis demitte-
 re barbam 5. 673

barbara, *sing.* 4. 548

barbaricæ vestes 2. 499

barbarus 5. 37

barbigeras pecudes,
Capras 5. 898

barbigeras capellas 6.
 970

baubantur, *latrant* in
 ædibus 5. 1070

bearis 5. 166

bella, *subst.* 6. 372

belle, *adv.* tangere
 possunt aures 1. 644

belli 1. 476 [2. 5 [3.
 846 [5. 1295, 1298,
 1302, 1306

belli fera mœnena 1. 33,
 mœnere 5. 1307

belli fulmen Scipiades

3. 1047

belli magnos funditus
 æstus 5. 1434

belli miscebant fluctus
 5. 1288

belli simulacra ciere 2.

42. cientes 324

bello 5. 382 [6. 376.

adj. 4. 1183

belloque 1. 465 [5. 1423

bellua 4. 143

bellum 1. 457 [4. 965

[5. 327, 393

bellum sylvestre geren-
 tes 5. 144

bene pleno lumine 5.
 709

bibere 4. 1090

bibulam lavit æquor
 arenam 2. 376

bidenti 5. 209

bijugo 5. 1299. curru
 1298

bijugos agitare leones
 2. 601

bili superante 4. 668

bina 1. 534 [4. 451,
 452, 454 [5. 477

binaque 4. 453

binis 4. 292

bino 5. 877

binos 5. 1299

bis 4. 316, 410 [5. 1299

Bistoniasque plagas 5.
 30

bisulcis pedibus pressa
 vestigia linquit humi

2. 356

bitumen 6. 807

blanda 2. 965 [4. 995,
 1256 [5. 179

blandaue 4. 1078 [6.
 1243

blanda atque infracta
 loquela 5. 231

blande, *adv.* 5. 1066
 blandeque

INDEX

blandeque 2. [320](#) | [5. 1368](#)
 blanditiis ingenium fre-
 gere superbum [5. 1017](#)
 blanditum secla propa-
 gent 2. [173](#)
 blandum amorem [1.20.](#)
 liquorem 2. [846](#)
 raucum bombum tuba
 reboat [4. 548](#)
 bona, *adj.* 3. [103](#) | [5. 1024](#) | [6. 13](#) | 2. [408](#)
 bonam partem in lect-
 um mœrore daban-
 tur [6. 1247](#)
 bone 3. [207](#)
 bonis, *adj.* 1. [729](#) | 3.
[1017](#)
 bonitate [5. 1246](#)
 bonos 2. [418](#)
 bonum, *subst.* [5. 956](#) |
[6. 25](#)
 bonus Ancus 3. [1038](#)
 boves conterimus, *fati-*
gamus 2. [1161](#)
 boves lucas anguina-
 nos, *Elephantos* [5. 1301](#)
 boves templis ferro ma-
 lè cœlæ diffugiunt [5. 1338](#)
 boum 3. [303](#)
 brachia [4. 791](#), [827](#),
[950](#) | [6. 396](#)
 brachiaque in nume-
 rum jactare [4. 773](#)
 brachiique conjectu [6. 433](#)
 bracteaque auri [4. 731](#)
 brevi 2. [77](#) | [4. 160](#),
[162](#)
 brevique [5. 591](#)
 brevibus 2. [98](#)
 brevis 3. [927](#) | [4. 179](#)
 brevitate corporis 2.

[482](#)
 breviter [6. 1081](#)
 Britannis [6. 1104](#)
 bruma nives affert [5. 745](#)
 brumales adeat flexus
[5. 615](#), usque ad
 flexus [639](#)
 bubus, *bobus* [6. 1129](#)
 bucera secla, *boves* [5. 864](#), [6. 1240](#)
 buceriæque greges, *bo-*
ves 2. [661](#)
 horrifico cinefactum
 busto 3. [919](#)
 viva videns vivo sepe-
 liri viscera busto [5. 991](#)

C

Cachinnant [4. 1169](#)
 Cachinnent risu
 tremulo concussa [1.918](#)
 | 2. [975](#)
 dulces Cachinni, *plur.*
[5. 1396](#), [1402](#)
 cacumen 1. [593](#), [750](#) |
[5. 1455](#)
 summum alefcendi te-
 tigere cacumen 2. [1129](#)
 cacumina [1.897](#), mon-
 tis [6. 458](#), [463](#)
 cadant [4.63](#), [100](#) | [6. 215](#)
 cadat [4. 1175](#)
 cadat sub sensus [1.448](#).
 è regione loci [6. 823](#)
 cadavera [2.415](#), [rancida](#)
[6. 1153](#)
 cadavera rancenti jam
 viscere vermes expi-
 rant 3. [719](#)
 cadaveribus [4. 684](#) | [6. 1272](#)
 sub utrorum regna ca-
 dendum 3. [848](#)

cadens 3. [21](#)
 cadentque 3. [982](#)
 cadenti [5. 402](#), vultu,
 oculis 3. [467](#)
 cadentis [4. 1279](#)
 cadere 2. [209](#) | 3. [595](#) |
[5. 671](#) | [6. 104](#), [414](#)
 caderent [2.222](#) | [5. 316](#)
 cadit 2. [215](#) | [6. 257](#),
[1124](#), fulmen [296](#)
 caducæ, glandes [5.1362](#)
 cadunt 2. [230](#) | [3.388](#) |
[4.950](#), [1042](#) | [6.744](#),
[1005](#)
 cadunt vires [5. 410](#),
 concussæ urbes [1236](#).
 toti montes [6. 545](#)
 cæca [5. 1004](#) | [6. 66](#).
 honorum cupido 3.
[59](#), venti potestas
[248](#), [270](#), noctis ca-
 ligrine [4. 458](#), nox
 1. [1108](#) | 2. [14](#) | [5. 839](#),
 corpora [1.278](#),
[296](#), primordia 1.
[1103](#)
 cæcæ caliginis 3. [305](#)
 cæcamque naturam 1.
[779](#)
 cæcas causas 3. [317](#)
 cæcalque latebras 1.
[409](#)
 cæcat [4. 326](#)
 cæcigeni, *caci nati* 2.
[740](#)
 cæcis 1. [329](#) | 3. [87](#).
 plagis 2. [128](#), ictibus
[135](#), corporibus [713](#).
 tenebris [54](#), [745](#),
[797](#) | [6. 34](#), fervori-
 bus [5.610](#), ulceribus
[6. 1269](#)
 cæcisque compagibus
[6. 1014](#)
 cæco igni [4.926](#), [1113](#).
 veneno [6. 822](#)
 cæcosque

VOCABULORUM.

- cæcosque motus 2. 127
 cæcum 5. 754. cordi
 stimulum 3. 887
 permixta cæde calen-
 tes 3. 643 | 5. 1312
 cædebant 5. 1325
 cædem cædi accumu-
 lantes 3. 71
 cædere arboris auctum
 6. 166
 cædesque 3. 648
 cæci, *nom.* 3. 71
 cædimus 6. 313
 cæcula, *sing.* 5. 1373.
 ponti plaga 482. *plur.*
 2. 773. mare 6. 481.
 cæli 1. 1089 | 6. 95.
 mundi, *cælum cæru-
 leum* 5. 770
 cæruleis feminibus 2.
 771
 inter cæruleum virides
 miscere Smaragdos
 2. 804
 cælia 4. 1154
 cælis 3. 404
 calamorum sibila 5.
 1381
 calamos hiantes unco
 labro percurrit 4.
 592. unco percur-
 rere labro 1406
 calcaribus ictus amoris
 5. 1074
 calce 6. 1066
 calcibus imis 3. 792 | 5.
 136
 calcis 6. 91
 calefecitque 6. 686
 calentes permixta cæde
 3. 643 | 5. 1312
 calescit 6. 279
 calida odoris plaga 4.
 708
 calidæ febres 2. 34
 calidi 3. 295 | 6. 315
 calidique 2. 843 | 3. 127 |
 5. 327
 calidis 3. 903 | 5. 604 |
 6. 147, 748, 799
 calido 3. 654 | 5. 595,
 796 | 6. 515, 656,
 858, 870
 calidos 1. 301, 1087 | 2.
 411
 calidum 1. 648 | 2. 354,
 857 | 5. 568 | 6. 855,
 688, 868
 calidumque 3. 216 | 6.
 948
 calidus 6. 849, 887
 caligare oculos 3. 157
 caligine 4. 458 | 5.
 297, 649 | 6. 262,
 460, 478, 691, 852
 caliginis 3. 305 | 4. 339,
 350
 callent dicere multa 2.
 977
 callida 6. 92
 Calliope Musa callida
 6. 93
 callo, aut cortice tectæ
 4. 934
 calor 1. 454, 1090 | 2.
 516, 668 | 3. 129,
 235, 247, 268, 270,
 284, 287, 289 | 4.
 220, 872 | 5. 571,
 540, 804 | 6. 233,
 370, 872 | 925, 991
 calor permanat argen-
 tum 1. 495
 calore 1. 175 | 5. 1261 |
 6. 321, 359, 513,
 722, 841, 843, 969,
 1107
 calorem 1. 786, 807 | 2.
 857 | 6. 714, 847
 caloris 6. 367. corpora,
atom. 3. 122
 campi 5. 493. per loca
 campi 2. 40
 plani petit æquora cam-
 pi, *planitiem* 3. 1015
 campique 4. 390
 campis 2. 332 | 5. 1372
 campisque 5. 602 | 6. 712
 campo 2. 659. plano 5.
 950
 camporum 2. 324
 campos 1. 274 | 2. 6 |
 4. 461 | 6. 736
 camposque 1. 19 | 5.
 782, 1374 | 6. 404,
 1140. facerent natare
 266. natantes 5. 489
 valido quatientes im-
 pete campos 2. 326
 nix cana 3. 21
 canamus 5. 510
 canceris, *cancris* 5. 616
 candens 1. 259 | 2. 770
 | 4. 341. ferrum 6.
 147
 candenti marmore 2.
 766. lumine 5. 720 |
 6. 1195
 ferrum candescit in ig-
 ne 1. 491
 candida 2. 731, 792 | 5.
 777 | 6. 91. sidera 5.
 1209
 candidus 4. 687
 candor 2. 322
 candore 4. 233 | 5. 283
 marmoreo candore, *al-
 bedine* 2. 764
 canenda 6. 83
 canentum 4. 589 | 5.
 1384
 avibus canere sylvas 1.
 257
 canes, *nom.* 1. 495 | 4.
 709, 988, 1196
 canibus rapidis 5. 890
 canibusque ciere 5.
 1250
 * C. canis,

INDEX

- canis, Hyrcano de femine 3. 750
canor, *cantus* 4. 908
parvus Cycni canor 4. 182
canos fluctus 2. 766
cantu 2. 619
cantus 5. 1083, 1405
canum 5. 1062. canum promissa vis 4. 685.
cerbereas facies 737.
fida canum vis 6. 1220. levifomna canum corda 5. 862
capacis moenia mundi 6. 122
barbigeras capellas 6. 970
capere 1. 535 | 2. 967 | 5. 1181 | 6. 326
capere irarum fluctus 3. 299
caperetur 5. 927
capiam 6. 94
capiant 2. 970, 1005
capias 4. 625, 954
capiat 1. 384
capiatur 1. 940 | 4. 16
capiebant 5. 452
capiebat 5. 1410
capis 3. 952
capit 6. 1028
capite 3. 616, 792 | 4. 474 | 5. 136, 600
capiti 1. 928 | 4. 4
capitis, *nov.* 4. 591 | 5. 1137 | 6. 784, 1200
capitum 2. 632 | 5. 1314
capitur 1. 62 | 2. 650 | 4. 865
capiunt 2. 924 | 4. 649 | 5. 1409
capiuntur 4. 649
capripedes Satyros 4. 584
capris 4. 645
capta 1. 15
captat 4. 1089
capti 5. 969, 1258.
quali mentibus 4. 1016
captum 4. 1140
caput 1. 65 | 2. 606 | 3. 112, 139, 148, 386, 654, 972, 1054 | 5. 86, 271, 894, 542, 753, 1398 | 6. 60, 261, 636, 1143
caput expergefatum erigere 5. 1207
caput fluvii 6. 729
caput quaffans grandis fufpirat arator 2. 1163
carbafus dat crepitum 6. 108
carbonumque 6. 802
carcer 3. 1029
carceribus patefactis 2. 264 | 4. 987
careas 2. 4
carebit 1. 574
carentibus fenfu 2. 989
luce carentum, *mor- tuorum* 4. 39
carere 5. 1426
carerent 1. 344
caret 2. 651 | 3. 357 | 4. 1066
caret fine modoque 1. 963
carmen 4. 978 | 5. 1
carmina 1. 732 | 3. 421 | 5. 1379, 1449 | 6. 380. lucida pango 1. 933 | 4. 9. phoebæa dædala, *varia* 2. 505
carmine 1. 144 | 4. 21 | 6. 937. Pierio fuavi loquenti 1. 945
carminibus 5. 1442
carnem 6. 967, 969
carnifices 3. 1030
κατέπληξίς 4. 1156
carofque 3. 85
Scipiades Carthaginis horror 3. 1047
carumque 1. 731
cafus 5. 1009
cafis 6. 1252
caffa, *fig.* 3. 994, 1062 | 4. 514
caffaque fenfu 4. 127
caffum anima corpus 2. 561. lumine 5. 718, 756
caffus lumine aër 4. 369
inceffe caffa 1. 99
caffaque 5. 1011
caffi 5. 1024
cafforeoque gravi mulier fopita recumbit 6. 794
cafu 1. 742 | 5. 313, 1332 | 6. 30, 1094. forte 4. 745
cafumque 3. 996
cafus, *fig.* 3. 1099 | 5. 206. Stillicidal lapidem cavat 1. 314. plur. cafus celerare 2. 231
catenam 6. 910
forte caterva 2. 630
catervas 2. 628. Phrygias 611. Martis 5. 1303
catervatim 6. 1142
catervis pecudum 6. 1090
catuli Pantherarum 5. 1035
catulorum 4. 995
catulos 5. 1066
cava *fig.* 2. 620 | 6. 126. plur. 5. 1381 | 6. 579, 1083, 1192
cavam fiffefcere nubem 6. 175
cavas

VOCABULORUM.

- cavas** nubes 6. 271
cavat lapidem stillicidi
 cafus 1. 314
cavati, oculi 6. 1192
caudaque 2. 805
caudam 3. 658
cave 2. 754
caves 3. 684
caveai, caveæ confes-
 sum 4. 76
caveamus 6. 405
caveisque 6. 197
cavere 4. 1138
cavernas cœli 4. 172 [6.
 251. terrai 6. 596
cavernis ætheriis 4. 392.
 Silicum 6. 683
cavis fornacibus 6. 201
caulas poros corporis 2.
 950 [3. 256, 702,
 707 [6. 839. palati 4.
 624, 664. ætheris 6.
 491
cavos 5. 953
flamma Cauri sylvam
 perflant 6. 134
causa, nomi. 1. 242,
 1071
 [2. 174, 255, 422,
 788, 1067 [3. 47, 325,
 349, 423, 430, 485,
 501, 578, 592, 601 [4.
 194, 234, 238, 840,
 849, 1267 [5. 157,
 168, 209, 348, 510,
 532, 619, 773, 868,
 1160, 1251 [6. 84,
 171, 203, 576, 754,
 999
causaque 1. 239
causæ 6. 362
causam 2. 255, 268 [3.
 964, 1083 [4. 473,
 503 [6. 703
causando 1. 399
causarum 5. 676 [6. 53
- causas** 1. 154 [4. 1174
 [5. 530 [6. 55, 89,
 706
cæcas exponere causas
 3. 317
causas agere 4. 963
causas mendose redde-
 re 4. 506
causidici 4. 963
causis 1. 654 [3. 1068 [5.
 751, 1184 [6. 761
cecidere 1. 742 [3. 982
 [5. 329, 677 [6. 827
cecidierunt 3. 453 [6.
 587, 1082
cecidisse 2. 1165 [3. 386,
 651 [5. 341, 791
cecidit 5. 1146, 1417
cecinere 2. 600 [5. 328,
 406 [6. 754
Cecropiis finibus 6. 1137
cedant 4. 145
cedat 4. 943
cedebant 5. 984, 1291
cedebat 5. 1270
cedendi 1. 340
cedentes 1. 375
cedere 1. 373 [2. 507 [5.
 313, 841
cedit 2. 998 [3. 977 [4.
 1236 [6. 872
cedunt 2. 234
ceduntque 6. 570
celant 4. 1179, 1214
celare 1. 91 [2. 677
celare, atque intus ha-
 bere 1. 515
celarier, celari 1. 904
celata 5. 1159
celebrare delubra
 Deum festis diebus
 5. 1166
celent 2. 315
celer 4. 161
celerantibus auris 1.
 388
- celerare casus** 2. 231
celeres 4. 185
celeri 2. 192 [3. 636 [4.
 177, 211, 255 [5.
 302 [6. 223, 323,
 333. ratione 3. 183 [4.
 144, 777
censemus 4. 459
centes 1. 972
tristia Centaurea 4. 124
Centauroi 2. 402 [5. 876
ex vivo Centauri, ex
 vivente Centauro 4.
 743
Centauros 4. 736 [5.
 889
cepere 6. 1211
cepit 5. 332, 1415
cera 6. 515, 965
Cerebereasque canum
 facies 4. 737
Cerberus 3. 1024
odor insinuat quàm
 facile in cerebrum
 6. 803
Cereremque 2. 654
Ceres 4. 1161 [5. 14,
 pulverulenta 741
cernamus 4. 808
cernant 4. 993 [6. 164
cernantur 6. 465
cernas 1. 748 [3. 214 [6.
 168
cernebant 5. 1183, 1334,
 1368
cernebat 6. 22
cernendi 3. 410 [4. 239
cernentes 6. 645
cernere 1. 135, 302,
 328, 594, 752, 1065 [2.
 4, 139, 248, 251,
 314, 315, 780, 826,
 836 [3. 360, 364,
 370, 371, 1061 [4.
 104, 230, 242, 459,
 600, 614, 757, 764,
 * C 2 771,

INDEX

- 771, 802, 807, 913,
965, 977, 979, 1224 [
5. 64, 394, 975 16.
195, 406, 935
cernere bellum 4. 965
cernes 3. 660 [5. 107
cerni 1. 269 [5. 433,
663, 718
cernimus 1. 300, 343 [
2. 68, 779, 927, 984 [
3. 366, 412, 510,
525 [4. 138, 354, 790 [
5. 243, 578, 586 [
6. 169, 421, 987
cernis 1. 914 [2. 209,
213, 455, 533, 731 [
3. 170, 436 [5. 307,
938
cernit 4. 760
cernitur 3. 107 [4. 233,
276, 356, 357 [5. 587
cernunt 1. 643, 658, 661
cernuntur 4. 201 [5.
86 16. 60
certabant 6. 1223
certamen 5. 785
certamina belli 1. 476 [
2. 5 [5. 1295, pugnae
4. 841
certamine æterno 2.
117. æquo 573 [5. 393
certaminis 5. 383
certandi 3. 5
certant 5. 394, 1081 [6.
508
certantes 5. 1123 [6.
1246
certantia 2. 118
certare 2. 11 [3. 780 [
4. 1105
certas 4. 1085
certissima corpora 1.
676
certum, ac dispositum
est 3. 788 [5. 132
certum constat, disposi-
- tumque videtur 3.
795 [5. 139
certum ponere 5. 527
cervi, *sing.* cornigeri 3.
751. *plur.* alipedes
6. 765
cervis 3. 742
cervice 1. 36 [6. 744
cervices 2. 801
cervorum 4. 993
cervorum ventosa ma-
gis frigida mens est
3. 300
cervos 3. 307 [5. 861
prælonga senex cornua
relinquere cervus
gauderet 3. 614
cessabant 6. 1234
cessando 2. 80
cessant 2. 1142 [4. 135,
222 [5. 699 [6. 927
cessare 1. 787 [2. 79 [
4. 392
cessas 3. 1061
cessat 5. 280
cesse 1. 1104
cesset 4. 523
cessit 3. 219, 224
Chaldæum, astrologo-
rum 5. 726
Chaldiria 4. 1084
chartarum 6. 111
chartas 6. 113
chartis 3. 10 [4. 967
Charybdis vasta 1. 723
prima leo, postrema
draco, media ipsa
Chimæra 5. 903
flammam tetro spiran-
tes ore Chimæras 2.
704
chordarumque fonos
fieri, dulcesque que-
relas 4. 588
chordas 2. 412
chordasque loquentes
- auribus accipere 4. 978
chordis 2. 504
pernice chorea 2. 635
cibatum 1. 1093
cibatus 6. 1125
cibi 5. 928, 1005, 1390
cibis 2. 710. fulcire, ac
sustentare 1147
cibo 1. 195, 1037
cibos 1. 862
cibum 3. 1004 [4. 649,
857, 951 [5. 814,
846, mandendo ex-
primimus 4. 621
cibum coquere, ac
flammæ molliore va-
pore 5. 1101
cibus 1. 351, 353, 809,
859, 865 [2. 1124,
1135, 1141, 1146 [
4. 637, 641, 865, 952,
1084 [5. 525 [6. 946
Cicadæ veteres tunicas
ponunt æstate 4. 56.
folliculos linquunt 5.
801
cicuta 5. 897
cicutas 5. 1382
ciebat 5. 816
ciebis 4. 125
ciemus 4. 580
ciendum 3. 392
cientque 4. 734
belli simulacra cientes
2. 324
cientur 2. 135 [4. 612
cieri belli simulacra 2.
42. voces 5. 1059
sepire plagis saltum ca-
nibusque ciere 5. 1250
ciere monumenta vi-
rum atque commoliri
6. 241
cieret 5. 773
ciet 4. 1028, 1034, 1037,
1264 [6. 1307. hor-
rorem

VOCABULORUM.

- rorem in membris 3.
292
cietur 3. 152, 247. tem-
pesta turbida cœlo
6. 375
scena croco Cilici per-
fusa recens est 2. 416
cimus ad ortus 1. 213 |
5. 212
cinefactum 3. 919
cinere 4. 924
cingit 6. 632
cinisque 1. 872
cinxere 2. 606
circumpræterque 5. 633
circumagitur 4. 317
circum tribus actis an-
nis 5. 881
circumcæfura, *subst.*
membrorum extima
3. 220 | 4. 651
circum cidas 3. 412
circum cursare 4. 402
circumdata 1. 88
circumdatus 5. 469 | 6.
1034
circumfusa 1. 40
circumlita nullo fucō
2. 744
circumretit vis, atque
injuria quemque 5.
1151
circumstant 3. 470
circumtegere, 1. 1094
totum circum tremere
æthera signis 1. 1088
circumversantur 5. 521
6. 199
circumvolitant 2. 325
cita 1. 996 | 2. 84, 105
citharæ liquidum car-
men 4. 978
citharis reboant templa
2. 28
cives 1. 92
civibus 6. 589. exhaustit
urbem pestis 1138
fanguine civili remcon-
flant 3. 70
clade 6. 641
cladem importare peri-
cli 3. 825 | 5. 370
cladem late darent
magnasque ruinas 5.
348
cladem mortiferam
conflare 6. 1089
clademque 5. 247 | 6.
565
clades, *sing.* 6. 1123.
plur. 5. 49
clamor 1. 491 | 3. 479 |
4. 183, 909 | 6. 228
clamor foras gradiens
facit arteria asperiora
4. 532
clamore 4. 543 | 5. 1335 |
6. 146, 1282
clamoreque montes
icti rejectant voces
ad sidera mundi 2.
329
clamores 4. 1008
clamoribus 4. 1011
clandestinam cæcam-
que naturam 1. 779
clandestinos cæcosque
motus 2. 127
claranda, meis versibus
3. 36
clarandum est nobis
multa 4. 779
alid ex alio clarescere
videmus 5. 1455
aliud ex alio clarescere
1. 1108
claret in primo quoque
carmine 6. 937
classē 2. 41
classi 1. 101
classibus 4. 399
classis 5. 1226
clavæ 5. 966
clauda navigia 4. 438
claudere 5. 513
claudicat ingenium, de-
lirat linguaque mens.
que 3. 454
si libella claudicat hi-
lum 4. 518
claudicat nifus penna-
rum 6. 834
quæ mundi claudicat
axis 6. 1105
clausa domorum 1. 355.
uiarum 4. 616
claustra naturæ 1. 72.
vitæ, *vita* resolvat
416. vitæ coercens
3. 397. vitæ laba-
bant 6. 1151
æra, quæ claustris, re-
stantia vociferantur
2. 450
clementius, *adv.* æquo
3. 314
exiguū clinamē prin-
cipiorum 2. 292
clinare 2. 243
clueant 1. 632
cluebit 3. 208
cluent 1. 450 | 2. 790
cluere 1. 481 | 2. 524
nota cluere 2. 351
clueret 1. 120
cluet 4. 50
clunibus 4. 1293
coacta tempestate 1.
762 | 2. 1059
coactant 6. 1159
coactat immutare 6.
1120
coacti 3. 68 | 5. 955
coacto concilio 2. 934
coactu magno 2. 273
coactus *adj.* 3. 486
coalescere 6. 1066

INDEX

coëgit 4. 844 | 5. 1353
 cœlestem 2. 384
 cœlesti 6. 394. femine
 oriundi 2. 990
 cœlestia mundi templa
 5. 1203. templa 6.
 387, 670
 cœlestibus flammis 5.
 1093
 cœlestum 6. 1272
 cœli 1. 2, 6, 49, 65, 279,
 490 | 2. 178, 206, 1029,
 1062 | 4. 202 | 5. 99,
 121, 197, 201, 232,
 246, 326, 412, 511,
 623, 650, 686, 693,
 1094, 1182, 1190,
 1243 | 6. 85, 98, 213,
 251, 285, 451, 817,
 820, 1101, 1109,
 1132, 1226. sublima
 1. 341. lucida templa
 1. 1013 | 2. 1038.
 loca inferiora 1. 1061.
 tempora 1. 1065 | 6.
 361. carula 1. 1089 |
 6. 95. tonitralia templa
 1. 1098. templa
 1. 1063 | 2. 1000 | 6.
 1226. domus 2. 1109 |
 6. 357. cavernas 4.
 172. fulgentia templa
 5. 491. immania
 templa 522. fumida
 templa 6. 614. liqui-
 diffima tempestas 4.
 169. altus hia. 4. 419
 sub cœli tegmine 1.
 987 | 2. 661 | 5. 1015
 cœlique 1. 1100 | 2.
 1099 | 5. 345 | 6. 82
 cœlo 1. 80, 163, 782,
 788 | 2. 1154 | 3. 854 |
 4. 213, 421 | 5. 374,
 542, 629, 791, 974 |
 6. 246, 256, 375, 385,

399, 426, 412, 444,
 458, 665, 678. aëre
 4. 133
 cœloque 1. 15 | 5. 554,
 905, 1187 | 6. 49,
 449, 956
 cœlos 2. 1096
 cœlum 1. 9, 70, 820,
 988, 1094 | 2. 163,
 327, 1013, 1083 | 4.
 209, 395, 420, 445,
 460, 784 | 5. 69, 79,
 116, 283, 418, 435,
 447, 467, 518, 526,
 658, 689, 692, 913,
 929, 1188, 1220 | 6.
 8, 43, 287, 478, 600,
 650, 669, 1095, 1098,
 1104, 1117, 1121,
 1133
 cœlumque 1. 726 | 2.
 728, 1055 | 4. 203,
 416 | 5. 93, 594 | 6.
 561, 663
 cœnoque 3. 77
 cœnum 6. 976
 cœpere 2. 159 | 5. 288,
 438, 1294, 1442
 cœperit 5. 73
 cœperunt 4. 534, 807 |
 5. 1018, 1107
 cœpisse 1. 127 | 2. 613
 cœpit 2. 928 | 3. 14 | 4.
 623 | 5. 412, 1013 |
 6. 431, 1118
 cœptant 4. 112
 cœptat 4. 407 | 6. 254
 cœptes 1. 268
 cœptum 1. 419
 cœrcens 3. 397
 cœrcet 4. 651, 661 | 6.
 954
 cœtu 1. 667, 775, 1047 |
 2. 918 | 3. 857. ma-
 teria 1. 1016
 cœtum 2. 1002 | 6. 482

cœtus 1. 1025. omni-
 genos 5. 429
 cœundo 6. 846
 cœuntibu' 1. 838
 cogant 1. 467
 cogantur 2. 63, 155
 cogas 2. 497
 cogat 6. 758
 cogatur 2. 291
 cogebant 5. 485, 1370
 cogebat 5. 810 | 6. 1242
 cogens 1. 324 | 6. 211,
 441, 594
 cogentes 6. 718
 cogentibus 1. 898
 cogere 1. 623 | 3. 198 |
 5. 1049
 cogi 1. 1019 | 6. 15
 cogit 1. 500, 975, 1009
 | 2. 278, 886 | 4. 323,
 360, 690, 766 | 5.
 653, 829, 1166 | 6.
 54, 126, 273, 698,
 837, 888, 964, 993
 cogitet 4. 781, 788
 cogitur 2. 151, 282 | 3.
 536 | 6. 1051
 cognita, *sing.* 3. 207 |
 5. 7, 185. *plur.* 4.
 849 | 5. 1012, 1284
 in promptu cognita
 quæ sunt 2. 867
 quæ bene cognita si te-
 neas 2. 1089
 cognitus 1. 696 | 5. 1286
 cognōris 6. 533
 cognoscant 2. 741,
 cognosce 1. 920
 cognoscere 1. 404, 697 |
 2. 142, 216, 349,
 461, 839 | 3. 118,
 1085 | 4. 51, 646,
 753 | 5. 286, 880,
 1061, 1184, 1281 |
 6. 112, 193, 422,
 1212
 cognoscitur

VOCABULORUM.

- agnoscitur 4. 232
 cognosse 1. 332
 cognovimus 5. 1411
 cognovit 5. 1431
 cogor 1. 372
 cogunt 2. 73, 420, 868
 3. 60 | 5. 1086 | 6.
 200, 463
 coguntque 4. 78 | 6.
 734
 cohærent arte 1. 604
 inter se stipata cohæret
 materies 2. 66
 arte connexa cohæret
 9. 1008
 cohibent 2. 1030
 cohibere 1. 518 | 2. 677 |
 3. 442, 572 | 6. 106
 cohiberier 3. 444
 cohibessit 3. 445
 cohibet 1. 516, 537 | 6.
 815
 coibant 5. 451, 453
 coibat 6. 1146
 coibunt 2. 549
 coiere 6. 451
 coierint 2. 1060
 coire 1. 770 | 2. 563 |
 3. 396 | 4. 1048 | 5.
 191, 426, 664
 coiret 5. 487
 coitque 6. 845, 865
 coisum 1. 186
 colatur 4. 1253
 colebant 5. 953
 colebatur 5. 1439
 colendo 5. 1368
 colentes 5. 32
 colere ævum 5. 1144,
 1149
 colles 1. 998 | 5. 782
 fugere ad puppim col-
 les videntur 4. 390
 colles collibus verba
 repulantes 4. 582
 colli, *colle* 2. 317, 322
 collibus 4. 582 | 5. 1372
 colligere 1. 724
 collum 6. 1185
 collumque coronat 2.
 801
 purpura Theffalico con-
 charum tincta colore
 2. 500
 omnem efflare colorem
 2. 831
 nequeunt sine luce co-
 lores esse 2. 794
 coloribus omnigenis 2.
 820. egregiis 5. 739
 coloris 2. 756, 817 | 4.
 93, 1027
 colos 6. 207
 colubris 5. 27
 per colum vina vide-
 mus perfluere 2. 391
 columba 3. 752
 columbarum 2. 800
 columna 6. 425, 432
 columnæ 4. 402
 columnis 4. 429
 comburens 6. 152
 comas 4. 1217
 comitantur 2. 639
 comitati 1. 98
 commeditatur 6. 111
 commemorando 1. 401
 repetam commemorare
 6. 904
 commemorat 1. 126
 commendarunt 5. 1020
 multa manent comen-
 data nobis ex utilitate
 sua 5. 859
 commiscet 5. 504
 commisceri 4. 1251
 commiscendo 4. 1202
 commiscuit 6. 275
 commissa, *sing.* 6. 321,
 1157. *plur.* 2. 884 |
 6. 304
 committere 5. 1364
 commixta 1. 822 | 4.
 675
 commixto 1. 862 | 3.
 284
 commoda, *subst.* 3. 2,
 949 | 4. 1067. *adj.*
plur. 4. 1147 | 6. 18
 commoliri 6. 241, 254
 magni commorunt æ-
 quora venti 2. 765
 commota 3. 153
 commovet 3. 147 | 4.
 236, 750, 904, 1033
 commovet sese animus
 4. 884
 commovet se cælum 6.
 1118
 commovit 6. 127
 belli magnos commo-
 vit funditus ætus 5.
 1414
 communi deesse saluti 1.
 44
 commutantur 4. 671
 commutare 2. 129, 103 |
 3. 514, 1072 | 5. 1105
 commutari 1. 587 | 2.
 935
 commutat 5. 829, 1275
 in commutatum veniunt
 1. 795
 commutatur 1. 582
 compages 6. 1069
 compagibus 4. 1106,
 1198 | 6. 1014
 compar 4. 1248
 comparebat 6. 1218
 comperit 4. 797
 compefce 3. 967
 compleat 5. 595
 complebant 6. 645,
 1260
 complent 2. 324 | 4.
 1011, 1242 | 5. 1065
 complerant 6. 1271
 complerat 6. 1149
 complere

INDEX

- complere 1. 390 | 6.
 599
 complerent 1. [523](#)
 complerentur 4. 1268
 complerunt 6. [196](#)
 compleſſe 4. [172](#) | 6.
 251
 complet 2. 358 | 4. 351 |
 5. 227
 ararum, *aris*, comple-
 verit urbes 5. 1161
 complexa 2. [253](#) | 4.
 1186 | 5. 920
 complexu 5. [471](#)
 avido complexu quem
 tenet æther 2. 1065
 componere 4. [963](#)
 composituras, *ſubſt.*
 turbantia 4. [329](#)
 comprehendere 6. 1081
 comprehendunt 6. [455](#)
 compungere 2. [432](#)
 compungunt 2. [420](#)
 qua conſtet comta figu-
 ra 1. 949
 infula virgineos cir-
 cumdata comtus 1.
 88
 magnum conamen ſu-
 mit eundi 6. [325](#),
 alarum 835
 conamina *ſumſit* 6. 1039
 conantur 1. 936 | 4. 12
 conatur 3. 652
 concava cymbala 2. 619.
 loca terræ 5. 1255
 concedam 1. [541](#) | 4.
 475
 concedamus 1. 657
 concedas 1. 975
 concedat 1. 1074
 concede 3. 975
 concedere 1. [380](#), 1079 |
 2. 237 | 3. 539 | 4.
 1177, 1184 | 5. 1357,
 1370 | 6. 54
 concedimus 4. [380](#)
 concedis 2. 834
 concedit 1. 608, 832,
 844
 concedunt 3. [377](#)
 concelebrare carmina
 cantu 5. 1380
 concelebrant lætantia
 loca aquarum 2. 345
 terras frugiferentes
 concelebras 1. 4
 concepit 6. [307](#)
 concepto 6. 880
 conceptum 1. 556 | 6.
 628
 conceſſit 4. 916 | 5. 1010
 conceſſum 5. 1148
 concharum 2. [500](#)
 concharumque 2. [374](#)
 conchis 4. 934
 Conchyli, *Conchylia* 6.
 1072
 concidat 4. 511
 concidere 3. [158](#) | 5.
 1332 | 6. 758
 concideret 1. [100](#)
 conciderit 3. 584
 concidit 2. 353 | 3. 488
 conciet 6. 826
 conciliabat 5. 961
 conciliandi 2. 551
 conciliantur 5. [466](#). cor-
 pora materiæ 2. 900
 conciliari 3. 877 | 6. 889
 conciliatu 2. 935. con-
 denſo 1. [575](#) | 2. 99.
 parvo 133
 conciliis, & difcidiis ex-
 ercita crebris 2. [119](#).
 rerum [109](#)
 concilio 1. 772, 1081 |
 2. 564, 934 | 3. 806.
 genitali 1. [184](#). prin-
 cipiorum [485](#)
 concilioque 2. 918
 concilium 2. 563. mater-
 ria 1. 518
 concinnat 4. [1246](#) | 6.
 436, 583, 1116
 concinnior 4. 1269
 concio 6. 710
 concipere 4. 1259, 1262 |
 6. 209, 272
 concipitur 1. 5
 concipiunt 6. [471](#), 502
 concit 6. [409](#)
 concitat 3. [292](#), 301
 concludere 3. [573](#)
 concluda 3. [568](#), 774 | 6.
 124
 concluſo 4. [460](#)
 concoctos 2. 852
 concoctum 4. 635
 concopulat 6. [1076](#)
 concordia 1. [457](#) | 5.
 1023
 concreſcat 6. [494](#)
 concreſcere 1. 840 | 4.
 137 | 6. 626, 807
 concreſcit 5. 831 | 6. 846
 concreſcunt 4. [1254](#) | 6.
 249, 450, 527
 concreta 1. 1018 | 3.
 20 | 5. 796, 1256
 concretæ montes nim-
 borum 6. [158](#)
 concretius 4. 1237
 concreto 5. [467](#), [469](#),
 496
 concruciamur 3. [149](#)
 conculcatur 5. 1139
 concurrere 5. 847 | 6.
 115
 concurrunt 6. [96](#), [315](#),
 362
 concurſant 2. [215](#)
 concurſare 3. [396](#)
 concurſu 1. [385](#) | 6.
 160, 171
 concurſus, *ſing.* 1. 686 |
 2. 1020. *plur.* 1. 628 |
 2. [726](#) | 5. [443](#)
 concuſſa,

VOCABULORUM.

- concussa, *sing.* 2. 948 | 5. 551 | 6. 288, 667.
plur. 2. 394, 846 | 6. 120, 543, 547. tremulo rifu 1. 918 | 2. 975
 concussæ 5. 1236
 concussis artubus hinit 5. 1076
 concussos 5. 652
 de concussu sequitur gravis imber 6. 289
 concussu magno 6. 546
 concutiat 2. 1100
 concutit 5. 552 | 6. 594
 concutitur 6. 357. sanguis 3. 249
 concutiunt 3. 19
 condebant 5. 954
 condensa 5. 487. contexta magis condensaque 4. 55
 condensa ac stipata 6. 465
 condensat, *condensat* se aer 1. 393
 condenso conciliatu 1. 576 | 2. 99. agmine 1. 600. corpore 6. 101
 condere 3. 1103 | 4. 435 | 5. 2, 708, 1107
 eadem conditione gignentur 2. 301
 conducere 1. 398 | 3. 533
 conducit 6. 967
 conductis 1. 691
 conduplicant 1. 713 | 3. 71
 condurat 6. 968
 conduxit 4. 433
 coner 4. 1163
 confecti 3. 960
 confer 5. 13
 confertit ventus 6. 157
 conferre 4. 841 | 6. 53
 confert 2. 1166
 confertæ nubes 6. 508
 confertos 6. 1261
 confervescit 6. 352
 confestim 4. 190, 341 | 5. 284
 conficere 2. 1143 | 3. 138 | 5. 664
 conficerent 1. 905
 conficeret 1. 240
 conficiat 2. 1002
 conficimus 2. 1162
 conficit 4. 643
 conficiuntur 1. 536
 confidunt 5. 391
 conficri 2. 1068 | 5. 889
 confiet 3. 413
 confirmare 1. 486 | 2. 179, 185 | 5. 198
 confirmata vis animi 3. 771 | 6. 996
 confirmem 4. 113
 confit 4. 292
 confiteare 1. 271, 826 | 2. 690, 865, 1073 | 3. 800 | 5. 377
 sanguine civili rem conflant 3. 70
 conflare mortiferam cladem 6. 1089
 conflatur 3. 336
 conflatus 1. 474
 conflatur 4. 927
 conflictæ 2. 97
 configendum 3. 854
 configunt hyemes æstatibus acres 6. 372
 confluit 4. 1209
 confluat 1. 389
 confluere 1. 375, 993 | 5. 660, 667, 701 | 6. 311
 confluit 6. 637. coniectus eorum 5. 600
 confluerat 6. 1150
 confluxere 1. 902
 confluxerunt 1. 178
 confluet 1. 986
 confluit 5. 498 | 6. 1258
 confringere 1. 71
 confundere sensus 2. 945
 confundi 4. 562
 confunduntque 2. 419
 confusa, *sing.* 4. 566, 617 | 6. 599, 606, *plur.* 5. 580
 confutabunt 4. 490
 congemis 3. 947
 congerere 3. 1022
 congesta 3. 949
 congestus, *subst.* arenæ 6. 724
 conquæ globata 2. 153
 conglomerari 3. 211
 conquæ gregantur 6. 455
 congressa, *sing.* 2. 940. *plur.* 1. 761 | 2. 549 | 5. 192, 427
 congressus, *subst. sing.* materialis 5. 68. *plur.* 2. 1064
 coni 4. 431, 433 | 5. 763
 coniecit 6. 579
 coniecta 1. 1029 | 2. 1060, 1073 | 4. 253
 coniectu 6. 434
 coniectum lapidum 3. 199
 coniectus 5. 417, 599.
 animæ 4. 956
 conicere 1. 752 | 2. 120, 1072
 conjiciens 1. 285 | 6. 344
 conjiciunt 6. 731
 blande coniscant agni 2. 320
 conjugibus 4. 1270
 cœtu conjugioque corporis atque animæ 3. 857
 conjuncta,

I N D E X

- conjuncta, sing.* 3. 349, 425, 578 | 4. 867, 945 | 5. 559, 563, 1010 | 6. 632. *plur.* 1. 450 | 3. 37, 558 | 4. 496 | 5. 430, 445, 556 | 6. 1005
conjunctam 3. 160, 350 | 5. 538
conjunctis 4. 401
conjunctius, nom. 3. 555
conjunctum 1. 452
conjunctus 5. 564
conjungendo 6. 456
conjungere 5. 1299
conjungi 5. 851
conjungit 2. 1003
igni conlabefacta 4. 701
conlabefactatus rigor auri solvitur æstu 1. 493
conlabefiunt 3. 600
conlata, plur. 6. 18
conlatis 4. 1098
conlaxat 6. 232
conlecta, sing. mente 2. 960, *validi venti pre-cella* 4. 1108 | 6. 123
conlecti, plur. 6. 570
conlectus, subst. aquæ 4. 416. *adj.* 6. 557
conlectum 4. 1058
conlegerit 3. 859
conlidi 1. 533
conligat 1. 1090
conligit 3. 938 | 6. 325
conlucet 6. 882
connectere 2. 477, 521
connecti 2. 699, 703, 715
connectitur 2. 251
connexa, sing. 2. 268 | 3. 691 | 6. 1008. *plur.* 2. 100, 711
connexæ 3. 740
connexus, subst. plur. 1. 627 | 2. 725, 1019 | 5. 442. *adj.* 3. 556
connivent 5. 776
connixa 2. 159
connubia 3. 777 | 5. 1011
conor 1. 26 | 6. 768
conquassari omnia terrarum motibus 5. 107
conquassatum corpus 3. 442
conquassatur mens animæque potestas 3. 599
conque putrescunt 3. 344
conquereretur 3. 612
conquiri 2. 267
conquisita 3. 420
conradens 6. 303, 443
conradere fidem dictis 1. 402
conrepta 6. 822. *luce diei* 4. 81
conreptus 5. 1231 | 6. 394
conrepunt membra pavore 5. 1218
conrident 4. 81
conripere 4. 997 | 6. 1159
conripiunt membra timore 5. 1222
conripuit 4. 1103
conruit 6. 824
conruptus 6. 1201
consanguineos 6. 1281
consanguineum 3. 73
conscondere 5. 1296 | 6. 46
conscia 3. 1031
conscindunt 5. 46
consciscant 3. 81
conscius 4. 1128 | 6. 392
consectabantur 5. 965
consensu 3. 740
consentire 2. 914 | 3. 154, 170, 802. *vitalis motus* 2. 716
consequa natura 5. 678
consequitur 1. 461 | 3. 477, 942 | 4. 805, 864
conserat 4. 1100
conserit arva lumine 2. 211
conservans 5. 509
conservant 1. 677
conservare 1. 1042 | 2. 708
confessum 4. 76, 979
consilio 1. 1020 | 2. 164 | 5. 420
consilium 3. 95, 140, 451, 615 | 5. 128
consimile 3. 8
consimilem 5. 712, 811
consimiles 4. 89, 103
consimili 1. 842, 884, 916, 1097 | 2. 505, 675, 735, 806 | 3. 74, 283 | 4. 234 | 5. 298 | 6. 505, 881, 1129
consimilis 2. 1017
consistant 1. 873 | 2. 91
consistat 2. 584
consistere 1. 169, 637, 707, 749, 753, 839, 981, 1071 | 2. 322, 332, 696, 905, 981, 1119 | 3. 350, 605 | 4. 99 | 5. 61, 66, 238 | 6. 10, 43, 454
consisteret 1. 984
consistimus 3. 858
consistit 1. 236, 421, 1027
consistunt 4. 742 | 6. 461
consociare motus 2. 110
consopit 6. 792
consors 3. 772
confortem 6. 1279
conforti 3. 333
conspectu 3. 49
conspargere

VOCABULORUM.

conspergere 3. 661
 conspergunt 2. 33 [4.
 1230
 conspiciere 2. 358
 conspicias 6. 706
 conspiciamus 1. 317
 conspirans 4. 1209
 conspurcare tetro fa-
 pore 6. 21
 constantior mellis est
 natura 3. 192
 contra constare 4. 716
 gravi terram consterne-
 re casu 5. 1332
 constituas 1. 799 [2.
 419
 constituat 3. 309
 constituatur 1. 967
 constituere 1. 709 [5.
 1143
 constitues 1. 1105 [2.
 561, 6. 73
 constituet 2. 655
 constituisse 2. 175
 constituit 6. 225
 constituunt 1. 344, 755,
 821, 644 [2. 103,
 669, 902
 constituuntur 4. 133
 confuerant 5. 975
 confuerat 6. 1277
 confuerunt 2. 300 [3.
 497 [4. 1267 [5. 190,
 425, 660, 701, 1397 [6.
 519
 confuescunt brachia,
 firmantque lacertos
 6. 396
 confuesset 1. 623
 consueta 4. 995 [5. 209
 [6. 787, 1041
 consuetudo 4. 1276
 consuetum 4. 715
 consuevimus 6. 1134
 consuevit 3. 482
 consumens 1. 227

consumere * multam
 operam 6. 1080
 consumit 5. 618, 1430
 consumse 1. 234
 consumta 5. 245
 confurgere 4. 926 [6.
 473, 497, 885, 1019
 confurgere 2. 1110
 confurget 3. 503
 contacta 4. 642
 contactos odores suo
 perdere viro 2. 852
 contage sua palloribus
 omnia pingunt 4. 137
 contagi, corporis multa
 fungitur animus 3.
 734
 contagia 3. 346, 427,
 740 [6. 1235
 contagibus 6. 279, 1241
 contaminat 3. 896
 contemnere 2. 448 [5.
 380, 1216
 contemplator, *verb.* 2.
 113 [6. 188
 contemnit 3. 1045
 contemta, *sing.* 5. 1417.
 plur. 1. 48
 e contemtibus exit 5.
 831, 1277
 contemtim 5. 1125
 contemtus, *subst.* 3. 65.
 adj. 2. 503
 contendant 3. 784
 quid enim contendat
 hyrundo cynis 3. 6
 contendere 2. 11 [5.
 1343 [6. 27, 411
 contendere causam 4.
 473
 contendere se, atque
 parare 4. 807
 de palma summas con-
 tendere vires 4. 986
 contendit 4. 801, 1040
 contendunt 1. 1061 [4.

92
 contenta, *sing.* 1. 325 [4.
 961
 conterimusque boves
 2. 1161
 somno partem majore
 rem conteris ævi, 3.
 1060
 conterere metu 2. 623
 contexta, magis*con-
 densaque 4. 55
 contextæ 3. 695
 contextum dissolvere
 1. 244
 contigit 3. 1096
 contacta 2. 742 [6. 1186
 contineantur 1. 818,
 908, 1085 [2. 760,
 1007
 contineat 3. 211
 continet 1. 152 [5. 320
 [6. 877
 contingas 2. 754
 contingens 4. 9, 409.
 Musæo contingens
 cuncta lepore 1. 933
 contingere 5. 152
 ævi contingere florem
 1. 565 [4. 1111
 Musæo dulci continge-
 re melle 1. 946 [4. 22
 incepti contingere fi-
 nem 5. 392
 qua contingit 6. 687
 contingunt mellis dul-
 ci flavoque liquore
 1. 937 [4. 13
 undique protelo plaga-
 rum continuato 2.
 531
 contorquere navem 4.
 898
 contorquet gubernacu-
 lum 4. 902
 retro contorquet & au-
 fert 5. 724
 * D 2 validis

INDEX

validis contortum viri-
bus telum 1. 970
contra pugnare, obsta-
reque 2. 280
accingere contra 2.
1042
contrapugnantibu' ven-
tis 6. 97
nihil ad speciem est
contractior ignis 5.
570
contractis in se parti-
bus 3. 544
ex infinito contractum
tempore bellum 2.
574
contractum cum ventis
degere bellum 4. 965
contrahitur animus for-
midine Divum 5. 1218
contraria 1. 658 [4. 513
| 6. 741
contrarius 3. 251
contractabiliter caulas
intrare palati 4. 664
contractans sol nudum
corpus aquai 6. 854
contremittit fulminis
plaga tellus 5. 1220
contremuere 3. 847
contrita igni 4. 701
contrudere 4. 425
contrudit 6. 509
contrufa 4. 916 [6. 1252
contrufa 6. 734
contrufit 6. 210
contueare 6. 653
contuimur 4. 39
contulit 2. 941, 1107 |
6. 1258
contundit 5. 691
conturbant 4. 955
conturbantur 4. 941
conturbare 3. 482
conturbat 6. 1120
conturbari 3. 483 | 4.

563
conturbatur 3. 499
conturbes 4. 1063
contufa corpora 4. 955
convallis 5. 1374
convellere 4. 509
convellitur 3. 341
convenerere 6. 507
convenerunt 6. 733
conveniant 3. 725 | 4.
673, 1252 | 5. 430 |
6. 1083
conveniat 6. 707
conveniebat 1. 880 | 2.
779, 821 | 3. 682
conveniundo perVene-
ris res 2. 921
conveniens 4. 1037 | 5.
1255 | 6. 1259
convenientes 1. 1029 |
2. 711 | 5. 446
convenienti modo 2.
940. pede 4. 792
convenit 2. 582 | 3. 56,
456, 463, 685 | 4.
745 | 5. 272, 537,
599, 659, 896
conveniundo 6. 479
conveniunt 2. 686 | 6.
897. ad fenſus 4. 712,
1026
conventu 1. 605
conventus, plur. 4. 785
converſa, placato fa-
vore 6. 48
converſum 4. 1059
convertant 2. 1004
convertebat 5. 809
convertere 2. 1096 | 4.
898, 1057 | 5. 653,
704, 1316, 1421
converti 4. 443
convertier 1. 796 | 4.
318
convertit 4. 311 | 6. 643
convertitur 4. 296 | 5.

813
convertunt 1. 679
conveſtire ſua perfun-
dens omnia luce 2.
147
convincere 4. 499 | 5.
717. falſum 3. 524 |
4. 768
convinci 5. 177
omnia conviſens oculis
loca 2. 357
convifere 1. 146
convifunt loca luce 5.
777
plenus vitæ conviva re-
cedis 3. 951
convivia 4. 785, 1124
convolſi 3. 342
convolvunt 6. 200
cooperant 5. 490
cooperto 5. 1267
coorta, ſing. 2. 306 | 3.
581 | 4. 173, 533,
668 | 5. 415, 437 |
6. 195, 252, 457,
464, 510, 578, 641,
1089. plur. 3. 823 |
4. 629 | 5. 368, 409,
790, 797, 836 | 6.
1011, 1094, 1098
coortæ 4. 92 | 6. 956
coortam 3. 15 | 5. 1012 |
6. 656
coortis 2. 552 | 5. 1000
coorto 1. 899
pluviæ graviore coortu
6. 671
coortum ſolis 2. 1005
coortus 5. 512 | 6. 1184
cooperuiſſe 5. 343
copia 1. 418, 675, 758,
874, 982, 985, 1005,
1017, 1035 | 2. 267,
281, 295, 338, 1069 |
3. 195, 535, 720,
815 | 4. 514, 800 | 5.
360,

VOCABULORUM.

- 360, 1006, 1287 [6.
 510, 814, 829, 1259
 copulata 6. 1086
 coquere cibum 5. 1001
 cor 4. 1052
 corda 1. 13 [3. 295 [5.
 862 [6. 14
 corde 2. 269 [5. 1106,
 1454 [6. 5, 1231
 hebeti cognoscere cor-
 de 5. 880
 hebeti cognoscere cor-
 di 4. 51
 cordi 4. 784, 1131
 cordis 3. 117. globus 4.
 118
 ex adyto cordis respon-
 sa dedere 1. 738
 coria 6. 6 [967, 969
 corio 4. 933
 cornibus ventres hau-
 ribant subter equo-
 rum 5. 1324
 coronæ 4. 1125
 corpora rauca cornices
 6. 752
 cornicum sæcla vetusta
 5. 1083
 hædi cornigeras norunt
 matres 2. 368
 cornigeri cervi 3. 751
 cornu 2. 388
 cornua 2. 619 [3. 614]
 4. 540 [5. 1033
 corollis 5. 1398
 corona murali 2. 606
 coronam 1. 119, 928 [1
 4. 4 [6. 94
 coronat 2. 801
 coronis 3. 926
 corpora materialia geni-
 talia 2. 62, 548
 corpora minuta 2. 116
 mixta doloris corpora
 2. 467
 corpora semina rerum,
 atomi. 2. 677
 corporea natura 1. 303,
 330 [3. 168
 corpoream 2. 20, 186 [1
 3. 163, 176 [4. 529,
 544
 corporeis telis 3. 177.
 principiis 4. 538
 corpuscula 2. 152, 259 [1
 4. 199, 897 [6. 1061
 correptus 3. 938
 corripere 3. 164
 corripiunt 1. 295
 corrumpas luminis or-
 bem 3. 411
 corrumpat 6. 1122
 corrumpier 6. 17
 corrupti 3. 502
 cortex 4. 48
 cortice 4. 934
 corvorumque greges 5.
 1084
 corvos 2. 821
 coruscis 6. 202
 coruscis fulguribus 5.
 296. luminibus 6.
 282
 corusco fervore 6. 236
 in costas equi conscen-
 dere 5. 1196
 coturnicibus 4. 645.
 ventigeni crateres 6.
 701
 creatrix 1. 62 [2. 1116 [1
 5. 1361
 crebra, crebro revisit
 ad stabulum 2. 359
 crebram sylvam 6. 134
 crebras redducunt na-
 ribus auras 9. 990
 crebris impetibus ruunt
 1. 294
 crebris discidiis exerci-
 ta 2. 119
 crebris offensibus 4.
 359. verberibus 5.
 486
 crebro pulsariet ictu 4.
 932, 1277
 crebro repulso rejectæ
 4. 105
 longe fuge credere, ca-
 ve credas 1. 1051
 credier, credi 4. 850
 igni flammata creman-
 tur 1. 671
 cremârat 5. 1242
 cremarent 1. 905
 crematur 6. 154
 crepat, sapius habet in-
 ore 2. 1168
 creperi certamina belli
 5. 1295
 crepitacula 5. 230
 crepitante flamma 6.
 154
 crepitum dat 6. 109
 creffe, crevisse 3. 683
 Creta, subst. 2. 634
 creta, creata sing. 5. 61.
 plur. 2. 905
 Crete 5. 26
 cretea persona 4. 298
 incusam membris cre-
 tam 3. 383
 crimine 3. 49
 cristas terrificas capi-
 tum quatientes 2.
 632 [5. 1314
 croci 6. 1186
 croco Cilici 2. 416
 crudeles 3. 72
 cruentent 4. 1030
 cruentum 5. 1137 [6
 1133
 cruor 2. 668 [3. 787 [1
 5. 131
 cruore 6. 1147
 fœdare membra cruore
 4. 842
 cruorem 1. 883 [2. 195
 cruoris 1. 864
 * D 3 crura

INDEX

crura 3. 528 | 4. 989
 præpediuntur crura vacillanti 3. 478
 crure 3. 652
 mollis luti concrefcere cruſtas 6. 626
 cubandum 2. 543
 cubantia tecta 4. 520
 cubat 3. 905
 herba cubile præbebat 8. 814
 cubilia fronde inſtrata 5. 985. ſtrata herbis & frondibus aucta 1416
 cudere 1. 1043
 culices 3. 391
 culpa 2. 181 | 4. 913 | 5. 1424. prædita 2. 181 | 5. 200
 culta, ac deſerta 1. 165. loca 219
 cultis 5. 1370
 culto 4. 1274
 culturam dulcis agelli tentabant 5. 1366
 Cumas 6. 747
 cumcunque 2. 113
 cumprimis 1. 131, 717 | 2. 536, 848 | 3. 929 | 5. 337, 620 | 6. 224, 259, 939
 cum primum 2. 624 | 4. 1032
 cumulabat 6. 1233
 cumulata, ſing. 1. 989. plur. 6. 190, 517
 cuncta viai, *cunctas vias* 5. 739
 cunctando 4. 707
 cunctantior actus mellis 3. 193
 cunctarier, *cunctari* ante lethi portas 3. 67
 cunctarum 2. 333 | 3. 31 | 4. 26, 114 | 6.

1212
 cunctatur 3. 408. tardum olivum 2. 392
 cuperent 5. 170
 cupiant 4. 1111
 cupidam vim equorum 2. 265
 cupide, adv. 1. 17, 21 | 2. 199 | 4. 1106, 1197 | 5. 866, 1139
 cupidi 6. 1237
 cupidine 4. 1146
 cupido 3. 59, 1090 | 4. 961, 1050, 1086, 1108, 1131 | 5. 961
 cupidus 3. 5
 cupiret 1. 72
 cupitum 3. 771 | 5. 845
 cupiunt 3. 598
 cuppedine medii res victæ 1. 1081. ſcindunt curæ 3. 1007 | 4. 1083
 cuppedinis 6. 24. acres curæ hominem conſcindunt 5. 46
 cura ſemota metuque 2. 19 | 4. 1053
 cura aliis malis in pectore oppreſſa 5. 1206
 pavida complebant pectora cura 6. 645
 curaque ſolutum 2. 45. levare 365
 curabant 5. 937
 curæ, ſing. 5. 980. plur. 3. 1007 | 5. 47
 curæque ſequaces 2. 47
 curam 2. 363 | 4. 1060
 curant jucundecorpora 2. 31. oblivia 4. 820
 curare 3. 128
 curarit 5. 1162
 curarum fontem 3. 82. fluctus 6. 33
 curas 3. 117, 462 | 4.

806
 curat 6. 230. internocere, *facit, ut agnoscamus* 4. 246
 curavit 5. 1014
 cures 4. 1064
 Curetas Phrygios 2. 629. Dictæos 633
 curis 5. 1430
 te à curis ſemotum adhibe 1. 46
 curis urgeris 3. 1054. exercent hominum vitam 4. 1422
 curisque fatigat 3. 838
 currat 2. 691
 currens 5. 682
 currenti 6. 92
 currit 3. 1076
 curru 2. 601 | 5. 1298
 currum 6. 46
 curruſ 3. 642 | 5. 1300 | 6. 549
 curſant 3. 262
 quaſi curſores vitæ lampada tradunt 2. 78
 curſu 1. 1002 | 2. 323 | 3. 8 | 5. 618, 650, 688 | 6. 27, 47, 178, 301, 306, 320
 curſum 5. 630, 653 | 6. 344
 curſus, ſing. 6. 629. plur. 4. 411 | 5. 77, 80, 419, 772
 curſuſque, ſing. 5. 712
 curta, plur. 4. 1020
 curvi, ſing. 5. 93 | 6. 1251
 cuſtos 3. 325
 Cyanea mele, *olorum cantus* 2. 504
 Cycni, ſing. 4. 182, 908, plur. 549
 Cynis 3. 7
 Cycnos 2. 823
 Cymbala

VOCABULORUM.

Cymbala concava 2.
618

D

DAbantur morbo,
mortique cater-
vatim 6. 1142

bonam partem in le-
ctum mœrore daban-
tur 6. 1247

dabat exitio 5. 998. le-
tho 1006

dædala tellus 1. 7, 229
dædala, *figuratrix* lin-
gua 4. 553

natura dædala, *artifex*
rerum 5. 235

dædala, *varia* phœbea
carmina 2. 504

dædala signa polire 5.
1450

damnatus 6. 1230

damnet 4. 1176

Danaûm 1. 87

de plano, *clare* promit-
tere 1. 412

de nulla parte 2. 235
variis de 2. 790

de cœlo demisit 2. 1154
certa de surgere parte

5. 702

patrio de nomine vo-
cant 6. 908

qua de 6. 940

Dea 1. 6, 27, 37

debile 4. 949. aro lan-
guet 5. 830

debilitata 6. 1148

decédant 1. 321

decedere 1. 681 [6. 736

decedit 4. 1036

decédunt 2. 34, 71

decepta 1. 940 [4. 16

decidat 6. 496

decidere 5. 934

deciderunt in tales dif-
posituras 5. 194

decidit 3. 645

declarant 6. 219, 470

declarat 1. 366 [5. 265,
693 [6. 467

declinamus 2. 259

declinando 2. 253

declinare 2. 221. recta
regione viai 250

decora delubra 2. 350
scenai splendere deco-
res 4. 980

decori 2. 642

decrefcere 5. 536

decrefcit 1. 315

proclivius iras decurrat
ad acres 3. 312

decurrere quamlibet in
formam 4. 1189 [5.

1462

decurrit 4. 708

decurreunt 2. 370

decursu lumine vitæ
obit 3. 1055

quò decursum prope fit.
2. 961

decursus aquarum 1. 284.
aquarum 5. 264 [6.

609. *plur.* aquarum 5.
944

dede manus 2. 1042

dedita mens est in pug-
næ studio 3. 647

dedita membra molli
somnia 3. 113

dedita fugæ, 4. 993.
morti, morbo 6. 1253

deditur in Tartara 3.
979

deditus 4. 813

deducere 2. 205

deducere te vero 1. 371
cunctis sensum dedu-
cere membris 3. 534

deducit 6. 438

deducta, *sing.* 1. 97.
plur. 2. 395

deduxit 2. 172

deerrarunt 3. 873

defecit 1. 1039

defectus, *plur.* solis 5.
750

defendere 2. 641 [5.
1428

deferat 6. 1134

desert 5. 656

desessâ, *sing.* 5. 825.
plur. 2. 1172 [6. 1176

desessi, *plur.* 5. 1128

desessos 6. 1160

desessum 5. 1144

deficere 3. 609

deficiens 6. 1231

deficit 3. 546, 827 [5.
372

deficiunt 5. 885 [6. 360

deficiuntque 3. 455

desit 2. 1141 [3. 455

dessebimus 3. 920

desfluere 3. 517

desodere 5. 933, 1365

degere 3. 323, 508 [4.
996, 1275 [5. 1121,

1153

degeret 5. 173

degitur 2. 16 [4. 1115

degunt 2. 1093

degustant ignes celeri
flamma tigna trabef-
que 2. 192

desicere 6. 793

desicet 5. 1124

delabi 6. 837

delapsa 5. 312

delata 6. 821

delatum 3. 133

delecti, *plur.* 1. 87

certo delerur tempore
luna 5. 748

delibat pacem aninii,
demit 3. 24

delibata,

INDEX

delibata, *plur.* Deum
numina 6. 69
delibet 6. 621
delibrare de mortis
tempore 3. 1101
delicias 5. 1448. sub-
sternere 2. 22
deliciis 4. 1149
deliquat 1. 368, 423 | 3.
209
delira, *plur.* 2. 984
deliraque, *plur.* fatur 3.
465
delirantes morbo 5.
1158
delirat linguaque menf-
que 3. 454
delirum 1. 699
Phœbi Delphica laurus
6. 153
delubra 2. 352 | 5. 309,
1165, 1200 | 6. 74,
416, 1270
demant 2. 21
dementia 1. 705
dementit, deliraque fa-
tur 3. 465
demersa, *plur.* 4. 442
demersimus 6. 148
demet 3. 921
demimus 3. 1100
deminui 5. 324
demisit 6. 445. de cœlo
2. 1154
demissa, *sing.* 6. 425,
432
demissior 5. 628
demissos 6. 913
demissum 6. 256, 444
demissus 6. 495
demit 6. 419
demittere 5. 673
demittunt 5. 670
Democriti 3. 372 | 5.
621
Democritum 3. 1052

demisit 5. 1113
demtaque 2. 769
demtis 1. 800
demto 2. 1132
densari 1. 657
densarier 1. 396, 648
densabant 5. 492
densendo 6. 481
denseri 1. 662
dent motus accipiant-
que 1. 819 | 2. 761,
1008
dent fraudem 2. 187
dentata 2. 432
dentes 3. 692 | 5. 671,
1037, 1063 | 4. 1073 |
5. 1284 | 6. 659
dentibus 1. 852 | 4.
1102 | 5. 746, 989,
1068, 1325
feros exhibant dentis a-
dactus 5. 1329
Deorum 6. 53
Deorumque 4. 77
Deos 2. 175 | 5. 83 | 6.
57, 764
vitæ depactus, *fixus*
terminus 2. 1086
depascimur aurea di-
cta tuis ex chartis 3.
12
depellere 3. 322
dependet 6. 914
deperdere 3. 526
deperit 2. 296
deplexæque, *plur.* 5.
1320
deponere 3. 1072
deponunt 1. 259
deprendere 3. 871 | 6.
568
in eo tumultu deprensa
navigia 6. 428
deprensus 5. 988
depressa, *plur.* 5. 475
depresso 4. 547

depressosque 6. 52
deprimit 5. 540 | 6. 411
depugnant 4. 1009
dereptæ, *plur.* detraha
4. 36
deridiculum 3. 778
derivare alio 2. 365
deruptaque saxa 6. 538
descendat 6. 426
descendit 6. 402, 437
desciscere 1. 103
descriptaque, *sing.* 5.
1440
desererentur 6. 1284
deserit 3. 124, 130, 233
deserta, *plur.* 1. 165 | 2.
1101 | 4. 595 | 5. 1386
deserti, *plur.* 5. 1070
desertos 6. 1239
desertum 1. 1103
desiderio perfixa ju-
venci 2. 360
desiderium 3. 935. fu-
perinfidet 914. infi-
deat 931
desidiesque 5. 49
desidiose 4. 1129
desierunt 4. 404
desine 2. 1019
desipere 3. 362, 803 |
5. 166, 1042
desipientia, *subst.* 3.
498
delipit 3. 489
desistit 3. 983
desit 3. 254 | 6. 814
despectum sub terras
præbet 4. 418
despeximus 4. 423
despicere 2. 9 | 4. 420
desse, *desse* 1. 44
destinet 5. 689
destiterint 4. 972
destitit 5. 825 | 6. 555
desubito 2. 265 | 3. 643
deteriore 4. 1272
deteriores

VOCABULORUM.

- deteriores 2. 507
determinet 6. 402
detraeto 3. 120, 443 |
5. 979
detraetum 3. 226
detrahat 4. 540
detrahere 3. 513
detrahit 6. 616
detrahitur 2. 925
detrahit 5. 684
detrita 1. 320, volgi
pedibus strata via-
rum faxea 316
detrudere solem signis
æstivis 5. 618
detrudit 3. 363
detrusit 6. 439
detulit 1. 119 | 5. 65,
273, 1091 | 6. 638
deturbavit 5. 402
deveniamus 6. 1131
deveniunt in tales dis-
posituras 1. 1026
devicta 2. 291
devicta flamma glacies
æris 1. 424
devincti somno 4. 1021
devinctus vulnere a-
moris 1. 35. cui stu-
dio adhæret 4. 959
devinxit membra fopo-
re somnus 4. 455
nec devitari lethum po-
te 3. 1092
Deum 1. 49, 69 | 2. 168,
352, 1092 | 5. 124,
148, 149, 161, 309,
1160, 1165, 1178,
1200, 1208 | 6. 69,
70, 74, 416, 418, 1270
magna Deum mater 2.
598
Deum matrem 2. 658
devolet in terram 6. 204
devolgata, plur. 6. 8
Deus 5. 8, bis 19
dexter 4. 301, 302
dextera, *subst.* 4. 293,
310. *adj. plur.* 2. 487 |
4. 314, 432
dextraque 5. 1297
dextra lævaque 4. 277
dextram 3. 651
dextras 1. 318
dextris manibus 2. 25
dia, *divinæ* voluptas
dux vitæ 2. 172
otia dia, *divina* 5. 1386
dias, *divinas* in lumi-
nis oras exoritur 1.
23
dicta 2. 599, 729 | 3.
12, 116 | 4. 463, 583,
878, 912
dare dicta 5. 54
Dictæos Curetas 2. 633
dictis, *subst.* 1. 29, 104,
127, 144, 268, 334,
402 | 2. 986 | 3. 179,
322, 915 | 4. 129,
176, 596, 835 | 5.
51, 55, 57, 100, 105,
114 | 6. 23
repetam coeptum per-
texere dictis 1. 419
dictis tute præbere me-
mento 2. 65
inceptum pergam per-
texere dictis 6. 41
dictitet 2. 657
admissum foede, dict-
umve superbe 5. 1223
dira 4. 1040, 1083
didere 4. 635
didicere 5. 83, 1383,
1408 | 6. 57
didicisse 5. 1041
dididerunt 6. 2
didit 3. 246
didita 4. 241 | 5. 20
diditur 4. 625 | 5. 269,
1092 | 6. 1165. in
venas cibus. 2. 1124,
1135 | 4. 952 | 6. 946.
in artus 3. 703 | 4.
633
didit 3. 476
diducit ventus nubes 6.
214
diducta 2. 316 | 3. 288
diduntur in artus 3. 707
die 3. 712
diebus 5. 1166
pariles diebus noctes
agitare 1. 1066
diei 1. 10, 558 | 4. 81 |
6. 723. lucida tela 1.
148 | 2. 59 | 3. 92 | 6.
39. puncto 4. 201.
radiatum insigne ve-
niat 5. 699
diei ad mediam regio-
nem cum convene-
runt 6. 732
diem 2. 578 | 5. 971 | 6.
1158. primigenum
maris & terræ 2. 1104
dies 1. 234, 323 | 3.
912, 921 | 5. 96, 98,
1186 | 3. 62 | 4. 970,
975, 1025, 1062, 5.
484, 679, 704, 732,
1104, 1278, 1306,
1369
noctes atque dies 2. 12
distantia differatque
4. 640
differre 2. 513, 684,
724 | 3. 315, 881 | 4.
479, 653, 660, 1247 |
5. 1072 | 6. 1104,
1106. latè favillam
2. 674
differrier, à medio 1.
1087
differt nubila 1. 273.
primordia vini 6. 234,
longè favillam 691
* E diffidebant

INDEX

distinguere 1. [528](#)
 distracta, *sing.* 3. [500](#),
 506 | 4. 32 | 16. [598](#).
 per artus vis morbi
 3. [491](#). animi natura
[856](#). animæ vis per
 artus 4. [914](#), [944](#)
 distractam 3. [589](#), [800](#)
 distractior eieetus ani-
 mæ 4. [958](#)
 distractum 5. [1420](#)
 distractus 2. [830](#) | 4. [697](#)
 distrahitur 2. [826](#)
 distribuisse 5. [1040](#)
 distribuuntur 2. [1112](#)
 distracta, *plur.* 5. [1064](#)
 disturbans 1. [560](#)
 disturbare 6. [240](#)
 disturbat, *disturbavit*
 urbes 5. [586](#)
 disturbent 5. [120](#)
 disturbet ædes 2. [1101](#)
 ditantes 2. [627](#)
 ditescere 4. [1246](#) | 5.
 1248
 diti de pectore 1. [414](#)
 Diva 1. 12, [29](#), [39](#)
 diva pabula 5. [942](#)
 Divæ 2. [623](#)
 Divam 2. [640](#)
 diveller e 1. [202](#)
 divelli 3. [327](#)
 diverberat 2. [151](#)
 diverberet ictu 1. [223](#)
 diversa, *plur.* 1. [422](#),
[429](#) | 6. [1108](#)
 diversa diffiliant, *in di-*
versas partes 2. [85](#)
 diversas 5. [646](#)
 diversi, *plur.* 2. [562](#) | 3.
[106](#)
 dividere 1. [1066](#)
 diversis 5. [645](#), [648](#)
 diversius, *nom.* 3. [803](#)
 diverso 4. [180](#) | 6. [117](#)
 Divi, *plur.* 6. [386](#)

dividere 1. [1066](#) | 5. [440](#)
 dividit 1. [721](#) | 3. [272](#) |
 4. [570](#) | 5. [683](#)
 dividitur 4. [607](#)
 divina, *sing.* 3. [15](#), [28](#).
plur. 4. [1226](#) | 5. [131](#)
 6. 7
 divinæ, *sing.* 2. [609](#) | 6.
[76](#)
 divini, *sing.* 1. [732](#)
 divinitus 1. [117](#), [151](#),
[737](#) | 2. [180](#) | 4. [1270](#) |
 5. [53](#), [199](#), [1214](#)
 divino 1. [155](#) | 5. [117](#),
[123](#), [145](#) | 6. [56](#), [90](#)
 Divis 4. [595](#) | 5. [54](#), [183](#),
[1185](#), [1193](#)
 divis, *adj.* 3. [526](#). [759](#)
 divisere 5. [1109](#)
 divisior 4. [958](#)
 divitiæ 1. [456](#) | 5. [117](#)
 divitialesque condupli-
 cant avidi 3. [70](#)
 divitiis 6. [12](#)
 divitioris 5. [1114](#)
 sub Divo, *sub dio*, *sub*
ære 4. [212](#)
 pro Divum numina
 sancta 2. [435](#)
 doctrina 2. [8](#) | 5. [716](#).
 politos 3. [308](#)
 doctrinarum reperto-
 res 3. [1049](#)
 documen mortalibus a-
 cre 6. [391](#)
 dolare 5. [1266](#)
 dolia 4. [1020](#)
 mixta doloris corpora
 acerbe atomi 2. [466](#)
 dolu', *dolus* vulpibus,
 & fuga cervis à pa-
 tribus datur 3. [742](#)
 dolumque 2. [557](#)
 dolus 5. [856](#), [861](#)
 domare 15. [1049](#). pla-
 gis, *idibus* 2. [1143](#)

lethi dominantem in
 corpore motum 2.
[957](#)
 animus dominantior ad
 vitam quam vis ani-
 mæ 3. [398](#)
 dominantior vis 6. [237](#)
 dominantur celeriflam-
 ma in ædibus ipfis
 6. [223](#)
 dominari 3. [139](#)
 dominata, *sing.* flammæ
 tempestas 6. [642](#)
 dominatur 2. [282](#), [709](#)
 dominatus *adj.* ignis 6.
[88](#), [384](#)
 dominis 2. [1090](#)
 dominos 5. [88](#) | 6. [62](#)
 domorum clausa 1. [355](#).
 septa 490 | 6. [227](#),
[859](#). opaca 2. [114](#).
 tecta 2. [191](#) | 6. [222](#).
 exstructa, 6. [560](#).
 dissepta 95 | 1
 domos 6. [240](#). avium
 1. [19](#)
 domus 2. [27](#) | 3. [775](#) |
 6. [357](#). coeli, altaque
 tecta 2. [1109](#)
 domus læta accipiet te
 3. [907](#)
 dona, *nom.* 1. [47](#) | 2.
[679](#)
 donant augmine 2. [72](#)
 donicum, *adv.* donec 2.
[1115](#), [1129](#) | 5. [686](#),
[706](#), [875](#), [995](#)
 donis 4. [1230](#). fumant
 altaria 6. [752](#)
 donum 5. [936](#)
 drænas 4. [1154](#)
 prima leo; postrema
 draco; media ipsa
 Chimæra 5. [903](#)
 dubiæque *plur.* minan-
 tur urbes 5. [1236](#) in

VOCABULORUM.

in dubio fluctu agitari
6. 555
in dubio est 3. 1098
in dubioque fuit 3. 848
æquali ductu porticus
4. 428
equorum duellica pro-
les 2. 660
dulcedine 3. 909 | 6.
1264
dulcedini? 4. 1052 | 5.
1409
dulcedinis almæ, *sum-
mæ voluptatis* 2. 970
dulcit, *dulcescit* 2. 473
magnum duramen a-
quarum 6. 529
durare 3. 339, 561, 604,
619, 798, 812 | 5.
58, 62, 144, 357
nequeant contra dura-
re feroces, *obstistere
contra quantumvis
feroces* 4. 721
durarent membra ma-
nusque opere in duro
5. 1359
durata, *plur.* 2. 444 | 6.
969
durateus, *lignæus* equus
1. 477
duri robora ferri 2. 449
duriter 5. 1401
duro pede terram pel-
lere matrem 5. 1401
dux vitæ dia voluptas
2. 172

E.

E Terra spectare 2. 2
è supero 2. 227
è gigni corpore vi-
vo 2. 702
magis è parvis 3. 245

quibus è 3. 851
è lævo dexter 4. 302
eatque 6. 1006
ebrius 3. 1064
eburno vallo India mu-
nitur 2. 538
ecquæ *sing.* 5. 1208,
1212
ecquænam *sing.* 5. 1211
edam suavidicis versi-
bus 4. 181, 907
edant 2. 556, 617 | 6.
390
edendi 4. 867
edens 1. 122
edere 2. 443, 815 | 3.
559 | 4. 1004 | 5. 721 |
6. 1256. pugnæ 2.
118
edictum 4. 567
edit fremitum ad arma
sub patulis naribus
5. 1075
edita, *sing.* 4. 440. *plur.*
2. 8 | 5. 1131 | 6. 459,
561, 1187
editus 3. 123
educit 1. 229
educta, *plur.* 4. 307
edunt 2. 612 | 4. 1005,
1009
effabor 5. 105
effera, *sing.* proles 2.
604
effert 1. 180. in lumina
solis 2. 653
effervere 2. 927
effervesceat 3. 296
effervescere 5. 1334
effigæ, *plur.* *effigies* 4.
104
effigias, *effigies* 4. 46, 83
efflare 2. 831 | 6. 699
efflaret 5. 904
efflavit 5. 651

efflet 6. 681
effluere 6. 511
effluit 6. 795
effœtaque tellus 2. 1150
effugere 2. 305 | 3. 1082 |
4. 42, 822, 1142
effugeret 3. 750
effugiat 1. 852
effugium 5. 992. præ-
cludit 1. 974. præ-
cludere 3. 523
effugium 5. 992
effugiumque fugæ pro-
latet 1. 982
effugiunt 2. 44
effundere 1. 92
effusumque 3. 114
multa effutiat ore 5.
908
egebat 3. 135
rationis egentem 4. 505
egenus lucis Tartarus
3. 1024
egere 3. 44 | 5. 291
egeret 1. 161
egestas 1. 832 | 2. 52 |
3. 65, 260. rationis
5. 1210
egestatem linguæ 1. 140
egrediens 2. 437
egregias Divum facies
5. 1169
partibus egregie multis
1. 736
egregie nobilis 3. 204
egregiis 5. 739
egregius 4. 469
eicit, *ejicit* 3. 890 | 4. 1265
ejecta, *sing.* 4. 915.
plur. 3. 570 | 6. 732
ejectamque 4. 921
ejectique, *plur.* 6. 982
ejectis 3. 576
ejectus, *subst.* animai
largior 4. 957
* E 3 ejicere

INDEX

ejicere 4. 1040
 ejiciatur 4. 943
 ejicit 2. 950 | 6. 689
 ejiciuntur 1. 58, 496
 elapsa, *sing.* 3. 971.
 plur. 5. 390
 elementa, *atom.* 1. 82,
 198, 824, 827 | 3.
 375 | 4. 9:9 | 5. 598 |
 6. 311. *littera* 2. 688
 | 5. 1443
 elementis, *atom.* 1. 912 |
 2. 393, 411, 462,
 980 | 3. 245 | 5. 457 |
 6. 353, 493, 533,
 1007. *litteris* 2. 690
 elephantis, *plur.* 5. 1227
 anguimanos Elephan-
 tos 2. 537
 Elephas morbus 6. 1112
 eliditur 4. 297
 elifa, *sing.* imago 4. 316
 elifam 4. 300
 elucet 2. 1050
 eluere 6. 1075
 emanarit 3. 582
 emergant 2. 200
 emergere 4. 70. *ad* sum-
 mas opes 2. 13 | 3.
 63. *ad* ortus 5. 697
 emicat 4. 1043. exul-
 tans altè sanguis 2.
 195
 emineat 1. 780
 emineatque 3. 285
 eminus 6. 904
 emissum, *ejaculationem*
 res nulla moratur 4.
 206
 emittere 4. 507 | 5. 1043,
 1087
 emittimus 4. 552
 emittitur 4. 698, 796
 emolumenti 5. 167
 emotæ, *plur.* 6. 957
 Empedocles Agrigenti-

nus 1. 717
 enaret in aëris auras 3.
 590
 enascitur 1. 171
 endo, *in* mari 6. 890
 endogredi, *ingredi* 1.
 83 | 4. 319
 endopedita, *sing.* 6.
 1008. *plur.* *impedita*
 2. 458 | 6. 452
 endopeditæ, *adv.* *impe-*
 dite 1. 241
 Endopertorem, *impe-*
 ratorem ciallis 5. 1226
 Ennius 1. 118, 122
 ensis 5. 1292
 enumerare 2. 1070
 Epicurus genus huma-
 num ingenio supera-
 vit 3. 1055
 epotis humoribus 5.
 385
 epulis 2. 26
 equæ 4. 1191. pullus
 3. 763
 equas 5. 1073
 equi, *sing.* 4. 424, 745.
 plur. Diomedis 5. 29
 fortis equi vis, *fortis*
 equus 3. 8, 763
 in equi conscendere co-
 stas 5. 1296
 equis 5. 402
 equites 2. 325 | 5. 1315
 equitum peditumque
 ruinas permittas da-
 bant 5. 1328
 equorum 5. 888, 1323.
 vim cupidam 2. 264.
 duellica proles 660.
 fremitu 5. 1315
 rapax vis Solis equo-
 rum 5. 398
 equos 3. 650 | 4. 984 |
 5. 404
 equum 5. 884

equum, *equorum* vis
 fortis 6. 549
 equus 4. 422 | 5. 882
 equus durateus, *ligneus*
 1. 478
 equus florenti ætate ju-
 vencus 5. 1073
 erecta, *plur.* 5. 1330
 erepta, *sing.* 1. 219
 erigere 5. 1207. altè 4.
 406
 tibi cæca nox iter eri-
 piet 1. 1109
 eripitur 3. 58
εἰσπνινον 4. 1159
 errabundus odor tardè
 venit 4. 696
 errant 3. 917 | 4. 709
 errantem 1. 333
 errantes 4. 1097 | 6. 66
 errare 1. 846 | 2. 10 | 3.
 106
 procul avius erras 2.
 739
 magnopere à vero lon-
 geque errasse viden-
 tur 1. 712
 avius errat sæpe ani-
 mus 3. 464
 non ab letho longiter
 errat 3. 676
 error 1. 1067 | 2. 131
 errore 3. 1065
 errorem 4. 822
 erroribus discussis 4.
 994, 1070
 eructans 3. 1025
 eruit 5. 1388, 1453
 erumpens 5. 459
 erumpere 1. 163 | 5.
 597, 950 | 6. 888, 895
 erumpitur, *erumpit* 6.
 582
 erupit 4. 1108
 faucibus eruptos evo-
 mat ignes 1. 725
 effe,

VOCABULORUM.

- esse, *essentia* 4. 99
 Etesia Aquilonum flabra 5. 741 | 6. 730
 Etesia flabra feruntur 6. 716
 evanescere 2. 827 | 5. 535, 624
 evanuit 3. 222
 evellere odorem ē thuris glebis 3. 328
 radicitus evelli mala 3. 311
 eventa 1. 451, 459, 468, 482
 eventum 1. 471
 evertere 5. 164
 pietatem evertere fundo 3. 84
 Evius Evan, *Bacchus* 5. 742
 evolat 6. 313
 evolamus 1. 953
 arbuta evolvens radicibus haurit ab imis 6. 140
 furit petulantibus Euris 6. 110
 ex equo 1. 854
 ex supero, *superne* 2. 241
 ex animique voluntate 2. 270
 ex animi terrore concidere 3. 158
 ex infinito tempore 2. 574 | 5. 189, 317, 424
 ex incunte ævo 2. 742 | 3. 345 | 5. 556
 ex improviso 2. 1033
 ex animo miser 3. 110
 ex animo dicant 3. 927
 ex ordine ponam 5. 419
 validis ex 4. 827
 ex alioque alius status 5. 827
 ex transverso 6. 1016
 exæquat 1. 80 | 5. 687
 exæquataque *plur.* 5. 1295
 exæstuat æstus proquam largos 2. 1136
 exæstuet æstus tellus 6. 816
 exagitata, *sing.* 6. 582
 examina pullorum 5. 1363
 exangui 3. 595
 exos & exanguis 3. 721
 exanimare 6. 242
 exanimatque 2. 1103
 exanimata, *plur.* 6. 1254
 exanimis, *sing.* 6. 1271, *plur.* 1254
 exanimo, *nom.* 1. 774 | 3. 714
 exanimum 6. 705
 exaudiri 4. 559
 exaudit 3. 468
 exaugeat radiorum ictum 5. 612
 excellere 1. 28 | 6. 13
 excidere 5. 1255
 exciderit actarum rerum retinentia 3. 675
 excierunt 4. 41
 excipere 5. 827
 excipit 2. 809 | 6. 312
 excita 4. 669, 1208
 excitat 6. 441
 excitet 6. 308
 excitur pedibus sonitus 2. 329
 exclusæ, *plur.* 5. 800
 exclusus 4. 1170
 excoquit sol terram, & arefacit 6. 962
 excruciebat 5. 1425
 excrucientur 4. 1194
 excussile 6. 160
 excussit ignem 6. 688
 exederat sylvas flammæ ardor 5. 1252
 perpauca exempla 2. 540
 exemplare 2. 123
 exemplum 5. 182
 exempta, *sing.* 1. 975
 exemptis finibus 1. 1006
 oculis 3. 369
 exemto 1. 661, 743 | 6. 264
 exercens telum 2. 1102
 exercent curis hominum vitam 5. 1423
 exercita 2. 96, 119 | 4. 860, 1121
 exesor 4. 221 | 6. 926
 exest, *exedit* anxius angor 3. 1006
 exhalantque 5. 464
 exhalantur per os 4. 862
 exhalare 3. 433
 exhalat 2. 417 | 5. 254
 exhalent 6. 811
 exhaust 6. 1138
 exhortata, *sing.* 6. 47
 exhibant 6. 1219
 exhibant lavere 5. 947
 exhibant dentis adactus 5. 1329
 exierat 6. 1204
 exierit 6. 119
 exigat 4. 1228
 exilantque 2. 200
 exilit lumen 6. 162
 exiniis furit ignibus 2. 593. locis munita 607
 eximit 3. 876
 aciem exiret, *effugeret*, odorem 6. 1215
 exit in luminis oras 1. 171
 è contemptibus exit 5. 831, 1277
 exitiale 6. 565
 exitiales motus 2. 569
 ab

INDEX

ab exitio refrænat 1. 850
 ab exitio reprehendere 6. 568
 exolvatur vita è nervis atque offibus 1. 811
 exolvere 2. 381 | 3. 696.
 nexus 1. 221. animos religionum nodis 2. 931 | 4. 7
 exolvit 6. 878
 exordia 1. 150 | 5. 332, 472. rerum, *ato.* 2. 333, 1061 | 3. 314. 26, 113 | 5. 431.
 prima animarum 3. 381.
 causarum prima 5. 676
 exos, *sine offibus* & exanguis animantium copia 3. 721
 exollato 4. 1264
 expandere 1. 127
 expellitur ævo 3. 359
 expergefacta mobilibus digitis musæa mele, *musici cantus* 2. 413
 expergefactique, *plur.* 4. 992
 expergefactum 5. 1207
 expergitus, *excitatus* 3. 942
 expertique sunt mittere 5. 1308
 sanguinis expirans flumen 2. 354
 cadavera expirant vermes 3. 720
 expirant odorem acrem 4. 123
 expirare foras, exireque in auras 6. 886
 expirat odores 6. 810
 expirent ignes 6. 640
 expiretque 6. 817
 noctem explaudentibus

alis 4. 714
 explemur 3. 1020
 explent 1. 600
 explentes ordine summam 2. 517
 explorare 3. 1017
 expleri 3. 1023
 explorer, *expleri* 6. 20
 expletis 4. 535
 expletur 4. 874
 explicare 6. 618
 explicat in flammam arida ligna 2. 881
 expoliuntur artes 5. 333
 exponere verbis 1. 833 | 3. 964. carmine Pierio 1. 945 | 4. 21, 779
 exponit 3. 988. æternis versibus 1. 122
 utilitas expressit nomina rerum 5. 1028
 expressus sudor de corpore 5. 488
 exprimitur 6. 327. gemitus 3. 494. ignis 5. 1097
 expromere 2. 886
 reges expugnant 4. 1007
 expugnata, *plur.* mœnia Mundi 2. 1145
 expulerit dictis ex animo, non armis 5. 51
 exficcareque 4. 623
 expergi quo possit vis animarum 3. 827
 expergi quo possint mœnia mundi 5. 372
 exspuere ex animo rationem 2. 1040
 extinctum 6. 901
 exstructa, *plur.* 6. 187, 560, 1282
 exstructas 6. 964

exstructis 6. 185, alte nubibus 246, 267
 exsuperabat dolor 6. 1275
 extendatur 6. 434
 extentat nervos 3. 489
 extenuatur 4. 1255
 externa, *sing.* 2. 277, 435
 externa, *sing.* 4. 930
 externaque, *plur.* 1. 231
 externis 1. 1054 | 2. 1140
 exterrentur 4. 1016
 exterritus 2. 1030
 extrema, *sing.* 3. 220 | 4. 651. *plur.* cœli 5. 650
 extincti, *sing.* 6. 7
 extinctum 6. 791
 extiterint 5. 71
 extitit 5. 883
 extollere 2. 595 | 3. 114. 407, 1021 | 6. 699
 extorquebat vitam 6. 1222
 extra numerum procedere 5. 1400
 extrahere 3. 331
 extraria lux, *externa* 4. 278
 extremus calor, *ultima pars æstatis* 6. 370
 validis extritus viribus ignis 5. 1097
 extruditque 6. 692
 extrusa, *sing.* vetustas novitate 3. 977
 extulerit 6. 88, 384
 exuit 4. 59
 exultans 2. 195
 exultant 6. 549
 exultant in numerum 2. 631
 exultare 6. 1042
 exultat 3. 142
 exuperare 3. 1095
 exuperarint

VOCABULORUM.

exuperàrint 5. 385
exuperata, *plur.* 2. 234
exurat 3. 930
exurgendi 3. 175
exultæ, *plur.* 5. 411

F

Fabrica 4. 516
fabricanda, *plur.* 6. 364
fabricator lethi dolor ac morbus 3. 473
fabricentur 3. 728
face rosea 5. 974
faces 6. 1282. cœli nocturnæ 2. 206. noctivagæ 5. 1190
faceflunt 6. 957
faciæ 4. 1088 | 5. 836, 1110
faciem & formam rerum 5. 1262
facies 4. 819, 1219 | 5. 1111, 1175 | 4. 454, 998 | 6. 812, 1110. canum Cerbereas 4. 737. egregias Divum
facies 5. 1169
benè facta Deum simulacra 6. 418
facultas 1. 111, 174
res ad summam faciem turbasque redibat 5. 1140
fecundæ 4. 1247
fecula 2. 430
fædo 4. 1151
fæx 5. 498
falcesque 3. 650
falcibu', *falcibus* 5. 934
falciferos currus 3. 642 | 5. 1300
falcis 5. 1293
fallacibus 4. 522
fallax 4. 517

fallere 5. 63
falli 4. 380
fallit 1. 137 | 4. 566, 539, 1178 | 5. 1155
nec me animi fallit 1. 921 | 5. 98
fama 3. 994 | 4. 1117 | 5. 17, 396, 413, 662 | 6. 13. Deum 1. 69
famæ 3. 65
famæ æternis monumentis insita florent facta virum 5. 330
fameque 3. 732
famul, *famulus* 3. 1048
famulæ 4. 1169
fana 5. 76
Amonis fanum 6. 848.
fas 5. 161
falces fævasque secures 3. 1009
pulchros falces fævasque secures 5. 1233
fastigia 4. 431, 825 | 5. 1264
fundere fata 5. 111
fatalibus vinclis indupedita 5. 874
fati fœdera rumpat 2. 254
fati sine 5. 310
fatigans 6. 1160
fatigant 5. 1423
fatigat 3. 490, 838
fatiget 3. 1067
fatis avulsa, *erepta* voluntas 2. 257
fatisci simulacra fessa 5. 309
ævo fessa fatiscit 3. 459
fatum 3. 862
fauces vox præterrudit 4. 531
fauces montis Ætnæ 6. 639
faucibus 1. 725 | 4. 1049.

rectis 6. 689
Tartarus horriferos eructans faucibus æstus 3. 1025
favillam latè differre 2. 674
favillam longè differt 6. 690
Faunos 4. 585
Favonl, *favonii*, genit. talis aura 1. 11
favore 6. 48
fausto tempore 1. 805
fax irai 3. 304
calidæ febres 2. 34
febrim in artus accepit 6. 656
ubi cui febris bili superante coorta est 4. 668
fervida febris 6. 804
fecere ruinas 1. 741
iter infestum fecere viai 5. 1123
felicitibus 5. 1277
felix faustusque exitus 1. 101
feminum pedibus fundata 4. 826
fera vis venti 6. 591
fera mœnena militiæ 1. 30. mœnena belli 3. 30. tela 48. ferri corpora 102. sæcla ferarum 3. 753. facta dedere 5. 1339
feraces terras 2. 1097
feræ *subst. plur.* persultant pabula læta 1. 14
feræque *subst. plur.* 2. 343, 920 | 3. 893 | 5. 229
ferai, *feræ* quietes intactas fronde canes naribus inveniunt 1. 405
* F ferarum

INDEX

- ferarum montivago generi 2. 597. montivagum genus 1080
ferarum sæcla, *genera* 2. 994, 1075 [4. 415] 5. 980, 1058 [6. 1218]
ad satietatem terra ferarum scatit 5. 40
volgivago ferarum more vitam tractabant 5. 930
faperent fera sæcla ferarum 3. 753
fylvestria sæcla ferarum 5. 965
serpentina sæcla ferarum 6. 766
ferique Centauri 2. 400
ferina *sing.* vestis contenta 5. 1417
diffiliunt fero ferventia saxa vapore 1. 492
feroces 4. 721
feros dentis adaectus exhibant 5. 1329
feros fructus mansuescere cernebant 5. 1367
ferratos rotarum fucutit orbes 6. 550
ferrea, *plur.* Samothracia 6. 1042. texta 1052
ferrent 5. 1053
ferretur 1. 1017
ferreus 5. 1292
ferreus vomer in arvis occultè decrefcit 1. 315
ferrugina vela 4. 73
ferrum 1. 91, 491 [2. 1162] 5. 1350 [6. 147, 161, 907, 1027]
ferrumque 1. 572 [5. 1240] 6. 1002
humor æque ferrum condurat ab igni 6. 968
fervensve 4. 493, 494
ferventia saxa 1. 492
ferventiùs 5. 1254
ferventis 6. 800
fervere, à *fervo* 6. 441. cum videas legiones per loca campi 2. 41
fervescit 3. 290 [6. 176]
fervescunt 3. 490
fervidus 4. 409 [5. 205, 1098] 6. 179
ferviscere 6. 852, 1162
fervore 6. 236, 656, 856
principio caput incensum fervore gerebant 6. 1143
fervorem in undis concinnat 6. 436
fervoribus 5. 216, 604, 610
ævo fessa fatiscit 3. 459
fessa domus ætatis spatium vetusto obruat 3. 775
simulacra fessa fatisci 5. 309
fessæ *plur.* 1. 258
fessum corpus mandare quieti 4. 846
fessus fatiate, *fatietate* videndi 2. 1037
festis diebus 5. 1166
fida canum vis 6. 1220
fide majore 4. 482, 484
fidei via munita 5. 103
fidei studio 1. 47
fidem conradere dictis 1. 402
fidem primam violare 4. 508, 465
fidere 5. 1039
fides prima 1. 424. æqua 4. 501
fido pectore 5. 862
fient 1. 670 [3. 740]
figura 1. 360, 949 [2. 341, 380, 409, 523, 670, 721, 778, 813] 4. 231, 318, 652 [5. 577, 1259]
figuræ, *sing.* 4. 108, 506. *plur.* 1. 686 [2. 483, 783, 1020] 4. 660
figuram 4. 67, 299, 560 [5. 582]
figurant Musæa mele mobilibus digitis 2. 413
figurarum 2. 479 [3. 318, 4. 659]
figuras 2. 490, 493, 588, 677 [4. 38, 46, 159] 5. 444 [6. 770, 776]
figurat labrorum formatura vocem 4. 554
figuris 2. 335, 348, 385, 513, 681, 684, 777, 816 [3. 191, 246] 4. 742 [5. 242, 731]. perplexis 2. 101
fila 3. 384
filatim 2. 830
esse pari filo 2. 341
filo subtili prædita 4. 86
filum 4. 581, 589
findi 1. 534
fine 1. 963, 975 [2. 91] [4. 631]
finem 1. 552, 747, 844 [2. 1115] 3. 956, 1106 [5. 393, 824] 6. 24. certam 1. 108. aliquam 5. 284
fines juris transcendere 3. 60
fines vitæ proferre 5. 310
fingas 1. 916

fingerē

VOCABULORUM.

fingere 1. [105](#), 710 [2. [244](#)
 fingit 1. 842, 847 [3. 896 [5. 906 [6. 677
 fingunt 1. [372](#), 1082 [2. [175](#) [4. 585 [5. [711](#)
 finguntque [2.57](#) [1. [90](#)
 [6. [37](#)
 fini' finis 1. 978
 finique locet se 1. 977
 finiat 1. 960, 1000
 finibus 1. 671, 722, 792, 1006 [2. 612, 752, 1169 [3. 518 [6. 909, [1115](#), 1137, 1139
 finire 1. 997
 finiri 1. 1009
 finis 1. [562](#), 578, 629, 952, 981 [2. [319](#), 512, 1049 [3. 256, 1034, 1091 [5. 1212, 1432
 finit 2. 516
 finita, *sing.* 1. [77](#), 589 [2. 479, [518](#), 525 [5. [90](#) [6. [64](#). *plur.* 564 [2. 547, 560
 finitam 2. 527
 finiti, *sing.* ævi vires perferre [5. 316](#)
 finitima, *plur.* 3. 1019
 finitimi, *plur.* 4. 585
 finitimis [6. 643](#)
 finitis figuris 2. 513
 finitum 1. 958, 967 [2. 515. funditus 1. 955
 finitumque 1. 985
 finxerit 1. 1067
 firmandum [6. 917](#)
 firmantque lacertos [6. 396](#)
 firmare 3. 320 [6. 940
 fissa ferarum ungula [4. 684](#)

fistula [4. 593](#)
 fixa, *sing.* 3. 548. *plur.* 3. [4](#)
 æthera fixum stellis micantibus [5. 1204](#)
 flabra [6. 719](#). Ethesia 716
 Ethesia flabra Aquilonum [5. 741](#) [6. 716, 730
 flabraque ventorum [5. 218](#)
 flabris, *flatibus* sylvis fragis 1. [276](#)
 flabris graviter spirantibus [6. 427](#)
 flaccidiore turbine fertur [5. 631](#)
 flagelli torret 3. 1032
 flagitat [6. 9](#)
 flagrabat [6. 1166](#), 1167
 flagrans [4. 1158](#)
 venti flamina ferri 1. [291](#)
 sylvam flamina Cauri perflant [6. 134](#)
 flamma 1. [491](#), 872, 903 [3. 622 [4. 926 [5. 899 [6. 151, 223, 681, 1167. crepitante [154](#)
 celeri flamma degustant tigna trabesque 2. [192](#)
 flammæ *sing.* [5. 302](#) [6. [212](#), 642. *plur.* 2. [203](#) [5. [1284](#). volantes 1. 190
 flammæ mollire vapore [5. 1101](#)
 nictantia fulgura flammæ [6. 181](#)
 flammæ, *flammæ* 1. 726, 899 [5. 305, 1098
 flammam 2. 704 [4. 1080. [5. 904](#) [6. [902](#).

folis 1. 1089
 flammam rotant cavis fornacibus intus [6. 201](#)
 flammantia moenia mundi 1. [74](#)
 flammarum iras 1. 724. volucrum ritu 1095. corpora [2. 187](#). tractus [2. 207](#). corpore [5. 570](#), ardor 1092
 flammam [2. 881](#) [6. [390](#), 699, 880
 flammæque 2. [456](#)
 igni flammata cremantur 2. 671
 flammea, *sing.* vis 2. [215](#). *plur.* corpora [5. 526](#)
 flammescere cœlum [6. 669](#)
 flammæ ardor [5. 1251](#). color [6. 207](#)
 flammis 2. 520 [3. 885, 903 [4. 452 [5. 759, [1093](#) [6. 317, [377](#), 393, 688
 flantes [6. 717](#)
 flatus, *sing.* [6. 138](#)
 flatus Aquilonis & Austris [6. 688](#)
 flectat [5. 78](#), [108](#)
 flectere 3. 515 [5. [1186](#)
 flecti 2. 282 [5. 1405
 flecti medicina curari remediis 3. 510
 3. 510
 flectitur à medicina 3. 521
 uberibus flent omnia guttis 1. [350](#)
 flexa, *sing.* figura 4. [318](#). *plur.* foramina rerum [4. 603](#)
 flexis mucronibus 2. [427](#)
 morbi

INDEX

morbi se flectit causa 3.

501

flexos aditus 4. 307

flexum iter 4. 91

flexura, *subst.* 4. 313

flexus, *subst. plur.* via-

rum 3. 586. æquos

4. 324. brumales 5.

615, 639

flixere, *confligere* 2. 85

Flora 5. 738

flore 4. 1098

floreat 1. 1033

florebat navibus veli-

volis mare 5. 1440

florem 5. 670. ætatis 1.

556 [3. 771] 5. 845]

ævi 1. 565

florent 5. 215, 330, 1163

florente ævo 3. 1021.

5. 886

florenti ætate 5. 1073

florentia 6. 358. lumina

flammis 4. 452

florentis 1. 125

florere 1. 256 [5. 910

flores, *nom.* 1. 8, 927 [

4. 3

florescere 2. 73

florescunt 5. 669, 893

floret equus 5. 882,

1278

floribus 2. 33, 628 [4.

1127, 1171 [5. 1395,

1399

florida, *plur.* 5. 783

floriferis 3. 11

florida mundi novitas

5. 941

floris 6. 787

florum 2. 847

flos Bacchi, *odor vini*

evanuit 3. 222

fluctibu', *fluctibus* 5.

1000

fluctibus 1. 290 [5. 11,

1079 [6. 725

fluctifrago in littore 1.

306

fluctu 6. 553, 555, 1051

fluctu aquæ 6. 553.

Neptuni 1074

fluctuat 3. 190 [4. 1070

ignibus & ventis flu-

ctuet aër 6. 366

fluctus, *sing.* odorum 4.

679, *plur.* 2. 766 [6.

540, 695. plangen-

tes, *verberantes* saxa

2. 1155. irarum 3.

299 [6. 73. belli mis-

cebant 5. 1289. cura-

rum 6. 33

sunt fluctus per nubila

6. 141

fluens volvat se fluctus

odorum 4. 670

fluente 5. 947

fluenter 6. 931

res fluenter fertur 4.

226

fluente 5. 278

fluidas frondes 2. 596

fluido 2. 452

fluitans æquor 1. 719

animi fluitans incerto

errore vagaris 3. 1065

fluitantia aplustra 2.

555

fluitare 2. 1010 [4. 78

flumen 1. 292 [4. 425,

1018 [5. 597. san-

guinis expirans de

pectore 2. 354

flumen picis è cælo de-

missum 6. 256

flumina 1. 232, 820 [

2. 362, 590, 1014 [

4. 460 [5. 257, 262,

416, 909 [6. 266,

539, 610. clara per-

petuo cursu 1. 1002

flumina MagnesI saxi

6. 1062. Nili 1. 112

flumine 1. 283 [2. 662,

666 [4. 423, 1093 [

6. 720

fluminibus 2. 939 [3.

623 [6. 143

fluminis 1. 1030 [4.

1030

fluctant 4. 75

fluvida, *plur.* *fluida*

constant 2. 463

fluidum, *fluidum* 2.

465

fluvii, *plur.* 2. 874 [5.

464, 943

fluviis 4. 220 [6. 475, 925

fluvios 1. 18 [5. 517]

6. 530, 1170

fluvium 6. 717

fluvius 6. 674

fluunt venti 1. 281

fluxisse 5. 910

fluxum 6. 19

fœcundamque 2. 533

fœcundas, *nom.* 1. 212 [

5. 211

fœda, *sing.* 2. 451

fœdare 4. 842

fœdati 3. 49

fœde, *adv.* 1. 63, 86 [

4. 170 [5. 1223

fœdera 5. 1024, 1154.

fati rumpat 2. 254.

naturæ 1. 580 [2.

302. naturæ 5. 311

fœdera animarumpacta

3. 782

fœdere 3. 417 [5. 58,

1441. naturæ 5. 922

[6. 906

fœdo, *nom.* 2. 401

fœdumque 5. 1342

fœdus 2. 890

fœmina 4. 817, 1203,

1273 [5. 811, 851

fœtida

VOCABULORUM.

- foetida 4. 1153
foeta terra 2. 993
foetu 1. 779 [1. 254]
5. 779
foetum 2. 358
foetus 1. 194, 210, 352,
1032 [2. 1159, 1163
[3. 1019 [6. 1
foliis 5. 970, 1399
folliculos teretes lin-
quunt ætate cicadæ
5. 801
fons 5. 282, 602 [6.
748, 873, 879, 887,
890. largus 5. 282
fonte 4. 1156 [6. 905
fontem 3. 82 [4. 1018]
5. 597 [6. 850, 862,
867, 885, 895
fontes 2. 590 [5. 262]
6. 613, 828. ingenui
1. 231. integros ac-
cedere 1. 926 [4. 2
fontesque, lacusque 2.
345
fontibus 1. 413
foramina 2. 386, 397 [3.
587 [4. 351, 625,
654, 892, 938 [5.
458, 809 [6. 591,
981, 1029. flexa 4.
603. recta 605
foraminibus 4. 660. li-
quidis 6. 348.
fores 4. 277
foribus 3. 1075 [4. 602,
1172
forma 2. 336, 414, 722,
894 [4. 168, 244,
546, 1272 [5. 573,
1175
formæ 1. 474 [4. 67] 6.
76 [2. 685
formam 2. 379 [4. 49,
571
formamque 5. 142. &
faciem quamlibet re-
rum decurrere 5.
1262
formamenta, *figura*
principiorum 2. 818
formarum 2. 489, 494,
525 [4. 85, 103, 136]
5. 731
formas 2. 442, 780,
1004 [4. 578, 682]
5. 444, 715, 721
formata 3. 634 [5. 1259
formaturaque, *subst.* la-
brorum 4. 554
formaturam, *subst.* fer-
vat 4. 560
formidine 3. 64, 79 16.
51
formidine cassa 3. 994,
1062
animus formidine Di-
vum contrahitur 5.
1217
formidinis 3. 291 [4.
174 [5. 1245 [6.
253
formido mortales con-
tinet 1. 152
formis 2. 334, 373, 496,
737, 757, 815 [3.
32 [4. 27 [5. 823
fornacibus 6. 127, 201,
277, 681, 1167
forlit, *forfan* 6. 735
forte, *nom.* forti 2. 630
fortes 4. 984 [5. 1115
fortibus factis 3. 910
fortis 3. 8, 763 [6. 549
fortuna 5. 108, 958,
1120
fortunam 3. 1098
fortunas 2. 1167
fortunaque 1. 107
fortunisque 5. 1178
fossas 5. 483
fota, *sing.* terra solis
vapore 1. 1032
fovea 5. 1249
foveam, *nom.* 2. 474
fovet 1. 807
fracta, *plur.* 4. 700 [5.
1327
fracta, *debilitata* ætas
2. 1150
frænis 5. 1297, 1316
fractis aplustris obnitier
undis 4. 439
fragiles sonitus charta-
rum 6. 111
fragmina 1. 285 [5.
1283
fragor multus geli 6.
155
fragore 5. 110, 318 [6.
370
fragorem 6. 128, 135
fragori 1. 748
fragosa 2. 859
frangendi 1. 562
frangendis 1. 553, 629
ævo frangente priore 1.
554
frangi 1. 534
frangit 4. 1077 [6. 418
frangit minutatim vi-
res 2. 1131. fluctus
6. 695
frangitur ab ictu 5. 359.
æstu 6. 143
franguntur robore saxi
fruges 1. 881
franguntur in arcum
concreti montes nim-
borum 6. 157
fratris 3. 72
fraudem 2. 187 [4. 815,
1200 [5. 1003
fraudi 6. 186
fregere blanditiis inge-
nium superbum 5.
1017
fregisset 1. 560

INDEX

fremitu tumultu 6. 580
 fremitu acri perfurit 1.
277. rumpunt pectora 3. 298. equorum
5. 1315
 fremitum patulis sub
 naribus edit ad arma
5. 1075
 fremitus, *sing.* 6. 100.
plur. 5. 1192 [6. 198,
269, 409]
 fremitulque moventur
6. 288
 fremunt 5. 1063, 1221
 freta 4. 1204 [6. 426]
 fretæ, *plur.* 6. 1056
 freti *plur.* 5. 964
 fretu 1. 721
 fretus, *mare* 6. 363
 friatis, *fractis* terrarum
 glebis 1. 887
 frigeſcit 6. 865
 frigida, *sing.* 3. 291,
 300 [4. 1053 [6. 309,
 314, 318, 1192]
 frigida quem ſemel eſt
 vitæ pauſa ſecuta 3.
 943
 frigidior 6. 840, 844
 frigidus 6. 849, 873,
 879. horror 1009
 frigora 1. 301 [5. 816 I.
 6. 1169]
 frigore 3. 905 [5. 927]
6. 359, 708, 845.
 lethi 3. 402 [4. 922.
 frigoris 2. 843 [4. 262]
 umbris 5. 640
 frigus 1. 356 [2. 516,
 857 [4. 220, 261 [5.
 1014, 1425 [6. 363,
 593, 925, 948, 1189.
 penetrabile 1. 495.
 manabile 535
 frigusque 6. 952
 fronde 1. 119, 405 [6.

972
 frondent 5. 215
 frondes 2. 874 [6. 135.
 fluidas 2. 596
 frondeſque 1. 888
 frondeſcere 1. 1092
 frondibus 5. 970, 1416
 frondiferæque domos
 avium 1. 19
 frondiferæque novis a-
 vibus canere ſylvas
 1. 257
 frondiferum 2. 359
 frons 6. 1193
 fronte 1. 878 [4. 299
 à fronte 6. 1022
 in prima fronte locata
4. 69, 95
 prima in fronte, *ſuper-*
ficie 4. 205
 frontibus 5. 1033 [6.
116
 fruantur 4. 1071
 fruatur 1. 58 [2. 18,
 646 [6. 856
 fructibus vitæ 3. 1020
 fructu 4. 1066
 fructum 2. 970 [5. 1409,
 1421
 fructus, *sing.* 3. 927.
plur. 1. 166. *adj.*
 fructus, *fruitus* es 3.
 953
 fructulque feros 5. 1367
 fruendum 4. 1088
 fruges 1. 745, 808, 821,
 888 [2. 170, 613,
 655, 698, 1015 [5.
 14, 81, 919 [6. 1124.
 nitidæ 2. 189. ſur-
 gunt 1. 253. fran-
 guntur robore ſaxi
 1. 880. nitidas 2.
 594, 993, 1157
 frugibus 3. 694
 frugiferenteis terras 1.

3
 frugiferos foetus 6. 1
 frugum 4. 1086
 frumenta 1. 175
 frumentum 2. 371
 fruſtramur 4. 815
 fruſtrata, *plur.* 4. 969
 fruſtratur imagine ver-
 bi 4. 575
 frutices 5. 954
 fruuntur vita 3. 558
 fuat, *ſit* 4. 641 [5. 584
 lepido fucata ſonore,
plur. 1. 645
 fuco nullo circumlita
 2. 744
 fucum 4. 82
 fudit 3. 1046 [5. 821,
 915
 fuga 3. 742 [5. 861,
 1335
 fugæ 1. 982 [4. 993
 fugæ 1. 1046 [4. 717
 fugati 3. 48
 longè fuge credere,
cave credas 1. 1051
 fugere 4. 390 [5. 866 [
6. 1041, 1045
 fugerit 1. 309
 fugiebant 5. 982
 fugienda, *plur.* 4. 513 [
6. 780
 fugiens 1. 1090 [3. 231,
 752 [5. 808
 fugient 3. 767
 fugienti 5. 885
 fugimus 2. 925
 ſe fugit 3. 1081
 fugitabant 6. 1236
 fugitant 1. 659 [4. 325,
 1169 [6. 753
 fugitat 6. 973
 fugiunt 1. 61 [2. 714 [4.
 1001 [5. 1071
 fulcire 3. 126. cibis 2.
1147
 fulgens

VOCABULORUM.

- fulgens 2. 27, 499
fulgent 5. 572
fulgentia 5. 33, 492 [6. 386
fulgentibus 6. 356
fulgere, à *fulgeo* 6. 212
fulgere, à *fulgo* 5. 1094 [6. 164
fulgida, *plur.* 3. 364
fulgit, *fulget* 5. 767 [6. 159, 173, 213, 217
fulgore 5. 611
fulgorem 6. 169, 216.
ab auro, *auri* 2. 50
fulgoris 5. 285, 292 [6. 315
fulgur 2. 327, 332 [4. 19
fulgura 1. 726 [6. 281, 269. *folis*, *lumina folis* 2. 163
fulgure 4. 191
fulguribus 5. 297
fulguris 9. 390
fulmen 1. 490 [5. 1091, 1124 [6. 227, 277, 281, 297, 400. *belli Scipiades* 3. 1047.
fulmina 1. 69, 763 [2. 213, 1100 [5. 674, 1191 [6. 83, 219, 245, 254, 323, 364, 375, 415
fulmine 5. 744, 1130, 1243 [6. 295, 316, 417
fulmineus penetratior ignis 2. 382
fulminibus atque procellis gravidam tempestatem 6. 258
fulminis 2. 384 [5. 1219 [6. 145. *ictu* 3. 487 [5. 401. *ictus* 6. 322, 385. *ictum* 405. *corpora* 349. *causæ* 362.
igni feri naturam 378
fulserunt 1. 899 [6. 202. *prata* 5. 783
fulsit 5. 706 [6. 524
fulva, *plur.* *leonum corpora* 5. 889
fulvæ, *sing.* *nubes* 6. 460
fumans 6. 522
fumant 6. 622
fumant 6. 748, 752
fumare 5. 46
fument 6. 459
fumi 3. 431
fumique 6. 103
fumida, *sing.* 3. 305. *plur.* 6. 644
fumum 2. 456 [3. 433 [4. 54 [6. 691
fumumque 1. 890
fumus 3. 429, 437, 457, 582 [4. 88 [6. 105
fumusque 1. 872
fundamenta 2. 862 [3. 585 [4. 509
fundamenti 1. 574
fundamento 5. 1120
fundant 4. 1024
fundarit terram *materiali congressus* 5. 69. *conjectus* 418
fundata, *sing.* 1. 424. *plur.* 4. 826
fundatum 5. 162, 926
funde suaves ex ore loquelas 1. 41
fundere lacrymas *salas* 1. 126. *sylvestrem Musam* 4. 593. *de re fata* 5. 111. *succum venis apertis* 810
fundet 1. 414
uvæ autumnino *fundli fundante* videmus 1, 176
tibia fundit dulces *que-relas* 4. 589 [5. 1384
funditque ardorem 6. 690
fundo, *nom.* *pietatem evertere* 3. 84
fundunt foetus 1. 352.
insertim radios 2. 114. *se nova radio-rum lumina* 4. 376
funera 6. 1232. *vastra* 1223. *Trojæ* 5. 327.
lethi 6. 2197
funere 3. 72 [6. 1233
miscetur funere *vagor* 2. 576
funeris 3. 712. *atri comites ploratus* 2. 850
funestus 6. 1137
fungi, *verb.* 1. 442, 444 [3. 169. 802 [4. 945
fungitur, *patitur* *multa mala* 3. 734
fungitur hilum, *patitur minimum quid* 3. 814
aurea funis 2. 1154
funus 6. 1233
furens 6. 687
furere 6. 1043
Furiæ, *plur.* 3. 1074
furibundus ventis fluctuet aer 6. 366
furiosaque, *plur.* 2. 984
furiosus volutus & acer 6. 1182
furit eximii ignibus 2. 593. *perscissa Euris petulantibus* 6. 110
furor 4. 1062, 1110
furorem 3. 840
furoris 2. 621
fusa, *sing.* 3. 700 [4. 50
fusi, *subst.* 5. 1352

INDEX

G

G Adibus 6. 1106
 gallorum 4. 718
 gallos 2. 614
 gallum 4. 714
 gannitu vocis adulant
 5. 1069
 gaudent 2. 72
 gaudere 5. 171
 gaudere vestem relin-
 quere 3. 614
 gaudet sibi 3. 146
 gaudia 4. 1099, 1189,
 1199
 gaudia mutua nectant
 inter se 5. 862
 gaudia gliscunt 5. 1060
 gazæ, *plur.* 2. 37
 geli, *gelu* 6. 155, 529,
 calus alliduus 5. 206
 gelidæque 5. 217 16.
 528
 gelidai, *gelidæ* stringor
 aquai 3. 693
 gelidamque 2. 431
 gelidas 2. 514 1 3. 3011
 6. 106
 gelidi 3. 905
 gelidi vestigia lethi 3.
 529
 gelidis 4. 549
 gelidis torpet telis per-
 fixa pavoris 3. 306
 gelidis frigoris umbris
 5. 640
 gelidis stellis Axis 6.
 720
 gelidos 6. 1170. artus
 in lethi frigore lin-
 quit 3. 402
 gelidum 4. 493, 494 16.
 148
 gelidumque 5. 619
 gelum 6. 877
 gementes 3. 298
 gemerent 5. 1347

gemina 4. 1161
 geminare 4. 453
 duplici geminoque,
 rom. fit aëre visus 4.
 275
 gemitu 5. 990. com-
 mixta querela 6. 1157
 gemitus, *sing.* expri-
 mitur 3. 494. plur.
 5. 1195
 gemitusque, *plur.* dolo-
 ribus edunt 4. 1009
 herbæ gemmantes rore
 recenti 2. 319
 gemmantes rore per
 herbas 5. 462
 gemmis florere arbuta
 fuisse 5. 910
 genasque lacrymis fal-
 sis humectent 1. 919.
 lacrymis sparguntro-
 rantibus 2. 976. la-
 crymis rorantes 3.
 470.
 generales maculas 1.
 584
 generatim 1. 21, 228,
 230, 564, 578, 591 1
 2. 347, 664, 1088 1
 4. 650 1 6. 1111
 quo genere est, *cuius-*
 modi est 3. 297 15.
 60 1 4. 186
 generi 6. 1090. ferarum
 morativago 2. 597
 genique, *gignique* 3. 798
 terrarum genibus petebat
 1. 193
 genitale mundi tempus
 2. 1104
 genitalem 4. 1226
 genitales 6. 1205
 genitales motus 2. 228.
 Veneris res 437. re-
 rum iustificique mo-
 tus 571

genitali concilio 1. 183
 genitalia corpora *atom.*
 1. 53, 168 1 2. 61,
 548. femina 5. 849
 genitalis aura Favoni 1.
 11. materies 626 14.
 1038. rerum origo 5.
 176. origo terrarum
 & cœli 325. origo
 mundi 1211
 genitaliter 4. 1251
 genitoribus 2. 615
 genitrice 2. 707
 genitrix 1. 1 1 2. 599
 gens 1. 1032
 gentes 1. 120, 466 1 2.
 76, 610, 1035 14.
 415 15. 17, 20, 1160
 1 5. 1221. hominum
 varias 2. 1075
 genti 5. 220
 gentibus 1. 728 12. 595 1
 3. 1041 1 5. 162,
 1305 1 6. 643
 gentis 3. 3
 quod genus, *cuiusmodi*
 3. 222, 267, 277,
 328, 432, 596 14.
 272 1 5. 479, 607,
 662 1 6. 1056
 omne genus simulacra
 feruntur, *omnis ge-*
 neris 4. 739
 geris sollicitam cassa
 formidine mentem
 3. 1062
 germina 4. 1076
 Geryonai tergemini vis
 tripectore 5. 28
 gestire 6. 1045
 gestit 4. 1048
 gestu 5. 1021
 gestum, *subst.* 4. 320,
 366, 776, 792 15.
 1030
 gestus 4. 368
 Gigantum

VOCABULORUM.

- Gigantum ora volare videntur 4. 139. ritu pendere poenas 5. 118
gignier, *gigni* 3. 623 | 6. 245, 807
glaciem 6. 878, 963
glacies, *sing.* æris flamma devicta liquefcit 1. 494
glandes 5. 963, 1362
glandiferas quercus 5. 937
glandis 5. 1415
glans plumbea longo cursu volvenda liquefcit 6. 178
glans plumbea fit feruida in cursu 6. 306
glaucis undis 1. 720
gleba 6. 552
glebarum 5. 256
glebas 1. 212 | 5. 211
glebis terrarum saepe friatis 1. 887. putribus terrarum 5. 143
è thuris glebis evellere odorem 3. 328
glebisque 2. 896
gliscens ignis 1. 475
gliscit 4. 1062
gliscunt jurgia 3. 479.
gaudia 5. 1060
globi, *plur.* 5. 473
globosa, *plur.* 2. 468
globum 5. 70, 664, 721
globus cordis 4. 118.
pilæ 5. 719
glomeramen in unum, *in unum cætum* conveniunt 2. 685
glomeramina 2. 453
glomeraminis 5. 725
glomerari 3. 540
glomerata vocis semina 3. 496.
glomerataque, *plur.* 4. 869
glomerare 1. 361
gloria 2. 38 | 6. 8
glutine taurino materies jungitur 6. 1067
foras gradiens clamor 4. 532
graditur 5. 737, 742 | 6. 1120
gradus ætatis scandere adultæ 2. 1122
Græci, *plur.* 1. 831
Graia, *sing.* gentis 3. 3
Graii, *plur.* 2. 629 | 3. 101 | 6. 423, 908
Graiōrum 1. 137
Graios 1. 641
Grajugenarum 1. 478
Graiūm, *Gracorum* 5. 40 | 6. 754. docti poetæ 2. 600
Graiū homo 1. 67
gramina ex uno campo tondentes 2. 659
gramine 2. 29 | 5. 1391
grandescere sua de materia 1. 192. hilari adauctu 2. 1121
grandescunt 2. 1160
grandine mixti montes nimborum 6. 158
grandinis 6. 156. imbres 106
grandior 2. 943. seniorque 3. 968
grandis arator caput quaffans fufpirat 2. 1164
grando 5. 1191 | 6. 528
grata 3. 948
gratia 5. 167
gratius, *nom* 2. 23
gravantur foetu arbores 1. 254
gravatim, *aggre* cadunt 3. 388
gravefcant 3. 1035
gravefcit impetus 4. 1062 | 6. 336
gravidam fulminibus tempeftatem 6. 258.
nubem 439
gravida 4. 1268
gravitas 4. 1231
graviffimus fopor 4. 953
gravitas 3. 477
gravitate 2. 813 | 3. 1067
buceriæ greges, *boves* 2. 661
greges corvorum 5. 1084
gremio terræ 6. 538
gremium 1. 34. telluris 2. 375
ubi in gremium matris terræ pater æther imbres præcipitavit 2. 52
gressum 4. 685
gressus, *plur.* 6. 1114
gruum 4. 182, 908
guberna, *gubernacula* 2. 553 | 4. 441
gubernaculum, *gubernaculum* contorquet 4. 902
gubernans 5. 78, 108, 405
gubernant vitam 3. 549
gubernas rerum Naturam 1. 22
gubernat membra 5. 561
gubernent 5. 1239
gubernet vitam 5. 1116
gurgite 4. 398. alto ponti 5. 388. falfo 483
gultarat 6. 1216
gultavit vitæ amorem 5. 180
* G gutta

INDEX

gutta 4. 1053
guttæ, *plur.* imbris 2.
222

gutta 4. 1053
guttæ, *plur.* imbris 2.
222

guttai, *gutta* vix instar
erunt unius ad aug-
men 6. 614

guttas 1. 885 | 2. 992 |
4. 1279

uberibus flent omnia
guttis 1. 350

sanguinis inter se coë-
untibus guttis 1. 818

guttis manantibus stil-
lent 6. 943

H

Habemus hoc dicere
6. 711

habenas 2. 1095
annulus in digito sub-
tertenuatur habendo

1. 313
immissis habenis 5. 785

tenentes habent, *tenent*
semina ignis 6. 899

amplexi habent, *am-*
plexi sunt 1. 1068

habentes 5. 1018
habitum vitalem cor-

poris 3. 100
hædi, *plur.* 2. 367 | 3. 7

hæreat 5. 91
hærens 1. 78, 590 | 6.

65
hærent 3. 326 | 5. 555

hærerere 1. 602 | 2. 460
hærescere 2. 476

hærescit 4. 746
hæret 3. 141, 194, 408,
1082

hærent 4. 1106, 1198
hæsit 6. 1014

hæsitat 5. 696 | 6. 333
nectar qui naribus ha-
lant, *efflant nectar*

in nares 2. 847
halantes sulfuris auras
6. 220

halitus, *sing.* 6. 477
hamata, *plur.* corpora

2. 467
hamataque, *plur.* 4. 666

hamatis 2. 394, 405,
445

harmoniai 3. 132 | 4.
1241

harmoniam 3. 101, 119
hauribant 5. 1323

haurire 1. 927 | 4. 3
ventus arbuta radici-

bus haurit, *evellit* ab
imis 6. 140

haustura 5. 517
haustus, *subst. plur.* 5.
1068

largos de fontibus hau-
stus 1. 413

haustus, *adj.* dentibus
5. 989

hebescere 4. 360
hebeti cognoscere cor-

de 4. 415, 880. mu-
crone 1273

Helicône 1. 119
Heliconiadum 3. 1050

Heliconis 3. 133 | 4.
549 | 6. 786

Heraclitus 1. 639
herba 5. 814

herbæ, *sing.* 2. 665.
plur. rore vigentes

2. 361. gemmantes
rore recenti 3. 19

herbarum 1. 888 | 5.
781, 919

herbas 1. 261, 884 | 2.
33 | 5. 788, 1395.
gemmales rore per

herbas 462
herbis 5. 1416 | 6. 78
Herculis 5. 22

Hesperidum 5. 33
hiantes vitai 3. 1097.

calamos labro per-
currit 4. 592

hiatu 5. 376
hiatum 6. 583, 598

hiatus, *sing.* 5. 24
altus cœli hiatus 4. 419

hiberno tempore 5.
698, 938

hilari grandescere a-
dauctu 2. 1121

hilo majore 5. 1408
hilum, *minimum quid*

3. 221, 517, 784,
814, 842, 880, 894,
1100 | 4. 380, 564,
1261 | 5. 359

si libella claudicat hi-
lum, *vel minimum*

4. 518
hinnit 5. 1076

hinnitus, *sing.* 5. 1072
hirundo quidem con-

tendat Cynis 3. 6
hiscant 6. 1068

hiscendi, *missitandi*
est nulla potestas 4.
64, 102

hodierno 3. 1105
Homeri semper floren-

tis 1. 125
Homerus 3. 1050

Homœomeriam 1. 830,
834

homullis, *homuncioni-*
bis 3. 927

honore 5. 1276 | 4.
1049, 1164 | 6. 12

claro incedere honore
3. 76

miro est mortales inter
honore 5. 1279
honorem

VOCABULORUM.

honorem 5.1113, 1122,
1138, 1274
 demit imaginibus vio-
 lento vulnere hono-
 rem 6.419
 honoris 4.1156
 honorum 3.59
 hora 4.179
 horæ, *sing.* 3.1086
 horai, *horæ* 1.1015
 privas mutatur in horas
5.275
 horrens Arcadius fus 5.
25
 horrescant 6.260
 horribile 3.989 | 5.
1305
 horribili 1.66 | 5.1219,
1252
 horribilis 3.1029
 horrida, *sing.* 3.171.
 paupertas 6.1280.
plur. 3.847 | 6.1267
 horriferis accibant vo-
 cibus Orcum 5.994
 horriferum genus 5.
219
 horrifice, *adv.* 4.40 |
2.609
 horrifico busto cine-
 factum 3.919
 Tartarus horrificos e-
 ructans faucibus æ-
 stus 3.1025
 horrifono fragore 5.
110
 horror 3.29, 1047 | 5.
1164 | 6.592, validi
 ferri 1009
 horrorem ferræ striden-
 tis 2.411
 ciet horrorem in mem-
 bris, & concitat ar-
 tus 3.292
 hospitibus 5.985 | 6.
1237

hostem 4.1044
 hostes 5.1308, 1316,
1347 | 6.398
 hostia 1.200
 hostibus 5.1245
 humabat 6.1279
 humana, *sing.* 1.63,
734 | 5.208, plur. 3.
761
 humanæ, *sing.* 5.220
 humanam 3.38
 humanas 5.1232
 humanis 1.728 | 2.
169, 595 | 3.849 |
4.1184 | 5.162, 1305
 humanos 3.80
 humanum genus 2.174,
342, 698, 974, 994 |
3.1056 | 4.598 | 5.
72, 821, 923, 1013,
1025, 1056, 1144,
1193 | 6.32, odorem
4.686, pectus 5.104
 humanumque genus 5.
1155
 humari 6.1277
 humectans 4.1187
 humectent 1.919
 humectum stomachite-
 norem fervare 4.636
 humeris 3.792 | 5.136
 humeros 5.1398
 humida, *sing.* 2.872 |
6.1099, plur. 4.628
 | 5.948, 949
 humiles animos effi-
 ciant formidine Di-
 vum 6.51
 humor 1.259, 308,
310, 350, 809, 853 |
2.197, 473, 668,
1113 | 3.340, 428,
502 | 4.223, 868,
1044, 1084, 1090 |
5.236, 266, 412,
804 | 6.495, 501,

505, 554, 633, 840,
844, 875, 968, 1185
 humore 5.202, 448,
947 | 6.145, 206,
377, 617, 943
 humorem 1.535, 709,
786, 841 | 2.1113 |
3.436 | 4.869, 1022,
1049, 1058 | 5.250,
808 | 6.503, 514,
522, 628, 858, ponti,
aquam maris 1.1084
 humoribus 1.841 | 5.
385 | 6.474, 1175
 humoris 4.1280 | 5.
271 | 6.471, 621,
624, 636
 humorum 2.992
 hydra Lernæa pestis
 venenatis vallata co-
 lubris 5.27
 hyemes acres confli-
 gunt æstatibus 6.372
 hyemisque 2.514
 hyems 5.746
 claro comitari hyme-
 næo 1.98
 hymenæis 4.1244 | 4.
1184
 canis hyrcano de semi-
 ne 3.750

I.

Iaccho 4.1162
 jacebant 5.873 | 6.
176, 1194, 1252,
1263
 jacebat 5.175, 1004,
1145, 1272 | 6.1231
 jacebunt 4.964
 jacent 2.517 | 4.41
 jacentem 3.900, 997,
1005
 jacentes 6.838
 * G 2 jaccie

INDEX

- jacere, à jaceo 6. 705.
 à jacio 2. 673
 jacerent, à jaceo 2. 502
 4. 1049, 1058 | 4.
 1268
 jaceret, à jaceo 1. 63,
 989 | 4. 921
 jacet 2. 313 | 3. 114 |
 4 456, 769 | 5. 224,
 1274
 jaci 4. 66, 70
 jaciatur 1. 969
 jaciebant 5. 1317
 jacientes 6. 1171
 jacit 1. 644 | 6. 399,
 880
 jacitur 4. 94
 jaciunt 2. 845 | 5. 1080
 | 6. 388
 jaciuntur 4. 206, 241 |
 6. 959
 jactabant 5. 1322
 in jactando membra
 fatigat 3. 490
 jactans 4. 1047
 jactant 4. 989. mira-
 cula dictis 596
 jactare 2. 822 | 4. 1132
 | 5. 304. brachia in
 numerus 4. 773
 jactari 2. 88, 121, 548 |
 3. 47
 jactarier, jactari 6. 555,
 913
 jactat de corpore lu-
 cem 5. 576
 jactata, *sing.* 6. 109
 jactatur 6. 874, 1036
 jacteris 2. 36
 jactetur 3. 506 | 6. 553,
 horribilis de saxo ja-
 ctu', jactus deorsum
 3. 1029
 jactum, *subst.* 5. 292
 animi jactus liber 2.
 1046.
 jacuit 6. 785
 jaculando 2. 1107
 jaculantur 4. 84
 jaculata 4. 1130
 jaculatur 4. 1046
 jaculentur 4. 147
 janua 3. 829 | 4. 273 |
 5. 374. lethi 1. 1105.
 oris raditur 4. 535.
 Orci 6. 762
 ibant 6. 1241
 ibat. 6. 1201, 1205
 icimur 4. 1043
 icit, *verberat* 3. 162
 icta, *sing.* 3. 430, 663 |
 6. 1100. *plur.* 1. 529
 | 6. 513
 iciti, *plur.* 6. 390. cla-
 more montes 2. 330
 icitibus 1. 1054 | 2. 135
 ictos 5. 1124
 ictu 1. 223 | 2. 84, 98,
 272, 953 | 3. 177,
 487, 636, 814 | 4.
 750, 932 | 5. 359,
 401 | 6. 239, 293,
 310. luminis 2. 807
 ictum, *subst.* 2. 951 | 4.
 1045, 1266 | 5. 151,
 612 | 6. 168, 312,
 315, 341, 405
 ictus, *subst. sing.* 2. 643 |
 4. 358. *plur.* 2. 241,
 448 | 3. 808 | 5. 353 |
 6. 219, 322, 402,
 412. *adj.* 5. 606,
 1034
 de coelo fulminis ictus,
 subst. 6. 385
 Idæam matrem, *terram*
 2. 611
 Idæis montibus 5. 662
 idipsum 4. 475, 781
 idonea, *sing.* 6. 317
 idoneus 5. 605
 jejuna cupido, *fames*
 4. 874
 succo jejuna feruntur
 corpora 2. 844
 ignari, *sing.* 6. 63. *plur.*
 2. 167 | 5. 89
 ignaris 4. 438
 ignaros 5. 996
 igne 1. 491, 899 | 5.
 143, 603, 1105
 ignea, *plur.* 1. 680
 ignem 1. 617, 648, 691,
 692, 696, 697, 707,
 745, 783, 799, 841,
 890 | 2. 384, 673 |
 4. 377, 871 | 5. 29,
 249, 610, 709, 1091,
 1100, 1245 | 6. 146.
 149. 244, 304, 307,
 308, 688. penetra-
 lem 536. ignem ignis
 procidunt 2. 1114
 ignemque 5. 1009
 ignes 1. 657, 667, 687,
 725, 904, 911, 913,
 1033, 1087, 1090 |
 2. 191, 431, 591,
 881, 1114 | 4. 610 |
 5. 524, 449, 460,
 506, 521, 567, 585,
 586, 651, 659, 663,
 701, 757, 760, 1284
 | 6. 359, 388, 640.
 nubibus abrupti 2.
 214
 ignesque 1. 891 | 4.
 54 | 6. 209
 ignescat venti vis 6.
 300. igneus vortex,
 quod patrio vocita-
 mus nomine fulmen
 6. 296
 igni 1. 637, 647, 688,
 707, 714, 716 | 5.
 1249. flammata cre-
 mantur 2. 671. con-
 labefacta 4. 701.
 igni,

VOCABULORUM.

- igni, *igne* 3. 623 [4. 409, 926 [5. 951, 1253 [6. 170, 275, 299, 309, 320, 394, 407, 514, 880, 968
ignibu', *ignibus* 1. 454
ignibus 1. 655, 782, 841 [2. 514, 593 [3. 903 [4. 406 [5. 299, 301, 722 [6. 224, 259, 268, 366.
ætheriis terras suffire 2. 1097
ignifer æther 5. 499
igniferas lampadas 2. 25
igniferi, *sing.* fulminis 6. 378
ignis 1. 475, 649, 650, 684, 704, 770, 853, 900 [2. 386, 4331, 609, 924, 1131 [5. 395, 397, 408, 570, 666, 696, 1014, 1097, 1242 [6. 86, 159, 162, 199, 204, 206, 221, 279, 280, 313, 348, 382, 421, 660, 669, 863, 867, 872, 876, 885, 899, 904, 953, 966, 1165. ætifer 1. 664. fulmineus multo penetratior, *qui facilius penetrat* 2. 382
ignorantia, *subst.* 6. 53
ignoratur 1. 113
ignorem 2. 177 [5. 196
ignotas 4. 998
illecebrisque 1. 16
illustrare 1. 138
ima pars, *ultima* 1. 598. *plur.* 6. 575. summa atque ima 1. 1055 [2. 487. imagine 4. 575
imaginibus 3. 431 [4. 99, 238 [6. 419
imago 2. 111, 609 [5. 49, 61, 109, 128, 157, 175, 215, 237, 245, 270, 280, 285, 295, 303, 309, 315, 317, 343, 345, 351, 774, 783, 816, 883
imas 5. 452
imbecilla, *sing.* 3. 603. *plur.* 1. 847
imbecillorum 5. 1022
imber 2. 388 [6. 495, 280
imbibat petere/ poenas acres 6. 71
imbibit 3. 1010
imbrem 1. 784 [6. 148, 290, 1175
imbres 1. 251, 763 [2. 897, 928 [5. 217, 416, 674, 935, 1084, 1191 [6. 414, 511, 611. transversos per imbres 2. 213. grandinis 6. 106
imbresque 5. 955
imbri 1. 287, 716, 785. *imbre* 6. 265
imbribus 1. 193, 283, 806 [2. 872 [5. 3257, 42, 796
imbris 2. 222 [6. 221
imbuat ignis 6. 904
imbuta, *plur.* 2. 733
imbuta lepore ridenti aurea pavonum sæcla 2. 501
imbuta quæ sunt alium quemvis colorem 2. 773
imis 1. 353 [3. 792 [5. 136 [6. 140, 575
imitantur 2. 664 [5. 1068
imitari 2. 716 [3. 6 [4. 320, 366
imitarier, *imitari* 5. 1378
imitetur 6. 444
immanem 6. 446
immanes 3. 451
immani maximitate 2. 497. corpore 5. 14. scelere 119. & vasto hiatu 376
quamlibet immani projectu corporis extet 3. 1000
immania ponti æquora 4. 412. templa 5. 522
immanis 4. 1156
immatura, *sing.* mors 5. 222
immemorable spatium 4. 193 [6. 487
immensa, *sing.* potestas 5. 1208
immemsi, *sing.* 3. 867 [5. 380, 1216. morbi 6. 664
immemsi summam, *universimole* 2. 1094
immensum 1. 956. mare 2. 590
immensum Omne peragravit mente, animoque 1. 75
immensumque 2. 92
imminui 5. 62
imminuit 5. 1016
immissa, *sing.* 6. 319. *plur.* 4. 719
immissis habenis 5. 785
immistas 1. 876
immittit se totum in aquam 6. 440
immixta, *plur.* 1. 894 [3. 393
immoderatum, *sine modo* & *sine* 1. 1012
immortale

INDEX

immortale 3. 517 I 5.
160

immortalem 3. 755

immortales 3. 779

immortali 1. 58, 237,
546 I 2. 646 I 3. 776,
805

immortalia 2. 861 I 5.
122

immortalibu', *immor-*
talibus 5. 54

immortalibus 5. 166

immortalis 3. 611, 624,
670, 715, 748, 830,
882

immulsi 4. 1203

immunda 4. 1153

immutabile 1. 585,
790 I 2. 750

immutare 6. 1120

immutat 5. 1414

imo, *nom.* 3. 18, 57,
581

ab imo evertere sum-
mam 5. 164

imparibus 5. 682

impediat 3. 323

impediatur 6. 822

impedit 4. 919

impediunt 2. 785

impellant 6. 1062

impellere 1. 304 I 4.
530 I 6. 1055

impellier, *impelli* 6.
1058

impellit 6. 1031

impellitur 6. 882

impendant 4. 174

impedens aëre saxum
3. 293

impendent 1. 337

impendent atræ formi-
dinis ora superne 6.
253

protractæ trabes impen-
dent ire paratæ 6.

563

impensa, *sing.* libido 5.
962. *plur.* 6. 490

imperat 5. 671

imperfecta, *sing.* 3. 971

imperio 5. 1127

imperitarunt 3. 1041

imperium 3. 1011 I 5.
1141 I 6. 54

impete 4. 418, 901 I
5. 506, 911 I 6. 137,
152, 173, 185, 238,
327, 333, 517. valido
quatientes impete
campos 2. 326. longo
venit impete 6. 339

impetibus crebris ruunt
1. 294

impetis, *impetus* au-
ctum 6. 326

impetus, *sing.* 5. 813 I
6. 127, 281, 336,
590, 728. *Ætnæ* fu-
rit, eximiis ignibus
2. 593

impetus cœli ingens,
ambitus cœli 5. 201

impia, *plur.* 1. 82, 84 I
2. 622

impiger 5. 881

impigræ, *sing.* 5. 1450

implexis principiis 3.
332

implicitum morbo 6.
1230

implicitus 4. 1142

importare cladem peri-
cli 3. 825 I 5. 370

impositum 3. 903. no-
men ab re 6. 741

impostaque, *plur.* 5.
544

improba, *sing.* 5. 1004

improbe, *vocat* 3. 1039

improvida, *sing.* pucro-
rum ætas ludificetur

1. 938 I 4. 14

ex improvise 2. 1033

imprudentes 5. 1007

impubem 5. 672

impulit 5. 651

impulsa, *plur.* 2. 135 I
3. 189

impulsi, *plur.* 2. 272

imum 1. 986. funditus

imum 992. imum

Totius, *Inanis* 2. 89

Mundi quasi limus con-
venit in imum, *in-*
feriorem partem 5.
497

tempore in anteacto 5.
173

in numerum exultent
2. 631. in numerum

armati 2. 636

magis in promptu, pri-
maque in fronte lo-
cata 1. 878 I 4. 95

in promptu manifestum-
que 2. 148, 246

in promptu 2. 583 I 3.
107, 186

in promptu cognita 2.
867

inædificata, *plur.* su-
perne 6. 263

inanitur spatium, mul-
tusque vacefit in me-
dio locus 6. 1003

inanitusque 6. 1023

inauditos 5. 1054

incassum 2. 1059, 1165 I
5. 1000, 1128, 1429

incautum 6. 389

incodere 3. 76

incendi, *incendii* 6. 673

incendia 1. 902 I 5. 608

stomacho præbent in-
cendia 4. 870

caput incensum fervo-
re gerebant 6. 1143

incepti

VOCABULORUM.

- incepti \S . [392](#)
 incessit gravis impetus
 ignis [6. 28](#)
 incestus, *adv.* casta [1.99](#)
 inchoat \S . [184](#)
 incidere \S . [227](#), [240](#) |
 \S . [819](#) | \S . [364](#)
 inciderint [6. 350](#)
 inciderunt [6. 1173](#)
 incidit [6. 144](#), [295](#)
 incidit aures, *in aures*
 pars vocum [4. 572](#)
 incilietque \S . [975](#)
 incipiam \S . [50](#) | \S . [331](#)
 [6. 906](#)
 incipit [4. 881](#)
 incita, *sing.* \S . [272](#) | [6.](#)
 [136](#), [294](#), [324](#), [430](#),
 [581](#). *plur.* \S . [1093](#) |
 [6. 427](#)
 patrius pavor incitat
 artus \S . [743](#)
 inclamet \S . [966](#)
 inclinata, *plur.* [6. 562](#)
 inclinatur terra, retro-
 que recellit [6. 572](#)
 includuntur \S . [1120](#)
 inclusa, *plur.* [4. 79](#)
 inclusi, *plur.* \S . [520](#)
 inclusum \S . [984](#)
 inclute \S . [10](#) | \S . [8](#)
 incluta, *sing.* \S . [41](#)
 incommitata, *plur.* [6.](#)
 [1223](#)
 incommoda, *subst.* \S .
 [877](#)
 incorrupta, *plur.* [6. 601](#)
 increpet \S . [945](#), [966](#),
 [976](#)
 incubisset \S . [347](#)
 incubuit tandem popu-
 lo Pandionis [6. 1141](#)
 incultis \S . [209](#)
 incumbens \S . [1096](#)
 incumbere [6. 566](#)
 incumbit [6. 559](#)
- incunctanter \S . [490](#)
 incuria maectans [6.1239](#)
 incurrens \S . [288](#)
 incursum cornigeri cer-
 vi \S . [752](#)
 incurvi littoris \S . [376](#)
 incussum \S . [383](#)
 incussit mihi amorem
 \S . [923](#)
 incutere morbos [6. 772](#)
 incutiens amorem \S .
 [20](#)
 incutit tremorem [6.](#)
 [592](#)
 inde loci \S . [438](#), [740](#),
 [789](#)
 indepta, *sing.* *adepta* \S .
 [213](#)
 India munitur vallo e-
 burno \S . [537](#)
 indicat \S . [803](#) | \S . [693](#) |
 [4. 397](#)
 indice mente \S . [1079](#)
 indicio \S . [433](#)
 indicioque [4. 1013](#)
 indicium \S . [556](#)
 nihil indiga nostri \S .
 [649](#)
 indigna, *sing.* \S . [61](#)
 indignabere \S . [1058](#)
 indignantur [6. 196](#)
 indignarier, *indignari*
 \S . [883](#)
 indignatur \S . [897](#)
 indignus \S . [224](#)
 inditus \S . [1164](#)
 indu, *in manu* \S . [1095](#).
 inducit, *in statu* [4.776](#).
 jacere indu, *in ma-*
 nus \S . [103](#)
 inducere \S . [17](#) | \S . [143](#)
 inducit \S . [143](#)
 induci, *plur.* \S . [1246](#)
 indugredi, *ingredi* [4.](#)
 [368](#)
 induimus nos in frau-
- dem \S . [815](#)
 indulgendo \S . [1368](#)
 indulges \S . [947](#)
 indulget \S . [805](#)
 indupediri, *impediri* [4.](#)
 [68](#)
 *indupedita, *plur.* *im-*
 pedita \S . [101](#) | \S . [874](#)
 induperatores, *impera-*
 tores [4. 964](#)
 nuda & inerma, *plur.*
 \S . [1291](#)
 ineunt \S . [997](#)
 ex ineunte ævo \S . [742](#) |
 \S . [345](#), [745](#) | \S . [538](#),
 [556](#), [857](#)
 infamemque ferunt vi-
 tam \S . [42](#)
 infans \S . [224](#)
 infantia \S . [1030](#)
 infantibus \S . [187](#)
 infantum \S . [808](#)
 inferias mittunt Mani-
 bus divi \S . [53](#)
 inferiores partibus e-
 gregiè multis, mul-
 toque *minores* [1.735](#)
 inferna, *plur.* \S . [646](#)
 *infernas animas Ache-
 runte vagari \S . [628](#)
 inferne, *adv.* [2. 186](#),
 [596](#), [764](#)
 inferret cælo lumine
 \S . [924](#)
 inferri \S . [680](#)
 infestum \S . [220](#). iter
 fecere viai [1123](#)
 inficiandum \S . [797](#) | \S .
 [141](#)
 inficiunt [4. 78](#)
 infidi maris infidias \S .
 [557](#)
 infirmis \S . [261](#)
 infirmo \S . [448](#)
 infit, *incipit* \S . [514](#) | \S .
 [1207](#)

inflam-

INDEX

inflammasset equus Per-
gama 1. 478
cavas inflare cicutas 5.
1382
æther levissimus aërias
super influit auras 5.
502
magis infra 3. 275
infracta, *sing.* 5. 231.
plur. 1326
infringendo 6. 142
infringi linguam 3. 156
insula 1. 88
infuso lympharum rore
supernè 1. 497
ingemere 5. 210
ingemit 3. 488
ingenerascunt 3. 745
ingenio 3. 1056 | 6.
1106. certare 2. 11
ingenioque 3. 745 | 6.
1110
ingenium claudicat 3.
454
ingenui, *plur.* fontes 1.
231
ingratis, *nom.* 5. 45.
adv. 3. 1082 | 6. 215
inque - graveſcunt, *in-*
graveſcuntque 4. 1243
| 6. 569
inque - gredi, *ingredi-*
que 4. 885
inhæret 3. 617
inhians in te 1. 37
inhorrebat 6. 1193
inhumata, *plur.* 6. 1213
injecta, *plur.* 3. 379
animi injectus liber 2.
739
inimica, *plur.* 1. 760 |
5. 769 | 6. 777
inimicitii 5. 1145
inimicus 6. 1115, 1118
iniquo tempore 1. 42,
184

inire impia rationis ele-
menta 1. 82
init prælia 1. 639. ocu-
los 4. 340
initum, *initium* 1. 13,
384 | 2. 269 | 3. 272
injuria 5. 115 1
inlicere 5. 170
inliciaris 4. 1158
inlicit, *allicit* 2. 787
inlidunt 4. 1093
inluſtrans, *illuſtrans* 3. 2
inlûvie corporis 6. 1268
inque - merentes, *in-*
merentesque 2. 1103
innasce 3. 793 | 5. 137
innata, *sing.* 2. 286
innoxius 6. 393
innobilis æther 3. 21
innumerabilem nume-
rum 6. 484
innumerabiliter 5. 275
numero magis innume-
rali 2. 1085
innumero numero 2.
1053 | 3. 780
inolentis olivi naturam
2. 849
inque - pediri 3. 483
inque - pedita 4. 566
inque - peditur, *impe-*
diturque 6. 393
inque - peditus 4. 1142
inopi 4. 1135
inrident 4. 1150
inrigat 5. 283
inrigit 4. 906
inritata 6. 680 | 4. 1039
| 5. 1062, 1317
inritans 4. 1028
infatiabiliter 3. 920 | 6.
678
infedabiliter ſitis arida
corpora merſans 6.
1174
inſenſilibus principiis

2. 865, 869, 887
inſequitur 3. 173, 401,
341, 351 | 6. 284
inſertim fundunt ra-
dios 2. 114
inſeſſa, *plur.* 2. 520
inſideat rei alicujus de-
ſiderium 3. 93 1
inſidiis 5. 1419
pro malefactis eſt inſig-
nibus inſignis 3. 1028
inſilia 5. 1352
inſinuando 4. 332
inſinuandum 5. 45
inſinuans 9. 778
inſinuatur 4. 1024 | 5.
354
inſinuare 6. 860. *pene-*
trare latebras 1. 410
inſinuari 3. 722
inſinuârît, *inſinuave-*
rit 3. 484 | 6. 88,
384. *ſe in* pectora 5.
74
inſinuat 2. 436
inſinuata, *sing.* 4. 528.
plur. 6. 354
extrinſecus inſinuataſ
animam 3. 698
inſinuatas animas 3.
689
inſinuatur 2. 683 | 3.
671 | 6. 233, 802,
955
inſinuatus 6. 276, 1030
inſinuentur 3. 729, 718
inſinuet ſe in pecudes
1. 117
inſinuetur 1. 114 | 3.
781, 783
inſiſtereque 6. 836
inſitus 1. 900
inſita, *sing.* 5. 183, 539,
1046. *plur.* 330
inſitionis origo 5. 1360
inſpirant 4. 1102
inſtigant

VOCABULORUM.

- infligant **4. 1075**
 instinctus amore Musarum **1. 924**
 institerint vestigia, *ingressi fuerint* **1. 407**
 instituas **2. 848**
 instituisse **5. 15**
 instituit vestigia retro **4. 474**
 instrata, *plur.* cubilia fronde **5. 985**
 instructa, *sing.* **4. 515. plur. 2. 6**
 infuerit, *insueverit* **4. 878**
 infuescat **4. 1275**
 insula **4. 401. Triquetris 1. 718**
 insultans aquis **3. 1045**
 intactile **1. 438**
 intactum **3. 81415. 359**
 intactus **6. 1058**
 intactas **1. 406**
 integit **3. 22**
 integra, *sing.* **6. 347. plur. 3. 705**
 omnia debet cibus integrare novando **2. 1146**
 integrent amnes avium mare **1. 1031**
 integris **6. 230**
 juvat integros fontes accedere **1. 92614. 2**
 intellecta, *plur.* **1. 48**
 intellexit **6. 16**
 intempesta, *sing.* nocte **5. 984**
 intempestivis imbris **2. 872. pluviisque & Solibus icta 6. 1100**
 intempestivos imbres **2. 9-8**
 intendant, *angeant* plagis mobilitatem **6. 346**
 intendere litem **3. 963. eodem 5. 514**
 facere intendunt **5. 386**
 intenta, *sing.* theatris carbasus **6. 108. plur. theatris vela 4. 74**
 interclusa, *sing.* **6. 1264**
 inter se cunque **4. 248, 282**
 intercurrat **2. 373**
 inter plaga currere, *intercurrere, interlabi* plaga posset **5. 1373**
 interdatus **4. 866**
 intereant **3. 759**
 intereat **1. 11513. 329**
 intereunt **3. 78**
 flammis interhat, *interficiatur* **3. 885**
 interficere **5. 1248**
 interfluendi **4. 228. inter datur ulla fluendi, interfluendi 6. 933**
 interfodiunt, *pungunt* pupillas **4. 720**
 inter enim fugit, *interfugit enim* **6. 331**
 interjecta, *sing.* vitai pausa **3. 872**
 interjectaque, *plur.* **4. 414**
 interiere **3. 950**
 interiisse **3. 67815. 85316. 709**
 interimant **3. 288**
 interimat **1. 217**
 interimit **2. 1001**
 interit **3. 538, 701, 756**
 ad interitum redegit **5. 875**
 internoscere **4. 246, 565**
 interposito **6. 1046**
 interpositum **4. 561**
 interpres **6. 1147**
 inter quæcunque prestantur, *quæcunque interpretantur* **4. 830**
 inter quasi rumpere, *interrumpere* radios **5. 228**
 interrumpat radios **5. 706**
 interrupta, *sing.* lux **3. 86315. 300**
 inter enim sepit, *intersepit enim* **4. 946**
 interita, *plur.* **5. 1376**
 intertingui **5. 760**
 intervalla **2. 725, 101913. 38114. 64515. 442, 569**
 intervallis **2. 97, 100, 106, 29513. 395, 567**
 intervallum aeris **4. 188, 198**
 intervomit dulces undas **6. 894**
 intestinum necessum, *necessitatem* **2. 90**
 intestinum, *partes interiores* **4. 116**
 intima, *sing.* pars **6. 1166**
 intolerabilibusque malis **6. 1156**
 intorfit sese nubibus validi venti conlecta procella **6. 124**
 intrare caulas palati **4. 664**
 introduxerunt **3. 630**
 introituque **2. 407**
 introitusque, *sing.* **6. 493**
 inque tueri **4. 717**
 intulerant **5. 1245**
 intulerint **6. 758**
 invadit in oculos **6. 659**
 inque valebunt **2. 301**
 * **H** invaserat

INDEX

invaferat 6. 1210
 invalit ventos nubem 6. 174
 invecta 2. 624
 inveniamque 3. 977
 inventientes 1. 737
 invenies 1. 451 | 2. 349, 676, 1080 | 4. 480
 invenietur 3. 208
 invenio 3. 902
 invenit 5. 9 | 6. 1050
 veniunt 1. 406
 veniuntur 1. 298 | 3. 203
 inventa 5. 1112 | 4. 991
 inventam naturam 4. 967
 inventi 2. 615
 inventor & pater rerum 3. 9
 inverfis sub verbis 1. 643
 invettigare 4. 706
 inveterascit 4. 1061
 invicta 1. 951
 invida 1. 322
 invidia 3. 75 | 5. 1125, 1130, 1418
 inviolabilia 5. 306
 invitant 2. 319
 invitat 5. 290
 invitos 2. 278 | 6. 594
 invitum 3. 260
 inula sapores 2. 430
 inumbrant 3. 926
 inumbratur 5. 290
 involvat 6. 442
 involventes 5. 970
 inurget 5. 1034
 inulta 6. 219
 inutilis 6. 1164
 inutilitatem 5. 1273
 joca 5. 1395
 jocanti 4. 586
 aequor Ionium 1. 720

Jovis vagitum 2. 633
 lphianaffai 1. 86
 ira 3. 289, 295 | 6. 71, tangitur 1. 62 | 2. 630, percitus acri 5. 400
 excita 5. 1147 | 6. 71
 iracunda 3. 296
 irai 3. 304
 irarum 1. 299 | 6. 73
 iras acres 3. 312 | 6. 753, acerbas 5. 1194
 iras flammaram 1. 724
 iratus 5. 1034
 ire 1. 381, 970 | 2. 150, 155, 275, 961 | 3. 525, 529, 593, 607, 613, 761, 1044 | 4. 207, 189, 447, 534, 884 | 5. 644, 646 | 6. 116, 563, 597, 991
 restet minus ire, *minus via* meando 1. 1004
 ire ad scopulum 2. 1171
 ire per altum 3. 1043
 irrevocabilis 1. 469
 irritat, *irritavit* 1. 71
 irrumpere 2. 306
ixov 4. 1159
 Ismara 5. 30
 ita, quàm, tam, quàm 2. 1036
 ita ut debent 2. 900
 Italas gentes 1. 120
 Italiae terrai 1. 722
 iter 1. 1109 | 3. 861 | 4. 91, 536 | 5. 405, 1129
 iter omne viarum 2. 626
 iter infestum fecere viai 5. 1123
 iterabant 4. 583
 itere, *itinere* 5. 652
 itinerque, *iterque* fe-

quatur 6. 318
 itum, *inceffum* repen-
 tis animalis 3. 389
 jubar 4. 406 | 5. 696
 jucunda, *sing.* 2. 3 | 16, 977. *plur.* 5. 896
 jucunde, *adv.* sensus
 tangere 2. 403. cor-
 pora curant 31. cor-
 pora habebant 5. 1393
 jucundo sensu 2. 19, 399
 judicia 6. 381
 judiciis 4. 522
 acri judicio perpende
 2. 1041
 jugera 3. 1001
 jugulantur 4. 1008
 jugulum 3. 608
 jumenta 5. 1330
 junctum 3. 806
 junctura, *subst.* 6. 1084
 jungatur 6. 1077
 jungebat 5. 960
 jungens 4. 432
 jungentes 1. 714
 jungere 3. 801 | 5. 1018
 jungi 5. 439, 846
 jungit 4. 1186
 jungitur 2. 903 | 6. 1067
 jungunt 4. 1101
 junguntur 4. 730
 junxit 5. 404
 Jupiter 6. 386, 400
 jura 5. 1143, 1146
 jure 2. 426, 1139 | 3. 976. *his*
 jurgia gliscunt 3. 479
 juris 3. 61
 justam 3. 963
 præter justum liquido
 4. 1234
 juvabant 5. 1389
 juvare 1. 32 | 5. 1380
 juvat 1. 926 | 2. 437 |
 4. 2. 970
 juvatque

VOCABULORUM.

juvatque 1. 927 | 2. 422
 | 4. 3
 juvatur res adjumento
 6. 1021
 juvenci, *sing.* 2. 360
 juvencus equus florenti
 ætate 5. 1073
 juvenes 1. 187
 Juventas 5. 886
 juvenum 2. 24
juxtim 4. 504, 1206

L

L Ababant vitæ clau-
 ftra 6. 1151
 labare 1. 531
 labascit 1. 538
 labatur 5. 756
 labefacta anima 3. 592 |
 4. 1207
 labefactant animam 6.
 798
 labefactari sensus 4.
 437
 labefactat sensus 1. 695
 labefactos ignes 5. 652
 labellis 4. 1073
 labescit 4. 1278
 labem dabunt 2. 1145
 labendi 5. 509
 labens 5. 506 | 6. 333
 labentes 1. 1033
 labentia 1. 2, 1003 | 2.
 362 | 5. 1215
 labentis 5. 987
 labi, *labe* 5. 928
 labier, *labi* 4. 447 | 5.
 476
 labiosa 4. 1162
 labitur 4. 116 | 5. 710,
 717
 laborant 6. 395. res, &
 pereunt 1. 849
 laborat 3. 177 | 5. 1429.
 corpus 3. 733 | 4.

1092
 labore 1. 214 | 2. 729,
 1160 | 3. 62, 112,
 420 | 4. 955, 1114 |
 5. 214, 857 | 6. 1242.
 niti præstante labore
 2. 12
 laborem 1. 142 | 2. 2,
 1165 | 3. 367, 1012
 | 5. 1181, 1213,
 1271, 1358
 laborent 3. 730
 labores, *nom.* 2. 1163
 laboret 3. 506
 laboret in tenebris 2.
 53
 laboris 3. 956
 labris 4. 1187
 labro 4. 592 | 5. 1406
 labrorum 4. 15. tenus
 1. 939. formatura 4.
 554
 lacer 3. 404
 lacerant 3. 1006 | 4. 629
 lacerare 4. 842
 lacerari 3. 900
 lacerato, *nom.* 3. 409
 lacere in fraudem 4.
 1201
 lacerent 3. 893
 lacertis 4. 827
 lacertos 6. 396
 laceffant 4. 218, 601 | 6.
 923
 laceffit 4. 691, 1033
 laceffunt 2. 135 | 4.
 348, 695, 733, 735,
 757, 762
 laciamur 4. 1139
 lacrimare 2. 420
 lacrimans 4. 1170
 lacrimas 1. 92 | 5. 1196
 falsas 1. 126
 lacrymas aufer abhinc
 barde 3. 967
 lacrimis falsis hume-

ctent ora 1. 919. ro-
 rantibus 2. 976. ro-
 rantes ora 3. 470.
 lassi 6. 1246
 lactant pedibus 5. 1067
 lactantia 5. 883
 lacte 1. 262 | 5. 812
 lacteus humor 1. 259
 lactis 1. 886 | 2. 370 | 5.
 811
 lactisque liquores 2. 398
 lacum 4. 1020
 lacunarum 5. 1260
 lacunas 1. 116 | 6. 537,
 551. falsas 3. 1044
 falsis lacunis 5. 792
 lacus, *sing.* 6. 746,
 747. *plur.* 5. 76, 464,
 1371 | 5. 537
 lacusque, *plur.* 2. 345
 | 6. 538
 lædebant naves ad faxa
 5. 999
 lædere 2. 429, 469 | 4.
 538, 722, 725, 1075 |
 5. 1019
 lædit 2. 436 | 4. 536 |
 5. 1426
 læditur 3. 149, 150
 lædunt 3. 545
 læta, *sing.* 3. 907 | 4.
 1263 | 5. 1399. *plur.*
 4. 1193 | 5. 1011.
 pabula 1. 14, 258 |
 2. 317, 364, 596,
 874, 1159. arbuta
 2. 343, 594, 698,
 923 | 5. 919. vineta
 2. 1157 | 5. 1371
 lætamur 3. 1018
 lætantia loca 2. 344
 lætas urbes 1. 256
 lætatur 3. 110
 lætificos 1. 194
 lætitiaque 3. 151
 lætitiae motus 3. 117, 113
 lætum

I N D E X

lætum 1. [24](#)
 læva, *sing.* manus [4](#).
 294, [310](#), 845
 dextra lævaque [4](#). [277](#)
 lævam 3. 649
 lævare 5. 1266
 lævique lepore 5. [1258](#)
 lævia 2. 426 | 4. 626 |
 5. [1351](#), [1379](#)
 lævibus 2. [402](#), [411](#),
 [451](#), [457](#), [465](#), [466](#),
 470 | 3. [195](#), [206](#),
 [245](#) | 5. [456](#) | 6. [329](#),
 [353](#)
 transmutans dextera
 lævis 2. [487](#)
 jungens dextera lævis
 4. [412](#)
 lævissima corpora [4](#).
 [663](#)
 è lævo sit mutua dexter
 4. [302](#)
 lævor vocis [4](#). [547](#)
 meminit lævor præstare
 salutem [4](#). [154](#)
 lævore principiorum [4](#).
 547
 sine principali lævore
 2. [423](#)
 lævus [4](#). [302](#)
 lambere 5. [1066](#)
 lamentetur 3. [965](#)
 lamina 3. 1050
 lampada vitæ tradunt
 quasi cursores 2. [78](#)
 æternam lampadamun-
 di 5. 403
 lampadas igniferas 2.
 25
 lampada rosea fol lu-
 cens 5. 609
 nona lampade, *nono*
 die 6. [1196](#)
 λαμπάδες [4](#). [1158](#)
 lana [4](#). [377](#)
 lanæ, *sing.* 1. 361 | 6.

503, 1073
 lanam facere 5. [1353](#)
 languebant [6](#). 1219,
 1252
 languebat [6](#). [1155](#), [1216](#).
 ex inimicitii 5. [1145](#)
 languens [6](#). [1258](#)
 languent 3. 960
 languentes [4](#). [40](#)
 languentia 5. 1005 | 6.
 797
 languescere 3. [594](#),
 1053 | 4. 928 | 5.
 768
 languescunt [4](#). [949](#)
 languet [4](#). 769 | 5. 830
 languent officia [4](#). [1118](#)
 languida, *plur.* [4](#). [864](#) |
 5. [885](#) | 6. [1226](#)
 languidior 1. [652](#)
 languidus 5. [651](#), [757](#)
 languor 3. [173](#)
 lanigeræ, *ovæ* 1. 886.
 pecudes, *ovæ* 2.
 318, 660 | 5. 864
 lanigeras pecudes, *ovæ*
 6. [1240](#)
 lanugine herbæ 5. 815.
 malarum 887
 lapide [6](#). 1000, 1040,
 1055, 1087
 lapidem [1](#). [314](#), [883](#) | [4](#).
 266 | 5. 1198 | 6.
 [160](#), [313](#), [910](#), [1002](#),
 1014
 lapides 2. 888 | 4. 417 |
 5. [307](#), [1283](#) | 6. [102](#),
 105
 lapidi lapidem terimus
 1. 883
 lapidis [6](#). [915](#), [1049](#)
 lapidum 3. [199](#)
 lapis 3. 694 | 6. 161,
 [507](#), [1044](#)
 lapsa, *plur.* [4](#). 201
 lapsaque, *plur.* [4](#). [145](#)

lapsi, à vera ratione 1.
 638 | 2. [176](#)
 lapsu [6](#). 323
 laqueataurataquetem-
 pla 2. [28](#)
 larga luce 2. [805](#). pro-
 lue 5. 948. pabula
 5. 867
 largifica, *sing.* 2. 627
 largifluum fontem sca-
 tere 5. [597](#)
 largiter [6](#). [622](#). distare
 1111
 largo [4](#). [1251](#) | 5. [433](#)
 largos haustus de fonti-
 bus magnis 1. [413](#)
 largos exæstuat æstus
 2. 1135
 largus aer [4](#). 892
 largus fons liquidi lu-
 minis ætherius sol 5.
 [282](#)
 lasciva, *sing.* 1. 261
 lascivia 5. [1399](#)
 lassi, *plur.* [6](#). [1246](#)
 lassorum [6](#). [1243](#)
 lassus [4](#). 954
 lata, *plur.* 1. [385](#) | 6.
 [187](#)
 late, *adv.* 2. [1125](#) | 5.
 140, 590 | 5. 204,
 [348](#), 470, 601 | 6.
 [546](#), 598, 619, 647.
 differre favillam 2. 674
 latebras 1. 409 | 3. 502
 | 6. 750
 latebris 5. 967 | 6. 766
 latebunt [4](#). 305
 latens 3. [278](#) | [4](#). [923](#)
 latent [4](#). 797
 latenti 3. [108](#)
 latera 5. 1323
 lateramina vasis [6](#). [232](#)
 latere, *nom.* 2. 1048 |
 6. [116](#). *verb.* 1. 891,
 894
 lateris

VOCABULORUM.

lateris 4. 313
latet 1. 872 13. 274.
281 14. 924
laticem 1. 940 13. 436,
1022 15. 15
latices 1. 373. 380 13.
193 15. 263 15. 1070
laticis 1. 885 16. 868.
vini 2. 656
laticum 4. 186. 1092
latinis verbis 1. 138
latior res 2. 1133
latitandi 1. 874
latitantia 1. 643
latitare 1. 876, 889
latrant 5. 1065
nil aliud sibi naturam
latrare, *poscere* 2.17
latufcula, *parva latera*
4. 312
lavacris 6. 799
laudabile 5. 159
laudare 5. 159
laudet 2. 1167
laude 6. 12. 94
laudes, *nom.* 5. 3
laudibus 5. 1279
laudis 3. 45
laudis spes magna acri
thyrsu percussit meum
cor 1. 922
lavere, *infin.* exhibant
5. 948
lavit 2. 376
lauricomos montes 6.
151
tripode è Phœbi Pythia
lauroque profatur 1.
740 15. 113
laurus 6. 153
laxare compages 6. 1069
leæ *plur.* 5. 1317
lecta, *plur.* 5. 963
lecti mollia strata 4. 847
bonam partem in le-
ctum dabantur 6.

1247
lege lethi solutas 3. 687
leges 4. 963 15. 59.
1146, 1447 16. 3
legibus 2. 718 15. 957,
1143, 1148
legiones 2. 323. fer-
vere 2. 40
legionibus 3. 1043 15.
1227
lene 6. 1168
leni 4. 1003
lenior 6. 139
lenta, *plur.* 2. 859
lento 6. 438
leo 5. 903
leones 3. 307 14. 716,
756 15. 309. bijugos
2. 601
leonis 4. 1010 15. 25,
983
leonum 3. 197. 741 14.
719, 759 15. 860,
899, 1035
lepore, *venustate* 1. 15
14. 80 15. 1258, 1375.
Musæo cuncta con-
tingens 1. 933 14. 9.
ridenti imbuta 2. 501
leporem, *venustatem*,
æternum da dictis 1.
29
leporos 3. 1019
leporum 3. 1049 14.
1126
Lernæaque, *sing.* pestis
Hydra 5. 26
lethalibus ab rebus 3.
831
in nigras lethargi mer-
gitur undas 3. 841
lethargo 3. 466
lethi 1. 242. 852 12.
957 13. 42, 211,
463. 473 15. 374 16.
707, 1197, 1244.

gelidi 3. 529. januz.
1. 1105 13. 829. vias
2. 916. limine 2. 959
16. 1155. portas cun-
ctariæ ante 3. 67.
lege solutas 3. 687.
frigore 4. 922. vada
5. 1230. limina 6.
1206
gelidos artus in lethi
frigore linquit 3. 402
lethique 4. 770
letho 3. 676. 917. 942.
1054 14. 1005
lethum 3. 81, 1092 15.
1419
lethumque 6. 1199,
1227
levare 2. 365
leves 3. 419 14. 184.
aurarum animæ 5.
237
levissimæ canum fido
cum pectore corda
5. 862
levitate 3. 388 14. 204.
749
libant 3. 11 15. 569
libata anima, *diminuta*
3. 716
libatum, *detrahitum* 3.
214
libatur, *minuitur* ter-
ra 5. 261
libeat 3. 539
si libella claudicat hi-
lum 4. 518
Liberque, *Bacchus* vini
inventor 5. 14
libertas 1. 459
libido 4. 780. impensa
5. 962
ligna 1. 873. 913 12.
880, 888 16. 989
linea, *sing.* 5. 1154 16.
1059
* H 3 ligni

INDEX

- ligni 4. 149
 lignis 1. 872, 890, 900,
 911 | 2. 387, 896 | 3.
 757 | 5. 131
 limina 3. 1078 | 4. 1170 |
 5. 485 | 6. 1206
 limine lethi 6. 1155
 limus 5. 497
 lingua 1. 414, 831 | 3.
 632, 6, 7 | 4. 619,
835 | 5. 1056, 1066 |
 6. 1147. tardescit 3.
478. dædala, *figu-*
ratrix 4. 553
 linguaque 3. 47
 linguae 1. 140 | 2. 399 |
4. 836 | 5. 1037. rare
 4. 625. fonitus 5.
1027, 1033
 humida linguæ, *lingua*
 sudantia templa 4.
 628
 linguam 1. 640 | 3. 156
 linquant 1. 375
 linquatur 6. 832
 linquebant 5. 987
 linquere 1. 703
 linqui 3. 321
 linquit 2. 356, 475 | 3.
 302
 linquitur 1. 874 | 2. 913 |
 5. 793
 linquunt 2. 45 | 3. 541
 | 5. 802
 linquuntur 3. 552, 715,
 714
 lintea 4. 82
 liquefacta, *plur.* 5. 1251
 liquentes humorum
 guttas 2. 991
 liquentia 4. 135
 liquerit 3. 718
 liquefeat 6. 515
 liquefeit 1. 494 | 6. 178,
965
 liquefcunt 4. 1170
 liquida, *plur.* 2. 452 |
 4. 1252
 liquidam 4. 550 | 6.
404
 liquidam puramque vo-
 luptatem 3. 40
 liquidas 1. 374 | 5. 213.
 avium voces 5. 1378
 liquidi luminis 5. 282.
 ignis 6. 104
 liquidis 4. 1236 | 5.
 500 | 6. 348. vocibus
 2. 145
 liquidissima cœli tem-
 pestas 4. 169
 liquidissimus æther 5.
 501
 liquido 4. 1234 | 5.
73 | 9. 638
 liquidum 4. 978 | 5.
 503 | 9. 229, 966
 liquidus 1. 350 | 3.
428
 liquimus 4. 373
 liquisse 3. 597 | 4. 172
 | 6. 251
 liquit 5. 5
 liquitur 4. 1236
 liquitur ætas in par-
 tem pejorem 2. 1131
 liquor 1. 454, 865 | 4.
 871 | 5. 392. almus
 aquarum 2. 390
 liquore 1. 937 | 4. 442,
444. mellis dulci fla-
 voque 4. 13
 liquorem amaracini fla-
 ctæque 2. 846
 mellis lactisque liquo-
 res 2. 398
 liquori 1. 714
 liquoris vitigeni 5. 14
 liquorum 1. 1083. ro-
 rem 771
 litem justam intendere
 3. 963
 littera 2. 691
 littora 4. 221 | 6. 926
 littore 6. 470. fluctifra-
 go 1. 306
 littoris incurvi 2. 376
 littus 1. 720 | 5. 36
 livescere 3. 527
 loca 4. 1028, 1037,
 1039, 1259
 locabant 6. 1282
 locans 2. 487
 locare 5. 1107
 locaris 1. 979
 locarunt 1. 1021 | 5.
421, 1187
 locata, *sing.* 4. 95 | 6.
1060. *plur.* 1. 787 |
 2. 883, 1013 | 6.
192, 990
 locatam 3. 609
 locatum 3. 95, 99 | 4.
 706
 locatus 4. 248, 282 | 6.
 831, 1002, 1024
 locavit vitam in tran-
 quillo 5. 12
 locet se fini 1. 972
 locis 4. 1235, 1266
 locos 4. 1239
 longinquo ævo 2. 68
 ab letho longiter errat
 3. 676
 à nervis & sanguine
 longiter esse 5. 134
 longumque morari 6.
 518
 loquacula 4. 1158
 loquela variante 5. 72.
 blanda atque infra-
 cta 231
 loquelas 1. 40
 loci summa 2. 1043
 multa loquens 4. 645
 lorica 6. 954
 lubido 4. 1040
 lubrica, *plur.* 5. 948
 lubrica

VOCABULORUM.

- lubrica serpens exiit
in spinis vestem 4. 58
Lucas boves turrato cor-
pore Anguimano, *Elephantos* 5. 103
lucē 2. 55, 147, 79,
799, 1031 | 3. 88 |
4. 81, 233, 338,
345, 348, 1119 |
5. 12, 777 | 6. 35,
848, 873, 875,
1144. larga 2. 805.
in tenebris à luce
4. 349
lucē carentum simula-
cra 4. 39
lucem 2. 795 | 4. 1182
| 5. 304, 576, 976
lucens 5. 609
lucernarum 4. 452
lucēs, *dies* 5. 680
in luci, *in luce* 4. 236
lucibus, *diebus* 5. 687
lucida tela diei 1. 148 |
2. 59 | 3. 92 | 39.
pango carmina 1.
932 | 4. 8. coeli tem-
pla 1. 1013 | 2. 1038.
tela 4. 843. signa 5.
519
lucidus 4. 341
luciferam 5. 725
lucis, *sing.* 3. 80, 1024
| 5. 288, 294
lucos 4. 1002 | 5. 76
lucro 5. 873
luctantes per angustum
iter ambitionis 5.
1129
luctibus 3. 947
luctu æterno tabescere
3. 924
luctuque 6. 1246
luctumque 3. 462
luctus, *sing.* 6. 1249
ludi 4. 1124
ludibria 2. 46
ludibrio 5. 1234
ludificetur 1. 938 | 4.
14
ludis, *nom.* 4. 970
ludit 1. 261 | 4. 1094
ludoque, *nom.* jocanti
4. 586
ludos 4. 794
ludunt 2. 320, 631
sceleris luēla 3. 1028
lugebat 5. 1138
lugere 3. 899
lugubri voce 4. 550.
vagitū 5. 227
lumbis 4. 1260
lumen vitæ 1. 228. qui
linquunt, *morimur*
3. 861
lumine conferit arva 2.
211. vitæ decurso 3.
1055. callus aer 4.
369
luminibus 5. 769 | 6.
283. ocul. 3. 365
luminis 2. 389 | 5. 225,
779, 1388, 1454.
ocul. 3. 411. liquidi
5. 282. oras 1. 171,
180 | 2. 577, 617.
ictu 2. 807. dias in
luminis oras 1. 23
luna 4. 395 | 5. 581,
703, 730, 747, 752,
767, 1188, 1189,
1439
lunaque 5. 575, 617
lunæ 5. 764
lunæque 1. 129 | 2.
1031 | 5. 77, 472,
1205. latebras 750.
meatus 772
lunai, *luna* 5. 419
lunaique, *lunaque* 5.
70
lunam 2. 1084 | 5.
116, 303, 628,
642, 711, 761
lunamque 5. 455
lurida fiunt quæcunque
tuentur arquati 4.
333
lutoris femina 4. 334
lustra Solis 5. 929
lustrans 5. 575, 692 | 6.
233, 737
lustrantes 5. 1436
lustrare 5. 80
lustris 4. 1129
lutea vela 4. 73
luti 6. 626
lux 4. 189, 200, 381
| 5. 300
luxus, *sing.* 5. 49
lychni, *plur.* 5. 296
lychnum 6. 900
lympharum rore infuso
1. 497
lymphis putealibus 6.
1172

M

- M**acerat 3. 75, 838
machina 4. 904,
1112 | 5. 97
machiner 3. 957
macie 4. 1160
ævo macieque fenest-
cunt 1. 326
mactans 6. 1239
mactant 3. 52
mactatu macta paren-
tis hostia 1. 100
mactatus 2. 353
maculas generales 1.
584
maculat metus poena-
rum præmia vitæ 5.
1150
madens 6. 1185
madentes 6. 617
madet

I N D E X

madet 3. 478
 madent 4. 793
 quam magi, *magis*,
 tam magis 2. 197
 magis è parvis, *minori-*
bus 2. 385
 quam magis, ita plu-
 ria 4. 586
 tam magis 6. 100
 magis ac magis 3. 545 I
 6. 125
 magistratum 5. 1142
 magistris 5. 1310
 magna Deum mater,
 terra 2. 598
 magnam matrem ar-
 mati comitantur 2.
 639
 magnanimum Phaëton-
 ta deturbavit 5. 401
 magnasque ruinas da-
 rent 5. 348
 lapis magnes 6. 1044
 magneta 6. 908
 magnetum 6. 909
 Magnes, *magnesi* flu-
 mina saxi 6. 1062
 graviter magni 1. 742
 magni refert 1. 817 I
 2. 759 I 4. 981 I 5.
 546
 magni referre 2. 882,
 893
 magni pendebatur 6.
 1274
 magnifico, *nom.* splen-
 dore rigantur 4. 1023
 magnos in magnis orbi-
 bus annos 5. 643
 aëris in magnum fer-
 tur mare 5. 277
 mare non auferere
 magnum 6. 615
 majestas 5. 7. foliorum
 pristina 1. 136
 majestate 5. 2

exigua majores parte,
 brevique 5. 591
 omnia bona sensibus &
 mala tactu 2. 408
 malarum 1. 89
 malas, *subst.* molli la-
 nugine vestit Juven-
 tas 5. 887
 inque metu malè habet
 animam, curisque
 fatigat 3. 838
 malefactis, *subst.* in-
 signibus 3. 1027
 malefactum, *adj.* 3.
 596
 malis mandaret, *den-*
tibus devorandum
 traderet 2. 637
 malis morfuque fera-
 rum tractari 3. 901
 mollem malis demitte-
 re barbam 5. 673
 malive ferarum inter-
 fiat 3. 885
 malos, *subst.* 4. 75 I 6.
 109
 mammarum 5. 883
 mammas 5. 813
 mammosa 4. 1161
 manabat 5. 1254 I 6.
 1147
 manabile frigus 1. 535
 plagæ manabilis, *pene-*
trabilis instar 6. 805
 manando 3. 706 I 5.
 489
 mandantque 3. 585
 manantibus, *manan-*
tibus guttis stillent
 6. 943
 manantis 4. 626
 manare 1. 883 I 5. 263,
 850 I 6. 614, 927,
 988
 manat 1. 260 I 6. 944
 mancipio 3. 984

mandantur, à *man-*
dere sævileonis mor-
 fu 4. 1011
 mandare quieti fessum
 corpus 4. 846
 mandaret malis 2. 637
 mandata *adj. plur.* æter-
 næ salutis 6. 601
 mandatum, *adj.* me-
 mori mente tenere
 2. 582
 mandendo 4. 622,
 643
 manebant 6. 1208,
 1272
 manebat 5. 1175 I 6.
 1199
 manebit 3. 1104
 ætas post mortem ma-
 nenda 3. 1088
 manent 3. 807 I 5. 352,
 859
 manere 1. 634, 777,
 1072 I 2. 70, 842,
 906 I 3. 774 I 4. 396
 15. 16, 117, 178,
 445, 480, 518 I 6.
 565, 718
 maneret 3. 794 I 5.
 138, 1120
 Deos manes 6. 764
 manet 1. 364, 458,
 563 I 2. 1071, 1087
 I 3. 58, 342, 403,
 548, 814 I 4. 389 I
 5. 359, 828, 1176 I
 6. 1126
 Manibus, *Manibus* di-
 vis 3. 52
 Manibus, *masc.* 6.
 759
 manibus, *fæm.* 1. 96,
 202, 210 I 2. 25 I 4.
 231, 818 I 5. 913,
 1357 I 6. 795, 1163,
 1188, 1208
 mani-

VOCABULORUM.

- manibusve 3. 616 | 4. 1196, 1071
manibus manifesta suis
emittere quoquam 4. 507
manifesta, *sing.* 1. 803, 892 | 2. 565 | 3. 30, 690 | 6. 138, 248.
plur. 855 | 2. 866 | 4. 507
manifestas 3. 354
manifestum 1. 189 | 2. 706
in promptu manifestum-
que 2. 148, 246
mannos agens 3. 1076
mansit 3. 409
mansuecat humor 2. 474
mansuescere fructus 5. 1367
manu 1. 496 | 2. 378, 440, 1095 | 6. 866.
ducunt 2. 868
manus, *sing.* 2. 911 | 3. 96, 550, 631 | 4. 449, 901. *plur.* 1. 318 | 5. 1282.
copiae 2. 629
manusque, *plur.* 4. 828 | 5. 1359
dede manus 2. 1042
marces 3. 969
marcet corpus annis 3. 959
mare avidum 1. 1030.
magnum 2. 553
aëris magnum mare 5. 277
mares 4. 1221
mari 2. 113. 854 | 6. 143, 469, 696, 698, 890
marique 3. 849 | 5. 20 | 6. 678
maria 1. 18, 31, 341 | 5. 93, 594, 912 | 6. 490, 612
maribus 4. 851, 1191
marinis 2. 703 | 5. 1078
marinum 6. 502
maris, *neut.* 2. 776, 1062, 1105 | 4. 438 | 5. 432 | 6. 449, 613, 632
maris sudor 2. 464
infidi maris infidias 2. 557
candenti marmore, *a-*
quore 2. 766
marmoreo candore 2. 764. in marmoreum,
album migrare colo-
rem 2. 774
Martis catervas 5. 1303
mater 1. 169 | 2. 350, 355, 992 | 5. 738
magna Deum mater 2. 598
materque 2. 598
materia 1. 192 | 3. 866
materiae 1. 585
materiae squalore 2. 425
materiae pelago 2. 550
materiai, *materiae* 1. 250, 517, 553, 566, 915, 950, 985, 996, 1016, 1034, 1050, 1106 | 2. 61, 88, 126, 141, 167, 266, 281, 294, 304, 526, 529, 544, 562, 665, 734, 736, 898, 962, 1001, 1018, 1056, 1064 | 3. 194, 810, 868 | 941 | 5. 68, 355, 408, 417
materiam 1. 513 | 2. 274 | 3. 859 | 4. 149
materiem 1. 53, 227, 636, 706 | 2. 513 | 5. 1266
materies 1. 172, 204, 240, 246, 346, 472, 519, 541, 548, 627, 989, 1040 | 2. 67, 768, 938, 948, 1066 | 3. 980 | 5. 271 | 6. 636, 1059, 1067
maternis 3. 347
materno 4. 1204, 1207, 1221
maternum 2. 996 | 5. 793, 819
matrem 2. 349, 611, 658 | 5. 1401. *ter-*
ram 2. 628
magnam matrem 2. 639
matres 2. 368
matri 2. 638
matribus 6. 1256
matris 1. 252 | 5. 226
divinae matris, *terrae* 2. 609
matris numen 2. 615
matrum 4. 77, 1204
matura 3. 1052 | 5. 939 | 4. 1025
maturo 5. 807 | 6. 295
maturum fulmen 6. 281
Matuta 5. 655
matutina, *plur.* 5. 463
Mavors armipotens 1. 33
immani maximitate 2. 497
meabat 6. 1193
meandi 2. 64 | 4. 879
restet minus ire, *minus*
via meando 1. 1004
meant 2. 153, 157.
voces 1. 355
multa meant inimica
per aures 6. 777
meantem 1. 439
meantes 4. 372
meantum 1. 319
* I moare

INDEX

- meare 1. [429](#), 787 | 2. [186](#), [247](#) | 6. [990](#)
 meat 2. 150
 meatu 6. 300
 meatum 2. [208](#)
 meatus, *plur.* 1. 129 | 2. 956 | 5. [194](#), [772](#).
 lunæ 5. [77](#)
 medentes 1. [935](#) | 4. [11](#)
 medicina 3. [510](#), 521 | 6. 1177
 medii, centri cuppedine, *cupidine* res victæ 1. 1081
 medio, *centro* 1. 1087, 1090 | 5. 445, [487](#)
 meditata 4. 1175
 medium, *centrum* 1. 1052, 1055, 1069, [1070](#), 1074. *bis* [1083](#)
 protrahit in medium atas 5. 1388, [1454](#)
 in medium dedisse, *aperuisse* 5. 1159
 medullis 3. 250
 Musæa mele, *musicos cantus* 2. [412](#)
 Cynea mele, *olorum cantus* 2. 504
 Melibœaque purpura 2. [499](#)
μελίχρως 4. [1153](#)
 melicos peperere sonores organici 5. 335
 melitensia 4. [1123](#)
 melle 3. 904. Musæo dulci contingere melle 1. [946](#) | 4. 22
 in melle situm suffocari 3. 904
 mellis 4. 683. liquores 1. 937 | 2. 398 | 4. 13. *fapore* 4. [675](#)
 mellis constantior natura 3. [192](#)
 mellisque *fapores* 2. 503
 membra 1. [415](#) | 2. [262](#), [276](#), [286](#), 703 | 3. 113, 152, 154, 163, [374](#), 490, 494, [593](#), 595, 642, 690, 703, 779 | 4. [118](#), [455](#), [457](#), 736, 761, 767, 773, 790, 838, 842, [853](#), 867, 876, 886, 905, 917, 925, 940, 949, 977, 984, 1036, [1107](#), 1219 | 5. 241, 245, 382, 480, [541](#), 550, 561, 804, 892, 917, 954, 968, 1006, 1172, 1218, 1359, 1400 | 6. 657, 797, 804, 945, 1159, [1165](#), [1171](#), 1266
 membraque 4. [440](#), [885](#)
 membrana 4. [48](#), 93
 membranæ, *plur.* 4. [35](#)
 membranas 4. [57](#)
 membratim 3. [526](#)
 membris 118, 121, 128, 274, 292, 302, 347, 383, 404, 440, 534, 683, 717, 744, 773, 1001 | 4. 655, 924, 1025, 1046, [1084](#), [1091](#), [1096](#), [1098](#), [1165](#), 1254 | 5. 568, 787, 850, 878 | 6. 501, [825](#), [1116](#), [1168](#), 1220
 membrisque 3. 405 | 5. 836
 membrorum 2. 910 | 3. 220, [477](#), 621 | 4. 293, 651 | 5. 840, 911
 memento 2. 6
 meminere 4. 717
 meminisse 2. 890 | 3. 672 | 4. 647. *memoria* jacet languetque sopore 4. 769
 meminit 4. [154](#)
 Memmi 1. [43](#), [412](#), [1051](#) | 2. 142, 182 | 5. 8, 94, 165, 249, 865, 1281
 Memmiada 1. 45
 Memmiada, *frig.* 1. 27
 memorant [1831](#) | 2. [630](#) | 3. 642, 1022 | 5. 321
 memorare 6. 1065
 memorem, *nom.* 3. 1053
 memori 2. [582](#) | 3. 871
 memoro 2. [111](#) | 4. [753](#) | 6. 1029
 mendose, *adv.* omnia fieri 4. [519](#). causas reddere [506](#)
 mens 2. [260](#), [289](#), [1045](#) | 3. [102](#), [143](#), [153](#), [184](#), 240, 296, 300, 403, 547, 599, 611, 645, 647, 933, 1031 | 4. 771, 781, 882, 961, [1041](#). equorum 2. [265](#). animi 4. 762 | 6. 1181
 animi mens, *consiliumque* 3. [615](#)
 mens madet 3. [478](#)
 mens mire mobilis 4. [752](#)
 menisque 2. 18 | 3. [454](#)
 menfas 3. 73
 mensibus 3. 1107 | 5. 617
 menstrua, *frig.* 5. [763](#). *plur.* solvit 6. 796
 mente 1. [75](#), 1021 | 2. 582, 960, 1079 | 3. 15, [241](#), [399](#), 871 | 4. 754, 973 | 5. 421, [1202](#), [1324](#). *vigente* 1. 924
 animi vix mente videtur

VOCABULORUM.

tur 5. 150
 mentem 3. 94, 140, 447,
509, 511, 766, 1062
14. 727, 758, 1057
5. 63, 1205, 1210
 mentes 1. 133, 262 2. 14,
620 4. 37, 1005 6. 76
 menti 1. 145 3. 829 5. 98
 mentibu' 6. 50. capti 4.
1016
 mentis 2. 268, 675 3.
145, 174, 229, 820,
824, 1053 5. 104,
1450 6. 381
 mergi 5. 1078
 mergitur 6. 1072
 mergitur in nigras un-
 das lethargi 3. 841
 pro meritis quis fingere
 laudes possit 5. 4
 mero, *adj.* lacte 1. 262
 infedabiliter sitis arida
 corpora merfians 6.
1174
 merfat 5. 1006
 merfimus 2. 197
 merum 4. 1155
 metalla 6. 811
 metas 5. 689. solstitia-
 les 5. 616
 metu 1. 93 2. 623 3.
153, 313, 838
 metuque 2. 19 3. 916
6. 1181
 metuenda, *plur.* 2. 56
3. 889 6. 36
 metuentes limina lethi
6. 1206
 metuit 3. 774, 1035
 metumque 3. 462
 metus, *sing.* 3. 37, 142,
995, 1027 5. 74
1060, 1150 6. 1210.
plur. 2. 56 3. 889
 nimis ante metutum,
 quod metuebant bo-

mines 5. 1139
 metuunt 1. 660 2. 48,
55 3. 88 6. 35,
564, 596
 micant 5. 515
 micantibus 5. 1204
 micat 3. 290 5. 1098
 micis auri 1. 839
 migrant 3. 757 5. 828
 migrare 2. 774
 fera mœnera militial,
 militia 1. 30
 minaci 1. 277
 minanti 5. 1324
 minantis 3. 657
 minantur 1. 723 2. 619
5. 387, 1064, 1236
6. 197
 ruere omnia tecta mi-
 nari 4. 405
 murmura magna mina-
 rum 5. 1192
 minas miscebat inanes
5. 1001
 minebat frons tenta 6.
1193
 minent 6. 562
 minimam partem alun-
 tur 3. 64
 ministras, *nom.* 4. 828
 ministrat 2. 1149
 ministro, *nom.* 5. 298
 ministris 1. 91 3. 61
 minitanti 1. 69
 minitatur 6. 571
 minores 1. 736. per-
 quam pauxillo mino-
 res 5. 590
 minoribus 5. 1196
 non minuant mirarier
2. 1028
 minuerunt 5. 416
 minui 1. 320 2. 67 5.
680
 restet minus ire, minus
 via meando 1. 1004

minus & minus 3. 546
 minuta, *plur.* 2. 115
4. 66, 121 6. 1186
 minutaque, *adj.* 3. 227
 minutas, *adj.* 1. 880
2. 825 4. 893
 minutatim 2. 1130 5.
708, 724, 1292, 138,
1433 6. 1189
 minute, *adv.* 1. 889
6. 352
 minutior, 4. 344
 minutis, *adj.* 1. 835,
836 3. 180, 188,
280, 426 4. 184,
187 6. 225
 minutos 1. 891
 minuunt 2. 72
 minuuntur 2. 76
 mira, *sing.* 5. 856, 964.
plur. 5. 1180, 1403
 miraque, *sing.* 5. 98
 mirabile 2. 308, 464,
1027, 1034 4. 257,
896 5. 665, 1055
 miracula jactant dictis
4. 596
 miranda, *sing.* 1. 727
2. 1016
 mirando 4. 421, 464
5. 1170 6. 692
 mirandum 5. 499, 856
1. 592
 mirantur 5. 85 6. 58,
608, 910
 mirari 4. 290 6. 654,
1054
 mirarier, mirari 2.
1028 5. 977
 miras 4. 39
 mirasque 5. 1238
 miratur 6. 655
 mire, *adv.* mens mo-
 bilis 4. 752
 miremur 4. 820
 miris 1. 124
 I 2 miro

INDEX

miro §. 1279 [6. 185, 327
mirum 1. 731 [2. 86,
338 [4. 772, 812 [5.
193, 747, 797, 1237
16. 129, 374, 436,
488, 615, 1010
miscabant belli fluctus
§. 1289
miscabat minas inanes
§. 1001
miscabitur terra mari,
& mare coelo 3. 854
miscens praelia §. 443
miscent praelia 4. 1007
miscentes 4. 1206
miscente 6. 870
miscere 2. 804.
misceri 2. 116 [4. 225]
6. 930, 1071
miscetur funere vago,
vagitus infantum 2.
576
misella 4. 1089
miser 3. 110, 911. *bis*,
965, 993, 1064 [4.
1172
miscere, *sing.* 1. 94
miseram 4. 1168
miserandum 6. 1228
miseras 2. 14
misere, *verb.* §. 1309.
adv. 3. 874
miseret 3. 894
miseri, *plur.* 3. 5114.
1152 [5. 89 [6. 63
misererier, *misereri* §.
1022
miseris 4.1059 [5. 942,
981
miserisque modis 3. 506
miseros 3. 60, 930
miserum 3. 280
missa, *sing.* 1. 418 [6.
299, 309. *plur.* 4.
614 [6. 328
missi, *plur.* 6. 424

missilibus faxis §. 966
missis 4. 99
missio §. 1243
missum 1. 971, 977 [2.
999 [4. 568 [6. 406
missus, *adj.* 2. 194
vix absunt nobis missus
bis mille sagittæ 4.
410
missa, *sing.* 6. 128,
1243. *plur.* 2. 889 [4.
648
missas 6. 369, 1127
missi, *plur.* 6. 158
misto 6. 377
mistos 2. 579, 851
mistum 6. 941
mistura rerum 2. 977
mistus 6. 370
mistusque 1. 776
miscere §. 1102
mitræ 4. 1122
mittam, *definam* con-
tendere causam 4.
473
mittat 2. 850, 1110 [3.
945
mitte 3. 974. *define* mi-
rari 6. 1054
mittebat animam 6.
1232
mittere 1. 663, 689,
881, 886 [2. 834,
855, 1483 [5. 593,
1173, 1308 [6. 411,
508.
mittere varios linguæ
sonitus natura sube-
git §. 1028
mitti 4. 62, 217, 680 [6.
922
mittier, *mitti* 4. 47
mittit 2. 149, 1114 [3.
521 [6. 403, 878
mittitur 4. 247, 1218 [6.
170, 293

mitto dicere 4. 64
mittunt 2. 1123 [3. 53
1452, 54, 58, 83,
101, 791, 990 [6.
198, 514
mittuntur 4. 197, 200
16. 247
mixta, *sing.* 3. 234,
278. *plur.* 1. 815,
877 [2. 470 [3. 258,
271 [4. 336, 1214
mixta doloris corpora,
acerba atomi 2. 406
mixtas 1. 893 [5. 916
mixtim 3. 565
mixto 1. 867
mixtus 3. 235
mobilibus 3. 413
mobilibusque 6. 225
mobilius 4. 344 [6. 237
mobilis 3. 205, 271 [5.
553, 801 [6. 203
mens mirè mobilis 4.
752
mobilitantur 3. 248
mobilitas 2. 64, 141 [4.
178, 800 [5. 856 [6.
322, 336
mobilitate 2. 160 [3.
201, 429, 646 [6.
176, 279, 486
mobilitatem 6. 340, 346
mobilitate 4. 791 [6. 234.
feruntur 4. 749
mobilius, *adj.* 3. 244.
adv. §. 635
moderanter 2. 1095
moderari, *moderari*
equum frænis dex-
traqueregere §. 1297,
1311
moderati crescere co-
gens 1. 324
humanis rationibus, ac
moderatis 2. 169
robustus moderator cur-
vi

VOCABULORUM.

viaratri §. 931 16.
1251
modi, *sing.* 4. 136 16.
770
modice, *adv.* fluere §.
507
modis 1. 124, 342, 727,
760, 1023 12. 115,
653 13. 259, 506 1
4. 127, 134 166,
658, 729, 859, 905 1
5. 68, 74, 188, 417,
423, 790 16. 133,
452, 507, 789
modo 1. 159, 821 12.
432, 773, 940 13.
34, 770, 1081 14.
690, 1174 15 72,
185, 774
modoque, *nom.* 1. 963 1
2. 91
non modo non 3. 604
modum 1. 1007
multo minor agri mo-
dus 2. 1170
fera mœnēra, *munera*,
militiā 1. 30. belli
33
mœnere, *munere* belli
§. 1308
mœnia §. 1446 16. 587.
mundi, *calum* 1. 74,
1095 12. 1044 13.
16 15. 120, 372, 455,
1212. magni mundi
2. 1144. capācis mūn-
di 6. 122
includa theatri mœnia
4. 80
mœnibus 7. 233 16.
749
mœrore §. 175 16. 118,
1247
mœrorem 3. 921
mœrorum, *macrorum*
exfor 4. 221 16. 926

mœsta, *sing.* 1. 100
mœsti 4. 1230
mœsto 6. 1231
mœstum 1. 90 16. 1150
mœstus 6. 1279
molem 6. 404, 566.
mentis 3. 824
moles, *sing.* 4. 889 15.
97. *plur.* 6. 193
moleſque, *sing.* §. 437
mali tanquam moles in
pectore conſtet 3.
1069
moleſta, *sing.* 2. 244
molibus 1. 288
molimine magno 4. 900
moliretur 6. 646
nec ſcibat ferro moli-
rier arva §. 932
molitur accedere ad au-
res 2. 1023
molle 4. 493, 494
mollem malis demittere
barbam §. 673
molles 1. 744
molleſcere cœpit hu-
manum genus §.
1013
molli 2. 29 13. 113 14.
988 15. 672, 815,
887, 1391 16. 744
mollia 1. 568, 571, 755
12. 859, 903, 905 1
4. 847, 790, 791,
977 15. 778, 1063
molliaque 3. 595
mollibus undis 2. 375
cibum coquere ac flam-
mæ mollire vapore
§. 1101
molliri 2. 605
mollis, *nom.* 2. 282
mollisque 6. 626
mollit 6. 969
Molofſum, *Molofſorum*
§. 1062.

ad numen mentis mo-
menque *motumque*
3. 145
momine 3. 189, 190
è falſo momine ponti
6. 473
monebat §. 1399
monimenta §. 312
monimentis famæ æter-
nis §. 330
monſtra, *nom.* 4. 594
§. 843
monſtrabant §. 1105
monſtrat §. 1445
monſtravit 6. 26
monſtrent §. 1031
monte 1. 1013
in montem ſuccedere
fylvas cogeant §.
1369
montes 1. 18, 202,
998 14. 141, 398,
407, 408, 460, 579 1
5. 42, 202, 953,
990 16. 151, 190,
468, 489, 545, 733
montes iēti clamore re-
jectant voces ad ſi-
dera mundi 2. 339
franguntur in arctum
concreti montes nim-
borum 6. 158
monteſque 1. 275 16.
447
montibus 1. 284, 896,
1084 12. 331 14.
142, 1014 15. 314,
493, 822, 944, 1243 1
6. 188, 421, 735,
786, 963. Idæis altiſ
§. 662
montis 6. 458, 463,
466, 639, 682, 694,
696
montivagæ, *sing.* feraſ
1. 405
* 13 mon-

INDEX

- montivago generi fera-**
 rum 2. [597](#)
montivagum genus fe-
 rarum 2. 1080
monumenta virum [6.](#)
[241](#)
mora [4.](#) 228 [[6.](#) [530.](#)
[933](#)
morabor [6.](#) [244](#)
morantur [6.](#) [337](#)
morari .. 1043 [2. 164,
[233](#) [[6.](#) [518](#)
morari, plur. [4.](#) 960
moratur 2. 1067 [[4.](#)
[209](#)
morbi, *sing.* 3. [472.](#)
[486.](#) [491.](#) [501.](#) [836.](#)
[1083](#) [[4.](#) 669 [[6.](#)
[657.](#) [664.](#) [1111](#)
avidi contagia morbi [6.](#)
[1235](#)
morbida, *sing.* [6.](#) [955.](#)
[1090.](#) [1150.](#) [1222.](#)
[1259](#)
morbidus aer [6.](#) [1095](#)
morbis 3. [464.](#) [505.](#)
[732](#) [[5.](#) [346.](#) [350](#) [[6.](#) 1088
morbo 1. [134](#) [[6.](#) [1093.](#)
[1170.](#) [1219.](#) [1230.](#)
[1253](#)
morbo delirantes [4.](#)
[1158](#)
à morbo interiisse [6.](#)
[709](#)
catervatim morbo, mor-
tique dabantur [6.](#)
[1142](#)
ardentia morbo mem-
bra [6.](#) 1170
morborum [6.](#) 1096,
[1136](#)
morbos 3. [41](#) [[5.](#) [221](#) [[6.](#) 771. immanes 3.
[461](#)
morbus 3. 693 [[6.](#) 792,
[1112.](#) [1204.](#) [1248.](#)
 lethi fabricator 3.
[473](#)
more 1. 97 [2. 610 [[4.](#)
[1257](#) [[6.](#) [197](#)
volvivo ferarum mo-
re 5. 930
moremur 5. [92](#)
moreris 1. [399](#)
mores 2. 664
morefque 1. [592.](#) fe-
 quaces 3. [316](#)
moretur vita in mem-
bris 3. [121.](#) [128](#)
moti 3. [528](#)
moribundi, plur. 3.
[541](#)
moribundo 3. 1046
moribundos 3. 233
moribundus 3. [130.](#)
[653](#)
moribus 3. 749 [[5.](#) [895.](#)
[957](#)
moriebantur [6.](#) 1220
moriens 3. 606, 612
morigera, plur. 5. [81](#)
morigeris [4.](#) 1274
moriturus [6.](#) 962
mors 1. 672, [793](#) [[2.](#)
[753.](#) [1001](#) [3. 215,
[519.](#) [842.](#) [876.](#) [882.](#)
[972.](#) [1104](#) [[5.](#) [222](#) [[6.](#) 1249, 1261, 1271.
 reddita vitæ [4.](#) [765](#)
moribus adfixæ validis
 5. [1321](#)
morfu 3. [663](#) [[4.](#) 1010
morfuque 3. 901 [[5.](#)
[1016.](#) [1067](#)
morfus [4.](#) 1078
mortale 1. [218.](#) [1014](#) [[3.](#) 668, 801, 805
mortalem 3. [424.](#) [511.](#)
[542.](#) [768.](#) [882.](#) [897](#)
mortales, homines 1.
[33.](#) [67.](#) [152](#) [2.
[75.](#) [171.](#) [625](#) [[13.](#)
[996](#) [[5.](#) [1088.](#) [1279](#) [[6.](#) 50. *adj.* 3. 418 [[5.](#) 349
mortali 1. [233.](#) [756](#) [2.
[905](#) [[4.](#) [1177](#) [[5.](#) 6,
[66.](#) [122.](#) [239.](#) [322.](#)
[378](#)
mortalia 1. [203.](#) [1091](#) [[2.](#) 858, [1153](#) [3.
[520.](#) [779](#) [[5.](#) [243.](#)
[149.](#) [789.](#) [803.](#)
[986.](#) [1168.](#) [1237](#) [[6.](#) 42
mortalibu', mortalibus
[6.](#) 28
mortalibus 1. [66](#) [2.
[556.](#) [917.](#) [979.](#)
[1012.](#) [1158](#) [3.
[1087.](#) [1091](#) [[5.](#) 15,
[206.](#) [242.](#) [942.](#) [1091.](#)
[1100.](#) [1164](#) [[6.](#) 1,
[11.](#) [391](#)
mortalis 1. 855 [3. 531,
[843.](#) [946](#)
morte 1. [112.](#) [115.](#)
[265](#) [3. 879, 888,
[893.](#) [898.](#) [901.](#)
[929.](#) [1035.](#) [1102](#) [[6.](#) [1194.](#) [1216.](#) [1228.](#)
 obita 1. [136](#) [[4.](#) 738
mortem 1. 853 [[3.](#) [339.](#)
[570.](#) [884.](#) [939.](#) [947.](#)
[988.](#) [1088](#) [[4.](#) 43,
[1014](#) [[6.](#) 772
morti [6.](#) [1230.](#) [1253](#)
mortique [6.](#) [1093.](#) [1142](#)
mortifer ætus [6.](#) [1136](#)
mortiferam [6.](#) 819,
[1089](#)
mortis 2. 580 [3. 39,
[64.](#) [79.](#) [1101](#) [[4.](#)
[770](#) [[5.](#) [1179](#) [[6.](#)
[1180.](#) [1210](#)
mortisque 2. [44](#) [[6.](#)
[1237](#)
mortua

VOCABULORUM.

mortua 3. 1059 | 4. 1160
 mos 6. 1276
 mota, plur. 3. 584
 motibus 1. 297 | 2. 183,
 286, 895 | 3. 257,
 263, 337, 937 | 4.
947, 1005 | 5. 106,
 510, 531 | 6. 534,
588
 motu 1. 382, 464, 801,
994 | 2. 61, 96,
 297, 309, 1054 |
 3. 33 | 4. 28, 139,
 177, 211, 393,
 860, 945 | 5. 126,
 533, 552, 1209 |
 6. 117, 176, 1036,
1148. follicito 1.
344
 motuque 6. 1021
 motum, subst. 3. 302.
 adj. 3. 353
 lethi dominantem in
 corpore motum 2.
 957
 motus, subst. sing. 1.
 686, 1025 | 2. 137,
251, 253, 269,
 572, 954, 1020 | 3.
 247, 272, 273, 1053
 | 6. 586. plur. 1. 592,
 628, 743, 819, 909,
 1022, 1075 | 2. 80,
 110, 242, 244, 259,
 262, 269, 307, 311,
 314, 316, 712, 716,
 726, 761, 884, 941,
 947, 969, 1008 | 3.
 117, 241, 246, 559,
569, 573, 868, 873 |
 4. 836, 1065, 1261 |
 5. 422, 429, 443,
446, 1213. genitales
 2. 228. exitiales 569.
 clandestinos caccol.

que 126. sensiferos
 3. 380, 569
 motusque, plur. 4. 659
 in motus coniecta est
 convenientes 1. 1029
 moveant 4. 726 | 6. 165
 moveantur 2. 138 | 5.
 480
 movendi 1. 384
 moventes 4. 977 | 5.
 1400
 moventur 1. 422, 822
 | 2. 132 | 6. 288.
 sensiferos motus 3.
568
 movere 3. 853 | 4. 457,
 790, 876 | 5. 1172
 moveri 1. 336, 342,
 376 | 3. 189, 237,
 570 | 4. 234, 353,
365, 758, 772 | 6.
 594, 667, 1267
 movet 2. 886
 movetur 3. 145, 190,
 430, 411 | 4. 889
 mucrone ancipiti, du-
 plici extremo 2. 519
 aurum hebeti mucrone
 retusum 5. 1273
 flexis mucronibus unca
 2. 427
 mucronum fastigia 5.
 1264
 mugit graviter tuba 4.
 547
 mulcebant 5. 1389
 mulcent 3. 143
 mulcere 5. 1316
 mulcet 2. 422
 aëra mulgentes, agi-
 tantes motu 4. 139
 muliebre genus 5. 1354
 muliebre 4. 1220 | 5.
 1020
 muliebribus 4. 1046 | 5.

1357
 mulier 4. 1047, 1185,
 1262 | 5. 825, 1010
 | 6. 794
 muliebri 4. 1240
 muliebria 4. 1100
 muliebris 4. 1225
 muliercula 4. 1272
 multa multaque, plur.
 1. 203, 401
 multa parum, pauca
 2. 691, 722 | 6. 775,
 1064
 multangula multis mo-
 dis 4. 658
 multesima pars 6. 651
 multigenis figuris 2.
 335
 multimodi, plur. mo-
 tus material 3. 869
 multimodis, plurimis
 modis 1. 814, 894 |
 2. 1054, 1059, 1128 |
 3. 116, 587, 620 | 4.
 648, 1148, 1213 | 5.
1405 | 6. 994
 multiplexque 4. 208
 multiplicifque 2. 162
 partibus egregie multis
 inferiores 1. 736
 mundi 1. 1053 | 2. 181,
 1104 | 4. 138 | 5. 97,
 120, 148, 158, 240,
244, 332, 341, 365,
 372, 381, 403, 434,
455, 478, 497, 515,
 535, 539, 549, 554,
 596, 636, 677, 768,
 770, 778, 816, 826,
832, 941, 1203, 1212,
1212, 1415 | 6. 42,
 107, 122, 492, 564,
 606, 1165. stentia 1.
74, 1095 | 2. 1044,
 1144 | 3. 16 | 4. 214
 | 5. 120, 372, 459,
 1212

INDEX

1212 | 6. 122. sidera
1. 788 | 2. 330. sidea
ra respondent in a-
qua 4. 214
mundis 5. 529, 1344
mundo 4. 1274 | 5. 527,
598
mundum 5. 66, 439
munificat 2. 625
munire 4. 1249
munita, *sing.* 1. 729 |
2, 607. *plur.* 2. 7
munita viai 3. 497
munita ab rebus lethali-
bus 3. 811
munita fidei 5. 103
munitur vallo eburno
India 2. 538
muralique corona 2.
606
murmur 6. 141
murmura 5. 1220 | 6.
287, 409. Ætnæa 1.
784. ponti 3. 1045.
minarum 5. 1192
murmure 1. 70, 277 |
4. 547 | 6. 100, 196
musa agrestis 5. 1397.
Calliope callida 6. 92
Musæ, *plur.* 1. 929 |
4. 5
Musæa mele, *musicos*
cantus 2. 412
Musæocontingens cun-
cta lepore 1. 933 | 4. 9
Musæo dulci continge-
re melle 1. 946 | 4.
22
Musam sylvestrem, *syl-*
vestre carmen ne ces-
set fundere fistula 4.
593
Musarum 1. 924
musco 5. 949
mussabat tacito medi-
cina timore 6. 1177

mussant 1. 658
muta 2. 625 | 4. 1157 |
5. 1087. metu, *præ*
metu 1. 93
mutabilitate 2. 931
mutæ pecudes 5. 1058
mutæq; natantes squam-
migerum pecudes 2.
342
mutant 1. 678, 687 | 5.
1082
mutantque 1. 768
mutantur 2. 77
mutare 1. 377, 787 | 2.
170, 307 | 3. 748 |
4. 135, 461 | 5. 170,
588
mutareque 1. 667 | 3.
164
mutarentur 1. 167
mutari 2. 1021
mutarique 1. 682
mutarier, *mutari* 1.
802
mutas, *nom.* squam-
migerum pecudes,
piscis 2. 1081
mutasse 4. 776
mutat 2. 806 | 5. 826,
813
mutata, *sing.* 3. 768.
plur. 1. 910, 1023
mutatis, *nom.* 1. 912 |
4. 947
mutato, *nom.* 1. 801 |
3. 755
mutatoque 1. 678, 687
mutatum 1. 671, 792 |
2. 220 | 3. 518, 583
mutatur 2. 748, 798 |
3. 756 | 5. 275
mutatus 2. 769
mutemus cœli amictum
6. 1132
mutentque 2. 1004
mutet 1. 772

mutua, *sing.* 4. 1194 |
5. 951. *plur.* 3. 346 |
4. 1199. *adv.* *mutuo*
5. 1099 | 6. 1082
mutua, *mutuo* vivunt
mortales 2. 79
fungi mutua, *mutuo*
pati 3. 802
è lævo fit mutua, *mu-*
tuo dexter 4. 302.
motu mutua, *mutuo*
fungi 945
mutuus 4. 1209
myrrhæ odor 2. 503

N.

Nacta, *sing.* 2. 871
| 6. 199
nactæ 4. 1245
madet mens, nant oculi
3. 479
nardi florum, nectar
qui naribus halant
2. 847
nares 1. 300 | 2. 415 | 3.
631 | 4. 490, 677,
671 | 6. 778, 792,
1191
narefve 3. 550
naribus 1. 406 | 2. 510,
847, 850 | 4. 990 |
5. 29, 1075 | 6. 765,
1201
nari 4. 1227 | 1249
nascendum 3. 618
nascentes 4. 58
nascentibus 1. 114 | 3.
671
nasci 1. 161 | 2. 1011
nascimur 3. 986
nascuntur 4. 498
nati, *sing.* primoris acu-
men tenue 6. 1191
nata, *adj. sing.* 1. 1412.
436 | 3. 709 | 4. 775.
plur.

VOCABULORUM.

plur. 1. 543 | 2. 732
 [4. 834, 852 | 5. 1033
natae, *adj. plur.* 5. 71
natali die 3. 711
natans 6. 882
mutæ natantes, *pifces*
 2. 342. *tonfas* *natan-*
tes 554. *campos na-*
tantes 5. 489 | 6. 404,
 1140
natare 6. 266
nati, *subst. plur.* 3. 908
nativa, *plur.* 1. 755 |
 5. 244, 377
nativo 2. 542, 1087 | 3.
 61, 239, 242 | 6. 43
nativos animantibus,
 & *mortales esse ani-*
mos 3. 418
nativum 5. 322
nativumque 5. 67
natorum, *subst.* 6. 13
natos, *subst.* 6. 1256
natum, *adj.* 1. 663 | 4.
 832, 833, 848 | 5.
 911
natura 1. 16, 26, 51,
 52, 57, 113, 132, 195,
 200, 217, 225, 237,
 264, 282, 304, 322,
 329, 331, 364, 420,
 433, 447, 458, 504,
 552, 574, 596, 608,
 620, 623, 633, 798,
 849, 916, 961, 1001,
 1008, 1012, 1037,
 1079 | 2. 23, 208,
 224, 237, 242, 313,
 369, 378, 400, 583,
 645, 757, 817, 878,
 944, 1050, 1057,
 1071, 1089, 1120,
 1138, 1149 | 3. 23,
 29, 35, 131, 168,
 186, 192, 204, 213,
 232, 236, 238, 242,

274, 303, 324, 329,
 530, 560, 624, 670,
 708, 712, 789, 821,
 826, 843, 856, 944,
 987 | 4. 30, 44, 109,
 120, 323, 407, 744,
 766, 786, 844, 857,
 864, 946, 1082, 1194,
 1250 | 5. 60, 78,
 128, 133, 149, 187,
 207, 219, 226, 246,
 332, 336, 351, 366,
 371, 562, 678, 809,
 829, 844, 869, 875,
 877, 1027, 1280,
 1287, 1353, 1361 |
 6. 30, 218, 225, 314,
 597, 646, 683, 739,
 745, 755, 838, 982,
 993, 1040, 1066,
 1133
naturaque 1. 323, 499
 2. 232 | 5. 235
tota natura dissimiles
 2. 719
natura perfica, *perfi-*
cienst cuncta 2. 1116
naturæ, *sing.* 1. 72,
 149 | 2. 60 | 3. 93,
 310 | 5. 311, 922 |
 6. 40, 330, 907,
 1009
naturali, *naturæ* 1. 1109
 | 2. 302. *foedera* 1.
 580
naturali 6. 29, 760
naturam 1. 22, 127,
 592, 600, 650, 677,
 679, 683, 688, 703,
 769, 772, 776, 949,
 1053 | 2. 20, 168,
 307, 533, 664, 705,
 713, 850, 876, 937
 | 3. 15, 43, 138, 162,
 176, 209, 229, 271,
 330, 350, 457, 515,

588, 641, 704, 811,
 964, 1016, 1085 | 4.
 25, 386, 735, 746,
 966 | 5. 55, 94, 158,
 200, 356, 537, 826,
 832 | 6. 378, 470,
 564, 609, 775, 983,
 995. *clandestinam*
cæcamque 1. 779
naturam mundi, *num-*
dum 2. 181
naturam latrare, *pos-*
cere 2. 17
naturam 3. 321
naturas 1. 711 | 3. 316
natus, *adj.* 2. 223 | 3.
 881 | 5. 178 | 6. 171
naves 1. 273 | 5. 999
naufragiis 2. 552
navi 4. 388
navibu', *navibus* 5.
 1440
navigerum mare 1. 3
navigia 5. 1446 | 6. 429.
clauda 4. 439
navigii 5. 1004
navigiis 5. 334
navim agimus 4. 391.
trudit agens mag-
nam magno moli-
mine navim 900
trudit ventus navim,
agit 6. 1031
navis 4. 895
navita 5. 224
naviter 1. 526
nautæ, *plur.* 4. 965
nautis 4. 434 | 6. 893
nebula 3. 429, 437 | 6.
 1119
nebulæque, *sing.* 3
 431. *plur.* 6. 1097
nebulam 3. 384 | 5.
 254, 464
nebulas 2. 456 | 6. 476
necare 6. 787
 * K necdum

INDEX

necdum 5. 251
 necessum 2. 467, 724 |
4. 120, 519, 930, 1000
 | 5. 58. 377. intesti-
 num, *necessitatem* 2.
 289
 mutua nectant inter se
 gaudia 5. 852
 nectat 2. 847
 nectare 6. 971
 nectere 3. 374
 nectere votis vota 5.
 1201
 ratio vera reclamatur, ne-
 gatque 1. 617
 neget 1. 704 | 3. 887
 negites, *crebro neges* 4.
911
 Nemaus hiatus 5. 24
 nemora 2. 144 | 5. 42,
953, 999, 1385. avia
 2. 346
nempei 386 | 2. 486, 907
 nemus 2. 359
 nenu, *non*, 3. 200 |
4. 716
 Neptuni 6. 1074. cor-
 pus acerbum, *mare*
 1. 471
 Neptunum 1. 654
 nequeant 1. 909, 920,
 936 | 2. 581, 602,
 796 | 4. 259, 721 |
5. 213
 nequeas 1. 314
 nequeat 1. 539 | 2. 77,
194, 589 | 3. 322,
348, 579, 605 | 5.
 90, 728, 730, 758,
 764, 768, 834 | 6.
64, 1071
 nequeo 3. 317
 nequeunt 1. 794, 889 |
2. 173, 269, 595,
 601 | 3. 551 | 4. 322,
 600 | 5. 146 | 6. 302,

836, 1011, 1058
 nequibunt 2. 381
 nequimus 3. 364, 672 |
4. 349
 nequirent 6. 105
 nequissent 4. 1247
 nequisset 2. 1019
 nequit 1. 386 | 3. 399,
442, 562, 789 | 4.
 1239 | 5. 133, 1445
 nervi, *plur.* 1. 668 | 6.
 1188
 nervis 1. 904 | 2. 811,
 867 | 3. 172, 574,
 697, 790 | 4. 540,
 1108 | 4. 1037 | 5.
134, 926, 1331
 nervorum 2. 863
 nervos 2. 861 | 3. 218,
489, 566, 691 | 6.
 1159, 1204
 nervosa 4. 1154
 ratio reddenda, aug-
 men cur nesciat æ-
 quor 6. 607
 nescire 3. 1071 | 4. 477
 nescit 4. 471
 nexa, *plur.* 1. 405
 animam nexam per ve-
 nas, viscera, ner-
 vos 3. 218. nexantur
 ab ictu 2. 98
 nexilis vestis 5. 1349
 nexum, *adj.* 6. 958
 nexus, *plur.* 2. 221,
 241, 245
 nictantia fulgura flam-
 mæ 6. 181
 nidor 4. 688. penetrat
 2. 682
 acri nidore offendit na-
 res 6. 792
 nidoris 3. 987
 niger 6. 255
 nigra, *sing.* 6. 1198.
plur. 2. 790

nigra virum percocta-
 que sacra calore,
Mauri 6. 722, 1107
 nigra, *nigra* noctis 4.
 541
 nigrant nigro de femine
 nata 2. 732
 nigrante colore 2. 792
 nigra 3. 52, 84 | 4. 342
 nigrasque 4. 379
 nigris 2. 790 | 6. 525
 nigro 2. 732, 763, 823
 nigrore mortis omnia
 suffundens 3. 39
 nigros fieri nigro de fe-
 mine Cycnos 2. 823
 nigrum 2. 767, 811
 nigrumque 5. 745
 nihilominus ac, *non*
minus quam 3. 96
 nihilo majore 5. 577
 Nili propter flumina 6.
 1112
 res redeant ad nilum
 funditus omnes 1. 674
 Nilus in ætati crescit 6.
 712
 nimbi, *plur.* 5. 290
 nimbi, *plur.* 6. 520
 nimbis 3. 19 | 6. 481
 nimborum 4. 173 | 6.
 252, 510, 524
 nimborum tabi arbusa
 vacillent 1. 806
 concreti nimborum
 montes 6. 158
 nimbos 4. 143
 nimbosque 6. 483
 nimbos arenæ tollere 6.
 700
 niger per mare nimbus
6. 255
 nimio 6. 1161, 1194.
 major 5. 565
 ningues, *nives* 6. 736,
 964
 ningunt-

VOCABULORUM.

ninguntq; rofarunt flo-
ribus, *in modum nivis*
rosas spargunt 2. 627
nifu 4. 904. uno 5. 507
nifus, *sing.* pennarum
claudicat inanis 6. 834
nifus, *plur.* pedum, *pe-*
des 5. 912
nitatur 2. 862
nitentibus 1. 373
nitere luna *potest* 5. 703
nitet cœlum 1. 9
niti 2. 12 | 3. 62 | 5. 311
niti in medium sumæ,
in centrum universi
1. 1052
in medium, *centrum* 1.
1083
nitidæ, *plur.* fruges sur-
gunt 1. 253. crescunt
2. 189
nitidas fruges 2. 594,
993, 1157
nitido capti lævique
lepore 5. 1358
nitidum 6. 795
nitier, *niti* omnia sur-
sum 1. 1058
nitore 2. 781, 786, 818
| 4. 542 | 5. 767
nitorem 2. 776, 1031 |
5. 667, 781
nituntur deorsum pon-
dera 6. 335
nives 4. 745 | 6. 106
nix 3. 20 | 5. 674, 1191
| 6. 528
nixa, *plur.* in medium,
in centrum 1. 1055
nixantem 3. 1013
nixari 6. 836
nixatur, *nititur* qui-
bus fundamentis vita
salusque 4. 509
nixibus ex alvo matris
naturaprofundit 2. 526

nixus, *adj.* 5. 907
nobilitas 2. 38
nobilitate 2. 11
noceant 3. 834
nocentes 2. 1102
nocere 6. 385
nocerent 5. 39
nocte 5. 984 | 6. 252, 625
nimborum 4. 173
noctem 2. 578 | 4. 714
| 6. 1158
noctes 5. 679, 680, 689 |
6. 1178
noctes vigilare 1. 143
noctes pariles agitare
diebus 1. 1066
noctes atque dies 2. 121
3. 62
nocti, *nocte* 6. 1218
noctis 1. 1064 | 4. 458 |
5. 972. nigra 4. 541.
severa silentia 462.
signa severa 5. 1189
noctivagæq; faces cœli
5. 1190
noctivagi, *plur.* homi-
nes 5. 946
noctivago strepitu Fau-
norum 4. 586
noctu 3. 384
nocturna, *plur.* 5. 295 |
6. 900
nocturnas 5. 687
nocturnasq; faces cœli
2. 206
nocturnis 2. 26
nocturno 1. 478 | 4. 446,
794, 1002 | 5. 969 | 6.
849
nocturnumque 6. 791
nodis relligionum ani-
mos exolvere 1. 931
| 4. 7
nodos 4. 1141
nodos dissolvunt 6. 355
vitales animæ nodos e

corpore solvit 2. 949
nodosque 6. 878
ubi anni nodus noctur-
nas exæquat lucibus
umbras 5. 687
noli 4. 387
nomen 2. 996 | 3. 133,
422 | 4. 105 | 5. 793,
819 | 6. 740
nomina 3. 318 | 5. 73,
1040, 1050
utilitas expressit nomi-
na rerum 5. 1028
nominat 1. 696
nomine 1. 95 | 2. 629,
655 | 3. 135 | 5. 907
| 6. 2, 297, 371, 908
nominis 3. 78, 243, 280
nominatamus 3. 353
nominatanda, *sing.* 4.
48. *plur.* 6. 373
nominatant 5. 702
nominatârunt 5. 423
non si terra mari misce-
bitur, & mare cœlo
3. 854
illud non est, ut possis
5. 147
non erat, ut fieri posset,
mirarier unquam 5.
977
nona reddebant lam-
pade vitam 6. 1196
normaque si fallax re-
ctis regionibus exit
4. 517
nôrunt 2. 368
noscas 2. 684, 1006 | 4.
126, 158 | 5. 291
noscere 1. 191 | 2. 831 |
3. 56, 125, 159, 419,
468, 587, 1068 | 4.
386, 809 | 5. 773 | 6.
939
noscent 4. 1199
noscit 6. 915
* K 2 inter

INDEX

inter se nota, *plur.* cluere, *cognita esse* 2. 351
notaque, *plur.* 2. 840
notaque, *subst. plur.* 6.

220

immortalia mortali sermone notantes, *mortaria esse dicentes* 5.

122

notantur utrinque ancipiti mucrone 2. 519

notare 5. 1042, 1059

notaret 5. 1057

notarunt 5. 694

notata, *sing.* 5. 583

notatus 5. 611

notemus 1. 701, 913
luna notho, *alieno lumine lustrans loca* 5.

575

notitiā, *notitia* 2. 123

notitiam 2. 744 [4. 478,

481, 852] 5. 125

notities 5. 183, 1056

notumque 2. 366

novando 2. 1146 [5.

195

novare 2. 1138

novarum 6. 646

novatur ferum summa 2. 74

lacte mero mentes percussa novellas 1. 262

Solis terra vapore fota novet foetus 1. 1032

novitas 4. 927 [5. 816,

941

novitate 2. 969, 1039 [3. 15, 977] 5. 928 [6. 1101

novitatem 1. 140 [2. 494] 5. 331, 778

novitatis 5. 174, 907

nox 2. 578 [5. 979

cæca nox iter eripiet 1. 1109

nox obruit caligine terras 5. 649

nox & noctis signa se vera 5. 1189

nox terribili terras caligine texit 6. 852

nox roriferis terram obruit umbris 6. 864

nube 6. 144, 202

nubem 6. 125, 137, 144, 174, 175, 179,

282, 295, 431, 438

nubendi 1. 99

nubes, *sing.* 6. 149, 159, 326, 1119. *plur.* 3.

766 [4. 137, 447] 5.

130, 287 [6. 97, 99,

101, 115, 973, 205,

249, 271, 360, 401,

454, 472, 479, 483,

599, 506, 508, 520,

627, 734, 1097

nubelque, *plur.* 5. 254

nubibus 2. 214, 1099 [4.

183, 909] 6. 124,

156, 184, 197, 200,

246, 247, 267, 324,

442, 495, 497, 499,

525, 527

nubila, *subst.* 1. 6, 273,

279 [3. 19] 4. 420,

445 [3. 467, 645,

674, 1191] 6. 131,

141, 189, 198, 213,

264, 450, 461, 504,

512, 517, 630, 731.

ramosa 132

nubis 6. 292, 443, 460

nuda, *plur.* 5. 969, 1291

nudantia 5. 1063

nudos 5. 1425

nudum 6. 1171

nudus 5. 224

nullæ, *genit.* 6. 392

numen 2. 614 [4. 1232

[5. 310. Divum 3.

18

ad numen mentis mōmenque 3. 145

numero, *nom.* 1. 433, 692 [3. 357] 4. 152,

124, 181, 1348 [6.

413

Phrygio numero, *cantus*

2. 620

numero magis innumerāli 2. 1085

innumero numero 2. 1053 [3. 780

numerus 1. 437 [5. 1400

numērū, *numerosum* 5. 1408

numērūque 2. 535

numērū innumerāblem 6. 484

in numērūque exultant 2. 631

in numērū armati 2. 636

brachia in numērū jactare 4. 773

in numērū procedere 4. 789

numina 2. 434 [4. 1226

[5. 1160] 6. 69,

1274

numine 1. 155 [2. 168,

623, 632] 5. 123 [6.

56, 90. diverso

vario nutu 4. 180

nuncia, *sing.* 4. 708.

plur. 6. 76

nutricis 5. 231

nutu 4. 1115 [5. 1186

Nympharum sylvestria templa 5. 947

Nymphasque 4. 584

Obbru-

VOCABULORUM.

O.

Obbrutescat 3. 544
 obducere tenebris
 terras 5. 775
 obducit 5. 208
 obeamus 3. 1092
 obeat 1. 223 2. 248
 obesset 5. 25, 35
 obest 5. 181
 obeunt mortem 4. 1014
 obeunt liquore, *aquis*
merguntur 4. 442
 obhælit 4. 422
 objecta, *sing.* 5. 548.
plur. 2. 1033
 objectum, *subst.* par-
 ma daret 4. 845
 objiciens 5. 754
 obire 3. 1058 4. 962,
964 5. 617, 774 6.
1242
 obire sol videatur 4.
435
 obiret 5. 1419
 obit, *obiit* 3. 1055
 obita morte 1. 136 4.
738
 obitum 3. 860, 965
 obitus, *plur.* solis, oc-
 casus 5. 707. longos
 siderum 4. 394
 oblato ictu 2. 953
 oblatum ictum 2. 952
 oblectare 2. 363
 recta aut obliqua luce
 percussus 2. 799
 obliqua, *plur.* meare 2.
247
 obliquo lumine lustrans
5. 692
 obliquos motus 2. 245
 oblitæ, *plur.* 6. 743
 obliti, *plur.* 3. 82
 oblivia 3. 840, 1076 1
4. 820 6. 1211

obnitier, *obniti* 4. 439
 obnixus 6. 558
 obortus, *adj.* 6. 686
 obretimur 3. 385
 obruat 3. 776
 obruerent terras cali-
 gine 6. 263
 obruit 5. 413. nox cali-
 gine terras 649. nox
 terram roriferis um-
 bris 6. 864
 obrutus ignis cinere 4.
924
 obscura, *sing.* 1. 932 1
4. 88. *plur.* 1. 137
 obscuram linguam 1.
640
 obscurum 4. 433
 obsederat 4. 346
 obsidere 4. 1085
 obsidit 4. 352
 obsignans 4. 571
 obsignatum, *memoria*
mandatum 2. 581
 obsistere 1. 10 6. 226,
330. contra 1. 68
 oblita, *plur.* 5. 1177
 nihil efficiunt, obstant-
 que 2. 783
 obstare atque officere
1. 338
 prohibere obstareque 1.
972
 contra pugnare, obsta-
 reque 2. 280
 obstat 1. 290 3. 26
 obstat 2. 87 4. 1143
 contra pugnet & obstat
1. 780 2. 793
 obstipa, *plur.* *ciervata*
 fieri, atque mendose
4. 519
 obstruere caput ei 5.
753
 obsunt 5. 172

obterit 5. 1223
 obteritur religio pedi-
 bus subjecta 1. 80
 obtineat 3. 1002
 obtritum 3. 906
 obtulerat 5. 958
 obtulit 3. 1054
 obtundere aures fru-
 stra 5. 1054
 obtundi 6. 398
 obtunditur vox 4. 617
 obturet cibus amorem
 edendi 4. 867
 obturgescit pes 6. 658
 obtusis ceciderunt vtri-
 bus artus 3. 453
 obtusus angulus 4. 356
 obversa, *sing.* 2. 806
 obversantur 4. 975,
1055
 obvertimus 4. 168
 obvis 3. 1054 4. 1143
1. 5. 403
 obvia, *sing.* 1. 133. *plur.*
2. 85 3. 385 4. 37,
335, 731, 1209 6.
47, 338
 occidat, *neut.* 2. 174 1
3. 955
 occiderunt, *neut.* 3.
1041
 occidet, *neut.* 1. 469
 occidit, *neut.* 2. 789 1
3. 416, 1107
 occipit 5. 887
 occisus 5. 1135
 occultæ, *sing.* 6. 381
 occultas, *nom.* 1. 146
 occultasse 2. 634
 occultè, *adv.* 1. 315
 occultis 1. 425
 totum prope faucibus
 occupat amnem 4.
1019
 occupat 4. 1044
 occupet 1. 391

* K 3 occur.

INDEX

occurrent nati prae-
 pere oscula 3. 908
 occurrere 3. 523
 occurri, *infim.* 6. 31
occurrit 4. 783
 occursans 5. 717
 octavoque 6. 1195
 oculi, *sing.* 3. 414, *plur.*
 1. 311 | 2. 547 | 3.
 97, 548, 631 | 3. 112,
 118, 325, 386, 600,
 760 | 6. 164, 462,
 1192, nant 3. 479
 oculique, *plur.* 4. 490 |
 6. 1114
 oculis 1. 219, 269, 856
 | 2. 357, 510, 836 |
 3. 225, 290, 369,
 467, 1038 | 4. 242,
 332, 336, 387, 719,
 724, 754, 755, 792,
 996, 1071 | 5. 578.
 usurpare frigora 1.
 302
 oculisque 2. 69
 oculo 3. 409 | 4. 449
 oculorum 1. 325 | 4. 345,
 352, 695, 823, 834,
 1136 | 5. 102 | 6.
 1179
 oculos 1. 63, 68, 343,
 997 | 2. 112, 731 | 3.
 75, 157, 186, 360,
 487, 1008 | 4. 218,
 253, 258, 278, 286,
 329, 331, 340, 380,
 426, 488, 733, 757,
 806, 976 | 4. 1132 |
 6. 183, 659, 923,
 1144, pascere 2. 419
 oculisque 3. 655 | 4.
 248, 282 | 5. 723
 oculus 3. 148, 550,
 563 | 4. 301
 ocyus, *adv.* 3. 185.
 & citius 439

odere 3. 73
 odiosa 4. 1158, 1183
 odium 3. 80 | 5. 1415
 odor 2. 503, 678 | 3.
 268 | 4. 88, 691 | 6.
 802, 805, 952
 odorari 4. 230 | 6. 935
 odorata, *sing.* 6. 796
 odore 2. 838 | 3. 580 |
 4. 683 | 6. 778, 787,
 807
 odorem 2. 834, 845,
 854 | 3. 228, 328 |
 4. 686 | 6. 924, 1152,
 1215. acrem expi-
 rant 4. 122
 odores 1. 299 | 2. 835,
 851 | 4. 219, 497,
 699 | 6. 810, 978.
 Panchæos exhalat
 417
 odoribus 4. 710, 1167 |
 5. 739
 odoris adjectus nares
 tangat 4. 677
 odorum fluctus volvat
 se 4. 679
 effecti, *obstructi* cor-
 poris sensus 4. 767
 effecto, *obstructo* lumi-
 ne 5. 774
 offenderit 4. 1173
 offendit 4. 295 | 6. 792
 offendendo femina re-
 rum 2. 1058
 offensare 6. 1051
 offensibus crebris he-
 bescere 4. 360
 multis offensibus in re-
 morando hæsitat 6.
 332
 ex offensu turbant fe-
 mina 2. 438
 in offensu vita est, in
 offensione 3. 954
 offensus, *subst. sing.*

conflictus occurfus 2.
 223
 officere 1. 318 | 6. 448
 officerent 5. 31
 officia 4. 1117
 officiatque 1. 976
 occursans, officiensque
 5. 717
 officiis 2. 805
 officimus 4. 373
 officium 1. 337, 363 |
 4. 855
 officiunt obstantque 2.
 783
 officiuntur 2. 155
 olearum cæcula plaga
 5. 1372
 oleaster barbigeras ju-
 vat usque capellas 6.
 970
 olet 4. 705
 olivi inolentis 2. 849
 leve olivum 6. 1071
 tardum cunctatur oli-
 vum 2. 392
 ollis, *illis* 1. 673 | 2. 63,
 1002 | 3. 272 | 4. 178 |
 5. 383, 1290, 1389 |
 6. 207, 687
 omnimodis, *omnibus*
modis 2. 488 | 3. 407
 | 5. 717, 1023
 omnimodis atomis 2.
 699
 omnimodisque 5. 191,
 426
 omnimodus ignis 1.
 684
 omnigenis, *omnis* ge-
 neris coloribus 2. 820
 omnigenis principiis 5.
 441
 omnigenos, *omnis* ge-
 neris colores 2. 758.
 cætus 5. 429
 omniparens terras 2. 60
 terras

VOCABULORUM.

- terras omniparentes, *quæ pariunt omnia* 2. 705
 omnipotens pater 5. 400
 onerataque, *plur.* 6. 1271
 oneri non est 5. 540, 542
 onus 3. 1072 | 4. 898
 onustum 2. 114
 opaca, *plur.* domorum 2. 114
 opacam tempestatem 6. 523
 opacos montes 4. 579
 opella parva perfunctus 1. 1107
 opera 1. 159 | 4. 918
 operai, operæ 4. 620
 operam des 6. 1074.
 consumere 1080
 operas assiduas dederint 4. 971
 operati, *plur.* 4. 982
 operit 4. 1171
 opere 5. 1359 | 6. 815
 operum 1. 154 | 6. 55, 89
 ad summas opes emergere 2. 13
 opibus 1. 61 | 2. 31, 649 | 5. 1393
 opima, *sing.* 1. 729
 opinantes 5. 775, 1319 | 6. 407
 opinanti 3. 972
 opinatus, *plur.* *judicia* animi 4. 467
 opis 5. 996 | 6. 1239
 oportet 1. 778, 1074
 oppida 5. 343
 fluctibus adversis oppilare ostia contra 6. 725
 opplent loca liquidis vocibus aves 2. 145
 opplet 5. 739
 oppleti, *sing.* 6. 748
 opportuna, *sing.* 3. 238 | 5. 805 | 6. 317
 opportunam utilitatem præbet 6. 893
 opportunus 5. 605
 opposta, *plur.* *opposita* 4. 151
 oppressa, *sing.* vita gravi sub religione 1. 64.
 cura aliis malis in pectore 5. 1206. *plur.* silerent carmina 2. 505
 oppressu valido 1. 851
 oppressum solem 5. 762
 oppressus 3. 694
 opprimere 6. 265, 285, 407
 opprobrium 5. 1293
 optarint, *optaverint* 4. 982
 optima, *sing.* 3. 908 | 6. 1084
 optimus 6. 1244
 opulenti, *plur.* 5. 1121
 opus est vis infinita 1. 1050
 nil principiis opus esse colores 2. 814
 materies opus est 3. 980
 ora, *plur.* 1. 919 | 2. 976 | 3. 470 | 4. 136, 140, 174, 908, 1102 | 5. 1318 | 6. 253, 643, 702. pertorquens 2. 401
 ora inumbrant coronis 3. 926
 orare dictis 4. 835
 ora 1. 936, 968, 979 | 4. 12. Italix terrai 1. 722. terrarum 2. 555 | 5. 204. luminis 1. 23, 171, 180, 577, 617 | 5. 225, 779, 1388, 1453. ætheris 4. 216 | 5. 476, 655, 682. maris 6. 632. Acheruntis 673
 orba, *plur.* 2. 837 | 5. 838
 orbata, *sing.* 2. 355
 orbe 2. 543 | 5. 705, 1165, 1345 | 6. 629
 orbem 2. 613 | 5. 654, 664, 683, 710. terrarum 2. 657, 1055. luminis 3. 411. terrai 1002. mundi 5. 516. solis 765
 cæcum lunæ orbem 5. 754
 orbes terrarum 2. 1074. ætheris 5. 647. rotarum 6. 550
 orbi, orbe terrarum 5. 75
 volvunt magnos in magnis orbibus annos 5. 643
 orbis, *oculor.* 3. 415. terrarum 5. 106. cæli 511. mundus 690
 Orci tenebras 1. 116. regionibus 6. 762
 horrifera accibant vocibus Orcum 5. 994
 ordia prima, *primordia* 4. 32
 ordine 1. 583, 599, 678, 682, 687, 801, 827, 1021 | 2. 252, 517, 883, 1013 | 3. 512, 757, 870 | 4. 32, 66, 371, 578, 970 | 5. 186, 419, 421, 678, 731, 735, 1182, 1438 | 6. 913
 ordinibus 1. 895, 899
 ordo 1. 686 | 2. 488, 492.

INDEX

P.

492, 768 | 3. 621 |
5. 65
 ore 1. 38, 40 | 2. 399,
 704 | 3. 496, 662 |
 4. 552, 568, 621,
655 | 5. 819, 904,
 908, 1132, 1378 | 6.
6, 1152, 1173, 1226
 organici melicos pepe-
 rere sonores 2. 412
 organico saltu Helico-
 nis 3. 133
 oriantur 2. 591
 oriebantur 5. 1402
 oriens, *adj.* 5. 707
 orienti, *adj.* 5. 663
 origine 3. 312, 772 | 5.
 302, 549, 677
 originis 3. 686
 origo 4. 161, 836, 1079,
1225 | 5. 176, 325,
 1211, 1360 | 6. 761
 oriri 1. 76, 162, 205,
588 | 2. 930 | 3. 789,
983 | 5. 133
 oris, *sing.* partibus 4.
 167. sapor 489, 497.
 janua raditur 535.
plur. 1. 984 | 5. 583.
 terrarum 1. 718. æ-
 theris 2. 999 | 4. 216 |
5. 144. ætheris 4. 413.
 ætheriis 5. 86 | 6.
60
 oris 2. 510 | 4. 1102,
 1164
 oritur 3. 273, 319 | 4.
 1220
 oriundi, *plur.* 2. 990
 ornanda, *plur.* 6. 81
 ornant 5. 1376
 ornata, *plur.* 5. 694
 ornatamque 2. 42
 ornatum, *adj.* 1. 28
 orta, *sing.* 4. 485, 486,
524

ortæ, *plur.* 4. 90
 orti 4. 549
 ortu 4. 1236
 ortum, *adj.* 5. 1249
 ortum, *subst. plur.* 1.
 213 | 5. 212, 697.
adj. 2. 146, 383, 387 |
 4. 434 | 6. 909, 1139
 os, *oris* 3. 123 | 4.
223, 862 | 6. 928
 oscitat 3. 1078
 oscula 4. 1074, 1172,
1187
 occurrent oscula nati
 præripere 3. 908
 ossa 1. 356, 835, 853,
860 | 2. 668 | 3. 124,
566, 1048 | 4. 738
 quorum ossa tellus am-
 plectitur morte obita
 1. 136
 ossaque 1. 864 | 3. 692
 ossibu', *ossibus* 1. 836
 ossibus 1. 811, 867 | 3.
 172, 250, 697 | 5.
925 | 6. 1268
 ossifragæ, *plur.* 5. 1078
 ostendam 2. 529
 ostendant 1. 584
 ostendebat 1. 65
 ostendere 1. 577 | 2.
 1024
 ostendet 1. 776
 ostendi 2. 93 | 4. 750 | 6.
486
 ostendimus 1. 430, 532
 | 3. 811 | 4. 676 | 5.
356 | 6. 774, 994
 ostendit 3. 171
 ostendunt 1. 318
 ostia 6. 715, 725. re-
 clusa 3. 367. recta
 viarum 4. 92
 ostroque rubenti 2. 35
 otia dia 5. 1386
 ova 2. 926 | 5. 800

PAbula 1. 230 | 2. 995
4. 689, 1056 |
 5. 849. læta 1. 14,
 158 | 2. 364, 596,
 874, 1159. dia 5.
 942. tondentes 2.
317. larga 5. 867.
 viva 989
 pacatam vitam 5. 1153
 pacati, *sing.* status æ-
 ris 3. 293
 pace 1. 32, 58 | 2.
 646, 1092 | 3. 105
 | 6. 72, 77
 pacem 1. 41 | 5. 1228.
 animi delibat 3. 24
 pacemque 5. 866
 paces, *tranquillitates*
 ventorum 5. 1229
 pacis 5. 1154 | 6. 68
 pacta, *plur.* fœdera
 3. 782
 quo pacto 1. 85, 308,
309, 569, 911 | 2.
 549, 800 | 3. 258 |
 4. 527, 577, 677 |
 5. 614, 1280 | 6.
87, 238, 383, 494,
 532, 727, 1052
 ullo pacto 1. 789 | 2.
 749
 hoc pacto 1. 979 | 6.
120, 172
 nullo pacto 1. 1034 |
 2. 772, 1051
 alio pacto 3. 111 | 5.
1069
 pacto fœdere 5. 1441
 eodem pacto 6. 951
 pædore horrida mem-
 bra 6. 1262
 utrumque palam fieri
2. 565
 palam

VOCABULORUM.

palam est 2. [568](#).
 palantes 2. 10 | 4. 579 | 5.
 972
 palantia fidera folis & lu-
 næ 2. 1030
 palati caulas 4. 624, 664.
 fine [631](#).
 palato 4. [655](#).
 palatum 4. 619
παλῆδιον 4. 1154
 Palladis 6. [753](#). Tritoni-
 dos almæ 750
 pallam 4. [1123](#)
 pallentia simulacra miris
 modis 1. [124](#)
 pallorem 3. 155
 palloribus omnia pingunt
 4. [337](#)
 de palma quasi summas
 contendere vires 4. 986
 palmas, *manus* 5. 994,
 1199
 tympana tenta tonant
 palmis 2. 618.
 palpebræ cadunt 4. 950
 paludes 5. [203](#)
 Panpinea semiferi capitis
 velamina quassans 4.
 590
 panaces 4. [123](#)
 Panchæos odores exhalat
 2. [417](#)
 pandam 1. 50
 pandere 5. 55, 1199. agros
 pingues & pascua red-
 dere rura 1247
 Pandionis populo 6. 1141
 mare velivolis florebat
 navibu' pandis 5. 1441
 pandit 5. 656
 pandunt 6. [358](#)
 pangere verius 1. [26](#)
 pango lucida carmina 1.
 932 | 4. [8](#)
 pannis 6. 1267
 pantheræ, *sing.* 4. 1010
 pantherarum 5. [1035](#)
 papaveris 3. [197](#)
 papposque volantes 3. [387](#)
 parabant 5. 1268
 parabat 5. 1147 | 6. 1227
 parantur 4. [1125](#)
 parare 1. [200](#), 1007 | 4.
 807 | 5. 157

pararunt 5. 1009
 parâsset 1. 552 | 6. 30
 parat 4. 804
 paratque 4. 786
 parata, *sing.* 2. 1066 | 4.
 515. *plur.* 205, 799 | 6.
 11, 998
 trabes ire paratæ, *plur.* 6.
 563
 paratur 5. 1390
 paravit 4. [803](#)
 parce-vivere 5. [117](#)
 parcit 6. [398](#)
 parcus 4. [182](#)
 parent, à *parare* 2. 642 | 5.
 1265
 parentant 3. [51](#)
 parentem 1. [90](#)
 parentes 3. [85](#) | 4. 1214
 parentibus 2. 642
 parentis 1. 100 | 2. 1167
 parentum 1. [592](#) | 2. [605](#),
 663 | 4. [1206](#) | 5. [1016](#) | 6.
 1254
 parere, à *pario* 1. 221 | 4.
 1248
 parere, à *pareo*, 5. [1126](#)
 paret 3. [145](#)
 pariendi 5. 824
 pariles diebus noctes agi-
 tare 1. 1066
 parili ratione 2. 374
 parit 2. [993](#), 994 | 5. 235
 pariter cum, *simul* 3. [446](#)
 pariter pariterque 3. [458](#)
 pariunt 2. 898
 parmai, *parmæ* objectum
 daret 4. 845
 pars 1. [462](#), [598](#), 611,
 1105 | 2. [98](#), 912, 1016,
 3. 104, 132, 144, 151,
 400, 414, 547 | 4. 116,
 128, 175, 293, 440, 466,
 572, 574, 923, 942, 943,
 944 | 2. 252, 256, 289,
 550, 1024 | 6. 367, 651,
 652, 1166.
 parsa, *plur.* 4. 1122 | 5. 5,
 867
 parte 1. 89, [438](#), [668](#), [807](#),
 843 | 2. 6. 200, 235 | 3.
 30, [99](#), 102, [108](#), 407,
 793 | 4. 305, 321, 430,
 554, 725, 828, 930,
 1224 | 5. [137](#), 258, 591,
 684, 685, 702, 710, 733,
 768 | 6. [98](#), [408](#), 521,
 603, 610, 820, 855,
 1028, 1207, [1259](#)
 partem 1. [293](#), [612](#) | 2. [441](#),
 1131 | 3. 64, [96](#), 400,
 637, 662, 1060 | 4. 448,
 545, 935 | 4. 1043 | 5.
 202, 589, 722, 725, 1336 |
 6. [87](#), [383](#), [562](#), [612](#), [621](#),
 633, 661, 1039, 1162
 partemque 1. [1043](#)
 bonam partem in lectum
 mœrore dabantur 6.
 1247
 partes 1. 310, [398](#), 599,
 622, 649, 966, 1006 | 2.
[92](#), [130](#), [208](#), [211](#), [486](#),
 491, 508, 825, 828, 909,
 1047, 1133 | 3. 97, 125,
 255, 512, 516 | 533, 649,
 659, 669, 718, 810 | 4.
[166](#), [227](#), [241](#), 607, 729,
 893, 939, 1038, 1085 | 5.
 205, 241, 245, 355, 438,
 440, 470, 478, 495, 641,
 646, [683](#) | 6. [282](#), [410](#),
 648, 731, 932, 947, 1015,
 1030, [1205](#)
 partefque 1. 864
 Parthi 5. 1309
 parti, *partie*, 1. 1104 | 3.
[610](#) | 4. [518](#) | 5. [512](#), [729](#) |
 6. 557, 694, 721
 partibus 1. [182](#), [218](#), [220](#),
 595, 604, 610, 616, 619,
 625, 651, 665, 861, 995 |
 2. [154](#), 484, 1074 | 3.
 544, 716 | 4. 343 | 5. 148,
 459, 539, 554, 614, 636,
 644, 675, 695, 700, 6. 85,
 1109, 1116
 partibus egregiè multis
 inferiores 1. 736
 participem, *nom.* 3. [463](#)
 participantur sensu den-
 tes 3. 692
 particule; *plur.* 3. 708
 particulam 4. [262](#)
 particulas 2. 832
 particulatim 3. [541](#)
 particulis 3. [665](#)
 partis 1. [611](#) | 2. [907](#).
 partit

INDEX

partit 5. 683
 partita, *sing.* 3. 710
 turpi parto animum tan-
 gere 2. 680
 partu 1. 165, 477 [2. 1152]
4. 1246
 partum, *subst.* 2. 932, 934.
adj. 5. 863.
 partus 3. 777 14. 1222
 parva, *sing.* 1. 1107 [2. 1221]
6. 129. plur. 1. 403, 868 [2. 1151]
 4. 938, 1109
 parvam 6. 621
 parvas 1. 310 [2. 828] 6. 454
 parvi, *nom. sing.* nunquam
 est penuria 5. 1118
 parvis 1. 187, 840 [3. 206, 245, 246, 279] 4. 814 [5. 606, 975] 6. 329, 352, 1175
 magis ē parvis 2. 385
 parvisque 3. 191.
 parvissima, *plur.* corpora
 1. 609, 615 [3. 200
 parum multa, *pauca* 2. 691, 722
 pascentes 5. 526
 pascere 2. 705 [3. 1016.
 oculos 2. 419.
 pasci 1. 1089 [5. 872
 pascit amore avidos visus
 1. 37. æther sidera 232
 pascua reddere rura 5. 1247
 pascunt corpora pabulis
 2. 995
 passus proceros viai pro-
 ferre 4. 825. proferre 875
 pastor 6. 1250
 pastorum 5. 1386
 pastus, *subst. plur.* 6. 1125
 pateat 1. 956, 1012
 patebant 5. 1318
 patefacta, *sing.* 1. 10 [4. 892
 patefactis 2. 263 [4. 987
 patefactum 5. 596
 patefecerat 5. 807
 patefecit 4. 346
 patefict omnis causa 6. 999
 patefit 1. 178
 patens 3. 30

patente 6. 1173
 patentem 4. 866
 patentes 3. 655 [4. 973] 5. 723
 patenti cælo 6. 449
 patentia 6. 1178
 Pater 4. 1227
 pater 2. 991 [3. 915, 400.
 æther 1. 251
 patere, *infin.* 1. 251 [2. 921]
6. 467
 pateremur 5. 871
 paterentur 5. 1052
 pateret 5. 448
 patefcit 5. 613.
 patet 1. 1055 [4. 399, 419]
5. 376
 pati 3. 809 [5. 354
 patique 2. 291 [5. 315
 patitur 1. 225, 265 [2. 944
 conata patrantur 5. 386
 patres 4. 1215
 patria, *subst.* 3. 48 [6. 1102.
adj. plur. 3. 9
 patriai, *patriæ* tempore
 iniquo 1. 42
 patriam, *subst.* 3. 82
 patriam terram 2. 641
 patrias, *adj.* voces 5. 338.
 patribus 3. 743 [4. 1205,
 1215
 patrii, *sing.* sermonis ego-
 stas 1. 832 [3. 260
 patriis 4. 967 [6. 909
 patrio 1. 951 [4. 1205, 1207,
 1220] 6. 297, 908
 patris 6. 397
 patrius pavor incitat ar-
 tus 3. 743
 patrum 4. 77, 1122
 patuli, *sing.* super æquora
 mundi 6. 107
 patulis sub naribus fre-
 mitum edit ad arma 5. 1075
 paventes 5. 974
 pavidā, *sing.* 6. 645
 pavidæ, *plur.* 2. 44
 pavidī, *plur.* 5. 972
 pavidis 6. 50
 pavidus 5. 1229
 pavit 2. 376
 pavitant 2. 57 [3. 90] 6. 37

tribus vel paulo pluribus
 2. 485
 pavonis cauda larga cum
 luce repleta est 2. 805
 aurea pavonum sæcla ri-
 denti imbuta lepore 2.
501
 pavor 3. 142, 743
 pavore 5. 1218
 gelidis torpet telis perfixa
 pavoris 3. 306
 paupertas 1. 457 [6. 1280
 paupertate 6. 1253, 1254
 vitai pausa interjecta est
 3. 872
 pausa vitai frigida, 3.
 943
 paula 4. 1109
 pausam 1. 748. dare, *quie-*
tem 2. 118
 pauxillis atque minutis
 1. 835, 836
 perquam pauxillis semi-
 nibus 3. 230
 perquam pauxillo mino-
 res 5. 590
 peccata 3. 839. diu celata
 in medium dedisse 5. 1159
 pectora 1. 231. 2. 622. 1092 [3. 298] 5. 75, 936, 1316 [6. 23, 645. cæca 2. 14
 pectore 1. 414, 475 [2. 279, 354] [3. 57, 81, 294, 299, 921, 998, 1069] 4. 906, 912, 1264 [5. 1, 5, 18, 862, 1206] 6. 33, 74, 391
 æternum sub pectore vol-
 nus 2. 638
 pectoribus 4. 1260
 pectoris 1. 932 [3. 141
 pectus 1. 923 [2. 4513. 909] 4. 1083 [5. 44, 104] 6. 1149
 pecubus balantibus 6. 1130
 pecudes 1. 14, 117, 164, 258 [2. 875. bñ, 3. 52] 4. 1191 [5. 229, 864, 898, 917, 1058, 1109] 6. 242, 1240.
 squammigerum pecudes,
 piscem

VOCABULORUM.

- pifces* 2. 343. *mutas* 1082
pecudes balantes, oves 2. 369
pecudes lanigeræ, oves 2. 318, 660 | 5. 864. *lanigeras* 6. 1240
pecudumque 6. 1090, 1125
pecus 5. 1290
pede 4. 792 | 5. 273, 1401 | 6. 638
pedemque 4. 319
pedes, plur. æ. 528.
pedetentim 5. 534, 1451
pedibus 1. 79, 201, 316, 1099 | 2. 329, 356 | 3. 27, 527, 616, 1044 | 4. 461, 826, 1118 | 5. 543, 1036, 1067, 1138, 1235, 1330 | 6. 604
pedibusque 5. 1322 | 6. 1189, 1208
peditumque 5. 1328
pedum 3. 4. 390 | 5. 253, 838, 912
pedumque 5. 964
pelage 6. 619
pelageque severa 5. 36
pelago 4. 434. *materiæ* 2. 550
Pellacia Ponti subdola, fallacia maris 2. 559 | 5. 1002
pellere 2. 219. *pede duro terram matrem* 5. 2401
pelles 5. 1009, 1422
pellibus 5. 1003
pelliciat vim ferri 6. 999
pellis 5. 1417 | 6. 1192, 1268
pellit 2. 278
Peloponneso 6. 585
pendebantur magni 6. 1275
pendent 1. 695 | 6. 50
pendentes 5. 296
pendentia 6. 503
pendentibus 6. 194, 911
pendere, à pendo 2. 602
pendere, à pendo 1. 362 | 5. 119
pendet 1. 38
penetrabat 5. 1261
penetrabileque frigus 1. 492
penetralem ignem 1. 536
fulmineus ignis penetratior, qui facilius penetrat 2. 382
penetrant 3. 472 | 4. 546, 666, 723, 734
penetrantibus 4. 723
penetrare 2. 414 | 3. 252, 809 | 4. 197, 1104, 1239 | 5. 354, 697 | 6. 302, 698, 953, 986
penetrareque 2. 452
penetrari 2. 539
penetrat 2. 682 | 4. 617, 704 | 6. 331
penetratque 4. 892
penetrata, plur. 1. 530 | 4. 674
penetratum 4. 1239
penetravit 3. 475
penetret 1. 224
pennarum vela remittunt remigii oblita 6. 743
pennarum nifus inanis claudicat 6. 834
pennatus graditur zephyrus 5. 267
pennigeri amoris 5. 1074
pennipotentum, avium 2. 877 | 5. 787
pennis 2. 822 | 6. 751, 821. à *pennis tremulum petere anxiliatum* 5. 1039
penuria 5. 1005, 1118
peperere 5. 335, 1196
peperit 1. 84 | 5. 812, 1304
pepigere 1. 1022 | 5. 422
pepulere 4. 528
pepult 6. 309
viâ per 6. 1262
esse utramque sibi per se 1. 507
peragrans 2. 355. *mentis ratione* 675
peragrat 5. 769
peragravit omne immensum mente, animoque 1. 75
peragro 1. 925 | 4. 1.
percalefacta, plur. 6. 177
percaluit 6. 686. *vis venti* 280
percepit membra hominis fervida febris 6. 804
perciet se res ulla 3. 185. *aures edictum* 4. 567
percipe 2. 335, 730 | 3. 801 | 4. 110, 114, 271, 878 | 6. 42, 535, 768 *pauca* 4. 727
percipiat 5. 604
percipit 6. 985
percipit me voluptas 3. 29
vita percipit humanos odium, lucisque videntia 3. 80
percipit, excitat irâ fax 3. 304
percipiunt 4. 733
percita, plur. 1. 1024 | 2. 128, 1054 | 3. 3314. 281 | 5. 189, 424
percita plagis, pulsa icibus 2. 714
percitus 5. 400 | 6. 283, 685
percoctaque, plur. 6. 722, 1107
percolatur 2. 474 | 5. 270. *virus* 6. 635
percoquere 6. 858
perculit 6. 310
terram percoxerat igni 5. 2253
perculsi membra timore 5. 1222
percurrrens campos rapido turbine 1. 274
percurrere flumina cursu 1. 1002. *calamos unco labro* 5. 1406. *per mare & terras* 6. 668
unco labro calamos percurrit hiantes 4. 592
percurrunt murmura cœlum 5. 1220 | 6. 287
percutta, sing. 3. 161 | 5. 703
mentes percutta, sing. 1. 262
corda percutta, plur. *tna vi* 1. 13.
percutsit thyrsos laudis spes magna meum cor 1. 922

INDEX

recta aut obliqua percussus luce 2. 799
 percutiat 6. 161
 percutit animum 2. 885
 perdebant lumina 6. 1209
 perdelirum 1. 693
 perdere 2. 852 | 5. 305
 perdiscere 5. 1050
 perdit 3. 358, 359 | 4. 812 | 5. 1414
 perdocti, plur. 3. 474
 perducere 5. 1437
 perducere fœcla propago non potuisset 5. 1026
 perductus 4. 542
 perduxit 2. 1116
 pereant 3. 485
 pereat 3. 543, 955
 peremta, sing. 4. 44, plur. 1. 52 | 5. 38, 321
 peremti, plur. 3. 1102
 peremptum 3. 899 | 5. 1025
 perennes curius 5. 80, latitices 263, fluvii 464
 perenni fronde 1. 119, concilio 3. 805
 peresa, sing. 3. 414, plur. 1. 327
 pereunt 1. 251, 263, 850, 917 | 2. 1139, 1163 | 3. 344 | 4. 803, 1114 | 5. 411
perfacile 2. 381, 762, 1169 | 6. 531
 perfecta, sing. 3. 246, plur. 2. 409, 523, 670
 perfectis 3. 729
 perfectio 1. 98 | 3. 679
 perfectum corporis augmentum 3. 269
 perferre 1. 142 | 3. 343, 579, 1003, 1012 | 5. 315
 perfica natura, *perficiens cuncta* 2. 1115
 perficiet 1. 612
 perfixa desiderio 2. 360: torpet gelidis telis pavoris 3. 306
 perfixo pectore 6. 391
 perflant venti nubila 6. 131, sylvam flamina Cauri 135
 perfluctuat artus exos a-

nimantium copia 3. 721
 perfluere 2. 392
 perfluxere 3. 950
 perque forare 5. 1267
 perfringens 6. 137
 perfringit 6. 349
 perfructus, *fructus* vitæ præmia 3. 969
 perfugium sibi habebant 5. 1185
 præsidium perfugiumque 5. 1108
 perfuncta, plur. vita 3. 981
 perfunctus 1. 1107
 perfundat 5. 595
 perfundens luce 2. 147
 perfurit pontus 1. 276
 perfula, sing. 2. 416, plur. 2. 820, lepore 4. 80
 perfulum corpus frigore lethi 4. 922
 pergam 2. 477, 521 | 3. 179, 421, 423 | 6. 41
 Pergama 1. 477
 pergas 4. 326
 pergat 1. 1079 | 2. 237
 fumere perge, *fume* 2. 347
 perges 3. 961
 pergis 1. 17
 pergit 2. 945
 pergo 1. 931 | 4. 7
 pergunt fulmina celeri lapsu 6. 323
 perhibemus 4. 654 | 6. 702
 perhibere 4. 370
 perhibetur 3. 596
 perhilum 6. 575
 peribit 3. 700
 peribant 1. 761
 pericla 3. 776 | 5. 1298
 pericli 2. 616, 602
 cladem importare pericli 3. 825 | 5. 370
 periclis 1. 460 | 2. 25, 648 | 3. 55, 1089 | 5. 346
 periculo 1. 633
 periculum 6. 429
 pericula 5. 45
 perière 3. 253
 periisse 3. 799
 periit 3. 710
 perimit 1. 227

perimunt 5. 217
 perire 1. 856 | 2. 1011 | 3. 438, 828 | 4. 1129 | 5. 250, 292, 340, 373, 760, 1347 | 6. 813, 1267
 periret 1. 219
 perit 4. 353, 573, 696, 775
 perlabier 5. 765
 perlabitur 5. 763. per nostras acies 4. 249
 permagni referre 1. 907 | 4. 1259
 permanenter 6. 916
 permanare 3. 253 | 4. 198
 permanat 3. 701 | 6. 952
 permanat aquarum liquidus humor 1. 349
 permanat frigus ad ossa 1. 356
 permanat calor argentum 1. 495
 permanent, *intrent* 1. 123
 permanere 3. 699
 permenfa, plur. conlum 4. 325
 permenfus 6. 1240
 permiscet 6. 363
 permista, sing. 2. 768 | 3. 643 | 6. 790, plur. 2. 989
 permista cæde calentes 5. 1312
 permistam animam corpore toto 3. 352
 permistas 1. 1100
 permistasque 5. 1328
 permistis moribus 3. 749
 permisto 2. 585, 686
 permitti, *perferri* longitudo 4. 692
 permota, plur. 2. 899
 permoti, plur. corporis æstu 5. 1017
 permotum mare 6. 726
 permulcent 5. 21
permulta, plur. 6. 206, 270, 469, 838, 1000
 permultaque 2. 2078.
 permulto, *adv.* minora 5. 545
 permultos 4. 275
 permutato 1. 827 | 5. 186
 pernixe chorea 2. 635.

VOCABULORUM.

pernici saltu 5. [560](#)
 perniciali discidio 1. [452](#)
 perniciē 3. [327](#), [413](#)
 pernoscere 3. [182](#)
 pernoscēs 1. [1107](#)
 perolent rancida eadave-
 ra 6. [1152](#).
 perparvis feminibus ne-
 xam animam per ve-
 nas, nervos 3. [217](#)
 perparvum quiddam 5.
[588](#).
 perpauca exempla 2. [540](#)
 perpende acri iudicio 2.
[1041](#)
 perpetiuntur 2. [1148](#) [16](#).
[327](#)
 perpetua, *sing.* 3. [13](#)
 perpetuum ætatem, *per-*
petuo 3. [999](#)
 perpetuum 5. [979](#).
 in perpetuum, *in longum*
 stans porticus 4. [429](#)
 perpetuus sermo 4. [541](#)
 perplexa, *plur.* 5. [451](#), [453](#)
 perplexis figuris 2. [101](#).
 elementis [458](#), [462](#)
 perque plicatis, *nom.* 2.
[394](#)
 perpotet amarum absyn-
 thi laticem 1. [939](#) [14](#). [15](#)
 minutis perquam, *maxi-*
me 3. [181](#)
 perquamque minutis 3.
[188](#)
 rotundis perquam 3. [188](#)
 perquam paucillis 3. [230](#)
 perquam parvis 3. [204](#)
 perquam turbida cœli
 tempestas 4. [170](#)
 perquam paucillo mino-
 res 5. [590](#)
 perquirere 6. [381](#)
 perrumpere corpus in-
 troitu suo 2. [407](#) [14](#).
[1141](#)
 percidit nubem 6. [179](#),
[296](#)
 percindat nubem per-
 fringens impete recto
 6. [137](#)
 percindit nubem 6. [282](#)
 percinduntur Simulacra
 4. [605](#)

perciffa, *sing.* 6. [110](#)
 perscrutari 2. [165](#)
 perfectantes 4. [1004](#)
 perfederit humor aqua
 1. [208](#)
 perferentis 4. [25](#)
 viscera perferentiscunt 3.
[250](#)
 persequor rationes 5. [57](#)
 perdidit 6. [1124](#)
 persona eripitur, manet
 res 3. [58](#)
 Crætea persona 4. [298](#)
 perspicere 1. [479](#) [16](#). [379](#)
 perspiciantur 4. [359](#)
 perspicimus 1. [158](#)
 perspicis 1. [948](#) [14](#). [24](#)
 perspicuum 2. [275](#).
 persuadeat 5. [109](#)
 persubtilem 3. [180](#)
 pecudes perfultant pabu-
 la læta 1. [14](#)
 pertæsum 3. [1074](#) [15](#). [1149](#)
 pertentare 5. [191](#), [426](#)
 graviter pertentat tremor
 terras 6. [286](#)
 perterget, *leviter ferit*
 pupillas 4. [250](#). oculos
 253, 278
 perterricrepo sonitu dat
 fragorem 6. [128](#)
 perterrita, *plur.* 5. [1315](#)
 repetam ceptum perte-
 xere dictis 1. [419](#). di-
 ctis inceptum pergam
 6. [41](#)
 pertolerassent 5. [317](#)
 pertorquent ora fædo sa-
 pore 2. [401](#)
 pertulit 6. [654](#)
 pertundere 4. [1280](#) [15](#).
[1267](#)
 perturbari 4. [928](#)
 perturbarunt 6. [1095](#)
 perturbata, *sing.* 6. [1181](#)
 perturbatam 4. [920](#)
 perturbatur 4. [670](#)
 perturbatus 6. [1278](#)
 perturbentur 3. [253](#)
 perturber 2. [773](#)
 pertusum vas 3. [449](#),
[1022](#)
 fluxum, pertusumque 6.
[19](#)

pervadere summum æta-
 tis finem 1. [556](#)
 permanenter vis perva-
 let ejus 6. [916](#)
 pervenerit 6. [86](#), [382](#)
 perveniant 4. [983](#)
 perveniat 4. [558](#)
 pervenit 4. [147](#), [149](#), [286](#)
[5](#). [686](#) [16](#). [1013](#)
 perveniunt 5. [572](#) [16](#).
[183](#), [697](#)
 perversa, *sing.* 4. [831](#)
 perversē 1. [1068](#)
 pæwicit 1. [73](#)
 pervideamus 1. [955](#)
 pervideas 1. [1110](#) [12](#). [89](#)
 pervigilii 6. [754](#)
 pervincere 5. [100](#)
 perque-volare 4. [203](#)
 pervolet 2. [1046](#) [16](#). [1058](#)
 fulgura cœlum pervol-
 gant, *pervolitant* 2. [163](#)
 pervolgant, *pervolitant*
 nemora 2. [346](#)
 solis pervolgant lumina
 cœlum 4. [209](#)
 pervolgant Dcūm numi-
 na per magnas gentes
 5. [1161](#)
 pervolitant 6. [952](#)
 pervolitantes 2. [346](#). ne-
 mora 2. [144](#)
 percussit 5. [327](#)
 perusta, *sing.* 5. [352](#)
 pes 3. [69](#), [111](#), [653](#) [16](#)
[958](#)
 pessum subfedere urbes 6.
[588](#)
 peste 3. [348](#)
 pestilitas 6. [1130](#)
 pestilitasque 6. [1096](#), [1123](#)
 pestis 5. [26](#)
 pedibus ventos petebant
 5. [1330](#)
 petebat 5. [1141](#). terram
 gcnibus 1. [93](#)
 petens 1. [41](#)
 petentes 3. [86](#) [5](#). [802](#),
[1967](#), [1079](#)
 petere 1. [928](#) [3](#). [662](#), [1069](#),
[1011](#) [14](#). [4](#) [5](#). [1039](#) [1](#)
[6](#). [71](#)
 petessens auras 5. [808](#)
 petellit, *vehementer appe-*
tit

INDEX

tit 3. 648
petiere 4. 1072
petit 1. 1079 | 2. 237, 910 |
3. 1015, 1080 | 4. 1041,
1092 | 5. 7, 1034 | 6.
420
terra petitus, *petitio* 3.
173.
petulantia 5. 48
petulantibus Euris per-
scissa 6. 110
petulei, *plur.* agni 2. 368
petunt 5. 1132 | 6. 395.
Phaethonta 5. 398, 401
Phœbeaque dædala, *varia*
carmina 2. 504
Phœbi 1. 740 | 5. 113 | 6.
153
Φαίηαι 4. 1162
Phrygiaeque catervas 2.
611
ignis Alexandri Phrygio
sub pectore gliscens 1.
475
Phrygio stimulat nume-
ro cava tibia mentes 2.
620
Phrygiæ Curetas 2. 630
picias 6. 256
pictores 3. 629
picturas, *subst.* 5. 1449
picturis textilibus 2. 35
avia Pieridum peragro
loca 1. 925 | 4. 1
Pierio carmine suavilo-
quenti 1. 245 | 4. 21
pietas 5. 1197
pietate repletum 2. 1168
pietatem 3. 84
pigraris 1. 411
pigri, *plur.* latices 3. 193
pigrumque rigorem af-
fert Bruma 5. 745
pilæve, *sing.* 4. 298
pilai, *pila* 5. 711, 719,
725
pili, *plur.* 5. 786 | 6. 245
pineæ, *plur.* 4. 591
pingebant floribus herbas
5. 1395
pingere telluris gre-
mium 2. 375
pingues 1. 258 | 5. 297,
1247

pinguefcere 5. 827
pinnifque 4. 1001
pio bello 5. 382
pira, *plur.* 5. 963
pifces 1. 374, 381 | 3. 786 |
5. 130
pix 3. 1036 | 6. 1071
placabat pectora 5. 936
placata, *sing.* mente 5.
1202
placato favore 6. 48
placeat 3. 9581
placent 4. 1151
placet 5. 1412
placida, *sing.* pace 6. 72
placidaque quiete 1. 464
placidam pacem 1. 41. vi-
tam 5. 1121, 1153
placidi, *sing.* pellacia pou-
ti fubdola 5. 1002. ri-
det 2. 559
placido aere 3. 303. pe-
ctore 6. 74
placidum ævum 2. 1093
plaga, *ictus* 2. 223 | 3. 819 |
4. 358 | 5. 364, 1219,
1373 | 6. 168, 335. le-
quenti 4. 189. rerum
nuncia 707
plaga ponti cærulea 5. 482
plaga cœli 5. 1094
plagæ, *sing.* *ictus* 2. 809,
955. *plur.* *ictus* 1. 1041,
1049 | 2. 1019 | 4. 938 | 6.
308. manabilis, *pene-
trabilis* instar 805
plagarum, *ictuum* 2. 531 |
3. 813 | 5. 358
plagas *ictus* 1. 627 | 2.
227, 285, 725 | 4. 264,
1139 | 5. 442
Bistonias plagas 5. 30
plagis, *ictibus* 1. 529, 635,
1024 | 2. 140, 288, 714,
1111, 1140 | 4. 1063 | 5.
189, 524 | 6. 338, 316,
1001, 1018. *retibus* 5.
1250. percita 2. 128.
domare 1143
fluctus plangentes, *ver-
berantes* saxa 2. 1154
plangore 5. 931
planguntque 6. 113
plani, *adj.* 3. 1015

planitiem speculi 4. 295
plano campo 5. 950
de plano, *clare* promitte-
re 1. 412
planum facere atque pro-
bare 2. 933
plaustris 6. 547
plebeia, *sing.* 5. 1428
plebeia in veste cuban-
dum est 2. 36
plena, *sing.* 6. 129. *plur.* 1.
377 | 4. 163, 1156 | 6.
268, 950, 1049
plenæque, *plur.* sonori-
ribus aures 6. 1183
plenam 4. 622 | 6. 536
plenior 6. 800
plenis 6. 1083, 1201
pleno 1. 528 | 5. 706
plenum 1. 526
plenus vitæ conviva 3.
951. ac satur rerum
973
sanguine pleti, *plur.* *reple-
ti* 2. 631
plexa, *plur.* foramina lin-
guæ 4. 625
plexis corollis 5. 1398
plicari 4. 826
plicata, *plur.* 6. 1085
plorantes 5. 1071
ploratus, *plur.* 2. 580
pluere 6. 414
pluit 6. 630
pluma 2. 800 | 5. 786
plumas 3. 387
plumbea glans longo cur-
su volvenda liquefcit
6. 177
plumbea fervida fit glans
in cursu 6. 305
plumbi 5. 1256
plumbique potestas 5.
1241
plumbo 1. 362 | 6. 1077
pluria, *plura* 1. 877 | 2.
1134
quam magis, ita pluria,
quod magis eò plura 2.
587
plulculum rationis 4. 620
pluvix, *subst.* *plur.* 6. 518,
729. *adj.* *plur.* 571
pluvii que intempestivis
6. 1100.

VOCABULORUM.

6, 1100.
 pluvium humorem 6. 514
 pluvius humor 6. 494
 pocula 1. 496, 936 | 3. 976 |
4. 12, 848, 1125, 15. 950
 pœna 4. 1067
 pœnarum 3. 1026, 1034 |
5. 1150, 1224
 pœnas 1. 112 | 4. 1077 |
5. 119 | 6. 71
 Pœni, plur. 5. 1302
 pœnibat, pœnitebat 6. 1238
 pœniceo, pœnico, colore 5.
939
 Pœnis 3. 845
 poëtæ, plur. 5. 328, 406,
1442 | 6. 754
 poëtæ Graiûm docti 2.
600
 polire 5. 1449
 politis verbis 6. 81
 politos 3. 308
 pollens opibus 1. 61 | 2.
649 | 4. 244 | 5. 744. fer-
 vore corulco 6. 236
 pollenti pectore 5. 1.
 pollentia 1. 575, 606
 pollere 5. 1412
 polum 5. 512
 pompam 4. 785
 ponam 5. 412
 ponas 4. 157
 pondera 1. 627, 1027 | 2.
190, 205. 247, 285.
725, 1019 | 5. 442,
545 | 6. 334
 pondere 1. 360, 364 993 |
3. 202, 226, 906 | 4. 903 |
5. 541, 557. 966 | 6. 104,
548, 573, 622, 877,
1056
 ponderibus 1. 986. 1075 |
2. 87, 218, 231, 239
 ponderibusque 5. 150, 425
 ponderis 1. 1077 | 3. 221,
231
 pondus 1. 454 | 2. 288 | 3
215, 1067 | 4. 1246 | 5.
496, 536, 543. argenti
1241
 ponebat 6. 1221
 ponere 4. 320 | 5. 527, 912
 ponit 3. 372 5. 621
 ponitur 4. 213

ponto 3. 4
 pontes 1. 286 | 757
 ponti æquora 1. 812. 771 |
4. 412 | 5. 998 | 6. 439,
624. humorem 1. 1084.
 murmura 3. 1045. gur-
 gite 5. 388. plaga cæru-
la 482. æquore 2. 780 |
6. 628.
 ponti, maris pellacia, fal-
 lacia subdola 2. 559 | 5
1002
 è falsa momine ponti 6.
473
 pontique, marisque 5. 418
 pontum 2. 201, 272
 ponto, mari 6. 1106
 pontus sævit minaci mur-
 mure 1. 277
 ponunt 3. 391 | 4. 56
 popliteque procumbunt
4. 950
 populi, sing. 6. 1265. plur.
5. 1221
 populo 3. 1009 | 4. 568 | 6.
1141
 populum 6. 1245
 populus 6. 1277
 portabant 6. 189
 portant 1. 295 | 4. 445 | 6.
504. 630
 arcta naturæ portarum
 claustra confringere 1
72
 portas, nom. 1. 317
 lethi portas cunctarier
 ante 3. 67
 portat 6. 303
 portatur 6. 581
 portenta 2. 700 | 4. 594 | 5.
38, 835, 843
 porticus, sing. 4. 428
 portis 6. 31
 in portu clauda navigia
 videntur maris ignaris
4. 438
 polcere 5. 1085
 positis 4. 1260
 positura, subst. 1. 686,
 918, 908 | 2. 760, 1007,
1017, 1020
 posituræ, subst. plur. prin-
 cipiorum 2. 946
 posituram, subst. 5. 690
 + L +

posituris, subst. 2. 825
 positus 6. 1206
 possedere 5. 203
 possedit 1. 865 | 4. 340 | 6.
1048
 possidat, possideat 1. 387
 possideantur 1. 391
 possideat 5. 610
 possidet 2. 586 | 4. 331
 post inde 3. 528
 pōsta, pōstai. 1058 | 3. 870 |
6. 763, 965
 postera, plur. 3. 980.
 posteraque, sing. 3. 1098
 posterior 4. 350 | 6. 1049
 posteriorque 5. 1413
 posterioribû, posterioribus
 signis 5. 626
 posteriùs, adv. 2. 182 | 5.
156, 992, 1112, 1257,
1285 | 6. 827, 1199
 postes 3. 276 | 4. 1171
 postibus 3. 370
 pōsto, pōsto 3. 884
 postrema, sing. 5. 903 | 6.
367
 postulat 6. 541
 postulet 2. 492.
 potaus 4. 1093
 potat 4. 1121
 pote, possible 3. 1092
 potentem 3. 75
 potentes 2. 4913. 1040 | 5.
1119 | 6. 12
 potesse, posse 1. 166 | 2.
225, 1009 | 3. 320
 potestas 1. 77, 589 | 2.
286 | 3. 247, 264, 270,
278, 287, 335, 410,
557, 599, 674, 680,
865 | 4. 64, 102, 491 |
5. 43, 90, 566, 878.
1047, 1208, 1241, 1270
 potestates 2. 587 | 5.
1238. 6. 64
 potestur, potest 3. 1023
 potiri rerum 2. 13
 potis 1. 453 | 2. 849, 911,
1095 | 3. 469, 555, 1082,
4. 615, 802, 1235 | 5. 1,
561, 718, 879
 potissimaque 3. 781.
 quem terra potita 4. 765
 mortis lethique poti-
 tum

INDEX

tum 4. 770
 potitur primordia 2. 652
 potitus sceptrā 3. 1051
 potiundi 4. 1069
 praebebat 5. 815, 939
 praebens 1. 230
 praebent 4. 721, 870
 praehere 1. 445 | 2. 597 | 3. 1004 | 5. 125
 tute dictis praebere memento, *audi* 2. 65.
 praebet 2. 995. | 4. 273, 418 | 5. 583 | 6. 892.
 praecellere 2. 160
 praecipimus 6. 803
 praecipit 6. 1048
 praiceps 3. 37
 praepcepta 3. 10
 praecipit 4. 836
 praeciderit 3. 636
 praecipere 5. 534.
 praecipitant imber 6. 291
 praecipitant 2. 248 | 4. 1015
 praecipitantes currit 3. 1076
 praecipitavit, *neut.* 4. 632
 praecipitavit 1. 252 | 6. 1038
 praecipites; *nom.* 2. 2791
4. 512 | 6. 744
 praecipitans, *sing.* 2. 1031 | 5. 1173 plur. reperta 1. 733
 praeclearam 5. 158.
 praeclearas 6. 417
 praecleari 4. 1027
 praeclearius, *nom.* 1. 730.
 praeclearo nomine 6. 2
 praeclearum 5. 1137
 praeclearum pracludere 3. 523
 effugium pracludere 3. 523
 effugium pracludit 1. 954
 praclusa lathi janua menti 3. 829. caelo 5. 374
 praclusit 1. 322
 praconis 4. 568
 praecurrere 1. 372
 praeda 5. 1248
 praedaque 5. 1081
 praeda, *sing.* 5. 873, 958

praedicere 2. 640
 praedita, *sing.* 2. 181, 608.
plur. 1. 237, 619, 633, 798, 848, 916 | 2. 336, 722, 753, 813. 894, 971, 3. 243 | 4. 86, 98, 196, 313 | 5. 145 | 6. 218, 739, 760, 982
 tanta stat praedita culpa 5. 200.
 praedulce 4. 639
 praefracta, *plur.* 1. 891
 praelia 1. 639 | 2. 117 | 4. 964, 1003 | 5. 44. miscens 4. 1007. miscens 5. 443
 praelonga, *plur.* cervi cornua 3. 614.
 praemeditator, *verb.* 4. 822
 praemetuens 3. 1032
 praemia 3. 912, 669 | 5. 5, 868, 1150, 1448
 currenti spatium praemonstra 6. 92
 Zephyrus Veneris praenuntius 5. 736
 praepandere lumina mentis 1. 145
 praeditur 3. 365, 477
 praepetis 4. 1145
 praeproperanter 3. 780
 praeporant tela violenti signa furoris 2. 621
 praeposta, *praeposita, plur.* 6. 997
 praepostera, *plur.* 4. 831
 praeposterus ordo 3. 621
 praeripere 3. 909
 praefagit 3. 511 | 4. 1050, 1099
 praescripta, *plur.* 6. 91
 praesens 6. 602, 1275
 praesentia, *adj.* 2. 1166 | 3. 970 | 1031
 praesentire animo atque dere 5. 1341
 praesentit odorem anser 4. 886.
 praesidio 3. 911 | 5. 872
 praesidioque 2. 642
 praesidium perfugiumque 5. 1108
 praespiciens 5. 738
 praestabant 5. 1106.

praestante labore 2. 12 | 3. 62
 praestantius, *nom.* 2. 506
 praestare, excellere 1. 209, 359 | 5. 1178.
 praestare salutem 4. 154
 praestat, *excellit* 3. 430 | 4. 505 | 5. 1354
 mors omnia praestat 3. 215
 incolumem se praestat 3. 221
 praestinxit, *obnubilavit* sol omnes stellas 3. 1057
 praesto 2. 1067, 198 | 3. 778 | 4. 799, 1054 | 5. 141 | 6. 1241
 circum praeterque feruntur 5. 633
 praeterit 5. 759
 praeter creditur ire, *praeterire* 4. 382
 praeterit 2. 1103
 praeterita, *sing.* 1. 469
 praeterisque 3. 839
 praeteritum 3. 868
 praeterlata, *sing.* 4. 473
 praeterque - meantum, *praetermeantumq;* 1. 319
 praetermittas 4. 1144
 praetermittit 4. 1184
 praeterquam si 2. 311
 praeterradit vox (saucis) 4. 531
 prava, *sing.* regula 4. 516.
 falsaque ratio 523. plur. tecta 520.
 prece quaesit, *orat.* 5. 128
 premat 3. 663.
 premere 6. 511, 559
 premitur 6. 845
 premunt 4. 1072 | 6. 52
 premuntur 6. 517. 734
 preudere 4. 1136
 pressa, *plur.* 861. humi linquit vestigia 2. 356
 pressantes 4. 1102
 pressa, *plur.* 6. 104
 pressimus 2. 198
 pressis signis vestigia pono 3. 4. aratris terram proscindere 5. 210.
 pressit

VOCABULORUM.

- preffit 4. 450.
 quasi demissum colo pre-
 stera imitetur 6. 444
 presteras, Graii quos ab
 re nominatarunt 6. 423
 pretio 5. 1272, 1276
 pretium 5. 963
 prima acie, primo ordine
2. 448
 prima virorum, primi vi-
ri 1. 87.
 prima viai 1. 1068
 primigenum diem maris
 & terræ 2. 1105
 primo quoque carmine 6.
937
 primordia 1. 50, 183, 211,
269, 484, 486, 546, 549-
571, 586, 603, 713, 754,
766, 778, 779, 815, 817,
828, 847, 848, 907, 917,
1020 1. 2. 79. 83, 120.
132, 156, 165, 177, 253,
309, 379, 396, 414, 475,
478, 522, 560, 567, 652,
695, 749, 795, 853, 882,
915, 966, 978, 1006 1. 3.
237, 262, 373, 394, 567,
937 1. 4. 45, 110, 119,
546, 1213 1. 5. 188, 196,
420, 423, 6. 834, 871,
1004. circa 1. 1103.
vocum 4. 534
 primordiaque 1. 503
 primoribuselementis, ato,
6. 1007
 primoris nasi acumen-6.
1191
 primorum, atom. natura
2. 713
 princeps 1. 95. vitæ 5. 9;
 principale tempus 5. 247
 sine principalî levore,
sine principis levigatis
2. 423
 principis 1. 199, 741,
1046 1. 2. 131, 137,
224, 443, 471, 731, 956,
769, 788, 814, 860, 866,
973 1. 3. 319, 332, 428 1
4. 538, 703. omnige-
nis 5. 441
 principiorum 1. 345, 485,
991 1. 2. 134, 291, 297,
- 573, 584, 587, 670, 721,
817, 946, 968 1. 3. 262 1
4. 547, 671. 941 1. 5.
185.
 principium 1. 150, 340,
708, 834 1. 2. 254, 262.
 principiorum 2. 936
 priora sæcla scriptorum,
 priores scriptores 3. 629
 priva pedum vestigia 3.
390
 privam quamque singu-
 lam quamque venti par-
 ticulam 4. 261
 privandum 1. 382
 privarant 5. 995
 privas, singulares animas
3. 723
 privas singulas horas 5.
275
 in privas, singulas se vox
 dividit aures 4. 570
 privata, sing. 1. 60. bis,
1037 1. 2. 648. bis, 1090 1
3. 711. plur. 1. 344 1. 2.
840 1. 3. 485 1. 5. 318
 privata, sing. 5. 1011.
 privati, plur. 6. 1207
 privatu', privatus 3. 918
 privatum 4. 367
 privatur 3. 408 1. 4. 372
 dies privos, singulos 5.
782
 pro sua parte 1. 807 1. 4.
554 1. 5. 258
 pro ponderibus 2. 231
 pro foribus sunt lumina
 nostra 3. 368
 pro visis sunt 4. 468
 pro rerum majestate 5. 2
 pro meritis 5. 4
 pro tempore cæli 5. 232
 pro re 6. 1279
 pro facie & viribus 5.
1110, 1173
 proavorum 4. 1212
 probabo 5. 156
 planum facere atque pro-
 bare 2. 933
 probari 1. 514 1. 2. 498
 probarit 4. 472
 probatas 1. 858
 probatum 2. 93
 probavi 2. 527
- probavit 6. 38.
 probetur 3. 47
 procedere 1. 339, 379 1a
270, 278 1. 4. 789 1. 5
1400
 procedimus 2. 272
 procedit 5. 921
 procella 6. 123, 293
 procellæ, sing. 6. 446
 procellas 3. 806
 procellis 5. 505. gravi-
dam tempestatem 6.
258
 procero 3. 658
 proceros passus viai pro-
 ferre 4. 825
 processit 1. 74 1. 5. 1292
 proclive 2. 454
 proclivius, adv. 2. 791
 iras decurrat ad acres
3. 312
 proclivus 6. 728
 procraxe, palam aperuisse
5. 1158
 procreat 4. 833 1. 320
 procrefcere 2. 546, 566,
879 1. 6. 664.
 procubere 1. 292
 procudendo 5. 1264
 procudere 5. 848, 854
 procuditur 3. 1094
 ignem ignes procudent
2. 1114
 proci est ut credere pos-
 sis 4. 854
 proculcare 5. 1234
 procnmbere 5. 1234
 procnmbit 6. 557
 procumbunt 4. 950
 procurrat 1. 968
 procurfus, sing. 2. 454
 prodesse 1. 941 2. 39
 prodesset 1. 648
 prodiderunt 3. 86
 prodita, sing. 3. 602, 992 1
6. 605. plur. 4. 522 1. 6.
562
 proditur 2. 932 1. 6. 835
 producit 4. 1216
 profatur Pythia ex tripode
 Phœbi, latroque 1.
740 1. 5. 113
 profecta, sing. 4. 557. plur.
4. 1215 1. 6. 80

INDEX

- proferet 3. 866.
proferre 2. 656 | 4. 824, 875
proferrier, *proferri* 1. 208
proficiunt 2. 28 | 5. 894
profluat 5. 600
profuvium 6. 1203
membra somnus profudit 4. 761
profudit ex alvo matris 5. 226. ex ore 6. 6
profugit 3. 717
profunda summa 2. 1053
profunda ponti 5. 418
profundam, *nom.* rerum summam 6. 649. *verb.* ventis verba 4. 929
profundant 4. 1029 | 6. 902
profundas, *nom.* 5. 42
profundi, *subst. universi* 1. 1001 | 2. 1050, 1094 | 3. 826 | 5. 371 | 6. 484
profundit fulmen 6. 400
profundo Acherunte 3. 991
vaste profundum 1. 956
profundum Inane 1. 1101 | 2. 95. 222
profundunt 6. 211
profusa, *sing.* 1. 82 | 5. 1374 | 3. 953
profusa, *plur.* 6. 744
Profusum lumen 5. 571, 766
profusus summo cum clamore sermo 4. 543
progeniem 2. 617
Progignere 2. 80 | 4. 674
progigni 2. 545, 566
prognedientis pedetentim 5. 534, 1451
progređimur 2. 258
prohibere 1. 439, 972
prohibeat officiatque 1. 976
prohibentque 2. 785
prohibet 2. 288 | 3. 876 | 4. 1262
se. speculi projecit imago 4. 280
projecta 2. 283 | 6. 1153
projecto 3. 895
quamlibet immani proje-
ctu corporis 3. 1000
projectus, *adj.* 5. 223
proinde ac, *perinde quasi* 3. 1048, 1066
proinde ac, *prout* 5. 661
prolapsa, *sing.* 3. 590 | 6. 573. *plur.* 1005
prolatet effugium fugæ 1. 982
Prolem 2. 350, 996, 1981 | 5. 854, 1012
Proles 1. 260 | 2. 349, 604. equorum duellifica 660
Prolixo 4. 1238
Proluvie larga 5. 948. alvi nigra 6. 1198
promeritis 1. 62 | 2. 650
Promissa canum vis 4. 685
Promissus, *subst.* 5. 92 | 6. 244
promittere 1. 412 | 3. 378
promittit 3. 889.
aperta promtaque cœli 6. 817
per populi passim loca promta 6. 1265
in promptu 2. 583 | 3. 107, 186 | 4. 95 | 6. 941
magis in promptu 1. 878
in promptu omnibus manifestumque 2. 148, 246
in promptu cognita 2. 827
prona, *sing.* vis venti premit 6. 559. *plur.* 4. 520
prono tramite viam monstravit 6. 26
pronos 6. 792
propagando 5. 848, 854
propagant 1. 281 | 2. 996
propagare 1. 196
Propagent 1. 21 | 2. 173
propago, *nom.* 1. 43 | 4. 995. 5. 1026
propellat 4. 195 | 6. 1025, 1027
propellans 4. 287
propellere 3. 163
propellit 3. 161
Properans 3. 1080
properant 5. 298
properanter 5. 391
propere 6. 148, 842
propinqua, *sing.* 6. 1216
propinquat terris 5. 629
propior 4. 339
propius, *adv.* 5. 709
proponere 3. 627. manibus tepidum tactum 6. 1163
proponit 3. 184, 892
proporro, *ulterius* 2. 978 | 4. 888. *longe* 3. 276, 282 | 5. 313
propositum, *subst.* 6. 653
proprie 1. 781 | 6. 985
propriis 2. 218 | 5. 759
proprio 2. 311, 845 | 3. 135, 1004 | 4. 1134 | 5. 576, 714
proprium, *proprie* 2. 974
proprium 2. 366, 656 | 3. 358, 840
propulsa 5. 487
proquan largos ætus 2. 1136
proram 2. 554
proruere 3. 824
proruere summam possint 5. 369
prorumpere 2. 264
prorumpit 6. 590
prorumpitur in mare venti vis 6. 435
proscindere terram prefis aratris 5. 210. solum terræ 1294
prospectu maris in magno 6. 449
prospicere 2. 1045 | 4. 824
prostantibus paulum angelis 2. 428
prostrernere 6. 243
prostrata siti, proque voluta 6. 1263
prostrati, *plur.* 2. 29 | 5. 1391
prostratum 5. 1199
prostratus 6. 785
protelo plagarum undique continuato 2. 531
protelo stimulatur fulgure fulgur 4. 191
fati protollere fines 5. 310
protra-

VOCABULORUM.

protractaque 6. 563
verum protrahere inde
1. 410
protrahere ad gestum
pueros 5. 1030 [4. 1182]
protrahit in medium 5.
1387, 1453
protrudere 4. 877
protrudit agitque aëra 4.
247, 281
protruditur paulatim to-
ta moles, atque mo-
vetur 4. 889
provocat 4. 195 [6. 1025]
minutatim vitam prove-
xit in altum 5. 1433
providet 4. 883
providit 4. 882
provolat 4. 1238 [6. 293]
provolvi 2. 469
provolvitur 6. 552
proque voluta 6. 1262
promovit immanem vim
turbivis 6. 446.
proxima 5. 104
proxima sunt ad vires
principiorum 2. 134
prudens 3. 762
pruina 3. 20
pruinæ 5. 217 [6. 528]
pruinam 2. 431
pruinæ 2. 514
pruinis rigidis, frigore 2.
520
pubescere 5. 622
pudens 4. 1157
pudor 6. 142
pudorem vexare 3. 83
puellas 3. 1021
puellos 4. 1245
puer 3. 762 [5. 223, 882]
4. 1046
pueri 2. 54, 57, 577, 635
3. 87, 90, 448 [6. 34;
37 [5. 1016]
pueris 1. 256, 935 [4.
4. 11, 403 [5. 814, 886]
6. 1254
puerorum ætas improvi-
da ludificetur 1. 938 [4.
4. 14
pueros 5. 1020. 1030
puerum 2. 635
conferre manu certamina

pugnæ 4. 841
pugnam 3. 648
pugnant 2. 409, 867
pugnantibus ventis 6. 97
pugnare 2. 280 [4. 964]
6. 368
puguas, nom. 4. 785, 1003
pugnaque edere 2. 117
pugnat 5. 728
pugnent 2. 205 [5. 382]
pugnet 1. 780 [293]
pugno 6. 433
pulchra 4. 1118
pulchre degeret ævum 5.
173
pulchri 4. 1227
pulchris 5. 1113
pulchro 5. 1115 [4. 1087]
pulchros fasces 5. 1233
pullorum tempestiva da-
bant examina 5. 1363
in pullos animales vertier
ova 2. 926
pullo æquæ 3. 763
pulsæ, sing. 3. 828 [5. 1095.
plur. 3. 834 [5. 373]
pulsare 4. 880 [6. 1051]
pulsarent æribus æra 2.
636
pulsarier, pulsari 4. 932
pulsata 4. 589 [5. 253,
1384
pulveris 3. 382 [5. 254]
pulverulenta 5. 741
pumilio 4. 1155
puncto temporis 1. 1102 [4.
4. 165, 194; temporis
temporis 2. 263, 455,
1005. diei 4. 201
puncto tempore 4. 215
puncto in tempore 6. 229
pungere 2. 459
pungunt 4. 629
puniceusque color 2. 829
pupillas perterget 4. 250.
interfodiunt leonum
720
pupim 4. 390
pupula 2. 810 [3. 409]
pura, plur. 4. 1074 [5. 500]
puramque 1. 507
liquidam, puramque vo-
luptatem 3. 40
purgat 4. 342

purgatum pectus 5. 44
purgavit pectora veridi-
cis dictis 6. 23
puri, plur. 5. 449
puro 5. 18 [5. 399]
puroque 1. 674 [2. 781]
purpurea 2. 829 [5. 1422,
Melibœa 2. 500
purpurea 5. 1427
purpurea 2. 51
purpureusque colos con-
chyl 6. 1072
purum 1. 659. aëra 4. 328
purumque 1. 776, 1029
puli 4. 1020
puta 4. 1068
putabant 5. 1177, 1178,
1333
putabis 5. 22
putamus 6. 1004
putanda, sing. 3. 232.
putandos 2. 616
putandum 2. 39, 193, 699,
808, 1051 [3. 311, 668,
686, 688, 803, 939 [4.
117, 680, 777, 920 [5.
303, 642, 751 [6. 245,
261, 540, 665, 905
putant 4. 1229 [6. 851
putantur 2. 426 [4. 1258]
6. 765
putare 3. 802 [5. 160,
1040 [6. 68
putari 1. 767 [2. 908] 5.
240
putarant 1. 636, 706, 709 [3.
3. 28
putas 1. 770. 915 [2. 791
3. 532, 698
putat 1. 393, 839, 842 [4.
471, 1133
putealibus, lymphis 6.
1172
puteis 6. 840
putemus 5. 821
putentur 1. 347 [4. 595]
5. 125, 1044
puteos 6. 847
putes 1. 198 [2. 410, 414,
470, 717, 841, 1009 [4.
130 [5. 118
putet 1. 867
putetur 1. 866 [5. 128,
255.
putre

INDEX

putre corpus 3. 583
 putrefacta 2. 897
 putresque ruinas dabant
 2. 1145
 putrescant 3. 884
 putrescere saxa 5. 308
 putrescit 5. 830
 putri corpore 3. 774
 putribus glebis terrarum
 5. 143
 putricava 2. 859
 terram intemptivos cum
 putror cepit ob imbres
 2. 928
 tellus humida putrorem
 nacta est intemptivis
 ex imbribus 2. 871. in-
 tempestivis pluvisque
 & solibus ista 6. 1099
 pyropo rubro 2. 802
 Pythia quæ tripode ex
 Phœbi lauroque profa-
 tur 1. 740 | 5. 113

Q.

Quadrata 4. 337, 504,
 657
 quadratasque turres 4.
 354
 quadrato 2. 779
 quadratum 2. 778, 784
 quadratum tentamus, rem
 quadratam tangimus 4.
 235
 quadrupedes 6. 757
 quadrupedum 2. 536 | 4.
 1258 | 5. 787, 1201
 queram 1. 980 | 3. 761 | 4.
 476
 quærebant 5. 973
 quærendum 3. 726, 923
 quærentem 1. 144
 quærentesque 5. 521 | 6.
 199
 quætere 1. 333 | 3. 10, 848 |
 4. 966
 quæres 1. 104
 quæremus 1. 370 | 4. 580
 quæris 3. 954
 quærit 2. 1043 | 3. 515,
 1079 | 4. 857 | 5. 883
 quæritur 4. 780
 quærun 2. 978 | 4. 465,

709 | 5. 232
 quærun 4. 778
 prece quæsit, orat. 5. 1228
 quæsit, plur. 2. 729 | 5.
 214
 quæsitæque, plur. 5. 5
 quam, quantum 1. 921 | 2.
 334, 335
 quamde, quam, partic. 1.
 641
 quasi 5. 1008
 quasi vero 6. 971
 quassans 4. 591
 caput quassans grandis
 suspirat arator 2. 1164
 quassatis, nom. vas 3.
 435
 quassatum viribus avi
 corpus 3. 452
 quatientes 2. 632 | 5. 1314
 valido quatientes impete
 2. 326
 quatiunt terrifico sonitu
 cœlestia templa 6. 387
 quatinntur tonitru caru-
 la cœli 6. 95
 queratur 3. 968
 quercus glandiferas 5.
 937
 querela 4. 1175 | 6. 1157
 lassorum vox mixta voce
 querelæ 6. 1243
 querelam liquidam tol-
 lunt 4. 550
 querelas 967 | 4. 588 | 5.
 1383
 querelis 2. 358 | 6. 15
 queruntur 3. 77
 quierint 5. 1341
 quierit 6. 855
 quies 2. 94 | 3. 212
 quiescant 1. 31
 quiescat 5. 535
 quiescunt h. 933 | 4. 767
 quiesset, quievisset 1. 346
 quieset, plur. 3. 18
 quiete 1. 464 | 2. 310 | 3.
 1051 | 4. 456, 987, 988
 quietem 3. 923, 952 | 4.
 905 | 5. 981
 quietes intactas fronde
 canes naribus inveni-
 unt 1. 406
 quieti, subj. 4. 846

quietos 5. 169 | 6. 72
 quietum 2. 338 | 5. 1126
 quingentos 4. 411
 quinque 3. 626 | 4. 304 | 5.
 912
 quisse, quivisse 5. 1044,
 1421
 quit 3. 553, 646 | 5. 153 | 6.
 430, 554
 quod non consuevimus
 uti 6. 1134.

R.

Rabie districta minan-
 tur 5. 1064
 rabiei 4. 1076
 rabies 4. 1110
 radentes 6. 117
 radentia flumina ripas re-
 dunt 5. 257
 radere 5. 1266.
 radiantia sidera mundi 4.
 214
 radiari solis lumina 5.
 462
 radiatum insigne diei 5.
 699
 radices saxi 2. 102. mon-
 tis 6. 695
 radicibus 1. 353 | 3. 326,
 562 | 5. 555, 806
 flammeus ardor exederat
 sylvas ab radicibus 5.
 1253
 arbusa evolvens radici-
 bus haurit ab imis 6.
 140
 radicitus evelli mala 3.
 311
 radicitus è vita se tollit 3.
 890
 radii, plur. 1. 148 | 2. 59 | 3.
 92 | 5. 485, 1352 | 6. 39
 radiis 2. 125 | 5. 658, 703,
 754 | 6. 272, 523, 618,
 737, 860, 869, 874, 964
 radiisque 6. 268, 390
 radiorum 2. 116 | 4. 376 |
 5. 612
 radiorum, solis verberibus
 5. 1103
 radios inferit fundunt
 2. 1146

VOCABULORUM.

2. 114, interruptat 5.
766
radios inter quasi rum-
pere lucis 5. 288
raditur oris janua viis ex-
pletis 4. 535
ramenta ferri 6. 1043
rami, plur. 5. 1099, 1283
ramique, plur. 1. 253 | 6.
135
ramis 2. 30 | 5. 1364, 1392
ramos 1. 354, 1092 | 2.
702 | 5. 934, 1096
ramosa, *sing.* arbor 5. 1095
plur. nubila, atque aspe-
ra 6. 132
ramosis principis, *atomis*
ramos habentibus 2. 446
rancenti, *putrido* jam vi-
scere cadavera vermes
expirant 3. 719
rancida, plur. cadavera
perolent 6. 1135
rapaces fluvios 1. 18, fal-
laces 3. 650. amnes 5.
342
rapax vis solis equorum
5. 398
incomitata rapi certabant
funera vasa 6. 1223
rapique 2. 275
rapidas undas 4. 423. vi-
res 5. 524
rapidi, plur. leones 4. 716
ætheris ætus 5. 520.
fremitus 1192
rapidis canibus 5. 890
rapido percurrens turbine
campos 1. 274
rapidoque rotantia turbi-
ne portant 1. 295
rapidos tranant amnes 1.
15
rapidum mare 1. 721
rapidus turbo 6. 668
rapit 2. 279
raptam Tyndaridem 1.
465
raptant turbine 1. 280
raptavit 5. 399
raptim terra se pedibus
subducit 1. 1099. plani
petit æquora campi 3.
1015
pedibus raptim tellus sub-
tracta 6. 604
rara, *sing.* 3. 236 | 5. 196 | 6.
862. plur. 2. 532, 859 | 3.
377 | 4. 458 | 5. 445
rara corporis 5. 734. via-
rum 6. 331
raræ foramina linguæ 4.
625
raras 1. 744
rareque facit, rarefacit-
que 6. 232
rarefacta, plur. 2. 1139
rarefactum 3. 443
rarefecit 6. 870
rarefieri 1. 649
rarefcit 5. 863, 890 | 6. 875,
humor ab ætu 841
rarefcunt 6. 213, 512
rarique, plur. 1. 657
rarior 6. 1022
rarisque, plur. 1. 655
rarum aera 2. 106
rarus 3. 445
avius à vera ratione 2.
229
ratione animi 2. 1043
id non ab nulla ratione
videtur 4. 10
quò ratione feruntur 4.
448
rationem expuere ex a-
nimo 2. 1040
rationes 1. 106 | 5. 56,
1182
rationi 3. 522
rationibus 2. 169, 178 | 5.
197
rationis 1. 82 | 3. 44 | 4.
505, 620 | 5. 65, 1210.
egestas 2. 52
rauca, *sing.* 4. 536, plur. 6.
751
raucas 6. 1187
raucifonoque cantu 2. 610
raucifonos cantus 5. 1083
raucum reboat 4. 548
reamur 2. 951 | 4. 41 | 5.
79 | 6. 250. 764
reantur 6. 600
rearis 1. 81, 653 | 2. 730 |
4. 171 | 5. 115, 248 | 6.
535
reboant citharis templa
* M 3
2. 28
reboat 4. 548
recidere 1. 857 | 5. 281 | 1.
1062
recedant 4. 63, 100
recedas 4. 321
recedat à lapide hoc ferri
natura 6. 1040
recedens 2. 1101
recedere 2. 1127 | 4. 699,
858
recedis ut plenus vitæ
conviva 3. 951
recedit 2. 229, 1118 | 3.
1010
recedunt 2. 1112 | 3. 833 |
4. 131, 741
reclit retro 6. 572
recepit 6. 22
recepit 2. 992 | 6. 145
recepta, plur. 2. 110
receptant 2. 1000
receptat 3. 504
receptent 1. 668
receptum, *adi.* 1. 378
paulum recesseris ab re 1.
411
recesserit 3. 725
recessit 3. 213, 440, 716 | 4.
915 | 5. 414
recepit 3. 240 | 6. 573. res
recreari 5. 324
recepitque 5. 321
reclamat ratio vera 1. 617
reclusa, plur. ostia 3. 367
reclusis foribus 3. 361
recreat 4. 866
recreata, *sing.* 1. 941 | 4.
17
recreaverunt 6. 3.
recreavit 5. 405
recreetque 5. 278
recrefcit 5. 261
recta regione viæ 2. 249
recto cursu 6. 27. impete
137
rectoque foras emittimus
ore 4. 552
rectum per inane ferun-
tur corpora 2. 219, 226
recubantem 1. 39
recumbit 6. 794
longe, longæque recurfant
2. 105
reddant

INDEX

reddant 2. 1005 [4. 578,
1231
reddantur 4. 108
reddat 1. 1010
reddatque 6. 1122
redde 3. 132
reddebant 6. 1196
reddenda, *sing.* 6. 607
reddere 1. 210 [2. 179,
228, 762, 892, 986 [3.
179, 259 [4. 129, 150,
176, 463, 506, 576, 581 [5.
198, 715, 1167, 1247 [6.
608, 855, 918
reddetur 6. 998
reddi 1. 567, 473
reddidit 3. 656 [6. 1137
reddidit 4. 311, 575 [5. 746 [6.
911
reddita, *sing.* 1. 304, 578,
629 [2. 64, 95, 141, 757 [4.
179, 765 [4. 619, *plur.*
2. 511, 679 [4. 324 [6.
533, 981
redditus 6. 423
redducere 5. 1336
reddunda, *sing.* 1. 54 [5. 67
reddunt 4. 106, 291 [6. 812
redeant 1. 674, 797 [2. 755,
863 [4. 994
redegerit 3. 860
redegit 5. 404, 875
redeo 5. 778
redeunt 1. 250 [3. 1019 [4.
1017 [6. 570, 871
redeuntibus 5. 312
redibant 6. 1246
redibat 5. 1140
redigantur 1. 791 [2. 751
redimere 5. 1393
rediret 4. 32
redissent 1. 542
redit 1. 249 [3. 501, 504,
923 [4. 1110 [6. 637
redolere 4. 700
reductum 1. 229
reducunt 4. 990
redundat 6. 712
redundet 5. 602
refecta, *sing.* 1. 236
refelli 4. 481
referant 4. 1212
referemus 1. 700

referentes 1. 425
nil referret 1. 681
referri 4. 323
referunt 2. 633
referuntur 5. 87 [6. 61
refugisse 3. 69
refici 1. 558, 563
reficit 1. 264
ducitur, atque reflatur aer
4. 936
reflexa, *plur.* 4. 444
refracta, *plur.* 4. 443
refrænata 1. 850 [4. 1078 [6.
530
refrænata auctum natura
2. 1120
refrænatur 2. 283
refrænatus religione 5.
115
refrænavit 2. 276
refrænnet 6. 567
refrigescit cunctando pla-
ga per auras 4. 707
refulget 2. 779
refutans 5. 726
refutant 2. 866
refutatu ancipiti convin-
cere falsum 3. 524
regem 1. 95
regere 2. 1094 [3. 165 [5.
1127
reges, *nom.* 2. 49 [3. 1040 [4.
1007 [5. 1108
regesque, *nom.* 5. 1221
regibus 5. 1135
regigni 5. 245
consilium vitæ, regimen-
quelocatum est in men-
te 3. 95
regio 1. 728 [5. 805
regione 1. 957, 1040, 1072 [2.
534 [3. 609 [4. 375 [5.
706, 787, 1265 [5. 535 [6.
66, 723, 742, viarum 2.
249, loci 260, 293, in
pectoris 3. 141
è regione 6. 343, loci 833,
quæ 823
regionem 6. 732
regionibus 1. 65, 470, 964 [3.
617 [6. 119, 414, 762,
892
norma si rectis regioni-
bus exit 4. 517

regit 4. 907
regna 3. 848 [5. 1127
regnabit 5. 396
regni 2. 38
regnum 6. 54
regula 4. 516
reguntur 2. 262
terra fumans humorem
tota rehalat 6. 522
rei, *subst.* 1. 689 [2. 111,
236, 548 [3. 931 [4. 883 [5.
6. 392, 918
rejecta, *sing.* 4. 286, 574,
plur. 1. 109
rejectæ, *plur.* crebro re-
pulsu 4. 106
rejectant voces ad sidera
mundi 2. 330
rejjcere 2. 713
rejjciat 5. 640 [6. 80
rejjcit 1. 35
relatus 5. 685
relaxant vincula 6. 355
relaxat nodos 6. 878
relicta 4. 526 [5. 500,
1415
relicti 3. 343
relictis 3. 1084
relinquas 1. 48, 516 [3.
412, mirari 6. 654
relinquat 1. 704
relinquebant volucres o-
va 5. 800
relinquere 1. 659 [3. 613
relinqui 1. 447, 657 [4.
43 [5. 625
relinquit 1. 966 [3. 40,
124, 309 [5. 300
relinquunt 1. 744 [5.
1238
reliquas 4. 973
relinquit 3. 1038 [4. 1130 [5.
64
reliquo 1. 561 [3. 648
rellatum 2. 1000
relligio 1. 79, 84, 102 [6.
2274
relligione 1. 64 [2. 680 [5.
115
relligionem 3. 54
relligiones 2. 431 [5. 87 [6.
61
relligionibus 1. 110
archis relligionum nodis
animos

VOCABULORUM.

- animos exolvere 1. 931
4. 7
 reliquiae 2. 954
 reliquiarum 1. 1102
 reliquias 3. 656 | 6. 825
 remanat 5. 270 | 6. 635
 remanebat 6. 1276
 remanent 1. 247
 remaneret 4. 923
 remansit 3. 403
 remanse 3. 69
 in remeando 4. 724
 remedi 6. 1224
 remensum 2. 515
 remigii pennarum oblita
 aves vela remittunt 6.
 743
 remigrant 2. 965
 reminiscaris 6. 649
 reminiscere 2. 89
 membris manare remissis
 5. 850
 remittant 2. 1125
 remittis 6. 67
 remittit 2. 199
 remittunt 4. 314 | 6. 743.
 in remorando multis of-
 fenfibz hælitat 6. 332
 remorantur 2. 74 | 6. 717
 remorari 2. 564
 remoratur 2. 157
 remordent peccata præte-
 ritis annis admissa 3.
 839
 remordet 4. 1128
 remorum pars edita supra
 rorem falis 4. 441
 remota, *sing.* 4. 254, 271,
 289 | 5. 149. *plur.* 2. 838 |
 4. 306 | 5. 579
 remota, *plur.* 4. 811
 remotis 2. 534 | 3. 405
 remotum 3. 835 | 5. 126,
 837 | 6. 853
 removet 3. 895
 à vita natura removit 5.
 351
 de nihilo renata virescat
 copia rerum 1. 675, 758
 renidescit are tellus 2.
 328
 domus argento fulgens
 auroque renidet 2. 27
 renovare 6. 1074
 renouent 2. 591
 renutant 4. 604
 renutat 3. 351
 reparandis 1. 548
 reparare 1. 551, 624 | 3.
 978 | 5. 667
 reparari 1. 561, 1036 | 5.
 733
 repentis itum animalis 3.
 389
 reperire 2. 849 | 3. 318,
 999, 1063 | 4. 1112 | 5.
 846 | 6. 531, 1078
 reperiri 1. 489 | 6. 1248
 reperirier, *reperiri* 4. 482
 reperta, *sing.* 1. 248, 433,
 505 | 2. 525 | 3. 131, 204,
 238 | 5. 60, 336, 1280,
 1285, 1385, 1413. *plur.* 1.
 137, 733 | 3. 420 | 4. 850
 5. 13. 832, 1443 | 6. 7
 repertam 5. 1418
 repertis 5. 2
 repertores doctrinarum,
 atque leporum 3. 1049
 repertum 1. 953 | 5. 1112 |
 1240, 1278 | 6. 5.
 repertus 5. 337
 repetam ceptum perte-
 xere dictis 1. 419. com-
 memorare 6. 936
 repetentia 3. 863
 repetunt 1. 782 | 4. 792
 repit paulatim nubes 6.
 1119
 repitque 6. 661
 replebat 5. 990
 replent 6. 718
 replerat 6. 1270
 repleti 2. 535
 repleta, *sing.* 2. 805 | 5. 41.
plur. 4. 630
 repletum 2. 1168.
 repletur 1. 395 | 4. 373,
 379 | 5. 812
 repletus 6. 259
 replevit 4. 345
 reponit 5. 684
 reponunt 3. 105
 reposit 2. 369
 reposito 6. 920
 repositum 4. 659
 reposita 1. 36 | 3. 347
 reprehendere 3. 598 | 4.
 488 | 6. 568
 reprehendere 4. 500
 reptant lanigera pecudes
 2. 318
 repugnant 5. 1036, 1081.
 repugnat 1. 694 | 3. 354 |
 4. 1081, 1262
 repulsa 2. 129, 644
 repullantes 4. 583
 repullanti 4. 912
 repulli 6. 570
 assiduo crebroque repulsa
 4. 105
 repullum à vera ratione
 longè 1. 879. nimis 5.
 407. procul 6. 767
 reputas 3. 724
 requies 1. 991 | 4. 228 | 6.
 23, 933, 1176
 requiescere 1. 1053
 requirant 6. 260
 requiras 5. 1090
 requirit 2. 23, 366 | 3. 932
 requiro 1. 646
 requirant 1. 641
 rescindere vias 2. 406. va-
 lidas ævi leges 5. 52
 referata viget genitalis
 aura Favoni 1. 11
 refervans 1. 608 | 5. 857
 residere 2. 1009 | 3. 399
 residit 2. 283 | 5. 1424
 resilire 1. 1045 | 4. 324,
 689
 resistat 5. 208
 resolvant 2. 62
 resolvat 1. 52, 416
 resolvi 1. 622, 1054 | 5.
 771
 resolvit 6. 966
 resoluta corpora, & in
 aëra versa 5. 272
 resolutio 3. 575
 reorbet 6. 695, 1053
 respectabant 5. 973
 respectans 6. 1232
 respectat 5. 376
 respice 3. 985
 respicere 5. 1444 |
 respicias 3. 857
 respiciunt 4. 1152
 respirant 6. 569
 respirent venti 6. 567
 respondemus 3. 963
 respon.

INDEX

respondent 4. 168, 214
 responsa ex adyto cordis
 dedere 1. 738
 respuat tigna humor aquæ
2. 197
 respuere ictus 3. 808 | 5.
353
 respuit ex animo 6. 67
 ab se respuit 6. 1052
 lumen per cornu transit,
 at imber respuitur 2.
389
 restandi 1. 111
 restant 3. 960 | 6. 81
 restantia claustris 2. 450
 restat 3. 546, 1088 | 6.
1081
 restet 1. 1004 | 5. 228
 restinguere 5. 121
 restingui 4. 1080
 restinguit 4. 871
 resultant 2. 97, 100
 respupini, *sing.* spiritus ore
1. 38
 retentant cœlum à terris
2. 728
 retexens 5. 268, 390
 retexit 1. 530
 retibus 4. 1140
 retinebit 5. 172
 retinent 4. 415
 retinentque 2. 663
 retinentes 1. 496
 retinentia 2. 25
 actarum rerum retinen-
 tia, *recordatio* 3. 675
 retinentur 2. 453
 retinere 3. 119, 257 | 4.
1059 | 6. 518
 retineri 2. 467
 retorta, *sing.* 3. 30
 retractant 4. 1193
 retractis 6. 481
 retractet 4. 1263
 retrahuntur 2. 154
 retribuât 5. 278
 retrocita 4. 548
 retulerunt 6. 672
 retusum 5. 1273
 revelli 1. 603
 reverentur fulgorem ab
 auro 2. 50
 revertens 5. 615, 657
 reverti 1. 238, 757, 785 | 2.

129, 960 | 4. 322, 443 | 5.
634
 revertit 3. 1074 | 5. 1152
 revicta 1. 587
 revictæ vires cadunt 5.
410
 revincent oculi nases 4.
490
 revincta, *sing.* 5. 554
 revisit 3. 1080 | 4. 1110
 crebra revisit ad stabu-
 lum 2. 360
 nostros oculos rejecta re-
 visit 4. 286
 revisunt 4. 394. ad hanc
5. 635
 revocantes 2. 469
 revocare 2. 956 | 3. 928 | 6.
291
 revocari 1. 267, 545
 revocatum 4. 1236
 revocatur ad diluvium
 imbribus 5. 256
 sursum revomit magis,
 atque remittit 2. 199
padem 4. 1160
 ricta, *rictus* 5. 1063
 rictum inhorrebat 6. 1193
 ridebat 5. 1394
 ridet 1. 8 | 4. 1118
 ridenti imbuta lepore 2.
501
 ex non ridentibus auctus
2. 985
 ridentibus undis pellicere
 in fraudem 5. 1003
 ridere 2. 982, 985
 subdola ridet placidi pel-
 lacia ponti 2. 559
 ridicula hæc, ludibriaque
 esse videmus 2. 46
 ridit 3. 22
 rigando 5. 504
 rigantque 6. 612
 rigantes 6. 520
 rigantur 4. 1043
 rigare cœlum 4. 203
 rigat Ægyptum Nilus 6.
714
 rigere frigore 3. 904
 riget, à *rigare*, 5. 603
 rigida morte fratri jace-
 bant 6. 1194
 rigidas 5. 763

rigidis pruinis 2. 520
 rigidum frigus 1. 356
 rigor auri conlabefactatus
 solvitur æstu 1. 493
 rigorem 5. 639, 745
 rigoris 6. 306, 367
 ripas 2. 345 | 5. 257
 ripis 2. 363
 risu tremulo concussa ca-
 chinnet 1. 918
 risus 4. 1133 | 5. 1402
 ritè 1. 496
 ritu 4. 1258 | 5. 118, 921 |
6. 1163. volucrum flam-
 marum 1. 1095
 rivus 5. 1371
 rivum 2. 30 | 5. 1392
 argenti rivus & auri 5.
1255
 rixantes 6. 1284
 robora 5. 818, 893. ligna
4. 54
 duri robora ferri 2. 449
 roborat 4. 1032 | 6. 342
 robore saxi 1. 881
 robur 3. 1030. adultum
 frangit 2. 1130
 robustis 3. 450
 robustus 5. 931 | 5. 1251
 roditur 5. 259
 rodunt 5. 257
 rogârunt 6. 3
 rogorum 6. 1281
 Romanis 1. 41
 Romulidarum 4. 687
 rorantes ora lacrimis 3.
470
 rorantibus lacrimis 2. 976
 rore 1. 497, 777 | 5. 462
 rore recenti gemmantes
 herbæ 2. 312
 herbæ rore-vigentes 2.
361
 rorem solis, *aquam mari*
4. 440
 roremque liquorum 1.
771
 roriferis terram nox ob-
 ruit umbris 6. 864
 ros 1. 1191
 rosam 1. 175
 rosarum floribus 2. 627
 rosea face sol inferret lu-
 mina cœlo 5. 974
 rosea

VOCABULORUM.

roſea ſol lampade lucens
 5. 609
 roſeam auroram 5. 655
 rōta, *nom.* 5. 433, 565
 rotantque 6. 201
 rapido rotantia turbine
 portant 1. 295
 rotarum orbes 6. 550
 rotas 3. 650 | 5. 517
 rotunda, *plur.* 4. 363, 505,
 958
 rotundæ, *plur.* 4. 355
 rotundis 2. 402, 451, 457,
 465, 466 | 3. 187, 196,
 206 | 5. 456
 ruant cœli tonitalia tem-
 pla ſupernè 1. 1098
 ruantque 4. 521
 ruat ratio omnis 4. 510
 rubeant 6. 309
 rubent 5. 463
 rubentes 6. 1144
 rubenti 2. 35
 ruber 4. 1044
 rubre 6. 1164
 rubro 2. 802
 rubrum 4. 406
 ruebant ad terram mi-
 nanti meatu 5. 1324
 ruere 4. 495, 521 | 5. 308,
 314
 ruet moles & machina
 Mundi 5. 27
 ruina 3. 583 | 4. 940 | 6.
 155, 606
 ruinas 1. 741, 1100 | 5.
 348 | 6. 571, 801. putres
 dabunt 2. 1145
 permiſtas dabant equi-
 tum peditumque rui-
 nas 5. 1328
 ruinis 6. 543. complere
 529
 ruit, *uent.* 1. 290. *act.* in-
 gentes naves 1. 273. a-
 renam 6. 726
 rumpat fœdera 2. 254
 rumpere 6. 431. vincula
 amicitia 3. 84
 rumpi taciturna ſilentia
 4. 587
 rumpunt pectora fremitu
 3. 298
 rupes, *plur.* 5. 203 | 6. 538

rupta, *ſing.* 5. 300
 palcua reddere rura 5.
 1247
 ruſſaque vela 4. 73
 ruuntque impetibus cre-
 bris 1. 293

S.

Sæcatum humorem 4.
 1022
 ſacer 6. 660, 1165
 ſacra, *ſubſt.* 5. 1162, 1163
 ſacrorum ſolemnī more
 perfectō 1. 27
 antiquo more ſacrorum
 2. 610
 ſæcla, *ſæcula* 3. 961, 1103
 ſæcla, *ſpecies* 1. 21 | 2. 173,
 1112, 1152 | 5. 848, 853,
 860, 864, 906, 1026,
 1083
 ſæcla vitalia 1. 203
 ſæcla hominum, *genera* 1.
 468 | 5. 340
 mortalia ſæcla, *animalia* 1.
 1091 | 2. 1153 | 5. 789,
 1168, 1237
 ſæcla animantum 2. 77
 ſæcla, *gens* pavonum au-
 rea ridenti lepore im-
 buta 2. 502
 ſæcla, *genera* ferarum 2.
 994, 1075 | 5. 753 | 4.
 415, 690 | 5. 945, 965,
 980, 1058 | 6. 1218
 ſæcla priora ſcriptorum
 3. 629
 poſtera ſæcla 3. 980
 ſæcla percocta, *Mauri* 6.
 722
 nigra virum peſcoctaque
 ſæcla calore 6. 1107
 ſerpentia ſæcla ferarum,
ſerpentes 6. 766
 ſæcla morbi 6. 111
 ſæcla bucera, *boves* 6. 1240
 ſæcli, *generis* 2. 1078
 ſæva, *ſing.* 6. 457. *plur.* 5.
 860, 995
 ſævas 3. 806, 1009 | 5.
 1233
 ſævi, *ſing.* 1. 476. *plur.* 5.
 1313, 1326

ſævique, *ſing.* 4. 1010
 ſæviat 2. 1102
 ſævibāt 5. 1001
 ſævis, *nom.* 5. 223, 985,
 1010
 ſævīt calcaribus iētus a-
 moris 5. 1074
 ſævītque minaci murmu-
 re pontus 1. 277
 ſævos 3. 307 | 5. 1308
 ſagacem animum 2. 839 |
 4. 910
 ſagacī ratione 1. 131, 369.
 animo 403. mente 1.
 1021 | 5. 421
 miſſus bis mille ſagittæ
 4. 410
 ſagittis 4. 1271
 ſal 4. 1155
 velco ſale, *edaci* ſaxa per-
 eſa 1. 327
 ſalicis 2. 361
 ſalirent 1. 188
 ſalientum 4. 1193
 rorem ſalis, *aquam maris*
 4. 440
 ſaliva 4. 642
 ſalivas 4. 1101
 falſa, *plur.* 6. 1187
 falſas lacrimas fundere 1.
 126
 falſas lacrimas 3. 1044. *nn-*
das 6. 891, 894
 falſi ſaporis humor 4. 223 |
 6. 928
 falſis lacrimis 1. 919. la-
 cunis 5. 792. fluctibus
 1079
 falſo 3. 492 | 5. 129, 483 |
 6. 473, 634
 falſus 5. 488
 falſantes 4. 977
 falſibus 3. 11
 falſu 3. 133 | 5. 560, 1317
 falſum 5. 1250
 falſus, *ſylvas* 2. 355 | 5.
 1385
 falvas, *nom.* 3. 696
 falus 4. 509
 ſalutantum 1. 319
 ſalute 2. 625 | 5. 1214
 ſalutem fulcire 3. 126.
 præſtare 4. 154
 ſalutem, *vitam* in æter-
 num

* N

INDEX

num sepelire 2. 570
saluti 1. 44 | 6. 601
salutis 3. 325, 342, 832
summa salutis, *salus* 2.
862
Samoethracia ferrea 6. 1042
sanari 3. 509
sancitum 1. 581
sancta, *sing.* 3. 372 | 5. 621.
plur. 1. 1014 | 2. 434,
1092 | 5. 75 | 6. 29, 416,
1270
sanctas 5. 148
sanctius, *adv.* 1. 739 | 5.
112
sancto 1. 39 | 6. 75
sanctum 1. 731 | 5. 210
sanguen, *sanguinem* 1. 860
sanguenque 1. 837
sanguine 1. 86, 867 | 2.
631 | 3. 70, 443, 683, 790 |
4. 1207, 1229 | 5. 134,
1128, 1200, 1326, 1327,
1420 | 6. 474, 500, 1146,
1283
sanguinis 1. 838, 881 | 3.
43 | 5. 901 | 6. 1203. flu-
men expirans 2. 354
sanguis 1. 853 | 2. 194 | 3.
249 | 4. 1043, 1068 | 6.
1201
sapere 2. 983, 986
saperent 3. 753
sapientia, *subst.* 5. 10
sapientibus 2. 986
sapientum 2. 8 | 3. 98
sapit 3. 146
sapiunt alieno ex ore 5.
1132
sapor 2. 678, 683 | 3. 268.
oris 4. 482, 492
sapore 1. 885 | 2. 401 | 6.
21. mellis 4. 675
saporeque 6. 780
saporem 2. 856 | 6. 868
sapores 2. 430. mellis 2.
503
oris saporis 2. 510
saporis 6. 928. falsi 4.
223
saporum 4. 710
satiare 3. 1017 | 4. 1095
satiare, *satiatate* videndi

fellus 2. 1037. cibi 5.
1390
ad satietatem, *satiatatem*
terra ferarum scatis 5. 40
satiati 2. 320
sationis & infitionis origo
5. 1360
satum 4. 1226
satur ac plenus rerum 3.
973
satur ant lassus 4. 954
Saturnus 2. 637
Satyra 4. 1163
capripedes Satyros 4. 584
saucia 4. 1041
saxa 1. 290, 327, 492 | 4.
141, 148, 578, 1279,
1280 | 5. 308, 494, 948,
949, 999 | 6. 228, 538,
540, 687, 692, 700, 942,
988, 1066
saxea, *plur.* 1. 317 | 4. 903 |
5. 982 | 6. 951
saxi 1. 881 | 2. 102 | 4. 905 |
4. 267, 269 | 6. 1062
saxis 1. 349, 454 | 3. 787 |
5. 131, 966 | 6. 194
saxo 6. 1054
horribilis de saxo iactus
deorsum 3. 1029
saxorum 4. 362
saxum 3. 993
adverso nixantem monte
trudere saxum 3. 1014
scandere gradus adultæ
ætatis 2. 1122
scandit 3. 651
ahenis in scaphiis 6. 1044
scapique, *plur.* 5. 1352
quales expiret Scaptisula
subter odores 6. 810
scatere, à scato 5. 597, 950 |
6. 896
scatit 5. 41 | 6. 891
scelere immani 5. 119
sceleris viam endogredi 1.
83
scelerisque 3. 1028
scelerosa, *plur.* atque im-
pia facta 1. 84
scelerum 3. 61
scelus averfibile 6. 389
scena croco Cilici perflua
2. 416

scena?, *scena* 4. 77
scenaique, *scenæque* splen-
dere decore 4. 980
sceptræ 3. 1051 | 5. 1136
sciebat, *sciebant* 5. 951.
957
scibat, *sciebat* 5. 932
scinditur 3. 530, 640 | 4.
150
alia scindunt cuppedine
curæ 3. 1007
scinduntur 4. 91
scintilla 4. 610 | 5. 608
scintillare 6. 644
Scipiades belli fulmen,
Scipio 3. 1047
sciri 4. 471, 472
ad scopulum ire 2. 1172
scorta 4. 1267
scribundis 1. 25
scriptorum sacra priora
3. 629.
ratio scruposa 4. 526
scrutantes ferro abdita
terrai 6. 809
scrutemur 1. 830
scrutentur sub magno pe-
ctore 3. 998
Scyllarum membra 4.
736
Scyllas 5. 801
scymnique leonum 5.
1035
secandis 1. 747, 844
secando 1. 534
secedit 5. 705
secernat 3. 637
secernere 4. 469 | 5. 447
secernier, *secerni* 3. 264
secernundi 2. 472
secernunt terras ac mare
2. 728
hoc secius 6. 314
secludere terram solis lu-
mine, *separare à solis*
lumine 5. 752
seclum 4. 1221 | 5. 1020
secreta, *adj. sing.* 1. 174 | 2.
911 | 3. 625. *plur.* 3. 551 |
4. 87
secreta, *sing.* cibo. *privata*
1. 195. *plur.* teporis, *pri-
vata calore* 2. 842

secre-

VOCABULORUM.

secretique, plur. ætheris ignes 5. 449
 secreto, *separato* 5. 448
 secretum, *separatum* 1. 597
 secretumque, *separatumque*
 & *sejunctum* esse 1. 432
 secto, *sing. adj.* 5. 293 16.
 638
 sectam divitiarum sequuntur 5. 1114
 paces ventorum, animasque secundas, *ventos sedatos* 5. 1229
 secundo 4. 1134
 secundum, *post* res 3. 35
 secura, *sing.* 3. 211
 securam 3. 952
 falces, *fascesque* secures 3.
 1009 | 5. 1233
 securius, *nom.* 3. 990
 securum 5. 83 16. 57
 secuta, *sing.* 2. 578 | 3. 943 |
4. 375; plur. 5. 472
 secuta, plur. 5. 866
 sedantes 2. 662
 sedare 2. 955 | 4. 848 | 5. 943
 sedarent 5. 475
 sedes, *nom. plur.* 1. 993 | 5. 147, 154, 452, 1187 | 6.
417, 573, 871
 sedesque, *nom. plur.* 3. 18
 sedibus 2. 964 | 3. 617 | 4.
 1035 | 5. 145, 163 | 6.
 798
 segetes 5. 667, 1371
 seque-gregari, *segregarique*
 1. 453
 sejuncta, plur. 2. 860
 sejunctaque, *sing.* 1. 59 | 2.
647
 sejunctis suppositisque 6.
 542
 sejunctum 1. 432
 sejunctus 2. 18
 sejungi, seque-gregari 1.
453
 sejungunt 2. 727
 semen 4. 1025, 1032, 1034,
 1202, 1240
 semianimo corpore 6.
 1266
 semiferas hominum species 2. 701

semiferi capitis 4. 591
 semimarinis corporibus
 Scyllas 5. 890
 femina 1. 54, 177, 608,
 894, 901 | 2. 439, 480,
 496, 724, 754, 759, 775,
 832, 1058, 1071, 1107,
 3. 128, 227, 393, 595,
 713, 727, 870 | 4. 331,
 335, 648, 653, 719, 999,
 1208, 1250, 1254, 1260 |
 5. 659, 667, 850, 914 | 6.
159, 181, 200, 205, 212,
 216, 271, 275, 315, 342,
 443, 496, 506, 519, 662,
 672, 789, 841, 863, 867,
 876, 884, 896, 899,
 1001, 1091
 femina rerum corpora 2.
 676, 832
 feminaque 2. 1053
 femine 1. 161, 190, 207,
 222 | 2. 419, 732, 823,
 990 | 3. 746, 750, 764 | 4.
1038, 1039, 1204, 1218,
 1222, 1231, 1233, 1240 |
 5. 863, 888. permisto 2.
 585, 686
 feminibus 1. 170 | 2. 284,
 707, 1069 | 3. 188, 218,
231 | 4. 652, 1251 | 5. 457,
 cæruleis 2. 772. sapien-
 tibus 987. sensu carenti-
 bus 989
 feminioque 3. 746
 femine feminioque 3.
 764
 feminis 1. 186 | 4. 1266
 triste leonum feminium
 3. 742
 femota, *sing.* 1. 59 | 2. 19,
 647. plur. 3. 66
 femota, plur. 4. 811
 te femotum à curis adhi-
 be 1. 46
 senectà ætate 5. 884, 894
 senectam 4. 1249
 senectis membris 3. 773
 senectus 1. 415
 senescere 2. 73 | 3. 447 | 4.
313
 senescunt ævo, macieque
 1. 326
 senex cervus 3. 614
 *N 2

seniorque 3. 968
 ferta 4. 1125
 fertis 4. 1171
 sensibu', *sensibus* 4. 468
 ex non sensibu', *ex insensibi-*
 libus 2. 929
 sensibus 1. 690, 694, 701 |
 2. 312, 407, 408, 684 | 3.
 561, 626, 630, 873 | 4.
 465, 480, 486, 511, 524,
 972 | 4. 150, 566, 1132
 sensifer motus 3. 273
 sensiferis motibus 3. 937
 sensiferos 3. 246, 596. mo-
 tus 241, 380
 sensile 2. 887, 894, 901
 sensilia 2. 892
 sensilibus 2. 901
 sensimus 1. 497 | 3. 844 | 4.
 284
 sensit 1. 91
 sensu 2. 19, 399, 651, 803,
 914, 971, 989 | 3. 102,
114, 357, 536, 685, 692 |
4. 450, 485 | 5. 145, 10571
6. 782, 968. calla 4. 127
 sensuque 3. 896 | 5. 126
 ex non sensu, *ex insensibili*
 2. 931
 sensum 2. 439, 879, 907,
 912, 923 | 3. 99, 105, 216,
 239, 288, 3. 3, 526, 534,
635, 888 | 4. 265, 361,
 528, 629, 672, 674 | 5.
 1171
 sensumque 3. 769, 853 | 4.
 735
 sensus, *sing.* 1. 424, 461 | 2.
435, 903, 973 | 3. 332,
 362, 363, 545 | 4. 484,
 919, 925, 947 | 6. 468 |
 plur. 1. 304, 448, 594,
 694, 697, 751, 961 | 2.
138, 403, 422, 429, 432,
 443, 469, 879, 886, 892,
 910, 929, 931, 937, 942,
 945, 958, 1005 | 3. 504,
542, 610 | 4. 111, 432,
 481, 499, 515, 525, 530,
 708, 712, 767, 853 | 5.
 572, 1086, 1414 | 6. 984.
 animi 3. 577.
 sententia 3. 372, 449 | 4.
565 | 5. 621

INDEX

- sentiat 3. 1075 | 4. 526 | 5. 208
 sentibus 2. 461 | 5. 208
 sentimus 2. 746 | 3. 382, 385, 390, 447, 634 | 4. 229, 268, 269, 619, 621, 799 | 5. 543 | 6. 934, 949, his
 sentire 2. 810, 864, 902, 909, 972, 988 | 3. 335, 351, 355, 551, 606, 625, 633, 646, 834, 1066 | 4. 230, 282, 283, 495 | 6. 935
 sentiscant 3. 394
 sentiscere 4. 590
 sentit 2. 811 | 3. 855 | 5. 1032
 sepelire 6. 1245
 sepelire in aeternum salutem, *vitam* 2. 570
 sepeliri 1. 991
 sepire 5. 1250
 sepsit 5. 469, 471
 septa, *sing.* 6. 1146, *plur.* 1. 355 | 6. 87, 783; domorum 1. 490 | 6. 227, 859, faxea 4. 703
 sepulchrum 5. 260
 sepulta, *sing.* 6. 1269
 sepulti, *plur.* somno 5. 973
 sepultis somno 1. 134, undique ventis 6. 192
 sepulturae, *subst.* 6. 1276
 sequaces curae 2. 47, mores 3. 316
 sequantur 1. 1097 | 3. 915
 sequar 1. 979 | 2. 982
 sequatur 1. 362, 961 | 2. 255, 268 | 4. 819 | 6. 78, 338, 605, 1006, 1012
 sequentem 4. 368
 sequenti 4. 189
 sequentur 3. 981
 sequetur 1. 437 | 2. 491 | 3. 665
 sequi 4. 366, 513 | 6. 1041
 sequimur 1. 157
 sequitur 1. 171 | 3. 449, 622, 742 | 4. 95 | 5. 740, 746 | 6. 182, 289, 1013
 sequor 3. 3. disponere 5. 530
 sequuntur 3. 416, 480 | 4. 277, 347, 992 | 5. 743, 1114 | 6. 808
 sercabant vulnera vasta 5. 1289
 serena, *sing.* 6. 98, *plur.* 2. 8 | 4. 213 | 5. 1189
 serena caeli concutiat sonitu 2. 1099
 serenam 4. 138, vitam 2. 1093
 serenae noctes vigilare 1. 143
 sereno, *nom.* vultu 3. 294, caelo 6. 246
 serenum lumen 2. 149
 serescunt vestes dispanse in sole 1. 307
 sermo 5. 1396, perpetuus 4. 541
 sermone 5. 122, 150
 sermonem 4. 837
 sermonis 1. 832 | 3. 260
 serpat 1. 416
 serpens, *subst.* 4. 642 | 5. 34, 691, *adj.* 6. 660
 lubrica serpens exiit in spinis vestem 4. 58
 serpentina *sacla* ferarum, *serpentes* 6. 766
 serpentis, *subst.* 3. 658
 serpere 5. 524
 aer inimicus serpere cepit 6. 1118
 ferrae fridentis horrorem 2. 410
 servabant 6. 1024
 servans 6. 33
 servant 1. 191 | 6. 922
 servantur 4. 690
 servarat 6. 992
 servare 2. 572 | 4. 67, 636, 1060 | 6. 1408
 servari 4. 107
 servat 3. 655 | 4. 560
 servata, *sing.* 1. 1028, *plur.* 1. 590
 fervor 4. 687
 servet 4. 300
 servire 4. 1000 | 6. 15
 servitium 1. 456
 seta 4. 934
 setaeque, *plur.* 5. 786
 fetigeris subus amaracium acre venenum 6. 974
 fetigerisque suis 5. 968
 severa silentia noctis 4. 462, noctis signa 5. 1189
 pelage severa 5. 36
 severi, *plur.* agricolae 5. 1356
 zephyri cava per calamarum sibilis 5. 1381
 ficcare 5. 391
 ficcari 6. 626
 Siculum, *Siculorum* per agros flammæ tempestas dominata 6. 642
 Sicyonia 4. 1118
 fidebant 5. 493
 fidera 1. 232 | 2. 209 | 4. 392 | 5. 69, 116, 434, 454, 515, 622, 648 Mundi 1. 788 | 2. 330, noctis 1. 1064, serena 4. 214, candida 5. 1209
 palantia fidera folis & lunæ 2. 1030
 fidere 3. 383
 Sidone Tyria 6. 584
 fient, *sint* 2. 1078
 fiet, *sit* 3. 102
 signa 1. 2, 318 | 2. 621 | 3. 520 | 4. 446 | 5. 519, 627, 632, 635, 641, 1189, 1449 | 6. 220, 221, 1180
 signi 5. 916
 signifer 5. 460
 signiferi, *sing.* 5. 960, ætheris 6. 480
 significant 1. 13 | 2. 127, 640, 1015 | 3. 484
 significare 2. 616
 significant 5. 1021
 significant 4. 700 | 5. 508
 signis 1. 1088 | 4. 814 | 5. 533, 626, 630, 638, 694, 997, pressis 3. 4
 signisque 5. 1427
 signorum 5. 710
 signum 1. 881 | 5. 634, 686
 filanos 6. 1263
 silens 4. 1162
 silentia

silentia

VOCABULORUM.

silentia 4. 462. taciturnia
 587
 filerent 2. 505
 filices 1. 572 | 2. 449 | 5
 314
 filicum 6. 683
 similata, *plur.* 1. 688 | 4.
 364
 simplex 3. 232 | 5. 613,
 619
 simplice natura 1. 1012
 simplicitate 1. 549, 575,
603, 606. solida 2. 156.
 simula 4. 1162
 simulacra 1. 124, 1059 | 2.
24 | 3. 434 | 4. 34, 27,
126, 131, 155, 160, 165,
177, 192, 211, 240, 258,
304, 314, 319, 322, 328,
347, 352, 359, 604, 613,
728, 739, 757, 759, 762,
782, 789, 793, 799, 874,
974, 993 | 4. 1026, 1054,
1056, 1088, 1092, 1094 |
5. 63 | 6. 75, 418
 simulacraque 4. 39, 737 |
5. 76, 309
 belli simulacra ciere 2.
42
 belli simulacra cientes 2.
324
 simulacris 4. 335
 simulacrum 2. 111 | 4.
150
 sincera natura 3. 531
 sinceris, *integrīs* mem-
 bris 717
 non sincerum sonere 3.
886
 sinct 1. 333
 singillatim 4. 104, 807
 singula 2. 396, 397 | 3. 373 |
4. 259
 singula quæque 2. 165
 singulariter 6. 1065
 singultus, *plur.* 3. 479
 singultusque, *sing.* 6. 1158
 sint 5. 504, 505 | 6. 398
 Sisyphus 3. 1008
 sistere 1. 1015, 1056 | 2.
603
 sistit 4. 417
 sita, *sing.* 2. 801 | 3. 307,
860 | 6. 879. plur. 1. 428 |

4. 348
 siti prostrata corpora ja-
 cebant 6. 1262
 sitiens 4. 1018, 1090
 sitientia læta ferarum 5.
945
 sitientibu', *sitientibus* 6.
893
 sitim 2. 662 | 4. 848 | 5.
943
 sitis, *nom.* 3. 930, 1097
 anhela sitis de corpore
 nostro abluunt 4. 873
 infedabiliter sitis arida
 corpora mergens 6.
1174
 sitit 4. 1093
 situm 3. 141, 904
 Smaragdi 4. 1119
 inter cæruleum virides
 miscere smaragdos 2.
804
 fociam 1. 25
 fociare 6. 858
 focios 3. 61 | 5. 1335, 1441
 fol 2. 146, 149, 151, 210 |
3. 1057 | 4. 163, 326,
408, 435 | 5. 216, 268,
282, 384, 390, 593, 609,
618, 632, 650, 657, 681,
691, 935, 974, 1102,
1188, 1436 | 6. 523, 616,
620, 737, 854, 869, 962
 folque 1. 807 | 4. 936 | 5.
402, 757
 sola, *subst.* terræ, terra 2.
592
 sola loca 6. 395
 unica, solaque, *sing.* 2.
1077
 solatia 5. 21, 114, 404 | 6.
4
 sole 1. 307 | 2. 800 | 3. 220,
365 | 5. 293, 712 | 6. 264,
851, 925
 solem 1. 820, 745, 1064 |
2. 1014, 1084 | 3. 142,
459 | 5. 69, 116, 303,
454, 626, 638, 702, 752 |
6. 618. cæli 5. 1211
 solemque 4. 412 | 5. 97
 solemni 1. 97
 solemnia sacra curarit
 suscipienda 5. 1162
 * N 3

solertius, *nom.* 5. 1355.
adv. 1008
 soli, *subst.* 5. 187, 375
 solibus alludis 5. 353
 solibus & pluviis intem-
 pestivis iſta 6. 1100
 solibus illis, *diebus illis* 6.
1217
 solida, *sing.* 1. 549, 575,
603. plur. 1. 511, 539,
621
 solida simplicitate 2. 156
 solidæ, *plur.* 1. 347
 solidam 1. 513
 solidi, *sing.* 1. 498
 solidis, 1. 980 | 2. 87 | 4.
574 | 5. 925
 solidissima, *plur.* 1. 566,
950
 solido 1. 487, 489, 501.
519 | 3. 808, 820 | 5. 353,
365
 solidum 1. 516, 522
 folio ferventis aquæ 6.
800
 foliorum 5. 1136
 folis, *subst.* 1. 5, 129, 148,
988, 1031 | 2. 59, 107,
113, 125, 139, 161, 163,
212, 653, 740 | 3. 92 | 4.
186, 200, 209, 372 | 5.
77, 143, 398, 419, 433,
463, 472, 485, 565, 571,
573, 663, 613, 661, 667,
703, 705, 709, 750, 752,
765, 772, 796, 799,
1205 | 6. 39, 208, 235,
272, 513, 874, 1195
 multis folis redeuntibus
 annis 1. 312
 folis Hammam 1. 1089
 folis & lunæ palantia si-
 dera 2. 1031
 folisque coortum 2. 1105
 folis volventia lustra 5.
929
 follicitæ, *plur.* 3. 732 | 6.
1183
 follicitamque 3. 1062
 follicitant 4. 1002
 follicitare 5. 163
 follicitat 4. 1189
 follicitata corpora 2. 964
 follicitatur 4. 1031
 follicito

INDEX

- sollicito motu privata 1.
344. motu semper ja-
 ctatur 6. 1036
 sollicitum 5. 47
 solo, *subst.* solea, pede 1.
 926. terra 4. 432
 loca nullius trita solo, *pe-*
de 4. 2
 solstitiales ad metas se
 vertit 5. 616
 solvant 3. 288
 solvat 4. 906
 solvendi poenarum tem-
 pus adactum 5. 1224
 solvens 6. 134
 solventes 1. 1101
 solvi 3. 593
 solvit 2. 949 | 6. 796
 conlabefactus rigor au-
 ri solvitur æstu, calore
 1. 493
 solum, *nom. subst.* 1.2131
5. 212
 solum, *subst.* terræ 5.
 1288, 1294
 soluta, *sing.* 1. 1017, *plur.*
 1. 1096
 solutas 3. 687
 solutè, *adv.* diffusa 4. 53
 solutum cura pectus 2.
45
 splvunt lauguentia mem-
 bra 6. 798
 somni 5. 1404
 somnia 1.1061 3. 1061 | 5.
 1157
 somnis 3. 4321 4.38, 774,
 790, 962, 969, 985,
 1000 | 1006, 1090 | 5.
63, 883, 1170, 1180
 somno 3. 113, 164, 938,
 990, 1060 | 4. 1003,
 1016, 1021 | 6. 1179
 somnoque 5. 973. sepul-
 tis 1. 134
 somnum 3. 923 | 4. 1012
 abit in somnum gravis 3.
 1079
 somnus 4. 456, 905, 914,
95
 somnus membra profu-
 dit 4. 761
 sonantes scapi 5. 1352
 sonanti 1. 826
 sonere 3. 157, 886
 sonitu 1. 289 | 2. 844,
 1102 | 5. 1064, 1252 |
6. 128, 150, 154, 217,
387, 441
 & re & sonitu distare so-
 nanti 1. 826
 sonituque 2. 838 | 4. 612
 sonitum 2. 855. 14. 530,
564, 618 | 6. 107, 130,
 135, 156, 169
 sonitus, *sing.* 2. 329 | 4.
 694 | 6. 98, 284, 293.
plur. 2. 835 | 4. 462.
498 | 5. 1027, 1043,
 1254 | 6. 111, 132,
 927, 986
 sonitus, *plur.* armorum 2.
48
 sonitusque, *sing.* 4. 704.
plur. 6. 400
 lepidu fucata sonore 1.
645
 sonorem 4. 230 | 6. 935.
 clarum 4. 571. reddit
 574
 sonores melicos peperere
5. 335
 plenæ sonoribus aures 6.
 1183
 sonos 4. 588
 sonus 4. 527, 838 | 6. 118,
182
 sopita, *sing.* 6. 794
 sopita quiescant per ma-
 ria ac terras fera mæ-
 nera militiæ 1. 31.
 pariter mens & corpus
 sopita quiescent 3. 933
 sopiti, *plur.* in somnis 3.
 432
 sopitu', *sopitum*, quiete
 3. 1051
 sopitus letho 3. 917
 sopor 4. 820, 919, 953
 sopore 4. 40. 455. 769
 soporem 3. 943 | 4. 996.
 altum 3. 467
 forbere auras 6. 1128
 fordique sepulta 6. 1269
 fors 2. 996
 sorte 4. 1216
 sortes 4. 1232
 spargere 4. 610 5 | 12011
6. 629
 spargique 4. 680
 aurora novo cùm spargit
 lumine terras 2. 143
 spargitque 2. 195
 lacrymis spargunt roran-
 tibus ora genasque 2.
 976
 sparguntque 6. 612
 sparia, *plur.* 2. 561
 spatiis 2. 98 | 5. 567
 spatia 1. 128, 185, 235 | 2.
77, 219, 316, 602, 1172 |
3. 264, 775 | 4. 160,
162, 179, 1278, 1280 |
5. 825 | 6. 300, 451.
 622
 spatium 1. 380, 390, 527,
373, 508, 524, 528, 954,
 968, 983, 1046, 1037,
 1103 | 2.91, 163, 1052,
 1109 | 3. 868 | 4. 193,
202, 208, 457, 561,
 1189 | 5. 617 | 6. 487,
 820, 1003, 1028
 spatium pramonstra cur-
 renti 6. 92
 spatiumque 1. 1001 | 3.
826 | 5. 371
 spe 5. 1346
 specie 2. 421, 663 | 4.
98 | 5. 580
 speciem 1. 126, 322 | 2.
489 | 4. 49, 77, 136,
138, 236, 243 | 5. 750,
582, 705, 723, *superfi-*
ciem 3. 215
 species, *sing.* 1. 10, 149 |
 2. 60, 1024, 1036 | 3.
 93 | 4. 606 | 5. 1293 |
6. 40, 82, 991. *plur.* 2.
 364 | 4. 711 | 5. 95
 species 5. 187, 1360. re-
 rum 4. 210
 spectando 4. 1095
 spectare 2. 2 | 3. 55, 361,
 779 | 5. 956
 speculi 4. 280, 318, 321
 speculi planitiem offendit
 imago 4. 295
 speculis 4. 96, 308
 speculo 4. 289, 303, 309,
 315
 speculorum 4.312. æquo-
 re, *aqua*

VOCABULORUM.

- re, *aquabilitate* 4. 106,
 291
speculum 3. 987 | 4. 152.
 157, 167, 270, 284. *bis*,
 303, 309, 313
speluncæ, *sing.* 6. 699
speluncas 6. 194, 544,
 558, 580
speluncis 1. 349 | 6. 537,
 648, 942
speratque 4. 804
sperata, *sing.* 1. 141
spes, *sing.* 5. 47. *plur.* 1.
 922 | 4. 1079, 1089
spiclorumque spiculorum-
que 3. 199
lubrica serpens exiit in
spinis vestem 4. 59.
spiracula mundi 6. 492
spirantes flammam chi-
mæras 2. 704
Diomedis equi spirantes
naribus ignem 5. 29
spirantes æquo certamine
bellum 5. 393
spirantes mixtas duci-
mus auras 6. 1127
spirantibus 4. 935 | 6.
 427
spirare 4. 985
spirat 6. 890
spiritus, *sing.* 1. 38 | 6.
 1152, 1184, *unguenti*
 3. 223
durata, ac spissa, plur. 2.
 444
spissescere nubem 6. 175
spisso corpore 6. 126
splendere 5. 1257
varios scenai splendere
decotes 4. 980
splendida, plur. 2. 107 |
 4. 151, 446
splendida oculi fugitant,
vitantque tueri 4. 325
splendidus 3. 415 | 6.
 207, 1185
splendor 4. 330. *aquai* 212
splendore 5. 291. *magni-*
fico rigantur 4. 1033
splendoreque 4. 96
splendorem 2. 51
varias splendoris reddere
formas 5. 715
spoliare 5. 761
spoliata, plur. colore 2.
 841
spoliatur lumine terra 4.
 378
spoliis vepres volitanti-
bus auctas 4. 60
spoliis corpus vestire fe-
rarum 5. 952
spongiam 4. 622.
spumant 4. 492
spumas agit 3. 488
spumigeri suis 5. 893
spurcæ 6. 782
spurcitia 5. 48
spurcicies 6. 977
sputa 6. 1186
squalida, aspera 2. 468
squalida membra 5. 954
squallore materiæ 2. 425
squammigeri 1. 379
squammigeris 1. 373
squammigerum genus 1.
 163
squammigerum pecudes
 2. 343 *mutas* 1082
stabili 3. 66 | 5. 1120
stabilita, plur. 3. 203
ad stabulum crebra revi-
sit 2. 360
stactæ liquorem 2. 846
statione 4. 389, 397 | 5.
 479, 519 | 6. 192
statu 4. 776
statuarius 3. 78
statuit 6. 24
status, sing. 3. 293, 1087 |
 5. 827, 833
stellante cælo 4. 213.
stellas 2. 209 | 3. 1057 |
 5. 303, 641
stellis 5. 1204 | 6. 356,
 720
stercore 2. 871
sonitu sterila, sterilia, &
succu jejuna 2. 844.
steriles 4. 1233, 1244
sterili 4. 1228
sternit 1. 275
sternunt 2. 626
stertis 3. 1061
stillant 6. 514
stillantia 5. 949
stillavit 4. 1053
stillent 6. 943
stillicidi calus lapidem
cavat 1. 314
stimulat 2. 620
stimulatur 4. 191
stimuli 4. 1075
stimulis 4. 1208
stimulos 3. 1032
stimulum 3. 887 | 6. 603
stinguere 4. 1091
stingui, interire 1. 667
stinguique colorem 2.
 827
stipata, sing. 1. 336 | 2. 66.
 294. *plur.* 1. 334,
 604
condensa ac stipata cohæ-
rent 6. 465.
stipatis solidis è partibus
esse 3. 665
stipe largifica ditantes 2.
 627
stipulamque 5. 607
stirpe 1. 734 | 4. 1215
stirpem 5. 1099, 1364
stirpes 5. 1099, 1364
stolidi 1. 642
stolidis 1. 1067
stomachi humectum te-
norem 4. 636
stomacho 4. 870 | 6. 11. 67
stragem dat sonitu ma-
gno 1. 289
stragemque propagant 1.
 281
strata, sing. 6. 1221. *plur.*
 4. 847 | 5. 1416. *via-*
rum 4. 417. *aquarum*
 6. 1263
strataque viarum 1. 316
strati, plur. 6. 1194
viam stravit Xerxes per
mare magnum 3. 1043
strepitu 4. 586
terræ stridentis acerbum
horrorem 2. 410
stridit ferrum 6. 148
stringere 1. 487
gelidai stringor aquai 3.
 693
strueta saxorum 4. 362
struetas 6. 194
struetas cognoscere 3.
 1085
 * N +

studeo

INDEX

studeo te sociam scriben-
 dis verbis esse 1. 25
 studia 4. 968
 studio 1. 74 | 3. 647 | 4. 965
 studium 2. 268 | 4. 981
 è sapienti stultaqueat sic-
 ri 3. 762
 stultitia 4. 1176
 stulte, *nom.* 3. 952
 Acherusia fit stultorum
 vita 3. 1036
 stupa 6. 880
 stupe, *plur.* 6. 899
 stupam 6. 896
 Arcadia volucres Stym-
 phala volucres 5. 32.
 suadent 4. 1150
 suadere 1. 102
 suadereque 5. 1051
 suadet 1. 143 | 2. 171
 animalia suapte vagari 1.
 1060
 suavit 6. 1280
 suave 2. 1. 4. 5 | 4. 662,
 663
 suavem 1. 223
 suaves 1. 7, 40
 suavi 1. 414 | 4. 455
 suavidicis verbis 4. 181,
 907
 suaviloquenti carmine Pi-
 erio 1. 944 | 4. 20
 suaviloquis verbis 2.
 528
 suavis 1. 142 | 3. 174, 223
 suaviter 4. 627, *bis*
 suavius, *nom.* 5. 1412
 subactas 1. 465
 subat 4. 1192
 subcava, *sing.* 6. 682, *plur.*
 556
 subdebant 6. 1283
 subdere 5. 102
 subdita, *sing.* 4. 442. fax
 irai 3. 304
 subditat stimulum 6. 603
 subditus 6. 1044
 subdola cum ridet placidi
 pellacia ponti 2. 559
 subdola placidi pellacia
 ponti 5. 1003
 subducatur se raptim terra
 pedibus 1. 1099

subducere ex oculis vetu-
 statem 2. 69
 subeant 3. 736
 subegerit 5. 58
 subegit mittere 5. 1027
 subesse 2. 127 | 3. 886
 subest 3. 274
 subibat 6. 1244
 subiecta, *sing.* 1. 79
 subiectare 6. 700
 sine vi subigente, *impel-*
lente 2. 193
 terrai solam subigentes
 1. 213 | 5. 213
 subigit 3. 1090 | 6. 737
 subjungas 3. 422
 subungere 2. 861
 sublata, *sing.* 1. 96
 sublatis 3. 370 | 4. 1260
 sublimate, *plur.* cœli 1.
 341
 forma solis debet sublime
 videri 5. 573
 sublime volantes, *per al-*
tum 2. 206 | 6. 96
 sublime, *in altum* ferun-
 tur 4. 134
 sublimem in curru 2.
 601
 submeraque, *plur.* 6. 540
 submittere 4. 162
 suboles 4. 1225
 suboriri 1. 1033, 1048, 12,
 1137
 subortu 5. 544
 subruit 6. 544
 subruitur omnis natura
 4. 864
 subledere pectus multæ
 cum civibus urbes 6.
 589
 subfedit funditus, ut fax
 5. 498
 sublequitur 2. 495
 subsidendo 1. 990
 subsidere fax 4. 1191 | 5.
 494
 subiliunt 2. 191
 subsistere 1. 1078 | 2. 236
 subit 3. 285
 substernere delicias 2. 22
 substrata, *plur.* 4. 413 | 6.
 619
 substratus 6. 846

subtertenuatur habendo
 1. 313
 subsunt 4. 1075
 subtextit 6. 481
 subtexunt 5. 467
 subtilem 2. 385, 14, 746 |
 6. 224
 subtili 4. 86, 899
 subtilia 4. 1145, 121
 subtilibus 3. 196
 subtilis imago 4. 751
 subtiliter 3. 739 | 6. 1030
 subtrahit, *sing.* 6. 604
 subvehat 5. 516
 subversa, *sing.* jacebat pri-
 stina majestas folio-
 rum 5. 1135
 subus, *subus* 6. 977. feti-
 geris 974
 fursum succedere 2. 204
 succedere ad superas fau-
 ces 3. 608
 solem succedere præter
 4. 142
 nubes succedere soli cœ-
 pere 5. 287
 ad summum succedere
 honorem 5. 1122
 in montem succedere syl-
 vas 6. 1369
 à pedibus minutatim suc-
 cedere frigus non du-
 bitat 6. 1189
 succedit 5. 1277
 succensa, *sing.* 6. 150,
plur. 2. 592
 successere 6. 401
 successit 4. 1053 | 5. 1274
 succi, *sing.* 4. 626.
 succidere 5. 110. artus 3.
 157
 succidit 5. 483
 succinctas rapidis canibus
 Scyllas 5. 890
 succis 6. 987
 succisa, *plur.* 5. 1131
 succo 2. 844 | 4. 631
 succos 3. 227
 succum 4. 619, 621 | 5. 810
 succumbere 5. 495
 succumbunt 2. 1140
 succurrere 5. 764
 succus 2. 682, 683, 13, 224,
 787 | 5. 131
 succutit

VOCABULORUM.

faccutit ferratos rotarum
orbes **6. 550**
fudabant fauces sanguine
6. 1145
uvæ autumnò fundi fu-
dante videmus **1. 176**
fudantia linguæ humida
templa **4. 628**
fudare **4. 985**
fudent sanguine **5. 1128.**
humore saxa **6. 943**
sudor **5. 488** | **6. 501,**
944
maris, *aqua marina* **2.**
464
sudorem **4. 861, 1121**
sudores **3. 155**
sudorisque madens per
collum splendidus hu-
mor **6. 1185**
suemus **1. 55, 302** | **4. 370**
suerint, *sueverint* **4. 394**
suerit, *sueverit* **5. 54**
sues **5. 1308, 1322**
sueſſe, *sueviſſe* **5. 910**
sueta, *plur.* **2. 448**
suevit **6. 793, 953**
ex aliis sentire suetis, *ex*
ſenſibilibus **2. 902**
sufferre **5. 1271, 1303,**
1358
ſufficit aliam naturam **3.**
704
ſufficiunt, *act.* **6. 470. æ-**
ra 2. 107
ſuffire terras ætheriis ig-
nibus **2. 1097**
ſuffit **4. 1168**
ſuffocari **3. 904**
ſuffodit **5. 483**
ſuffugit **4. 361** | **5. 151**
ſuffulciat **4. 865, 948**
ſuffulta, *ſing.* **4. 429** | **6.**
1144
ſuffundens **3. 39, 309**
ſuffunduntque **6. 478**
ſuffusa, *ſing.* luce oculos
rubentes **6. 1144**
setigeris ſuibz **5. 968**
ſuis, *ſubſt.* ſpumigeri **5.**
983
sulci **4. 1265**
ſulfur **6. 806**
ſulfuris auras halantes **6.**
220

sumant **2. 547** | **5. 680**
sumasque **1. 973**
sumere **2. 347** | **3. 391** | **14.**
1259 | **5. 842** | **6. 332**
sumet **1. 150**
sumit **1. 875** | **3. 289** | **4.**
1067 | **6. 325**
summa, *ſubſt.* **1. 236, 615,**
1027, 1044 | **2. 70, 90,**
310, 339, 696, 1076 | **3.**
513 | **5. 195, 238, 331,**
262 | **6. 605**
summaque, *ſubſt.* **5. 266**
summa rerum **1. 334, 503,**
757, 1007 | **2. 74**
summa loci **2. 1043**
summa ſalutis, *ſalutis* **2. 852**
summaque profunda **2.**
1053
summa ſummarum, *uni-*
verſum **3. 817** | **5. 362**
in ſumma, *inſumma* **3. 84**
ſumma, *ſubſt.* **1. 1052**
ſummai, *ſumma ſubſt.* **1.**
953, 983 | **6. 650, 679**
ſummam, *ſubſt.* **1. 637,**
704, 707, 962, 1041 | **2.**
512, 517, 5. 164, 369
6. 613, 649
ſummam rerum **2. 303,**
350, material **526.** im-
menſi, univerſi molem
1094
ſummam ſummai totius
6. 679
ſummaque, *ſubſt.* **1.**
437 | **6. 484**
rerum ſumnam mini-
mamque **1. 613**
ſummarum, *ſubſt.* ſum-
ma eſt æterna **3. 815**
5. 362
ſummatim attingere **3.**
261
ſummatum, *principatum*
5. 1141
ſumme celeri ratione ge-
runtur **4. 255**
terram genibus ſummiſſa
petebat **1. 93**
ſummiſſaque, *ſing.* gens
animantum **1. 1032.**
ſummiſſo corpore **5. 1073**
ſummittere **1. 194** | **2.**
673 | **6. 818**

ſuaves dædala tellus ſum-
mittit flores **1. 8**
ſumſi **5. 242**
ſumſit conamina **6. 1039**
ſumta **4. 1175**
ſumunt **2. 188** | **5. 818, 823**
ſupellex **4. 453**
eſſe ſuper, *ſupereſſe* **3. 819**
ſupera de parte **6. 855**
ſuperabat, *ſupererat* **5. 804**
ſuperant, *act.* **2. 575**
ſuperante **4. 668**
ſuperantur **2. 576**
ſuperantior, *potentior* ig-
nis **5. 395**
ſuperare, *act.* **2. 569** | **5.**
408, 412, *neut.* *ſupereſſe*
1. 631, 673, 790 | **2. 750**
ſuperas **3. 608**
ſuperata **2. 502**
ſuperatum **4. 1210**
ſuperavit **3. 1056** | **4.**
1210 | **5. 397**
ſuperba, *plur.* ſceptra **5.**
1236
ſuperbas **5. 1172**
ſuperbe, *adv.* dictum **5.**
1223
ſuperbi, *plur.* **5. 1221**
ſuperba **5. 48**
ſuperbis, *nom.* **2. 1090**
ſuperbos **4. 1171**
ſuperbum **5. 1017**
ſupercilium triſte **6. 1182**
ſuperedita, *ſing.* **5. 707**
ſuperinſidet **3. 914**
è ſupero **2. 227** | **6. 511**
ex ſupero **2. 241, 248**
ſuperum ratio cælique
tenenda **6. 82**
ſupina, *plur.* **4. 443, 520**
ſuppeditabatur **5. 1175**
ſuppeditant **1. 232** | **5. 387**
ſuppeditantur **1. 995** | **2.**
568
ſuppeditare **1. 1039** | **2.**
1137 | **5. 299, 666**
ſuppeditarit, *ſuffecerit,*
neut. **2. 1162**
ſuppeditas **3. 10**
ſuppeditatque **5. 284**
ſuppeditat **3. 23.** dicere,
facile eſt dicere, **3. 731**
ſup-

INDEX

suppeditatur lumine **4. 190**
 suppeditentur **2. 26 | 6. 1064**
 suppetit **1. 548 | 5. 294**
 suppetitur **4. 816**
 suppetere **1. 1049**
 suppleri **1. 1044**
 suppositisque **6. 542**
 supremæ **6. 91.**
 supremo tempore **1. 547 | 3. 549**
 supremos montes **1. 275**
 supremum tempus **6. 1190**
 surarum fastigia **4. 826**
 surdis **4. 1051**
 surgere **3. 652 | 5. 702 | 6. 466, 467**
 surgit **4. 1127 | 6. 819**
 surgunt **1. 253 | 4. 1076 | 6. 788. 1099**
 surpere, *subducere sese oculis* **2. 314**
 loca sursum, *superna loca* **6. 467**
 sursus forsus **2. 188**
 horrens Arcadius sus **5. 25.** amaricinum fugit sus, & timet omne venenum **6. 973**
 suscepit **5. 403**
 suscipere **3. 373, 461 | 4. 1246 | 6. 77**
 suscipiendaque curarit solemnia sacra **5. 1162**
 suscipit **3. 406**
 suscipiunt **3. 367 | 4. 1243**
 suscitât delubra **5. 1165**
 suspensa, *sing.* **3. 197 | 6. 1126**
 suspensæ, *plur.* **1. 306 | 6. 471**
 suspensum **6. 113**
 suspensus teneros imitantur dentibus haustus **5. 1068**
 suspicere **2. 1038**
 suspiciens **1. 36**
 suspicimus **5. 1203**
 suspirat **2. 1164 | 4. 1185**
 sustentare **2. 1147**
 sustentata, *sing.* **5. 97**
 sustineat **5. 558**
 sustinet **2. 607**

levi sustollit machina nisus **4. 904**
 sustulit **5. 459, 789**
 sylvæque, *plur.* ferarum **5. 202**
 crebram sylvam **6. 134**
 sylvarum **1. 285 | 5. 1283**
 sylvas **1. 257. 905 | 5. 1242, 1252, 1369, 1385**
 sylvasque **5. 953, 990, 1265.** profundas **42**
 sylvestre bellum gerentes **5. 1244**
 sylvestre genus terrigenarum **5. 1410**
 fistula sylvestrem ne cesset fundere Musam **4. 593**
 sylvestria templa **5. 946.**
 sæcla ferarum **665.**
 membra **968**
 sylvisfragis flabris, *flatus, ventis*, **1. 276.**
 sylvis **5. 960 | 6. 1219**
 Syria **6. 756**

T.

TAbent **4. 1155**
 tabes, *sing.* **6. 1199**
 tabescat tetro odore **3. 580**
 tabescens cera liquefat super igni calido **6. 515**
 tabescere **2. 1171 | 3. 924 | 5. 679 | 6. 964**
 tabescunt **4. 1113**
 tabi, *tabe* nimborum arbuscula vacillant **1. 806**
 tabificis radiis sol omnia lustrans **6. 737**
 tabo terram conspergere **3. 661**
 tabularum **6. 1068**
 tacentes **4. 463**
 tacita, *sing.* **2. 625 | 3. 909**
 taciti, *plur.* **5. 973, 1213**
 tacito **6. 1177**
 taciturna, *plur.* silentia rumpi **4. 587**
 tacitus **5. 1090**
 tacta, *plur.* **6. 903.**
 tactile **5. 152.**

tactu **1. 319 | 2. 408, 741. 3. 166 | 4. 268 | 6. 779, 1148**
 tactum, *subst.* **3. 167 4. 234, 489 | 5. 151 | 6. 868, 1163**
 tactus, *subst. sing.* **1. 242, 436, 455 | 2. 423 | 4. 489. plur. 1. 690 | 2. 434. bû, 815**
 talipedans **3. 503**
 tam magis **5. 454 | 6. 100**
 tam magis, *'eo magis* **5. 488**
 tam de subito, *tam cito* **2. 265**
 ut potero summatim attingere tangam **3. 261**
 tangat **4. 678**
 tangent **4. 909**
 tangere **1. 305, 644, 690 | 2. 403 | 3. 771 | 5. 153, 854**
 tangere animum turpi parto **2. 680**
 tangi **1. 305 | 153**
 tangimus **2. 746 | 4. 267**
 tangis **2. 812**
 tangit **4. 225 | 6. 930**
 tangitur **2. 650 | 4. 931.**
 ira **1. 62**
 Tantalus casta formidine torpens **3. 994**
 tantillo momine fluctuat aqua **3. 190**
 quàm magis, tantò magis **6. 459**
 tantula pars **3. 414.** animalia **4. 115**
 tantula tantum corpus corpuscula possunt contorquere **4. 897**
 tantulus sol **5. 593**
 tantum quod, *nisi quod* **2. 220**
 tantum hoc oneris **4. 877**
 tarda membra **1. 415**
 tardata, *plur.* **2. 164**
 tardè, *adv.* **4. 696**
 tardescit lingua, madet mens **3. 478**
 tardius, *adv.* **2. 150, 155 | 5. 701 | 6. 165, 182**
 tardum cunctatur olivum

VOCABULORUM.

vum 2. 392
 Tartara 3. 979 | 5. 1125.
 lethi 3. 42
 Tartarus lucis egenus
 horrificus eructans fau-
 cibus ignes 3. 1225
 taurea, plur. vincula 6.
 1069
 tauri, plur. 5. 1322
 taurino glutine jungitur
 6. 1067
 tauros tentarunt in mœ-
 nera belli 5. 1307
 taurus Cretæ 5. 26
 tecta, subst. 2. 1109 | 4.
 405, 432 | 5. 982 | 6. 260,
 548, 574, 596. domo-
 rum 2. 191 | 6. 222.
 absfona 4. 520
 tecta, adj. 6. 539
 tectaque, subst. 6. 1260
 tectæ, plur. 4. 934
 tectis, subst. 3. 1077
 tedeque 2. 387 | 6. 881
 tedæ, plur. 3. 1030 | 5. 397
 tedæque, plur. 6. 899
 tedai, tedæ 6. 897
 tedamque 6. 902
 tedis 2. 383
 tegit 5. 201
 textile tegmen 5. 1349
 tegmine 3. 603, 649
 tegmine cœli 2. 661 | 5.
 1015
 refoluto corporis omni
 tegmine 3. 576
 sub cœli tegmine 1. 987
 tela, plur. 1. 148 | 2. 48 | 4.
 843 | 5. 1265, 1226, 1237,
 1350. lucida diei 2. 59 |
 3. 92 | 6. 39
 telaque, plur. 2. 621
 teli 3. 171 | 6. 402
 telis corporeis, itaq; la-
 borat 3. 177 | 4. 1045
 gelidis torpet telis peri-
 xa pavoris 3. 306
 tellure 5. 70, 798, 905 |
 6. 578
 magnam tellurem 2. 603
 telluris gremium 2. 375
 tellus 1. 7, 136, 179, 194,
229, 1013 | 2. 589, 872,
 1150, 1156 | 3. 26 | 5. 235,

458, 465, 547, 788, 835,
 915, 924, 940, 1219,
1235, 1439 | 6. 357, 559,
 604, 631, 663, 667, 790,
816, 843, 862. ære reni-
 descit 2. 328.
 tellus amplectitur ossa 4.
 738
 telo 1. 980
 telum 6. 397. volatile 1.
 969. exerceas 2. 1102
 temere 2. 1059 | 3. 252 |
 5. 1000, 1177 | 6. 318,
 1217
 temnis 3. 970
 temnunt 5. 1237
 tempestas 1. 805 | 5. 437,
 1394 | 6. 254, 288, 457,
 1394 | 6. 254, 288, 457,
489. arridet 2. 32.
 liquidissima cœli tempe-
 stas 4. 170
 tremulo tempestas impe-
 te fulgit 6. 173
 tempestas flammæ Sien-
 tium dominata per a-
 gros 6. 642
 tempestasque cietur tur-
 bida cœlo 6. 375
 tempestate coacta 1. 762.
 coorta 6. 196
 tempestatem altam 6.
 262. opacam 523
 atram fulminibus gravi-
 dam tempestatem 6.
 258
 tempestates 1. 179 | 5. 743 |
 6. 83, 671, 956
 tempestatesque volantes
 6. 611
 tempestatibus 5. 1082
 tempestativa, plur. dabant
 pullorum examina 5.
 1363
 templa 1. 121, 1063 | 2. 281
3. 25, 86 | 5. 522, 1187 |
6. 387, 1272. Acherusia
 1. 121 ferena 2. 8. cœ-
 lestia 6. 670. cœli 2.
 1000 | 492 | 6. 285, 644,
 1226. mundi 5. 1204.
 cœli lucida 1. 1013 | 2.
 1038. cœli tonitralia 1.
 1098. mundi mortalia
 6. 64. * Q 2

humida linguæ sudantia
 templa 4. 628
 sylvestria templa, antra
 Nympharum 5. 946
 templaque mentis 5. 104
 templi 5. 1338
 mundi magnum & versa-
 tile templum 5. 1435
 templum Palladis Trito-
 nidos almæ 6. 750.
 tempora 1. 564, 929, 1065 |
 2. 33, 170, 1166 | 3.
 1018 | 4. 797 | 5. 221, 618
 691, 1183, 1275, 1395,
 1437 | 6. 358, 361. ca-
 put 4. 5 | 6. 1192.
 tempore 1. 27, 94, 99, 103,
177, 321, 328, 338, 352,
389, 448, 551, 555, 561,
 769, 990, 1036 | 2. 146,
 163, 218, 236, 259, 293,
 558, 651, 1098 | 3. 24,
 115, 455, 531, 752, 594,
844, 875, 881, 1101 | 4.
156, 209, 445, 502, 794,
 795, 798, 811, 1002,
 1069 | 5. 71, 107, 173,
189, 322, 317, 379, 424,
637, 655, 660, 666, 668,
669, 670, 672, 698, 747,
748, 749, 755, 758, 800,
 807, 821, 876, 915, 938,
 969, 976, 1044, 1080 | 6.
 229, 374, 412, 415, 488,
 716, 730, 796, 813, 849,
 1027, 1234, 1249. ini-
 quo 1. 42, 184. supre-
 mo 1. 547. faulto 1.
805. puncto, brevi 4.
215.
 ex infinito tempore con-
 tractum bellum 2. 574
 tempore, temporis, puncto
 2. 263, 455, 1005
 temporis 2. 1166
 temporis 1. 559 | 3. 40,
 867, 986, 988, 1086 | 4.
165, 164. puncto 1.
 1162
 tempus 1. 460, 363, 634,
 904, 1015 | 3. 605 | 5. 247.
 1224 | 6. 368, 371, 565,
 1190. mundi genitale
 2. 1104.
 tempus-

INDEX

tempusque 1. 1046
tendere 4. 326. cursum 5. 630
tendimus 6. 25
tendit 4. 1048 | 5. 482, 727
tendunt 4. 180, 613, 1197
teneant 4. 991
teneas 2. 1089
tenebant 5. 946
tenebræ 6. 489
occidit ex templo lumen, tenebræque sequuntur 3. 416
tenebras 1. 116 | 3. 1099 | 4. 172 | 6. 250, 409
tenebrasque 1. 147 | 2. 58 | 3. 91 | 5. 976 | 6. 38
tenebris 2. 15, 53, 55, 57, 745, 797 | 3. 1, 77, 88, 90 | 4. 232, 236, 338, 349 | 5. 11, 175, 777 | 6. 35, 37, 257
tenemus 3. 673 | 6. 950
tenenda, *sing.* 6. 82
tenent 3. 925 | 5. 203, 1377
tenentes 5. 993 | 6. 899
tenentur 1. 330 | 3. 566, 571 | 6. 350
tener humor 1. 809
teneræ, *plur.* 2. 261
teneras 1. 180, 208, 261
tenerascere 3. 756
tenere 1. 947 | 2. 9, 530, 582, 912 | 3. 281 | 4. 23, 584, 969, 1200 | 5. 513, 712, 762, 1127, 1311 | 6. 1111
tenerent 1. 523, 683
teneret 1. 165, 240 | 5. 978
teneri, *nom. sing.* 2. 367.
verb. 1. 1080 | 2. 405, 446, 717 | 3. 137 | 4. 596, 648 | 6. 453, 1086
tenet 1. 509 | 2. 512, 1065 | 3. 649, 1083, 1097 | 4. 1087 | 5. 820 | 6. 862. *impedit* 1. 1008. *intelligit* 2. 1171
tenetur 2. 583, 938 | 3. 324, 831 | 4. 887
humectum stomachi tenorem 4. 636
tenorem unum confervant 5. 509

frons tenta minebat 6. 1193
tympana tenta sonant pal-
mis 2. 618
tentabant 5. 1367
tentamus, *singimus* 4. 235
tentans 5. 658, 1066
tentante dolore 3. 148
tentantur gressus 6. 1114
tentare 5. 1298 | 6. 1135
tentarentur morbis, peri-
clis 5. 347
tentaret 6. 1249
tentarit, *tentaverit* 5. 780
tentarunt, *tentaverunt*
tauros in mœnere belli
5. 1307
tentat dubiam mentem
rationis egestas 5. 1210
tentata, *sing.* 1. 538. *plur.*
531. periclo 632
tentetur 3. 313
tepefacta, *ing.* 6. 371
tepidum manibus propo-
nere tactum 6. 1163.
terantur 1. 897
teratur 4. 179
terendo 1. 901
terebant 5. 1322
terebare 5. 1267
teretes æstate cicadæ fol-
liculos linquant 5. 801
tereti cervice repōita 1.
36
tergemini, *ing.* Geryonai
vis tripeçtora 5. 28
terget 6. 118
à tergis, à tergo 2. 87
tergo 4. 195 | 5. 1319 | 6.
1025
sub tergo terrai 6. 539
terimus lapidi lapidem 1.
883
teritur 4. 1120
terminat 1. 1011
mare terras terminat om-
nes 1. 999
terminus 1. 78, 590 | 3.
1033 | 5. 91 | 6. 65. vitæ
depactus, *finitus* 2. 1086
terra 1. 162, 568, 716, 777,
785, 788, 804, 868, 999,
1001, 1094 | 2. 603, 651,
888, 998, 1113 | 3. 174,

644, 854 | 4. 731, 378 |
765, 997 | 5. 40, 261, 395,
435, 474, 481, 552, 761,
782, 794. *bi.* 803, 814,
820, 935, 1369 | 6. 139,
250, 476, 543, 552, 553,
554, 571, 770, 806, 818,
841, 844, 845, 861, 865,
956, 1099
terraque 1. 188, 1099 | 2.
939 | 3. 849 | 5. 220, 290,
535 | 6. 327, 522, 678,
884, 957
terra folis vapore fota 1.
1031
alma mater terra 2. 992
in terraque 1. 1058
terra, *ing.* 2. 1105 | 3. 906,
1048 | 5. 458, 496, 778,
806, 809, 833, 969, 1246 |
1254, 1288, 1294 | 6.
556, 586, 591. *plur.* 2.
1108
terraque, *ing.* 1. 770 | 3.
173 | 5. 99, 246, 375 | 6.
665
terræ sola 2. 592
terrai, *terra* 2. 1062 | 5.
236, 252, 432, 450 | 6.
534, 539, 579, 597, 652,
809. Italix oras 1. 722.
orbem 3. 1002
terraique, *terraque* 1. 213 |
5. 212
matris terrai 1. 252
terram 1. 93, 788, 840 | 2.
209, 603, 927 | 3. 661 | 4.
784, 1015 | 5. 69, 210,
240, 320, 402, 418, 485,
022, 752, 933, 1253,
1320, 1332, 1365 | 6. 52,
204, 535, 560, 583, 745,
837, 857, 864, 869, 872,
962. patriam 2. 641
terramque 1. 714, 784 | 2.
1084 | 5. 79, 1324 | 6.
600, 687, 831
terramve 1. 710
terram pede pellere ma-
trem 5. 1401
terrarum 1. 718, 887, 1083 |
4. 216, 414 | 5. 75, 106,
143, 204, 326, 345, 345 |
6. 566, 623. oras 2. 555.
orbe

- orbe *s.* 543. orbem 2.
 613, 657, 1055. orbes
 2. 1074
 terras 1. 3. 31, 279, 341,
 745, 820, 869, 996 | 2.
 143, 212, 215, 256, 473,
 608, 713, 727, 999, 1014
 1097 | 4. 200, 203, 418,
 421 | 5. 93, 116, 215, 269,
 343, 594 649, 653, 654,
 657, 681, 692, 775, 909,
 978, 1091 | 6. 263, 286,
 400, 445, 490, 495, 612,
 634, 637, 668, 851, 852.
 omniparentes, *que pa-*
riunt omnia 2. 705
 terras obruerent caligine
 6. 633
 tasque 5. 399
 terreno 1. 1085 | 2. 1113
 terrestria 2. 703 | 5. 295,
 792
 terrestribus 2. 283
 terribili 6. 154, 852
 terrificant 4. 38
 terrificas capitum quat-
 entes numine cristas 2.
 632. undique 5. 1314
 terrificet 1. 134
 terrifico, *nom.* quantunt
 sonitu 6. 387
 terrigenarum 5. 1410
 terrigenas 5. 1426
 terrioloquis victus dictis 1.
 104
 terris 1. 64, 131, 153, 211,
 840, 869, 870, 889, 1057,
 1061, 1093 | 2. 476, 728,
 939, 1110 | 4. 419, 1168 |
 5. 447, 492, 564, 586,
 699, 753, 795, 901, 914,
 918, 1257 | 6. 409, 448,
 588, 630, 633, 713, 788
 terrisque 2. 534 | 5. 629
 terrore 5. 41, 1335 | 6. 217,
 595
 fallo terrore coacti 3. 68
 conicidere ex animi terro-
 re 3. 158
 terrorem 1. 147 | 2. 58 | 3.
 91 | 6. 38
 terrores 3. 16
 belli terroribus addidit
 augmen 5. 1306
 mutua inter se rami stir-
 pesque teruntur 5. 1099
 testor 1. 858
 teterrima, *sing.* spurcities
 cœnum 6. 976
 tetigere fumum ale-
 scendi cacumen 2. 1129
 tetigit 3. 1078 | 6. 907
 tetra, *sing.* absynthi natu-
 ra 2. 400. nimborum
 nocte coorta 4. 173 | 6.
 252. *plur.* absynthia 1.
 235 | 4. 11, 123. cadave-
 ra 2. 415. ulcera 5. 993.
 Tartara 1125
 tetri, *sing.* sanguinis 6.
 1203. *plur.* 2. 421
 aspera tetri viri primor-
 dia 2. 475
 tetris ulceribus 6. 1198,
 1269
 tetrius, *nom.* esset 2. 509
 tetra 2. 704, 871 | 3. 580 |
 4. 689 | 6. 21, 216, 787,
 807
 tetros boves Lucas angui-
 manos, *elephantes* 5.
 1301
 tetrum volvebat odorem
 6. 1152
 textit 6. 858
 texta, *subst.* 5. 95 | 6. 350.
 ferrea 1052
 propter tenuia texta 4.
 747
 textaque rerum 6. 995
 textile 5. 1350. tegmen
 1349
 textilibus in picturis ja-
 cteris 2. 35
 tenuia textu 4. 732
 textura, *subst.* 1. 248 | 3.
 210 | 4. 661
 textura prædita rara 4.
 196
 textura, *subst. plur.* 6.
 1082
 texturas, *subst.* rerum te-
 naces 4. 159. dissimiles
 6. 776
 thalassina 4. 1120
 inclusa theatri mœnia 4.
 79
 theatris 6. 108. intenta
 * O 3

- vcla 4. 74
 bellum Thebanum & fu-
 nera Trojæ 5. 327
 Thracem 5. 30
 Theſſalico concharum
 tinctâ colore 2. 500
 thuricremas propter aras
 2. 753
 thuris glebis 3. 328
 acri percussit thyrio lau-
 dis spes magna meum
 cor 1. 922
 tibia 4. 589 | 5. 1384
 cava tibia Phrygio nume-
 ro stimulat mentes 2.
 620
 tigna 2. 192, 196 | 5. 1266 |
 6. 102, 240
 timefactæ religiones 2.
 43
 timemus 2. 55 | 3. 88 | 6.
 35
 timendæ, *plur.* 5. 31
 timendos 3. 41
 timendum 1. 112 | 3. 879
 timent 3. 996 | 6. 596
 timentque 3. 73
 timentes mortis 6. 1237
 timet 3. 993 | 6. 973
 timor 5. 1179
 timore 1. 107 | 3. 74 | 5.
 122 | 6. 1177
 timorem esse fontem cu-
 rarum 3. 82
 timores 2. 44 | 5. 47
 timoris 6. 603. finem sta-
 tuit 24
 tinctâ, *sing.* 2. 500. *plur.*
 735, 746, 775
 tinctus candenti lumine
 5. 720. ambrosia & ne-
 ctare 6. 971
 tinguentes 5. 1326, 1327
 tingunt loca lumine 6.
 172
 titillare sensus 2. 429
 nec Tityum ineunt volu-
 cres 3. 997
 Tityus 3. 1005
 tolerare 1. 287 | 3. 806
 tolerarit, *toleraverit* 2.
 1196
 toleratur 5. 302
 tollat 1. 702
 tolle-

INDEX

tollebant 5. 1258
 tollere 5. 560, 780 [6. 469, 623, 627, 700
 tollere oculos contra 1. 67
 tolleret 2. 1110
 tollit 2. 327 [3. 890 [6. 689
 tollitur 5. 265 [6. 506
 tollunt 2. 577 [4. 550, 1008
 tympana tenta tonant palmis 2. 618
 tonat 6. 408
 tondentes pabula lata 2. 317
 tondentes gramina ex uno campo 2. 659
 tonitralia cœli templa 1. 1098
 tonitru 5. 551 [6. 112, 120
 tonitru quatiuntur cœula cœli 6. 95
 tonitru auribus accipiamus 6. 163. accipimus 170
 tonfasque natantes 2. 554
 tormenta ætatis 5. 318
 tormentis validis 6. 328
 tornata, plur. rotunda laxorum structa 4. 362
 torpens casta formidine 3. 994
 torpet 3. 306
 torquetur 3. 489
 torreat 3. 930
 torrent terra cadavera 2. 415
 torrenti, adj. vapore 4. 1093 [5. 340
 torrentibus, adj. auris res exultat 5. 411
 torrere 5. 900
 torrescere 3. 903
 nimis torret fervoribus ætherius sol 5. 216
 torretque flagellis 3. 1032
 torrida, sing. tellus 5. 1219
 recenti vulnere tortari 3. 661
 tortè, adv. flexuose, penitusque remota 4. 306
 torto vertice 1. 294
 trabes, plur. 6. 563

trabesque, sing. 2. 192, 196.
 plur. 4. 75 [6. 109, 240
 trabive 4. 298
 tractabant vitam 5. 930.
 ære solum terræ 1288
 tractant 4. 627
 tractare 5. 951
 tractari morfu ferarum 3. 902
 tractata, sing. 1. 943 [4. 19, 231
 tractetur 4. 1256
 tractentur 2. 399
 tractum 3. 529
 tractu ævi 1. 1003 [5. 1215
 radentes corpori tractum 6. 117
 tractus, plur. flammarum 2. 207
 tradatur 4. 303
 tradere 5. 1186, 1443
 tradit 6. 790
 tradita, plur. 5. 859, 865
 traducere 4. 1065
 tradunt 2. 78, 672 [4. 1215
 trahat 6. 345
 trahatur 4. 377
 trahere 1. 398 [3. 533 [4. 143
 trahier, trahi 6. 1188
 trahit 3. 234, 363 [4. 431 [6. 257, 967
 quocunque oculos trajecimus 4. 426
 trajicere 3. 512
 trajiciuntur 3. 757
 è speculo in speculum tralucet imago 4. 309
 trameat 4. 606
 foraminibus in liquidis trameat ignis 6. 348
 tramite prono 6. 26
 tranant rapidos amues 1. 15. foramina 4. 605
 tranantibus, transeuntibus auras 4. 178
 tranet 6. 1050
 tranquilla, sing. 1. 32 [2. 1032 [6. 77
 tranquillo pectore 3. 294
 in tam tranquillo vitam locavit è tantis fluctibus 5. 12

transactis 4. 1029
 transactum 1. 461
 transcendere fines juris 3. 60
 transcurrere 1. 162 [4. 193, 208
 transeat 4. 383
 transfer 1. 871
 transferri 3. 516
 transfertur 4. 315
 transire 1. 202, 358, 439 [2. 386 [4. 153, 189, 461, 604 [5. 238 [6. 487, 948, 949, 989
 transit 1. 490 [2. 388 [4. 148, 250, 616 [6. 227, 228, 347
 transmittere 6. 992
 transmittunt valido quatientes impete campos 2. 326
 transmutans dextera levius 2. 487
 transpèctum, subst. præbet apertum 4. 273
 transpiciuntur 4. 272, 279
 transira dissecare solet magnum mare 2. 553
 transulerunt 3. 135
 transversa, plur. 5. 1329 [6. 189
 transversis 5. 636
 transverso 6. 1018
 transversos 2. 213
 transversum, nom. 4. 424
 transvolat auras 4. 563
 transvolitant clausa domorum 1. 356
 τραυλίζει 4. 1157
 traxere 3. 134
 tremebundaque, sing. 1. 96
 tremèntes 5. 404
 tremèntia 4. 75
 tremere 3. 644 [5. 299 [6. 121, 594, 1188
 tremereque 3. 751
 tremiscunt 6. 547
 tremit 6. 288, 543. artus 3. 488
 tremor 6. 286. ignis clausus 5. 587
 tremorem 6. 592
 tremores 6. 546
 tremoris 6. 576
 tremulas

VOCABULORUM.

- tremulas 5. 993
tremulis vocibus 2. 367.
artubus 3. 7. ignibus 4.
406
risu tremulo concussa ca-
chinneut 1. 918 | 2. 975
tremulo tempestas impe-
te fulgit 6. 173
tremulo rarefcit ab æstu
6. 875
tremulum 3. 302. jubar
ignis 5. 696. petere à
pennis auxiliatum
1039
trepidabat 6. 1278
trepidant 2. 54. 964 | 3. 871
6. 34. 595
trepidare 3. 1089
trepidatur 3. 597
trepides 6. 85
trepido, *nom.* belli concuf-
fa tumultu 3. 846. ter-
rore repleta est 5. 41
tribuamus 2. 387
tribuebant 5. 1171
tribnendus 2. 973
tribui 3. 516
tribuisse 4. 1176
tribuit 1. 324 | 5. 869,
1194
tribuitque 1. 807
tribus 5. 881
tribus vel paullo pluribus
2. 485
tributa, *adj. fing.* 6. 783
demptis paucis, paucisque
tributis 1. 800
tribuunt 4. 1148
tripectora tergemini vis
Geryonai 5. 28
triplicem 5. 94
triplici 902
tripode ex Phæbi lauro-
que profatur Pythia 1.
740 | 5. 113
triquetra, *triangularia*, fo-
ramina 4. 657
triquetris, *triangularibus*,
terrarum in oris 1. 718
triste 3. 741, 989 | 4. 638 |
6. 1182
tristes 6. 33
tristi 3. 72
tristia 4. 124 | 6. 780
tristior 1. 943 | 4. 1915.
347
tristis 5. 1304
tristisque 3. 1010
loca nullius trita solo pede
1. 926 | 4. 2.
Palladis templum Trito-
nidos almæ 6. 750
Trivial, *Triviae*, virginis,
Dianæ aram 1. 85
triviis 4. 1197
trochleas 4. 903
Trojæ funera 5. 327
Trojanis 1. 477
Trojugenas gentes 1. 466
trucidet, *extinguet*, ignem
magno clamore 6. 146
trudatur 6. 434
trudere 3. 1013
trudit 4. 900 | 6. 1031
trudant 1. 293
truduntur 4. 188
trunco, *nom.* calido viven-
teque 3. 654
truncos ac ramos 1. 354
truncus adempta anima,
circum membrisque re-
motis vivit 3. 405
tuba mugit graviter de-
presso sub murmure 4.
549
tuditantia 3. 395
tuemur 4. 338 | 5. 579
tuendi 1. 579
tuendo 4. 451
tuens 5. 34
tuentur 1. 153 | 2. 942 | 4.
333, 436, 782 | 5. 1407 |
6. 49
tuere, à *tuor* 5. 319
tueri 1. 196, 325 | 2. 5 | 4.
112, 325, 381, 1132 | 5.
1202 | 6. 1161, 1226
tuetur 5. 75
tuimur, *cernimus*, 1. 301 | 4.
225, 451 | 6. 930
tulerit 4. 685
tulit 2. 260 | 5. 834, 942 | 6.
298
tument 4. 1039
tumidos perfluctuat ar-
tus 3. 721
tumulos 5. 1374
tumultu 3. 846 | 5. 1335 |
6. 217, 365, 428, 580
plagæ sedare tumultus 2.
955
tundier, *tundi*, 4. 932
tundimus 4. 266
tunditur 4. 1279
tunicas ponunt æstate ci-
cadæ 4. 56
turba 1. 1106 | 2. 550 | 4.
533 | 6. 464, 510
multa sapientum turba
putarunt 3. 98
turbæ, *fing.* 2. 126 | 3. 941
turbabant 5. 1313
turbabat 5. 443
volgum, turbamque ani-
mautum 2. 919
turbant 2. 438
turbantia 4. 329
turbantibus 2. 1 | 5. 503
turbare 5. 1303
turbareque 6. 369
turbare fortunas timore
1. 107
in solis radiis turbare vi-
dentur 2. 125
turbare incertis procellis
5. 505
turbas 5. 1140
turbat 3. 38. 492
turbatur 6. 376
turbida, *fing.* 4. 170 | 6. 375,
693. *plur.* 5. 998
turbidus amnis 1. 287.
incendit ardor 6. 673
turbine 1. 274, 280, 295 |
3. 824 | 5. 218, 369, 631,
1230 | 6. 125, 394, 640.
celi 5. 623. ventorum
6. 152
turbiniibus 5. 505
turbinis immanem vim
promovit 6. 446
turbo verfabundus de-
scendit 6. 437. rapidus
668
turgida 4. 1028
turmas 5. 1313
turmatim 2. 118
turparunt aram sanguine
fæde 1. 86
turpes 2. 421 | 4. 1148
turpi 2. 680 | 3. 49 | 6. 1238 |
4. 1167

turpis

INDEX

turpis 3. 65
turre 4. 354 | 5. 308 | 6. 239
validis septi turribus 5. 1439
turrito corpore boves Lucas 5. 1301
tulli 4. 1160 | 6. 1187
per quæ possent vitam consistere tutam 6. 10
tutata, *sing.* 5. 857, 861
tutelæ, *sing.* 5. 859, 865
tutentur 5. 234
tutidantia, *tundentia*, corpora, *atom.* 2. 1142
tympana tenta tonant palmis 2. 618
Tyndaridem 1. 465
Tyndaridis 1. 474
Tyria Sidone 6. 584
Tyrrhena retrò volventem carmina frustra 6. 380

V.

VAcabant armis 5. 1348
inane vacansque 1. 335, 445
vacaret 1. 521
vacat 1. 508 | 6. 1028
vacefit 6. 1003, 1015
vacet 2. 1052
vacillans 4. 1117 | 5. 1095 | 6. 553
vacillant omnia tecta 6. 374
erura vacillanti præpediuntur 3. 478
sub pedibus tellus cum tota vacillat 5. 1235
tabi nimborum arbusa vacillant 1. 806
vacuas aures mihi adhibe 1. 45
inanitusque locus magis, ac vacuatus 6. 1023
vacui, *subst.* 1. 368
vacuum, *subst.* 1. 394, 395, 440, 510, 527 | 2. 150, 157 | 6. 1005, 1012, 1017, 1039. inane 1. 524 | 2. 202, 226 | 6. 838
vacuum pectus curaque

solantum 2. 45
vada 1. 201. lethi 5. 1231
vadimonia 4. 1116
vagantur 2. 82, 104, 108 | 3. 448 | 4. 793
vagari 1. 1060 | 2. 41 | 3. 628 | 4. 50, 126, 130, 728
vagaris avius à vera longè ratione 2. 81. animi incerto fluitans errore 3. 1065
mors immatura vagatur 5. 22
vageque, *adv.* deerantur 3. 872
lauricos per montes flamma vegetur 6. 151
vagitibus ægris mistos ploratus 2. 579
vagituque locum lugubri complet 5. 227
vagitum Jovis 2. 634
miletur funere vapor, *vagitur infantum*, 2. 576
vagos imbres 6. 611
vagus 4. 1064
valeat 1. 941 | 4. 17
valetudo 3. 103
hydra venenatis vallata colubris 5. 27
vallibus 4. 549
vallo eburno munitur India 2. 538
vanum & delirum 1. 699
vanus error 1. 1067
vapor 2. 149 | 3. 234 | 4. 88, 201 | 5. 384, 814. solis 4. 186 | 6. 235
vaporant 5. 1130
vapore 1. 492 | 3. 234, 433 | 5. 595, 1101 | 6. 219, 870, 903. torrenti 5. 340. solis 5. 796 | 6. 965
vapore solis fota terra 1. 1031
vaporem 1. 664 | 3. 216, 340 | 4. 541 | 5. 568 | 6. 948, 986
vapores 1. 568 | 5. 237, 1094
vapori 6. 858
vaporis 2. 843 | 3. 227 | 5.

491, 598 | 6. 842. corpuscula 2. 152. corpora 4. 869. elementa 6. 311. semina 270, 274, 883
vaporem 6. 952
vapulet 4. 937
multimodis varians 6. 994
variantque 2. 758 | 4. 652
variante loquela coeperit inter se velci, *uti*, 5. 72
variantes tactus 2. 815. formas 5. 721
variantia, *diversitas*, rerum 1. 654 | 3. 319
variantibus, *variantibus*, formis 5. 823
variantis acervi 1. 775
variare 2. 479, 483, 490, 493 | 3. 374 | 4. 661
variata, *plur.* 2. 335
variant 2. 242
vas 3. 441, 554, 949 | 1022 | 6. 16, 554
vase 3. 794 | 5. 138
valis, *plur.* 3. 435 | 6. 230
rareque facit lateramina valis 6. 232
vasta, *sing.* 1. 723. *plur.* 5. 1289 | 6. 1223
vastæque, *plur.* 5. 203
vastasque, *nom.* 1. 116 | 6. 551
vastavitque vias 6. 1138
vastæque profundum 1. 956
vastis Ætnæ fornacibus flamma efflet 6. 681
immani & vasto respectat hiatu 5. 376
vatum terroloquis victus dictis 1. 103. religionibus atque minis 110
gravis imber, & uber 6. 289
ubera lactis 1. 886 | 2. 370
ubera mammaram lactantia 5. 883
uberibus, *subst.* manat distentis candens lacteus humor 1. 280
uberibus flent omnia guttis 1. 350
udo 6. 465

VOCABULORUM.

vehemens 3. 481 | 6. 516
vehementer 2. 1022 | 4. 33,
821 | 6. 516
vehementi 3. 153 | 6. 310
vehementius, *adv.* 6. 337
vehimur 4. 388
vela, *nom.* lutea, ruffaque
4. 73
vela pennarum remittunt
aves 6. 743
velaque 6. 1031
velamina capitis quassans
4. 591
velârint, *velaverint*, 1.
929 | 4. 5.
velata, *plur.* colore 2. 796
velatum vertier ad lapi-
dem 5. 1197
velis, *nom.* ventoque 4.
895
velisque, *nom.* volamus 4.
391
velivolis mare florebat
navibu' pandis 5. 1441
vellera 6. 503
velocibus 6. 688
venæ, *plur.* 2. 668, 1148 |
6. 1068
venantum 4. 988
venariet, *venari*, fovea at-
que igni prius est or-
tum 5. 1249
venas 1. 860, 864 | 3. 124,
218, 476, 565, 691 | 4.
867, 552 | 6. 946. vitales
2. 1118. auri argentique
6. 808
in venas cibus deditur,
distribuitur, 2. 1124,
1135
venena 1. 760
venenatis hydra vallata
colubris 5. 27
venenet spatium cœli 6.
820
veneni 6. 827
veneno 3 500 | 4. 689 | 6.
709, 822
venentur 3. 727
venenum 5. 828, 1007 | 6.
974. acre 4. 641, 644
Venere 4. 1065, 1229 | 5.
895, 1455
Venerem 4. 1151, 1265

Veneres 4. 1179
res per Veneris 2. 173
Veneris 3. 777 | 4. 1046,
1053, 1067, 1107, 1122,
1142, 1166, 1199, 1209,
1242, 1254, 1273 | 5.
736
genitales Veneris res 2.
473
per Veneris res conve-
niendo 2. 922
Veneris res 5. 846
privatæ Veneris connu-
bia 5. 1011
venis 1. 867 | 2. 904 | 3.
443 | 5. 810, 1254
venti, *sing.* 1. 272 | 3. 127,
247, 270 | 4. 262 | 5. 1225 |
6. 123, 136, 280, 294,
299, 309, 318, 430, 435,
508, 509, 517, 559, 591.
plur. 1. 6, 278, 291, 296 |
2. 765 | 3. 19 | 4. 445 | 5.
255, 267, 389, 674, 1191 |
6. 114, 131, 189, 195,
221, 462, 504, 528, 567,
623, 630
venti vortex 6. 442
ventique, *plur.* 5. 743 | 6.
292, 359
venti, *ostentationis*, 3. 46
ventigeni crateres 6. 701
ventis 2. 113. 508 | 4. 965 |
5. 645, 780 | 6. 97, 192,
259, 268, 366, 377, 442,
512, 536, 726, 1109
ventis ne verba profun-
dam, tu fac 4. 929;
ventisque 6. 456
vento 4. 895, 1089
ventorum 3. 493 | 5. 218,
1229 | 6. 152. verbera 5.
955
ventos 1. 763 | 5. 1085
ventos pedibus petebant
5. 1330
ventosa magis cervorum
frigida mens est 3. 300
ventosa loca 6. 467
ventres 5. 1323
ventum 6. 1169
ventus 3. 129, 283, 287 | 4.
260, 899 | 6. 157, 174,
210, 214, 273, 556, 577,
* P

684, 685, 1031
Venus 1. 229 | 4. 1052,
1078, 1095, 1101, 1217,
1271 | 5. 736, 960, 1016.
alma 1. 2.
spoliis vepres volitantibus
auctas 4. 60
ver 5. 736
vera viai amittunt, ardua
dum metuunt 1. 644
veratrum venenum 4.
644
verba 1. 825, 911 | 2. 689 |
4. 558, 562, 583, 618
verbaque 4. 537
ventis verba profundam
4. 929
verbera, *nom.* 3. 1030. ven-
torum 5. 955
verberat vis venti 1. 272,
ventus 4. 260. aër 936.
circumpositus aër 6.
1026. annellum abditus
aër 1037
verberet 4. 265
verberibus 5. 486. radio-
rum 5. 1103
chartas volantes verberi-
bus venti verfant 6.
114
verbi causa 3. 423
verbi imagine, *echo*, 4.
571
verbis 1. 139, 198, 824,
833, 871 | 2. 688 | 3. 964 |
4. 571 | 5. 3, 164, 264,
734, 1167
inverlis sub verbis lati-
tantia 1. 643
verbone 4. 786
verborum 4. 514, 553, 565,
578
verear 1. 415
vercor 1. 81
vergebant sibi venenum
imprudentes 5. 1008
in terras solis vergitur
ardor 2. 212
veridicis 6. 23
veridico ex ore profudit
6. 6
tempora se Veris florentia
pandunt 6. 358
vermes 2. 870
ver-

INDEX

- vermes expirant cadauera
racenti jam vilcere 3.
719
vermesque 2. 927
vermibus 3. 723
vermiculorum 3. 727
vermiculos 2. 898
vermina fæva 5. 995
verna dici species 1. 10
verno tempore 5. 800
vernum tempus 6. 368
verrentes æquora venti 5.
267, 389
venti verrecates æquora
ponti 6. 624
vis violenti per mare ven-
ti Endoperatorem clas-
sis super æquora verrit
5. 1226
venti verrunt nubila cœli
1. 280
versa, plur. 5. 279
versaque, sing. 5. 1293
versabundaque vis 6. 581
versabundus turbo 6. 48
versamur 3. 1093 | 4. 224 |
6. 929
versandoque 5. 721
versant 6. 114
versanti turbine nubem
cogit 6. 125
versantur 2. 50
versare 3. 165 | 5. 517
versarent 6. 1179
versari, circumvolvi 4. 402 |
5. 719
versat 2. 881 | 5. 524
Mundi magnum & versa-
tile templum 5. 1435
versatur 2. 112 | 6. 276
versatus 6. 174
versent 5. 478
verset 5. 1209
versibus 1. 25, 138, 417,
500, 823, 948 | 2. 687,
1012 | 3. 36 | 4. 24. æter-
nis 1. 122. Latinis 138.
suaviloquis 2. 529. sua-
vidicis 4. 181, 907, po-
litis 6. 82
versus, subst. plur. 1. 825 |
2. 689
vertat 5. 616
secundas vertentes vome-
re glebas 1. 212 | 5. 211
vertere, præter 5. 1356
vertere vitæ rationes 1.
106
vertere in utilitatem 6.
1169
vertere 1. 783 | 2. 307, 873 |
4. 136 | 5. 338, 829, 913
verterit 6. 87, 383
verti, inf. 2. 744 | 4. 404 | 5.
504, 1183, 1437
vertice 1. 294 | 2. 210 | 3.
1014 | 6. 466, 750
vertic, verti, 1. 711 | 2.
926 | 6. 290
velatum vertier ad lapi-
dem 5. 1198
vertimus 4. 243
vertit 2. 879 | 5. 723
vertitur 2. 766 | 3. 591 | 5.
511
vertunt 2. 874, 875 | 4.
1123
vertantur 5. 473
verum, nom. 1. 410 | 4. 210,
502, 705 | 5. 713
veruti, telli, cursus 4. 411
vesci, verb. è terra morta-
lia fœcla 1. 1091
vesci vitalibus anris 5.
855
vesci, uti, variante loque-
la inter se 5. 73
vescitur 2. 1126
vesco, edaci, fale saxa po-
refa 1. 327
montem Vesevum 6. 747
plena animæ vesicula 6.
129
veste 1. 36 | 4. 1124 | 5. 672,
1426
vestem 4. 148, 153, 1011 |
5. 814 | 6. 113
vestemque 3. 613 | 4. 1030
vietam aranei vestem 3.
387
lubrica serpens exuit in
spinis vestem 4. 59
vestes 1. 306 | 5. 232, 1447 |
6. 470, 617. barbaricæ
2. 499
vestigia 1. 403, 407 | 2.
123, 316 | 3. 4, 310,
321, 390, 529, 673,
1133 | 4. 58, 366, 709,
991 | 5. 56, 737, 1260,
1445 | 6. 421, 747
vestigia retro instituit 4.
474
vestire 5. 952
vestis 2. 51 | 4. 1120 | 5.
1349, 1417
juventas vestit molli la-
nugine malas 5. 887
vetere 2. 252
veterem 4. 67
veteres 2. 600 | 4. 56 | 5.
172, 406, 934
veterino semine 5. 863,
888
vetus gloria 6. 8
vetusta, sing. 5. 161. plur.
1083
cedit vetustas extrusa re-
rum novitate 3. 977
vetustas antea 3. 985
matura admonuit 1052
vetustate 1. 226 | 6. 552
vetustatem ex oculis sub-
ducere 2. 69
vetusto ætatis spatio de-
fessa 2. 1172 | 3. 775
mulier spatio defessa ve-
tusto 5. 835
vexamine Mundi magno
5. 341
vexant violento turbine
flabra ventorum 5. 318
vexanti turbine raptant
1. 280
vexantur percita plagis 1.
1024
vexare 3. 83 | 5. 164
vexaret 5. 1179
vexari 2. 3
vexat montes supremos
sylvifragis flabris 1.
276
vexata per ævum innume-
rabilibus plagis 1. 635
vexata navigia 6. 429
vi 1. 13, 130, 220, 569,
729, 856, 1077 | 2. 63,
185, 196, 198, 289, 328,
549, 963 | 3. 29, 160,
344, 486, 828 | 4. 127,
1578, 207, 253, 373,
1144, 1149, 1177 | 6.
30,

VOCABULORUM.

- 30, 243, 319, 379,
508, 517, 540, 755
vique 6. 734
fine vi subigente, *impellen-*
te, 2. 193
via 3. 736 | 4. 1265 | 5. 103,
273 | 6. 638, 1146
viz, *plur.* 2. 1019 | 4. 661
viai, *via* 1. 407, 1040 | 2.
249 | 3. 497 | 4. 824 | 5.
738, 1123
amittunt vera viai 1. 660
prima viai 1. 1068
cuncta viai, *cunctas vias* 5.
738
viam 2. 129 | 3. 1042 | 5.
521, 712 | 6. 26, 199,
548, 1262. vitæ 2. 10
viamque 1. 82
viarum 1. 957 | 2. 626 | 5.
1205 | 6. 331, 993
strata viarum 1. 316 | 4.
417
viarum flexus 3. 586
clausa viarum 4. 616
recta viarum ostia 4. 91
vias 1. 374 | 2. 406, 725 | 4.
973 | 5. 442, 1447 | 6. 625,
1048, 1138. lethi 2. 916.
oculorum 4. 345, 352
viaque 4. 654, 946 | 6. 983,
1265
lingua vibrante 3. 657
vicina, *plur.* 1. 897 | 6. 458,
1017
vicinum 4. 931
vicina, *fung.* 2. 605 | 5. 1270.
plur. 1. 856 | 5. 110, 1103
victæ, *plur.* 1. 1081
victor 1. 76
victoria 1. 80
victos 5. 1320
victosque 5. 1049
victu 4. 634, 1142, 1251
de victu certant 5. 1081
victum, *subst.* 1. 592 | 5.
802, 1079, 1104 | 6. 9
victus, *adj.* 1. 104, 618 | 3.
1010 | 5. 344
viduata, *plur.* manuum 5.
878
vietam vestem 3. 386
vigeant 3. 259, 284
vigeat 5. 533
vigeant 5. 1106, 1111,
1403
vigeat 5. 1397
vigente mente 1. 924
herbæ rore vigente 2.
361
vigere 4. 1149 | 5. 306,
1297
vigeret 4. 31 | 5. 1056
relerata viget genitalis
aura Favoni 1. 11
lætitia viget animus 3.
151
vigilamus 4. 763
vigilans stertis 3. 1061
vigilante animo 5. 1169
vigilantes 4. 976
vigilantibus 1. 133 | 4. 371
5. 1404
vigilare 1. 143 | 4. 457,
1173
vigilat 4. 762
vigiles, *nom.* 5. 1407,
1435
viis 6. 1221
viis oris expletis 4. 536
viis directis 4. 613
tetigit limina villæ 3.
1078
villam 3. 1076
vim 1. 287 | 4. 497 | 5. 416,
1032 | 6. 180, 446, 819,
915, 953, 999. cupidam
equorum 2. 265
vina 1. 391 | 6. 230
vincam confurgere 6. 497
vincat 4. 1112
vincbant 5. 967
vincedi 5. 1346 | 6. 47
vincere 2. 954, 955 | 3.
961 | 4. 483. verbis 5.
734
vincere possis interiisse 6.
708
vinci cernis lapides ab æ-
vo 5. 307
vincla 6. 355, 915, 1069
vinclis 4. 1195 | 5. 874,
1311
vinculum 3. 598
vinco fieri 2. 747
vinctaque, *plur.* 5. 840
vincti, *plur.* foedere 3. 417
vinctos 4. 1200
vincula amicitia 3. 83
vincunt 1. 487
vindicat 3. 894
vinetaque læta 2. 1157.
collibus 5. 1371
vini 3. 475, 481 | 6. 234,
805
vinxit 4. 1195
violare 4. 138, 465, 508 | 5.
1019
violari 6. 70
violarent, *violaverint*, 2.
614
violat 3. 21 | 5. 1154
violenta vis leonum 3.
297. viri vis 5. 962
violentis 2. 621 | 4. 1109 |
5. 1225
violenta 3. 741, 481
violentis 5. 504, 1269
violento 3. 824 | 5. 218,
369, 1230 | 6. 419
vir 4. 818, 1275
virentes campos 1. 19
vires, *nom.* 1. 577 | 2. 134,
877, 1130, 1161 | 3. 598 |
4. 866, 986, 1114 | 5. 315,
380, 410, 625, 884, 1016
1216, 1239 | 6. 341, 1154
1202
viresque, *nom.* 2. 557 | 5.
111
virefcit de nihilo renata
copia rerum 1. 675
virefcere 1. 758
virefcunt 1. 253
virgineos comtus 1. 88
Trivialis virginis 1. 85
virgulta 5. 953, 1365
virgultaque 5. 788
viri 3. 372 | 4. 1186, 1263 |
5. 611, 962
tetri viri 2. 475
viribus 1. 288, 970 | 2. 273,
1120 | 3. 450, 452, 493,
784 | 4. 540, 1147 | 5. 817,
1097, 1110, 1173, 1176,
1269 | 6. 558. obtusis
3. 453
viridantes 2. 33 | 5. 1395
viridanti colore 5. 873
viridemque 5. 781
virides saltus 2. 355. sma-
roglos 804
viridi

I N D E X

- viridi colle 2. 322. cum
luce Smaragdi 4. 1119 |
5. 949
ferro privati parte virili
6. 1207
virile 4. 1202 | 5. 1355
viritim 2. 1170
viro 1. 730 | 5. 1010
viro 2. 852 | 6. 29
prima virorum, *primi viri*
1. 87
vires 5. 999, 1353
virtus 1. 141 | 5. 856, 861
virtute 2. 641 | 5. 964
virtutem animi acrem ir-
ritat 1. 71
virum, *sing.* 6. 5. *virorum*,
1. 96, 729 | 2. 328 | 4.
1225 | 5. 312, 329, 997 |
6. 241, 722, 1107.
virus 1. 720 | 6. 635
virus aquarum pereola-
tur 5. 270
vis, *nom. sing.* 1. 73, 223,
239, 244, 248, 272, 486,
725, 1050 | 2. 215, 277,
303, 306, 540, 544 | 3. 8,
171, 272, 278, 280, 297,
398, 451, 475, 491, 498,
582, 637, 638, 645, 747,
763, 765, 772, 791, 827 |
4. 327, 425, 492, 669,
886, 915, 1034, 1165 | 5.
28, 135, 185, 208, 398,
414, 558, 561, 564, 773,
879, 962, 1151, 1225,
1232, 1285 | 6. 70, 127,
136, 144, 237, 280, 294,
298, 299, 308, 309, 314,
318, 324, 327, 353, 430,
436, 509, 529, 549, 559,
577, 581, 591, 602, 664,
693, 758, 802, 815, 824,
830, 889, 916, 955, 1090,
1096, 1126, 1150, 1222,
1280. *plur.* 3. 265
fortis equi vis 3. 8
promissa canum vis 4.
685
fida canum vis 6. 1220
visque, *nom.* 2. 1071
vis multas possidet 2. 586
turbida vis animai 6. 693
visat 1. 116
viscera 2. 608, 963 | 3. 218,
249, 273, 301, 337, 376,
565, 691 | 5. 926, 991
viscere 3. 267, 719
visceribus 1. 837 | 2. 904
visceris 5. 901
viscus 1. 837
fugitabant visere ad æ-
gros 6. 1236
visitque exortum lumina
folis 1. 5
visu, *visui*, 5. 102
visu acra, *oculis asperiora*,
4. 713
visum, *subst.* 4. 106, 291 | 6.
165
visumque, *subst.* 4. 234,
695, 733 | 6. 923. *lacen-*
sant 4. 218, 733
visus, *subst. sing.* 4. 275.
plur. avidos in te pascit
1. 37.
vita 1. 63, 810 | 2. 53 | 3.
66, 121, 128, 333, 403,
408, 421, 890, 948, 971,
981, 992, 995, 1008,
1027, 1036, 1059 | 4.
509, 510, 1253 | 5. 16,
39, 64, 175, 179, 228,
351, 885, 995 | 6. 78,
1209. *vomenda* 828
vitaque 3. 558, 954, 984
ex usu, vitaque reperta
4. 850
vitabant 5. 967
vitæ 1. 106, 228 | 2. 15, 172 |
3. 2, 63, 79, 254, 546,
591, 681, 861, 912, 956,
1055, 1091 | 4. 1179 | 5.
9, 21, 180, 987, 1150,
1448 | 6. 4, 825. *viam*
2. 10. *regimen* 3. 95
vitæ depactus, *fixus ter-*
minus 2. 1086
plenus vitæ conviva 3.
951
vital, *vitæ* 3. 397, 943, 969,
1020, 1090, 1097, 1106 |
5. 209, 225 | 6. 774, 1151,
1237. *copia* 814
vital claustra resolvat 1.
416
quasi cursores vital lam-
pada tradunt 2. 78
reddita vital mors, *mors*
cum vita commutata 4.
765
vital pausa, *vitæ cessatio*
interjecta est 3. 872
vitalem 2. 889 | 3. 100,
216, 526. *senlum* 635.
vultum 655
vitales 2. 716, 940 | 3. 346,
406, 559 | 6. 1225. *mo-*
tus 2. 947. *venas* 1118
vitales animæ nodos è
corpore solvit 2. 949
vitali 2. 914 | 5. 126
vitalia 6. 771, 1092. *re-*
rum 2. 575
vitalibus 3. 576 | 5. 855
vitalis motus 2. 954. *ven-*
tus 3. 129
vitaliter animata 5. 146
vitam 2. 960, 996 | 3. 38,
42, 171, 257, 323, 398,
469, 549, 769, 882, 1070,
1100 | 4. 829, 1275 | 5. 17,
170, 930, 1116, 1121,
1153, 1174, 1423, 1433 |
6. 3, 10, 1196, 1222
vitam edere, *mori*, 6. 1256
vitamque 1. 196, 579 | 3.
932 | 5. 802, 1079, 1104.
serenam 2. 1093
vitanda, *plur.* 6. 779
vitandi 5. 43
vitantque 4. 325
vitarat 6. 1197
vitare 2. 558, 916 | 3. 86 | 4.
512, 854, 1139 | 5. 842,
955 | 6. 408
vitareque 4. 822
vitat 4. 1066
vitia 4. 1145
vitiata, *sing.* animi pote-
ras 3. 674
vitigeni liquoris laticem
5. 15
vitigeni latices 6. 1070
vitiis 3. 733
vitio 6. 17, 1068. *vertere*
5. 1356
vitium 4. 387, 827 | 6. 16.
vitri 4. 606
vitroque 6. 990
vituli, *plur.* 4. 57

VOCABULORUM

vitulo 5. 1033.
 vitulorum 2. 364
 vitulus 2. 352
 viva, plur. 2. 878, 963 | 5.
 39, 989, 991 | 6. 887
 vivam, nom. 2. 617
 vivant labentes ætheris
 ignes 1. 1033
 vivata, vivida, potestas 3.
 410, 557, 680
 vivebant, 6. 1207
 vivendo 1. 203 | 3. 961,
 1094, 1103
 viventeque 3. 554
 vivere 1. 203 | 3. 102, 511,
 684, 786 | 4. 1159 | 5. 17,
 130, 870, 959, 1117
 vivefeit 4. 1061, 1131
 vivi, verb. 5. 18
 vivida vis animi 1. 73.
 tellus 179
 vivit 3. 303, 406 | 5. 539
 vivo, nom. 2. 702 | 3. 1059
 viva videns vivo sepeliri
 viscera busto 5. 991
 ex vivo Centauri, ex vi-
 vente Centauro, 4. 743
 vivos 2. 870 | 4. 42
 vivum 4. 771
 vivunt 2. 75, 663 | 3. 50
 vivus 3. 892, 899
 viximus 4. 1166
 ulcera tetra 5. 993
 ulceribus 6. 1146, 1164,
 1198, 1269
 ulcisci 5. 1148
 ulcus 4. 1061
 umbra 4. 365, 374, 381,
 383 | 6. 783
 umbram 4. 370, 541. du-
 cere latè 140
 umbrantes floribus Ma-
 trem 2. 628
 umbras 3. 305 | 4. 24, 342,
 379 | 5. 763, 787
 umbris 5. 640, 972 | 6.
 864
 Rexis mueronibus uea
 2. 427
 unci unguibus 5. 1321
 unoique 5. 31
 unco sæpe labro ealamos
 pereurit hiantes 4.
 592 | 5. 1406

uncus aratri ferreus vo-
 mer occultè deerefcit
 1. 314
 undæ, plur. 1. 375, 381 |
 3. 493
 undas 1. 1084 | 3. 841 | 4.
 423 | 5. 273 | 6. 256, 403,
 434, 638, 717, 881, 891,
 894, 1171, ærias fol
 diverberat 2. 151.
 undis 1. 289, 720, 721,
 1030 | 4. 220, 434, bis
 439 | 5. 223, 375, 1003 |
 6. 436, 622, 728, 925,
 1075. mollibus 2. 375
 unguenta 4. 1118, 1125
 unguenti spiritus 3. 223
 unguentum 6. 974
 ungues 3. 527 | 5. 1282
 unguetque 5. 1037
 unguibus 5. 32, 1036,
 1321
 unguiculofque 6. 947
 unguis 4. 1172
 ungula ferarum filia 4.
 685
 uniter 3. 851 | 5. 538, 556,
 559
 uniter apti, compacti in
 unum quid, 3. 851, 858
 univerfum, adj. 4. 263
 fedare vocabant 5. 943.
 vocabula 5. 1041
 vocamen 2. 656
 vocamus 1. 370, 427, 440,
 508, 1073 | 3. 94, 140 |
 4. 34
 vocant 6. 908
 vocantes 2. 318
 vocantur 6. 740
 vocare 1. 54, 459, 482 |
 2. 654 | 4. 715 | 5. 1085
 vocat 5. 525
 voce 1. 913 | 3. 966 | 4.
 550, 580, 715 | 5. 1057,
 1089 | 6. 1243
 vocem 2. 833 | 3. 944 | 4.
 529, 544, 563
 vocemque, nom. 3. 156
 voces, nom. 1. 302, 355,
 491 | 2. 330 | 3. 157, 168 |
 4. 222, 537, 551, 569,
 581, 601, 615, 1217 | 5.
 338, 1059. 1080, 1087,
 * P 3

1378, 1405 | 6. 228, 951
 voceque, nom. 4. 989 | 5.
 1172
 voceibus 2. 367 | 4. 611 | 5.
 994, 1021, 1043, 1045,
 1065. liquidis 2. 145
 voeiferantur carmina 1.
 733. æra claustris re-
 stantia 2. 450
 ratio tua cœpit voeifera-
 ri 3. 14
 res ipfa vociferatur 2.
 1050
 vocis 3. 495 | 5. 1054,
 1069 | 6. 1146. asperitas
 4. 561
 vocitamus 6. 297
 voeitant 2. 611
 vocom 4. 572. primordia
 atom. 534
 volabant 5. 490
 volamus velis 4. 391
 volando 6. 304, 450
 volans 3. 783 | 6. 86, 382
 volantes 2. 206, 821 | 3.
 387 | 4. 1004 | 5. 254,
 1190 | 6. 96, 103, 113,
 483, 611, 742, 833
 volantum, avium corpo-
 ra 2. 1082
 volare 1. 971 | 4. 140 | 6.
 1094. in cœli templa
 1. 1063
 volarent 4. 843. corpora
 6. 485
 volat 6. 327, 333
 volatile telum 1. 969
 volebant 5. 1246
 voles 2. 490
 volgata, volitantia per
 malos vela 4. 75
 magnum volgata per æ-
 vum 5. 428
 volgi, vulgi, 1. 316 | 2.
 622 | 5. 1138
 volgivaga 4. 1064
 volgivago, vulgivago mo-
 re ferarum vitam tra-
 ctabant 5. 930
 volgo, vulgo, adv. 1. 239 |
 2. 215, 337, 723 | 3. 267 |
 4. 73, 86, 587, 704 | 6.
 521
 volgum turbamque ani-
 mantum

INDEX

- mantum 2. 919
 vulgus, *vulgus* 1. 944 [4.
 20
 volitant 3. 732 [4. 36,
 86
 volitantibus spoliis ve-
 pres auctas 4. 60
 volitare 1. 951 [2. 380 [4.
 42, 222
 volitent 2. 1054 [3. 33 [4.
 28
 volnera 4. 1063 [5. 996,
 1196, 1302. vitæ 3. 63
 volnera vasta ferebant 5.
 1289
 volnere recenti tortari 3.
 661 [4. 1113
 dabant in terram volnere
 victos 5. 1320
 volnere violento demit
 honorem imaginibus
 6. 419
 volneribus 5. 1335
 volnus 4. 844. 1042
 æternum sub pectore vol-
 nus 2. 638
 volta, *vultus*, 4. 1206
 voltum 3. 164, 655
 volturiique, *vultureſque*
 cadaveribus ducuntur
 4. 684
 voltus 3. 468, 594 [4.
 1217
 voltus furioſus & acer 6.
 1182
 volvat 5. 976
 volvat ſe fluctus odorum
 4. 679
 volubilibus figuris creata
 3. 191
 volubilis procurſus 2.
 454
 volucremque, *adj.* ſopo-
 rem 4. 996
 volucres, *ſubſt.* 2. 144 [3.
 893, 997, 1006 [4. 1001,
 1290 [5. 32, 799, 823,
 1077. varia 2. 344
 volucris, *adj.* lumine loca
 tingunt 6. 172
 volucris, *adj.* 4. 204
 volvebat tetrum odorem
 6. 1152
 volvenda, *ſing.* glans
 plumbea 6. 178. *plur.*
 ſidera Mundi 5. 515
 volvenda ætas 5. 1275
 volventem 6. 380
 volventes flumina fontes
 2. 590 [6. 344. ſolis
 per cælum luſtra 5. 929
 volvere curarum in pe-
 ctore fluctus 6. 33. 540
 volvere irarum fluctus 6.
 73
 volvere vitalis aëris au-
 ras 6. 1226
 volverunt, à *volvo* 5. 1346
 volvi 3. 77 [5. 82, 1188
 volvier 5. 715
 volvit 6. 691. aëra 4. 287
 volvitur 3. 1015 [6. 371,
 393
 voluntas 2. 257, 261, 276 [3.
 46, 175 [4. 881, 981,
 1039
 ex animi voluntate pro-
 cedere 2. 270
 voluntatem noſtram ſi-
 mulacra tuentur 4. 782
 voluptas 1. 1, 141 [2. 3,
 258, 965 [3. 28, 251,
 1094 [4. 631, 633,
 1068, 1074, 1078, 1194,
 1201, 1256 [5. 179,
 1432 [6. 93, 388
 dia, *divina* voluptas dux
 vitæ 2. 172
 voluptatem 2. 967. liqui-
 dam puramque 3. 40 [4.
 150
 voluptatis 4. 1107
 volutent 3. 241
 volvunt 5. 522, 643
 vomenda, *ſing.* vita 6. 128
 uncus aratri ferreus oc-
 cultè decreſcit vomer
 in arvis 1. 315
 vomere, *nom.* 1. 215 [5.
 211
 vorſus vorſus 2. 188
 quoque vorſus 2. 1052.
- vortex 6. 276. igneus 297.
 venti 443
 votis neſcere vota 2. 1201
 votis adit Divum pacem,
 ac prece quaſit 5. 1228
 vox 4. 536, 558, 566, 569,
 603, 607, 617, 694, 703,
 703, 796 [5. 1056 [6.
 1243
 vox in aures inſinuata 4.
 527
 vox præteraddit fauces 4.
 531
 urbe 6. 1276
 urbem 3. 1080 [6. 1138,
 1257
 urbes 1. 256 [2. 607, 624 [5.
 341, 413, 1107, 1161,
 1236 [4. 586, 589, 595
 urbis 4. 354
 urere 4. 872 [5. 900
 urgere 6. 191
 urgerive 3. 906
 urgeris 3. 1064
 urget 3. 995 [6. 480, 514,
 557
 urive 3. 900
 urit corpore ſerpens ignis
 6. 660
 uritur 6. 150
 uſi, *plur.* 5. 1045
 uſu 4. 850
 uſu, *uſui*, datur, 3. 984
 uſum, *ſubſt.* 4. 833
 uſurpare 1. 55
 uſurpare oculis frigora,
cernere, 1. 302
 uſurpare ſenſibus 4.
 972
 uſus, *ſubſt. plur.* 4. 839 [5.
 1286, 1450 [6. 9. *opus* 1.
 185, 220 [4. 829
 quod foret uſus, *opus*, 5.
 842
 non eſt ut, *non eſt cauſa*
cur 2. 495
 eſt ut, *eſt ratio cur*, 3. 738
 ut ſi, *quaſi*, 4. 991 [6. 151,
 759
 utare, 1. 871
 ut eſt oris extremis cun-
 que notata; *utcuſque*
 5. 583
 utendi 4. 840, 849
 uteri,

VOCABULORUM.

uteri, *plur.* 5. 806
 utili 1. 332 | 3. 735
 utilis 3. 208
 utilitas expressit nomina
 rerum 5. 1028
 ex utilitate sua commen-
 data 5. 858.
 utilitatem 4. 25 | 5. 871 |
 6. 893
 vertere in utilitatem 6.
 1169
 utilitatis 4. 852, 855 | 5.
 868, 1047

utuntur 4. 1098
 uvas autumnno fundi su-
 dante videmus 1. 176
 fluctifrago suspensæ in
 littore vestes uvescunt
 1. 307
 vulnere 1. 35
 vulpes, *plur.* 5. 861
 dolu' vulpibus & fuga
 cervis à patribus datur
 3. 742
 vultu, 5. 839 | 6. 405, 407
 vultuque 3. 294, 467

vultus 4. 1027
 altitonans Vulturnus 5.
 744
 uxor optima 3. 907
 uxores 4. 1232, 1249, 1261
 uxoribus 4. 1263

Z.

Zephyri, *plur.* 5. 1381
 pennatus Zephyrus
 Veneris prænuntius 5.
 737

FINIS.

423,859

~~423859~~
423859

A. 4 -

